INOVACIJSKI PROJEKTI

2007/2008

Zbornik strokovnih prispevkov

Avtorji: Ester Štefančič, Nina Jerič, Judita Nahtigal, Darja Pahor, Branka Ribič Hederih, Karmen Vidmar, Romana Vogrinčič, Anton Šemrov, Mojmir Mosbruker, Ema Selič, Ksenija Domiter Protner, Cvetka Pušnik, Karmen Slana, Angela Mitrović, Cvetka Rengeo, Ana Klemenčič, Darja Jakomin, Helena Tavčar, Marjan Žmavc, Renata Perne, Romana Radmelič, Tanja Vičič, Katja Rojc, Emilija Kavčič, Silvija Sambt, Simona Samida, Nataša Čeh, Blaženka Žvar Stopinšek, Suzana Rednak, Dušanka Muršec, Darinka Hauko, Anica Stare, Karmen Žmitek, Martina Cvetko, Karmen Zinrajh, Metka Kržišnik-Stagličić, Barbara Rozman, Aleš Koštomaj, Željka Janjac, Feja Krajnc, Sergeja Dvornik, Stanka Tanšek, Sašo Oberski, Jožefa Maček, Milojka Kupec, Ana Cestnik, Branka Levstik, Rosvita Juh Košir, Romana Andrejka Kavčič, Manja Mesar Bogovič, Andreja Škrlj, Petra Divjak, Ane Mari Čerpnjak, Tanja Bogataj, Vladimira Bučevec, Ksenija Brus, Polona Vučko, Darinka Cimerman, Sonja Švegl, Janja Majcen, Metka Čede Ciglar, Ana Godec, Rafaela Kožlakar, Bernarda Trstenjak, Mojca Kmetec, Mateja Beltram, Nina Gašparac, Darja Vernig, Jelka Kolman, Ana Srpčič, Nuša Lasič, Janja Debeljak, Ida Hajdinjak, Dragica Arnejšek, Barbara Klobčar, Marjeta Požru Krstić, Valerija Vnuk, Valerija Janhar Černivec, Breda Leskovšek, Matej Peljhan, Aleksander Vališer, Marija Kušar, Ksenija Tušek, Mirjana Pavlin

Vodja inovacijskih projektov: dr. Natalija Komljanc

Zbrala: Saša Vrbačnič

Uredila: Saša Premk

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Ljubljana, november 2008

Besedilo ni lektorirano.

ISBN 978-961-234-744-4

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.313(082)

INOVACIJSKI projekti 2007-2008 [Elektronski vir] : zbornik strokovnih prispevkov / avtorji Ester Štefančič ... [et al.] ; zbrala Saša Vrbančič ; uredila Saša Premk. - Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008

Način dostopa (URL): http://www.zrss.si/pdf/zbornikip2007-08.pdf. - Opis temelji na verziji z dne 13.11.2008

ISBN 978-961-234-744-4
1. Štefančič, Ester 2. Vrbančič, Saša

242308352

© Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008
Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja gradiva ni dovoljeno na kakršen koli način reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša na vse oblike reprodukcije.

KAZALO

UVOD 5
OŽIVIMO INDIVIDUALIZIRANI PROGRAM 6
UPORABA PROGRAMA THE LISTENING PROGRAM (TLP) PRI OSEBAH Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU IN DODATNIMI MOTNJAMI 11
UTRIP SKUPINE SKOZI DIGITALNE OČI 17
POSAMEZNIK V DRUŽBI IN DELOVNEM OKOLJU 22
SPODBUJANJE MLADIH ZA TEHNIKO IN NARAVOSLOVJE 32
SAMOZAVESTNI UČITELJ IMA BOLJŠO SAMOPODOBO 37
ŠOLSKI NASTOPI - SODELOVANJE ZA BOLJŠI UČNI UČINEK IN LAŽJE OSVAJANJE NOVIH ZNANJ 43
EVALVACIJA SIMULACIJE UČENJA NA DALJAVO 47
PROFESIONALNI RAZVOJ STROKOVNIH DELAVK Z OZAVEŠČANJEM ODPRTE KOMUNIKACIJE IN SUBJEKTIVNIH TEORIJ 53
TEMATSKE RAZREDNE URE 59
LJUBKOVALNA IGRAČA ZA ŠESTLETNIKE 66
IZBOLJŠAJMO POZNAVANJE IN ODNOS DO LJUBLJANSKEGA BARJA 72
EKOLOŠKA PROBLEMATIKA KRAJA - IZZIV ZA MLADE RAZISKOVALCE 83
ŽIVETI JE ZARES LEPO! 87
USTVARJAJMO Z IGRO 92
DOMAČE BRANJE IN TABU TEME 97
VPLIV DIDAKTIČNIH IGER NA MOTIVACIJO 100
KLOPOTČEVA UČNA IN SPREHAJALNA POT 106
PREKO IGRE DO ODGOVORNEGA VEDENJA 111
LJUDSKO IZROČILO- POVEŽIMO PRETEKLOST S SEDANJOSTJO 118
UČENCI TUJCI V OSNOVNI ŠOLI 123
VSAKA IZKUŠNJA NAM OBOGATI ŽIVLJENJE 129
MEDPREDMETNO POVEZOVANJE PRI DNEVIH DEJAVNOSTI OD 1. DO 9. RAZREDA 134
UČINKOVITO UČNO OKOLJE 140
RAZREDNA KLIMA KOT KRITERIJ KAKOVOSTI POUKA 145
Z BRANJEM DO ZNANJA 152
PIKA POKA PIKAPOLONICA – BARVNI ZAPIS GLASBE 158
ODPRTA VRATA 164
OD LASTNE KNJIGE DO LUTKOVNE PREDSTAVE 172
MOTIVACIJSKO UČENJE POŠTEVANKE - LOPAR ZA LOVLJENJE ŽOGICE 176
Spodbujanje otrokovega čustvenega razvoja: UPORABA OTROŠKE SLIKANICE PRI RAZVIJANJU ČUSTVENE KREATIVNOSTI 182
S SODELOVALNIM UČENJEM K UČINKOVITEJŠEMU DELU V RAZREDU 190
POVEZAVA TEORETIČNIH ZNANJ ŠTUDENTOV S PRAKTIČNIM DELOM V RAZREDU 197
DELNO ŠOLANJE NA DOMU NADARJENEGA UČENCA 203
VERTIKALNA FLEKSIBILNA DIFERENCIACIJA ZA VEČ ZNANJA 209
KAKO DOSEČI, DA BO MOTEČI UČENEC UPOŠTEVAL KONKRETNA Z NJIM DOGOVORJENA PRAVILA ? 215
RAZREDNIK – MENTOR IN VZGOJITELJ 221
UČITELJEVA VLOGA PRI NAPORNEM UČENCU V RAZREDU 230
KLIMA V RAZREDU IN ODDELKU PODALJŠANEGA BIVANJA 235
BEREM – RAZUMEM 239

TRADICIONALNO UČENJE LJUDSKIH PESMI V AVTOHTONEM OKOLJU 244
PODEŽELJE SKOZI OTROŠKE OČI – SADJE IZ DOMAČEGA SADOVNJAKA 251
KIBERNETIČNA METODA V PREDŠOLSKEM OBDOBJU 256
IZBOLJŠANJE RAZREDNE KLIME S POMOČJO INTERAKTIVNIH DEJAVNOSTI .. 259
SODELOVALNI NAČIN SODELOVANJA S STARŠI 263
AKTIVNOST IN KREATIVNOST – POPOTNICA ZA ŽIVLJENJE 268
VPLIV REDNE VADBE NA GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI 273
OSEBNOSTNA RAST STROKOVNIH DELAVCEV KOT DEJAVNIK POZITIVNE UČNE KLIME 286
IZBOLJŠAJMO RAZREDNO IN ŠOLSKO KLIMO ZARADI ZMANJŠEVANJA NASILJA 291
RAZVIJANJE POZITIVNE RAZREDNE KLIME 300
DOMAČE NALOGE – VLOGA UČENCEV, UČITELJEV IN STARŠEV 306
ZA NASILJE ZAPRTO, S KNJIGO ODPRTO 312
BONTON V OSNOVNI ŠOLI 317
TIMSKO DELO UČITELJEV 322
GIBALNO OVIRAN OTROK V OŠ 328
KULTURNA DEDIŠČINA NAŠEGA KRAJA 333
UČNA POMOČ ŠIBKEJŠIM DIJAKOM 337
RAZVIJANJE DIJAKOVEGA SAMOVREDNOTENJA KOT OBRAMBA PRED MANIPULACIJO MOČNEJŠIH VRSTNIKOV 344
NAGLUŠNI DIJAKI V IZOBRAŽEVALNEM PROGRAMU BOLNIČAR-NEGOVALEC 350
GLOBALIZACIJA UČNIH NAČRTOV V PROGRAMU EKONOMSKI TEHNIK 354
ELEKTRONSKA TABLA KOT PRIPOMOČEK PRI NAZORNEJŠI RAZLAGI KEMIJE - Z elektronsko tablo do boljšega razumevanja kemijskih pojmov 359
ŠOLA KOT PROSTOR ZA OHRANJANJE IN NEGOVANJE OTROŠKEGA LJUDSKEGA IZROČILA 368
PROGRAM DELAVNIC ZA SPODBUJANJE UGODNE RAZREDNE KLIME IN SODELOVALNOSTI V RAZREDNIH SKUPNOSTIH 373
DIFERENCIACIJA PRI POUKU – UČITELJEV IZZIV 379
MEDGENERACIJSKA SREČANJA 385
KOTIČEK ZA IGRO S PESKOM IN VODO 391
SLEP OTROK V VRTCU - IZZIV ZA UČENJE ODRASLIH IN OTROK 397
LJUDSKA PESEM 404
ZELIŠČA IN ZDRAVILNE RASTLINE, POGOJI ZA RAST IN UPORABA V VSAKDANJE M ŽIVLJENJU 411
RAZVIJANJE SOCIALNIH VEŠČIN PREKO GIBANJA 417
SPODBUJANJE ZDRAVIH NAVAD - PRAZNOVANJE ROJSTNIH DNI BREZ SLAŠČIC 424
STANOVANJSKE SKUPINE V ZGN LJUBLJANA 444
USTVARJALNI PRISTOPI PRI PROSTOVOLJNEM DELU MLADIH 455
NOVE MOŽNOSTI PREHAJANJA MED VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIMI PROGRAMI 460
VPLIV SPREMEMBE SESTAVE RAZREDA NA RAZREDNO KLIMO 465
ZA VSAKEGA UČENCA KAR POTREBUJE 470
BOGASTVO V RAZLIČNOSTI JEZIKOV IN KULTUR 475
MOČ JE V RAZNOLIKOSTI IN SODELOVANJU – projekti za otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami 479

UVOD

Skoraj petsto strani obsega zbornik strokovnih prispevkov nosilcev razvoja didaktičnih novosti. Vsebine projektov predstavljajo najbolj aktualne teme posodabljanja izvedbenega kurikula in hkrati teme izobraževanja strokovnih delavcev v šolstvu. Vsebine se dotikajo učnih stilov in pristopov poučevanja. Strokovnim delavcem se zdi pomembno učno okolje in pedagoška komunikacija med dejavniki vzgoje in izobraževanja. Cilji se dotikajo vedno bolj odprtega učnega okolja za razvoj ustvarjalnih idej in preseganje šolskih standardov.

Nosilci projektov so spoznanja zapisali po metodologiji: Morse, 1994, str.: 228; Kelly, 1998, str.: 115–121, v: Silverman, D. (2005): Doing Qualitative Research. Sage Publications.
V povzetku (abstractu) bralci na kratko izvejo o novosti, ključne besede pa podkrepijo misli povzetka. Problemsko stanje opiše zaznani didaktični problem, teoretična osvetlitev pa problematiko podkrepi z viri. Pod cilji projekta izvemo za raziskovalno vprašanje, ki se je najpogosteje začelo s »kako«. Poleg opisa razloga za analizo na kratko izvemo še za faze projekta, ki so metodološko skladne z elementi akcijskega raziskovanja. Pomemben del strokovnega prispevka so opisi kazalcev oz. meril, ki opredelijo pričakovani rezultat. Nosilec projekta bralca seznani z metodologijo zbiranja in obdelave podatkov, ki omogoča dosežek na višji ravni. Za bralca in raziskovalca lastne prakse so zanimive ugotovitve in spoznanja ter uporabljena literatura. Možnosti za sodelovanje z interesnimi skupinami so vodje projektov zapisali v rubriki širjenje novosti.

Avtorjem novosti čestitamo, bralcem in raziskovalcem lastne prakse pa želimo prijetno prelistavanje in rojevanje novih idej, inovacijskih projektov.

Dr. Natalija Komljanc
Vodja inovacijskih projektov

Center za usposabljanje Elvira Vatovec Strunjan
Strunjan 140
Portorož

OŽIVIMO INDIVIDUALIZIRANI PROGRAM

2006 - 2008

Vodja inovacijskega projekta: Ester Štefančič, prof.def.

Sodelavci: Irena Osko, prof. def., Verica Žvab, učiteljica razrednega pouka, Milojka Čočeva, logopedinja, Samira Šabič Pečar, soc. ped., Sonja Tocko, prof. def., Milena Pinter, spec. ped., Korado Lešnik, prof. def.,

Konzulent: mag. Darinka Ložar, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Povzetek:
Projektno delo »Oživimo individualizirani program« smo v našem Centru prijavili v šol. letu 2007/2008 in ga z letošnjim letom zaključujemo. Za ta projekt smo se strokovni delavci odločili zato, ker smo dalj časa ugotavljali, da je bilo naše dosedanje načrtovanje in izvajanje individualiziranega programa (v nadaljevanju IP) premalo funkcionalno in življenjsko. Tudi stiki s starši in otroki so bili nezadovoljivi. Želeli smo si »oživiti« celoten proces, ki spremlja načrtovanje in izvajanje IP-ja.
Najprej smo oblikovali projektno skupino osmih sodelavcev. V naše delo smo želeli vključiti tudi starše in za njih smo izdelali vprašalnik. Z njim smo želeli ugotoviti značilnosti otrok doma in v šoli in določiti njihovo vlogo v procesu oblikovanja IP-ja.
Za člane projektne skupine smo izvedli strokovno svetovanje s predavanjem na temo aktualnosti na področju načrtovanja in izvajanja IP-jev. Tudi za ostale strokovne delavce našega centra smo kasneje izvedli predavanje na isto temo.
Člani projektne skupine smo se srečevali na delavnih srečanjih dvakrat mesečno. Svoje moči in znanje smo najprej usmerili v oblikovanje Priročnika, ki nam bo služil kot vodnik pri izdelavi dobre ocene otrokovega funkcioniranja in načrtovanja IP-ja. Teoretično znanje in gradivo za priročnik smo črpali iz domače in tuje literature. K priročniku smo priložili številne teste, primerne za določena funkcionalna področja, s pomočjo katerih lahko naredimo dobro oceno otrokovega funkcioniranja. Nastal je res uporaben in oblikovno privlačen Priročnik, ki bo služil kot vodilo vsem strokovnim delavcem in staršem pri oblikovanju dobrega IP-ja.
Izdelali smo tudi nov model IP-ja z novo grafično podobo.

Abstract:
The project work entitled Reviving the Individualized Program was introduced by our Center in the school year 2007/2008 and is being concluded with the beginning of this school year. We the professional workers at the Center have decided to revive this program because we have been noticing for some time that the manner in which we had been planning and carrying out the individualized program (hereinafter referred to as IP) in the past, was not enough functional and practical. In addition to that, the interaction between the children and their parents was not satisfactory. That is why we came to the idea of reviving the entire process of planning and executing the IP.
Our first step was to form a project group of eight expert workers. We wanted the parents to be involved in the work process as well. That is why we put together a questionnaire for them aimed at finding out how the children behave at home and in school and determining their role in the process of planning the IP.

We arranged expert counseling for the members of the work group and a lecture on new developments in the field of planning and executing IP's. Other expert workers at the center later participated to a lecture on the same subject.
The members of the project group held regular meetings twice a month.
The first item on our agenda was to put all our knowledge and resources together and write a Manual which would serve as a guide for making a correct evaluation of a child's functioning and planning the IP. We studied several Slovene and foreign publications to acquire the necessary theoretical knowledge and material for our Manual.
The Manual also has a section comprising of a number of tests that are used for evaluating the child's functioning in different areas. The result of our work is a truly useful Manual with a good graphic design which will serve as a reference book to all our expert workers as well as the parents in planning a good IP. We have also created a new IP model with a new graphic design.

Ključne besede: individualizirani program, otroci s posebnimi potrebami, ocena otrokovega funkcioniranja, prilagojeni program, učni programi

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Delavci našega Centra delamo z otroki s posebnimi potrebami in za vsakega otroka smo dolžni izdelati IP. Že nekaj časa smo strokovni delavci, ki IP načrtujemo in izvajamo ugotavljali, da naš obstoječi IP ni dovolj življenjski, funkcionalen. Zato smo se odločili, da izdelamo nov, uporaben IP, ki bi bil tudi razumljiv in oblikovno zanimiv za vse nas, ki ga delamo, starše in otroka.

Zato smo se odločili, da bosta naša glavna cilja:
- izboljšati funkcionalnost individualiziranih programov,
- izboljšati sodelovanje strokovnih delavcev, staršev in otrok pri oblikovanju, izvajanju in evalvaciji individualiziranih programov.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Sodobna šola mora omogočiti vsakemu otroku optimalni razvoj njegovih sposobnosti. To lahko strokovni delavci dosežemo z dobro načrtovanim IP-jem. Izdelava IP-ja je tudi zakonska dolžnost vsakega učitelja, in pravica vsakega otroka s posebnimi potrebami. Pri načrtovanju in izvajanju IP-ja sodelujejo tudi starši.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje:
Kako bi izboljšali sodelovanje strokovnih delavcev, staršev in otrok pri oblikovanju individualiziranih programov?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Strokovni delavci našega centra smo se odločili za projektno delo s katerim smo želeli o posodobiti in približati IP tako načrtovalcem in izvajalcem IP-ja, kot tudi staršem in otrokom. Obstoječi IP smo smatrali za premalo življenjski in funkcionalen. Želeli smo si tudi oblikovno prijaznejši IP, saj tudi forma in oblika nekega dokumenta prispevata k boljšemu pristopu do

problema. S prijaznejšo obliko IP-ja, se tudi starši lažje vključujejo proces nastajanja in izvajanja IP-ja.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

NAČRTOVANJE:

Oblikovali smo projektno skupino in naredili načrt dela.

IZVAJANJE:

S pomočjo vprašalnika za starše smo ugotavljali značilnosti otrok doma in v šoli ter ugotavljali njihovo vlogo v procesu oblikovanja IP-ja. Izvedli smo dva strokovna svetovanja s predavanjem. Izdelali smo priročnik in model IP-ja.

REFLEKSIJA:

Predstavitev projektnih dejavnosti.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
Naš ključni problem je bil nefunkcionalen in neživljenjski in oblikovno nezanimiv IP, slabše vključevanje staršev in otrok pri načrtovanju in izvajanju IP-ja.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Do konca šolskega leta smo uspešno izpeljali načrt, ki smo si ga zadali pri tem projektu: izdelati Priročnik k IP-ju z vsemi navodili in testi ter izdelati tudi oblikovno nov model IP-ja.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
Otroci s posebnimi potrebami so predstavljali populacijo kateri je bilo naše projektno delo namenjeno. Vendar ta populacija ni bila objekt našega dela. Naš cilj je bil izdelati nov IP in Priročnik k Ip-ju za populacijo otrok s posebnimi potrebami.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Pri našem delu smo uporabljali izključno kvalitativne metode dela: zbiranje podatkov iz različnih strokovnih virov (spodaj navedene literature), podatke smo zbirali preko različnih tujih in domačih spletnih strani, sodelovali smo z različnimi šolami (O.Š.P.P. Kozara…) in si z njimi izmenjavali izkušnje, novosti s področja načrtovanja IP-ja smo pridobili na dveh strokovnih predavanjih s svetovanjem.

Metode obdelave podatkov
Iz obilice podatkov smo izločili nekoristne in obdržali nam funkcionalne podatke, ki smo jih smiselno vključili v Priročnik in »model« IP-ja.

Prikaz rezultatov
Rezultat našega dela je Priročnik za izdelavo IP-ja s prilogami testov in novi »model« IP-ja.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Izdelali smo obširni priročnik, ki nudi vsem, ki načrtujejo in izvajajo IP veliko pomoč pri izdelavi dobre ocene otrokovega funkcioniranja in na podlagi te ocene, izdelavo ustreznega IP-ja. Priročniku smo priložili številne teste za pripravo ustrezne ocene. Izdelali smo tudi nov primer IP-ja, ki je tudi oblikovno zanimiv.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Pozitivni učinki našega dela bodo vidni šele z naslednjim šolskim letom, saj bodo učitelji tedaj pričeli načrtovati delo na novi način.
Želeni učinki našega dela pa so sledeči:

- bolj pregleden in življenjski IP,
- možnost preciznejše izdelave ocene otrokovega funkcioniranja in posledično načrtovanje boljšega IP-ja,
- večja vključitev staršev in otrok pri načrtovanju in izvajanju IP-ja,
- boljše sodelovanje in pretok informacij med strokovnimi delavci, ki IP načrtujejo in ga izvajajo,
- priročnik z navodili in testi bo omogočal tudi kasnejšim generacijam načrtovanje učinkovitega IP-ja.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
S pomočjo našega dela bo načrtovanje IP-ja veliko kvalitetnejša, izboljšalo se bo sodelovanje med strokovnimi delavci, starši ter otroki.

Možnosti uvajanja v druga področja
Svoja znanja lahko zelo učinkovito prenašamo na področje medsebojne komunikacije.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Naše močno področje je pridobljeno široko teoretično znanje s področja načrtovanja IP-ja in novi pristopi k dobremu timskemu delu.

Literatura

Bojanin S. Škola kao bolest. 1. natis. Beograd: samozaložba, 1990. ISBN 86-81493-04-3
Čordić A. in Bojanin S. Opšta defektološka diagnostika. 1.natis. Beograd: Privredni pregled, 1981.
Galeša, M. Individualizirani programi za otroke s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami : spoznavanje otrok in njihovega okolja, načrtovanje, izvajanje in evalvacija. 1. natis. Radovljica: Didakta, 1995. ISBN 86-7707-102-4.
Galeša, M. at al. Priročnik za izdelavo individualiziranih programov za osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju : (za učitelje in pedagoge, za vse tiste, ki izvajajo vzgojno izobraževalni proces z osebami z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju). 1. natis.Celje: samozaložba, 1999.
Končar, M. Individualizirani program. Defektologica slovenica = Specialna in rehabilitacijska pedagogika : revija specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije, 2003, št.11, str.7-23
Šali, B. Motnje v branju in pisavi. 1. natis. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za rehabilitacijo invalidov, 1975
Žerovnik, A. Igrajmo se, premagajmo težave: vaje za otroke s specifičnimi učnimi težavami. 3. natis – Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1994. ISBN 86-7759-250-4

Center za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič, Draga
Draga 1
1292 Ig

UPORABA PROGRAMA THE LISTENING PROGRAM (TLP) PRI OSEBAH Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU IN DODATNIMI MOTNJAMI

2007 - 2008

Vodja inovacijskega projekta: Nina Jerič, profesorica defektologije, surdo-logo

Sodelavci: Mojca Čibej, spec. pedagoginja, Tadeja Komac, profesorica defektologije, Dario Jakovina, spec. pedagog, Sabina Zupan, univ. dipl. socialna delavka, Marija Gal, diplomirana delovna terapevtka, Vesna Briški, diplomirana delovna terapevtka, Anita Ostrež, diplomirana delovna terapevtka, Joži Cesar,diplomirana delovna terapevtka, Karolina Markelj diplomirana, fizioterapevtka, Jasmina Šabić, diplomirana fizioterapevtka, Silva Kastelic, medicinska sestra, Mojca Dolšak, varuška-negovalka, Alenka Kumše-Šušteršič, varuška-negovalka, Tomaž Bratuša, univ. dipl. psiholog

Konzulent: mag.Janja Cotič Pajntar, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
The Listening Program (TLP) je metoda za slušno stimulacijo s pomočjo glasbe, ki so jo razvili v Advanced Brain Technologies. Uporablja se za izboljšanje slušnih sposobnosti, potrebnih za učinkovito poslušanje, učenje in komunikacijo.
Septembra 2007 smo pričeli z inovacijskim projektom, s katerim smo poskušali ugotoviti, na katera področja sposobnosti oseb z motnjami v duševnem razvoju in dodatnimi motnjami ima TLP program največji vpliv.
V raziskavo je bilo vključenih 15 učencev CUDV Draga s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Učenci so vsakodnevno poslušali program (15 minut) in izvajalci programa so vodili dnevniške zapise. Pred in ob koncu izvajanja IP smo učence ocenili s testom »Pregled razvoja spretnosti in veščin« (Pieterse, Treloar, Cairns, 2000), ob koncu pa še z Lestvico sprememb na 9. področjih (triangulacija). Test »Pregled razvoja spretnosti in veščin« izkazuje, da so učenci v času izvajanja programa statistično pomembno napredovali na področjih grobe motorike, razumevanju jezika ter na področju osebnosti in družabnosti. Statistično pomembne razlike ni bilo le na področju fine motorike. Podobne rezultate nam izkazuje triangulacija Lestvice sprememb. Ocenjevalci ocenjujejo, da so učenci statistično pomembno napredovali na vseh ocenjenih postavkah, razen na postavki »motorika«.

Abstract:
The Listening Program is a Music Based Auditory Stimulation method that was developed by Advanced Brain Technologies as a means of enabling participants to improve their auditory skills needed to effectively listen, learn, and communicate.
In September 2007 we started with the project. The purpose of the study was to identify areas of processing that may be enhanced by TLP and to evaluete the effectiveness of it at the pearsons with sever learning difficulties.

The study was undertaken at CUDV Draga and 15 students with sever learning difficulties were involved in the program. They listened to acoustically modified music for 15 minutes period each day for one cycle.
Befor and after intervention the students were tested using the »Owerview of developmental skills« (Pieterse, Treloar, Cairns, 2000) and after the intervention they were also evaluated with the Scale of changes in 9 areas. The Owerview is showingin us statistically significant differences in areas of gross motor skills, comprehension, personality and social. There was no statistically important difference only on field of fine motor function. The Scale is showing us analogous results – students statistically important made progress at all evaluated areas except at motor function.

Ključne besede: avditivna stimulacija, osebe z motnjami v duševnem razvoju, The Listening Program

Problemsko stanje

Slušna stimulacija z glasbo vpliva na vrsto sposobnosti, ki so povezane s slušnim procesiranjem informacij (sposobnost mišljenja, komunikacijo, učenje, pozornost, koordinacijo, senzorno integracijo in raven energije v telesu). Program TLP temelji na kliničnih raziskavah, opravljenih na National Academy for Child development, ter ugotovitvah strokovnjakov s področja psihoakustike in nevrologije, med katerimi je potrebno izpostaviti dr. A. Tomatisa. Bil je prvi znanstvenik, ki je pisal o otrokovem razvoju sluha in sposobnostih poslušanja v prenatalnem obdobju. Frekvence med 20 in 20.000 Hz, ki jih ljudje slišimo, je razdelil v tri področja glede na njihov vpliv:

- telesno področje (frekvence med 0 in 750 Hz),
- področje govora in jezika (frekvence med 750 in 4.000 Hz),
- področje kreativnosti (frekvence med 3.000 in 20.000 Hz).

Osnovni namen TLP programa je uravnotežiti celoten avditivni sistem.
V vsakodnevnih učnih situacijah pri učencih s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in dodatnimi motnjami se pogosto srečujemo s problemom, kako spodbuditi napredek in ga ovrednotiti. Standardne metode poučevanja so v mnogih primerih težko individualno prilagodljive hkrati pa mnogim učencem težje dosegljive.
Program TLP smo uporabili kot novo metodo prebujanja učenčevih potencialov.

Cilji projekta

Cilj IP je ugotoviti, na katera področja sposobnosti oseb z motnjami v duševnem razvoju in dodatnimi motnjami ima TLP program največji vpliv.

Potek dela

Februarja 2006 sem se v Londonu udeležila seminarja The Listening Program in s tem pridobila licenco za njegovo izvajanje. Program sem predstavila v enotah CUDV-ja – v Dnevnem centru Novo mesto, Dnevnem centru Fužine ter v Domu Šiška. Skupaj s kasnejšimi izvajalci IP smo izbrali učence, ki so sodelovali v projektu. Pridobili smo pisna soglasja staršev.
Učence smo pred začetkom in ob koncu izvajanja IP ocenili s testom »Pregled razvoja spretnosti in veščin«. Za vsakega učenca je izvajalec IP zapisal pričakovane cilje in rezultate. Sledilo je vsakodnevno poslušanje TLP programa 15 minut dnevno v trajanju 18 tednov. Izvajalci so vsakodnevno vodili dnevniški zapis.

Po končanem ciklu poslušanja (CD Sensory Integration in 8 CD-jev TLP programa) so učence ocenili tudi zaposleni, ki z njimi vsakodnevno delajo, niso pa vključeni v IP. Ocenili so jih z 21 stopenjsko Lestvico sprememb na 9 področjih (pozornost, jezik, poslušanje, vedenje, motorika, socialni razvoj, spanje, energetska opremljenost, kreativnost).

Obdelava podatkov

Opis vzorca

V projekt je bilo sprva vključenih 15 učencev CUDV Draga s težko ali težjo motnjo v duševnem razvoju, njihova starost sega od 4 do 20 let. 2 učenca obiskujeta DC Novo mesto, 4 učenci obiskujejo DC Fužine, 5 učencev DC Šiška in 4 učenci Dom Šiška.
2 učenca (po 1 učenec iz DC Fužine in Doma Šiška) sta med šolskim letom prenehala s sodelovanjem v projektu, tako da je bilo do konca projekta vključenih 13.

Merski instrumenti

1. Test »Pregled razvoja spretnosti in veščin«, ki vključuje 4 področja: groba motorika, fina motorika, razumevanje jezika ter osebnost in družabnost,
2. 21 stopenjska Lestvica sprememb na 9 področjih v obdobju izvajanja programa TLP. Lestvica sega od 0 (brez sprememb) do -10 (maksimalne spremembe v negativno smer) na eni strani in +10 (maksimalne spremembe v pozitivno smer) na drugi strani. Ocenjena področja: pozornost, jezik, poslušanje, vedenje, motorika, socialni razvoj, spanje, energetska opremljenost, kreativnost.

Metode zbiranja podatkov

Testiranje oz. ocenjevanje vseh vključenih učencev s testom »Pregled razvoja spretnosti in veščin« pred začetkom ter ob koncu izvajanja programa TLP.
Triangulacija smo izvedli s pomočjo 21 stopenjske lestvice sprememb. Spremembe po končanem projektu so pri vključenih učencih ocenjevali zaposleni, ki z njimi vsakodnevno delajo, ne sodelujejo pa v izvajanju projekta TLP.

Metode obdelave podatkov

Izračunali smo povprečne vrednosti in standardne deviacije rezultatov na testu »Pregled razvoja spretnosti in veščin« (začetno in končno stanje). S t – testom smo preverili statistično pomembnost razlik med rezultati pred začetkom ter ob koncu izvajanja programa TLP.
S t – testom smo preverili, če se povprečne ocene (po področjih in pri posameznih vključenih učencih) statistično pomembno razlikujejo od vrednosti 0, ki pomeni, da sprememb ni bilo.

Prikaz rezultatov

Tabela 1: Rezultati testa »Pregled razvoja spretnosti in veščin« – začetno stanje

PODROČJE	**M**	**SD**
groba motorika	21,54	26,62
fina motorika	15,15	13,63
razumevanje jezika	16,54	10,66
osebnost in družabnost	17,92	14,94
SKUPAJ	71,15	54,08

Tabela 2: Rezultati testa »Pregled razvoja spretnosti in veščin« – končno stanje

PODROČJE	M	SD
groba motorika	22,92	27,02
fina motorika	16,85	15,84
razumevanje jezika	18,46	10,19
osebnost in družabnost	20,42	15,23
SKUPAJ	78,65	58,57

Tabela 3: Razlike med začetnim in končnim stanjem na testu »Pregled razvoja spretnosti in veščin« (t – test)

Področje	M (1.test)	M (2.test)	M (1.t)–M (2.t)	SE razlike	t	df	Stopnja tveganja
groba motorika	21,54	22,92	1,38	0,60	2,289	12	**0,041**
fina motorika	15,15	16,85	1,69	1,21	1,404	12	0,186
razumevanje jezika	16,54	18,46	1,92	0,55	3,506	12	**0,004**
osebnost in družabnost	17,92	20,42	2,50	0,73	3,407	12	**0,005**
SKUPAJ	71,15	78,65	7,50	2,11	3,556	12	**0,004**

Tabela 4: Rezultati na Lestvici sprememb – po področjih (M, SD ter t – test za ugotavljanje statistične pomembnosti razlike dobljenih ocen od 0)

Postavka	N	M	SD	T	df	st. tveganja
pozornost	13	1,62	0,96	6,062	12	**0,000**
jezik	13	1,69	2,10	2,910	12	**0,013**
poslušanje	13	2,38	1,98	4,341	12	**0,001**
vedenje	13	1,54	1,05	5,283	12	**0,000**
motorika	13	0,77	1,42	1,949	12	0,075
soc. razvoj	13	1,77	1,64	3,888	12	**0,002**
spanje	13	0,85	1,34	2,269	12	**0,043**
energet. opre.	13	0,85	1,14	2,668	12	**0,020**
kreativnost	13	0,92	1,32	2,521	12	**0,027**

Tabela 5: Rezultati na Lestvici sprememb – po vključenih učencih (M, SD ter t – test za ugotavljanje statistične pomembnosti razlike dobljenih ocen od 0)

Učenec	N	M	SD	t	df	st. tveganja
1	9	2,00	1,41	4,243	8	**0,003**
2	9	0,11	0,33	1,000	8	0,347
3	9	2,67	1,00	8,000	8	**0,000**
4	9	2,33	1,12	6,261	8	**0,000**
5	9	0,78	0,83	2,800	8	**0,023**
6	9	1,11	1,05	3,162	8	**0,013**
7	9	2,33	1,73	4,041	8	**0,004**
8	9	0,56	0,73	2,294	8	0,051
9	9	3,00	3,12	2,882	8	**0,020**
10	9	0,44	0,53	2,530	8	**0,035**
11	9	1,11	1,05	3,162	8	**0,013**
12	9	1,00	0,50	6,000	8	**0,000**
13	9	0,44	0,53	2,530	8	**0,035**

LEGENDA:
M: aritmetična sredina
SD: standardna deviacija
SE razlike: standardna napaka razlike med aritmetičnima sredinama
t: vrednost t
df: stopnje svobode
Stopnja tveganja: verjetnost, da se razlika med arimetčnima sredinama pojavi naključno.

Ugotovitve in spoznanja

Test »Pregled razvoja spretnosti in veščin«
Vrednosti končnega stanja so na vseh področjih testa skupno višje, kot vrednosti začetnega stanja. Na vseh področji, razen na področju fine motorike, so vrednosti končnega stanja statistično pomembno višje, kot vrednosti začetnega stanja.

Lestvica sprememb
Ocene sprememb so na vseh postavkah, razen na postavki »motorika«, statistično pomembno višji od 0 (ni sprememb), kar pomeni, da zaposleni, ki z učenci, vključenimi v IP, vsakodnevno delajo, ne sodelujejo pa v izvajanju projekta, pri njih opažajo pozitivne spremembe v času trajanja projekta.
Prav tako se povprečne ocene sprememb vseh postavk skupaj statistično pomembno razlikujejo od ocene 0 pri vseh vključenih učencih, razen dveh.
Dobljeni rezultati izkazujejo, da so učenci v času poslušanja TLP programa napredovali na različnih področjih (jezik, socialni razvoj, pozornost), najmanj na področju motorike. Tako lahko potrdimo, da avditivna stimulacija s pomočjo TLP programa ugodno vpliva na učenčev razvoj.
Potrebno pa je omeniti, da so bili vsi učenci v času izvajanja IP vključeni tudi v druge aktivnosti in programe in so tudi zato napredovali. Za objektivnejšo oceno učinka TLP programa bi potrebovali kontrolno skupino učencev podobne starosti in sposobnosti, ki ne bi poslušali TLP programa, nato pa bi preverili spremembe.

Širjenje novosti

The Listening Program je metoda za slušno stimulacijo s pomočjo glasbe, ki je primerna za vse otroke starejše od dveh let. S posebnimi tehnikami obdelana glasba ciljno vpliva predvsem na tri področja človekovega delovanja: telesno področje, področje govora in jezika ter na njegovo kreativnost in energetsko opremljenost. Avtorji programa ga priporočajo otrokom z motnjo pozornosti, z jezikovnimi motnjami, učnimi težavami ter otrokom s težavami na področju avditivnega procesiranja. Študije primerov iz tujine pa izkazujejo dobre rezultate tudi pri otrocih s spektroavtistično motnjo.

Literatura

The Listening Program. Authorised Provider Training, February 2nd & 3rd 2006. London. Študijsko gradivo.
Pieterse, M., Treloar R. in Carins, S. *Majhni koraki: Program zgodnje obravnave otrok z motnjami v razvoju. Knjiga 8: Pregled razvojnih spretnosti in veščin.* 1. slovenska izdaja. Ljubljana: Sožitje - Društvo
http://advancedbrain.com

Dijaški in študentski dom Kranj
Kidričeva 53
4000 Kranj

UTRIP SKUPINE SKOZI DIGITALNE OČI

2007-2008

Vodja inovacijskega projekta: Judita Nahtigal, prof.ped., svetovalka

Sodelavci: Marjetka Bren, univ.dipl.pol., ravnateljica, Miran Zupančič, dijak, Miha Sušnik, dijak

Konzulent: Olga Dečman Dobrnjič, Zavod RS za šolstvo

Povzetek

Uporaba digitalne kamere in digitalnega fotoaparata je v pedagoški praksi pogosta in dobrodošla. V dijaškem domu z njima beležimo pomembne domske dogodke in dejavnosti, nepogrešljiva sta pri oblikovanju spletne strani, nastajanju domskega glasila, športnem udejstvovanju dijakov ipd.

Zanimalo me je, kako bi lahko uporaba multimedije obogatila vsakodnevno življenje v vzgojni skupini v dijaškem domu, kjer dnevi običajno tečejo po rutiniranih, ustaljenih tirnicah. Želela sem popestriti in obogatiti ta vsakdan, zabeležiti številne in raznovrstne dogodke, ki oblikujejo življenje neke dijaške skupine v šolskem letu, dogajanje arhivirati na sodoben način in konec leta izdati CD - fantom za spomin na leto v domu, staršem in ostalim pa za neposreden vpogled v dijaško življenje. Moj cilj je bil: ujeti in ohraniti življenje in delo v dijaški skupini s pomočjo IKT.

Dejavnost je bila v skupini z navdušenjem sprejeta. Fantje, ki so bili sprva le pasivni akterji, so kmalu začeli sodelovati, »igrati«, naredili so svojo »oddajo« in se pri tem izvrstno zabavali. Posneli smo krst novincev, obisk razrednikov na Miklavžev večer, učne ure, nekaj športnih dejavnosti, navijanje za naše na svetovnem mladinskem prvenstvu v skokih, zaključni piknik… Posneti material smo obdelali s programsko opremo in preživeli veliko prijetnih trenutkov ob gledanju našega skupnega dosežka.

Uporaba digitalne kamere je v naši skupini zdaj stalnica. Doseženi so vsi zadani cilji: druženje, sodelovanje, zabava v prostem času, aktiviranje posameznikov, pridobivanje in širjenje znanja s področja IKT, našli smo dejavnost, ki je blizu vsem in poskrbeli, da nam nikoli ni dolgčas. Svoje posnetke objavljamo na dijaški domski strani, konec leta pa smo izdali tudi svoj prvi CD. In končno – postavili smo temelje medijski pismenosti, ki bo za fante v nadaljnjem življenju, obdobju t.i. mediokracije, nepogrešljiva.

Abstract

The use of digital image technology, of digital cameras respectively, has become frequent and is most welcome in the educational practice. We use the digital camera and the digital photo camera in our dorm to document some of the most important events and activities; they are invaluable for the content of our presentation on the web page, in the production of the dorm publication, for encouraging and documenting sports and other extracurriculum activities, etc.

I initiated the use of multimedia in everyday life at the dorm to test their potential in an educational unit that normally follows a set daily rout(in)e. I was looking for ways to make our everyday more lively, attractive and memorable, to document the numerous small events and special celebrations that are a part of the group dynamics. A goal was to provide the dorm

residents with a modern, visually interesting and long-lasting reference to the time spent at the dorm, while their parents and other non-residents are for the first time provided with a direct insight into the dorm life. Shortly, the goal was to capture and preserve some reflections of (and on) living and working at the dorm through the use of ICT.
The residents have been most positive about the activity. Passive objects of the camera at first soon became active participants, "actors", producing their own "broadcast" and having a great time all along. We have taped the initiation of novices, the visit of resident teachers, studying terms, some sports activities and the final picnic. We edited the material with computer software and then spent long hours watching, laughing, discussing and planning new activities.
The use of digital camera has become a constant in our group and all key goals have been reached: socialising, cooperation, creative free time, activation of (many previously reserved) individuals and acquiring (multi)media literacy. We have been exploring an area that everybody can relate to (in societies overwhelmed by the media) and making sure that it is never boring at the dorm. We have been providing content on the dorm web page and issued our first CD at the end of the school year.

Ključne besede: digitalna kamera, druženje, prosti čas, skupina v dijaškem domu, sodelovanje

Uvod

Dijaški dom je v skladu z zakonodajo in programskimi usmeritvami dolžan zagotoviti dijakom osnovno oskrbo v času bivanja v kraju šolanja, poleg tega pa tudi optimalne pogoje za učenje in kvalitetno preživljanje prostega časa (Okvirni vzgojni program za DD, 1999). Pri slednjem vzgojitelj (kot pedagoški delavci na splošno) pogosto naleti na pomanjkanje interesa pri dijakih: ni prave motivacije in volje za udejstvovanje, sodelovanje, angažiranje v ponujenih dejavnostih. Osnovno vodilo mladih je prevečkrat zgolj želja po udobnem preživljanju srednješolskih let s čim manj zadolžitvami in obveznostmi.
Že nekaj let delam s skupino dijakov, ki imajo vsi status športnika (smučarski skakalci in kombinatorci) in obiskujejo Ekonomsko gimnazijo v Kranju, ki si v okviru svojega projekta prizadeva združiti aktivno športno udejstvovanje z rednim izobraževanjem. Tako imajo fantje poleg vsakodnevnih treningov in pogostih tekem tudi redne šolske obveznosti in združitev teh dveh zahtevnih področij je včasih zelo naporna.
Kljub njihovemu angažiranemu načinu življenja potekajo dnevi v domu po nekih ustaljenih tirnicah, ki so grozile, da nas bodo zazibale v prijetno, a nezahtevno rutinirano preživljanje časa. Zato vedno znova iščem načine, kako preseči udoben ritem utečenega vsakdana in ponuditi fantom nove izzive.

Uporaba IKT pri delu v vzgojni skupini

Možnosti, ki jih prinaša informacijska tehnologija, vplivajo na spremembe modelov učenja in poučevanja, multimedijski komunikacijski sistemi pa omogočajo vsestransko uporabo novih tehnologij, ki postavljajo izziv za vpeljavo novih oblik in metod v procesu učenja in poučevanja (Dečman Dobrnjič, Černetič, 2005) - enako pa tudi v procesu vzgoje in izobraževanja v manj formalnem domskem okolju.
Uporaba digitalne kamere in digitalnega fotoaparata je v pedagoški praksi pogosta in dobrodošla. V dijaškem domu z njima beležimo pomembne domske dogodke in dejavnosti, nepogrešljiva sta pri oblikovanju spletne strani, nastajanju domskega glasila, športnem udejstvovanju dijakov ipd. Mladim je sodobna tehnologija blizu in všeč, zato se je ponudila

tudi kot prava izbira pri iskanju načinov za obogatitev življenja v vzgojni skupini, ki je kljub velikim (družbenim, strokovnim in ostalim) spremembam v zadnjih letih še vedno osnovna enota vzgojnega delovanja.
Začela sem slikati in snemati vse pomembne dogodke v skupini, se naučila osnovnih računalniških oblikovalskih orodij (Movie Maker) in kmalu lahko fantom predstavila nekaj prvih utrinkov. Navdušenje je bilo veliko. Čeprav so bili sprva pred kamero sramežljivi in se tudi slikati niso želeli prepogosto, se jim je zdelo zabavno in kratkočasno, da so si lahko kasneje ogledovali posnetke. Smejali so se svojemu nastopu na krstu novincev, si še enkrat ogledali obisk razrednikov na Miklavžev večer, srečanje z Matjažem Zupanom, trening hokeja na rolkah, tekmovanje v košarki s študenti, zaključni piknik v Preddvoru… Ko je bilo v Kranju Mladinsko svetovno prvenstvo v skokih, so med navijanjem (in zlasti zvečer ob proslavljanju srebrne medalje) že ponosno pozirali.
Pomemben korak naprej (tako na področju ustvarjalnosti kot medijske pismenosti) je bil, ko so fantje začeli uporabljati kamero tudi sami. Odnesli so jo s sabo v Planico in posneli najbolj zanimive skoke, ki so jih potem vedno znova gledali po TV in strokovno analizirali. Zelo izvirno so poskrbeli tudi za dodatno sprostitev: posneli so oddajo »Planica«, v kateri sta nastopala dva »reporterja«, ki sta poročala o dogajanju v Planici in uspehih naših fantov, zvečer pa so v kleti uprizorili še trening in uspešen skok namišljenega tekmovalca. Tudi nogometne tekme pred domiado so bile skoraj v celoti posnete in opremljene s sočnimi in zabavnimi komentarji trenutnih »novinarjev« in intervjuji z najboljšimi igralci v stilu znanih nogometnih zvezdnikov.
Kasneje so nekateri od fantov sodelovali tudi pri obdelavi posnetkov, montiranju filmov ipd. Tako sem jim lahko konec leta izročila naš prvi CD z vsemi pomembnimi dogodki minulega leta, ki so presegli običajno življenje v dijaškem domu in ki jim bo lahko prijeten spomin na srednješolsko življenje, neposreden vpogled pa nudi tudi staršem in ostalim zunanjim opazovalcem.

Razvoj medijske pismenosti

Današnja pismenost se ne konča s sposobnostjo branja in seštevanja. V medijsko nasičeni dobi tudi dijaki kljub svoji relativno veliki tehnološki pismenosti potrebujejo dodatna znanja, vrednote in veščine. »Medijsko pismena oseba ima dostop do medijev, zna analizirati, kritično ocenjevati in izdelovati raznovrstne komunikacijske oblike (tisk, radio, TV, internet…).« (Erjavec). Medijska pismenost postaja vse pomembnejša za aktivno državljanstvo in demokracijo (Žurnal, spletni vir).
Medijska pismenost torej vključuje več ravni, več vsebin, ki jih v okviru našega tu predstavljenega dela v skupini še ni bilo mogoče zajeti. Po splošno sprejeti definiciji je medijska pismenost »zmožnost dostopa, analize, ocene in proizvodnje sporočil v najrazličnejših oblikah.« (NLCML, 1992). Zajema dve ravni: *reflektivno*, ki omogoča razmišljati o medijskih vsebinah in oblikah (uči kritičnosti do ponujenih izdelkov, do kanalov, ki te izdelke omogočajo in do lastnikov, ki jih diktirajo), in *produktivno* – učenci se učijo tudi tako, da sami igrajo medijsko produkcijo (fotografirajo, ustvarjajo časopise, šolski radio, šolska TV, internet…). (Erjavec).
Ob poznavanju tega dejstva je postalo očitno, da je prvoten namen uporabe IKT – zabava, popestritev življenja v skupini – prerasel svoje okvire in dobil dodatno dimenzijo: medijsko opismenjevanje. Fantje so nevede in neopazno prešli od pasivnih prejemnikov številnih medijskih impulzov (internet, TV, telefon, časopisi, plakati…) do aktivnih ustvarjalcev domskega medijskega prostora. Če so prej imeli zgolj dostop do sporočil v njihovih najrazličnejših oblikah, so s svojim delom in aktivnim udejstvovanjem prešli na produktivno raven medijske pismenosti. V prihodnje bomo poskušali dodati tudi kritično noto oziroma nadgraditi svoje dosedanje delo še z analizami in ocenami tako svoje kot splošne medijske produktivnosti. Tudi v dijaškem domu – ne le na šolah (dr. Manca Košir pogosto opozarja na

nujnost uvedbe vzgoje za medije kot vsebine in kot predmeta na vse stopnje šolanja na Slovenskem) - se kaže nujnost po širšem medijskem opismenjevanju.

Zaključki

Vključitev digitalne tehnologije v utečeno dijaškodomsko življenje se je v naši skupini izkazala kot zelo pozitivna:

- s pomočjo IKT smo spremljali in beležili vse bolj ali manj pomembne dogodke v skupini in jih arhivirali na sodoben način;
- popestrila in obogatila je vsakdan v skupini, prinašala zabavo in sprostitev;
- aktivirala je posameznike, da so se vključili v dogajanje – snemali, nastopali ali vsaj *bili zraven;* spodbujala je njihovo domišljijo in izraznost in izpostavila družabnost;
- na ta način je dvigovala samozavest, krepila pripadnost skupini, doprinesla k boljšemu počutju v domu;
- omogočila je še pogostejše stike med skupino in vzgojiteljem, saj smo večkrat nenačrtovano preživeli kak večer ob gledanju zabavnih posnetkov;
- izdali smo svoj prvi CD – postali smo prepoznavni, obenem smo drugim omogočili vpogled v življenje v dijaškem domu;
- fantje so naredili svoj prvi resnejši korak v svet medijske pismenosti, ki bo v njihovem nadaljnjem življenju nujna;
- uporaba IKT je tudi mene kot vzgojiteljico prisilila k dodatnemu samoizobraževanju in strokovnemu razvoju.

Kamera nas v skupini spremlja tudi letos, postala je sestavni del vsake naše organizirane aktivnosti. Fantje obljubljajo, da bodo posneli še kakšno »oddajo«, kar pomeni, da se bodo spet povezali, posvetovali, dopolnjevali, skupaj ustvarjali. Utečene in sprejete oblike dela bomo skušali nadgraditi in izboljšati. Potrebno bo izobraževanje za kak zmogljivejši in ustvarjalnejši program za obdelavo posnetega materiala. V delo bomo vpletli tudi kritično noto in razširili dojemanje sodobne tehnologije in medijev. Čas pubertete lahko že pomeni aktivno vključitev v širši družbeni kontekst in je odločilna točka za kritičen odnos na eni ter aktivno vključevanje na drugi strani.
Izpostaviti velja še eno dejstvo: najsodobnejša digitalna tehnologija sama ne pomeni dosti, če ni nekoga, ki jo uporablja. Tudi dogodke, ki jih posnamemo, je treba vnaprej organizirati, načrtovati, sodelovati z okoljem, šolo, trenerji, vodstvom doma. Zato je pred dejansko uporabo IKT najprej treba poskrbeti, da je življenje v skupini polno, dinamično, kratkočasno, da pri tem aktivno sodelujejo tudi dijaki, da jim zaupamo pri rokovanju z opremo, da se čutijo ustvarjalne in pomembne in da nosijo svoj del odgovornosti za skupno življenje v skupini. V ozadju končnega rezultata je veliko med sabo usklajenih dejavnikov, kjer je ključna vloga vzgojitelja: če ima vzgojitelj voljo, energijo, pozitiven odnos do dela in dijakov, je rezultat zagotovljen.
Relativno preprosta uporaba digitalne kamere in fotoaparata predstavlja enega najbolj učinkovitih načinov povezovanja, komunikacije v skupini in medsebojnega sodelovanja – in to je z vidika domske vzgoje izredno pomembno. S spodbujanjem ustvarjalnega dokumentiranja tako vsakodnevnih kot tudi posebnih dogodkov pa hkrati tudi spodbujamo razmišljanje o tem, kaj sploh je vsakodnevno in kaj posebno v življenju posameznika in skupine in na ta način že ponujamo novo temo za razmišljanje in pogovor.

LITERATURA

Dečman-Dobrnjič Olga, Černetič Metod: Informacijska tehnologija v dijaških domovih; Organizacija, letnik 38, št. 8/2005, dostopno na http://www1.fov.uni-mb.si/mzalozba/povzetki_2005.htm#48
Erjavec Karmen: Vzgoja za medije, dostopno na: http://www.pfmb.uni-mb.si/old/mm1/pdf/MM_medijska_vzg.pdf
Gradivo z mednarodne konference Media Literacy Development, Council of Europe, Graz, december 2007
Košir Manca: Vzgoja za medije kot potreba časa, revija Vzgoja, št.8/2007
National Leadership Conference on Media Literacy 1992, ZDA
Vzgojni program za dijaške domove, Področna kurikularna komisija za dijaške domove, Ljubljana, 1999
Žurnal: Tradicionalna pismenost ni dovolj?
dostopno na http://www.zurnal.org/cms/novice/tehnologija/index.html?id=25057

Gimnazija in srednja kemijska šola Ruše
Šolska ulica 16
Ruše

POSAMEZNIK V DRUŽBI IN DELOVNEM OKOLJU

2006-2008

Vodja inovacijskega projekta: Darja Pahor, prof., Branka Ribič Hederih, univ. dipl. psih.

Konzulent: Mag. Vera Bevc, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Maribor

Povzetek:
V šolskem letu 2006/07 smo zaključili s projektom interdisciplinarnega poučevanja psihologije in sociologije. Analiza končnega vprašalnika je pokazala, da dijaki pozitivno sprejemajo timsko poučevanje in interdisciplinarni pristop k določenim vsebinam pri obeh predmetih. V šolskem letu 2007/08 smo projekt nadgradili z drugimi metodami poučevanja za iste vsebine. Dijaki so izdelovali portfolio. Ker smo želeli poudariti pomen procesnih ciljev, smo se odločili za razvojni portfolio. Določene sestavine portfolia so v funkciji preverjanja znanja in ocenjevanja.
Dijaki tretjega in četrtega letnika smeri kemijski tehnik so že v vmesni evalvaciji pozitivno ocenili uvajanje portfolia kot razvojne metode, v končni pa dodali nekaj konstruktivnih kritičnih misli, ki učiteljem služijo kot osnova za določene spremembe v načrtovanju omenjenega pristopa za naslednje šolsko leto. V razvojnem portfoliu je pri vsaki sestavini poudarjeno ozaveščanje pomena povratne informacije. Le-ta je ključnega pomena za uspešno opravljene naloge in stopnjo razumevanja bistvenega vprašanja vsake naloge. Povratna informacija je ključnega pomena pri sestavini samoocenjevanje, kjer gre za razvijanje metakognitivnih procesov in s tem povezane procesne cilje.
Razvojni-inovativni projekt prinaša novosti tudi v učiteljevih pristopih k poučevanju. Poleg skupnega načrtovanja in ustrezne uporabe določenih učnih metod, se učiteljeva kompetentnost preverja in implicitno ocenjuje na aplikativni ravni.
Dijakov razvojni portfolio je novost za šolo. Sama metoda terja od učitelja izdelano vizijo dela in natančno načrtovanje celote in posameznih delov. Posebnost portfolia je preverjanje in ocenjevanje, saj dijaki sodelujejo pri sestavini samoocenjevanje, kjer smejo izboljševati izdelke. Razvojni portfolio je kvalitativen premik pri poučevanju.

Ključne besede: akcijska raziskava, sestavine razvojnega portfolia, timski pouk, povratna informacija, preverjanje in ocenjevanje

Abstract:
An interdisciplinary approach to teaching psychology and sociology was completed in academic year 2006/07, at which point students were given an evaluation questionnaire. Results showed a positive attitude towards both team teaching and interdisciplinary presentation of certain contents across subjects. The project was improved in academic year 2007/08 by introducing new methods of teaching (for the same contents). Students were instructed to make a portfolio throughout the year. In order to emphasize the importance of process targets, we opted for a developmental portfolio. Certain contents of portfolios were used to assess students' knowledge and to award marks.
Third and fourth year students taking a chemistry course were given a mid-term evaluation questionnaire that showed positive assessment of the portfolio as a developmental method. A questionnaire at the end of term showed similar results that included students' constructive criticism, which was useful when planning changes in the project for the next academic year.

A developmental portfolio emphasizes the importance of feedback, which is essential for understanding and successfully completing an assignment. Feedback is the key to self-evaluation that involves development of meta-cognitive processes and in turn process targets.
The developmental-innovative project brings novelty to methods of teaching. Teachers' competences are tested on their ability to plan and apply certain methods of teaching and through implicit assessment on an applicable level.
The student's developmental portfolio is a new addition to our school. Implementation of it requires precise planning of the whole idea as well as its consisting parts. The portfolio's key feature lies in self-assessment, which enables students to improve their work. Thus, the portfolio (it) is believed to represent a qualitative improvement in teaching.

Key words: action research, contents of developmental portfolio, team teaching, feedback, verification and assessment

Problemsko stanje

Pogovorna metoda je za razvijanje določenih vsebin zelo smiselna, vendar pa prepušča merjenje učenčevega individualnega napredka učiteljevi subjektivni oceni (npr. Se že boljše izraža, kot se je na začetku leta. Njegove utemeljitve so bolj smiselne…). Obstoječe naloge za preverjanje znanja in kontrolne naloge niso relevantni pokazatelji individualnega napredka, kadar gre za razvijanje procesnih ciljev.
Razvojni portfolio omogoča učencu in učitelju sprotno merjenje lastnega uspeha in daje možnost izboljševanja rezultatov ob ustreznih, smiselnih in ciljno naravnanih povratnih informacijah. Tudi teh je pri vsaki šolski uri pouka premalo. Povratna informacija kot pomemben del učne ure je z njeno vlogo in pomenom premalo zastopana, opisana in pojasnjena v didaktični literaturi (npr. Jank in Meyer, 2006, Kramar, 1993, 1999, Gudjons, Teske, Winkel (ur.), 1994, Tomić, 2003).

Teoretična izhodišča

Prenova učnih načrtov za srednje strokovno in srednje poklicno-tehniško izobraževanje je potekala 2005. Pri predmetih psihologija in sociologija naj bi se udejanjale naslednje ključne kompetence: učenje učenja, socialne veščine, sporazumevalne zmožnosti, podjetniške kompetence, raziskovanje in razumevanje naravnih in družbenih procesov in pojavov, medkulturne kompetence, informacijsko-komunikacijska pismenost, estetske kompetence (Katalog znanja, 2007). Vse omenjene kompetence bodo na formalno izvedbenem vidiku pomembne, ko bo v prenovi celoten program kemijskega tehnika, kar bo predvidoma v prvem letniku 2008/09.
Nosilki projekta sva bili z vsemi spremembami seznanjeni prej, ker sva hkrati soavtorici katalogov znanj za tehniške programe vsaka pri svojem predmetu. Pri natančnejšem pregledu vsebin obeh predmetov (psihologije in sociologije) se je izkazalo, da v tretjem in četrtem letniku poučujemo podobne vsebine, vendar vsaka stroka s svoje strokovne perspektive. Če želimo pri učencih spodbujati dolgotrajno znanje, je potrebno vsebine osmišljevati in jih celostno obravnavati, zato sva se pri določenih učnih sklopih odločili za asociirano timsko poučevanje (Strmčnik 1987, str. 250). Celostna obravnava je del kakovostnega motiviranja učencev. Keller (v Marentič Požarnik, 2000, str. 201) priporoča model A(attention) R(relevance) C(confidence)S(satisfaction) (v prevodu PPZZ – po Marentič Požarnik, prav tam), ki vsebuje naslednje sestavine: - pozornost , pomembnost, zaupanje in zadovoljstvo.
Sestavina pozornost je povezana z različnimi strategijami: uporaba novosti, presenečenja, zanimivi problemi, raznolikost, sprememba v pouku. Pomembnost se povečuje z uporabnostjo znanja, povezovanjem z izkušnjami, interesi, povezovanjem z osebnimi cilji,

priložnostjo po sodelovanju, zadovoljevanjem potreb. Strategije, s katerimi izgrajujemo zaupanje v lastne zmožnosti, so jasni cilji, ki so povezanimi s pričakovanji uspeha, priložnostjo za doseganje izzivalnih ciljev, možnostjo kontrole nad lastnim učenjem, pravo mero pomoči, vodenja, podrobnimi povratnimi informacijami. Zadovoljstvo spodbujamo z uporabo naučenega, priznanji, pohvalami, oceno, povezovanjem dosežkov s pričakovanji (povzeto po prav tam).
Pri vzdrževanju pozornosti smo izhajali iz znanj o aktivnih metodah poučevanja:uporaba debate pri pouku, gledanje filma, delo z besedilom…. (ur. Rupnik Vec, 2005). Timsko načrtovanje je za vsako spremembo pri vsakem sklopu pouka terjalo skupni dogovor o ciljih, vsebinah, metodi in pripravo. Pozornost lahko vzdržujemo, če aktivne metode prilagodimo učenčevim potrebam in aktualnim temam.
Povečevanje pomembnosti se navezuje na specifiko razvojnega obdobja, v katerem se dijaki nahajajo. Najstniško obdobje je po Eriksonu močno povezano s krizo identitete, zato so teme, ki se dotikajo mladostnikovih vprašanj o sebi vedno dovolj zanimive. Aktivne metode vključujejo tudi sodelovalno učenje, zato se deloma zadovolji potreba po druženju. Le-ta je lahko integrirana v nalogo samo, ki je učno-ciljno usmerjena.
Učitelj lahko spodbuja zaupanje v lastne zmožnosti dijaka samega, če strukturirano in jasno postavlja cilje, ki jih lahko oba preverjata. V projektu Nova kultura preverjanja in ocenjevanja znanja (nosilka: Rutar Ilc) se povečuje pomembnost definiranja ciljev in smiselnost izbire metod, ki vodijo do jasno postavljenih ciljev. Transparentnost učenja in poučevanja dosežemo tudi tako, da so dijakom posredovani cilji, ki jih morajo doseči in opisniki, po katerih se izdelek vrednosti. To dijaku omogoča sprotno razumevanje zahtevanega in spodbuja merjenje lastnega dela. Samoocenjevanje je naučena veščina, ki jo je možno doseči, če učitelj sledi kriterijem znanj. Pri tem je vseeno, če uporablja Marzanovo, Bloomovo ali katero drugo taksonomijo. Pri spodbujanju zaupanja je pomembna vloga povratne informacije. Strmčnik (2003, str. 132) navaja sledeče učne stopnje: uvod, pridobivanje novega znanja in razvijanje sposobnosti ter spretnosti, utrjevanje in ocenjevanje. Za učenca je pomembno, da dobi povratno informacijo pri vsaki učni stopnji in skozi ves proces poteka pouka.
Spodbujanje zadovoljstva je povezano s pohvalami, z uspešno ovrednotim izdelkom, s spoznanjem, da si dosegel pričakovani cilj. Pri portfoliu je spodbujanje zadovoljstva povezano z možnostjo izboljševanja izdelka v določenem časovnem obdobju. Pri celostnem ocenjevanju je portfolio skrbno oblikovana zbirka del, ki daje sliko tistega, kar oseba zna ali zmore narediti (Easley, Mitchell 2007, str. 17). Sagadin (1999, str. 202) ugotavlja, da so učitelji pri »formativni evalvaciji v večji meri kot pri sumativni evalvaciji kreativni sodelavci in soustvarjalci novega, ne le posredovalci podatkov (informacij)«.

Cilji projekta

Raziskovalni vprašanji
1. Kako interdisciplinarni pristop omogoča izvajalki – učiteljici profesionalni in osebnostni razvoj?

2. Kakšen odnos imajo dijaki do portfolia kot instrumenta merjenja individualnega napredka?

Sodelovanje v razvojnih projektih ali permanentnem izobraževanju je pokazalo, da so najbolj smiselni posegi v šolsko prakso tisti, ki izhajajo iz konkretne sredine in so naravnani potrebam programa, ki jih narekujejo širše družbene potrebe.
Projekt je bil zamišljen kot razvojni projekt, saj je potrebno oceniti dijakove zmožnosti za sodelovanje v spremenjenih načinih učenja in poučevanja.
Leto 2006/07 je bilo namenjeno preverjanju učenčevih in učiteljevih zmožnosti drugačnega učenja in poučevanja. Zakaj vse leto? Nekateri primeri dobre prakse so pokazali, da praktiki uvajajo spremembe kratek čas, so uspešni, vendar pa dolgoročno pri njih ne vztrajajo, ker

gre za bodisi veliko vloženega dela z učiteljeve strani, ki ni ovrednoteno (po kateremkoli kriteriju ocenjevanja učiteljevega dela) bodisi učinke nekontroliranih dejavnikov v šolskem procesu, ki na učence in učitelje vplivajo tako, da se sistem vrne na star utečen in preverjen način.

Subjektivna ocena lastnega počutja poučevanja v tehniških oddelkih je pokazala, da učitelji, ki poučujemo nestrokovne predmete, drugače doživljamo osebnostni razvoj dijakov, kot učitelji, ki poučujejo strokovne predmete in izhajajo primarno iz teh kompetenc in prav te pri dijakih tudi razvijajo. Z vidika družbenih potreb in osebnostnega razvoja je to preveč zoženo pojmovanje. Leta 2007/08 smo uvedli razvojni portfolio kot metodo razvijanja in preverjanja procesnih ciljev.

Potek dela

Akcijska raziskava

Akcijska raziskava je nadaljevanje lanskoletne raziskave, ki je pokazala, da si dijaki želijo interdisciplinarnega pouka, aktivnih metod in sodelovanja učiteljev. Letošnja raziskava je bila usmerjena v aplikacijo portfolia.

Tabela 1: Prikaz načrtovanih aktivnosti v letu 2007/08

FAZA	DATUM	TRAJANJE	SPREMLJANJE	OPOMBE
POSVET S KONZULETNTKO ZRSS - MARIBOR	JUNIJ, IN AVGUST 2007	2X PO 2 URI	STROKOVNI POGOVOR	MOŽNOST PRERMANENTNEGA STIKA (E-MAIL), TELEFON
PRIPRAVA – NAČRTOVANJE AKCIJSKE RAZISKAVE	JULIJ – SEPTEMBER 2007	ANALIZA REZULTATOV, SKUPINSKI POGOVORI 7 SKUPNIH SREČANJ PO 2 URI		
PRIPRAVA DIJAKOV NA PROJEKT	SEPTEMBER 2007	1X 1 ŠOLSKA URA, 1X 2 ŠOLSKI URI	POGOVOR, INTERVJU	ODGOVORI NA DILEME, DODATNA VPRAŠANJA DIJAKOV
PRVI AKCIJSKI KORAK	23. 10 6. 11 13.11.	3 TEDNE 2X2 ŠOLSKI URI	*1 POVRATNA INFORMACIJA PO POSAMEZNIH SESTAVINAH PORTFOLIA FORMATIVNA OCENA	TEDENSKE POČITNICE *POVRATNA INFORMACIJA JE POSREDOVANA INDIVIDUALNO, DOMAČE DELO, **
VREDNOTENJE	13. 11	1 URO	TIMSKI POGOVOR, REFLEKSIJA NA IZDELKE IN PROCES	POMANJKLJIVOSTI SO NAPOTILO ZA NASLEDNJI KORAK
*2 DRUGI AKCIJSKI KORAK	. 20. 11 27. 11	 1 X 1 URO 1 X 4 URE	ISTO KOT 1. AK, SPROTNA POVRATNA INFORMACIJA	UČNI SKLOP ZAKLJUČEN V ENEM POPOLDNEVU
VREDNOTENJE	4. 12.	1 X 1 URO	POVRATNA INFORMACIJA PO SESTAVINAH, FORMATIVNA OCENA	**
*2 TRETJI AKCIJSKI KORAK	18. 12. 8. 1. 2008	1X 2 ŠOLSKI URI 1 X 1 ŠOLSKA	NAVODILA, POGOVOR OB	DOMAČE DELO, PRAZNIKI

		URA	ODDAJI NALOG, POVRATNA INFORMACIJA	
VREDNOTENJE	15. 1.	1 X 1 ŠOLSKA URA	SAMOOCENJEVANJE IN UČITELJEVA OCENA, FORMATIVNA OCENA	**
VMESNA EVALVACIJA	15. 1.	1 X 1 ŠOLSKA URA	STRUKTURIRANI INTERVJU.	VSAK DIJAK USTNO OCENI SESTAVINE PORTFOLIA IN LASTNI NAPREDEK.
*2 ČETRTI AKCIJSKI KORAK	22. 1. 29. 1.	2X 2 ŠOLSKI URI	SODELOVALNO UČENJE PRI POUKU, SPROTNA POVRATNA INFORMACIJA	ZDRUŽENI METODI: SODELOVALNO UČENJE IN ARGUMENTIRANJE: ZA IN PROTI -PISNO
VREDNOTENJE	5. 2.	1 X 1 ŠOLSKA URA	SAMOOCENJEVANJE IN OCENJEVANJE, POVRATNA INFORMACIJA	**
				NENAČRTOVANO ODPADANJE BLOK UR POVZROČI PODALJŠANJE PROJEKTA ZA SKORAJ 1 MESEC
POSVET S KONZULENTKO ZRSS- MARIBOR	FEBRUAR 2008	1X 1 URA	VMESNA EVALVACIJA, REFLESKIJA	
*2 PETI AKCIJSKI KORAK	11. 3. 18. 3.	1 X 1 URA 1X 1 URA	SAMOOCENJEVANJE, POVRATNA INFORMACIJA	DOMAČE DELO, VEČ DIJAKOV UPORABI **
VREDNOTENJE	26. 3	1X 1 URA	FORMATIVNO OCENJEVANJE	PRIPOMBE PRI TEM SKLOPU JE POTREBNO UPOŠTEVATI NASLEDNJE LETO, GLEJ VPRAŠALNIK
ŠESTI AKCIJSKI KORAK.				ZARADI ČASOVNE OMEJITVE (4. LETNIK) IN NEPRIPRAVLJENOSTI ZUNANJIH IZVAJALCEV ODPADE
ANKETIRANJE IN OCENJEVANJE	8. 4. 15. 4.	2 X 1 ŠOLSKO URO	PRIDOBIVANJE INFORMACIJ - VPRAŠALNIK, SUMATIVNO OCENJEVANJE, POVRATNA INFORMACIJA	V TRETJEM LETNIKU SE DIJAKI ZANIMAJO ZA PROJEKT, KI NAJ BI SE NADALJEVAL V ČETRTEM LETNIKU. PRIJETNA SPODBUDA.
POSVET S KONZULENTKO ZRSS-MARIBOR	JULIJ 2008	1X 2 URI	KONČNA EVALVACIJA, REFLEKSIJA	OVREDNOTENJE APLIKATIVNE VREDNOSTI PROJEKTA

*1 Sestavine portfolia:
- cilji
- navodila
- opisni kriteriji
- samoocena
- refleksija

** Če želi dijak izdelek izboljševati, se oddaja izdelka podaljša za en teden.

*2 Pred vsakim naslednjim akcijskim korakom je sledila timska priprava, ki je terjala povprečno 10 ur dela za izdelavo vsakega učnega sklopa z vsemi sestavinami portfolia.

Tabela 2: Aktivne metode učenja in poučevanje za vzdrževanje pozornosti

AKCIJSKI KORAK	UČNI SKLOP	METODA
PRVI AK	SOCIALIZACIJA	DELO S TEKSTOM
DRUGI AK	SKUPINA	OGLED FILMA
TRETJI AK	DRUŽINA, METODA	VPRAŠALNIK, INTERVJU TREH GENERACIJ
ČETRTI AK	PROSOCIALNO IN ANTISOCIALNO VEDENJE	SODELOVALNO UČENJE, METODA ZA IN PROTI
PETI AK	DRUŽBENE NORME	AVTENTIČNA NALOGA
ŠESTI AK	DELO IN PROFESIONALNA ETIKA	PROBLEMSKA METODA * JE ODPADLO

* Nisva uspeli zagotoviti strokovnjaka omenjene stroke. Zaradi časovne stiske sva ga črtali.

V tabeli1 je prikazan proces akcijske raziskave. Do februarja je potekala v načrtovanih okvirjih. Ker so odpadale določene ure pouka, se je projekt zavlekel, kar pa ni najboljše, saj so se dijaki 4. letnika približevali koncu šolskega leta.
Iz tabele 1 je razvidno, da smo projekt pripeljali do konca, da je bil časovno zmerno razporejen znotraj šolskega leta, da smo realizirali vse sestavine portfolia, niso pa bili realizirani vsi sklopi (glej tabelo 2). Potekali so strokovni pogovori. Ob koncu šolskega leta so dijaki predstavili vsak svoj portfolio in bili ocenjeni.
V tabeli 2 je prikazan vsak akcijski korak glede na učni sklop in načrtovano metodo.
Dijaki so bili natančno seznanjeni s potekom projekta. Vmesna evalvacija je potekala pri pouku. Dijaki so bili pozitivno naravnani do projekta. Uporabljena je bila tehnika strukturiranega intervjuja. Ob koncu projekta so učenci odgovarjali na vprašalnik, ki je vseboval vprašanja zaprtega, odprtega in kombiniranega tipa. Obdelava vprašalnika je pokazala, da so dijaki pretežno pozitivno ocenjevali projekt. Dva dijaka nista izdelovala portfolia. V prihodnje bi veljalo razmišljati o alternativnih nalogah.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V projekt je bilo vključenih 12 dijakov 3. letnika programa kemijski tehnik in 12 dijakov 4. letnika programa kemijski tehnik. Aktivno je sodelovalo 22 dijakov programa kemijski tehnik. Dva dijaka v tretjem letniku nista izdelovala portfolia.
Učiteljica psihologije in učiteljica sociologije sta vzorec za prvi sklop raziskovalnih vprašanj.

Raziskovalna metoda
Uporabljena je bila deskriptivna in neeksperimentalna metoda empiričnega pedagoškega raziskovanja v akcijskem raziskovanju.

Postopki zbiranja podatkov
Celoten postopek zbiranja podatkov in izvajanja projekta je razviden iz tabele 1.

Uporabljeni tehniki:

- *Strukturirani intervju*

Po vsaki sestavini portfolia je bil izveden usmerjen intervju glede na cilje, ki so bili določeni. Strukturirani intervju je bil tudi izbrana tehnika vmesne evalvacije, kot regulator izvajanja nadaljnjih korakov raziskovanja.

- *Vprašalnik*

Vprašalnik je bil apliciran ob koncu izvajanja projekta. Dijaki so ga reševali pri pouku približno 15 minut. Dodatnih vprašanj za pojasnitev ni bilo. Vprašalnik je avtorsko delo.
Vprašalnik ima 24 vprašanj odprtega, zaprtega in kombiniranega tipa. Vprašanja se vsebinsko navezujejo na kreiranje portfolia kot instrumenta osebnostne rasti.

Rezultati in interpretacija

Rezultati in interpretacija v povezavi s prvim raziskovalnim vprašanjem:
Za samo predstavitev projekta dijakom je bilo potrebno naštudirati več vrst portfolia iz različne literature. Do predstavitve projekta dijakom je bil izdelan skelet sestavin portfolia, sicer na predstavitvi ne bi mogle posredovati odgovorov na vprašanja. Predstavitev je bila posredovana sistematično, v ppt tehniki septembra 2007.
Dodatno usposabljanje učiteljic za interdisciplinarno študiranje določenih tem ni bilo potrebno, saj smo to opravili leto prej, ko smo analizirali situacijo in preizkušali, ali je uvajanje portfolia na takšen način sploh možno. Vse vsebine so bile z drugimi metodami že poučevane.
Ker se v dveh šolskih letih iste teme poučujejo dvakrat, je potrebno zelo dobro premisliti vsebine in metode, da se tisti dijaki, ki so jih absolvirali v 3. letniku ne bi dolgočasili, ko bi iste teme ponovno obravnavali v 4. letniku. Aktivne metode smo študirali in kritično ocenjevali smiselnost uporabe določene metode.
Pri kreiranju portfolia je bilo potrebno ponovno preveriti znanje različnih taksonomij za uspešno opredelitev ciljev. Veliko dela je bilo s kreiranjem opisnikov in vprašanj za refleksijo. Pomembna sestavina je tudi samoocenjevanje, ki mora biti skladno z opisniki in ti s cilji. Ta del je bil zelo zajeten, odgovoren in zato je terjal veliko priprav in študija.
Ker izhajamo iz konkretne izkušnje, je delo v timu lažje, kot če bi vse delal sam. Dela je veliko, zato je smiselno, da se deli, da se o možnostih diskutira, da se en postavi v vlogo kritičnega prijatelja in korigira napake, pokaže izboljšave. Delo v timu je prednost.
Učitelj potrebuje izzive, ki pomenijo profesionalno in osebnostno rast v profesionalni vlogi. Pri tem projektu zagotovo osebnostno napreduješ, saj se spremeni tudi odnos do dijakov, kar je večji izziv, kot če poučuješ na klasični/tradicionalni način.

Rezultati in interpretacija v povezavi z drugim raziskovalnim vprašanjem:
Predpostavljali sva, da dijaki menijo, da portfolio omogoča optimalni izdelek glede na čas.
67,25% dijakov je odgovorilo, da trditev zelo drži, 32,75% dijakov meni, da srednje drži. Večina je ugodno ocenila časovno planiranje, razporeditev nalog, čas za izdelavo nalog.
Načrtovanje učnih sklopov in dejavnosti povezanih z realizacijo vsebine je precej zapleteno. Če gre za domače delo, se zna zgoditi, da ni opravljeno do določenega datuma, zato lahko naloga kasni vsaj en teden, kar je kvalitativno slabo za posredovanje ustrezne povratne

informacije, ki naj bi bila podana najkasneje v enem tednu po opravljeni nalogi (R. Pučko 1997, v Razdevšek Pučko, 2004).
Dijaki so na vprašanji, ki se nanašata na izbiro tem, v 55% ugotovili, da so teme zelo ustrezne in v 45%, da so srednje ustrezne. Nekatere teme bi črtali in druge dodali. Presenetila je odgovornost do lastne razvojne dobe, saj so predlagali dodatne teme, ki jih neposredno zadevajo. Pri črtanju se največkrat pojavlja tema Družbene norma. V tem učnem sklopu je bila ena od nalog kritična ocena šolskih pravil. Ta del naloge jih je najbolj provociral, ker imajo občutek, da ne morejo na nič vplivati.
59% dijakov meni, da je bila posredovana ustrezna razlaga v povezavi s cilji in ustrezna navodila nalog. 38,5% dijakov se je odločilo za srednjo trditev, en dijak pa meni, da so bile norme premalo natančno povezane s cilji. Z didaktičnega vidika je smiselno pripraviti navodila, ki so enostavna, primerna razvojni dobi, primerna težavnosti zahtevane naloge in neposredno povezana s cilji. Če so navodila primerno zabeležena in posredovana, je manj dilem, kaj naloga želi. Izognemo se ugibanjem, kaj naj bi bilo za nalogo.
51, 5% dijakov ocenjuje vsebino povezano s povratno informacijo, kot zelo ustrezno, srednje 36, 67% in premalo 12,67%. Merimo ustreznost povratne informacije, čas posredovanja povratne informacije in prisotnost povratne informacije. Pri tej hipotezi je prišlo do izrazitih razlik med dijaki 4. letnika in dijaki 3. letnika. Mlajši dijaki so boljše ocenili vsako trditev. V statističnem smislu je sporno računanje pomembnosti statističnih razlik med eno in drugo skupino zaradi izrazito nizkega vzorca. S kvalitativnega vidika je lažje razlagati, kaj se v oddelkih dogaja. Tretji letnik kemijskega tehnika je v celoti bolj pozitivno naravnan do šolskih dejavnosti in obveznosti. Povratne informacije osmišljujejo, ker so v povprečju motivirani za delo. V 4. letniku je celotna znotraj oddelčna klima drugačna. Samo poučevanje je v tem oddelku zelo naporno. O vlogi povratne informacije se je slovenskem prostoru že pisalo (npr. Razdevšek, Pučko, 2004, Komljanc, 2004), vendar so to več ali manj povzetki tuje literature. S tega področja manjka slovenska raziskava, ki bi analizirala ta del učne ure in ugotovila, kakšen pomen ima ustrezna povratna informacija za učenca.
Dijakom je samoocenjevanje novost. Na vprašanje povezano s skladnostjo dijakovega in učiteljevega ocenjevanja istega izdelka, pravijo, da se ocene skladajo z učiteljevo v 59%, včasih je odgovorilo 27% dijakov in ne je odgovorilo 14% dijakov. 45% dijakov je menilo, da je nalogo višje ocenil dijak in v 55% učiteljica. Dijaki so se učili samoocenjevanja ob pojasnjevanju posameznih kriterijev opisnikov in konkretnem pojasnjevanju določenih taksonomskih ciljev. Ker je za učence izrazoslovje novost, je potreben individualen pristop.
Vedno je izpolnjevalo vprašalnike za refleksijo le 32% dijakov, 68% pa včasih. Pri tem pa menijo, da so se naučili avtorefleksije v 86%, 14% pa ne. Odgovora nista skladna. Problem pri refleksiji je zapis. Dijaki se slabo izražajo, nerodno jim je, ne vedo, kaj naj bi napisali.
Da so dijaki imeli možnost izboljševanja ocen jih trdi 77%, 23% jih meni, da ne. Dijaki so z izdelovanjem portfolia delno zadovoljni v 53%, ker je delno izpolnil pričakovanja, zadovoljni so le z nekaterimi temami. 39% dijakov je na vprašanja o pričakovanjih, zadovoljstvu in vložnem trudu odgovorilo z ekstremnim odgovorom v pozitivnem smislu. Ravno nasprotno pa ocenjuje dosežek 8% dijakov.
Dijaki znajo prepoznati prednosti portfolia. Vsak dijak je zabeležil prednosti portfolia (bolj sproščeno vzdušje (9x), možnost izražati svoje mnenje (5x), ne vzame ti veliko časa (2x), bolj zanimiv pouk (12), ne ocenjuje se samo, kar je v učbenikih (6), snov natančneje predelaš preko primerov (5), možnost za dobro oceno (7 x), ni tako moreče kot predavanje (2x)).
21 dijakov meni, da so osebnostno napredovali pri kreiranju portfolia. En dijak je napisal, da ni nič pridobil.
Dijakom se je zdelo uvajanje projekta smiselno in uporabno, kar je razvidno iz odgovorov. Na svoje delo so bili ponosni, saj je mapa zajetna in vsebinsko bogata. Ker gre za novost, sva učiteljici želeli delovati čimbolj motivacijsko, saj bi dijaki lahko razumeli tak način dela kot dodatno delo (kar je en dijak tudi poudaril). Pri refleksiji se je izkazalo, da je ta procesni cilj zelo slabo zastopan v osnovni šoli. Dijaki niso vešči zapisa refleksije. Če jih vodijo vprašanja, odgovarjajo samo na vprašano s kratkimi stavki ali samo besedami. Pri vprašanjih odprtega tipa običajno ne zapišejo ničesar. Ugotovili smo, da ima povratna informacija velik pomen, saj dijaka vodi in mu osmišljuje posamezne korake. Sama po sebi je lahko v funkciji

motivacije ali pa spodbujevalca metakognitivnih procesov. Pri povratni informaciji ne moremo zanemariti čustvenega vidika, ki dijaku povzroča ugodje ali neugodje.

Širjenje novosti

Raziskava je bila zastavljena kot akcijsko raziskovanje, znotraj katerega je potekala študija primera (Ribič Hederih, 2008). Za naš projekt je bilo bolj pomembno raziskati možnosti, prednosti in pomanjkljivosti uporabe portfolia, kot izvesti eksperimentalno-empirično raziskavo, ki v kvalitativnem smislu ne bi odgovorila na ključne predpostavke. Četudi je uvajanje portfolia relativno uspešno zaključeno, bi le nekajletno spremljanje kreiranja portfolia prineslo bolj zanesljive in veljavne rezultate.
Glede na končne rezultate vprašalnika, sumativne ocene dijakov in subjektivno oceno učiteljic, lahko ugotovimo, da je portfolio ustrezno sredstvo formativnega preverjanja. V projektu je bilo veliko pozornosti namenjene procesnim ciljem. S srednješolske perspektive pa bi bile mnoge metode lažje za izpeljavo, če bi dijaki prinesli izkušnje iz osnovnih šol.
Projekt se da aplicirati v vse programe poučevanja.
Glede na izkušnje in izpeljan projekt poznamo faze načrtovanja in pasti pri realizaciji projekta. Zavedamo se šibkih točk, saj je vsaka novost odvisna od načrtovalcev in od ciljne skupine. Verjamemo, da bo pri delu z učenci in dijaki potrebno razmišljati o procesnih ciljih, a ne na račun vsebinskih. Ustrezna združitev obojih bo naša prihodnja naloga.

Literatura

Easley, S. D., Mitchell, K. (2007). Portfolio v ocenjevanju: kaj, kje, kdaj, zakaj in kako ga uporabiti. Nova Gorica: Educa

Gudjons,H., Teske, R., Winkerl, R. (1994). Didaktičke teorije. Zagreb: Educa

Jank, W., Meyer, H. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana: ZRSŠ

Kramar, M. (1993). Načrtovanje in priprava izobraževalno-vzgojnega procesa v šoli. Nova Gorica: Educa

Kramar, M. (1999). Didaktična analiza izobraževalno-vzgojnega procesa. Ljubljana: ŠR

Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija pouka in učenja. Ljubljana: DZS

Popit, T., Virk-Rode, J. Pahor, D. (2007). Katalog znanja sociologija. SSI+PTI. Ljubljana:ZRSŠ, Evropski socialni skladi

Razdevšek Pučko, C. (2004). Formativno preverjanje znanja in vloga povratne informacije. Sodobna pedagogika, 55, št, 1, str. 126-139

Rupnik Vec, T., Kompare, A., Ribič Hederih, B. (2007). Katalog znanja psihologija. SSI + PTI. Ljubljana: ZRSŠ, Evropski socialni skladi

Ribič Hederih, B.(2008). Pomen povratne informacije pri kreiranju učenčevega portfolia v srednji tehniški šoli. Sodobna pedagogika, 59, str. 230-243

Rupnik Vec, T. (2005). Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Zbornik prispevkov. Ljubljana: ZRSŠ

Sagadin, J. (1999). Programska evalvacija. Sodobna pedagogika, št. 2, str. 196-211

Strmčnik, F.(1987). Sodobna šola v luči učne diferenciacije in individualizacije. Ljubljana:Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije

Strmčnik, F. (2003). Artikulacija učnega procesa. V Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 127- 165

Tomić, A.(2003). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Univerza v Ljubljana:FF, CPI

Gimnazija Jurija Vege Idrija
Študentovska 16
5280 Idrija

SPODBUJANJE MLADIH ZA TEHNIKO IN NARAVOSLOVJE

2005 - 2008

Vodja inovacijskega projekta: Karmen Vidmar, prof.

Sodelavci: Cvetka Tratnik, prof., Marjanca Poljanšek, prof., Zdravka Štucin, laborant, Borit Hvalec, univ. dipl. psih, direktor GJV Idrija, Ingrid Kermavnar,univ. dipl. soc, izvršna direktorica za kadre in stike z javnostjo Kolektor, Milita Carl,univ.dipl. ing. kem., vodja laboratorija Kolektor, dr. Franci Lahajnar, vodja skupine za Elektroniko, Kolektor

Konzulent: Vinko Udir, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V Idriji in njeni okolici so podjetja, ki dosegajo sam vrh v svetovnem merilu v svojih panogah. Hiter razvoj podjetij zahteva vse več visoko izobraženega kadra s področij elektronike in strojništva. Gimnazija Jurija Vege je osrednja srednješolska ustanova v tem prostoru, zato je njena vloga ključna pri usmerjanju dijakov v t.i. deficitarne poklice okolja. Obiski podjetij, prikaz možnosti zaposlitve in seznanjanje dijakov z delom v razvojnih laboratorijih, so dejavnosti, ki so potekale v okviru projekta Spodbujanje mladih za naravoslovje in tehniko. V projekt je bila vključena cela generacija dijakov, ki so v šol. letu 2005/06 obiskovali 1. letnik Gimnazije. Postopoma smo vsako šolsko leto vključevali novo generacijo prvošolcev, s prvo generacijo pa smo projekt zaključili v njihovem tretjem letniku. Bistvena novost projekta je opravljanje ene izmed obveznih laboratorijskih vaj pri fiziki v razvojnih laboratorijih podjetij Kolektor in Hidira. Cilj teh laboratorijski vaj je bil spoznati delo in delovno okolje inženirjev strojništva, elektrotehnike, kemije ter spoznati uporabnost fizikalnih spoznanj v praksi. Ker so vaje del učnega načrta, so se vsebinsko nanašala na snov, ki so jo dijaki v posameznem letniku poslušali pri pouku. Analize odgovorov na anketne vprašalnike, ki so jih izpolnjevali dijaki, ki so bili prvi vključeni v projekt, so pokazale, da je tak način spoznavanja podjetij in delovnega okolja pozitivno vplivala na odločitev dijakov za tehnične oz. naravoslovne študije, kar kaže, da nam je s projektom uspelo pridobiti marsikaterega dijaka, ki se je posledično odločil za tehnični poklic.

Abstract:
In Idrija and its surroundings there are companies that reach the top in their fields. Due to the fast deveopment of the companies, more and more highly educated employees are needed, manily in the fields of electronics and mechanical engineering. Gimnazija Jurija Vege is the main high school in this area, which is why it has an essential role in directing the students to the so called deficient professions in the area. As part of the project Encouraging the youth for natural science and technics, students visited companies, they were informed about employment possibilities and introduced to the work in research laboratories. The project was carried out in the whole generation of students who attended the first year of secondary school in 2005/06. Then we gradually included the new first-year students every year, while we concluded the project with the first generation when the students were in the third year. The most important novelty of the project is performing one of the obligatory laboratory

exercises in physics in the research laboratories in the companies Kolektor and Hidria. The aim of these laboratory exercises was to get acquainted with the work and work environment of mechanical engineers, electrical engineers, chemistry engineers and learn about the practical value of physics. As physics exercises are a part of the school curriculum, they were in connection with what students learnt during the lessons. Students who were the first to be included in the project were asked to fill in a questionnaire. Its analysis shows that this way of getting to know the companies and work environment positively influenced the students' decision for their future career, in other words, the project persuaded quite a few students to decide for technical and natural studies.

Ključne besede: laboratorijske vaje, naravoslovje in tehnika, podjetje, tehnični poklici

Problemsko stanje

Idrija je bila stoletja rudarsko mesto, ki je tradicijo rudarjenja prenašalo iz roda v rod. Ob zatonu Rudnika Živega srebra se je v mestu in njegovi okolici začela razvijati strojna in elektroindustrija, ki je počasi, toda vztrajno začela preraščati okvire dodatnega delodajalca nizko kvalificirane delovne sile. Danes sta Kolektor in Hidiria podjetji, ki igrata pomembno vlogo na svetovnem trgu v svojih panogah, podvrženi sta močni konkurenci in vedno novim izzivom. Da lahko ostaneta ključna igralca na tem trgu, pa je pomemben priliv visoko strokovnega kadra, ki ga med drugim zagotavljajo slovenske Univerze.
V proces pridobivanja novih kadrov se je na poziv podjetja Kolektor vključila tudi Gimnazija Jurija Vege z namenom, da bi dijake seznanila z deficitarnimi poklici in možnostmi zaposlitve v tukajšnjih podjetjih.

Cilji projekta

Kako dijake spodbuditi in navdušiti za tehnične in naravoslovne poklice?
Kljub izjemno veliki ponudbi štipendij za področje tehnike in naravoslovja v občini Idrija, so ostajale le te zaradi premajhnega zanimanja dijakov nepodeljene. Dijaki so se kljub »propagandi« za tehnične poklice v veliki meri odločali za študij družboslovja, kar pa jih je dolgoročno vodilo v brezposlenost. Posledično se je v Idrijo vračalo vedno manj izobraženih, ker tukaj niso našli svoji izobrazbi primerne zaposlitve.
Idrijska gimnazija ima številne uspešne in za naravoslovje nadarjene dijake, ki niso poznali dovolj možnosti in izzivov za odločanje za študij v naravoslovno - tehniških smereh. S seznanitvijo dijakov z delovnim okoljem, z možnostjo graditve nadaljnje kariere tudi v tujini, bi lahko deficitarni poklici postali dijakom zanimivejši, kar bi posledično pomenilo, da bi se dijaki v večjem številu odločali za tovrstne študije.

Potek dela

Sami začetki projekta »Spodbujanje mladih za naravoslovje in tehniko« segajo v januar leta 2005. Tedaj me je podpredsednik koncerna Kolektor seznanil s kadrovsko problematiko podjetja in njegovimi načrti zaposlovanja. Povabili so me, tedaj še kot učiteljico fizike na idrijski Gimnaziji, k sodelovanju pri pridobivanju kadrov s področja tehnike in naravoslovja. Ker je fizika eden izmed ključnih predmetov za bodoče študente tehnike, sem seveda videla v tovrstnem povabilu izziv, kako približati fiziko in njeno uporabno vrednost mladim, hkrati pa dijakom pokazati kje vse se to znanje lahko uporablja. Zato se mi je zdelo, da bi bile lahko

laboratorijske vaje eden izmed načinov kjer bi lahko dijaki spoznali neposredno delovno okolje razvojnega inženirja.
Ob začetku novega šolskega leta, septembra 2005 smo na šoli, na prvem roditeljskem sestanku seznanili starše s projektom in zaprosili starše za soglasje za vključitev dijakov vanj.
Prvo laboratorijsko vajo na podjetju so dijaki opravljali ob koncu šolskega leta 2005/06. Vajo smo izvedli v času namenjenim laboratorijskim vajam, ki je določen s šolskim urnikom. Pri tem je potrebno poudariti, da je bilo moč vajo izvesti v dveh šolskih urah (v ta čas je vštet tudi prihod dijakov na podjetje in kratek ogled proizvodnje), kar omogoča relativna bližina podjetja.
V drugem letniku so dijaki opravili laboratorijsko vajo iz fizike na Inštitutu Hidria v Godoviču iz kemije pa ponovno na Kolektorju. Ker je Godovič nekaj kilometrov oddaljen iz Idrije, je bilo potrebno organizirati avtobusni prevoz. Izvedbo vaje smo združili z ogledom inštituta in proizvodnje IMP Klima Godovič, ki je del korporacije Hidria, kar je omogočilo, da smo v Godovič odpeljali dva razreda hkrati.
V tretjem letniku so dijaki ponovno opravljali vajo pri fiziki v laboratoriju Oddelka za elektroniko, ki je del Kolektor Group s sedežem v Idriji.
Izbira vaj je temeljila na učnih vsebinah v posameznih letnikih. Potrebni so bili predhodni ogledi laboratorijev in prilagajanje meritev in merilnih instrumentov dijakom. Dijaki so pred odhodom dobili ustrezna navodila s pomočjo katerih so izvedli meritev in izdelali končno poročilo. Prav tako so posebno težavo predstavljali termini za izvedbo vaj. Tu je bilo potrebno precej dogovarjanj precej z vodji laboratorijev, saj smo se morali časovno in organizacijsko prilagajati drug drugemu.
Žal je profesor kemije v naslednji letih odstopil od sodelovanja v projektu.
Šolska svetovalna delavka je za dijake prve generacije vključene v projekt, v prvem letniku izvedla analizo o študijskem interesu za naravoslovje in tehniko.
Dijaki te generacije so ponovno odgovarjali na anketni vprašalnik ob zaključku tretjega letnika. Iz primerjave analize obeh vprašalnikov je razvidno, da je interes za naravoslovje in tehniko pri dijakih narasel.

Obdelava podatkov

Prva generacija dijakov vključenih v projekt je v prvem letniku v mesecu septembru 2005 odgovarjala na anketne vprašalnike, s katerimi je svetovalna delavka izmerila interes dijakov za naravoslovje in tehniko. Na vprašalnik je odgovarjalo 100 dijakov prvih letnikov.
Skupen interes za ti dve področji je pokazalo 28 dijakov ali 28% vseh anketiranih prvošolcev.
Na isti vprašalnik so februarja 2006 v istem šolskem letu odgovarjali tretješolci. Na vprašalnik je odgovarjalo 95 dijakov tretjega letnika.
Skupen interes za ti dve področji je pokazalo 24 ali 25,3% vseh anketiranih tretješolcev.

Dijaki vključeni v projekt

1. letnik, september 2005

Dijaki, ki niso vključeni v projekt

3. letnik, februar 2006

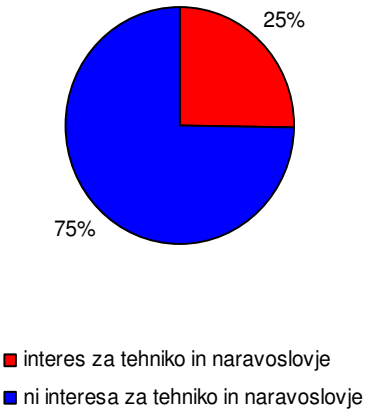

Tretješolci so bili v času izvedbe ankete že vključeni v informiranje o prednostih zaposlovanja in študija v tehničnih poklicih (predstavitve Fakultete za strojništvo in Fakultete za elektrotehniko na Gimnaziji J. Vege Idrija, obiski podjetij in udeležba na informativnem dnevu), zato lahko predvidevamo, da je zanimanje za strojništvo in elektrotehniko pri teh dijakih tudi že posledica informiranja in usmerjanja.
Leta 2008 je generacija dijakov, ki so bili prvi vključeni v projekt, zaključevala tretji letnik. V mesecu maju, ko so vsi dijaki opravili v vsakem letniku vsaj po eno vajo v podjetjih, so ponovno odgovarjali na anketni vprašalnik, ki ga je pripravila šolska svetovalna delavka ga. Cvetka Tratnik. Poleg opravljanja vaj so bili tudi ti dijaki vključeni v vse ostale aktivnosti informiranja o prednostih zaposloovanja in študija v tehničnih poklicih.
Na vprašalnike je odgovarjalo 73 dijakov in dijakinj 3. letnikov GJV Idrija, 3 učitelji GJV Idrija in 3 strokovnjaki podjetja Kolektor.
Večini dijakov (60,3% ali 44 vseh anketiranih) je tovrstno opravljanje laboratorijskih vaj pomenilo dragoceno izkušnjo. Prav takšnega mnenja so tudi vsi ostali sodelujoči v anketi. 75,3% ali 55 vseh anketiranih dijakov je odgovorilo, da je tovrstna izkušnja vplivala na njihov interes za tehniko in naravoslovje, pri precejšnjem deležu (50,7% ali 37 vseh anketiranih) pa je interes za naravoslovne in tehnične poklice narasel, pri čemer 86,5% le teh ali 32 vseh anketiranih navaja, da je k temu prispevala tudi tovrstna izvedba vaj. Iz česar lahko sklepamo, da je od 73 anketiranih dijakov vsaj 37 (50,7%) takšnih, ki kažejo interes za tehniko in naravoslovje.

Dijaki vključeni v projekt

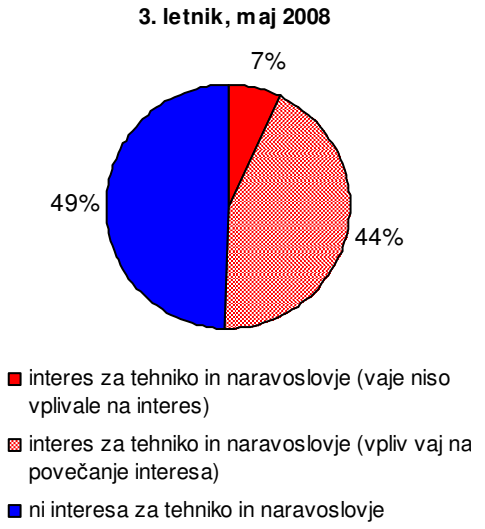

Ugotovitve in spoznanja

Primerjava rezultatov analiz odgovorov na vprašalnike pokaže, da tovrstno izvajanje vaj v neposrednem okolju podjetij pripomore k lažji odločitvi dijakov za tehnične poklice. S tem je bil cilj projekta dosežen. Prev tako primerjava med analizo interesov izvedeno med tretješolci leta 2006 in tretješolci, ki so bili vključeni v projekt leta 2008 kaže porast interesa za tehniko in naravoslovje. Leta 2006 je bilo takšnih 25,3%, leta 2008 pa 50,7%.
Ob zaključku šolanja dijakov generacije dijakov prvih vključenih v projekt pričakujemo večji vpis na tehniške fakultete in s tem večji interes za štipendije in zaposlitev v domačih podjetjih.
Dobro sodelovanje med šolo in domačimi podjetji prineslo večjo vključenost šole v lokalno okolje, hkrati pa se je povečal tudi interes industrije za čim boljše pogoje dela dijakov in učiteljev na šoli.

Širjenje novosti

Izvajanje laboratorijskih vaj v laboratorijih podjetij je novost, ki pomeni dijakom neprecenljivo izkušnjo. Je nov model opravljanja obveznih vaj na drugačen način in v avtentičnem okolju podjetij. Dijaki se soočajo z dejavnostmi podjetja in spoznavajo uporabnost naravoslovnih ved. Hkrati spoznajo delo strokovnjakov z deficitarnim poklicem.
Inovacija je uporabna v vseh šolah z vzgojnoizobraževalnimi programi s predpisanimi obveznimi laboratorijskimi vajami.
Predvsem je pomembno, da sta za izvedbo vaje zainteresirani in motivirani obe strani, podjetje in šola. Potrebno je paziti na časovni okvir, težavnost in varno izvedbo vaje.
Vsekakor bomo na naši šoli tovrstno sodelovanje s podjetji ohranili in krepili tudi v bodoče.

Gimnazija Murska Sobota
Šolsko naselje 12
9000 Murska Sobota

SAMOZAVESTNI UČITELJ IMA BOLJŠO SAMOPODOBO

2006 – 2008

Vodja inovacijskega projekta: Romana Vogrinčič, prof.

Sodelavci: Regina Cipot, ravnateljica, Katica Mladenović, pomočnica ravnateljice, Brigita Hari, svetovalna delavka, Boža Ivanuša Trajbarič, prof., Alenka Jelen, prof., Majda Anders, prof., Marjetka Maučec, prof., mag. Jasna Vuradin Popović, prof., Damjana Hrastelj Ploj, prof., Valerija Režonja, prof., Jasna Gomboc, prof.

Konzulent: Nada Holc, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Povzetek:

Na Gimnaziji Murska Sobota smo k projektu pristopili konec šolskega leta 2005/06 oz. v začetku šolskega leta 2006/07. Naša konzulentka je bila ves ta čas ga. Nada Holc, ki je budno spremljala naše napore in nas podpirala ob vseh polletnih srečanjih.

Cilj, ki smo si ga zastavili, je bil povečati motivacijo učiteljev za delo z dijaki. Dijaki prihajajo na gimnazijo z zelo različnimi sposobnostmi, ki jih velikokrat ne morejo izkazati pri vsakem predmetu, in so pogosto pri nekaterih predmetih »navidezno manj uspešni«. Izhajali smo iz predpostavke, da je samozavesten učitelj, učitelj, ki je sposoben vrednotiti dijaka »kot celoto«, ne da bi se pri tem zbal za svojo avtoriteto in učinkovitost. Z raznimi aktivnostmi, ki jih bom opisala v nadaljevanju smo poskušali učiteljem pokazati, da so možnosti sodelovanja z dijaki in metode poučevanja lahko različne, da pa, če smo pri tem dosledni , vendarle pripeljejo do želenih rezultatov – to pa je pripraviti dijake, ne samo na uspešno opravljeno maturo, pač pa jim dati popotnico, s katero se bodo odpravili novim učnim izzivom naproti. Samozavestni učitelj se lažje znajde tako v učilnici kot v zbornici. Kako povečati samozavest in s tem samopodobo učitelja in tako doseči njegovo večjo motiviranost za delo z dijaki in učinkovitost pri svojem delu, smo se spraševali pred vsako novo odločitvijo o aktivnostih, ki smo jih izvajali. Kaj so nam prinesle izkušnje iz tega dela projekta, smo si odgovarjali po zaključku posamezne aktivnosti. Sedaj projekt »uradno zaključujemo« vendar ugotavljamo, da smo se naučili sodelovanja, povezovanja, načrtovanja, v to pritegnili dijake in starše, in s skupnimi močmi premagujemo ovire, zato bomo na ta način po začrtani poti nadaljevali.

Abstract:

We started this project on our high school at the end of school year 2005/06. Our consultant was Mrs. Nada Holc, she supervised our job and was helpful through whole duration of projects. We had a goal to raise motivation by us, teachers for work with students. Students are coming to our school with different skills, sometimes, they can't prove them only by class work. So they seem to be less successful, which sometimes could be fictive. We presumed that only self-confident teacher is a teacher, who is capable to value a student »as a whole«, not only on a base one single assignment, and by that, he is not afraid to loose his authority or efficacy. With different kind of activity, that I will describe in resum,e we try to show that there are many different ways to cooperate with students and their parents, and, if we used them consistently, they can also be very successful to get the major aim - prepare the

students to be capable not only to graduate but also to go on "to life". Self-confident teacher feels steady in clas sroom and in teacher room as well. How to raise self-confidence, and with that also his motivation for work with students? was the question we asked our self before we started any new activity. What experience did we get from those activity? was the question we asked after doing it. Now we are concluding the project, but only officially. Because we found that we learned something from it, we learned to cooperate, to planned, and get into this also our students and their parents and we are going over the barriers together, helping each other. That's why we will continue this way in the future too.

Ključne besede:
Samopodoba, *je skupek pojmovanj in predstav, ki jih imamo o sebi. Z drugimi besedami je to posameznikovo doživljanje samega sebe. Tesno je povezana s samospoštovanjem - vrednostno oceno sebe. Samospoštovanje nam pove, koliko smo zadovoljni s seboj, ali se ocenjujemo pozitivno ali negativno, koliko se sprejemamo, takšni kot smo.*

Samozavest, *je lastnost, ki opisuje, koliko zaupanja ima neka oseba v lastne sposobnosti in dejanja. Samozavestni smo, ko verjamemo vase, ko smo notranje naravnani tako, da imamo občutek zaupanja v lastne sposobnosti, kvalitete in presojo. Včasih samozavest enačijo z odsotnostjo dvoma, vendar to ne drži. Tudi resnično samozavestne osebe včasih dvomijo, vendar se tudi v primeru neuspeha počutijo dobro, saj njihovo doživljanje lastne vrednosti ni vezano na njihove dosežke.*
Sodelovanje,
Učinkovitost,
Vrednotenje.

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Akcijsko vprašanje: *…«Ali je samozavesten učitelj, torej učitelj, ki ima pozitivno samopodobo tudi učinkovitejši, boljši, ali kot takšen lažje premaguje stres?«…..* smo na začetku projekta »preuredili«, saj pri akcijskih raziskavah, ni prav dobro postavljati vprašanj, na katera je mogoče odgovoriti samo z »da« ali »ne« in smo ga zastavili kot trditev, ki je pozneje tudi postala delovni naslov našega dela.
Na šoli je bilo že nekaj časa čutiti »negativno klimo«, ki se je odražala predvsem kot nezadovoljstvo zaposlenih najprej z dijaki, ki »*prav nič več ne delajo, vsaka generacija je od predhodna hujša, prihaja z bolj pomanjkljivim znanjem in nasploh*….« posredno pa seveda tudi s samimi seboj, ker nismo več »kos situaciji«. Sodelavci pri projektu smo razmišljali v tej smeri, da je potrebno »dvigniti« klimo in raven sodelovanja med učitelji, in se potruditi, da bomo najprej »delali na sebi«, in opazovali kako se s spremembo samega sebe, spreminja tudi odnos do dijakov, staršev in med nami samimi.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Priloga: Delovno gradivo za delavnico, ki jo izvedla mag. Jasna Vuradin Popović, prof. psihologije)

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
»V kolikšni meri vpliva samopodoba učitelja na njegovo uspešnost pri delu«

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Vsako leto je čutiti manjši interes pri vpisu dijakov, kar ne vpliva najbolje na »ugled« ustanove posledično pa na počutje zaposlenih. Izhajali smo iz predpostavke, da se mora povečati »ugled« šole navzven, da se bodo tudi učitelji lažje in raje identificirali z njo, posledično ob tem povečali svojo samopodobo, pri tem pridobili na samozavesti in končno postali tudi učinkovitejši pri pouku.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
Projekt smo izvajali na več področjih in nivojih. Nekaj aktivnosti je šlo v smer »delajmo na sebi«, s pomočjo drugih smo se približali dijakom, s tretjimi smo stopili naproti staršem, vse v želji, da bi čim bolj zaživel trikotnik učitelj->dijak-> starši, nekaj pa smo jih začeli izvajati z namenom, predstaviti šolo in naše rezultate bližnji okolici na ta način predvsem dvigniti »ugled« šole in povečati zanimanje bodoče populacije dijakov. Seveda pa smo, tudi zaradi prenove gimnazije, ki poteka ravnokar, delali tudi na tem da spremenimo metode dela pri pouku.
Najprej smo izvedli anketo (Jasna Gomboc, prof matematike in Valerija Režonja, prof. matematike) med zaposlenimi in dijaki. Iz rezultatov smo lahko ugotovili, da so se tako dijaki kot učitelji v večini odgovorov na vprašanja kako se počutijo pri posameznih dejavnostih in kako so zadovoljni z delom na šoli na lestvici od 1 do 5 izbiralo odgovore ovrednotene z 2 in 3.
Na skupnih srečanjih smo se dogovarjali, katere bi bile lahko aktivnosti, ki bi nas »nezavedno« pripeljale do tega, da bi se počutje in odnos do dela spremenil.
Odločili smo se, da bomo delali »sami na sebi«, se trudili predstaviti šolo »navzven« in v čim več teh aktivnosti vključiti tudi dijake, tako da ne bi delali samo »za njih« ampak predvsem »z njimi«. Mag. Jasna Vuradin Popović, prof. psihologije je pripravila delavnico na temo »Kaj je stres in kako ga lažje premagujemo«, Boža Ivanuša Trajbarič, prof. slovenščine, pa delavnico »Čuvajmo svoj glas in glasilke« z nekaj preprostimi vajami ki nam pomagajo utrjevati tehnike pravilnega dihanja in uporabe različne barve glasu pri različnih situacijah. Obiskali smo tudi delavnice »sprostitvenih tehnik« s pomočjo joge in telovadbe. Da bi se učitelji med seboj bolje in lažje spoznavali tudi izven pouka smo organizirali plesne delavnice, kjer smo se neformalno družili in pogovarjali o skupnih problemih sproščeno in neobremenjeno.
V projekt smo pritegnili tudi dijake. Alenka Jelen, prof. kemije in Damjana Hrastelj Ploj, prof. kemije sta pripravili delavnico na temo »Kako barve vplivajo na naše počutje«, učitelji pa so pritegnili dijake k »oblačenju učilnic v barve«. Akcija je bila zelo dobro sprejeta, in »delovni popoldnevi«, ki smo jih preživeli skupaj pri pleskanju učilnic, so nam dali možnost, da smo spoznavali dijake tudi z druge perspektive in odkrivali njihove sposobnosti, ki se med formalnim poukom, nikoli niso mogle razkriti.
Dijakom smo se poskušali približati tudi tako, da smo jim ponudili sodelovanje na način, ki jim je blizu. Tako smo ob podpori Romane Vogrinčič, prof. informatike, uvedli govorilne ure za dijake v elektronski obliki preko MSN in elektronske pošte. Ure, ko smo na razpolago dijakom, smo prilagodili uram, ko so dijaki prisotni na teh medijih. Odziv dijakov je izreden, na ta način jim pomagamo pri učnih težavah, dijaki ne oklevajo pri postavljanju vprašanj, ker se počutijo »na svojem terenu« bolj varni. Predvsem pri tujem jeziku in matematiki se radi

poslužujejo te oblike pomoči. Predvsem dobrodošlo je to, da si dijak lahko sam izbere učitelj za pomoč, in to ni nujno učitelj, ki ga uči. Na ta način se mu osvetli problem z različnih zornih kotov, dijak pa tudi morda lažje neveže stik z učiteljem ki ga »ne pozna« osebno.
Profesorica zgodovine, Majda Anders, je organizirala »Kotiček Gimnazije Murska Sobota« v pokrajinski knjižnici, kjer vsake toliko časa predstavljamo dosežke naših dijakov, predvsem na področju raziskovalnih nalog in s tem seznanimo tudi širšo okolico. povezali smo se tudi z mestno občino Murska Sobota in dosegli, da dosežke naših dijkov objavljamo kot »podlistek« v občinskem glasilu enkrat v vsakem polletju.
Na šoli smo sprva v okviru medpredmetne povezave uspešno izvedli projekt »Musical hair«, ki je prerasel okvir povezovanja sociologije, angleščine, glasbe in informatike. Preko organizacije »pobratenih mest« smo z projektom gostovali v Bethlehemu, Pensylvania, ZDA, kjer smo navezali stike z obema srednjima šolama in tako pričeli z izmenjavo dijakov med našo šolo in srednjimi šolami iz tega mesta. Sodelovanje med učitelji, dijaki in starši izven šolske zgradbe pri tem projektu je bila neizbežna »ugodna« posledica.
Informativni dan, ki je vsako leto namenjen »predstavitvi šole« bodočim generacijam dijakov, je na drugačen način, kot »Gimnazijski festival« organizirala marjetka Maučec, prof. biologije. Festival je na zabaven način prikazoval učne vsebine in poskušal bodočim dijakom predstaviti predvsem, zakaj je znanje, ki ga šola ponuja pravzaprav koristno in uporabno, in da ni znanje »samemu sebi namen«.
Ravnateljica Regina Cipot, prof. pomočnica ravnateljice, Katica Mladenović, prof, svetovalna delavka Brigita Hari in Romana Vogrinčič, prof, informatike so prevzele organizacijo »Srečanja s starši«. Povabili smo dijake prvih letnikov in njihove starše in organizirali »hitro šolo nordijske hoje«. Med kratkim pohodom, smo se spoznavali učitelji in starši dijakov mimogrede in sproščeno, se na koncu okrepčali z dobrotami, ki smo jih pripravili učitelji skupaj z dijaki in v tako sproščenem vzdušju rešili marsikakšen problem, oz. vsaj nakazali, da smo vedno pripravljeni za razreševanje le-teh. Skratka učitelji smo tam, zato da pomagamo in delamo v dobro dijakov.
Pri samem učnem procesu, smo se predvsem trudili okrog medpredmentnih povezav. Ker šola sodeluje s šolami izven naših meja, ki z vstopom v EU pravzaprav niso kaj več kot črta na zemljevidu, smo predvsem dali poudarek povezovanju naravoslovnih in družboslovnih predmetov in tujih jezikov.
Aktivnosti pa smo usmerili tudi v evalvacijo in vrednotenje znanja dijakov. V ta namen bo organizirana delavnica v naslednjem šolskem letu, čeprav »uradno« projekt letos zaključujemo. Vendar aktivnosti, ki bodo namenjene zasledovanju in doseganju ciljev projekta, bodo potekale in so že zastavljene naprej.
Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevala k uspešnemu zaključku projekta
»Ker je volja je tudi pot«….. (Arabski pregovor)…..
Probleme, ki smo jih zaznavali sami ni bilo težko reševati, ko smo bili povezani. Vsak posameznik, je pri sebi razmišljal kako spremeniti, izboljšati svojo motivacijo za delo, pa se je kot individuum počutil osamljeno, neredko tudi nelagodno, v prepričanju, da se nahaja v situaciji sam. Ko pa smo se lotili skupnih priprav in načrtovanj, ko smo v okviru neformalnih druženj izmenjali izkušnje in spoznali, da pravzaprav nismo osamljeni s svojimi problemi, smo jih zmogli tudi usklajeno in z združenimi močmi organizirano reševati. Ideje za različne dejavnosti in aktivnosti so »kar padale« in do realizacije je bil samo še majhen korak.
Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Ponovitev ankete iz začetka projekta, je pokazala, da se je bistveno več anketiranih pomaknilo na lestvici vrednoteni od 1 do 5 od vrednosti md 2 in 3, k vrednostim 3 in 4. Zavedamo se, da še vedno nismo »odlični«, vendar težnja, da bi to postali in načrtovanje aktivnosti za dosego cilja, predvsem pa zastavljen cilj, kažejo, da smo na dobri poti. Seveda nismo uspeli prepričati vseh sodelavcev, niti pritegniti k sodelovanju vseh dijakov. Vendar tudi »milijon se začne z 1«. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da se vsake ponujene »akcije« udeleži kakšen učitelj ali dijak več. In da vedno več učiteljev predlaga spremembe in jih pri pouku tudi izvaja. Vse več učiteljev je pripravljenih sodelovati z dijaki izven »urnika šolskih ur« in uspehi tega se lepo kažejo pri učnem uspehu.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Sodelovanje v projektu nas je »prisililo«, da smo se spoznavali z metodami dela, ki jih še nismo poznali. Mogoče smo nekatere celo že uporabljali, pa jih pravzaprav nismo znali povezati v pravi kontekst. Bistvo sodelovanja pa je pomenilo povezovanje in sodelovanje pri skupnih aktivnostih. Učitelji smo ne glede na številčnost kolektiva v zbornici predvsem »individualisti« pri izvajanju svojega dela v razredu. Pri načrtovanju in izvajanju akcij smo bili »prisiljeni2 sodelovat, se spoznavati načrtovati in se dogovarjati. Skratka upoštevati drug drugega, in ker smo v prenekatero dejavnost vključili tudi dijake, so se tudi te vezi utrjevale. Sodelavci smo bolj pripravljeni prisluhniti drug drugemu in si medsebojno svetovati in priskočiti na pomoč, in manj »oholi« kadar pomoč in nasvet potrebujemo ali damo.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Okolje smo predvsem opozorili nase, ker je to tudi bil eden od ciljev projekta. S tem, ko smo začeli opozarjati nase tudi v lokalnih medijih in predvsem c pokrajinski in študijski knjižnici, ki jo dnevno obišče zelo veliko ljudi, smo postali tudi »veliko bolj zanimivi«.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Poglavitne novosti, ki smo jih uvedli, so različna druženja s starši dijakov in dijaki, ki ne obsegajo samo formalnega pouka, rezultirajo pa vsekakor tudi v boljšem uspehu dijakov, predvsem pa v zmanjševanju izostankov od pouka, zaradi izogibanja obveznostim.

Možnosti uvajanja v druga področja

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Model e-govorilnih ur je prav gotovo dobrodošla sprememba in se da uresničiti z zelo malo truda in obilico dobre volje vpletenih. V bistvu pa smo povsod pri vseh aktivnostih, samo »črpali in iskali lastna znanja in izkušnje«, ter vzpodbujali drug drugega, da to kar znamo tudi pokažimo in izvajajmo.

Literatura

Curk, J, Rupnik Vec, T.(2002) Poučujemo psihologijo. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
Gross Richard D. (2005). Psychology the science of mind and behaviour. London. Hdder Arnold.
Kompare, A., Rupnik Vec, T.(2003). Seminar Metode aktivnega poučevanja psihologije. Radovljica: ZRSŠ, interno gradivo
Kuhar, M.(2004) V imenu lepote. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, center za socialno psihologijo
Marjanovič Umek, Lj. in Zupančič, M (2004) Razvojna psihologija. Ljubljana: Rokus
Ministrstvo za okolje in prostor (5. junij, 2005) Vzamite manj. Imejte več. Ljubljana: Delo.
Musek J., Pečjak V.(1995). Psihologija. Ljubljana. Educy.
Papalia, D. E.(2003) Otrokov svet, st 377 – 421, Ljubljan: Educy,
Pennington Donald C. (1997). Osnove socialne psihologije. Jastrebarsko. Naklada Slap.
Rupnik Vec, T.(1997) Aktivno v svet psihologije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo
Šverko, B., Kljajić, S.,Kolesarić, V., Krizmanić, M., Szabo, S. Zarevski, P.,Žužul, M.(1994) Psihologija, učbenik za gimnazije. Zagreb: Školska knjiga
Woolfolk, A.(2002): Pedagoška psihologija. Ljubljana: Educy
Kompare, A. idr. (2006). Uvod v psihologijo. Ljubljana: DZS.

Glasbena šola Trbovlje
Keršičeva cesta 50 a
1420 Trbovlje

ŠOLSKI NASTOPI - SODELOVANJE ZA BOLJŠI UČNI UČINEK IN LAŽJE OSVAJANJE NOVIH ZNANJ

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Anton Šemrov, prof. trobente

Sodelavci: Božena Grum, učiteljica Nauka o glasbi, Barbara Černe, učiteljica flavte, Tanja Božiček, učiteljica klavirja, Dominik Hribovšek, učitelj klarineta, Daliborka Podboj, učiteljica plesa, Igor Podpečan, učitelj pozavne, Danijela Djordjevič, učiteljica violine, Alojz Stradar, učitelj harmonike, Ana Kralj, učiteljica kitare, Dejan Jakšič, učitelj klavirja, Katja Mikula, učiteljica violine (ravnateljica), Vilma Lučič, učiteljica flavte, Urška Meglič Sadiki, učiteljica klavirja, korepetitorka, Dušan Beravs, učitelj tolkal, Magdi Klančišar, učiteljica flavte, Erian Karlovič, učitelj violončela, Sergej Čamer, učitelj kitare

Konzulent: mag. Dimitrij Beuermann, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Na glasbenih šolah pouk pri večini predmetov poteka individualno. Ta način dela omogoča tesno povezanost med učiteljem in učencem v celotnem pedagoškem procesu. Zahteve današnjega časa pa od človeka zahtevajo poleg individualnih sposobnosti tudi zmožnost sodelovanja v skupini pri skupnih projektih. Zato smo na šoli želeli spodbuditi medpredmetno sodelovanje med učenci in učitelji različnih instrumentov ter plesa, s katerim bi izboljšali in popestrili pedagoški proces. Vpeljati smo želeli sodelovalno učenje med učenci različnih starosti, inštrumentov ter plesa in različnih predznanj. Tako bi se učenci z igranjem v takšnih komornih skupinah in orkestrih učili od starejših oziroma boljših sošolcev, bili bolj motivirani za delo, postali bi tudi bolj samokritični ter znali oceniti napredek drugih sodelujočih. Izboljšati pa smo želeli tudi uporabo teoretičnih znanj v praksi – povezava med naukom o glasbi, instrumentalnim poukom ter plesom. Naša predvidevanja, da otroci radi sodelujejo med seboj in se tako tudi mnogo naučijo ter pridobivajo nove izkušnje, so se popolnoma potrdila. Učenci so hitreje napredovali v usvajanju novih znanj (teorija, tehnika izvajanja…) uporabi novih spoznanj v drugih situacijah (povezave), muzikalnosti, skupinski igri ter kritičnem prepoznavanju napredka oziroma napak pri sebi in drugih. S projektom smo dosegli boljše sodelovanje med učenci, učitelji ter starši, kar pa je ključnega pomena v sodobnem pedagoškem procesu.

Ključne besede: glasbena šola, komorna igra, medpredmetno sodelovanje

Problemsko stanje

Opis problema v praksi in teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev
Instrumentalni pouk na glasbenih šolah poteka individualno. Celoten učni proces tako poteka na relaciji učitelj – učenec in obratno. Tovrsten pouk pa smo na šoli želeli izboljšati in obenem popestriti ter omogočiti učencem, da si pridobijo nova znanja in izkušnje s pomočjo igranja v skupinah. Predvidevali smo, da učenci radi sodelujejo med seboj, se opazujejo in s tem mnogo naučijo. Obenem naj bi z opazovanjem drugih pri igranju oziroma plesu postali tudi bolj samokritični. Vse našteto pa naj bi se ob zaključku projekta odražalo v uspešno izpeljanem nastopu.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako s pomočjo sodelovanja učiteljev različnih instrumentov in vpeljevanjem medpredmetnega povezovanja čim hitreje in lažje pripeljati učence instrumentalnega in plesnega pouka do novih znanj in učnih vsebin?

Cilji
Instrumentalni in plesni pouk in nastope popestriti s sodelovanjem s sošolci in učitelji drugih instrumentov, povezovati z vsebinami Nauka o glasbi oz. Solfeggia ter razširiti komorno in orkestralno muziciranje z mlajšimi učenci, ki se učijo novih in težjih učnih vsebin s pomočjo starejših učencev in sošolcev, ki se učijo nek drug instrument.

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Vpeljati smo želeli sodelovalno učenje s katerim bi popestrili individualno delo in učenje pri posameznih predmetih- instrumentih ter plesu. Tako naj bi se učenci z igranjem v komornih skupinah in orkestrih učili od starejših oziroma boljših sošolcev, bili bolj motivirani za delo, postali pa naj bi tudi bolj samokritični ter znali oceniti napredek drugih sodelujočih. Izboljšati smo želeli tudi uporabo teoretičnih znanj v praksi – povezava med naukom o glasbi, instrumentalnim poukom ter plesom. Tovrstno učenje pa ni bilo izziv samo za učence, temveč tudi za učitelje.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve:
- PRIPRAVA PROJEKTA- dogovor o aktivnostih, razdelitev nalog med učitelji in učenci.
- PRIPRAVA IN IZDELAVA notnega materiala, izbira učencev, medpredmetno usklajevanje med učitelji in učenci različnih instrumentov.
- DOGOVOR O SCENI IN POTEKU KONCERTA, priprava veznega teksta in učencev za napovedovalce, oblikovanje koncertnega lista, plakatov, skupne vaje glasbenikov različnih instrumentov in plesalcev - medpredmetne povezave med učenci in učitelji.
- ***IZBIRNI NASTOP, POPRAVKI IN ZAKLJUČNE PRIPRAVE: izdelava programskih listov, plakatov, vaje z napovedovalci veznega teksta,***

- ***GENERALKA IN KONCERT (snemanje za televizijo in arhiv, fotografiranje za arhiv), repriza koncerta.***
- VREDNOTENJE DELA, ANALIZA.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevala k uspešnemu zaključku projekta
Ključni problemi so se pojavili pri usklajevanju dela med učenci in učitelji različnih instrumentov in razredov. Zaradi razlik v znanju je bilo zelo pomembno izbrati ustrezno učno gradivo, ki bi ga učenci v mešanih komornih skupinah zmogli izvesti in bi obenem usvojili nova znanja.
Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Učenci so pri skupnih vajah hitreje izboljšali svoje motorične spretnosti, pridobili nova znanja, se naučili skupinskega muziciranja. Vse to pa se je odrazilo v uspešno izpeljanih koncertnih nastopih.

Obdelava podatkov

Vzorec so bili učenci Glasbene šole Trbovlje, vseh starostnih skupin in različnih oddelkov instrumentov in plesa. Učitelji instrumentalnega pouka ter mentorji komornih skupin so sproti vrednotili napredek učenca: hitrost usvajanja skladb, napredek pri tehniki igranja oziroma plesa, muzikaličnost, medsebojno sodelovanje in usklajenost. Rezultati dela pa so se odražali v koncertnih nastopih. Z rezultati so bili zadovoljni vsi udeleženci: učenci, učitelji in starši.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Naša predvidevanja, da otroci radi sodelujejo med seboj in se tako tudi mnogo naučijo ter pridobivajo nove izkušnje, so se popolnoma potrdila. Na ta način so se naučili povezovati tudi teorijo s prakso – znanja pridobljena pri pouku nauka o glasbi so uspešno uporabljali pri igranju, prav tako so z opazovanjem učencev, ki igrajo druga glasbila, pridobili nove izkušnje in jih pretvorili v uporabna znanja. Komorna igra in skupinsko muziciranje je pomagalo napredovati tudi mlajšim učencem ter tudi tistim učencem, ki imajo slabše motorične spretnosti. Oboji so skušali slediti starejšim oz. boljšim učencem v skupini, kar jim je tudi uspelo zaradi dobre motivacije in ustreznega pedagoškega pristopa učiteljev. Učitelji so v pouk uvajali nove pedagoške prakse, s katerimi so motivirali učence za delo ter jim pomagali pri skupinskem muziciranju.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Projekt je bil v okolju odlično sprejet, tako s strani učencev, učiteljev in ne nazadnje tudi staršev. S tem smo pri učencih in starših spodbudili zanimanje za glasbo, ki jo izvajajo drugi instrumenti (prej jih je v večini zanimala glasba za glasbilo, ki so se ga učili). Prav tako so spoznali, da je možno sodelovati z mlajšimi oziroma starejšimi sošolci ter z različnimi glasbili, pri tem pa se je možno veliko in hitreje naučiti ter izboljšati čut za samokritičnost. Pri učiteljih smo spodbudili večje sodelovanje ter sledenje delu drugih pedagogov.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Delo v skupinah je učence vodilo k pridobivanju novih izkušenj na podlagi opazovanja svojega igranja ter igranja sošolcev v skupini. To je privedlo do samokritičnosti ocenjevanja predhodnega znanja ter do njegove nadgradnje. Učitelji so pri vodenju tovrstnih skupin in aktivnosti uvajali nove pedagoške pristope, s katerimi so dosegli željene cilje -instrumentalni pouk običajno poteka individualno z enim učencem, tokrat pa so učitelji vodili skupine učencev, ki so bili starostno mešani in z različnim predznanjem, igrali pa so tudi različna glasbila. Zato so učitelji morali iskati nove poti za dosego željenih ciljev.

Možnosti uvajanja v druga področja
Tovrstno delo je možno uvajati pri vseh predmetih v glasbeni šoli. Zanimivo bi bilo tudi sodelovanje med različnimi glasbenimi šolami.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
V tem letu smo si pridobili mnogo izkušenj z omenjenega področja, ki jih bomo posredovali tudi drugim šolam, ki jih ta tematika zanima.

Literatura

Programski list koncerta Glasba sveta

Programski list koncerta Naš svet glasbe

IV. osnovna šola Celje
Dečkova 60
3000 Celje

EVALVACIJA SIMULACIJE UČENJA NA DALJAVO

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Mojmir Mosbruker

Sodelavci: Nevenka Matelič-Nunčič, ravnateljica, Gregor Ivšek, računalničar, Melita Broz, strokovna sodelavka, Alenka Kostanjevec, bibliotekarka

Konzulent: Igor Lipovšek, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana

Povzetek:
Pri učenju na daljavo sta učitelj in učenec prostorsko ali tudi časovno ločena. Sodelovanje se vzpostavlja s pomočjo informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Učenje je otroku prilagojeno in temelji na specifičnem odnosu učitelj-učenec ter aktivnem samostojnem pridobivanju znanj.
Evalvacija simulacije učenja na daljavo sta pokazali, da je uporaba sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije za učence zanimiva in priročna, da omogoča aktivno usvajanje znanj in veščin, spodbuja aktivnosti, ki vodijo k večjemu interesu in ustvarjalnosti, omogoča visoko motivacijo, sprotno aktualizacijo in učno diferenciacijo ter s tem uresničevanje učnih ciljev pouka geografije.

Ključne besede: didaktika, e-učenje, evalvacija, informacijsko-komunikacijska tehnologija, učenje na daljavo

Abstract:
Distance learning is an activity that separates the teacher and pupil/student through time and space. The co-operation is established with the help of the information-communications technology (ICT). This form of learning is adapted to suit the needs of the children and is based on the specific teacher-pupil relationship along with the active independent ways of acquiring knowledge.
The evaluation of the distance learning simulation have shown that the use of the modern ICT is interesting and handy for the pupils; it renders possible the active ways of adoption of knowledge and skills; it encourages activity; it leads to greater interest and creativity; it enables one of higher motivation, contemporary actualization and teaching differentiation, and thus makes possible the reaching of the teaching aims of Geography lessons.

Key words: didactics, distance learning, e-learning, evaluation, information-communications technology

Problemsko stanje

Učenje na daljavo je oblika izobraževanja, kjer sta učitelj in učenec med samim izobraževalnim procesom prostorsko ali tudi časovno ločena. Sodelovanje se vzpostavlja s pomočjo informacijskih in telekomunikacijskih tehnologij. Osnovni pogoji uspešnosti in učinkovitosti učenja na daljavo so poznavanje uporabe in dostopnost do sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije ter samostojnost učečih in njihova zainteresiranost. Učečim je potrebno zagotoviti posebej oblikovano, za samostojno učenje prilagojeno učno gradivo. Zagotoviti in vzpostaviti je potrebno ustrezne nivoje in področja komunikacije z učiteljem, sošolci, skupino, informacijsko bazo ipd. Globalno pa je potrebno spremeniti kompletno pojmovanje poučevanja in poiskati podporo v timskem delu. Za tovrstno delo potrebujemo predvsem izpopolnjenega učitelja. Biti mora mentor, moderator dela in dober poznavalec strokovnega področja, ki obvladuje uporabo sodobnih informacijskih in telekomunikacijskih tehnologij.

Cilji projekta

Z raziskavo smo želeli ugotoviti pluse in minuse posebnih oblik in metod dela na primeru celostne uporabe sodobne IKT pri učenju na daljavo. Želeli smo načrtovati in simulirati učenje na daljavo ter evalvirati učenje na daljavo v študiji primera in z refleksijo rezultatov funkcionalizirati postopke in faze učenja na daljavo.

Potek dela

Projekt smo razdelili na dva dela. v začetku smo sestavili strokovni tim, pripravili učna gradiva in pripravili učence ter izvedli simulacijo učenja na daljavo. Sledila je evalvacija dela ter sestava načrta izboljšanja, poprava materiala in ponovna izvedba učenja na daljavo ter evalvacija dela. Analiza izboljšanja je v veliki meri sledila prvotni evalvaciji.

Obdelava podatkov

Učne predloge za učenje na daljavo o Avstraliji so namenjene učencem osmega razreda devetletne osnovne šole. Pripravljene so za model neodvisnega učenja, kjer si posameznik prilagodi tempo in način dela, po scenariju računalniško in skupinsko podprtega učenja, ki se kombinira s tutorskim. Učenci samostojno spoznavajo posamezne vsebine, neodvisno od kraja, časa ali ostalih komponent. Kljub temu je učitelj neprestano na razpolago kot kontrola ali pomoč, je organizator individualizacije in diferenciacije. Učne predloge o Avstraliji v učnem programu predvidevajo pomoč in samopomoč, motiviranje in preverjanje znanja, učno diferenciacijo in aktivno učenje ter določajo učne cilje, časovne roke ter komunikacijo. Velikokrat gradivo predvideva timsko delo in kooperativno učenje s pomočjo sodobnih tehnologij.
Na izvedbo učenja na daljavo so vplivali model in scenarij, ki smo si ju izbrali, izbrana komunikacijska tehnologija ter vrste, način in čas komunikacij. Pri učenju na daljavo smo za povezovanje uporabnikov in za posredovanje izobraževalnih gradiv uporabljali internet. Delo je potekalo tri tedne z 8.b razredom v decembru 2007, po evalvaciji in popravljanju gradiv pa smo simulacijo ponovili z 8.a v marcu 2008. Pri delu so imeli učenci na razpolago svoj osebni

računalnik in atlas. Vsi sodelujoči so imeli elektronski naslov - svojega ali pa so uporabljali naslov enega izmed staršev. Zaradi najpogostejše uporabe smo za klepetalnico izbrali Windows Messenger. Učenci so pred delom in po njem izpolnili anketna vprašalnika, ki sta skupaj s strukturiranim opazovanjem učitelja predstavljala osnovo za analizo in evalvacijo učenja na daljavo. Da smo okoliščine v eksperimentu čim bolj približali resničnim, neposredna komunikacija med sošolci ni bila dovoljena. Pri pouku je bil prisoten učitelj, ki je spremljal in skladno z načrtom opazovanja analiziral delo in potek učenja na daljavo. V času izvajanja dela v šoli je bil učitelj dostopen preko elektronske pošte in klepetalnice, zvečer štirikrat tedensko v klepetalnici ali na telefonu ter vedno na elektronskem naslovu.
Podatke iz strukturiranega opazovanja učitelja ter analize anketnega vprašalnika za učence smo kvalitativno in kvantitativno obdelali. Z analizo anketnih odgovorov in rezultatov opazovanj smo ugotavljali specifičnosti, ki se pri učenju na daljavo pojavljajo, ter izluščili tiste elemente, ki jih moramo pri tovrstnem delu nujno upoštevati. Analizirali pa smo tudi evalvacijo po izboljšanu sistematike dela in učnih gradiv.

Ugotovitve in spoznanja

V sodobni pedagogiki otroku prilagojeno učenje temelji na spremenjenem odnosu učitelj-učenec, samostojnem pridobivanju bogatih izvorov znanj in kurikulumu učenja, temelječem na aktivnostih. V projektu smo želeli postaviti skupni imenovalec spremenjenim pogojem učnega okolja in tempa dela, spremenjenim oblikam in metodam dela, spremenjenemu odnosu med učiteljem in učencem, specifičnim učnim sredstvom in učilom ter nekaterim reakcijam učencev in jih primerjati v prvi izvedbi ter po prenovi.

1. Uporaba specifičnih učnih sredstev in pripravljenih specifičnih učil
Ocenili smo ustreznost in uporabnost sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije pri delu na daljavo. Za to je bil uporabljen anketni vprašalnik za učence in evalvacijski opazovalni list za ocenjevalca, ki je služil za kasnejšo analizo.
Ugotovitve:

- Izmed komunikacijskih orodij se je najbolj uporabljalo tiste, ki so nadomestili izostanek socialnega stika s skupino.
- Iz analize odgovorov učečih smo ugotovili, da so bila učna gradiva (v primerjavi z učbenikom, delovnim zvezkom in atlasom) zanimivejša, uporabnejša in nazornejša (81% anketiranih učencev), istočasno pa zahtevnejša zaradi neutečenosti v uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije (62% vprašanih).
- Iz anketnega vprašalnika in evalvacijskega lista smo ugotovili, da so učenci za posamezno učno enoto potrebovali približno enako časa kot pri rednem šolskem pouku, upoštevajoč tudi domače delo.
- Učenci so potrebovali izpiske na papirju. Najustreznejša je bila oblika portfelja.
- Besedila v tujih jezikih je smiselno prevesti.

2. Spremenjene učne oblike in metode dela
Izmed spremenjenih učnih oblik in metod dela smo ocenili ustreznost učnih korakov, analizirali smotrnost motivacije, učne diferenciacije, komunikacije ter preverjanja znanja. Podatke smo pridobili z analizo poteka samostojnega dela, z analizo uspešnosti reševanja zahtevanih šolskih in domačih nalog ter analizo pomoči, po kateri so spraševali učenci.
Ugotovitve:

- V začetni fazi se je najbolje obneslo samostojno delo s sprotno kontrolo in redno komunikacijo v tandemu z učiteljem. Dokazali smo, da je bilo smotrno, da so v začetku metode in oblike dela, ki zahtevajo komleksnejše aktivnosti (skupinsko delo, konferenčni sistemi, analize, raziskovalno delo, scenariji za igranje vlog ipd.), uporabljali le sposobnejši učenci v učni diferenciaciji.

- Kot zelo učinkovite metode in oblike dela so se izkazale metoda razgovora s pomočjo klepetalnic ter individualno delo. Kot ustrezne oblike dela ocenjujemo skupinsko delo, čeprav je bilo oteženo zaradi posredne vloge informacijsko-komunikacijske tehnologije.

3. Analiza specifičnih postopkov dela

Ugotavljali smo ustreznost motivacije in učne diferenciacije ter anlizirali komunikacijo
Ugotovitve:

- Ugotavljamo, da je bilo vzpodbudno, ker smo se izogibali enoličnim in ponavljajočim se vajam in smo ponudili nenavadne izzive.
- Predvsem slabši bralci so se težko pripravili k delu in so zato potrebovali diferencirano vzpodbudo in več kontrole.
- Vzpodbuden je bil lasten tempo dela in občutek delovne svobode glede na kraj in čas. Iz večje samostojnosti sta izhajala tudi večja ustvarjalnost in učinkovitost.
- Časovna diferenciacija se je odražala v določevanju lastnega tempa dela, učna diferenciacija v spremenjenem obsegu učnega gradiva, aktivnosti in nalog, "tehnična" diferenciacija pa v uporabi različnih komunikacijskih sredstev.
- Samoevalvacija je bila dodatna nadgradnja samostojnega dela in je delo osmislila.
- Eden ključnih pogojev za uspešno učenje na daljavo so bile nedvomno pravočasne, redne, dosegljive in zadostne komunikacije.
- Približno tretjini vprašanim je komunikacija nadomeščala izostanek skupine.
- Vsi učenci sami niso poiskali pomoči. Komunikacija s takšnimi učenci je zahtevala nekaj pedagoških izkušenj in obilo potrpljenja ter neformalni stil komunikacije in postopnost.
- Poznavanje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije je bolj vplivalo na pogostost kot na vrsto komunikacije.

4. Spremenjeno učno okolje in učni tempo

Pri učenju na daljavo sta spremenjena učno okolje in učni tempo. Pri evalvaciji dela smo se posebej poglobili v analizo časovne ustreznosti in posebnosti učnega okolja. Delovni načrt je predvideval delo doma in delo v šoli. Obveznosti smo porazdelili tako, da smo določili le roke za izvedbo del. S tem smo zagotovili lastno načrtovanje dela in večjo odgovornost učečih.
Ugotovitve:

- Pri učencih spremenjeno učno okolje (šola - dom) ni vplivalo toliko na rezultate kot na sam potek dela.
- Največja problema učenja na daljavo sta bila nesamostojnost posameznikov in izostanek socialnega vpliva skupine.
- Med pozitivne plati učenja na daljavo smo uvrstili prednosti lastnega načrtovanja dela ter uporabnost sodobnih tehnologij.

5. Specifičen odnos med učiteljem in učencem

Pri učenju na daljavo je odnos med učiteljem in učencem spremenjen. V ospredje stopa cilj dela - rezultat ter znanje in manj delo samo. Ob zaključku evalvacije smo analizirali ustreznost načrtovanja učiteljeve vloge kot organizatorja dela ter značilnosti odnosa.
Ugotovitve:

- Osrednji naslovniki strokovne pomoči so bili učitelj (tretjina primerov,) sošolci (petina) in delno starši (slaba desetina).
- Utečenost v delu pa se je pokazala tudi pri sodelujočih učiteljih, ki so v drugem delu lažje in učinkoviteje pripravili učence na delo, bolj suvereno komunicirali in preverjali zahtevane naloge.
- Pri učenju na daljavo je bil odnos med učiteljem in učencem mentorski; učitelj je ostajal strokovna avtoriteta in mentorska kontrola uspešnosti dela. Osrednjo vlogo je imel tudi pri motivaciji in učni diferenciaciji.

Širjenje novosti

Evalvacija simulacije učenja na daljavo predstavlja v slovenskem prostoru eno redkih celostnih študij primera učenja na daljavo. Večina tovrstno delo enači z delom z e-gradivi; leta so sicer katerakoli elektronska gradiva (učbenik, delovni zvezek, vaje, zapiski idr.), učenje na daljavo v ožjem pomenu besede pa predstavlja kompleksno simulacijo učnega in vzgojnega procesa z sodobnimi informacijsko-komunikacijskimi tehnologijami.
Evalaciji predstavljata kompleksno analizo celotnega procesa učenja in vzgojnega dela s pomočjo IKT, od načrtovanja, simulacije, popravkov, analize izboljšav, komunikacije, najučinkovitejših sredstev, konkretnih nasvetov in je vzorčni primer tovrstnega dela.

Literatura

Anderson, T. in Elloumi F. (2004). Theory and Practice of Online Learning. Pridobljeno 3/3-2007, iz http://www.cde.athabascau.ca/online_book/

Batagelj, V. (2000). Analiza možnosti uporabe IKT pri podpori izobraževanja na daljavo v osnovni in srednji šoli. Pridobljeno 4/8-2002, iz http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/dela /mirk/MirkAnap.htm

Bregar, L. (1998). Študij na daljavo in spreminjanje izobraževalne paradigme. V A. Makuc (Ur.), Mednarodna izobraževalna računalniška konferenca MIRK '98 (str. 17-22). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.

Gerlič, I. in Krašna, M. (2004). Didaktični vidiki uporabe informacijske in komunikacijske tehnologije. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.

Rutar-Ilc, Z. (2003). Od nove kulture poučevanja, k novi kulturi preverjanja in ocenjevanja znanja. Ljubljana: ZRSŠ.

Spletni zvezek akcijskega raziskovanja, pridobljeno dne 28.junija 2008 iz http://www.zrss.si:80/zvezekAR.ppt

JVIZ Vrtci občine Žalec
Tomšičeva 5
3310 Žalec

PROFESIONALNI RAZVOJ STROKOVNIH DELAVK Z OZAVEŠČANJEM ODPRTE KOMUNIKACIJE IN SUBJEKTIVNIH TEORIJ

Vodja inovacijskega projekta: Ema Selič, dipl.vzg.

Sodelavci: Mara Mohorko, prof.ped., Natalija Starič Žikič,uni.dip.soc.del., Alenka Ježovnik, vzg., Mojca Perko, vzg.

Konzulent: Urška Stritar, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V inovacijskem projektu smo se vsebinsko ukvarjali s področjem profesionalne in osebne rasti strokovnih delavk. V ospredju smo imeli posodabljanje prakse na podlagi akcijskega raziskovanja. Z odprto komunikacijo smo se trudile, da smo na internih izvedenih predavanjih in delavnicah skušale prepoznati subjektivne teorije ter jih kritično ozaveščati.
Subjektivne poglede dobro prepoznamo v izraženih pričakovanjih, zato so nam bila naša medsebojna pričakovanja pomembno izhodišče. Trudili smo se, da smo prepoznali pričakovanja med strokovnimi delavkami, med strokovnimi delavkami in otroki ter med strokovnimi delavkami in starši. Z evalvacijo, refleksijo in vlogo kritičnega prijatelja smo pričakovanja skušali razumeti in jih upoštevati. Zavedali smo se, da spreminjanje subjektivnih teorij zahteva postopnost (pogled vase). Spremembe ravnanja se morajo roditi najprej v glavah vzgojiteljic, kar pomeni potrebne pogoje za vnašanje le-teh v prakso.
Za uspešno izvajanje projekta je bilo pomembno tudi izobraževanje zunanjih strokovnjakov (ZRSŠ) v prostorih vrtca. Usmerili smo se v razvijanje spretnosti razmišljanja o akcijskem raziskovanju kot strategiji spodbujanja strokovnega razvoja strokovnih delavk.
Skupno delo v projektu nam je prineslo izmenjave izkušenj, predstavitev problema, poglabljanje razumevanja problema, iskanje novih idej, uvajanje le-teh v prakso,… Vidna je bila rast profesionalnosti strokovnih delavk, ki se kaže v komuniciranju, dogovarjanju, spremljanju, analiziranju lastne prakse in vnašanje spremembe v njo.

Ključne besede: evalvacija, kritični prijatelj, ozaveščenost, pričakovanja, refleksija, subjektivne teorije vzgojiteljic

Problemsko stanje

Kako se problem kaže v praksi
Razumevanje in upoštevanje formalnega kurikula v vrtcih (1999) sta v veliki meri odvisna od subjektivnih teorij vzgojiteljic, saj le-te pogosto ravnamo intuitivno, rutinsko, brez razmišljanja. Subjektivnih teorij, ki jih vodijo vsakodnevna, praktična dejanja, se ali pa ne zavedamo. Zato je razvijanje novih kompetenc za odrasle v vrtcu nova zahteva, potreba, izziv na področju profesionalnega in osebnega razvoja.

Teoretična osvetlitev problema
Za teoretično opredelitev problema je potrebno razjasniti ključne pojme, ki se nanašajo na profesionalni razvoj strokovnih delavk. Ti so: subjektivne teorije, pričakovanja, evalvacija, refleksija, kritični prijatelj, profesionalnost, avtonomija.

- *Subjektivne teorije*

Subjektivna ali osebna pojmovanja so naše osebne ideje, ki jih imamo o nekem pojavu in nam pomagajo razložiti svet ter se v njem znajti. Pogosto so čustveno in vrednostno obarvana in niso povsem zavestna in logična (B.Marentič Požarnik,2000).
Spreminjanje subjektivnih teorij vzgojiteljic je dolgotrajen in nikoli povsem zaključen proces. Ključno vlogo pri vplivanju na subjektivne teorije imajo: izobraževanje in usposabljanje odraslih v vrtcih (kritična presoja teorije in prakse, razumevanje kulturnih razlik, organizacija dejavnosti,…), vodenje vrtcev (spodbujanje izobraževanja in usposabljanja, spodbujanje timskega dela, povečanje vloge evalvacije in refleksije lastnega dela, pogovori…), spremljanje VIZ - dela (samoevalvacija, opazovanje drugih, vloga kritičnega prijatelja)
(F.Stott in B.Bowman,1996; M.Batistič Zorec, 2004; A.Miljak,1993)

- *Pričakovanja*

Aktivnosti, ki vodijo do cilja, spremljajo pričakovanja. Če pričakovanja za posameznika niso pomembna, doseganje cilja zanj ni bistvo (Lipičnik,1991).
Pričakovanje sproži aktivnost, ki je odvisna od drugih dveh zmožnosti, znanja in sposobnosti.

- *Evalvacija*

Evalvacija je sistematsko zbiranje in ocena podatkov, ki zagotavljajo povratno informacijo o preučevanju (npr. osebah, dejavnostih,…). Poznamo zunanjo evalvacijo (omogoča izdelavo povratne informacije za zunanje uporabnike – državo,…), notranjo evalvacijo (je namenjena ugotavljanju in zagotavljanju kakovosti, oblikovanju povratne informacije za notranje uporabnike, to je organizacijo, ki evalvacijo izvaja – zaposlene,…) in samoevalvacijo (uporabnik zbira podatke o samem sebi, svojem delu ter na podlagi zbranih podatkov oceni svojo učinkovitost) (L.Marjanovič Umek et.al.,2002)

- *Refleksija*

Refleksija poteka kot notranji dialog, iskanje odgovorov na vprašanja, ki si jih postavljaš sam, oziroma si jih povzel po drugih. Osnovno pravilo spodbujanja refleksije je da, naj se vsak pogovor o izvedenih aktivnosti ali o strokovnem problemu začne s samoanalizo strokovnega delavca (C.Bizjak,2007).

- *Kritični prijatelj*

Kritični prijatelj mora biti sposoben empatičnega vživljanja v svojega kolega in mora biti z njim v prijateljskim odnosu. Biti mora sposoben dati mu informativno in pošteno povratno informacijo. Namen kritičnega prijateljstva je spodbujanje procesa učenja pri obeh (C.Bauer,2004).

Zavedamo se, da vse spremembe potrebujejo čas. Vendar s prepoznavanjem in ozaveščanjem naših subjektivnih teorij bomo dvignili kvaliteto vzgojno izobraževalnega dela s sodelavkami, otroki in starši.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako s prepoznavanjem subjektivnih teorij razumeti in upoštevati pričakovanja med strokovnimi delavkami, med strokovnimi delavkami in otroki ter strokovnimi delavkami in starši.

Cilji projekta:

- z odprto komunikacijo prepoznati subjektivne teorije in ozaveščati kritično presojo teorije in prakse;
- od prepoznavanja k razumevanju ter upoštevanju pričakovanj med strokovnimi delavkami, med strokovnimi delavkami in otroki, med strokovnimi delavkami in starši, s povečanjem vloge evalvacije, refleksije in vloge kritičnega prijatelja.

Pri vsakem interno izvedenem predavanju in delavnicah smo imeli še vmesne cilje.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
1. akcijski korak
Inovacijski projekt smo vnesli v LDN vrtca; strokovne delavke so bile seznanjene z načrtom in cilji dela v tem šolskem letu.
Udeležili smo se zunanjega strokovnega izobraževanja v prostorih vrtca – ZRSŠ: Stitar U. Knjiga mene briga; vpliv subjektivnih teorij; Bizjak C. Strategije spodbujanja strokovnega razvoja pedagoških delavcev; Bizjak C. Akcijsko raziskovanje kot strategija spodbujanja strokovnega razvoja pedagoških delavcev.
Izvedli smo interno izobraževanje: Selič E. S prepoznavanjem subjektivnih teorij razumeti in upoštevati pričakovanja med strokovnimi delavkami (osvežitev teoretičnih osnov iz preteklih izobraževanj; skupne naloge-debate; delavnice, vloga kritičnega prijatelja; naloga za naslednje interno izobraževanje).

2. akcijski korak
Izvedli smo interno izobraževanje: Ježovnik A. S prepoznavanjem subjektivnih teorij razumeti in upoštevati pričakovanja med strokovnimi delavkami in otroki (empatija, evalvacija, refleksija, metakomunikacija, skupne naloge-debate; delavnice; naloga za naslednje interno izobraževanje).

3. akcijski korak
Izvedli smo interno izobraževanje: Starič Žikič N. S prepoznavanjem subjektivnih teorij razumeti in upoštevati pričakovanja med strokovnimi delavkami in starši (pravice staršev, kodeks etičnega ravnanja v vrtcu, vizija vrtca, svet kakovosti v povezavi s subjektivnimi teorijami, skupne naloge-debate; delavnice).

Opis kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
1. akcijski korak

Za uspešno izvajanje projekta je bilo pomembno zunanje strokovno izobraževanje v vrtcu (ZRSŠ) ter študij strokovne literature. Na ta način smo pričeli s prepoznavanjem subjektivnih teorij in jih kritično ozaveščali.
Prav tako smo subjektivne poglede prepoznali v izraženih pričakovanjih, zato so nam bila naša medsebojna pričakovanja pomembno izhodišče. S pomočjo delavnic smo kritično pogledali v lastno prakso ter s pomočjo kritičnih prijateljev dobili povratno informacijo, ki je spodbujala proces učenja pri vseh udeležencev. V času od prvega do drugega skupnega srečanja je sledila praktična preizkušnja (naloga).

2. akcijski korak
Z delom v delavnicah in z ostalimi aktivnostmi smo preko refleksije in evalvacije naše prakse, prepoznavali nivo profesionalnega razvoja v našem vrtcu. Z dodajanjem novih znanj in z ozaveščanjem lastnega ravnanja smo skušali razumeti ter upoštevati vlogo pričakovanj strokovnih delavk do otrok in otrok do strokovnih delavk. V času od drugega do tretjega skupnega srečanja je sledila praktična preizkušnja (naloga).

3. akcijski korak
S prepoznavanjem in ozaveščanjem naših subjektivnih teorij smo pripomogli k kakovostnejšemu odnosu s starši. Z njimi smo razvijali sodelujoč odnos ter spoznali, da temelj dobrega sodelovanja so realna medsebojna pričakovanja.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V projektu smo sodelovale vse strokovne delavke vrtca – pomočnice vzgojiteljic, vzgojiteljice in vodstvo vrtca. Posredno pa tudi otroci in starši.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Podatke smo zbirali pri strokovnih delavkah preko evalvacijskih vprašalnikov z odprtimi vprašanji, s pomočjo delavnic in mnenj kritičnih prijateljev, evalvacije ter refleksije. Pri vsakem izvedenem izobraževanju so na začetku udeleženke po metodi nevihte možganov, predstavile svoja pričakovanja do sodelavk, otrok in staršev.

Metode obdelave podatkov
Po vsakem internem izvedenem predavanju in delavnicah smo člani projektne skupine sodelovali pri refleksiji ter naredili skupne zaključke, ki so nam služili kot izhodišče za nadaljnje načrtovanje in izvedbo izobraževanj.
Ključnega pomena pa je bila evalvacija, refleksija vseh članov projektne skupine, ravnateljice ter pomočnici ravnateljici med samimi poteki aktivov ter visoko motivirano sodelovanje vseh strokovnih delavk na vseh srečanjih.
Statistična obdelava podatkov žal ni bila možna, saj so se med seboj odgovori zelo razlikovali (odprta vprašanja).

Ugotovitve in spoznanja

Na podlagi vseh zbranih podatkov smo lahko ugotovili, da smo s projektom dosegli želeni rezultat – s prepoznavanjem in ozaveščanjem naših subjektivnih teorij smo dvignili kvaliteto vzgojno izobraževalnega dela s sodelavkami, otroki in starši.
Zavedale smo se, da se lahko strokovne delavke strokovno razvijamo le v spodbudnem okolju, za katerega ima veliko vlogo naš vodstveni tim vrtca, ki spodbuja strokovno rast zaposlenih. Strokovne delavke pridobivamo temelj za napredek, spreminjanje ter

osebnostno, strokovno in profesionalno rast. S tem postanemo razmišljujoči praktiki – to je kakovost za prihodnost in trajni razvoj.
Na vzgojiteljskem zboru v juniju 2008 so strokovne delavke skozi samo-evalvacijo med dejavniki bolj kakovostnega dela navedle tako delo na sebi in ozaveščanje subjektivnih teorij, ki je izboljšalo zmožnosti opazovanje in upoštevanje otrok-a in medsebojne interakcije med vsemi udeleženci oziroma izboljšanje klime in osebnega počutja in občutja profesionalnosti, avtonomnosti.

Širjenje novosti

V času izvajanja IP smo uspeli prehoditi pot k reflektirajočemu praktiku tako, da smo vzele potrebo po evalviranju in refleksiji za svojo. Naša vrlina je bila v tem, da smo kljub številu udeleženk pri izobraževanju, spodbujali k individualnosti in ustvarjalnosti vse strokovne delavke. Po vsakem izobraževanju smo članice projekta naše pridobljeno znanje in izkušnje strnile v interno gradivo, katero je in bo strokovnim delavkam v pomoč pri delu s sodelavkami, otroki in starši.
Ob izvajanju IP smo spoznali, da niso koristni le rezultati projekta, pač pa vsak posameznik, ki je »rastel« in sproti vnašal spoznanja v svoje delo in tako spreminjal klimo in kulturo vrtca.

Literatura

Bahovec, E. et al. Kurikulum za vrtce. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 1999
Batistič Zorec, M. Subjektivne teorije vzgojiteljic in kulikolarna prenova vrtcev. Sodobna pedagogika, 2004, št.2, str.128-139
Bizjak C. Akcijsko raziskovanje kot strategija spodbujanja strokovnega razvoja pedagoških delavcev, Ljubljana, 2007
Kramer M. in Koželj M. Spletni zvezek akcijskega raziskovanja, spletna stran ZRSŠ
Kroflič B. et al. Stališča vzgojiteljic in vzgojiteljev predšolskih otrok do Kurikuluma za vrtce ter njihova usposobljenost za uvajanje sprememb, Ljubljana, 2002
Lepičnik Vodopivec, J. Med starši in vzgojitelji ni mogoče ne komunicirati, Ljubljana, 1996
Marentič Požarnik, B. Psihologija učenja in pouka, Ljubljana: DZS, 2000
Marjanovič Umek, L. Otrok v vrtcu, priročnik h kurikulu za vrtce, Maribor: Obzorja, 2001
Marjanovič Umek.L. et al. Kakovost v vrtcih, Ljubljana: Znanstveni institut Filozofske fakultete, 2002
Stritar U. Knjiga mene briga, Vpliv subjektivnih teorij, Ljubljana, 2007

Prva gimnazija Maribor
Trg generala Maistra 1
2000 Maribor

TEMATSKE RAZREDNE URE

2006-2008

Vodja inovacijskega projekta: Ksenija Domiter Protner, prof.pedagogike in sociologije

Sodelavci: Barbara Damjan, prof., Sanja Šabeder, prof., Nuša Oder, prof., Majda Sitar, prof., Brigita Praprotnik,prof., Martina Vrec, prof.l., Renata Hvala,prof., Darja Emeršič, prof., Nataša Ferš, prof., Milan Košir, dipl.psih.

Konzulent: Mag.Tanja Rupnik Vec, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Razredne ure v vsaki srednji šoli izvajamo drugače, tako časovno kot vsebinsko. Na podlagi analize stanja izvajanja razrednih ur na Prvi gimnaziji smo se odločili, da izvedemo ta projekt. Želeli smo ugotoviti, če je možno redno (dvakrat mesečno) izvajanje tematskih razrednih ur ob vseh administrativnih nalogah, ki jih mora izvesti razrednik, ter vzpodbuditi dijake k sodelovanju, ob katerem bi čutili zadovoljstvo in korist. V prvem letu izvajanja akcijskega raziskovanja se je potrdilo, da je vse to možno. V vsakem oddelku, vključenem v projekt, so uspeli izvesti povprečno po dve tematski razredni uri mesečno. Dijaki so bili z izvedbo zadovoljni in večina je izrazila mnenje, da jim prinašajo tudi korist, hkrati pa se je pokazalo, da so bili dijaki še posebej zadovoljni s delavnicami socialnih veščin. Te delavnice je izvajal zunanji izvajalec, zato se nam je pojavilo novo vprašanje, če je možno, da bi razredniki po edukaciji v prvi polovici šolskega leta izvajali tovrstne delavnice v okviru razrednih ur in kakšni bi bili učinki teh ur na dijake in same razrednike. Pokazalo se je, da so tako dijaki kot razredniki in tudi starši izredno zadovoljni s takšnim načinom dela in so mu izrazili izredno visoko podporo. Učitelji razredniki so sprva , zaradi relativno kratkega izobraževanja s tega področja izražali skrb in negotovost, po odzivu dijakov pa so izražali tudi svoje lastno zadovoljstvo in željo po še nadaljnjem širjenju znanja s tega področja.

Abstract:
The content of class meetings and the time devoted to them vary from one secondary school to the next. Our project is based on an analysis of class meetings held at Prva gimnazija. Our aim was to evaluate the possibility of holding bomonthly thematic class meetings in addition to the usual administrative tasks expected of class teachers. Students would be encouraged to attend by having the benefits of such meetings pointed out to them.
Our first year was encouraging. Students enyoyed the lessons and found them useful. They were particularly satisfied with the social skills workshops. Lessons were initially carried out by external instructiors, but, after a half-year training, PGM teachers also participated. These lessons were also met with approval by all involved (teachers, student and parents). Some teachers were at first concerned that the training period might be insufficient to allow for successful workshops, but were encouraged by student approval and are now willing to further expand their knowledge.

Ključne besede: socialne veščine, tematske razredne ure, zadovoljstvo dijakov in razrednikov

Problemsko stanje

Razredne ure v srednji šoli, za razliko od osnovne šole, niso del obveznega programa.
63. člen ZOFVI sicer določa razredniku razne naloge v zvezi z vodenjem oddelka in reševanjem problemov v oddelku in posameznih dijakov (UL RS, št.16/07, 36/08), vendar predmetnik gimnazijskega programa ne določa posebnega časa za izvajanje vseh omenjenih nalog v razredu.
Mojca Pušnik v svoji raziskavi o razrednih urah ugotavlja, da ima dve tretjini razrednikov, vključenih v raziskavo v srednji šoli ure vključene v urnik, drugi pa to delo opravijo v sklopu svoje učne ure, si pridobijo uro zunaj urnika ali pa jo izpeljejo kar med odmori (Pušnik, 2002, str. 33).
Zavod RS za šolstvo je pripravil Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti, ki jih je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje na 78 .seji leta 2005 tudi potrdil oziroma sprejel. Programske smernice predstavljajo pomemben dokumet in vir možnosti za razrednika, da lahko deluje v skladu s 63. členom ZOFVI. Še vedno pa se organizacijske oblike dela oddelčne skupnosti na srednjih šolah razlikujejo.
Zanimalo nas je, kako izvajanje razrednih ur poteka na naši šoli in ali so možne spremembe. Zaradi tega smo že pred pričetkom izvajanja projekta naredili analizo stanja glede izvajanja razrednih ur na Prvi gimnaziji. Zanimalo nas je predvsem izvajanje tematskih razrednih ur, saj tudi na naši šoli čas za razredne ure ni bil vključen v redni urnik in si ga je določil vsak razrednik sam. Ugotovili smo, da samo 10% razrednikov redno (večinoma 1 krat mesečno) izvaja tematske razredne ure, ostali pa ne ali pa izredno redko.
Kot vzrok za neizvajanje tematskih ur so navedli predvsem pomanjkanje časa predvsem zaradi obilice administrativnih nalog razrednika in nezainteresiranosti dijakov.
Glede na ugotovljeno stanje smo oblikovali cilje tega projekta in pričeli z izvedbo v letu 2006/2007.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Projekt smo izvajali dve leti, zato je bilo raziskovalnih vprašanj več. Prva smo si zastavili na začetku izvajanja projekta v letu 2006/2007, drugo pa naslednje šolsko leto.
Prvo vprašanje je bilo: **Kako naj kot razrednik vzbudim interes dijakov za izvajanje tematskih razrednih ur in kako naj kot razrednik usklajujem izvajanje takšnih ur z ostalimi obveznostmi razrednika?** Zanimalo nas je tudi **: Kakšni so učinki tematskih ur na delovanje oddelčne skupnosti?**

Cilji, ki smo si jih v tem letu zastavili, so bili:
- ciljno vsebinsko načrtovanje razrednih ur ob ugotavljanju potreb dijakov in skupnih interesov v oddelčni skupnosti in omogočanje dijakom izvajanje razrednih ur;
- izvedba vsaj dveh tematskih razrednih ur mesečno;
- izboljševanje in oblikovanje socialne klime v posameznih oddelčnih skupnostih.

V naslednjem letu (2007/2008) smo nadaljevali projekt in si zastavili novo raziskovalno vprašanje: **Kakšni so učinki izvajanja socialnih iger v okviru tematskih razrednih ur?**

Cilji ob nadaljevanju projekta z novim akcijskim krogom so bili :

- izvajanje razrednih ur na podlagi izkušenj, ugotovitev in spoznanj preteklega leta;
- razrednikovo izvajanje socialnih iger v okviru razrednih ur;
- ugotavljanje učinka izvajanja razrednih ur na oddelčno skupnost in razrednika.

Opis razlogov za izpeljavo raziskave

Za izpeljavo raziskave smo se odločili predvsem zaradi razlogov, ki sem jih opisala na začetku v delu Problemsko stanje. Za nadaljevanje raziskave v naslednjem šolskem letu pa predvsem zaradi pozitivnih izkušenj iz prvega dela raziskave in radovednosti, ali se bomo izvedbe socialnih veščin in iger v razredu zmogli lotili tudi sami in kakšno bo počutje dijakov in razrednikov, ki bodo izvajalci.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

1. akcijski krog (avgust 2006 - januar 2007)

V avgustu 2006 smo člani projektne skupine pripravili načrt projekta in operativni načrt 1. akcijskega kroga in predstavitev načrta projekta učiteljskemu zboru.
Že po prvem mesecu pouka smo v vseh oddelkih vključenih v projekt in v 3 kontrolnih opravili merjenje socialne klime.
Dijaki in razredniki oddelkov, ki so v projektu so pripravili izbor vseh možnih tem, ki bi jih obravnavali v tem letu ter naredili načrt. Za oddelke 1. letnika smo se dogovorili, da med teme vključijo obvezno tri (zgodovina šole, učenje učenja, komunikacijska delavnica (zunanji izvajalec).
Ob koncu prvega meseca smo ugotovili, da se je v večini oddelkov pojavljala zelo slaba iniciativnost dijakov pri načrtovanju in izboru tem in je v večini oddelkov bil razrednik predlagatelj tem. Odločili smo se, da bomo za motivacijo dijakov uporabili posebne tehnike in vaje za motivacijo dijakov pri izražanju interesov (Žarkovič Adlešič, 2002). K sodelovanju pa smo povabili tudi Center za pomoč mladim, ki je v okviru razrednih ur izvedel komunikacijske delavnice z dijaki. Dijaki so bili zelo zadovoljni s komunikacijskimi delavnicami Centra za pomoč mladim.
Ob koncu tega akcijskega kroga smo dijake anketirali o ustreznosti in uporabnosti obravnavanih tem ter kvaliteti izvedbe razrednih ur.

2. akcijski krog (februar - junij 2007)

Izdelali smo operativni načrt 2. akcijskega kroga in dodali novi cilj – povečanje iniciativnosti dijakov pri izražanju interesov in predlogov za tematske ure. Razredniki so pri načrtovanju tem uporabljali vaje, ki jih priporoča Žarkovič Adlešič v delu Delo z razredom (Žarkovič Adlešič, 2002).
Razredniki so poročali o bistvenem izboljšanju iniciativnosti dijakov pri izboru tem za 2. obdobje.
V vsakem oddelku je bila izvedena tudi po ena ura komunikacijske delavnice, ki so bile po mnenju izvajalcev in razrednikov ponovno izredno dobro sprejete pri dijakih.
Ob koncu pouka smo opravili merjenje socialne klime v istih oddelkih kot na začetku leta ter intervjuvali dijake o ustreznosti in uporabnosti razrednih ur.
Zaradi pozitivnih izkušenj in realizacije večine ciljev ter dejstva, da so bile komunikacijske delavnice izredno dobro sprejete pri dijakih in predpostavke, da imajo močan učinek na razredno klimo, smo želeli v naslednjem letu izvesti več takšnih delavnic, zato smo se odločili za nadaljevanje projekta v naslednjem šolskem letu. Naredili smo okvirni operativni načrt, ki je vseboval predvsem, da ob nadaljevanju načina izvajanja razrednih ur v tem letu in posredovanju pozitivnih izkušenj in ugotovitev tudi drugim razrednikom, usposobimo

razrednike za izvajanje delavnic socialnih veščin v okviru razrednih ur. V naslednjem krogu pa bi razredniki pričeli z izvajanjem teh delavnic.

3. akcijski krog (avgust 2007 - januar 2008)

Na začetku leta smo naredili ponovno refleksijo in evalvacijo izvajanja razrednih ur in ugotovitev iz prejšnjega šolskega leta. Za sodelovanje v projektu se je odločilo še več razrednikov in oddelkov – pridružili so se še tri. Razredniki, ki so sodelovali v projektu v letu 2006/200,7 so posredovali svoje izkušnje novo priključenim razrednikom.
Naredili smo načrt za edukacijo razrednikov za izvajanje socialnih iger in veščin. Za sodelujoče učitelje v projektu in tudi za ostale učitelje, ki so to želeli, smo organizirali dva seminarja z izkustvenimi delavnicami o socialnih veščinah in njihovi uporabi pri delu z mladostniki . Razrednikom smo posredovali tudi nekaj virov s področja socialnih iger in veščin (npr. Rozman ,2006; Ščuka,2007; Dogša,1991; Virk Rode in Belak Ožbolt)
Po izvedenih seminarjih se je nekaj razrednikov že odločilo za izvajanje socialnih iger in veščin v okviru razrednih ur, dijake in razrednike smo anketirali o počutju pri razrednih urah in o koristi le teh.

4. akcijski krog (februar - junij 2008)

V tem času so vsi razredniki, ki so bili vključeni v projekt, izvajali v okviru razrednih ur vaje in igre s področja socialni veščin.
Ob koncu pouka pa smo še izvedli intervjuvanje dijakov in staršev ter anketiranje razrednikov.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

Že od začetka izvajanja projekta so bila mesečna poročila razrednikov pomemben kazalec doseganja posameznih ciljev projekta, predvsem tistih , ki so se nanašali na samo izvedbo s strani razrednikov. Tako ta poročila predstavljajo pomemben kazalec, ki kaže na to, da je možno redno (dvakrat mesečno) izvajanje tematskih razrednih ur kljub vsem ostalim zadolžitvam razrednikov. Iz spremljave razrednikov, ki je zajeta v teh poročilih, je tudi razvidno, kako so se dijaki odločali za izbor tem in kako so se te ure izvajale ter kašne so bile ovire.
Drugi pomemben kazalec so vprašalniki za dijake, ki smo jim jih pripravili ob koncu vsakega akcijskega kroga tako v strukturirani kot polstrukturirani obliki. Tudi rezultati teh vprašalnikov kažejo, da so cilji, ki so se nanašali na zadovoljstvo dijakov, doseženi.
Tretji kazalec so rezultati merjenja socialne klime.
V zadnjem letu pa so poleg vprašalnikov za dijake in poročil razrednikov pomemben kazalec tudi rezultati vprašalnikov za razrednike.

Obdelava podatkov

Opis vzorca

V vzorcu so bili predvsem dijaki in razredniki prvega letnika (4 oddelki) v prvem letu in prvega (3 oddelki) in drugega letnika (4 oddelki) v drugem letu izvajanja projekta. Iz višjih letnikov pa so bili samo po en oddelek iz vsakega letnika. Za večji delež dijakov prvega letnika smo se ob začetku izvajanja odločili zaradi mnenja, da ti dijaki še nimajo izkušenj z razrednimi urami v srednji šoli, ki bi jim lahko predstavljale oviro pri sprejemanju načrtovanega načina dela. Na oblikovanje vzorca je vplivalo tudi prostovoljno vključevanje razrednikov, ki tudi predstavljajo pomemben delež projektne skupine.

Metode zbiranja podatkov in prikaz rezultatov

1. Mesečna poročila razrednikov in mesečna srečanja projektne skupine.

Na podlagi teh poročil in srečanj je potekalo usmerjanje in vodenje projekta ter medsebojna izmenjava izkušenj razrednikov in s tem tudi podpora drug drugemu.
Predvsem v prvem letu izvajanja projekta pa, kot je že omenjeno pri opisu kazalcev, so ta poročila tudi pomemben kazalec, da je možno redno izvajanje tematskih razrednih ur.

2. Merjenje razredne klime

Merjenje razredne klime v vseh oddelkih v projektu in 3 kontrolnih v mesecu oktobru 2006 in juniju 2007 (uporabljen vprašalnik: Merjenje razredne klime - Vprašalnik o učnem okolju (Fraser, Anderson, Walberg, 198; kategorija: medosebni odnosi; dimenzije: povezanost, zadovoljstvo)
Obe dimenziji, "povezanost" in "zadovoljstvo", kažeta enake značilnosti in sta v močni povezavi. Vendar oddelki, vključeni v raziskavo, v povprečju ne kažejo višje stopnje kot kontrolni oddelki na nobeni od obeh dimenzij,. Porast na dimenziji povezanosti sicer je nekoliko večja pri oddelkih vključenih v projekt, vendar je razpršenost rezultatov med samimi oddelki bistveno večja kot med skupinama.
Zaradi tega ugotavljamo, da se na področju socialnih kontaktov in zadovoljstva z razredom, razredna klima ni spremenila. Možno je tudi, da takšen inštrument ni ustrezen za ugotavljanje naših ciljev, saj je na spremembo klime, do katere je prišlo v posameznih oddelkih, lahko vplivalo več dejavnikov in se je v njih učinek tematskih razrednih ur porazgubil.

3. Anketiranje dijakov o ustreznosti in uporabnosti obravnavanih tem na razrednih urah v šolskem letu 2006/2007.

Rezultati analize anketnega vprašalnika za dijake o ustreznosti in uporabnosti obravnavanih tem na razrednih urah ter izkušnje razrednikov so pokazali slabšo iniciativnost dijakov pri predlaganju tem za razredne ure.
Ugotavljali smo, da bo potreben na tem področju v večini razredov drugačen pristop. V ta namen smo pripravili primere drugačnih tehnik za motivacijo dijakov pri predlogih tem.
Ostali odgovori dijakov v anketnem vprašalniku pa so se skladali s cilji projekta (večina dijakov (72%) je izrazila zadovoljstvo z izbranimi temami in menila (89%), da so bile tematske razredne ure dobro izvedene, samo 4% dijakov so menili, da jim te tematske ure niso koristile).

4. Anketiranje dijakov o zadovoljstvu pri razrednih urah, pri katerih so se izvajale vaje in igre socialnih veščin v šolskem letu 2007/2008.

Dijaki so na vprašanje, katere so bile najboljše tematske ure, v vseh oddelkih, kjer so razredniki že izvajali socialne igre ali druge oblike socialnih veščin, navedli med urami, ki so jim bile najbolj všeč ure, kjer so bile vključene socialne igre ali veščine.
Na vprašanji, kaj jim je bilo pri teh tematskih urah, ki so jih navedli, všeč in če menijo , da jim bodo koristile, so razen v enem, v vseh oddelkih zelo pozitivno odgovarjali.
V kar štirih oddelkih so prav vsi dijaki izrazili zadovoljstvo z urami in mnenje, da jim bodo koristile. V dveh oddelkih so samo posamezni dijaki (1 - 3) bili mnenja, da jim te ure niso bile všeč, v enem oddelku so bile te ure večini všeč in vidijo korist, vendar pa hkrati 1/3 ne vidi koristi.
Najpogostejši odgovori dijakov o značilnostih in koristi teh ur so vseh oddelkih bili:

- zanimive, sproščene, zabavne in drugačne ure,
- izmenjava mnenj in izražanje mnenja,
- nova spoznanja,
- spoznavanje in razumevanje drug drugega,
- povezanost razreda,
- učenje za življenje,

- te ure »izboljšujejo asociacije na šolo«.

5. Anketiranje razrednikov ob koncu vsakega akcijskega kroga v šolskem letu 2007/2008.

Do januarja 2008 je že pet razrednikov od devetih, ki so sodelovali v projektu, vključilo vaje in igre socialnih veščin v eno ali že več razrednih ur, v naslednjih mesecih pa vsi.
Na začetku izvedbe so trije razredniki čutili zadrego, predvsem zaradi premalo izkušenj in bojazni, da imajo premalo znanja, kasneje pa zaradi pozitivnega odziva dijakov več ne.
Vsi razredniki so navajali, da so bili zadovoljni z izvedbo teh ur zaradi dobrega odziva dijakov in ker so bile ure zanimive in dinamične.
Razredniki so bili mnenja, da takšne ure izboljšujejo medsebojne odnose v razredu in imajo dober vpliv na osebnostni razvoj tako dijakov kot razrednikov ter da pri teh urah dijake bolje spoznavajo.

Ugotovitve in spoznanja

Ugotovili smo, da je kljub mnogim ostalim obveznostim, ki jih ima razrednik, možno redno izvajanje tematskih ur .
Glede načrtovanja tem smo spoznali, da se zaradi novih interesov dijakov (npr. ena tema sproži nove ideje za razredne ure; aktualni dogodki..) načrti izvajanj razrednih ur spreminjajo med letom, zato je smiselno načrtovanje za največ pol leta naprej in ne za celo leto oziroma je treba fleksibilnost upoštevati že pri načrtovanju tem.
Ugotovili smo, da dijaki tematske razredne ure, v katere so bile vključene socialne igre in veščine, izredno dobro sprejemajo, saj so se razen v enem razredu od 9 sodelujočih, večinoma izredno dobro odzvali in izrazili željo po še večjem številu teh ur, pri katerih kot pravijo, se sprostijo, spoznavajo in hkrati veliko koristnega izvedo.
Tako razredniki kot dijaki ugotavljajo pozitiven vpliv teh ur na boljše spoznavanje in razumevanje drug drugega in s tem večjo povezanost oddelka. Razredniki pa kot prednost in korist letošnjega izvajanja projekta vidijo tudi boljše in drugačno spoznavanje dijakov in lasten samorazvoj.
Razredniki so izražali željo in potrebo po nadaljnjem širjenju znanja s tega področja in nadaljnjem uvajanju le tega pri delu z dijaki.

Širjenje novosti

Inovacija je uporabna za vse učitelje in vse razrednike ter seveda dijake. Dijaki so zelo pozitivno ocenjevali takšen način dela in mu izražali veliko podporo ter v nekaj razredih celo navdušenje. Dijaki vidijo pri takšnem načinu dela korist .O tem so odgovarjali v evalvacijskih vprašalnikih ter samoiniciativno napisali tudi članek v šolski časopis.
Spoznanja tega projekta bomo širili predvsem med razredniki in učitelji na naši šoli, še posebej tistimi, ki bodo sami izražali interes.

Možnosti uvajanja v druga področja

Spoznanja, ugotovitve in znanja predvsem iz našega drugega dela projekta je možno uporabiti na mnogih področjih in ne samo pri izvajanju razrednih ur. Na šolskem področju je možno vključevanje vaj in iger s področja socialnih veščin tako v redno delo – pouk, kot tudi druge oblike šolskega dela.

Literatura

Rozman,U.Trening socialnih veščin,Educa,Nova Gorica.2006.
Pušnik,M.,Žarkovič Adlešič Brigita, Bizjak C (2002).: Razrednik v osnovni in srednji šoli;ZRSS,Ljubljana.
Zabukovec,V(1998).:Merjenje razredne klime, Center za psihodiagnostična sredstva,Ljubljana.
Virk-Rode,J., Belak – Ožbolt,J.: Razred kot socialna skupina in socialne igre (www.uciteljska.net)
Ščuka,V(2007).: Šolar na poti k sebi:oblikovanje osebnosti, Didakta, Radovljica.
Dogša,I(1991).: Interakcijske vaje za mladostnike,ZRSS,Ljubljana.
Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja.UL RS, št.16/07,36/08

.

I. OŠ Žalec
Šilihova 1
3310 Žalec

LJUBKOVALNA IGRAČA ZA ŠESTLETNIKE

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Cvetka Pušnik, vzgojiteljica predšolskih otrok

Sodelavci: Mojca Guntner Krulec, profesor razrednega pouka, Lucija Kupec, profesor razrednega pouka, Maja Potočnik, pedagog

Konzulent: Mirjam Senica, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:

V okviru oddelka podaljšanega bivanja in tehniških dni smo s prvošolci izvedli projekt: »Ljubkovalna igrača«.

Skupaj z učiteljicami in vzgojiteljicami drugih oddelkov, razredno učiteljico in učiteljico gospodinjstva smo ugotavljali, kakšen je postopek nastajanja novega izdelka in na koncu ugotovili, da je nastala cela paleta različnih, zanimivih in uporabnih ljubkovalnih igrač (fantkov in punčk), s katerimi se bomo lahko zaigrali kadarkoli in ki bodo krasile police našega razreda in tudi doma nas bodo spominjale na prijetne urice skupnega ustvarjanja.

Projekt je bil zastavljen interdisciplinarno, namreč pri pridobivanju novih znanj in spoznanj smo povezali: matematiko, slovenščino, spoznavanje okolja, glasbeno, likovno in športno vzgojo. Ob koncu projekta so učenci opisovali potek celotnega projekta, praktično ponazarjali in si urili svoje pridobljeno praktično znanje.

Ustvarjalen, inovativen in aktiven učenec nam je temeljno vodilo v oddelku podaljšanega bivanja. Te vrline je pri otroku treba začeti gojiti že zelo zgodaj – mi smo začeli že v prvem razredu, torej pri otrokovi starosti šest let. Zavedamo se, da je samo dovolj zgodnje razvijanje teh vrednot že v otrokovi zgodnji mladosti zagotavlja, da bo otrok v svoji odrasli dobi inovativen in ustvarjalen tudi na svojem delovnem mestu in na vseh področjih, ki ga bodo zanimala. Samo ustvarjalen človek z dovolj znanja in pestrimi idejami pa je osnovni pogoj za napredek celotne civilizacije.

Prav v sklopu zaposlitev v oddelku podaljšanega bivanja imamo ogromno možnosti za razvijanje ustvarjalnega mišljenja in razvijanje tehnične ustvarjalnosti naših najmlajših v osnovni šoli.

Pridobivanje novih, zanimivih znanj v obliki projektnega učnega dela in problemsko zastavljenega učenja in praktičnih izkušenj nam omogoča, da so učenci zelo aktivni, ustvarjalni in tudi inovativni. Znanje pridobivajo na način, ki je zanje zanimiv. Za delo so primerno motivirani, saj jim bo na koncu poleg pridobljenega znanja ostal še izdelek, v katerega so sami vložili ogromno svojega truda in ga ob pomoči odrasle osebe tudi dokončali.

Abstract:

Within the after school activities department and the days of technology we carried out a project called »Pots made of DAS modelling material«, with the first-formers of our primary school.

We established the procedure of making a new product with other pedagogues, the class teacher and the teacher of technology. In the end we established that the whole palette of

different, practical, interesting and useful pots has been made. Pots will take place on the shelves of our classrooms and also homes, where it will remind us of pleasurable hours of creating the toys.
We planned to make an interdisciplinary project that is to say, that in reaching new knowledge and recognitions, we joined Mathematics, Slovene, Environmental studies, Music, Art and Sports. At the end of the project, children described the making of the whole project, presented practical work and trained their practical knowledge.Creative, productive and active learner is a fundamental lead in our department. These virtues need to be nurtured in early childhood; we started with the first-formers, that is with the six year olds. We are well aware that only an early development of these virtues can guarantee a successful creativity and innovation in adulthood. Only a creative person with enough knowledge and productive ideas is a fundamental term for the progress of the whole civilization.
In our department we have a lot of possibilities for the development of creative thinking and technological creativity of our young ones.
Gaining new, interesting and useful knowledge, and also practical experience, are the things that make our learners very active, creative and innovative. They are also suitably motivated, because in the end, they do not just gain new knowledge, but also make a product, which is the result of their effort and the help of an adult.

Ključne besede: ideja, izvedba izdelka, interdisciplinarnost inovacijskega projekta, zamisel

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
V tem delu projekta nanese pogovor o igrači skozi zgodovino. Vsi vemo, da je otrokom potrebna igra kot kruh, igrače so se v vseh zgodovinskih obdobjih pojavljale. Njen pomen se ni nikoli izgubil. Tudi ljubkovalne igrače so imele vedno svoje mesto med otroki.
Včasih so starši izdelovali svojim otrokom punčke oziroma fantke iz cunj, iz odpadnega pletiva, iz starih nogavic. Izdelovali so jih ob dolgih zimskih večerih in otroci so se z njimi igrali. Nekateri starši prvošolcev še sedaj hranijo te igrače.
Danes lahko vse mogoče igrače kupimo. Mi smo se odločili, da si naredimo svojo ljubkovalno igračo na način, kot so jih izdelovali včasih. Mi smo začeli zbirati odpadni material in spoznali, kaj vse potrebujemo, da nastane izdelek. Naša znanja so se obogatila na področju tkanin: vrste tkanin, debelina tkanine, različne barve tkanin, polnila, sukanec, preja, debela, tanka…
Vključila se je razredna učiteljica in učiteljica gospodinjstva. Razredna učiteljica vodi razgovor o tem, kako lahko našo ljubkovalno igračo vpletamo v vsa vzgojna področja.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Pri matematiki nam pomaga šteti do pet, pri glasbeni vzgoji poje z nami, pri slovenščini pomaga opisovati sošolca, pri športni vzgoji z nami telovadi, pri likovni vzgoji pomaga barvati površino risalnega lista in pri okolju gre z nami na sprehod in nam pomaga opazovati bližnjo in daljno okolico.
Učiteljica gospodinjstva pa nam je pomagala pri razvijanju in urjenju ročnih spretnosti (rokovanje s škarjami, s šivanko, vbadanje niti…).

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako izdelati, narediti ljubkovalno igračo za otroke v prvem razredu?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Želja po svoji, lastni, doma narejeni igrači. Primerjava naših, izdelanih igrač s tistimi, ki jih kupimo. Odnos do igrače, katere postopek izdelave smo ves čas spremljali in kamor smo vložili veliko lastnega truda v primerjavi z kupljenimi igračami.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
Projekt sem razdelila na tri dele.
V prvem opredelimo problem, iščemo možne rešitve in naše zamisli oziroma ideje skiciramo.
V drugem delu sledi dopolnitev znanja, saj hitro ugotovimo, da nam za realiziranje zastavljenega projekta primanjkuje znanja. Tako smo dopolnili znanje o tkanini kot naravnem materialu, o lastnostih tkanin (struktura tkanin, bombaž, sintetika, barva, …) ter spoznali nekatere pomembne pripomočke za obdelavo (sukanec, volna, šivanka, preja …)
V tretjem delu sledi izdelava fantka oziroma punčke (polnjenje dela nogavice z polnilom, šivanje predela za noge, za roke, za glavo, šivanje las, oči, ust…) in na koncu vrednotenje opravljenega dela. Pomembna je kritična ocena z vidika kvalitete izdelave in uporabnosti izdelka. Pomembna je analiza, kaj bi lahko na izdelku še spremenili oziroma dopolnili, popravili in izboljšali. S tem se v bistvu ponovno vrnemo na začetek projekta – iskanje idej, zamisli za izboljšanje in obogatitev izdelka, morda celo za nov izdelek.
Učenci ugotovijo, da se v realnem svetu ta krog nenehno ponavlja in zagotavlja napredek.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
Skupaj smo postavili zahtevo, da bi imeli našo ljubkovalno igračo na vidnem mestu in bi se z njo lahko poigrali, kadarkoli bi si to želeli. Na tej osnovi smo izdelali makro pripravo projekta v obliki miselnega vzorca, da bomo zadovoljili našo potrebo.
Pri tem so se nam naslednji pojmi ves čas medsebojno prepletali in dopolnjevali: zadovoljitev potreb, iskanje idej, skica, izdelava, dopolnitev znanja, vrednotenje.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Sledila je še mikro priprava, kjer so učenci spoznali vrste tkanine, njihove lastnosti, njihovo uporabo v širšem smislu. Ogledali smo si bližnjo šivalnico in se seznanili z pripomočki, ki jih potrebujemo, da bo naša ljubkovalna igrača dobila svoj končni izgled.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
Kakšen izdelek želimo, kaj vse potrebujemo za nastanek, ogled nekaterih že narejenih ljubkovalnih igrač .Na sprehodu smo opazovali igrače v izložbenih oknih, torej industrijsko narejene in se pogovarjali, kakšne pa želimo imeti mi. Otrokom enkrat tedensko ponudimo šivanje. Idejo so sprejeli in kmalu so začeli prihajati s predlogi, da bi šivali, polnili nogavice s polnilom večkrat in dlje časa. Bilo jim je zanimivo.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Tu nas je zanimalo, kako velike ljubkovalne igrače želimo imeti. Kakšne barve nogavic naj prevladujejo, koliko želimo imeti fantkov oziroma punčk, kakšne lase jim bomo našili, kakšne barve oči itd. Zbirali smo odpadni material kot je volna, gumbi, preja, polnilo, stare nogavice. Vsako vrsto materiala smo razvrščali v stare jogurtove lončke. Otroci so ob tem pridobivali

in osvajali nova znanja o različnih materialih, njihovi uporabi, pridobivali so nove izkušnje pri preizkušanju materialov na otip, vonj, debelino materiala, opisovali so pestrost materialov.

Metode obdelave podatkov
Posluževali smo se naslednjih metod: pripovedovanja, pogovora, razgovora, praktične dejavnosti in aktivnosti otrok. Otroci so se pri delu oziroma izdelovanju ljubkovalne igrače medsebojno opazovali, odkrivali nove faze za nastanek izdelka. Sama sem dejavnosti otrok in njihovo postopnost nastanka novega izdelka fotografirala. Otroci so se ob fotografijah prepoznali in ugibali, katero faza izdelka so že delali in kaj je potrebno za dokončen izdelek še postoriti. Dokončane izdelke smo sortirali. Enkrat po velikosti, enkrat po dolgih oziroma kratkih laseh, drugič po barvi oči, tretjič zopet deklice na eni strani, fantki na drugi.

Prikaz rezultatov
Vrsta lastno izdelanih različnih ljubkovalnih igrač.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanja
Ob koncu izdelave sledi analiza. Skupaj z učenci pregledamo vse nastale izdelke in jih ovrednotimo. Ovrednotenje poteka iz dveh vidikov. Najprej jih kritično ocenimo z vidika zastavljenih kriterijev (ljubkovalna igrača je dovolj napolnjena s sintetičnim polnilom, ima razporek, ki nakazuje nogi, sta zašiti obe roki in dovolj zašiti lasje na glavi, ima oči, usta) kaj nam je dobro uspelo in kaj bi lahko naredili bolje.
Ugotovili smo, da igrače lahko dobimo kjerkoli, a največ nam pomeni lastno izdelana, saj je v njo vložen ves naš trud. Natanka vemo cel postopek, kako je igrača prišla do končnega izdelka. Pri vseh fazah nastajanja so bili udeleženi otroci in to jim ogromno pomeni.
Takšno igračo še z večjim veseljem pokažejo prijateljem iz sosednjih oddelkov. Ob tem se razvijajo izvirni dialogi, kako je igrača nastala, kaj vse smo potrebovali, koliko novega materiala smo spoznali in ga znali vgraditi v nov izdelek. Otroci so se ob igrači počutili prijetno in varno, spremljala jih se povsod; na gibalnih minutkah v atriju šole, na asfaltiranem in travnatem igrišču, na sprehodu, na uri telesne vzgoje v telovadnici, skratka ljubkovalna igrača je otrokom prirasla k srcu in pomenila je novost v razredu, na katero so bili otroci zelo ponosni.
V nadaljevanju ugotavljamo, ali bi lahko na ljubkovalni igrači še kaj spremenili, dodali (npr. gumbi, predpasnik, ruta, žepi, čevlji…). Naše izdelke, torej dokončane ljubkovalne igrače smo predstavili tudi sosošolcem. Všeč so jim bile in izrazili so željo po igri z njimi.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Podobnih projektov smo se že večkrat lotevali. Ugotavljamo, da nam je projekt v celoti uspel, saj je nastala cela četica fantkov in deklic, ki je vsak zase svoj unikat. Otroci so se veselili svojega izdelka, se pri tem veliko naučili in spoznali pot od ideje do nastanka novega izdelka.

Na koncu projekta pa so učenci v prvem razredu opisali celoten postopek izdelave ljubkovalne igrače in s tem urili ter bogatili besedni zaklad. Takšen projekt bi lahko izvedli tudi v višjih razredih osnovne šole, s tem da bi malo spreminjali kriterije in jih povezovali z različnimi vzgojno izobraževalnimi vsebinami. Starejši učenci pa bi lahko v celoti samostojno izdelali ljubkovalno igračo.Naša okolica je inovacijski projekt dobro sprejela, večkrat so posegli po naših policah in se z ljubkovalnimi igračami zanimivo zaigrali. V okolju je predstavljala novost.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Iz starega odpadnega materiala je nastal nov, zanimiv izdelek. Kot novost smo izboljšali kakovost vzgojnega dela na močnih in šibkejših področjih (na močnih področjih smo kakovost dela še nadgradili, na šibkejših področjih pa smo zadostili normativom). Z nastalo ljubkovalno igračo nam je krasno uspela integracija posameznih predmetov. Ljubkovalna igrača pozitivno vpliva na otrokov socialni in emocionalni razvoj, otrok se z njo poistoveti.

Možnosti uvajanja v druga področja
Povedali smo že, da smo projekt zastavili interdisciplinarno; torej lahko ga vključujemo v vsa druga vzgojna področja: matematika, slovenščina, okolje, likovna in glasbena vzgoja, športna vzgoja,… Novo nastala ljubkovalna igrača na prijazen način omogoča integracijo vseh predmetov. Igrača je naš vodnik tudi na sprehodih, kjer področje okolja krasno vključujemo in povezujemo z vsemi drugimi vzgojnimi področji.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Močni smo v tem, da so nam dokončane ljubkovalne igrače prinesle ogromno zadovoljstva. Otroci so na njih zelo ponosni, saj so izdelek spremljali od začetka do končne faze in je izdelek resnično čisto njihov. Uživajo v igri z njimi, poleg tega pa nam ljubkovalna igrača zelo pozitivno vpliva na pouk, je krasno motivacijsko sredstvo in nenazadnje tudi odličen didaktičen pripomoček. Kot aktivni udeleženec ponudimo igračo tudi učencem drugih oddelkov.

Pri izpeljavi projekta smo se ogromno naučili. Zraven smo se prijetno zabavali na koncu še prišli do veliko različnih gotovih izdelkov, ki jih imamo vedno na vidnem mestu in radi jih ponudimo za igro tudi drugim otrokom. Vsem lahko povemo, da se bomo podobnih projektov še lotili in jim predlagamo, da se jih vsi, ki jih to zanima tudi lotijo, saj se iz vsega veliko in na neprisiljen način naučimo.

Literatura

Bogataj, J. (1992). Sto srečanj z dediščino na Slovenskem. Ljubljana: Prešernova družba.
Bizjak, H. (1997). Ustvarjalna pedagogika za tretje tisočletje: sprostitvena vzgoja v pedagoški praksi, Ljubljana: BRS.
Kießling, F. (1996). Izdelajmo sami. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Urad RS za šolstvo.
Lainšček, F. (1994). Za lutkovno in otroško gledališče: Murska Sobota.

(http://www2.arnes.si/~ljzotks2/gzm/dokumenti/literatura.html)

OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika
Pod Hruševco 33
1360 Vrhnika

IZBOLJŠAJMO POZNAVANJE IN ODNOS DO LJUBLJANSKEGA BARJA

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Karmen Slana, učiteljica biologije - kemije

Sodelavci: Alenka Košak Mencin, učiteljica razrednega pouka, Urška Zamejc, učiteljica razrednega pouka, Jelena Mivšek, učiteljica razrednega pouka, Mojca Kersnič, učiteljica razrednega pouka, Polona Verbič, učiteljica razrednega pouka, Urša Govekar, učiteljica zgodovine in španščine, Vanja Kavčnik Kolar, učiteljica slovenščine in nemščine, Katarina Volčini Ratajc, učiteljica geografije, Ljubomir Mohorič, ravnatelj

Konzulent: Minka Vičar, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V okviru inovacijskega projekta »Poti do kreativnih in učinkovitih učnih okolij« smo se v šolskem letu 2007/08 na OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika ukvarjali z možnostjo vključevanja naravoslovnih in družbenozgodovinskih vsebin, ki jih ponuja Ljubljansko barje, v letne delovne priprave celotne OŠ. Glavni cilj projekta je bil prebuditi ekološko zavest učencev z namenom, da spoznajo pomembnost ohranitve tega območja in razviti pozitiven odnos do njega. S pomočjo anketnega vprašalnika smo ugotovili, kakšno je poznavanje in odnos učencev do Barja na začetku šolskega leta in kakšno ob zaključku. Pripravili smo različne zanimive aktivnosti za učence, ki so potekale pri in ob pouku ter bile zasnovane medpredmetno. Gledališka skupina je pripravila nekaj prizorov v dveh tematskih delih: v prvem so prikazali življenje na Barju iz časa koliščarjev, v drugem pa mednarodno konferenco o pomenu ohranjanja okolja. Naše »Barjanske žverce« so se predstavile na pustnem karnevalu z namenom, da bi širile in ozaveščale ljudi o pomembnosti ohranjanja Barja. Podobno sporočilo so širili tudi naši »Mavričniki«; svoje misli o ohranjanju planeta so predstavili tudi staršem ob dnevu zemlje. Ob svetovnem dnevu mokrišč je bila odprta javna razstava z virtualnim sprehodom po Barju; prikazani so bili likovni in literarni izdelki vseh učencev naše šole. Njeno temeljno sporočilo je bilo: Ljubljansko barje je potrebno zaščititi! Varujmo ga, ker je tega vredno!

Abstract:
In the school year 2007/08 the teacher team of Osnovna Šola Antona Martina Slomška Vrhnika (Elementary School of Anton Martin Slomšek Vrhnika) decided to try something new: to teach pupils in a holistic way.
The first step was to set up the innovatory project Poti do kreativnih in učinkovitih učnih okolij (Ways to creative and effective learning environments). Its main aims were, firstly, to develop a broad awereness of learning options that are given by the environment where pupils live, secondly, to create interdisciplinary curriculum bringing together the knowledge of various subjects at all levels (e. g. natural science, history, geography, literature, art) related to different aspects of this environment - Ljubljansko barje (Ljubljana Moors), and thirdly, to build up a positive attitude of the pupils toward Ljubljansko barje.

Interactive activities (workshops) designed for the pupils at all levels were focused on a range of environmental and conservation issues of Ljubljansko barje, its natural processes and biodiversity. The theatre group prepared some scenes showing everyday life of the first settlers called 'pile dwellers', and an international conference on significance of environment conservation. The group Barjanske žverce participated in a local carnival and the group Mavričniki brought the message of respecting and protecting the Planet Earth to the parents and the public community on The Planet Earth's Day. There was also art and creative writing exhibition with PowerPoint presentation showing the biodiversity of Ljubljansko barje on The World Wetlands Day, also open to the public. Its main message shown through the eyes of the pupils was: Ljubljansko barje should be protected! It should be protected because it's worth it!

Ključne besede: Ljubljansko barje, ohranjanje okolja, spremembe letnih delovnih priprav, vrednote.

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

Učitelji smo opažali, da učenci naše šole slabo poznajo svoj domači kraj in širši okoliš, Ljubljansko barje, njegove naravoslovne in družbenozgodovinske znamenitosti. Prav tako se ne zavedajo, da je to redek in ogrožen ekosistem, ki ga je potrebno varovati. Iz začetnega vprašalnika smo ugotovili, da bi večina učencev živela ob morju, če bi imeli možnost neomejene izbire in le redki tam, kjer živijo. Odločili smo se, da bomo prevetrili letne delovne priprave, pripravili zanimive aktivnosti za učence na to temo in skušali preko umetnosti vplivati na spremembo njihovega odnosa do tega okolja.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev

Posegi v močvirnati predel v okolici Ljubljane so znani že iz časov Marije Terezije. Zaradi izsuševanja se zmanjšuje njegova življenjska pestrost, določene rastlinske in živalske vrste so skoraj izginile, ostanki šote pa so redki (Narava Slovenije, 2001). Rdeči seznami ogroženih vrst so vedno daljši. Da bi ohranili več sto vrst ptic in skoraj toliko vrst metuljev in preko štirideset vrst kačjih pastirjev…, je nujno, da poskrbimo za ohranjanje sožitja med človekom in tem delom narave. (Gabrovšek, 2004) Zanimanje za Barje je ponovno oživelo v osemdesetih letih, ko so pripravljali načrt Ljubljana 2000 (Geister, 1995), v zadnjem času, ko se vsi zavzemajo za razglasitev krajinskega parka pa še toliko bolj. Da bo možno realizirati zastavljene cilje, je nujno potrebno vzgoja mladih. Potrebno jih je ozavestiti, čemu so močvirja pomembna in kaj lahko storimo, da jih ohranimo za nadaljnje rodove (Gabrovšek, 2004).

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje

Kako izboljšati poznavanje in odnos do Ljubljanskega barja?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave

Želeli smo izboljšati poznavanje Ljubljanskega barja, z namenom, da izboljšamo odnos do tega okolja. Z zanimivimi didaktičnimi pristopi in medpredmetnim povezovanjem smo želeli popestriti pouk in tako razširiti vedenje o njem ter posredno vplivati na osebnostne vrednote učencev v odnosu do tega ogroženega ekosistema. Prve korake k ohranjanju le tega smo storili ravno v letu, ko naj bi bilo Ljubljansko barje razglašeno za krajinski park.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

- pregled učnih načrtov od 1-9. razreda in iskanje možnosti za vključitev »barjanskih vsebin« v letne delovne priprave
- individualno izobraževanje učiteljev o tem ekosistemu
- sestavitev, izvedba in analiza anketnega vprašalnika za učence
- priprava aktivnosti za vse učence naše šole pri rednem pouku in ob njem
- »Barjanske žverce« na pustnem karnevalu
- sobotne delavnice na terenu za evidentirane nadarjene učence in tiste, ki jih to zanima
- prikaz dela z razstavo ob svetovnem dnevu mokrišč
- prireditev za starše ob dnevu zemlje
- »Mi smo Mavričniki«
- gledališka predstava o Barju
- spomladanska čistilna akcija
- zaključna anketa in primerjava z začetnim stanjem

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitve so prispevale k uspešnemu zaključku projekta

- večina mlajših učencev pozna močvirje, barje pa ne
- ne vedo, da je nastalo Ljubljansko barje kot tektonska udorina
- ne zavedajo se, da je barjanska črnica slabo rodovitna
- učenci ne poznajo tipičnih rastlinskih in živalskih vrst Ljubljanskega barja
- poznajo zelo malo kulturnih in naravoslovnih znamenitosti Barja
- zavedajo se, da je Barje ogrožen ekosistem, ki ga je potrebno ohraniti, redki pa bi bili za to pripravljeni kaj konkretnega postoriti

S terenskim delom, večkratnim opazovanjem okolja, ogledom naravnih spomenikov Ljubljanskega barja, podrobno obravnavo zgodovinskih, kulturnih in naravoslovnih znamenitosti, z likovnimi in glasbenimi delavnicami …, smo izboljšali poznavanje in pri nekaterih učencih vplivali tudi na njihove vrednote do tega ekosistema.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
V letne delovne priprave so vključene spremembe, izboljšanje poznavanja Barja je razvidno iz ankete in opravljenih intervjujev pri mlajših učencih.

Obdelava podatkov

Opis vzorca: začetni vprašalnik je izpolnjevalo 81 učencev (37 iz 8.r in 44 iz 9.r), končnega pa 75 učencev (36 iz 8.r in 39 iz 9.r).

Metode zbiranja podatkov (triangulacija): intervju pri mlajših učencih, anketni vprašalnik pri starejših

Metode obdelave podatkov: statistična obdelava podatkov
Prikaz rezultatov: **Analiza anketnega vprašalnika je v prilogi.**

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Večina učencev ima Barje za močvirje kot je to imenovala že Marija Terezija. Mnoge še vedno spominja na poplave, saj so jih mnogi doma že doživeli. Po enoletnem spoznavanju Barja, polovica učencev meni, da ga je dobro spoznala, večinoma v šoli, na terenu in z uporabo informativnih zloženk. Večina ve, da je Barje del Ljubljanske kotline, bistveno manjši delež pa, kako je nastalo. Pripovedke o Argonavtih se spomni le polovica učencev, čeprav je del njihovega kraja in jo spoznajo že v nižjih razredih OŠ. Veliko učencev pozna šotni mah, ob koncu se je povečal delež tistih, ki vedo za rosiko. Podobno je pri živalih: za močvirsko sklednico in kačje pastirje so že vsi slišali, za škurha pa le nekateri. Glede na to, da se v njihovi okolici veliko gradi, sklepajo, da je Barje primerno za gradnjo, da je pa način gradnje drugačen, vedo le nekateri posamezniki. Pri odgovarjanju na vprašanja odprtega tipa, je bilo na začetku bistveno manj primerov naravoslovnih in kulturnih znamenitosti kot ob koncu, dvignil pa se je tudi delež enakih odgovorov. Večina se strinja, da je Barje ogrožen ekosistem, ki ga je potrebno ohraniti. Za to bi bila večina pripravljena prispevati s prostovoljnim delom, a le polovica bi prispevala tudi denarna sredstva.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Kemična analiza voda na Ljubljanskem barju je pokazala, da so vode dokaj čiste, razen v Črni vasi, kjer je veliko amonijev ionov. O tem so bili seznanjeni tudi občinski svetniki in javnost preko lokalnega časopisa Naš Časopisa. Na pustnem karnevalu na Vrhniki so naše maskote: munec, močvirska sklednica in močvirski tulipan, izdelane s pomočjo staršev, opozorile na ogrožene živalske in rastlinske vrste ter na pomen ohranjanja Barja. Naši »Mavričniki« so staršem uprizorili, kako in zakaj se je potrebno boriti za naš planet ter zapeli »barjansko himno«. Okolica naše šole je vedno urejena. Učencem so ostali najbolj v spominu ribniki v Dragi pri Igu, kjer smo iskali močvirsko sklednico.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Barje je v učnih načrtih OŠ slabo zastopano. Zanimive aktivnosti na to temo se da pripraviti skoraj na vsakem področju, za vse učence OŠ. Glede na okoljske probleme, s katerimi se srečujemo vsak dan, je nujno potrebno dvigovanje zavesti o ohranjanju okolja. Preko umetnosti in na daljši rok nam to lahko uspe.

Možnosti uvajanja v druga področja
V prvi in drugi triadi OŠ lahko to tematiko vključimo skoraj pri vseh predmetih, predvsem pa na likovnem, glasbenem področju, spoznavanju okolja in naravoslovju in tehnika. V zadnji triadi pa lahko te vsebine obravnavamo pri slovenščini, zgodovini, kemiji, biologiji, geografiji, izbirnih predmetih… zanimivo pa bilo razširiti tudi na učenje tujih jezikov.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Zanimive, sodobne metode dela, s poudarkom na umetnosti. Smiselna bi bila izmenjava izkušenj z učitelji iz drugih »obbarjanskih šol«.

Literatura

Gabrovšek, K. Da bo Ljubljansko barje živelo. Ljubljana: ZRS za varstvo narave, 2004. ISBN 961-91505-0-3.
Geister, I. Ljubljansko barje. Ljubljana: TZS, 1995. ISBN 86-365-0167-9.
Mohorič, L. Nekateri družboslovni in upravljalski vidiki ohranjanja visokega barja na Kostanjevici pri Bevkah: Magistrsko delo, Ljubljana: 2001.
Wraber, T. in Skoberne, P. Varstvo narave: Rdeči seznam ogroženih praprotnic in semenk Slovenije. Ljubljana: 1989.
Narava Slovenije, Ljubljansko barje in Iška. Ljubljana: Prirodoslovni muzej, 2001. ISBN 961-6367-02-1.

PRILOGA: Analiza anketnega vprašalnika.

KAKO DOBRO POZNAM LJUBLJANSKO BARJE IN KAJ MISLIM O NJEGOVI OHRANITVI?

***najpogostejši odgovor * drugi najpogostejši odgovor * zanimiv odgovor**

1. Na kaj te najprej spomni beseda **Barje**?

Odgovori	Število odgovorov začetno (81)	Število odgovorov končna (75)
a. ravnica	3	2
b. meglice	6	0
c. osamelci	5 (6,2%)	2
č. poplave	7 (8,6%)	1
d. močvirje	60 (74,1%)	70 (93,3%)

2. Kje si največ izvedel o Barju?

Odgovori	Število odgovorov začetna (88)	Število odgovorov končna (82)
a. v šoli	63 (71,6%)	67 (81,7%)
b. v medijih (televizija, radio, internet)	6 (6,8%)	2
c. iz pripovedovanj	15 (17%)	5 (6,1%)
č. informativnih zloženk	3	8(9,8%)
Brez odgovora	1	0

3. Kateri mit ali božanstvo je vezan tudi na Barje:

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (77)
a. Ahil	1	2
b. Jazon	21 (25,9%)	26 (33,8%)
c. Pripovedka o Argonavtih	46 (56,8%)	45 (58,4%)
d. Zevs	6	1
Brez odgovora	7	3

4. Ljubljansko barje je del Ljubljanske kotline.

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. da	74 (91,4%)	71 (94,7%)
b. ne	5	1
Brez odgovora	2	3

5. Po nastanku je Barje:

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. tektonska udorina	33 (40,7%)	29 (38,7%)
b. rečna dolina	25 (30,9)	23 (30,7%)
c. ledeniškega nastanka	12 (14,8%)	23 (30,7%)
Brez odgovora	11 (13,5%)	0

6. Katera je tipična rastlina Ljubljanskega barja?

Odgovori	Število odgovorov začetna (92)	Število odgovorov končna (84)
a.vodna perunika	18 (19,7%)	10 (11,9%)
b.trstičje	19 (20,7%)	6
c. šotni mah	39 (42,4%)	56 (66,7%)
č.jelša	7	0
d. rosika	5	10 (11,9%)
Brez odgovora	4	2

7. Katera je tipična žival Ljubljanskega barja?

Odgovori	Število odgovorov začetna (89)	Število odgovorov končna (76)
a. človeška ribica	1	1
b. gad	3	1
c. škurh	1	8 (10,5%)
č. kačji pastir	31 (34,8%)	12 (15,6%)
d. kos	5	0
e. želva sklednica	45 (50,6%)	54 (71,5%)
Brez odgovora	3	0

8. Prst na Barju je:

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. rodovitna	63 (77,8%)	45 (60%)
b. slabo rodovitna	11 (13,6%)	27 (36%)
c. nerodovitna	4	3
Brez odgovora	3	0

9. Kateri ekosistem ti je bolj všeč:

Odgovori	Število odgovorov začetna (109)	Število odgovorov končna (76)
a. morje	61 (56%)	52 (68,4%)
b. barje	4	6
c. gozd	10	8
č. travnik	9	3
d. jezero	12	5
e. gore	13	2

10. V bližini katerega zgoraj omenjenega ekosistema bi živel, če bi imel možnost neomejene izbire?

Odgovori	Število odgovorov začetna (89)	Število odgovorov končna (81)
morje	46 (51,7%)	55 (67,9%)
barje	3	2
gozd	10	7
travnik	5	4
jezero	10	5
gore	7	7
nič	8	1

11. V katerem zgoraj omenjenem ekosistemu ne bi hotel živeti?

Odgovori	Število odgovorov začetna (82)	Število odgovorov končna (76)
morje	0	1
barje	17 (20,7%)	24 (31,6%)
gozd	6	8
travnik	3	4
jezero	0	5
gore	24 (29,3%)	29 (38,2%)
nič	32	5

12. Barje je primerno za gradnjo stanovanjskih hiš in prometnic.

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. da	7	5
b. ne	73 (90,1%)	70 (93,3)
Brez odgovora	1	0

13. Razvrsti po pomembnosti od 1 do 6 lastnosti barja (1 je najpomembnejše, 6 najmanj pomembno):

Odgovori	Pomembnost začetna	Število odgovorov končna
pestrost rastlinskih in živalskih vrst	1	1
redek ekosistem	2	2
kmetijstvo	3	4
rekreacija	4	3
stanovanjske površine	5	5
industrijski objekti, obrtne cone	6	6

14. Naštej čim več naravnih znamenitosti Ljubljanskega barja?

Začetna:

Mali plac, Draga pri Igu, Izvir Ljubljanice, da poplavlja, tipične živali in rastline, Retovje, Močilnik, Jezero, Pekel, Malo in Veliko okence

(39 brez: 48,2%)

Končna:

Mali plac, Izvir Ljubljanice, Podlipa, Bistra, Jurčevo šotišče, učna pot, Draga pri Igu, Kuclerjev kamnolom, rastlinske in živalske vrste, osamelci, Bevke, Blatna Brezovica, velika pestrost, rodovitna prst, Vrhnika, Dragomer, Mostiščarji, Pekel, Jezero, koliščarji, kisla prst

(22 brez: 29,3%)

15. Naštej čim več kulturnih znamenitosti Ljubljanskega barja?

Začetna:

Mostiščarji, kmetijske površine, hiše in industrijski objekti, pripovedka o Argonavtih parki, ostanki Rimljanov in Slovanov, Kuclerjev kamnolom, Sv. Mihael.

(68 brez, 94%)

Končna:

Pripovedka o Jazonu, Mostiščarji, Argonavti, Cerkve, Muzeji, Spomeniki, Ljubljana, Jalen, Grad Bistra, črna vas, Cankarjeva hiša

(52 brez, 69,3%)

16. Ljubljansko barje je zelo občutljiv in je lahko ranljiv ekosistem.

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. se popolnoma strinjam	16	25 (33,3%)
b. se strinjam	34 (42%)	38 (50,7%)
c. nisem prepričan	27 (33,3%)	12
č. se ne strinjam	1	0
d. se popolnoma ne strinjam	3	0

17. Ljudje s svojo dejavnostjo zelo škodujejo Ljubljanskemu barju.

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. se popolnoma strinjam	18	28 (37,3%)
b. se strinjam	32 (39,5%)	31 (41,3%)
c. nisem prepričan	19 (23,5%)	12
č. se ne strinjam	5	3
d. se popolnoma ne strinjam	7	0

18. Narava je dovolj močna, da prenese negativne posledice človekovega poseganja v ekosistem.

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. se popolnoma strinjam	2	4
b. se strinjam	5	9
c. nisem prepričan	21	14
č. se ne strinjam	27 (33,3%)	25 (33,3%)
d. se popolnoma ne strinjam	26 (32,1%)	23 (30,7%)

19. Rastline in živali imajo ravno toliko pravic do življenja kot ljudje.

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. se popolnoma strinjam	42 (51,9%)	35 (46,7%)
b. se strinjam	22 (27,2%)	22 (29,3%)
c. nisem prepričan	10	7
č. se ne strinjam	3	7
d. se popolnoma ne strinjam	4	4

20. Zaščita Barja bi bila:

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. nepotrebna	5	2
b. smiselna	21 (25,9%)	19 (25,3%)
c. potrebna	26 (32,1%)	27 (36%)
č. nujna	28 (34,6%)	26 (34,7%)
Brez odgovora	1	1

21. Se ti zdi, da poznaš Barje:

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. zelo dobro	6	1
b. dobro	23 (28,4%)	39 (52%)
c. slabo	42 (51,8%)	28 (37,3%)
č. zelo slabo	10	7

22. Ali misliš, da bi bilo Barje potrebno ohraniti:

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. v celoti	58 (71,6%)	49 (65,3%)
b. delno	20	21
c. nič	1	0
Brez odgovora	2	0

23. Ali bi bil pripravljen prispevati k ohranitvi Barja kot pomembnega ekosistema s prostovoljnim delom:

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. da	60 (74%)	52 (69,3%)
b. ne	19	23
Brez odgovora	2	0

24. Ali bi bil pripravljen prispevati k ohranitvi Barja kot pomembnega ekosistema z denarjem:

Odgovori	Število odgovorov začetna (81)	Število odgovorov končna (75)
a. da	41 (50,6%)	39 (52%)
b. ne	38	36
Brez odgovora	1	0

OŠ Apače
Apače 38
9253 Apače

EKOLOŠKA PROBLEMATIKA KRAJA - IZZIV ZA MLADE RAZISKOVALCE

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Angela Mitrović, uč. fiz., naravoslovja in TIT

Sodelavci: Anton Rovšnik, ravnatelj, Marjan Mihalič, učitelj RU, Dragica Mihalič, učiteljica MAT- FIZ, Franc Pižmoht, podžupan Občine Apače, Ladislav Kučan, ing. kemije

Učenci: Veno Jaša Grujič, Blaž Krancelbinder, Gregor Pukšič, Klemen Šafran, Sani Župec, Štefan Vinčec, Tomaž Kardinar, Anja Senekovič

Konzulent: Majda Naji, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V članku je opisan projekt EKOLOŠKA PROBLEMATIKA KRAJA – IZZIV ZA MLADE RAZISKOVALCE.
Pri tem smo izhajali iz dolgoletnega ekološkega problema. Naša podtalnica, ki je vir pitne vode, je onesnažena s preveliko vsebnostjo nitratov.
Smernice trajnostnega razvoja naše lokalne skupnosti so trajna rešitev tega problema. Ker naši učenci živijo s tem problemom, smo se odločili, da ga proučimo. Namen naše naloge je bil ugotoviti osveščenost prebivalcev v zvezi s tem ter s pomočjo kemične analize vode ugotoviti, kateri predeli v naši občini so najbolj onesnaženi.
S tem projektom smo želeli pri učencih izboljšati spretnosti in znanja, ki povečujejo motivacijo pri pouku naravoslovja in izobraževanju za trajnostni razvoj.
Ugotovitve: Ob zaključku smo ugotovili, da so učenci izboljšali spretnosti in znanja za raziskovalno delo, povečala se je motivacija za raziskovalno delo in pouk naravoslovja, spremenil se je odnos in pogled na globalne probleme okolja, izboljšala se je samopodoba učencev in njihove organizacijske sposobnosti.K sodelovanju smo pritegnili lokalno skupnost in širšo javnost ter vzbudili velik interes za sodelovanje.
Učenci so bili ponosni, da so sodelovali z raznimi strokovnjaki in predstavniki lokalne skupnosti pri proučevanju in iskanju rešitve največjega ekološkega problema domačega kraja. Pripravljeni so za nadaljnje sodelovanje v podobnih projektih.

Abstract:
In the article there is described our project VILLAGE ECOLOGICAL PROBLEMS – A CHALANGE FOR YOUNG RESEARCHERS.
For this project we came out from our many years lasting ecological problem – polluted water. Our underground water, which is a source of drinking water, containes too many nitrates and that's why is very polluted. In our community we do the best to solve this big problem. This is our main aim for community development.
Because our students live with this problem, we decided to study it. Our purpose was to find out knowledge about it among inhabitants.We also tried to find out which places in our community are the most polluted, so we made some chemical analysis.

With this project we tried to improve knowledge and skills among students.It could be useful for encreasing motivation at learning natural science and for continual development.

STATEMENTS
At the end we found out that pupils improved skills and knowledge for research work. They also improved motivation for this kind of work and for learning natural science. Relation to global problems of our environment has been changed. Students improved their organizing ability and they began to respect themselves.
When we began with this project we invited our local community and wider public to help us. They liked to cooperate.
Our students were very proud of themselves to cooperate with different specialists and representatives of local community while they investigated problem of homely village.
Students are ready for further cooperation at such projects.

Ključne besede: aktualizacija pouka naravoslovja, izkustveno učenje, ekologija, trajnostni razvoj

Problemsko stanje

Učitelji si pogosto zastavljamo vprašanje, kako motivirati učence, da bomo realizirali zastavljene vzgojnoizobraževalne cilje.
Izkušnje kažejo, da so za dobro motivacijo uspešne raziskovalne metode in problemske situacije, ki izhajajo iz vsakdanjega življenja ali iz domače in širše aktualne problematike. Pri pouku naravoslovja in izobraževanju za trajnostni razvoj je veliko možnosti za izvajanje različnih raziskovalnih nalog, kjer učenci razvijajo spretnosti in znanja, ki doprinesejo h kvalitetnejšemu znanju in razumevanju različnih problemov.
V našem šolskem okolišu se že vrsto let soočamo z velikim ekološkim problemom – pitno vodo. Večina naših učencev ne ve, kaj pomeni natočiti si kozarec zdrave pitne vode iz vodovodne pipe.
Naša šola je v središču Apaškega polja, ki leži med reko Muro in obronki Slovenskih Goric. Glavni vir na tem območju je podtalnica. Vse ustanove, delovne organizacije in 362 gospodinjstev (30, 5%) se oskrbuje s pitno vodo iz vaškega vodovoda, katerega zajetje je konstantno onesnaženo s preveliko vsebnostjo nitratov.
Ostali prebivalci se oskrbujejo z vodo iz lastnih vodnjakov.
Naše območje je pretežno ruralno. Intenzivno kmetovanje, razvoj tehnologije in neurejeno kanalizacijsko omrežje, je tudi pri nas pustilo sledi. Danes pijemo zdravo pitno vodo le iz plastenk in posebnih pitnikov. To pa predstavlja za šolo, vrtec in posamezna gospodinjstva veliko finančno obremenitev.

Cilji projekta

Zaradi tega problema smo si zadali cilj, da to problematiko sami proučimo.
Želeli smo ugotoviti, kako in zakaj se vsebnost nitratov v vodovodnem zajetju spreminja, katera področja so najbolj onesnažena in kako so krajani osveščeni s problemom pitne vode.
Ker je to naša vsakodnevna problematika, sem predvidevala, da bo motivacija za delo in sodelovanje pri učencih zelo močna. To je bil eden glavnih vzrokov za odločitev tovrstnega inovacijskega projekta.
Kako raziskovalne metode dela vplivajo na motivacijo pri pouku naravoslovja in izobraževanja za trajnostni razvoj.

Glavni cilji projekta, ki izhajajo iz tega vprašanja pa so:
Razviti spretnosti in znanja, ki so potrebna pri posodabljanju in izboljševanju strategij poučevanja v smeri trajnostnega razvoja.

Potek dela

Prva faza je bila formiranje projektne skupine, ki jo je sestavljalo deset učencev, strokovni sodelavec, predstavnik lokalne skupnosti in trije učitelji. Sledilo je načrtovanje dela (projektna shema), pridobivanje teoretskega znanja o vodi in problematiki onesnaževanja, anketiranje krajanov (40%), zbiranje vzorcev vode iz zasebnih vodnjakov (110) in kemična analiza – ugotavljanje vsebnosti nitratov.

Obdelava podatkov

Pri zbiranju so sodelovali učenci, krajani in predstavniki lokalne skupnosti.
Glavne metode zbiranja podatkov: delo s tekstom/ strokovna literatura, zbiranje vzorcev na terenu, anketiranje, intervju, eksperimentalno delo/ kemična analiza, diskusija, strokovno predavanje, urejanje in obdelava podatkov.
Rezultate raziskave smo predstavili na plakatih/ Dan odprtih vrat šole, DDV, zgibanki in na lokalni TV.

Ugotovitve in spoznanja

- učenci so izboljšali spretnosti in znanja za raziskovalno delo
- močno se je povečala motivacija za raziskovalno delo in pouk naravoslovja
- izboljšali so se socialni odnosi med učenci in njihove organizacijske sposobnosti
- izboljšala se je samopodoba učencev
- spremenil se je odnos in pogled na globalne probleme okolja
- povečal se je interes za sodelovanje z lokalno skupnostjo
- povečala se je odgovornost krajanov v zvezi z ekološko problematiko kraja, izražajo potrebo po konstruktivnem reševanju tega problema.

Z rezultati projekta sem zadovoljna. Ob samem delu sem pridobila veliko znanja s področja akcijskega raziskovanja ter trajnostnega razvoja.

Ta oblika dela mi je omogočila spoznati učence v novih situacijah in mi bo vodilo pri nadaljnjem delu. Učenci so v pogovoru povedali, da jim je bil ta način dela zanimiv. Delo jih je navdušilo, predvsem pa so kazali zadovoljstvo ob sodelovanju pri proučevanju tako velikega in pomembnega ekološkega problema v kraju kje živijo in pripravljenost za sodelovanje v podobnih projektih

Širjenje novosti

Podobni projekti bi se lahko izvajali v okviru obveznih izbirnih vsebin pri izbirnih predmetih in pri interesnih dejavnostih.
Izkušnje z didaktičnega in praktičnega vidika so dobrodošle tudi drugim šolam pri izvedbi podobnih projektov.

Literatura

- Uradni list Rebublike Slovenije, št. 7/ 28. 1. 2000
- Spletni zvezek Akcijskega raziskovanja (26. 9. 2007)
- Revija: Trajnostni razvoj v šoli in vrtcu, št. 1-2 Letnik 1, 2007, Issn 1855- 0509
- Saša A, Glažar, Tatjana Pretnar: Kemija 7 – Učbenik, DZS, Ljubljana 1976
- V. Abram, J. Dolar Bergant: Leksikon Cank. Založbe Kemija, Ljubljana 1976
- Strokovna predavanja in ogledi predstavitve projektov
- Strokovna predavanja zunanjih sodelavcev projekta.

OŠ Beltinci
Panonska 35 b
9231 Beltinci

ŽIVETI JE ZARES LEPO!

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Cvetka Rengeo, prof. slovenščine in sociologije

Sodelavci: mag. Marica Horvat, svetnica, Angela Svenšek, univerzitetna diplomirana sociologinja-usmeritev socialno delo, svetovalka

Konzulent: Fani Čeh, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Ob koncu šolskega leta 2006/2007 je bil 8.d OŠ Beltinci oddelek z največ neopravičenimi urami (trije učenci so imeli več kot 12 neopravičenih ur in so zato prejeli tudi vzgojni ukrep – ustni opomin) in največ negativnimi ocenami (dva učenca sta imela popravni izpit, en učenec je ponavljal 8. razred). To so bili dovolj alarmantni znaki, da je pozitivna sprememba v 9. razredu, ko učenci zaključujejo osnovnošolsko izobraževanje, nujno potrebna.
S pomočjo akcijskega raziskovanja sem veliko razmišljala o lastni pedagoški praksi in o tem, kaj želim spremeniti kot razredničarka v 9. razredu. Odločila sem se, da bom s posebnimi dejavnostmi učence vzpodbujala, da bi bilo negativnega vedenja v 9. razredu čim manj. Želela sem zmanjšati število neopravičenih ur in število negativnih ocen ob zaključku 1. ocenjevalnega obdobja in ob zaključku 9. razreda ter tako posledično dvigniti učni uspeh.
Poudarek je bil na drugačnem preživljanju razrednih ur in prostega časa učencev.
S posebnimi dejavnostmi v šolskem letu 2007/2008, kot so:
*- **razredne ure na drugačen način** (športno v nov šolski dan , čajanka, sprehod v naravo),*
*- **skupna delavnica s starši in učenci**,*
- medsebojna pomoč in veliko individualnih vzpodbud,
*- **skupno preživljanje prostega časa po pouku** (ure varstva ali ko so določeni učenci čakali avtobus),**smo oba zastavljena cilja dosegli.***
Vsi učenci 9. d razreda so uspešno zaključili osnovnošolsko izobraževanje.
Najpomembnejše pa je spoznanje nas vseh, da je živeti zares lepo, če se za to potrudimo in da edino dosežki, v katere vložimo lasten trud, dajejo največ zadovoljstva.

Abstract:
At the end of the school year 2006/2007 pupils in the 8 d class had the highest number of unauthorized absence (3 pupils were absent without permision for more than 12 hours and were therefore orally repreminded) and negative marks (2 pupils had to take reexymination after failure, one pupil had to reenter the 8 th grade).
There were enough alarming signs to change on the positive side in the 9 th grade since the primary education completion is highly necessary.
By the means of active research I was thinking about my own educational practise and what could be changed in the 9 th grade being their class teacher. I decided to use special activities for motivating pupils and therefore diminish the negative behaviour.
My primary goal was to cut down the number of unauthorized absence and negative marks so the results could be seen at the end of the first term as well as at the end of the year with

evident better marks and improve the pupils' behaviour.. The emphasis was mostly on different performance of lessons spent together as a class and also pupil's leisure time. These special activities during the school year 2007/2008 were as follows:

- *class lessons spent diferently (starting the new day with a sport activity),*
- *workshop: parents and pupils together*
- *mutual help and a number of individual encouragements,*
- *leisure time after school spent together (when some pupils had to wait for the bus).*

Both goals were accomplished. All the pupils ended primary education successfully. The most important of all is the recognition that living is a blessing especially when things we achieve with our own hard work give ourselves the greatest pleasure.

Ključne besede: drugačne dejavnosti pri razrednih urah, negativne ocene, neopravičene ure

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

V šolskem letu 2006/2007 sem bila razredničarka v 8.d, ki je ob zaključku šol. leta imel največ neopravičenih ur in negativnih ocen na šoli, hkrati je bil edini oddelek na šoli, ki je imel učence s popravnimi izpiti in učenca ponavljalca (učenec je imel zaključene 3 predmete negativno). Prav tako so 3 učenci imeli več kot 12 neopravičenih ur.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje

Kako zmanjšati število neopravičenih ur in število negativnih ocen v oddelku?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave

Ob koncu šolskega leta 2006/2007 je bil 8. d oddelek z največ neopravičenimi urami (trije učenci so imeli več kot 12 neopravičenih ur in so zato prejeli tudi vzgojni ukrep – ustni opomin) in največ negativnimi ocenami (dva učenca sta imela popravni izpit, en učenec je ponavljal 8. razred). To so bili dovolj alarmantni znaki, da je pozitivna sprememba v 9. razredu, ko učenci zaključujejo osnovnošolsko izobraževanje, nujno potrebna.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

- Prijava inovacijskega projekta – maj 2007
- Kaj je akcijsko raziskovanje – seminar, Ljubljana – oktober 2007
- Analiza stanja v oddelku (razredničarka) – oktober 2007
- Skupni dogovori, predstavitev IP učencem in staršem – oktober 2007
- Razredne ure na drugačen način – november in december 2007, januar 2008
- Skupna delavnica s starši in učenci – februar 2008
- Polletno poročilo IP – marec 2008
- Učna in socialna pomoč med učenci – ves čas

- Individualne vzpodbude – ves čas
- Poglobljeno spremljanje vedenja in šolskega uspeha učencev – ves čas
- Javna predstavitev končnih rezultatov projekta – 19. junij 2008
- Predstavitev IP v pomurskem tedniku Vestnik – 3. 7. 2008

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
V 9. d sta bila ključna problema dva:

- neopravičeno izostajanje od pouka (zadnje ure pouka, izbirni predmeti 7. in 8. šolsko uro) in
- preveč negativnih ocen ob koncu 1. ocenjevalnega obdobja in na koncu šolskega leta.

S pomočjo akcijskega raziskovanja sem veliko razmišljala o lastni pedagoški praksi in o tem, kaj želim spremeniti kot razredničarka v 9. razredu. Odločila sem se, da bom s posebnimi dejavnostmi učence vzpodbujala, da bi bilo negativnega vedenja v 9. razredu čim manj. **Poudarek je bil na drugačnem preživljanju razrednih ur in prostega časa učencev.**

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

OBLIKOVANJE CILJEV

CILJ	MERILA (KAZALNIKI)
1. MANJ NEOPRAVIČENIH UR	- število neopravičenih ob koncu 1. oc. obd. in na koncu šol. leta
2. DVIG UČNEGA USPEHA	- število negativnih ocen ob koncu 1. oc. obd. in na koncu šol. leta

Doseženi cilji so prikazani pri naslednji točki.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
Projekt se je izvajal v 9. d razredu, kjer sem bila razredničarka. V oddelku je bilo 22 učencev, 13 fantov in 9 deklet.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Podatke smo zbirali na osnovi individualnih pogovorov (načrtovanih, nenačrtovanih), ob različnih dejavnostih, na razrednih urah in jih ciljno usmerjali v konkretne izvedene dejavnosti. Metodo dela sem izbirala sproti, glede na individualnost učenk in učencev ter upoštevajoč vzroke za izostanke oz. negativne ocene.

Metode obdelave podatkov
Kvantitativna obdelava podatkov (Podatke sem vnesla in obdelala s pomočjo računalniškega programa in rezultate interpretirala)
Na zaključni predstavitvi, 19. 6. 2008, sem z rezultati seznanila učence in njihove starše, ravnateljico, učitelje in konzulentko.

Prikaz rezultatov

1. CILJ: Zmanjšanje števila neopravičenih ur

ŠTEVILO NEOPRAVIČENIH UR			
LANI – 8. razred		LETOS – 9. razred	
1. oc. obdobje	**ob koncu šol. leta**	**1. oc. obdobje**	**ob koncu šol. leta**
36	**89**	**18**	**33**

2. CILJ: Zmanjšanje števila negativnih ocen – dvig učnega uspeha

ŠTEVILO NEGATIVNIH OCEN			
LANI – 8. razred		LETOS – 9. razred	
1. oc. obdobje	**ob koncu šol. leta**	**1. oc. obdobje**	**ob koncu šol. leta**
8	**5**	**4**	**0**

UČNI USPEH									
LANI – 8. razred					LETOS – 9. razred				
odl	pdb	db	zd	nzd	odl	pdb	db	zd	nzd
4	**6**	**9**	**3**	**1**	**4**	**7**	**9**	**2**	**0**

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
S posebnimi dejavnostmi v šolskem letu 2007/2008, kot so:

- razredne ure na drugačen način (športno v nov šolski dan - januar, čajanka - december, sprehod v naravo – marec, april),
- skupna delavnica s starši in učenci - februar,
- medsebojna pomoč (ne samo učna, ampak vse vrste pomoči, odvisno od potreb posameznega učenca),
- veliko individualnih vzpodbud,
- skupno preživljanje prostega časa po pouku,

smo oba zastavljena cilja dosegli.

Učenci so radi sodelovali in prisluhnili. Pomemben je bil čas, ko smo bili skupaj. To niso bile vedno razredne ure, ampak tudi ure varstva in njihov prosti čas.
Javna predstavitev rezultatov projekta za starše, učence in sodelavce je bila 19. junija 2008. Predstavitve se je udeležila tudi prof. Fani Čeh, strokovna konzulentka in naša velika moralna podpora.
Starši, še posebej pa učenci, so se odličnih rezultatov (pozitivnih sprememb) iskreno razveselili.
Najpomembnejše pa je spoznanje nas vseh, da je živeti zares lepo, če se za to potrudimo in da edino dosežki, v katere vložimo lasten trud, dajejo največ zadovoljstva.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Projekt je zelo pozitivno vpival na razred kot celoto in na vsakega učenca, še posebej na učence, ki so imeli v lanskem šol. letu največ težav, na domače šolsko okolje, ki je z velikim zanimanjem spremljalo pozitivne spremembe učencev, na odnose s starši učencev, ki so sodelovali v projektu, zanimiv pa je bil tudi za medije.
V oktobru sem se udeležila seminarja o okacijskem raziskovanju na ZRSS v Ljubljani. Kaj je akcijsko raziskovanje in IP, sem predstavila najprej svojim sodelavcem (12. 11. 2007).
Kot dober primer iz prakse sem predstavila sodelavcem tudi polletne rezultate IP na strokovni konferenci 15. 3. 2008.
Cilje IP sem želela predstaviti tudi staršem učencev, zato sem organizirala skupno delavnico s starši in učenci, po kateri je sledilo sproščeno druženje (14. 2. 2008).
Javna predstavitev rezultatov projekta za starše, učence, ki so sodelovali, strokovne delavce OŠ Beltinci in drugo zainteresirano javnost je bila 19. 6. 2008. Na predstavitvi je bila tudi strokovna konzulentka IP prof. Fani Čeh.
Predstavitev projekta je bila objavljena tudi v pomurskem tedniku Vestnik (3. 7. 2008). Več na:
http://www.p-inf.si/mlcore/core/index.cfm?fuseaction=search&CFID=1498311&CFTOKEN=23180607

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Razredne ure so ponavadi toge in namenjene birokraciji in tekočim problemom. Časa za pogovor in posvetitev posamezniku ponavadi ni. Menim, da so razredne ure ključnega pomena za ustvarjanje pristnih odnosov in pozitivne klime v oddelku. Zato sem želela, da so razredne ure z »mojimi« devetošolci v šolskem letu 2007/2008 drugačne.
Izvedla sem različne aktivnosti, za katere menim, da so novost. V decembru 2007 sem za učence pripravila praznično čajanko (posebej za fante in posebej za dekleta), v januarju 2008 smo šolski dan začeli športno, v marcu in aprilu pa smo šli na sprehod. Ta čas z učenci je bil res »drugačen«, kajti šlo je za sproščene in odkrite pogovore o temah, za katere v šolskih klopeh ponavadi ni posluha.

Možnosti uvajanja v druga področja
»Razredne ure na drugačen način« so primerne za vse učence zadnje triade, saj je to obdobje razvojno verjetno najbolj občutljivo. Razrednik mora v tem obdobju resnično imeto veliko empatije, potrpežljivoti in ljubezni do »svojih« učencev. razredne ure pa so lahko ključ, da so odnosi med učenci in razrednikom (ter starši) kvalitetni.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
- individualna obravnava vsakega učenca
- razrednik si vzame čas za razred in za vsakega učenca posebej, ko je to potrebno
- hitro urgiranje, ko nastane problem (ali učni ali vedenjski ali druge vrste)
- skupni dogovori

OŠ Borisa Kidriča Maribor
Žolgarjeva 4
2000 Maribor

USTVARJAJMO Z IGRO

2007 - 2009

Vodja inovacijskega projekta: Ana Klemenčič, svetovalka

Sodelavci: Irena Gradišnik, svetovalka, Leopold Vuzem, svetovalec

Konzulentki: Fanika Fras Berro, Nada Nedeljko, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Maribor

Povzetek:

V drugem letu razvoja projekta je ob pomoči mentorjev nastalo avtorsko delo učencev, ki omogoča njegovo ustvarjalno uporabo (razvijanje vseh štirih sporazumevalnih zmožnosti) na predšolski in osnovnošolski stopnji. Projektna skupina je skozi heterogene ustvarjalne delavnice prešla faze literarnega ustvarjanja, lutkarske tehnologije in ustvarjanja za gledališče ter ustvarila lasten model gledališkega dela, in sicer tako, da se je s premišljenimi in razvojni stopnji ustreznimi didaktičnimi pristopi spodbujala ustvarjalnost učencev ves čas razvoja projekta. Vanj so bili vključeni vsi učenci tako, da so se v posameznih fazah projekta izrazila njihova močna področja. Vinika je zamišljena kot lutkovna predstava, za katero so morali učenci poleg književnosti vključiti še druge umetnosti (glasbeno spremljavo, likovno podobo ročnih, stoječih in senčnih lutk). Je plod literarnih zmožnosti in spretnosti učencev, njihove fantazije in generacijske izkušnje. Z dejavnostjo so mentorji spodbudili medvrstniško sodelovanje, ki omogoča razvijanje sposobnosti dogovarjanja, odločanja, prevzemanja odgovornosti, strpnosti, samoiniciativnosti. Glede na zastavljeno raziskovalno vprašanje lahko potrdimo, da so akterji projekta na svojevrsten način združili učenje in izkušnjo o literarnem ustvarjanju z učenjem o kulturni dediščini. Učenci so se skozi kreativne procese v razvoju projekta v obliki raznovrstnih kreativnih nalog in v konkretnih tehnikah sodelovalnega učenja samoprezentirali ter izpostavili naravno in materialno dediščino kot vir učečih, spoznavnih in estetskih vidikov.

Abstract:

Authorial work of learners came into existence in the second year of the project development. It is a result of learners and their mentors' help and it enables its creative use (development of four communicative skills) on pre-school and primary school level. The project group started with heterogeneous creative workshops and went over literary creativeness, puppet technology and creativeness for the theatre. The group created its own model of theatrical work with the help of didactic methods which were well considered and suitable for the certin stage of learners' development. All learners were included in the project with regard to their strong particular spheres throughout the phases of it. Vinika was considered as a puppet show so beside literature learners had to include other arts (music, artistic images of hand, standing, and shady puppets). Vinika is a result of literary capabilities, learners' skills, their imagination and generational experiences. With that activity mentors stimulated coeval collaboration that enables development of agreement, decision making, responsibility taking, tolerance, and initiative skills. According to the research question we are able to confirm that all the collaborators in the project combined learning

and literary creativeness with learning about cultural legacy. Learners presented themselves throughout the creative processes in the project development and exposed natural and material legacy as a source of teaching, recognizable and aesthetic viewpoints.

Ključne besede: didaktični pristopi, kulturna dediščina, lutkovna igra, medvrstniško sodelovanje, ustvarjalni postopek

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

Učencem, vajenih lepih slik, ki jih vsak dan videvajo okrog sebe, pogled na sivo, škatlasto šolsko zgradbo ni ne lep in ne zanimiv. Šola je predmet kulturne dediščine, varovana je tudi divja trta, ki obrašča ves notranji atrij. Prav tu smo videli problem, kako torej na zanimiv in inovativen način približati učencem vrednoto - kulturno dediščino. Odločili smo se, da bomo literarno ustvarjali na osnovi kulturne dediščine.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)

Pisanje ustvarjalnih besedil je za učence zahtevno delo, saj je nujno potrebno upoštevati določena literarna merila izvirnosti, kvalitete in kvantitete (Saksida, 1999, 59-60). Igra z lutko pa tudi ni navadna igra, to je igra, ki jo človeštvo igra že od svojega nastanka; lutke so namreč stare toliko kot ljudje (Kobalt, Sitar-Cvetko, Stare, 2005). Čeprav so lutkovne predstave (danes) namenjene otrokom, se v izobraževalnem procesu lutk še vedno ne uporablja prav pogosto. Zanimive so tako v okviru rednega pouka kot ob dejavnostih ob njem. Učenec vsebine laže pomni, saj se vizualizacija bolj vtisne v spomin. E. Majaron, (avtor prisega na didaktiko učenja in poučevanja z umetnostjo in skozi umetnost) pravi, da se prav zato v okviru mednarodne komisije UNIMA Puppet in Education, Development and Therapy trudijo, da bi v izobraževalnem procesu metoda komunikacije z lutkami postala nepogrešljiva. (Majaron, 2008)

Mentor mora pravilno oceniti, koga bo obogatilo delo z literarnim ustvarjanjem, koga izdelovanje lutk ali lutkovna animacija ipd. Ugotoviti mora, kdo se bo moral delno podrediti načelom skupnega ustvarjanja, da s svojimi prenasilnimi idejami ne bo omejeval drugih, a hkrati našel zadoščenje in ustvarjalni izziv zase. Cilj je (Majaron, 2008) odkriti učenčeve ustvarjalne potenciale, ga spodbujati k ustvarjalnosti in ga seznaniti z ustvarjalnim postopkom.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje

Želeli smo odgovoriti na vprašanje, kako z inovativnimi rešitvami na predmetu kulturne dediščine in zgodovinske preteklosti šole učinkovito razvijati sodelovalno in izkustveno učenje. Osnovni cilj skupinskega dela je bila aktivna vključitev vseh učencev šole v skupen izkustveni proces, v katerem smo zasledovali naslednje specifične cilje:

- oblikovanje avtorskega besedila in avtorske gledališko-lutkovne predstave;
- samoprezentacija skozi kreativne procese, ki se je razvijala v obliki raznovrstnih kreativnih nalog in v konkretnih tehnikah sodelovalnega učenja;
- izpostaviti naravno in materialno dediščino kot vir učečih, spoznavnih in estetskih navdihov.

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Pri pouku slovenščine smo ugotovili, da imamo v generaciji učence, ki so izredno nadarjeni za literarno ustvarjanje ali za dramsko igro. Učenci ne morejo upravljati s kulturno dediščino, z aktivnim sodelovanjem in z inovativnimi rešitvami pa lahko pripomorejo k njenemu varovanju.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
Projektna skupina je prešla naslednje faze: literarno ustvarjanje, izdelavo lutk in ustvarjanje za ciljno publiko. Smernice za teoretična izhodišča smo dobili v profesionalnem lutkovnem gledališču, za tem smo člani projektnega tima izvajali delavnice na šoli.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevala k uspešnemu zaključku projekta
Seznanjanje s teorijo literarnega ustvarjanja, lutkarstva, konzultacije in srečanja z dramaturginjo ter lutkovnim tehnologom, predvsem pa ustvarjalnost nadarjenih učencev (za literarno ustvarjanje in likovnost) so bili ključni dejavniki za dosego ciljev. Nastalo dramsko besedilo je mišljeno kot lutkovna predstava, zato je bilo poleg književnosti potrebno vključiti še druge umetnosti: lutkarsko tehnologijo in ustvarjanje za gledališče. Za samo izvedbo pa je bilo potrebno pripraviti oder, izdelati lutke in oblačila, izuriti igralca in lutkovne animatorje ter dodati glasbo. Upoštevati je bilo potrebno ciljno publiko. Zgodaj je bilo potrebno proučiti tudi možne načine uprizoritve in eliminirati tiste ponujene variante učencev, ki so vodile od dogovorjene ključne točke.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Ustvarjalni produkti v IP so prispevali k predstavitvi dosežkov učencev širši javnosti. Nastale medgeneracijske interakcije učencev dajejo spodbudo za osvajanje novih znanj in razvijanje veščin skozi sodelovalno učenje.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V projektno delo so se postopoma vključevali vsi učenci, ki sicer tako, da so se v posameznih fazah projekta izrazila njihova močna področja.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Metodološko je delo potekalo v ustvarjalnih delavnicah. Zbirali smo literarne zapise, jih analizirali in ugotavljali, v kolikšni meri ustrezajo posameznim kriterijem. Faze dela so bile prilagojene heterogeni sestavi projektne skupine in šele v zadnji fazi gledališki produkciji.

Metode obdelave podatkov
Projekt je zahteval sprotno evalvacijo, ki je temeljila na realnih željah in potrebah vseh vključenih. Prednost smo dali refleksiji in pogovorom z učenci in zunanjimi strok. sodelavci.

Prikaz rezultatov
Rezultat projekta je lasten model gledališkega dela (knjiga in DVD predstave), potrjen s strani zunanjih strokovnjakov (Pedagoška fakulteta Maribor, Lutkovno gledališče Maribor, Zveza prijateljev mladine Maribor); je plod spretnosti učencev, njihove fantazije in

generacijske izkušnje in uporabljen v širšem okolju. Kakovosten prispevek k projektu je tudi temeljita teoretična podlaga mladih raziskovalk k zapisanemu dramskemu besedilu.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
S to dejavnostjo smo mentorji spodbudili medvrstniško sodelovanje, ki omogoča razvijanje sposobnosti dogovarjanja, odločanja, prevzemanja odgovornosti, strpnosti, samoiniciativnosti. Za ključno osnovo smo si postavili izkustveno učenje in medvrstniško sodelovanje. Procesu smo namenili več pozornosti kot rezultatu – knjižni izdaji in predstavi. Glede na zastavljeno raziskovalno vprašanje lahko potrdimo, da smo v projektu na svojevrsten način združili učenje o literarnem ustvarjanju in učenje o kulturni dediščini, učence pa usmerili in odprli do umetnosti nasploh. Od učencev je to zahtevalo veliko dela, odrekanja, podrejanja skupnim hotenjem, včasih zatajevanja, a so ostali pozitivno naravnani: Katja (11 let): »Joj, kak' mene roka boli!« Lutkovni tehnolog: »Lutkarje vedno roke bolijo!« Katja: »Kak' ste prijazni!«, ali Anja (13 let): »Za menoj je težaško delo, bolj kot sem si lahko kdajkoli mislila, a sem srečna, da mi je uspelo dobro pisati. Dokazala sem, da lutke niso le za majhne otroke.«

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Končni izdelek omogoča ustvarjalno uporabo (razvijanje vseh štirih sporazumevalnih zmožnosti) na predšolski in osnovnošolski stopnji. Projekt je že dve leti umeščen v LDN in vizijo šole ter potrjen in podprt s strani članov sveta šole in sveta staršev; zaključili ga bomo čez eno leto.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Lutkovno besedilo Vinika je zamišljeno in tudi odrsko realizirano kot predstava, za katero so morali učenci poleg književnosti vključiti še druge umetnosti (glasbeno spremljavo, likovno podobo ročnih, stoječih in senčnih lutk), saj se v zaključni kreaciji prepletajo elementi treh disciplin: kreativnega pisanja, lutkarske tehnologije in ustvarjanja za gledališče. Dramsko besedilo je locirano v šolsko okolje, pri čemer je izpostavljena etnološka vrednost vinike.

Možnosti uvajanja v druga področja
Ustvarjajmo z igro je projekt, ki ga je Zavarovalnica Maribor v vseslovenskem merilu na natečaju Zojini zeleni zemljevidi v jeseni 2007 izbrala kot zmagovalen projekt učencev od 4.-6. razreda OŠ. Rezultate IP smo kot primer dobre prakse na interaktiven način predstavili tudi na Festivalu slovenskega šolstva v Ljubljani in na mednarodni konferenci v Celju, (»Oblikovanje novih generacij evropskih raziskovalcev«).

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Sodelovalno učenje je ena izmed metod spodbudnega učnega okolja, glavna pot pridobivanja spretnosti pa je učenje na izkušnji. V IP smo želeli to dvoje združiti in učence s premišljenimi ter razvojni stopnji ustreznimi didaktičnimi pristopi, s katerimi smo spodbujali iniciativnost in ustvarjalnost učencev ves čas razvoja projekta, dosegli zastavljene cilje. Upamo tudi, da so učenci dočutevali umetnost na način, ki ne mine po končnem branju knjige in po predstavi, ampak tako, da bo v njih odmevala in rasla v nova spoznanja.

Literatura

Saksida, I. et. al. Priročnik za pouk književnosti v 3. triletju osnovne šole. Ljubljana, Mladinska knjiga 1999. ISBN 86-11-15716-8.

Kobalt, A., Sitar-Cvetko, J. Stare, A. Gledališko ustvarjanje kot socialno integrativno delo z mladimi. Socialna pedagogika, 2005, vol. 9., str. 244.

Majaron, E. Funkcija lutke v procesu oblikovanja mladega človeka. 1986. (citirano 18. 8. 2008) na naslovu: http://209.85.135.104/search?q=cache:ga2NrlGQZ10J:www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva

Varl, B. Ročne lutke.Zbirka Moje lutke. Šentilj: Aristej, 1997. ISBN 961-220-013-0

Osnovna šola Brezovica pri Ljubljani
Šolska ulica 15
1351 Brezovica

DOMAČE BRANJE IN TABU TEME

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Darja Jakomin, prof. slovenščine in dipl. pedagoginja

Sodelavci: Andreja Dobnikar, prof. slovenščine in zgodovine, Špela Čekada Zorn, prof. slovenščine in zgodovine, Zdenka Ivančič, učiteljica slovenščine in knjižničarka

Konzulent: Marica Žveglič, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V svojem inovacijskem projektu sem se ukvarjala s knjigami za domače branje ter tabu temami, ki jih najdemo v njih. Prav gotovo se je že vsak/a učitelj/ica slovenščine srečala s situacijo, ko je prišel dan obravnave knjige za domače branje, učenci pa knjige zaradi različnih razlogov niso prebrali. Kaj zdaj? Kako obravnavati knjigo, če nimaš sogovornika? Kako rešiti takšno situacijo? Nekatere rešitve se ponujajo kar same. Učence zatožiti staršem in vodstvu šole?Učence »kaznovati« z oceno? Se narediti, da je vse v redu? Preložiti datum obravnave knjige?Rešitev je kar nekaj, toda ali v resnici rešujejo nastalo situacijo?
Morda se rešitev skriva v mojem načinu dela. Ali bo drugačna, zanimiva, nova obravnava knjige pripomogla k temu, da bo večje število učencev prebralo knjigo?
V obravnavo knjig s tabu temami sem uvedla metodo, s katero učenci zagovarjajo svoje mnenje, četudi se z njim v resničnem življenju ne strinjajo. Tako so npr, pri obravnavi knjige s tematiko o družinskem nasilju učenci zagovarjali sledeča mnenja: Nasilje v družini je stvar družine. Nasilje v družini je problem družbe. Kadar starši za svojega otroka izberejo način prehranjevanja, oblačenja, verske vzgoje …, je to nasilje nad otrokom itd. Tabu tema ločitev staršev je ponujala nova izhodišča: Čigavi so otroci, ko gresta mama in oče narazen? Življenje pri enem od staršev mora biti izbira otroka. Mame so boljše za vzgojo otrok kot očetje. Itd.
Nov način obravnave z metodo zagovora določenega mnenja je prispeval k živahnejši razpravi o knjigi, k večjemu številu učencev, ki so knjigo prebrali, ter k večjemu zadovoljstvu vseh vključenih v projekt.
Takšen način dela pri pouku ni primeren le pri pouku slovenščine (pri obravnavi umetnostnih besedil), temveč se lahko uporabi pri tistih predmetih, ki dopuščajo razpravo o določenih temah (npr. etika in državljanska vzgoja, zgodovina).

Abstract:
My innovatory project focused on books for home reading assignments and taboo topics that can be found in these books. I am sure every teacher of mother tongue (in my case Slovenian) has encountered a situation where students have not read the book for home reading assignment. What to do then? How can you communicate when you have got no one to talk to? How do you solve such a situation?
Some solutions seem quite clear and straightforward, for sure. Here are the most obvious ones: Do we tell this to the students' parents and the principal? Do we penalize a student by giving them a low mark? Do we pretend that everything is fine? Or do we put off the date for

home reading discussion? As can be seen, there are many possible solutions, but the question remains whether any of them really solves the above-mentioned problem.
Maybe an effective solution is hidden in the way I teach. Can a different, interesting and new approach to a book discussion contribute significantly to the number of students who have read the book? Will more students accomplish their work?
When discussing books with taboo topics I have incorporated a new method, according to which students advocate a certain opinion even though this may not be the opinion they share in real life. When discussing a book on family violence, for example, the students advocated the following opinions and beliefs: Family violence is strictly a family matter. Family violence is a social problem. When parents choose a certain way of nutrition, dressing, religious education for their child, this is violence, and the like.
Another taboo topic that opened new starting points was divorce. Let me enumerate a few: Who do the children belong to when mother and father separate? Living with one parent should be a child's choice. A mother can raise her children better than a father, and so on.
Incorporating the method of advocating a certain opinion has generated a more lively discussion, the number of students who have read the book has grown and last but not least, the satisfaction of all included in the project has grown.
I should be mentioned that such an approach is not confined to teaching Slovene only but can also be applied to subjects that allow discussions on certain topics (e. g. ethics and civic education, history).

Ključne besede: domače branje, tabu teme, zagovarjaj svoje mnenje

Problemsko stanje

Učenci niso prebrali knjige za domače branje, torej se o njej nismo mogli pogovarjati oz. je bil pogovor omejen na manjše število tistih učencev, ki so jo vendarle prebrali.
Želela sem izboljšati nastalo situacijo. Eno od možnih rešitev sem videla v tem, da spremenim način obravnave knjige, jo naredim zanimivo, drugačno in učence na ta način spodbudim k branju knjige.

Cilji projekta

Moje raziskovalno vprašanje je bilo: Kako obravnavati knjigo za domače branje, ki vsebinsko posega na področje t.i. tabu tem, in pri tem doseči, da bi knjigo prebralo čim več (vsi) učencev.
Za takšno raziskovalno vprašanje sem se odločila, ker se je v praksi vse prevečkrat zgodilo, da učenci knjige za domače branje niso prebrali. Kako naj se učitelj pogovarja o knjigi, če nima sogovornika? Izbrala sem knjige s tabu temami, kajti takšne knjige še posebej zahtevajo pogovor/dialog.

Potek dela

Knjige in tabu teme: Robert Swindells: Sramota – družinsko nasilje
Gudrun Pauseweg: Oblak – sprejemanje drugačnih
Michel Lucet: Deljeno z dve – ločitev staršev

Način obravnave: 1. motivacija (še pred obravnavo)
2. preverjanje

3. pogovor o vsebini
4. zagovarjaj svoje mnenje

Za učence je bila zanimiva še zlasti zadnja točka, saj so morali zagovarjati neko trditev, ki se je lotevala tabu teme, četudi se z njo niso strinjali. To je od njih zahtevalo poznavanje vsebine knjige, kakor tudi splošno vedenje o določeni temi (npr. družinsko nasilje). Debata med učenci je pripomogla k zanimivi obravnavi knjige.
Kazalci, ki kažejo k uspešnosti dela: zadovoljstvo učencev, živahna razprava med njimi, njihov odziv po obravnavi knjige ter večje število učencev, ki so knjigo prebrali. Prav tako so zadovoljstvo z izvedeno metodo izrazile kolegice, ki so bile vključene v projekt.

Obdelava podatkov

Udeleženci: Udeleženci mojega projekta so bili učenci 8. razreda (58 učencev), saj ravno v tem razredu obravnavamo kar tri knjige s tabu temami. Pri projektu so mi pomagale sodelavke, ki so poučevale v heterogenih skupinah v 8. razredu.

Knjige in tabu teme: Robert Swindells: Sramota – družinsko nasilje
Gudrun Pauseweg: Oblak – sprejemanje drugačnih
Michel Lucet: Deljeno z dve – ločitev staršev

Potrebne podatke sem zbirala s pomočjo lastnega opazovanja procesa, izmenjave mnenj/opažanj sodelavk ter odziva učencev, ki so napisali svoje mnenje o izvedenem načinu obravnave knjige.
S kolegicami slavistkami, ki so sodelovale v projektu smo se sestajale na aktivih ter se pogovarjale/dogovarjale in izmenjavale mnenja o tem, kaj je bilo pri izvedeni uri uspešno in kaj bi bilo potrebno v prihodnje še izboljšati (npr. nekateri tihi učenci so zgolj opazovalci in poslušalci in se v izmenjavo mnenj ne vključujejo).
Z rezultati smo bile zadovoljne. Število učencev, ki je knjigo prebralo, se je povečalo. Še vedno pa je bilo nekaj učencev, ki tega zaradi različnih vzrokov niso napravili.

Ugotovitve in spoznanja

Učenci raje berejo knjige za domače branje, ki obravnavajo tabu teme, saj se veselijo predvsem obravnave knjige, pri kateri morajo zagovarjati določeno mnenje o tabu temi. Še poseben izziv jim je pomenilo zagovarjanje tistih mnenj, s katerimi se v resničnem življenju ne strinjajo.
Nekateri učenci, ki knjige niso prebrali in torej v razpravi niso mogli sodelovati oz. so to počeli težje, so knjigo prebrali po obravnavi. To so sami povedali, saj jih je pogovor med sošolci pritegnil in zmotiviral za branje.

Širjenje novosti

Takšen način obravnave knjige/odlomka iz berila je mogoče uporabiti pri učencih tretjega triletja. Zdi se mi, da je za takšen način potrebno neko določeno znanje in poznavanje tabu tem, prav tako sam način pouka zahteva dobre poslušalce in govorce.
Metodo je možno uporabiti tudi pri kakšnih drugih predmetih. V mislih imam predvsem etiko in državljansko vzgojo ter zgodovino, kjer so (najbrž) možni različni pogledi na neko dejanje, nek dogodek, neko miselnost, ideologijo …

OŠ Brinje Grosuplje
Ljubljanska cesta 40a
1290 Grosuplje

VPLIV DIDAKTIČNIH IGER NA MOTIVACIJO

2006 - 2008

Vodja inovacijskega projekta: Helena Tavčar, prof. razrednega pouka

Sodelavke v šolskem letu 2006/07 in 2007/08: Alenka Lohkar, prof. razrednega pouka, Urška Gorjan, prof. razrednega pouka, Monika Purger, prof. razrednega pouka, Barbara Krek, prof. razrednega pouka, Andreja Geiger, prof. razrednega pouka, Klara Geč Mravlje, prof. razrednega pouka, Jasna Černic, prof. razrednega pouka, Katja Kmetec, prof. predmetnega pouka, Marjetka Kolbl, prof. predmetnega pouka, Amalija Škerl, prof. defektologije

Sodelavke v šolskem letu 2006/07: Polona Umek Repovž, dipl. vzgojiteljica, Marija Podvršič, učiteljica razrednega pouka, Tanja Vičič, učiteljica predmetnega pouka

Konzulentka: Marjeta Kepec, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Kranj

Povzetek:
Projekt je potekal dve leti. V prvem letu smo učiteljice, vključene v projekt, želele ugotoviti, kako didaktične igre vplivajo na učence pri pouku. Naši cilji so bili, da z optimalno uporabo kupljenih in že izdelanih iger povečamo interes pri učencih za določena predmetna področja, da popestrimo učne ure in izdelamo nove igre. Med šolskim letom smo si zastavile še vmesne cilje in sicer: povečati interes za uporabo iger, ugotoviti, katere igre so bolj učinkovite in izdelati igre po zamislih učencev. V drugem letu poteka projekta pa je bil naš glavni cilj izdelati nabor kupljenih in izdelanih iger.
Ob koncu ugotavljamo, da je zaradi vključevanja didaktičnih iger v pouk večji interes za vsa predmetna področja, ki so bila vključena v ta projekt, zato je s takšnim načinom dela smiselno nadaljevati in ga še nadgrajevati. To nam bo omogočala tudi banka iger, ki je bila narejena z namenom, da se obstoječe igre vključuje v pouk pri različnih predmetih, različnih učiteljih ter da je uporaba iger sistematična in načrtovana. Ponuja možnosti diferenciacije ter je prilagojena potrebam pouka. Naša naloga pa ostaja pritegniti k uporabi iger še ostale učitelje, ki v projekt niso bili vključeni.
Projekt didaktičnih iger se tako še ne končuje; šele zdaj ga bomo v celoti umestili v prakso, s tem pa se bodo pokazali novi cilji, ideje, možnosti, pa tudi pomanjkljivosti, ki jih bomo sproti razreševali, upoštevali in ga s tem bogatili.

Ključne besede: *banka iger, didaktične igre, interes.*

Abstract:
In the first year of our two-year project all the participating teachers wanted to find out what influence didactic games have on children in class. By putting the bought and produced games into practice, our goals were to increase children's interest in specific subjects, to enliven the time they spent at school, and to produce new games by using the bought ones. During the school year, additional goals were set, namely to increase interest in these games, to find out which games proved to be more effective, and to produce new ones according to children's wishes. In the second year of the project our goal was to make a list of the bought and produced games.

At the end we came to the conclusion that the interest in all subject areas of the project had risen due to the integration of didactic games. Therefore, it is wise to continue and upgrade this kind of work. In order to do that, we have at our disposal a rich bank of games to choose from, which was produced with the intention that various teachers include the already existing games into different subjects, making the usage of games systematic and planned. This enables lessons to be differentiated and adapted to the needs of the class. Our task remains the same: to engage the rest of the teachers not included into this project to start using the games.
The project of didactic games has therefore still not come to an end. Only now will it be entirely put into practice, thus pointing to new goals, ideas, possibilities as well as deficiencies to be dealt with and solved as we go along, thereby enriching this project.

Keywords: *didactic games, game bank, interest.*

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Pri pouku na predmetni stopnji uporabljamo pretežno klasične metode poučevanja, občasno se poslužujemo didaktičnih iger. Odzivi učencev na slednje so zelo pozitivni, zato nameravamo izdelovati didaktične igre in razširiti ta način dela.
Na razredni stopnji pa je igra ena izmed osnovnih oblik dela in jo tudi veliko uporabljamo, vendar želimo kupljene in izdelane igre sistematično urediti po določenih kriterijih. S tem želimo vplivati predvsem na njihovo kvalitativno uporabo in tako povečati njihovo učinkovitost za doseganje zastavljenih ciljev.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
V razredu je razlika v posameznih znanjih, sposobnostih in spretnostih otrok zelo velika. Z ustrezno izbiro didaktičnih iger lahko vsakemu posamezniku omogočamo spodbudne pogoje za razvoj.
Otroci se didaktičnih iger večinoma lotevajo z veliko vnemo, saj ob njih prijetno preživijo čas in posledično ob igranju vztrajajo dalj časa. Milan Adamič (1989) pravi, da otroci v igro vložijo notranji napor in z dejavnostjo doživljajo notranje zadovoljstvo, ko preizkušajo samega sebe. To jim omogoča razvijanje pozitivnih osebnostnih lastnosti. Otroci se med drugim naučijo zgubljati in zmagovati.
Preko didaktičnih iger se razvijajo medsebojni odnosi. Učenci se učijo različnih vlog v paru ali skupini, se drug drugemu prilagajajo in razvijajo občutek pripadnosti skupini. To prispeva h krepitvi razredne skupnosti, če pa se v igro vključuje učitelj, pa to prispeva k odnosu učitelj – učenec.
Didaktične igre imajo seveda tudi intelektualni učinek, saj imajo točno zastavljen cilj. Otroci ob njih razvijajo in utrjujejo določene spretnosti in sposobnosti oz. se nečesa naučijo. Pri tem jih vodijo vnaprej določena pravila. Bruce (1996) pa navaja, da se s pomočjo dogovora učijo tudi oblikovanja, vzdrževanja in spreminjanja pravil.

Cilji projekta

Raziskovalni vprašanji:
Kako didaktične igre vplivajo na učence?
Kako sistematično razporediti nabor iger?

Začetni cilji naše raziskave so bili: povečati interes za predmetno področje, popestriti učne ure in uporabiti obstoječe igre ter izdelati nove. Ob poteku projekta so se pojavili vmesni cilji:

povečati interes za uporabo iger, ugotoviti, katere igre so bolj učinkovite in izdelovanje iger po lastnih zamislih učencev. Vse to pa je pripeljalo do novega cilja: izdelati banko kupljenih in izdelanih iger.

Potek dela

Projekt se je začel z izobraževanjem učiteljic o akcijskem raziskovanju in o didaktičnih igrah s pomočjo literature ter strokovne podpore zavoda.

Sledila je izdelava načrta za spremljanje in ugotavljanje obstoječega stanja, glede:

a) interesa za posamezno predmetno področje in
b) razpoložljivih didaktičnih iger.

Oblikovale smo predloge za konkretno izvedbo projekta ter z njegovim potekom, cilji in namenom seznanile starše in učence.

Igre smo vključevale v vzgojno-izobraževalno delo pri rednem pouku, pri dodatnem in dopolnilnem pouku, na razpolago pa so bile otrokom tudi v kotičkih. Učenci in učiteljice smo izdelovali in preizkušali tudi nove igre. Spremljali smo stanje glede interesa učencev za predmetno področje in za posamezne didaktične igre, pri katerih smo vrednotile tudi njihovo uspešnost. Ob koncu projekta smo analizirali novo stanje ter ga primerjali z začetnim.

V drugem delu projekta smo se ukvarjale z izboljšavo stanja in odpravljanjem pomanjkljivosti glede uporabe didaktičnih iger, ki so na šoli. Analizirale smo stanje glede razpoložljivih iger, jih sistematično razvrstile, oblikovale nabor oz. banko iger in s tem vpeljale sistematično uporabo le-teh na šoli.

Banka iger ima aktivno kazalo. Ob kliku na ustrezno triletje oz. predmetno področje, se le-to odpre. Vsaka kupljena ali izdelana didaktična igra je fotografirana, opisan je njen potek oz. cilji, vpisane so opombe, ki se nanašajo na ugotovitve prvega leta vključenosti v projekt (kako so učenci motivirani za posamezno vrsto igre in zakaj, kaj povečuje/zmanjšuje motivacijo, težavnost igre, od česa je odvisen uspeh pri igri: sreče in/ali znanja, možnost uporabe pri učni snovi) in nahajališče.

Obdelava podatkov

Opis vzorca

V šolskem letu 2006/07, ko smo učiteljice raziskovale vpliv iger na učence, so bili v projekt vključeni naslednji učenci in njihove učiteljice: dva oddelka prvega razreda, en oddelek drugega razreda, kombiniran oddelek 2. in 3. razreda na podružnični šoli, 2. in 4. razred 9-letne OŠPP, 4. razred 8-letne OŠPP ter učenci 3. triletja pri pouku biologije in matematike. Zaradi pozitivnih rezultatov v prvem letu projekta so se za sodelovanje v šolskem letu 2007/08, ko smo se odločile izdelati banko iger, odločile vse učiteljice 1. triletja, razredna učiteljica OŠPP, predmetni učiteljici matematike in biologije ter seveda pripadajoči učenci.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)

Podatke smo pridobivale od učencev in učiteljev, ki so bili vključeni v pouk, vzgojiteljice, svetovalnega delavca, knjižničarke in staršev.

Začetno stanje, spremembe med šolskim letom in končno stanje smo spremljale in ugotavljale preko pogovorov, anketnih vprašalnikov, sprotnih zapisov (učiteljeva opažanja), ček list, rangiranja, fotografiranja in video snemanja.

Metode obdelave podatkov
Zbrane podatke smo obdelovale s primerjalno analizo, s procentno analizo odgovorov na anketne vprašalnike, z razlago rezultatov, z iskanjem skupnih ugotovitev, z oblikovanjem zaključkov in poročil.

Ugotovitve in spoznanja

Starši in otroci so projekt pozitivno sprejeli. Z analizo rezultatov začetne ankete pri učencih, in pri starših na razredni stopnji, smo ugotovili, da so jim vsa predmetna področja dokaj všeč. Ob koncu projekta pa na podlagi vseh zbranih podatkov ugotavljamo, da so jim predmeti všeč ali zelo všeč. Rezultati bi bili bolj objektivni, če bi analizo začetnega in končnega stanja primerjali še v kontrolnih oddelkih, kjer ne izvajajo iger in če pred izvedbo projekta iger ne bi izvajali.

Ostala spoznanja pa so:
- Učenci se zelo radi igrajo.
- Pogoj, da je igra otrokom všeč je, da so pri njej lahko uspešni.
- Učno boljšim učencem so bolj všeč igre, pri katerih lahko uporabijo znanje.
- Učno šibkejšim učencem so všeč igre, pri katerih ni treba preveč razmišljati in ki vključujejo faktor sreče.
- Vključevanje novih iger naj bo postopno, sicer se vrednost iger lahko razvrednoti.
- Ob prepogosti uporabi določenih iger lahko interes zanje upade.
- Učenci bistveno bolj cenijo igro, ki jo izdelajo sami, zanjo pa imajo tudi večji interes.
- Učencem so všeč tisti predmeti, ki so zabavni, razgibani in pri katerih so lahko uspešni.
- Učenci so nad igrami navdušeni in želijo s takšnim načinom učenja nadaljevati.
- Paziti moramo, da učencev z igrami »ne razvadimo«; lahko se namreč zgodi, da jim na račun iger upade motivacija za vse ostale aktivnosti pri pouku.
- Igre je treba uporabljati smiselno, previdno, premišljeno in ravno prav pogosto.

Popis kupljenih iger je pokazal, da jih je na razredni stopnji dokaj veliko, na predmetni stopnji pa zelo malo. Na razredni in predmetni stopnji imamo precej že izdelanih iger, ki bi se jih dalo vključiti v izobraževalni proces, razen pri biologiji. Nekatere obstoječe igre so premalo poznane in uporabljene.

Širjenje novosti

Rezultati projekta so bili predstavljeni v Rogaški Slatini in na ZRSS v Ljubljani, ko je potekalo srečanje vodij inovacijskih projektov. S potekom projekta in z njegovimi rezultati smo seznanili tudi celotni učiteljski zbor na šoli in s tem poskušali pritegniti k popisu in sistematični uporabi didaktičnih iger še ostale učitelje, ki pri njem niso sodelovali.
Banko iger namreč lahko uporabljajo vsi učitelji, saj jim je na razpolago na skupnem disku lokalne računalniške mreže. Namenjena je vsem, ki želijo z didaktičnimi igrami popestriti pouk, poskrbeti za dvig motivacije in posledično izboljšati kvaliteto poučevanja ter znanja.

Seznam iger je namreč precej bogat, ker pa igre nastajajo sproti, bo le-ta vsako leto bogatejši in pestrejši. Že vnaprej imamo določene skrbnike, ki bodo poskrbeli za njegovo sprotno posodabljanje.

Projekt didaktičnih iger se tako še ne končuje; šele zdaj ga bomo v celoti umestili v prakso, s tem pa se bodo pokazali novi cilji, ideje, možnosti, pa tudi pomanjkljivosti, ki jih bomo sproti razreševali, upoštevali in ga s tem bogatili.

Literatura

Armstrong, T. Prebudite genija v svojem otroku. 1. natis. Tržič: Učila, 1999. ISBN
Badegruber, B. Učenje brez prisile: v 28 korakih. Radovljica: Regionalni izobraževalni center, 1995.
Bognar, L. Igra pri pouku na začetku šolanja. 1. natis. Ljubljana: DZS, 1987.
Bruce, T. Time to play in early childhood education. London: Hodder in Stoughton, 1991.
Ginnis, P. Učitelj sam svoj mojster. 1. natis. Ljubljana: Rokus, 2004.
Kolb, K. in Miltner, F. Otroci se zlahka učijo. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.
Martinčič, M. et al. Didaktične igre v prvem razredu osnovne šole. 1. natis. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo, 1989.
Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. Psihologija otroške igre: Od rojstva do vstopa v šolo. 1. dopolnjena izdaja. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2006.

OŠ Cerkvenjak – Vitomarci (prej Sv. Andraž)
Cerkvenjak 34
2236 Cerkvenjak

KLOPOTČEVA UČNA IN SPREHAJALNA POT

2005 - 2008

Vodja inovacijskega projekta: Marjan Žmavc, predmetni učitelj, svetovalec

Sodelavci: Iris Breznik, prof., Slavko Toplak, prof., svetovalec, Andreja Govedič, prof., Mirko Galun, predmetni učitelj, svetovalec, Petra Novak, prof.

Konzulent: Minka Vičar, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Klopotčeva učna in sprehajalna pot se vije po cerkvenjaškem gričevju in po dolini Andrenskega potoka. Ime je dobila po klopotcu, prepoznavnem etnografskem elementu naše pokrajine. Cilj Klopotčeve učne poti je predstaviti učencem in drugim obiskovalcem naravne in kulturne znamenitosti slovenskogoriške pokrajine.
Naše raziskovalno vprašanje v okviru inovacijskega projekta je bilo: »Je moje okolje lahko učilnica?« To tezo smo tudi potrdili z ustrezno izbiro vsebin in tem, ki smo jih podrobneje raziskali in predstavili na informacijskih tablah, zloženki in učnih listih. Oblikovali smo projektno skupino, ki je ves čas budno spremljala in nadgrajevala zastavljene aktivnosti. Ker pa je projekt učne poti namenjen učencem, našim in drugim, so bili v projektu aktivni tudi sami. Pomagali so pri določitvi trase poti, oblikovanju učnih listov, urejanju botaničnega vrta, sodelovali so v natečaju za naš prepoznavni znak in očistili so okolico učne poti. V jeseni bodo še izdelovali ptičje krmilnice ter spomladi valilnice za nekatere vrste ptic, ki jih bomo pritrdili na sami učni poti.
Klopotčeva učna in sprehajalna pot ima 15 učnih točk, ob katerih so informacijske table, smerokazi in klopi. Celotna trasa poti je opisana v zloženki, za učence pa so pripravljeni učni listi, ki so prilagojeni njihovi starostni stopnji. V središču kraja je osrednja informacijska tabla s karto, krajšim opisom v slovenščini, nemščini in angleščini ter fotografijami vseh učnih točk.
Učna pot je sestavljena iz splošnega družbeno-geografskega ter naravoslovnega dela in vsebine se prepletajo. V prvem delu se učenci in obiskovalci seznanijo z orientacijsko točko, ki nudi čudovit razgled, Johanezovo trto, potomko najstarejše vinske trte na svetu iz mariborskega Lenta, morfološkimi značilnostmi Andrenskega potoka, ostanki potočnega mlina, izvirom Lübe vodice, kot naravne pitne vode ter v nadaljevanju še z ostanki rimskih gomil, etnografsko muzejsko zbirko in poznogotsko cerkvijo Sv. Antona.
Naravoslovni del učne poti je namenjen predvsem spoznavanju različnih vrst naravnih in antropogenih ekosistemov ter značilnih vrst rastlin in živali. Učenci in obiskovalci se lahko seznanijo z njihovim načinom življenja in ogroženosti nekaterih vrst.
V šolskem botaničnem vrtu je zastopanih preko 40 rastlinskih vrst, od katerih prevladujejo predvsem začimbnice. V gozdu kot najpomembnejšem naravnem bogastvu se ohranja biotska raznovrstnost. Obiskovalci se seznanijo z nekaterimi najbolj značilnimi drevesnimi vrstami in rastlinami zeliščnega sloja ter živalmi. Na učni poti lahko srečamo nekaj endemičnih vrst, kot so strašnični in temni mravljinčar, ki spadata v družino metuljev. Obe vrsti sodita med ogrožene in sta značilni za močvirnate nižinske travnike z veliko strašnico. Ob čistilni napravi spoznajo njeno delovanje in se ob pomoči učnega lista preizkusijo v njeni izdelavi. V sadovnjaku se seznanijo z nekaterim starimi sortami jablan, kot so jonatan, zlata parmena in krivopecelj.

Naravoslovni del poti se zaključi ob ribniku, ki nudi obiskovalcem prostor za počitek in opazovanje okolice. Ribnik je pomemben kot življenjski prostor številnim rastlinam in živalim, med katerimi lahko izpostavimo raka jelševca, ki sodi v družino košarjev in je že ogrožena vrsta.
Klopotčeva učna in sprehajalna pot je namenjena tudi sprehodu v naravo, da si okrepimo telo in duha. V projektu so poleg učencev in učiteljev naše šole sodelovali še: Občina Cerkvenjak, Zavod za gozdove RS, Turistično društvo Cerkvenjak, Lovska družina Dobrava in nekateri naši domačini. Učno pot smo slovesno predali svojemu namenu dne, 20. 6. 2008 in prvi odzivi laične in strokovne javnosti so zelo ugodni, zato upamo, da smo z našim inovacijskim projektom zapolnili vrzel v prepoznavnosti slikovite slovenskogoriške pokrajine.

Flapper's learning and walking path – abstract:

The flapper learning and walking path is twisted along the hilly landscape of Cerkvenjak and follows the brook in Andrenci valley. It was named after a flapper, which is a recognizable etnographical element of the landscape. The main aim of the flapper's learning path is to represent all the natural and cultural sights in Slovenske gorice.
The main research question of the innovative project was: Is there a possibility that my environment becomes my classroom? This thesis was confirmed by a great variety of contents and themes, which were discussed in details, researched and presented on information boards, in booklets and handouts. And what is more, we established a project group, which was all the time present in monitoring and observing all set activities. The intention is to involve all the pupils into the project. Pupils determined the walking path, they took an active part in forming the worksheets, they maintained the botanical garden, they participated in a competitive examination and what is more, they helped to clean the environment of the learning path. Our pupils will build some hatcheries and bird-feeding-houses, which will be fixed along the learning path.
The Flapper's learning and walking path has got about 15 learning points, which are marked by information boards, way marks and benches. The whole path is thoroughly described in the brochure. Worksheets are arranged for pupils according to their personal growth and age. There is an information board with a map and a short description in Slovene, German and English, with the photos of the learning points included.
The learning path merges the general socio-geographical part with the nature science. The pupils are already informed about the landmark, which affords a beautiful view, they learn about Johanez`s vine – the descendant of the world's oldest vine in Maribor (its district is called Lent) – and the morphological characteristics of the brook in Andrenci. They are confronted with the remains of the water-mill and taught about the famous wellspring called Lüba vodica, a natural drinking water. They can closely examine the remains of Roman mounds, the ethnographical collection and the late-gothic church of St. Anton.
The naturalistic part of the learning path has got its intention in exploring all the different natural and anthropological eco-systems and the typical species (animals, plants).
There are over 40 vegetal species in the school's botanic garden, spices are predominating among them. The biotic heterogeneousness remains preserved in the forest, the most important natural resource. The most common tree species, spices and animals are introduced to the visitors. A few endemic species can be found on the path – the maculinea teleius and maculinea nausithous, both belonging to the species of butterflies. Both are endangered species and typical of the moorland's lower meadows similarly as the sanguisorba officinalis.
The natural part of the learning path ends at the pond, which provides a place to rest, relax and to observe the environment. The pond is an important living environment for numerous plants and animals. One to exposure is the astacus astacus-a crab, which belongs to the species called astacidea, an endangered group.
The Flapper learning and walking path is appropriate for taking a walk in the nature, to strengthen our body and soul. Besides the pupils and teachers the project joined also: The

Community of Cervenjak, The Institute for Slovene Forests, The Tourist Association of Cerkvenjak, The Hunting Association of Dobrava and other locals.
The path was ceremonially opened to its purpose on 20 June 2008. The first reaction of public was immensely favorable and we truly hope we contributed in further recognition of Slovenske gorice landscape with this innovative project.

Ključne besede: klopotec, učna in sprehajalna pot, Cerkvenjak, vinska trta, lüba vodica.

Problemsko stanje

V vsakodnevni pedagoški praksi se učitelji srečujemo s problemom kako učencem predstaviti nekatere naravoslovne in družboslovne vsebine v naši neposredni okolici, zato smo se odločili za inovacijski projekt »Klopotčeva učna in sprehajalna pot«.
Naše okolje je bilo opisano v strokovni literaturi, vendar premalo raziskano na mikro nivoju. Prav zato smo želeli nekatere posebnosti našega okolja strokovno raziskati in predstaviti.

Cilji projekta

»Je lahko moje okolje učilnica?«
Eden poglavitnih razlogov je bil, da nekatere naravne in družbene posebnosti še niso bile dovolj strokovno predstavljene, zlasti pa ne prilagojene za potrebe pouka v naravi.

Potek dela

1. Opredelitev IP
2. Formiranje projektne skupine
3. Pridobitev virov
4. Analiza virov
5. Realizacija zastavljenih ciljev
6. Evalvacija IP

Osrednji problem našega IP je bil kako vizualno, unikatno, avtentično predstaviti našo učno pot in mislimo, da nam je to kasneje tudi uspelo.
Vsi cilji projekta, ki smo si jih zastavili v začetku so bili doseženi, nekateri celo bolj kot smo pričakovali.

Obdelava podatkov

Za raziskovalni vzorec nam je služilo naše neposredno okolje, ki smo ga v nekaterih segmentih podrobneje raziskali.
Podatke smo zbirali s pomočjo analize virov, neposrednega opazovanja, intervjuja, fotografiranja, ankete, pogovor, itd.

Zbrane podatke smo nato analizirali s pomočjo različnih metod dela za obdelavo in prezentacijo virov.

Ugotovitve in spoznanja

Najpomembnejši dosežek našega IP je, da smo določili traso učne in sprehajalne poti, jo ustrezno označili z informacijskimi tablami, kažipoti in strokovno podkrepili z zloženko ter učnimi listi.
Naše okolje je tako dobilo novo avtentično, edino pod tem imenom znano učno in sprehajalno pot, ki ne bo v korist samo šoli, ampak tudi občanom ter turistom, ki vedno rajši zahajajo v naše kraje.

Širjenje novosti

- celostna podoba našega IP (logotip);
- izdelava informacijskih tabel in zloženke,
- izdelava učnih listov za učence;
- ureditev botaničnega in zeliščnega vrta;
- določitev in oprema posameznih točk na Klopotčevi učni sprehajalni poti;
- soglasje lastnikov zemljišč;
- sodelovanje z Občino Cerkvenjak, Zavodom za gozdove RS, Turističnim društvom in Lovsko družino Dobrava;
- usposabljanje učencev za vodenje po poti;
- otvoritev in predaja učne poti v javno uporabo;
- seznanitev medijev in širše javnosti z našo učno potjo.

Našo učno pot bodo lahko koristile tudi druge šole, občina za promocijo in turistično društvo za popestritev lokalne ponudbe.
Naši rezultati so plod dobrega sodelovanja z lokalnim okoljem, obenem pa smo dokazali, da ima lahko vsak kraj, tudi na ruralnem območju mnoge drobne lokalne posebnosti, ki so vredne ogleda.

Literatura

Krajevni leksikon, 1995, DZS, Ljubljana.
Cerkvenjak od pradavnine do današnjih dni, Žmavc Marjan, 2000, Slovenskogoriški forum, Cerkvenjak.
Podobe kraja, Zbornik Občine Cerkvenjak, 2001, Cerkvenjak.
Svet med Muro in Dravo, Viktor Vrbnjak, 1968, Založba obzorja Maribor.
Zbornik Cerkvenjak, Ciril Paluc, 1964, Cerkvenjak.
Interni šolski projekti v letih 1996–2007.
Skrivnosti svet starin v Cerkvenjaku, Stanko Pahič in Vlado Lorber, 1986, Pokrajinski muzej Maribor.
Domača pokrajina (priročnik), dr. Jurij Kunaver, 1989, Mladinska knjiga.
Pregled stanja biotske in krajinske pestrosti v Sloveniji, Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje, Ljubljana 2001.
Slikovni vodnik: Rastline in živali z vami na sprehodu, 2005, Modrijan, Ljubljana.
Rastline in živali okrog nas, 1993, Mladinska knjiga, Ljubljana.

OŠ Davorina Jenka
Krvavška cesta 4
4207 Cerklje na Gorenjskem

PREKO IGRE DO ODGOVORNEGA VEDENJA

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Renata Perne, vzgojiteljica predšolskih otrok

Sodelavci: Mateja Repnik, učiteljica RP, Mirjana Rožman, prof. RP, Petra Fajdiga, prof. RP, Vanja Sodnik Petrič, prof. RP, Ana Žagar, učiteljica RP, Mojca Krovinovič, prof. RP, Marija Habjan, vzgojiteljica predšolskih otrok, Irena Naglič, vzgojiteljica predšolskih otrok

Konzulent: Mihaela Kerin, Zavod RS za šolstvo – enota Ljubljana

Povzetek:
Skozi leta poučevanja večina učiteljev in učiteljic v osnovnih šolah opaža porast agresije in nestrpnosti v razredih. In ker se zavedamo, da aktivno lahko prispevamo k izboljšanju stanja, smo se v naši šoli odločili, da model, ki ga naš vrtec pri OŠ uporablja za povečevanje odgovornega vedenja v oddelku, prenesemo tudi v prvo triado.V projekt se je tako vključila ena skupina iz vrtca, štirje prvi in dva druga razreda.
Najprej smo postavili meje in jih zapisali v obliki piktogramov, da so jih lahko »brali« tudi naši pet in šest letniki. Zavedati se moramo, da meje pomagajo ljudem, da postanejo odgovorni za svoja dejanja. V razredu smo imeli aplikacijo Vlaka prijateljstva, na katerem so bili vpisani vsi otroci iz posameznega razreda ali oddelka. Vsak dan smo začeli z veselim obrazom (posebni simboli, ki smo jih lepili pod otrokovo ime).Ob neprimernem dejanju, ki ga je posameznik zagrešil pa smo ta znak zamenjali z žalostnim obrazom in s tem pokazali, da smo zaradi tega žalostni. Vedno smo se o problemu pogovorili in otroku dali možnost, da popravi storjeno napako. Vključevale smo tudi precej socialnih iger, ki so posegale na vsa področja, ki smo si jih zastavili in jih imamo omenjene tudi v viziji šole (zmanjševanje agresije, nestrpnosti,spoštovanje, solidarnost, pravičnost, zaupanje, sodelovanje).
Načrtovale in izvajale smo aktivnosti, spremljale učinke akcije ter v samem procesu večkrat kaj popravile, odvzele ali dodale. Na listu smo mesečno beležile stanje v razredu. In kaj kmalu ugotovile, da smo na pravi poti.
Z velikim veseljem lahko povemo, da so k projektu pozitivno pristopili tudi starši otrok, ki so se aktivno vključevali in nam pomagali.Ob analizi vprašalnikov za starše smo ocenili, da nas starši podpirajo in opazijo spremembe pri svojem otroku.
Naporno je biti dosleden. Pa vendar smo se vse članice, ki smo sodelovale v projektu zavedale, da le z doslednostjo lahko stvari spremenimo na bolje.

Abstract:
Over the years the majority of primary school teachers have noticed more aggression and intolerance in their classrooms. Being well aware that we can actively improve the present state, some teachers in our school have decided to introduce the model already used to increase responsible behaviour in our kindergarten to the first cycle of our school. One kindergarten group, four first grades and two second grades were included in the project.
Boundaries were set and written in the form of pictograms so that they could be "read" by our five- and six-year-olds. Namely, we should bear in mind that boundaries help people become responsible for their actions.

The application "friendship train" containing names of all the children from individual classes or groups was put up in each classroom. We started each day with a happy face (smiley faces-special symbols stuck under children's names). Improper behaviour was marked by an unhappy face thus showing the child teachers were not happy. Each problem was discussed and the children were given the opportunity to correct their mistakes. A large number of social games covering different areas that had been agreed upon and are also mentioned in our school vision (diminishing aggression and intolerance, respect, solidarity, sense of justice, confidence, cooperation) was included.
Different activities were planned and carried out, the effects of our actions were closely followed. During the process some activities were modified, some added and others abandoned.
The situation in the classroom was registered each month. It was soon established we were on the right track.
We are really satisfied because of the positive attitude of our children's parents whose participation helped us in our endeavours. Furthermore, the analysis of the questionnaires shows that parents support us and notice differences in the behaviour of their children.
It is hard to be consistent. However, all the members of our team of participating teachers are aware that only by being consistent we can change things for the better.

Ključne besede: odgovorno vedenje, socialna igra, meje

Key words: social games, boundaries, responsible behaviour

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Porast nestrpnosti in agresivnosti v razredih ter neprimerni odnosi med učenci in učencev do stvari so nas spodbudili, da poskušamo uveljavljeni model odgovornega vedenja v našem vrtcu prenesti tudi v razred.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Otroci, ki so vključeni v vrtec in šolo, prihajajo iz različnih socialnih okolij. Doma vladajo določena pravila in vsak starš meni, da je njegova pot pravilna. V oddelku pa se mora otrok prilagoditi novim navadam, ki jih zahteva skupinsko delo. Otroci spoznajo nova pravila, meje. Vendar se otroci različno odzivajo v novem okolju. Otrokom moramo razložiti posledice neprimernega vedenja (udarjanje, grebenje) tako, da to spoznajo in poiščejo rešitve za tako vedenje.(Kirsten A.,2000: IV – 7) Določena pravila ter pričakovanja v oddelku pomagajo, da se otroci sčasoma znajo obvladovati. S tem se učijo odgovornega vedenja. Mi smo s pomočjo socialnih iger, ki so jih zbirale in izvajale članice projekta, močno izboljšali vedenje v oddelkih. Odločile smo se, da bomo usmerjale otroka v razumevanje posledic dobrega in slabega ravnanja. Igra Vlak prijateljstva nas je spodbujala k pogovoru, igri in rešitvam.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje:
Kako otroka preko igre pripraviti do odgovornega vedenja

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Menimo, da otroke preko igre lažje učimo strpnosti, potrpežljivosti, lepega in odgovornega vedenja. Otrokom nudimo dober vzgled tudi s pomočjo komunikacije (odrasli – odrasli, odrasli – otrok). Kaže pa se tudi potreba po doslednem uporabljanju vljudnostnih izrazov.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

- faza – Postavljanje ustreznih meja glede na starost otrok (piktogrami)
- faza – Izdelava vlaka prijateljstva z ustreznimi znaki (vesel, žalosten, jezen obraz)
- faza – Seznanitev in vključitev staršev v projekt
- faza – Mesečna analiza stanja v razredu (oktober 2007 – april 2008)
- faza – Seznanjanje staršev z vedenjem njihovega otroka
- faza – Evalvacija vprašalnikov za otroke in starše
- faza – Dodan znak za vestno izpolnjevanje dolžnosti

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta.
Na prvi problem smo naletele, ko smo sestavljale list za merjenje začetnega stanja v oddelku. Navedle smo absolutno preveč trditev, ki naj bi jih na začetku v oktobru in nato vsak mesec spremljale. S pomočjo konzulentke smo nato odgovorno vedenje delile na tri dele: vedenje, vljudno pogovarjanje in konflikte. K vsakemu delu smo dodale dve do tri trditve.
Nekaj problemov smo imele tudi pri sestavljanju vprašalnika za otroke. Spraševale smo se, kako sestaviti vprašalnik, da ga bodo lahko izpolnili (s pomočjo vzgojiteljice ali učiteljice) otroci od 4. – 7. leta starosti. Pripravile smo vprašalnik, ki ga otroci pobarvajo. Po analizi teh vprašalnikov smo iskale rešitev, kako bi ga popravile, spremenile vprašanja, saj smo ugotovile, da so odgovori precej podobni.
V nekem trenutku smo opazile, da vlak prijateljstva ne služi več svojemu namenu . Nekateri otroci (bolj tihi, zadržani) so zadovoljni odhajali iz učilnice z veselim obrazom na vlaku, pa se pravzaprav niso posebno trudili. Zato smo uvedle še en znak – čebelico, za tiste otroke, ki so v določenem dnevu pokazali pravo odgovorno vedenje.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

- izboljšanje stanja v razredu (vedenje in odnos otrok)
- pozitivna povratna informacija staršev
- pozitivna povratna informacija otrok

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V začetku projekta smo sestavili list za spremljanje začetnega stanja. Nato smo stanje preverjali vsak mesec. Dogovor med člani projekta je bil, da se list izpolni tretji teden v

mesecu. Vse evalvacije stanja v razredih je zbirala vodja projekta, ki jih je ob koncu šolskega leta evalvirala.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)

- mesečni sestanki članov projekta (dobra praksa) ter refleksija posameznika o izvedenih aktivnostih
- ankete za starše
- ankete za otroke

Metode obdelave podatkov

- statistični prikaz pomembnih kazalcev stanja v oddelku
- evalvacija vprašalnikov za starše

Prikaz rezultatov
Pri vedenju bi izpostavile mejo Mirno je bolj varno, ki je eno glavnih pravil na naši šoli.

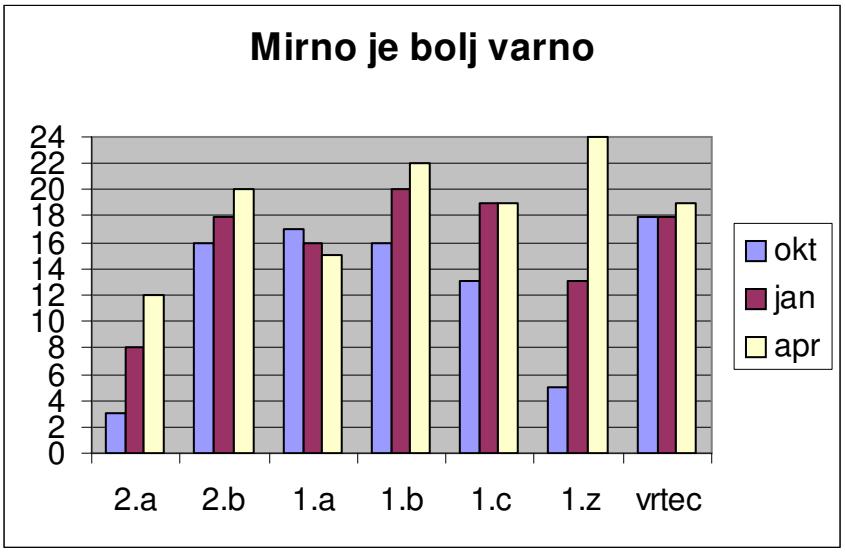

Cilj je bil, da preko igre povečujemo uporabo vljudnostnih izrazov.

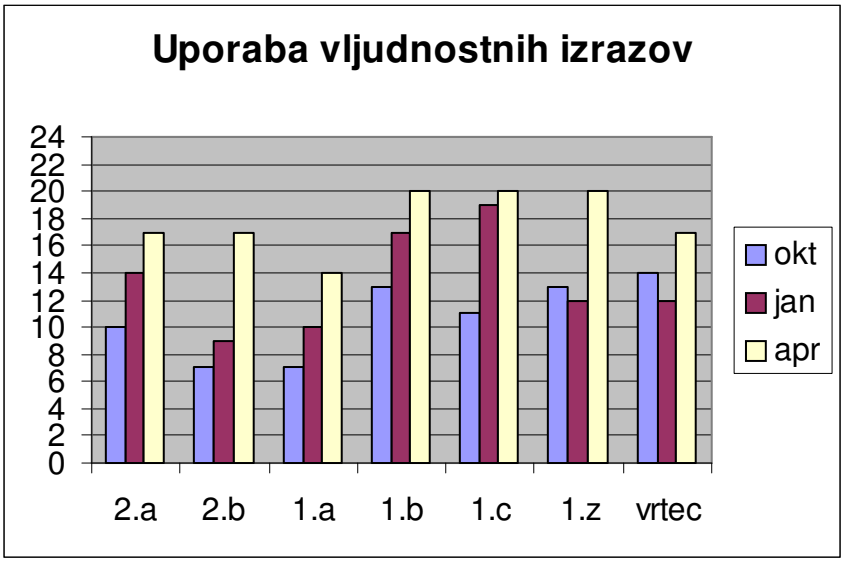

Nestrpnost v oddelku se najbolj kaže pri seganju v besedo. Z igrami vlog smo skušali nestrpnost zmanjšati.

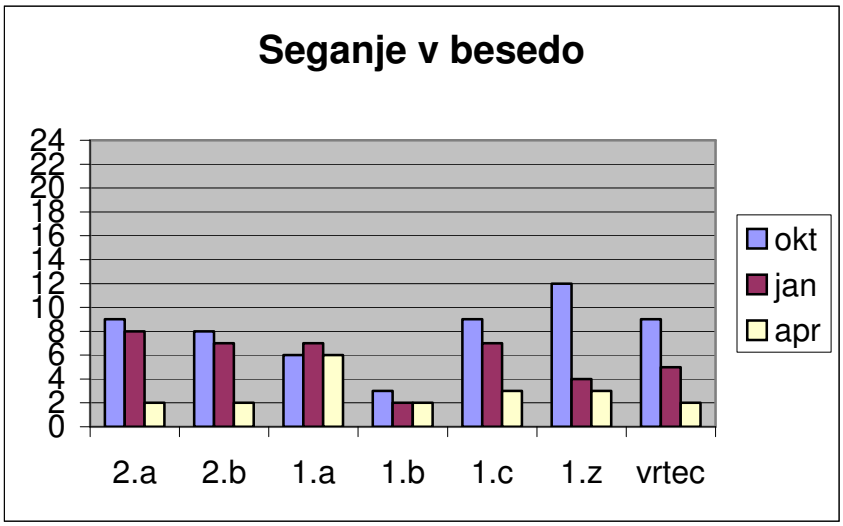

Evalvacija vprašalnikov za starše:

ODDANIH VPRAŠALNIKOV: 146
VRNJENIH VPRAŠALNIKOV:109 (71,9 %)

1. Se strinjate s tem, da ste tedensko obveščeni o vedenju otroka med poukom?

   DA = 92 odg. **NE = 0 odg.**
   17 vprašalnikov iz vrtca tega vprašanja ni imelo, ker tedensko ne obveščajo staršev.

2. Ali se pogovorite z otrokom o stanju preteklega tedna?

   DA = 105 odg. **NE = 3 odg.**

3. Ali pri svojem otroku opazite tudi naša prizadevanja na vzgojnem področju (pozdravljanje, higiena, reševanje sporov, vljudno nagovarjanje…)?

   DA = 104 odg. **NE= 4 odg.**

4. Ali ste pri otroku opazili, da načrtno razvijamo vrednote, kot so strpnost, spoštovanje in zaupanje?

   DA = 100 odg. **NE = 9 odg.**

5. Zgoraj omenjene vrednote so temeljne, na katerih gradimo odnose v vrtcu in šoli. Ocenite našo uspešnost na lestvici ocen.

   1 = 0 odg. **2 = 0 odg.** **3 = 2 odg.** **4 = 64 odg.** **5 = 43 odg.**

Nekaj izjav staršev o samem projektu. In ali se otrok počuti varnega in sprejetega:

- Zadovoljna sem z napredovanjem svojega otroka in pozdravljam vsa prizadevanja k boljšemu vedenju v razredu

- Opažam pozitivne spremembe v vedenju, pozornost do okolja, do soljudi, socialni čut…
- Odkar je naš A. začel hoditi v šolo vidimo, samo pozitivne spremembe, tako na učnem kot tudi vzgojnem področju. Otrok je manj konflikten, manj nemiren, bolj redoljuben…v šolo hodi rad

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj:
Učenci so novost z veseljem sprejeli. Učiteljice v vseh oddelkih, v katerih se je izvajal projekt ugotavljamo, da smo projekt uspešno vnesli v naše pedagoško delo. Pri tem so nam bili v veliko pomoč tudi starši učencev, ki so ob sprotnih problemih takoj odreagirali. Ob večjih problemih smo se poslužili pogovorov v trikotniku učitelj – učenec – starši. Učenci, ki so imeli z doseganjem ciljev težave, so se trudili, da so svoje vedenje in odnos do stvari in sošolcev izboljšali. Ko smo jih vzpodbudili še z dodatnim znakom, so iskali še dodatne možnosti za pohvalo (odnos do prijateljev, njihove lastnine, solidarnostna pomoč …). Evalvacija vprašalnikov za starše ob zaključku šolskega leta nam je pokazala, da so bili starši s projektom ves čas seznanjeni in so ga ocenili kot zelo uspešnega. Z vlakom prijateljstva, ki so ga dnevno ali tedensko (1. razredi) učenci prinašali domov so bili tako seznanjeni s stanjem. Starši želijo vedeti, kako se njihov otrok dnevno vede pri pouku.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Na večino otrok je projekt dobro vplival. Pri nekaj otrocih (3-5) pa projekt ni dosegel želenih učinkov.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
V oddelkih smo imeli vlak prijateljstva. Na začetku dneva so vsi otroci imeli vesel obraz. Ob posameznih problemih, smo otroku spremenili znak. S tem smo sporočili, da smo žalostni ali jezni zaradi njegovega dejanja. Vsak otrok je imel možnost popraviti znak do konca pouka. V naslednji fazi akcijskega raziskovanja smo zaradi tega, ker smo imeli občutek da znaki izgubljajo veljavo, vlak prijateljstva odnašali domov v vpogled. Dodali smo tudi dodaten znak čebelice za tiste otroke, ki so se v določenem dnevu posebno trudili.

Možnosti uvajanja v druga področja
Novost smo prenesli tudi v domače družinsko okolje. Po razgovoru s starši, nekaj le teh model uporablja tudi doma.
Model bi v višjih razredih lahko uporabljali tudi pri opravljanju domačih nalog.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Vlak nas prisili v dosledno spremljanje vedenja otrok in beleženja mesečnega stanja v razredu. Če učitelj pristopi celostno te prisili v nenehno reševanje problemov v razredu (socialne igre, pogovor, opravičilo).

Literatura

Srebot, R. Potovanje v tišino: sprostitvena vzgoja za otroke. Ljubljana:DZS,1996. ISBN 86-341-1663-8
Strojin, M. Otroci potrebujejo mejo. Ljubljana: otroci, 2006. ISBN 961-91281-3-3
Levete, S. Osamljenost in prijateljstvo. Ljubljana:DZS, 1998. ISBN 86-341-2157-7
Sanders, P. Ljubezen, sovraštvo in druga čustva. Ljubljana: DZS, 1999. ISBN 86-341-2149-6
Kroflič, R. Med poslušnostjo in odgovornostjo: procesno-razvojni model moralne vzgoje.
Ljubljana: Vija, 1997. ISBN
Hansen, Kirsten A. Oblikovanje oddelkov, osredotočenih na otroke od tretjega do šestega leta starosti. Ljubljana: pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom, 2000. ISBN 961-6086-11-1

Osnovna šola Domžale
Bistriška 19
1230 Domžale

LJUDSKO IZROČILO- POVEŽIMO PRETEKLOST S SEDANJOSTJO

2006- 2008

Vodja inovacijskega projekta: Romana Radmelič, dipl. vzg.

Sodelavci: Petra Kališnik spec.ped., Marjana Grošelj dipl. informatik, Katica Pantner prof.zgod. in soc., Monika Grašič prof. zgod., Mag. Katarina Vodopivec prof.bio., Irena Pirš učiteljica raz. Pouka, Tjaša Šuštaršič prof .raz. pouka, Aleksandra Starin učiteljica raz. Pouka, Vesna Pungerčar Verbič dipl. vzg., Mag. Magda Mihelčič prof. raz. pouka, Veronika Šporar dipl.vzg., Angelina Bolta dipl. vzg., Nataša Bergant prof. zgod. in soc., Ana Lampe prof. tel. vzg.

Konzulent: Igor Lipovšek, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:

V dveh letih sodelovanja smo v naši šoli in tudi v širši okolici predstavili plesno, glasbeno, dramsko/ pripovedno in rokodelsko ljudsko izročilo naših prednikov. Vnašali smo veselje in ljubezen do pomembnosti ohranjanja slovenskih korenin in okrepiti slovensko narodno zavest. Prvo leto smo se seznanjali z različnimi področji ljudskega izročila: stari ljudski plesi/ folklora, svet glasbe, v katero smo vključevali ljudske igre, zbiranje starih pesmi, petje ljudskih pesmi, izdelovanje ljudskih glasbil in igranje na njih.

Seznanili smo se tudi z nekaterimi običaji(ličkanje koruze, žetev,……), rokodelstvom in domačimi obrtmi(slamnikarstvo, stare vezenine itd…). Povabili smo gospo Dušico Kunaver ter še nekatere strokovnjake iz različnih področij ter zaključili šolsko leto s srečanjem , kjer je bila na ogled razstava celoletnega dela in obenem še izvedli krajši kulturni program.

Drugo šolsko leto smo se iz šole premaknili v širšo okolico. Področja ljudskega izročila so ostajala ista. Osredotočili smo se na dramatizacijo in uprizoritev nekaterih ljudskih iger in povezovali starejše generacije z mladimi. S povezovanjem šole z Domom upokojencev smo uvajali primer dobre prakse v novem okolju in ga uporabili ter vrednotili. Kasneje pa smo ta primer skušali izboljšati, odpraviti pomanjkljivosti.

Projekt je bil zelo dobro zastavljen in teme so vedno znova zanimive, saj prihajajo v šolo novi učenci, ki jih lahko pritegneš k različnim oblikam ljudskega izročila, da ne gre v pozabo in verjamem, da se to ne bo zgodilo.

Abstract:

FOLK TRADITION- LET'S CONNECT THE PAST WITH THE PRESENT

In two years of collaboration we have presented in our school and in broader area dance, musical, drama/ narritive and handicraft folk tradition of our ancestors. We applied joy and passion for the importance of preserving Slovenian roots and strengthening Slovenian national awareness.

During the first year we were acquainting ourselves with various parts of folk tradition: old folk dances/ folklore, the world of music which we combined with folk plays, collecting old songs, singing folk songs, making and playing of folk instruments.

We also got acquainted with some habits(corn huskings, harvest, etc…), handicraft(straw hat making, old embroidery, etc…) . We invited Ms. Dušica Kunaver and other experts from various fields and finished the school year with a gathering. We held an exhibition of the year's work followed by short cultural program.
In the second year we moved our activities outside of school. The folk tradition areas remained the same. We focused on dramatisation and staging of some folk plays and were linking older generations with younger ones.
Our collaboration with the Retirement home presents a case of good practice in a new environment which was used and evaluated. Later onwards we tried to improve the case and rectify deficiencies.
The project was very well designed as subjects are always interesting. There are always new pupils coming to school that are drawn to different forms of folk tradition so that it doesn't go into oblivion. I believe that such thing won't happen.

Ključne besede: ljudsko izročilo, primer dobre prakse

Problemsko stanje

V okolju, kjer sem delovala jaz in moji sodelavci, se je pojavil globlji razkorak med pravim pomenom slovenske besede v ljudski pesmi in pripovedi na eni strani ter na drugi strani populizacija turbofolk izražene glasbe, ki je zasvojila naše učence. Osveščenost nekaterih ljudi na vodilnih mestih in drugih strokovnih delavcev nas je napeljala na idejo, da spremenimo obstoječo situacijo in ponovno oživimo pomen ljudskega izročila skozi različne etnološke vsebine, vključene v program podaljšanega bivanja in v načrt dela prvega triletja.
Poti iskanja predlaganih rešitev, da presežemo problem slabega govora in petja v medijih in v šoli, smo iskali v različnih možnih rešitvah preko zanimivih knjig z različnimi zanimivimi vsebinami in področji ljudskega izročila, v katerega so se vključevali učenci in predstavili različne informacije o običajih, šegah, prepevali stare pesmi iz pesmaric,prebirali zanimive informacije o različnih obrteh na internetu in marsikdaj izdelali še skupno z učiteljicami izdelke.

Cilji projekta

Naše raziskovalno vprašanje je bilo povezano s kakšnim didaktičnim pristopom lahko čimbolj motiviramo učence za ljudsko izročilo in kako in zakaj je pomembno združevati mlade s starejšimi ljudmi.. Razlogi za izpeljavo raziskave so bili povezani z vsakdanjostjo v našem bližnjem okolju, ko se tako rado pozablja na našo slovensko prvobitnost in pomen slovenske besede in drugi razlog leži pred nami, ko se povsod v naši družbi poudarja mladost, na stare ljudi pa se pozablja.

Potek dela

Projekt smo začeli izpeljevati že pred tremi leti in sicer prvo leto je bilo poskusno, da bi lahko ugotovili, na kakšen odziv bomo naleteli. Posluževali smo se različnih zanimivih etnoloških vsebin in pripeljali v šolo različne strokovnjake,ki so učencem prikazali lepoto slovenske folklore,tipičnih slovenskih glasbil, tehnike vezenja, se spoznali z ličkanjem ter prepevali stare ljudske pesmi z ljudsko pevko itd… Skratka; poskušali smo pričarati vsebinsko zanimivo in bogato kulturo Slovencev ter naleteli na zelo plodna tla. Nato pa smo samo še

nadgrajevali vsebine naslednji dve šolski leti ter omogočili otrokom in strokovnim sodelavcem znotraj in zunaj šole, da so bili glavni akterji. Ključni problem pri otrocih in tudi pri nas so bili, kako vpeti ta novi tok razmišljanja o zavedanju pomembnosti slovenske besede in bogate kulture v način dela v podaljšanem bivanju in v nekaterih oddelkih razrednega pouka in lahko samo rečem, da nam je uspelo, saj je bilo čutiti veliko zadržanost pred tremi leti, zdaj pa smo že pred začetkom šolskega leta vključili ljudsko izročilo v delo pred vsemi pomembnejšimi kulturnimi prazniki in povezovanje šole z Domom upokojencev štirikrat letno..
Cilji projekta so bili v celoti doseženi, saj smo se spoznavali z ljudskim izročilom preko običajev, plesa, glasbil, petja ljudskih pesmi, rokodelstva in domače obrti naših prednikov ter priučitvi različnih veščin, ki jih še zdaj vnašamo v naš sodoben način življenja, zelo podrobno vsa tri šolska leta.. Zelo pomembno je bilo sodelovanje znotraj šole: med učitelji oddelkov podaljšanega in učitelji razrednega pouka ter učenci različnih razredov. Zelo pa nam je tudi uspelo širiti in sodelovati s širšo lokalno skupnostjo tako, da smo povezani še sedaj z Domom upokojencev štirikrat letno.

Obdelava podatkov

Ob zaključku projekta sem začutila pomembnost povratne informacije s strani kolegic s katerimi sem sodelovala ves ta čas, zato sem pripravila anketo z enim samim vprašanjem. To vprašanje se je glasilo: Kaj bi še naprej vključevali v delo podaljšanega bivanja in razrednega pouka 1. triade s področja ljudskega izročila?
Nato smo se enkrat dobile in sem jim razdelila liste s tem vprašanjem na katerega so mi odgovorile. Oblika dela pri zbiranju podatkov je potekala frontalno, skupinsko in individualno. Moram reči, da je vseh štirinajst sodelavcev zelo pozitivno odgovorilo na vprašanje in poudarilo, da nadaljujemo tradicijo in hodimo štirikrat na leto v Dom upokojencev ter tudi sami z otroki še vedno pripravimo kulturno umetniški program za starše 8. februarja. Šest učiteljic razrednega pouka pa je poudarilo, da ne bodo uporabljale tradicionalno učbenika za prvi razred, ampak se bodo pri glasbi posluževale petja čimveč ljudskih pesmi in njihovega memoriranja ter igranja na male inštrumente.

Ugotovitve in spoznanja

Vesela sem, da sem lahko vodila tako uspešen projekt pretekla tri šolska leta. Vmes so nekateri sodelavci odhajali, nekateri prihajali. S sodelavci smo prišli do spoznanja, da je za otroka največja motivacija npr. učenja novih pesmi, igric ali izdelovanja inštrumentov, da se kasneje, ko nekaj že znajo, predstavijo pred širšo publiko. Radi nastopajo pred drugimi učenci, pred starši, v Domu upokojencev… Zelo radi so pohvaljeni in njihova samozavest postane v teh trenutkih močnejša. Skozi spoznavanje različnih področij ljudskega izročila smo se učili in se še učimo veliko o življenju naših prednikov in to lahko povezujemo v sedanjost. Ob projektnih nalogah pa spoznavamo in se zavedamo bogastva slovenske kulture in krepimo samozavest, ki je pomembna za vsak narod. Projekt je v našo šolo že prinesel veliko pozitivnih odzivov in ji obenem dal priložnost, da deluje navzven, zato mislim, da s strani staršev in njihovih otrok imamo podporo. Zelo uspešno pa tudi sodelujemo z Domom upokojencev in nekaterimi društvi v samem kraju. Verjamem, da smo se s projektom dotaknili mnogih src in menim, da so teme vedno znova zanimive in se bodo zelo dobri sadovi medsebojnega sodelovanja med učitelji in učenci znotraj šole ter s širšo lokalno skupnostjo, obdržali še naprej.

Širjenje novosti

Dosežena raven novosti je bilo pred tremi leti » uvajanje dobre prakse«. Kasneje pa smo »razvijali tako imenovano dobro prakso« in smo primer dobre prakse poskušali izboljšati, odpraviti pomanjkljivosti. Tak primer dobre prakse na naši šoli je bilo povezovanje šole z Domom upokojencev, ki ga nadaljujemo še naprej. Možnosti za uvajanje novosti še v druga področja obstajajo in sicer na področju pouka glasbe v prvi triadi na razredni stopnji s poudarkom na slovenskih starih besedilih in v podaljšanem bivanju pri projektu zdrave prehrane in starih tipičnih slovenskih jedi iz posameznih pokrajin Slovenije. Močni smo predvsem na področju povezovanja šole z lokalno skupnostjo in zelo osveščenega kadra, ki nadaljuje tradicijo dobre prakse ljudskega izročila preko različnih vsebin in dejavnosti, zapisanih v letnem delovnem načrtu za podaljšano bivanje. Drugim lahko ponudimo pomoč pri oblikovanju čimbolj bogatega programa dejavnosti in vsebin z različnih področij ljudskega izročila in prave strokovnjake za posamezna področja, s katerimi smo imeli dobre izkušnje in jih lahko druga šola povabi na obisk itd…

Literatura

Bogataj, J. (1999) . Srečanja s sodobnimi rokodelci. Založba Mladinska knjiga.Ljubljana.
Cicido. (1989) . Pesmarica otroških ljudskih in ponarodelih. Ljubljana.
Enci benci na kamenci. (2003) . Slovensko otroško izročilo. Založba Mladinska knjiga.
Hazler, V. (2004) . Kozolci na Slovenskem. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana.
Kosec, S. (2006) . Slovenske domače pesmi« zvočni posnetek« . Založba Erimas. Kamnik.
Ovsec, D. (1992) . Velika knjiga o praznikih. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana.
Pavlin, D. (1993) . Slovensko narodno izročilo. Založba Mladinska knjiga. Kranj.
Škrinjar, P. (1998) . Slovenski miti in legende. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana.

Osnovna šola Dragotina Ketteja
Župančičeva 7
6250 Ilirska Bistrica

UČENCI TUJCI V OSNOVNI ŠOLI

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Tanja Vičič, uni. dipl. pedagoginja in prof. geografije

Sodelavci: Ester Juriševič, ravnateljica, profesorica razrednega pouka, svetovalka, Alenka Frank, profesorica pedagogike in nemščine, svetovalka, Lidija Bačić, profesorica fizike in kemije, svetovalka, Sonja Štembergar, učiteljica slovenščine, svetovalka, Bogana M. Marot, učiteljica angleščine, svetovalka, Polona Benigar, profesorica razrednega pouka, mentorica, Jožica Grbec, učiteljica razrednega pouka, svetovalka, Jožica Novak, učiteljica razrednega pouka, svetovalka, Majda Tomažič, vzgojiteljica

Konzulent: Dragica Motik, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V osnovno šolo Dragotina Ketteja Ilirska Bistrica se vključuje vse več učencev tujcev. Njihov prihod vnaša v šolske kolektive veliko najrazličnejših vprašanj: kako poučevati otroka, ki te ne razume, kako se sporazumevati, mu pomagati pri vključevanju v novo okolje, oceniti njegovo znanje…
Vsa ta vprašanja in nedorečenosti pa lahko za kolektiv predstavljajo poseben izziv.
Eno naših temeljnih spoznanj je, da je otrokom potrebno dati čas ter jih sistematično in intenzivno opremljati z znanjem slovenščine (pomoč, ki jo nudi Ministrstvo za šolstvo in šport, pomoč prostovoljcev, vključitev v dnevni center Sonček, vključitev v podaljšano bivanje).
Prisotnost teh učencev pomeni tudi priložnost za razvijanje strpnosti in tolerance ter spoznavanje drugih kultur.
V času trajanja projekta je bilo področje ocenjevanja znanja in napredovanja teh otrok povsem nedorečeno, prepuščeno posamezni šoli.
V novi Zakonu o osnovni šoli in Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja so sedaj vključene določbe, ki omenjajo učence tujce (tečaj slovenščine, prilagoditve preverjanja in ocenjevanja znanja, vloga učiteljskega zbora). Praksa naše šole in pridobljene izkušnje z učenci tujci so tako dobile svojo potrditev v normativnih aktih.
Ključne besede: *učenci tujci, slovenščina, ocenjevanje znanja, medkulturno sodelovanje.*

Abstract:
Recently more and more pupils from other countries include to our school. Sometimes we find it very difficult how to define teaching, comunication, evaluation and assimiliation of these children. At the same time all these questicus represent a great challenge for the school.
We've found out that giving these children enough time and helping them to broaden their knowledge of Slovene language with many other activities - such as volunteers, the centre »Sonček«, day care etc. – is our primary task.
Their presence is also a great opportunity for us in reference with tolerance. Our school had no instructions in reference with evaluation and progress. Now, with the new act in the field of education you can find provisions mentioning foreign pupil, so we've confirmed our praxis and experiences with them.
Key words: *foreign pupils, evaluation, cultural cooperation, Slovene.*

Problemsko stanje

V zadnjih dveh šolskih letih je prišlo na našo šolo kar 18 učencev tujcev oz. učencev, katerih materni jezik ni slovenski. Vseh učencev tujcev pa je na šoli za velik oddelek. Prihajajo iz območij naše nekdanje skupne države. Večina je kosovskih Albancev. Njihovi očetje se preživljajo kot delavci v gradbeništvu, precej jih je tudi samostojnih podjetnikov. Matere so gospodinje, ki ne znajo slovenskega jezika. Družijo se med sabo, nekatere so vključene v tečaj slovenščine, ki ga organizira Center za socialno delo. S šolo sodelujejo pretežno očetje, ki nekoliko obvladajo slovenščino. Očetje so zaradi dela veliko odsotni.
V povprečju imajo te družine po 3 otroke.
Otroci, ki so bili rojeni v Sloveniji in obiskovali vrtec so ob vstopu v šolo delno že poznali slovenski jezik (pretežno so bili to mlajši učenci), starejšim pa je bila slovenščina popolna neznanka.
Vse to smo sprejeli kot vzpodbudo za vključitev šole v INOVACIJSKI PROJEKT – UČENCI TUJCI.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
S kakšnimi izzivi se sooča osnovna šola pri vključevanju učencev tujcev?

Zastavili smo si sledeče cilje:

1. Opozoriti na niz nedorečenosti, s katerimi se srečuje osnovna šola pri vključevanju učencev tujcev (znanje slovenskega jezika, medkulturna različnost, preverjanje in ocenjevanje znanja ter napredovanje učencev,…)
2. Oblikovati lastni model učinkovite vzgojno-izobraževalne prakse dela z učenci tujci.
3. Vzgoja otrok k tolerantnosti in strpnosti do tujcev ter medkulturno sodelovanje.
4. Na osnovni izkušenj z učenci tujci prispevati k spremembam in dopolnitvam zakonskih in podzakonskih aktov, ki urejajo osnovnošolsko izobraževanje.

Potek dela

Prihod otrok - tujcev je v zbornico vnesel precej vprašanj in najrazličnejših pomislekov: kako poučevati otroka, ki te ne razume, kako se sporazumevati, mu pomagati pri vključevanju v novo okolje, oceniti njegovo znanje, …
Začutili smo svojo nemoč in neznanje. Na Zavod za šolstvo smo zaprosili za ustrezno svetovalno storitev. V začetku novembra nas je na pedagoški konferenci ga. Dragica Motik izčrpno seznanila z vključevanjem učencev tujcev v šolo in sodelovanjem z njihovimi starši.
Povezali smo se z nekaterimi drugimi šolami in se intenzivno »razgledovali« po strokovni literaturi iz tega področja. Oblikovali smo strokovni tim, ki smo ga sestavljale svetovalni delavki, ravnateljica, pomočnica ravnateljice, razredničarke ter učiteljici slovenščine in angleščine. Dogovorili smo se, da učenk I. ocenjevalno obdobje ne bomo ocenjevali, razen pri vzgojnih predmetih.

Učitelji so prilagajali tudi načine ocenjevanja znanja (več ustnega ocenjevanja ob pomoči učenke prevajalke, pri pisnem preverjanju možnost uporabe učbenika, zvezka in drugih virov,…).
Njihov individualni napredek pri doseganju standardov znanja je bil pomembno merilo pri ocenjevanju znanja.
V veljavnem Pravilniku o preverjanju in ocenjevanju znanja učencev nismo zasledili nobenih določb, ki bi se nanašale na takšne primere. Tudi vse druge informacije, s katerimi smo se seznanili preko spleta nam niso dale zadovoljivega odgovora. Pomembno se nam je zdelo to, da deklicam damo čas in da jih sistematično, intenzivno opremljamo z znanjem slovenščine.
Deklice so bile za delo zelo motivirane. V šolo so prihajale že ob 7.00, ur dodatne pomoči niso nikoli zamujale. Njihov napredek je bil nepričakovano hiter, predpostavljamo, da so bile tudi njihove splošne mentalne sposobnosti dokaj visoke. Opravljale so vse preizkuse znanja in prve pozitivne ocene so se pojavile že pred zaključkom I. ocenjevalnega obdobja. Le-te so učitelji vpisali v redovalnico. To so bile predvsem zadostne in dobre ocene, s katerimi pa deklice niso bile zadovoljne, saj so bile na Kosovu odlične učenke. Učitelji smo bili nad takšnim napredovanjem navdušeni in presenečeni. Šolsko leto so vse zaključile z zasluženim dobrim uspehom. Deklice se v letošnjem šolskem uspešno nadaljujejo šolanje.
Na prisotnost učencev tujcev smo želeli opozoriti vse naše učence, zato smo sklenili (tudi namig ge. Dragice Motik), da bomo na posebni oglasni deski predstavili nekaj drobcev njihove kulture.
V začetku šolskega leta 2007/08 se je šola odločila za sodelovanje v projektu Teden vseživljenjskega učenja (TVU). Upoštevali smo tematsko usmerjenost TVU – Evropsko leto enakih možnosti – ELEM.
Rdeča nit je bila raziskovanje možnosti v izobraževanju. V projekt smo vključili tudi učence tujce, saj nas je zanimal njihov pogled na možnosti v izobraževanju, vredno pa se nam je zdelo spoznati tudi njihov jezik in kulturo. Z izsledki vseh dejavnosti, ki so potekale v sklopu TVU smo učence šole seznanili na sklepni prireditvi.
Prav vsem učencem tujcem smo dali priložnost, da se predstavijo oz. sodelujejo na prireditvi.
Brali so svoje prispevke o svoji domovini (Kosovo), starših (Moj oče), praznikih (Bajram), vtisih ob prihodu v Slovenijo. Zapeli in zaplesali so ob zvokih njihove popularne glasbe. Učenka, ki je šolo začela obiskovati v letošnjem letu, je predstavila nekaj kat iz karateja. V Bosni je bila med najbolj obetavnimi karateistkami.
Sovoditeljica prireditve je bila učenka tujka.
Pripravili smo tudi razstavo, del le-te so postavili učenci tujci. Ostale so seznanili z različnimi knjigami in učbeniki, dokumenti in predmeti iz vsakdanjega življenja. Na oglasni deski so si ostali učenci lahko ogledali njihove državne simbole, pomembne posameznike, običaje. Pripravili smo tudi slovarček najpogostejših fraz.
Učenci so sodelovanje vzeli zelo odgovorno, k vajam (pevsko-plesni nastop) so prihajali redno, vsako jutro, in pravočasno opravili tudi druge dogovorjene naloge.
Njihova glasba , drugačna od slovenske, je pritegnila pozornost ostalih učencev in učiteljev.
Prireditev so si ogledali vsi učenci in strokovni delavci šole, starši učencev tujcev, predstavniki sveta staršev, predstavnica Zavoda za šolstvo in drugi povabljeni.
Večina mam učencev tujcev je bila na šoli prvič.
Kettejevo basen Vrabec in lastovka so učenci prevedli in prebrali v svojih jezikih: albanskem, makedonskem, bosanskem.
u so povedali o prireditvi in kako se je ta odzval (starši, širša družina);

- kakšen je bil odziv sošolcev, se je njihov odnos spremenil;
- kako sami ocenjujejo vsebino svojih prispevkov, bi kaj spremenili, kako;
- kakšne so bile pripombe njihovih staršev.

Tu so nanizani njihovi odgovori, mnenja, predlogi:

- Vsi učenci tujci so z navdušenjem sprejeli vabilo za nastop na prireditev. Počutili so se nekoliko negotovo, ker jih je skrbelo, kako bodo izvedli svoj nastop.

Bili so ponosni, saj so prvič dobili priložnost da se predstavijo.

- O prireditvi so povedali staršem, drugim sorodnikom in svojim prijateljem. Vsi so to novico sprejeli z naklonjenostjo in pozneje tudi prišli na prireditev.
- Njihovim sošolcem je bila prireditev všeč. Pohvalili so tudi prispevek posameznih nastopajočih. Menili so, da bi bilo potrebno več takšnih dogodkov. Po odhodu v učilnice so mnogi učenci prepevali spevno albansko melodijo.
- Nekaterim slovenskim učencem je bila prireditev povod za spremembo odnosa do učencev tujcev. Le ta je postal bolj prijazen in domač. Nikoli pa odnos do njih ni bil odklonilen.
- Učenci tujci ocenjujejo prireditev za zelo uspešno. Menijo, da so se predstavili dobro, lahko pa bi nastopili v tradicionalnih oblačilih, značilnih za njihovo državo. Razstava bi bila lahko obširnejša.
- Tudi njihovim staršem je bila prireditev in njihov nastop všeč.
- Otroci tujci so se na pogovoru s svetovalno delavko spontano zahvalili, ker jim je šola ponudila priložnost za sodelovanje in predstavitev.

Obdelava podatkov

V projektu smo učence tujce (30 učencev) spremljali iz različnih vidikov: vključevanje v oddelčno skupnost,
učenje slovenščine, napredovanje pri pouku,…
Posebej smo se osredotočili na 4 albanske deklice, ki so prišle na našo šolo v preteklem letu. O njih smo se pogovarjali na konferencah učiteljskega zbora, sejah strokovnega tima, na neformalnih pogovorih v zbornici.,…
V stalnem stiku smo bili z mentoricama dnevnega centra Sonček, volontersko pripravnico, ki je deklice učila slovenščine ter učitelji podaljšanega bivanja.
Sodelovali smo tudi z njihovim očetom, ki se je občasno oglašal na šoli.

Ugotovitve in spoznanja

1. **Otrokom je potrebno dati čas ter jih sistematično in intenzivno opremljati z znanjem slovenščine** (pomoč, ki jo nudi ministrstvo, pomoč prostovoljcev, vključitev v varstveni center Sonček, vključitev v podaljšano bivanje, organizirati pomoč sošolcev…).
2. Ugotovili smo, da je področje ocenjevanja znanja in napredovanja teh otrok povsem nedorečeno, preveč prepuščeno posamezni šoli.
3. Potrebno je stalno spremljanje in spodbujanje učencev tujcev.
4. Prisotnost teh učencev pomeni neposredno možnost za razvijanje strpnosti in tolerantnosti ter spoznavanje drugih kultur.

Širjenje novosti

Menim, da smo oblikovali učinkovit model vzgojno-izobraževalne prakse dela z učenci tujci. Šolska zakonodaja v šolskem letu 2007/08 ni posebej opredeljevala vključevanja učencev tujcev, pomoči pri učenju slovenskega jezika, prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Tako je šolski projektni tim reševal tekoče probleme, snoval predloge in rešitve. Le te je kasneje potrdil učiteljski zbor.

Učencem, ki niso razumeli slovenskega jezika smo prilagajali tako poučevanje kot tudi preverjanje in ocenjevanje znanja. Deležni so bili preko 100 ur dodatne pomoči iz slovenščine.
Na učence tujce smo gledali kot na pridobitev. Spoznavali smo njihovo kulturo ter ostale učence navajali na sprejemanje drugačnosti, toleranco in medkulturno sodelovanje.
V Zakon o osnovni šoli in Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja so sedaj vključene določbe, ki omenjajo učence tujce (tečaj slovenščine, prilagoditve preverjanja in ocenjevanja znanja, vloga učiteljskega zbora).
Praksa naše šole in pridobljene izkušnje z učenci tujci so tako dobile svojo potrditev v normativnih aktih.
Inovacija ima širok krog uporabnikov, vsaj delno jo lahko uporabljajo vsi, ki so vpeti v vzgojno-izobraževalni sistem. Vključevanje učencev tujcev je del šolskega vsakdana in za šolo so še kako dobrodošli primeri dobre prakse.

Literatura

Markovič, A. e tal. Slovenska beseda v živo. Učbenik za začetni tečaj slovenščine kot drugega tujega jezika. Tretja izdaja. Ljubljana, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2002. ISBN 969-6200-80-1.
Motik, D. in Veljić, I. Spoznavam sebe, tebe, nas. Priročnik za učitelje za delo z učenci in starši. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2006. ISBN – 10 961-234-573-2.
Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v devetletni osnovni šoli. Uradni list Republike Slovenije, št. 65/2005, 64/2006, 81/2006- uradno prečiščeno besedilo, 102/2007 in 73/2008.
Zakon o osnovni šoli. Uradni list Republike Slovenije, št. 12/1996, 33/1997, 54/2000, 54/2000, 59/2001, 71/2004, 23/2005, 53/2005, 70/2005, 60/2006, 63/2006, 81/2006, 102/2007.
Poslanice ob Letu kulture, Evropskem letu enakih možnosti, Evropskem letu medkulturnega dialoga, svetovnem dnevu maternega jezika, …
Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v RS (MŠŠ, maj 2007).

Osnovna šola Elvire Vatovec Prade
Pobeška cesta 52
6000 Koper

VSAKA IZKUŠNJA NAM OBOGATI ŽIVLJENJE

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Katja Rojc, učiteljica razrednega pouka

Sodelavci: Mojca Školaris, mobilna defektologinja, Tanja Pavlič, pedagoginja, Anja Pirih, učiteljica angleščine

Konzulent: Dorotea Kralj, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Koper

Povzetek:

V okviru inovacijskega projekta smo si v timu zadale cilje, ki bi nam pomagali na naši profesionalni poti, saj se s temi težavami in vprašanji srečujemo vsak dan pri stiku z učenci pa tudi drugimi ljudmi v ožji in širši družbi. Ti cilji so: razviti odprtost in sodelovanje učencev, staršev in učiteljev v različnih življenjskih okoljih, saj okolje ni vedno kot bi si ga želeli, vendar naša naloga je, da se čimbolje znajdemo v njem in širimo pozitivne vrednote ter tako sodelujemo pri soustvarjanju. Zato je s tem povezan še cilj zmanjšanja nestrpnosti do drugih, saj se v naše šole vpisujejo zelo različni otroci. Nauči se moramo ceniti raznolikost in razviti čut za vzajemno sprejemanje. Ljudje se učimo celo življenje in vemo, da si s konkretno izkušnjo največ zapomnimo. Zato smo kot obvezni del projekta vpeljale čimveč konkretnega dela in uporabo vseh čutil; omogočili smo druženje v drugih učnih okoljih, srečanje z drugačnimi otroci in odraslimi, ki imajo posebne potrebe. Z učenci in starši smo na delavnicah in po ogledu gledališke igre in amaterskega videoposnetka o dobri in slabi vzgoji, razpredali o strpnosti v osnovni celici družbe (družini) ter širšem okolju (šola, soseska). Z učenci so skozi vse leto potekale tudi igre in vaje za razvijanje socialnih veščin in prijazne komunikacije v okviru razrednih ur, med poukom ob konkretnih situacijah, v okviru interesnih dejavnosti Trening socialnih veščin in Igralnega krožka. Pri teh so posredno spoznali tudi nekaj vzrokov, ki privedejo do vizualnih, intelektualnih in socialnih razlik med nami. S timom smo se dobivali ob različnih obdobjih za izvajanje evalvacij in načrtovanje dela, ki je sproti prinašalo nove pobude in odpiralo vrata mnogih spoznanj z refleksijami in analizami dejavnosti ter dosežkov. S takim inovativnim načinom dela smo sebi, učencem in staršem nekoliko zmanjšali bojazen do drugačnosti med nami. Po odzivih vseh udeležencev, lahko sklepamo, da so bila tovrstne dejavnosti uspešne in učinkovite. Naj navedem še misel učenca: »Hvala, da smo lahko obiskali to zanimivo šolo.« (Alexander, 4.c, po srečanju na Zavodu za usposabljanje Elvire Vatovec Strunjan).

Abstract:

Within the framework of the project members of the team set goals to help us on our professional path. One of these goals was to develop the openness and cooperation between pupils, parents and teachers in various living environments. These do not always fit our wishes and ideas, but we are to find our way around them the best we can and spread the positive values, and in this way contribute in the making of these environments.

This brings us to the next goal, namely to lessen intolerance towards others. We have to learn to appreciate variety, become more sensitive and learn to accept each other. People learn their whole lives and we know that a concrete experience teaches us the most, so we incorporated a lot of concrete work and the use of all senses as the core part of the project.

We enabled the participants to spend time together in different learning environments, to meet different children and adults with special needs.
Together with pupils and their parents we attended the workshops, saw a play and a videoclip on good and bad education, and later on discussed the tolerance within the family, the school and the neighbourhood. During the school year pupils also attended various games and exercises for developing social skills and friendly communication within their class lessons, in concrete situations, and during after school activities The training of social skills and The game class. They indirectly got to know some reasons for visual, intellectual and social differences between people.
The team got together on different stages to evaluate and make plans, since there were many new ideas and reflections on the achieved. With such innovative approach the participants successfully dealt with their fears of the differences among us, and we believe that the activities were successful and effective. To quote one of the pupils: »Thanks for giving us the opportunity to visit this interesting school.« (Alexander, class 4c, after visiting the Center for Education Elvira Vatovec Strunjan).

Ključne besede: izkušnja, strpnost, socialne veščine, drugačnost

Problemsko stanje

Vsak dan se v sklopu pedagoškega dela srečujemo z učenci, ki jim moramo posredovati tudi vrednote strpnosti do sočloveka, vzpodbujati aktivnost in razvijati kritičnost, da posameznik mislili »s svojo glavo«, premisli in sprejme ali zavrne splošne družbene norme in stereotipe naše družbe. Vzgojiti mislečega, spoštljivega in ustvarjalnega učenca je visok cilj. Kako torej vso učenčevo energijo usmeriti v pozitivna dejanja?
Učenci seveda povzamejo besede, norme in vrednote po vzgojiteljih, zlasti starših. Zato smo se dotaknili tudi njih na nekoliko drugačen način. Sicer smo ohranili stalno obliko srečanj predavanje in delavnice, a vpeljale bolj stimulativno metodo; uporaba multimedije za prikaz primerov vzgoje.

Cilji projekta

Kako učenčevo energijo usmeriti v pozitivno aktivnost in ga odvrniti od nestrpnosti do drugega?
V naši družbi je vedno več ljudi in vsak je po svoje poseben. Vsak se razvija in raste glede na mnoge dejavnike, vsak ima drugačne sposobnosti in navade. Te razlike so velikokrat zaničevane in zasmehovane. Samo s soočanjem z njimi in sobivanjem jih lahko približamo vsem ljudem. Razlike bi morale postati nekaj samoumevnega, da ne bi ovirale procesa razvoja posameznika ali skupine, ki izstopa iz večinske družbe. Tudi med učenci se zaradi drugačnosti in premalo fleksibilnosti vzpostavi agresivna komunikacija, nestrpnost do kakorkoli »drugačnih« posameznikov. Zato smo si zastavile tudi tako odprto vprašanje. Prav tako so zaposleni tudi starši, ki jim za vzgojo in posluh primakuje časa, pa tudi strokovnega znanja, ki bi lahko vsaj delno nadomestilo te primanjkljaje v sodobni družini. Sprejemanje in razumevanje se začneta že v družini. Že vsak otrok je drugačen, vsak odnos med družinskimi člani se gradi na samosvoj način.

Potek dela

FAZA	POTEK
1. Identifikacija problema	Prvo timsko srečanje je bilo namenjeno iskanju problema s katerim se srečujemo vsak dan v šoli pa tudi v okolici. Zato smo se odločile za izhajanje iz izkušnje ali pa drugače čimbolj približati problem učencem in staršem.
2. Načrtovanje akcije	Načrtovale smo časovni okvir, ciljno skupino, metode in vsebine dela. Sestavile smo vabilo staršem in učencem za vključitev v interesne skupine, ki bodo delovale celo šolsko leto in posredno vplivale na učinkovito izpeljavo projekta (razvijanje socialnih veščin). Zasnovale smo temelje delavnic, ki bodo v razredu in delo s starši. Seznanile smo sodelavce o morebitnem sodelovanju ob zaključku projekta.
3. Zbiranje podatkov (= uvajanje akcije)	Začetek izpeljave projekta: Anketa staršem. Razgovor z učenci. Z učenci pri razrednih urah, po potrebi tudi med poukom in pri interesnih dejavnostih (Trening za razvijanje socialnih veščin) razvijajo strpnost in socialne veščine. S tem se pripravijo na srečanje v Zavodu E.Vatovec Strunjan. Staršem pa posredujemo o drugačni drugačnosti; drugačnost znotraj družinskih članov. Z amaterskimi videoposnetki smo predstavile način dela in pričakovanja, ki naj imajo do svojih otrok. Za starše in otroke sta bili tudi dvakrat izpeljani delavnici s sodelovanjem gledaliških skupin, ki so prikazovale igro na to temo (Pro Fortis, Mali princ). Kot končno dejavnost, ki smo jo razširile na celotno šolo, pa je bilo izdelovanje izdelkov za prodajo staršem. Prispevke so prejeli predstavniki Sklada Silva (odrasli s posebnimi potrebami) ob obisku na naši šoli.
4. Analiza podatkov	Vmes in ob zaključku dejavnosti: Ustni intervjuji s starši in učenci. Sprotne refleksije, pogovori med izvajalkami programa in razgovori z udeleženci.
5. Načrtovanje prihodnjih akcij	Ob refleksijah smo si začrtale nove dejavnosti. Kot zaključna faza, pa smo ugotovile, da lahko drugim učiteljem posredujemo: idejo o videoposnetku za prikaz vzgojnih vzorcev na roditeljskih sestankih ali delavnicah za starše in učinkovite vaje za razvijanje socialnih veščin (za razredne ure in krožke).

Obdelava podatkov

Naša vzorčna skupina so bili učenci 4. c razreda in njihovi starši. Podatke smo zbirali s kratko anketo staršem o delu z otroki doma in z ustnimi intervjuji. Na timskih srečanjih smo jih, kvalitativno analizirale in izvedle refleksije. Kvantitativnih podatkov nimamo, ker je naša naloga slonela na osebni rasti posameznika. Refleksije in evalvacije dogodkov, nalog in delavnic hranijo člani in vodja projeketa.

Ugotovitve in spoznanja

Po končanem projektu so starši v ustnih intervjujih navajali, da bolje obvladajo usmerjanje lastnih otrok pri šolskem delu. Poudarile bi, da je bil glavni cilj nadgrajevanje teoretičnih znanj z izkušnjo (prakso) in usmerjanje energije v pozitivna in konstruktivna dejanja. Učenci so se srečali z otroki s posebnimi potrebami in jih razumeli, zakaj se drugače vedejo, videli so odrasle s posebnimi potrebami in razumeli, zakaj potrebujejo našo pomoč pri zbiranju denarnega prispevka. Učenci so po končanem projektu kazali manj strahu do drugačnosti. Z izkušnjami inovacijskega projekta smo se tudi me veliko naučile: pripravile smo amaterski (zaigrani) videoposnetek o vzgoji, izvajale delavnice za starše in vaje za razvoj socialnih

veščin, organizirale srečanje z varovanci Zavoda za usposabnjanje Elvire Vatovec Strunjan ter Sklada Silva.

Širjenje novosti

Videoposnetki z namenom izobraževanja so zelo uporabni za področja, ki so sicer zelo občutljiva za obravnavo, zato bomo posnetek prijavile na ustrezne razpise za širitev nove didaktične metode.
Druga inovacija je, da so srečanja z marginalnimi skupinami učinkovita, ob predhodni pripravi z vajami za razvoj socialnih veščin. S tem zmanjšamo negativne občutke (strah, jeza…) ob soočenju udeležencev in preprečimo agresijo do stigmatiziranih oseb.

Literatura

CROFT, T. *T-KIT* o *socialnem vključevanju*. Ljubljana: Urad za mladino: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, 2005. T-KIT; 8, Slovenija in Svet Evrope, št. 40. ISBN 961-6285-45-9.
GABRIJELČIČ, M. *Učimo se z miselnimi vzorci*. 1. natis. Ljubljana: DZS, 1985.
KOLB, K. *Otroci se zlahka učijo*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. Za starše in vzgojitelje. ISBN 86-11-17141-1.
KUNAVER, D. *Učim se učiti*. 1. izdaja. Maribor: Rotis, 1993.
LEVEC, A. *To smo mi:* priročnik za učenje socialnih veščin. Ljubljana: Centerkontura, 2000. ISBN 961-6252-09-7.
MARENTIČ, P. B. *Dejavniki uspešnega učenja*. 2. izdaja. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1976.
MORANO, M. *Video pri izobraževanju*. 1. natis. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994. Izobraževanje odraslih. Nove poti; 6. ISBN 961-6130-00-5.
PEČJAK, V. *Poti do znanja:* metode uspešnega učenja. 3. izdaja. Ljubljana: Cankarjeva založba,1986.
LEBARIČ, N. *Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami.* 1. izdaja. Radovljica: Didakta, 2006. ISBN 961-6530-99-2.
WEIMER, L. B. *Konec s slabimi ocenam:* kako to doseči?! 1. ponatis. Radovljica: Didakta, 2004. Mladostniki. ISBN 961-6363-87-5.

OŠ F. S. Finžgarja Lesce
Begunjska cesta 7
4248 Lesce

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE PRI DNEVIH DEJAVNOSTI OD 1. DO 9. RAZREDA

2006–2008

Vodja inovacijskega projekta: Emilija Kavčič, mentorica

Sodelavci: Neda Golmajer, pomočnica ravnatelja, svetnica, Vesna Koselj, svetovalna delavka, mentorica, Melita Jensterle, mentorica, Nina Ošljak, mentorica, Andreja Šimnovec, svetovalka, Marjana Vidic, svetovalka

Konzulent: Igor Lipovšek, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Po uspešnih projektih, ko smo se ukvarjali z medpredmetnim povezovanjem v posameznem razredu (sodelovanje z ZRSŠ pri prvih projektih medpredmetnega povezovanja, šolsko leto 1998/99, nadaljevanje v projektih NaVID – načrtovanje vzgojno-izobraževalnega dela ter projekt Skriti zaklad – 2002–2004), smo v šolskem letu 2006/07 in 2007/08 nadaljevali z vertikalnim povezovanjem. Izbrali smo naravoslovne dneve. Povezali smo vsebine in dejavnosti in spremljali doseganje ciljev posameznega učenca.
Z analizo naravoslovnih dni in ustreznih učnih listov smo ugotovili, da je zastavljena naloga preobsežna za dveletni projekt, zato smo jo zožili in se osredotočili na pripravo, izvedbo in analizo enega naravoslovnega dne v prvih dveh triadah. Na žalost smo ugotovili, da pri načrtovanju naravoslovnih dni še ni upoštevana vertikalna povezava, ki bi omogočala spremljanje in merjenje znanja ter veščin učencev (podobno kot športno vzgojni karton). V tem letu so nastali poenoteni učni listi s cilji, ki se nadgrajujejo po vertikali. Eden od cilje se vedno nanaša na ekologijo.
V drugem letu trajanja projekta so učenci z metodo terenskega dela reševali učne liste. Člani projektnega tima smo učne liste pregledali in ugotavljali napredek učencev. Ker smo želeli preveriti, ali drži mnenje nekaterih učiteljev, da znanje učencev ni dovolj utrjeno, saj se ne znajdejo v novih situacijah, kjer bi morali uporabljati spretnosti in znanja, ki so jih pridobili v prvi triadi, smo učencem druge triade pripravili tak učni list, da smo na njem zajeli naloge, ki so jih ti učenci že reševali v prvi triadi. Učne liste smo vrednotili po deležu uspešnosti. Skoraj tretjina učencev je učni list rešila manj kot 50-odstotno. Razlog za dosežen rezultat vidimo predvsem v slabem branju navodil, pozabljanju znanja in neustrezni razporeditvi učne snovi v učnih načrtih. Aktivnosti, s katerimi bi izboljšali znanje otrok, bomo načrtovali skupaj z učitelji obeh triad. V vsakdanji pouk bomo vključevali več vaj bralnih veščin.

Abstract:
We have been dealing with successful projects in individual classes (collaboration with ZRSŠ within first intersubject collaboration projects, school year 1998/99, continuation in NaVID projects – planning of pedagogical and educational work and Skriti zaklad project – 2002-2004), and continued to vertically bind them during school years 2006/07 and 2007/08. Naturalistic days were chosen, contents and activities were connected, and aims of individual pupils supervised.
After analyzing the naturalistic days and suitable worksheets, we realized that the set task was too extensive for a two year project. For this reason we narrowed it and focused on

preparation, realization and analysis of one naturalistic day within first two triads. Unfortunately, we realized that the vertical connection, which would enable supervision and evaluation of pupils' knowledge and skills (similar to sport – pedagogical certificate), had not yet been considered in planning of naturalistic days. During this year, the worksheets were made uniform and the aims are now being vertically upgraded. One of the aims always accumulates in ecology.
During project's second year, the pupils solved worksheets using the field work method. Members of the project's team checked pupils' progress by checking the worksheets. We wanted to check some teachers' opinion which was that the knowledge of pupils was not fortified, since they have difficulties when found in new situations in which they are forced to use skills which were gained during the first triad. That is why we prepared special worksheets for second triad pupils, which contained exercises that the pupils had already solved in the first triad. We evaluated the worksheets by efficiency share. Almost one third of the pupils solved the worksheet with less than 50%. Our interpretation of the acquired results is in careless reading of instructions, knowledge oblivion and unsuitable organization of school subject in the curriculum. We are going to plan the activities which would improve pupils' knowledge in collaboration with teachers of both triads. Furthermore, we are going to include more practice of reading skills in every day classes.

Ključne besede: medpredmetno povezovanje, vertikalno povezovanje, dnevi dejavnosti, naravoslovni dnevi, učni listi

Problemsko stanje

Šolsko znanje je pogosto razdrobljeno in zato neuporabno, v današnjem svetu pa je vedno bolj pomembno znanje, ki bo celostno in trajno. Z različnimi mednarodnimi raziskavami (PISA, TIMMS) se preverja predvsem naravoslovno znanje učencev. Želeli smo, da z vertikalnim povezovanjem dosežemo večjo trajnost in obseg naravoslovnega znanja.
Potrebno je težiti k znanju, ki bo celostno, trajno, aktivno, kritično, uporabno in sistematično. Učenci in dijaki naj ga pridobijo s procesnim učenjem in konstruiranjem ter povezujejo z znanjem pri drugih predmetih, s prejšnjim znanjem in aktualnimi dogajanji. Le takšen način pridobivanja znanja pripomore, da ga učenci in dijaki smiselno povežejo, kar vpliva tudi na motivacijo za nadaljnje učenje (Marentič Požarnik, 2000).
Medpredmetno povezovanje bi na kratko pojasnili kot povezovanje vsebin različnih predmetov in predmetnih področij (Kovač, Starc in Jurak, 2003). Učitelj skuša določeno vsebino in problem podati ali obravnavati čimbolj celostno – isti problem poskuša osvetliti z različnih vidikov, pri čemer morajo biti jasno prepoznani cilji drugih predmetov.
Povezave lahko uporabljamo v različnih stopnjah učnega procesa. Proces učenja se lahko v sklopu določenega predmeta spodbudi in postane učinkovitejši, če vključujemo vsebine drugega predmeta, in to predvsem v fazah spopolnjevanja, utrjevanja ter uporabe znanja (Kovač, Starc in Jurak, 2003).

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje:
Katere vsebine naj učitelji izberejo za učinkovito vertikalno povezovanje pri naravoslovnih dnevih?
Kako primerjati uspešnost doseganja ciljev pri učencih 1. in 2. triade?

Zastavili smo si naslednja cilja:

- povezati vsebine in dejavnosti po vertikali pri dnevih dejavnosti (naravoslovni dan),
- spremljati razvoj in napredek učenca v času osnovnošolskega šolanja.

Potek dela

Pregledali in analizirali smo naravoslovne dni od 1. do 9. razreda na naši šoli. Ugotovili smo, da so naravoslovni dnevi v tretji triadi zapolnjeni z vsebinami gospodinjstva, zato smo se odločili, da bomo v okviru projekta z raziskovanjem pokrili en naravoslovni dan v posameznem razredu od 1. do 6. razreda.
Pregledali in analizirali smo obstoječe učne liste. Ugotovili smo, da se obstoječi učni listi (in cilji) razlikujejo po vsebini in obliki. Če smo želeli uspešno povezavo po vertikali – možnost primerjanja, smo jih morali do neke mere poenotiti.
Izbrali smo nosilno temo naravoslovnega dne: drevesa v različnih življenjskih okoljih. Ustrezno smo preoblikovali učne liste tako, da so se trije cilji, ki smo jih zasledovali, nadgrajevali po vertikali. Eden od ciljev se je nanašal na ekologijo.
Izvedli smo naravoslovni dan z uporabo preoblikovanih učnih listov.
Kot primerjalno skupino smo z uporabo novih učnih listov, ki so vsebovali naloge prve triade, preverili znanje učencev druge triade. Učne liste smo vrednotili po deležu uspešnosti.
Vertikalno povezovanje zahteva veliko medsebojnega sodelovanja tako pri načrtovanju, izpeljavi in vrednotenju dela učencev. Učni listi, ki so jih učenci reševali do sedaj, niso omogočili zasledovanja učenčevega napredka pri naravoslovnih dnevih.
Ta problem smo rešili s skupnim oblikovanjem in poenotenjem učnih listov tako, da so se trije cilji, ki smo jih zasledovali (eden od ciljev se je nanašal na ekologijo), nadgrajevali po vertikali.
Sodelovali smo učitelji prve in druge triade ter načrtovali vertikalno z oblikovanjem ciljev, kriterijev za naloge vseh razredov in s tem učitelji prve triade spoznali, katera znanja kolegi nadgrajujejo, razširjajo, utrjujejo in obratno učitelji višjih razredov so spoznali, kako učitelji prve triade uvajajo znanja na tej stopnji, kar je dobro za ciljno načrtovanje. Skupno smo oblikovali tudi naloge in vprašanja nižjega in višjega nivoja ter sodelovali pri preverjanju in vrednotenju.

Obdelava podatkov

Da bi lahko primerjali znanje učencev med prvo in drugo triado, smo oblikovali poseben učni list. Učni list je vseboval tri naloge, ki smo jih vzeli iz učnih listov prve triade (vsako iz enega razreda).
V raziskavi je sodelovalo 94 učencev: učenci 4. in 5. razreda devetletke in 5. razreda osemletke. To so bili učenci, ki so že v prvi triadi reševali iste naloge.
Podatke smo črpali iz rešenih učnih listov, ki smo jih zbrali v tabeli in jih grafično prikazali.
Podatki so uporabni v samih preglednicah, kjer nas zanima vsebinski vidik oziroma ustreznost nadgrajevanja posameznih elementov.
Analiza uspešnosti učencev:
Skoraj tretjina učencev je delovni list rešila manj kot 50%, naslednja tretjina učencev med 50 % in 59 %, sledi 17 % učencev, ki so bili uspešni od 60 % do 69 %, 14 % učencev je rešilo od 70 do 79 %, samo 11 % učencev je naloge uspešno rešilo nad 80 % .

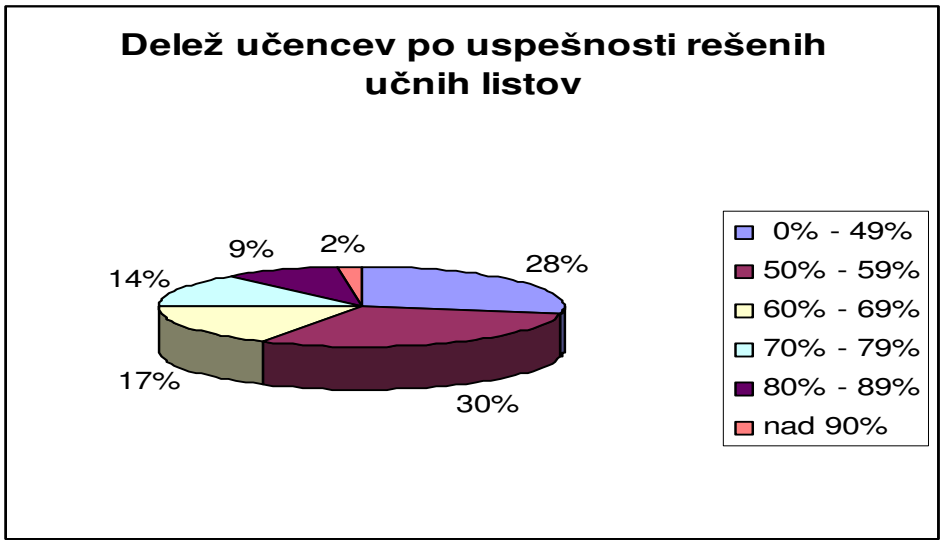

Razlago za dosežen slabši rezultat učencev, vidimo v:

- slabem branju navodil in s tem razumevanju navodil za reševanje nalog (učenec ne loči med vrsto lista in drevesom, npr. hrast namesto hrastov list),
- neustrezno zastavljeni nalogi (več možnih odgovorov kljub pričakovanju določenega odgovora),
- pozabljanju znanja,
- neustrezni razporeditvi učne snovi v učnih načrtih.

Aktivnosti, s katerimi bi izboljšali znanje otrok, bomo načrtovali skupaj z učitelji obeh triad. V vsakdanji pouk bomo vključevali vaje bralnih veščin.

Ugotovitve in spoznanja

Ugotavljamo, da so učni cilji naravoslovnih dni zapisani dokaj široko in so si v posameznih razredih podobni. Učiteljice poudarjajo, da v vsakem razredu širijo in poglabljajo posamezne vsebine od nižje zahtevnih ravni (poznavanje) do višjih ravni, ki zahtevajo razumevanje in uporabo.
Povezovanje se ustrezno nadaljuje, nadgrajuje in poglablja v višjih razredih. Pomembno je, da učitelji višjih razredov poznajo učne načrte predhodnih razredov in da znanje gradijo na nivoju, ki so ga učenci že usvojili v prejšnjih letih.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju

- povezava učiteljev različnih predmetov v ustvarjalni tim,
- izdelava poenotenih učnih listov,
- organizacija naravoslovnih dni z uporabo poenotenih učnih listov,
- oblikovanje učenčevega portfolia.

Širjenje novosti

Skupina je v dveh letih uspela razviti primer »dobre prakse«, saj je izdelala primer drugačnega načrtovanja in izvajanja naravoslovnih dni, ki se povezujejo ne samo medpredmetno v okviru razreda, temveč so dnevi načrtovani tako, da učitelj spremlja in vrednoti napredek posameznega učenca po vertikali.
Inovacijo lahko uporabijo vsi učitelji, ki se ukvarjajo z načrtovanjem dnevov dejavnosti. Učni listi, ki smo jih pripravili, predstavljajo osnovo, na podlagi katere se lahko različne predmetne skupine lotijo dela na svojem področju.
Novosti smo predstavili vodjem šolskih strokovnih aktivov, ki so jih posredovali naprej.

Literatura

Zajc, S. (2006). Tehniški dnevi od 1. do 5. razreda. Ljubljana: ZRSS.
Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
Kovač, M., Starc, G., Jurak, G. (2003). Medpredmetno in medpodročno povezovanje pri športni vzgoji. Šport, 51(2), str. 11–15.
Mesec, B. (1990). Akcijsko raziskovanje v vzgoji in izobraževanju, Zbornik SDP. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
Bajt, B. (1994). Moje prve zimske vejice. Ljubljana: DZS.
Kernel, J., Bajd, B. in drugi. Od mravlje do sonca 1. Naravoslovje in tehnika za 4. razred. Ljubljana: Modrijan.

Osnovna šola Fokovci
Fokovci 32
9208 Fokovci

UČINKOVITO UČNO OKOLJE

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Silvija Sambt, prof.

Sodelavci: Sonja Kosednar, prof., Sonja Tot, prof.

Konzulent: Natalija Komljanc, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Osnovni cilj inovacijskega projekta je bil oblikovati učno okolje, v katerem bi učenci z aktivnim sodelovanjem pridobivali trajno in kvalitetno znanje. S tem namenom smo že uveljavljeno obliko sodelovanja s starši (bralne urice) razširili v obliko sodelovalnega učenja, ki temelji na rezultatih analize, ki sta jo opravila Johnson in Johnson (2002) in dokazala, da sodelovalno učenje zahteva aktivnost vseh članov skupine in s tem večjo motiviranost za delo. V skupinah, ki so posebej zasnovane za različne oblike sodelovalnega učenja (Peklaj 2001), starši prevzemajo vlogo motivatorjev in usmerjevalcev dela, učenci pa z aktivnim sodelovanjem lažje rešujejo zastavljene probleme, saj dobivajo ustrezno spodbudo, ki jo pogrešajo predvsem v domačem in večkrat tudi šolskem okolju (ne le notranjo, ampak tudi zunanjo motivacijo). Ob koncu šolskega leta smo z vpašalniki, ki so jih učenci reševali v začetku in ob koncu leta (Pečjak,Bucik 2006), ugotovili večjo motiviranost učencev za učenje, saj so dobili občutek lastne sposobnosti (večja notranja motivacija), kar jim bo v bodoče pomagalo pri reševanju novih učnih težav, kar pa je le vmesni cilj za dosego kvalitetnega znanja. Naš nadaljnji korak bo načrtno poučevanje različnih bralno-učnih strategij, z uporabo katerih bodo lahko lažje reševali učne težave (Pečjak in Košir 2003) in pristopili h kvalitetnejšemu reševanju zastavljenih problemov. S testom bralne pismenosti smo ugotovili, da večina učencev ni odgovorila na vprašanja višje zahtevnostne ravni, kar je posledica dejstva, da pri učenju ne uporabljajo zahtevnejših učnih strategij (povzemanje, sklepanje, primerjava), zato je tudi kvaliteta znanja slabša.

Abstract:
The main goal of the inovation project was to form learning environment where students would gain permanent and quality knowledge by participating actively. For this purpose we extended the already established form of cooperation with parents (reading hours) into a form of cooperative learning, which is based on the results of the analysis done by Johnson and Johnson (2002) proving that cooperative learning demands active participation of all members of the group and thus bigger motivation for work. In groups specially based for different forms of cooperative learning (Peklaj 2001), parents take over the role of motivators and work coordinators, whereby active cooperation enables the students to solve the given problems more easily, for they are getting appropriate stimulation which they miss mainly in home and often also in school environment (not only internal, but also external motivation). At the end of the school year the questionnaires done by the students at the beginning and the end of the school year (Pečjak, Bucik 2006) showed that students had bigger motivation for learning because they gained the feeling of self ability (bigger inner motivation) that will help them solve new learning problems in the future, which is only the middle goal to reaching quality knowledge. Our further step will be planned teaching of reading-learning

strategies which will help the students to solve new lerning probles more easily (Pečjak in Košir 2003) and approach more qualitative solving of given problems. The reading literacy test showed that most students did not answer the questions on higher level, which is due to the fact that they do not use more demanding learning strategies (summarizing, inference, comparison) while learning, and that is why the quality of knowledge is worse.

Ključne besede: bralno-učne strategije, učna motivacija, učno okolje, sodelovalno učenje

Nagel razvoj informacijske tehnologije je omogočil uporabnikom hiter dostop do najrazličnejših informacij, kar je posledično pomenilo tudi hitrejši razvoj znanosti in vse večjo interdisciplinarnost. Informacije so sicer res na dosegu roke, vendar je potrebno informacije znati uporabiti, da bi lahko govorili o kakovostnem znanju, kajti šele takšno znanje je znanje prihodnosti. S prehodom v devetletko se je slovenski šolski sistem sicer začel tega vse bolj zavedati in od takrat poskuša to tudi vpeljevati, a se pogostokrat zdi, da tukaj obstajajo še velike vrzeli, ki jih bo potrebno zapolniti. Čas hitrega razvoja je, čeprav velikokrat o tem sploh ne razmišljamo, prinesel tudi nov način razmišljanja, ki ga je pogosto zaslediti pri naših osnovnošolcih: hiter tempo zahteva hitre reakcije in posledično vsi pričakujejo tudi hitre t. i. instant rezultate in ko jih ni, ostane predvsem samo še nezadovoljstvo in občutek neuspeha namesto analize in iskanja napak ter težnje po odpravi le-teh. Zakaj?

Sodobne raziskave tako bralne pismenosti (Pečjak, Bucik 2004) kot učnih strategij (Pečjak, Košir, 2003) se pogosto sklicujejo na pojem motivacije, ki ga prepogosto prezremo v težnji po hitrih dosežkih, zato je naša motivacija predvsem zunanja, sicer povzroča takojšnji učinek, vendar na žalost tudi kratkotrajen. Če želimo res kvalitetno znanje, predvsem pa dolgotrajno, bi se najprej morali ustaviti pri notranji motivaciji (Gutrie, Knowles 2001), ki pomeni v prvi vrsti razvijanje radovednosti in nagnjenost k težkim in izzivalnim nalogam. Za razvoj notranje motivacije pa je ključen občutek lastne učinkovitosti.

Ob začetku inovacijskega projekta smo se srečali ravno s problemom nemotiviranosti učencev za učenje, zlasti starejših učencev. Z anketnim vprašalnikom[1] smo ugotovili, da motiviranost učencev z leti pada, saj je več kot četrtina učencev petega razreda (28,6 %) podpovprečno motivirana, ostali (71,4 %) so motivirani povprečno in nobeden učenec ni motiviran nadpovprečno, medtem ko je odstotek pri učencih drugega razreda bistveno boljši (20 % nemotiviranih, 60,3 % povprečno motiviranih in 19,7 % nadpovprečno motiviranih). Zaskrbljujoče je, da relativno slab rezultat motiviranosti izhaja predvsem iz slabe zunanje motiviranosti, ne le za branje, ampak tudi učenje, kar je povezano tudi z dejstvom, da je za večino učencev učinkovito učno okolje najprej šola (učitelji in sošolci) in šele nato dom, kjer pogosto težko poiščejo pomoč in ustrezno spodbudo v primeru učnih težav. Nasprotno pa jim je v šoli glavni vir motivacije za učenje še vedno ocena in pohvala s strani učitelja (zunanja motivacija), nato pa možnost druženja in učenja z vrstniki in vključevanja v različne skupine glede na lastni interes (notranja motivacija).

Z namenom izboljšati učno okolje naših učencev smo s projektno skupino (učenci 2. razreda) izvajali bralne urice skupaj s starši otok. Druženje, v katerem so aktivno sodelovali ne le učitelj in učenci, ampak tudi starši, je dalo pozitivne rezultate: starši so postopoma spoznavali učne sposobnosti svojih otrok, se jih učili spodbujati (pri sodelovalnem učenju, kjer so sodelovali v skupinah kot motivatorji) in jim pomagati;

[1] Za merjenje motiviranosti je bil uporabljen vprašalnik, ki smo ga prilagodili starosti učencev (2. razred devetletke in 5. razred osemletke) in izračun, kot ga navajata S. Pečjak in A. Gradišar (2006), sicer namenjen ugotavljanju motiviranosti za branje, vendar smo ga uporabili zato, ker je ravno bralno razumevanje predstavljalo največji problem pri reševanju učnih težav.

učenci so dobili dodatno možnost druženja s starši in sošolci, postopoma so izoblikovali boljšo samopodobo (možnost nasloniti se na pomoč starša v primeru težav) in dobivali povratne informacije o svojem delu. Skratka, učenci so postopoma razvijali občutek lastne učinkovitosti, starši pa so posredno spoznavali, kako pomembna je spodbuda za razvoj otrokove radovednosti in interesov.

Postopoma smo končali prvo od načrtovanih treh faz: (1) razvijanje motivacije, (2) poučevanje bralno-učnih strategij, (3) samostojno učenje. Rezultate dela tokrat nismo preverili z golo statistično metodo, ampak smo informacije pridobili s pogovorom z učenci in starši:

- starši so navajali: spoznavali so, kako uspešen je njihov otrok, koliko spodbude rabi, katera so njegova močna področja, kako mu lahko pomagajo pri nekaterih učnih težavah;
- učenci pa so: spoznavali, da je branje koristno in zabavno, pri sodelovalnem učenju so se lahko učili s sošolci, staršem so lahko pokazali, kaj vse že znajo, lažje so premagovali strah pred nastopanjem.

Naslednja faza, ki jo načrtujemo, pa je poučevanje bralno-učnih strategij, ki so ključnega pomena za samoregulacijsko učenje, ki je (Paris, Newman 1990) rezultat interakcije med procesom dozorevanja učenca in njegovega formalnega izobraževanja. Poznavanje različnih učnih strategij (Pečjak, Košir 2003) daje učencu možnost izbire ustrezne strategije glede na zahtevnost naloge, učenec pa pogosteje uporablja postopke zaključevanja, sklepanja, popravljanja napak in s tem reševanja problemov, kar je osnovni pogoj za dolgoročno in kvalitetno znanje, česar se, po navedbah Pečjakove in Koširjeve (2003) naši osnovnošolski učitelji premalo zavedajo. Analiza, ki sta jo omenjeni avtorici opravili, je pokazala, da se vse pogosteje pri učenju pojavljajo pasivne strategije ponavljanja (dobesedno povzemanje), premalo pa je aktivnih (urejanje informacij v skupine, povezovanje idej med sabo), ki jih uporabljajo predvsem učno bolj uspešni učenci. S testom bralnega razumevanja, ki smo ga opravili v petem razredu, smo ugotovili, da je bralno razumevanje slabo, kar učencem otežuje iskanje in pridobivanje informacij, z načrtnim poučevanjem bralnih strategij[2] pa se je pokazal napredek: učenci so napredovali od 5 do 15 % odvisno od sposobnosti učenca.

Pred začetkom aktivnega poučevanja učnih strategij smo zato naredili test bralne pismenosti pri drugošolcih in tretješolcih, da bi po enoletnem aktivnem poučevanju bralnih strategij lahko rezultat drugošolcev primerjali z rezultatom, ki so ga dosegli učenci, pri katerih nismo aktivno poučevali učne strategije (letošnji tretješolci).

Test je obsegal dvanajst pri drugošolcih in trinajst vprašanj pri tretješolcih, s katerimi smo preverjali bralno razumevanje na treh zahtevnostnih ravneh:

- vprašanja prve ravni so zahtevala le iskanje podatkov v besedilu;
- vprašanja druge ravni so zahtevala sklepanje in povzemanje;
- vprašanje tretje ravni pa uporabo informacij iz besedila za reševanje novih problemov.

Rezultati so pokazali, da so tretješolci boljše odgovarjali na vprašanja prve in druge zahtevnostne ravni, presenetljivo pa so slabše odgovarjali na vprašanja tretje ravni.

Vprašanje	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Št točk	9	8	8	4	2	4	0	6	7	1	9	24	26
% pravilnih odgovorov	90	80	80	40	20	40	0	60	70	10	90	60	65

[2] V petem razredu osemletke smo izvedli prvi začetni preizkus bralne pismenosti in ugotovili začetno stanje. Nato smo učence seznanili z metodo oblikovanja miselnih vzorcev in paukovo metodo, kar je pozneje uporabljala tudi učiteljica pri pouku. Nato smo naredili še nekaj vmesnih testov bralne pismenosti in ugotovili, da se je bralno razumevanje postopoma izboljševalo.

Rezultat tretješolcev po vprašanjih

Ravni	**I**	**II**	**III**
Vprašanja	1,2,3,5	4,6,8,9,11,12	7,10,13
Povprečje	67,5	60	25

Rezultat tretješolcev po ravneh

Vprašanje	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13
Št. točk	8	7	11	7	6	10	4	3	8	2	7	30
% pravilnih odgovorov	61,54	53,85	84,61	53,85	46,15	76,92	30,77	23,08	61,54	15,38	53,85	57,70

Rezultat drugošolcev po posameznih vprašanjih

Ravni	**I**	**II**	**III**
Vprašanja	1,2,3,5	4,6,8,9,11	7,10,13
Povprečje	61,53846	50	34,61538

Rezultat drugošolcev po ravneh

Nadaljnja primerjava z učnim uspehom učencev[3] pa je dala enake rezultate kot analiza Pečjakove in Koširjeve (2003): učenci z boljšim učnim uspehom se pogosteje poslužujejo primerjave, reševanja problemov z uporabo znanih informacij v novih okoliščinah, kar je značilno za vprašanja tretje zahtevnostne ravni, učenci s slabšim uspehom pa ostajajo predvsem pri pasivnem dobesednem povzemanju. Skratka, analiza je pokazala, da so učenci drugega razreda, sicer učenci s povprečnim učnim uspehom, ampak dokaj motivirani (tako zunanje kot notranje), dober potencial, ki bi morda z doslednim izvajanjem začrtanega načrta, dosegal dobre učne rezultate, torej dolgotrajnejše in predvsem kvalitetno znanje, kar pa bo seveda potrebno še preveriti.

Mogoče pa je začeto delo predvsem dober uvod v razmišljanje o aktivnem razvijanju motivacije in učnih strategij že v samem začetku osnovnošolskega šolanja, ko se učenci srečujejo s prvimi učnimi težavami in ko nemalokrat potrebujejo zelo veliko spodbude, še posebej, če sami niso dovolj notranje motivirani. Hkrati pa je razširjanje projekta popoldanskih bralnih uric, kjer je bil predvsem poudarek na razvijanju bralne motivacije, v večfazno dejavnost, ki bi postopoma vodila do samoregulacijaskega učenja (Pintrich, De Groot 1990), torej učenja, ki poteka izven pouka in izhaja iz notranje motivacije, ne le predvsem dober način komunikacije med šolo in starši, ampak eden od načinov, kako že vpeljano dejavnost razširiti in aplicirati v že utečen vzgojno-izobraževalni proces.

[3] Analizirali smo tudi rezultate za posameznega učenca, kar nam bo v prihodnje omogočalo spremljanje napredka pri posamezniku.

Literatura

C. Peklaj: *Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve*. Ljubljana: DZS, 2001.
J. Piaget, I. Bärbel: *Intelektualni razvoj deteta*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1988.
David W. Johnson, Roger T. Johnson, Mary Beth Stanne: Cooperative Learning Methods: A Meta-Analysis. *Running Head: Cooperative Learning Methods*. Minneapolis: University of Minnesota, 2002.
S. Pečjak, A. Gradišar: Bralno učne strategije: Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2002.
Dean A. McManus: Changing a course from lecture format to cooperative learning. *Paideia: Undergraduate Education at the University of Washington,* 2002.
S. G. Paris in R. S. Newman: Developmental aspects of self-regulated learning. *Educational Psyhologist*, 1990, str. 87-102.
S. Pečjak, N. Bucik, A. Gradišar, C. Peklaj: *Bralna motivacija v šoli merjenje in razvijanje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2006.
S. Pečjak, K. Košir: Pojmovanje in uporaba učnih stategij pri samoregulacijskem učenju pri učencih osnoven šole. *Psihološka obzorja*, 2003, str. 49-70.

OŠ Franceta Bevka
Pohorskega bataljona 1
1113 Ljubljana

RAZREDNA KLIMA KOT KRITERIJ KAKOVOSTI POUKA

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Simona Samida

Sodelavci: Polonca Logar, Kristina Ločniškar, Ksenija Mugerli, Špela Vidmar, Lucija Tomažin Kern, Špela Susman

Konzulent: Tanja Popit, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Z inovacijskim projektom smo želeli raziskati medsebojne odnose v razredu ter ugotoviti, kakšna je razredna klima. Inovacijski projekt smo izvajali v vseh oddelkih prve triade.Temeljni cilj našega projekta je bil, izboljšati razredno klimo in dvigniti kakovost pouka. Aktivnosti, ki smo jih izvajali v razredu, so bile usmerjene v oblikovanje dobrih medsebojnih odnosov, pozitivne samopodobe ter spoštovanje razrednih pravil. Skupno dogovarjanje in načrtovanje razrednih pravil se je izkazalo za učinkovito. Učenci so pravila dosledno upoštevali in bili pri samovrednotenju tudi kritični. Okrepile so se vezi znotraj razredne skupnosti, bolje se znamo spoprijemati s konfliktnimi situacijami, učenci pa so pokazali več strpnosti in pozitivne naravnanosti do svojih sošolcev. Ugotavljamo, da se je dvignila tudi kakovost pouka, saj učenci med seboj bolje sodelujejo ter so za delo motivirani. Manj časa porabimo za reševanje medosebnih sporov ter za opozarjanje na spoštovanje pravil. Tako se lahko lažje osredotočimo na učno snov in smo pri delu bolj učinkoviti. Glavno vlogo pri ustvarjanju pozitivnega razrednega vzdušja so starši pripisali učitelju. Bili so mnenja, da je učitelj tisti, ki s svojim pozitivnim odnosom do otrok daje vzgled in hkrati deluje kot povezovalec in spodbujevalec v medosebnih odnosih.Prav tako lahko tudi starši s pozitivnim odnosom do šole in doslednostjo do svojega otroka veliko prispevajo pri vzpostavljanju pozitivne razredne klime.

Ključne besede: razredna klima, medsebojni odnosi, kvaliteta pouka, dosežki učencev

Abstract:
This innovatory project was done as a research on classroom interaction to determine the classroom atmosphere. The project was carried out in all classes of the first triad. The main aim of the project was to improve the classroom climate and to raise the lesson quality. Activities that were carried out were orientated towards building good interaction between all persons involved in classroom work, positive self-esteem and following classroom rules. Collective planning and agreeing on the rules proved successful. Pupils followed the rules consistently and were critical at self-evaluation. Bonds within the classroom have strengthened, we can deal with conflict situations better, pupils have shown more tolerance towards their classmates. The lesson quality improved, because pupils are motivated for work and cooperate better. Less time is used for resolving problems between pupils and for reminding them to follow the rules. That is why we can concentrate on the subject of the lesson more and are therefore more effective. Parents agreed that the most important person

for creating a positive classroom atmosphere was the teacher alone. Their opinion was that the teacher with his positive attitude towards children, stimulating proper relationship, acted like a role model. Parents with their positive attitude towards school and consistency in their relationship with their child also have influence on the positive classroom atmosphere.

Key words: classroom atmosphere, relationship, lesson quality, pupils' achievements

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

Vsak učitelj si želi, da bi v razredu vladalo prijetno in pozitivno vzdušje, ki bi prinašalo zadovoljive rezultate tako na intelektualnem kot na emocionalnem področju. Otroci veliko časa preživijo v šoli, zato se morajo v njej počutiti sprejete in varne. Učiteljice prve triade smo prišle do ugotovitve, da zelo malo časa posvetimo medsebojnim odnosom v razredu. Vzrok temu je tudi to, da prva triada nima razrednih ur, na katerih bi se lahko o medosebnih odnosih pogovarjali, jih razvijali, poglabljali in utrjevali. Prav zato smo se odločile, da načrtno pristopimo k ustvarjanju pozitivne razredne klime in s tem oblikujemo tudi vzpodbudno okolje za intelektualni razvoj.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev

Pojem razredne klime avtorji različno opredeljujejo. Marija Bratanić (1991, str. 111) navaja, da je emocionalna klima čustven ton v odnosu med učitelji in učenci ter med učenci in učitelji samimi. Odnos je posledica vzpostavljene interakcije. Čudina (1985, po Pučko, 1991) opredeljuje razredno klimo kot rezultat učiteljevega dela, način učiteljeve komunikacije z učenci, uporabe oblik in metod dela, uporabo pohval in graj, nagrad in kazni. Razredna klima je interakcija med učitelji in učenci, socialno vzdušje, v katero sodi, način vodenja, občutek enakopravnosti ali podrejenosti, vzdušje tekmovalnosti ali sodelovanja in emocionalno vzdušje.

Ob tem se nam zastavlja vprašanje, zakaj je razredna klima pravzaprav pomembna ter v kakšnih dimenzijah vpliva na kvaliteto pouka. Prvi odgovor se zagotovo skriva v tem, da učenci večji del dneva preživijo v šoli. V šoli pridobivajo znanje, veščine, spretnosti in se razvijajo na kognitivnem, socialno-čustvenem in psihomotoričnem področju. Šola ima pri oblikovanju osebnosti velik delež, zato mora nuditi dobre pogoje, da se lahko nekdo razvije v zrelo in odgovorno osebo. Kljub zavedanju, da je za razvoj celovite osebnosti pomemben tudi socialno-čustveni razvoj, večina slovenskih šol, po analizi M. Vidovič (1999, str. 96), še vedno deluje v smeri učinkovite storilnosti učencev in učiteljev. Učitelji največji delež svojega časa in energije namenijo načrtovanju dela in pripravam na pouk. Medsebojnim odnosom posvečajo pozornost predvsem takrat, ko se spopadajo s problemi discipline v razredu, neučinkovitimi vzgojnimi ukrepi ter neustrezno komunikcijo. Učitelji se zavedamo, da je osebni kontakt, komunikacija, pozitiven odnos do učencev pomemben pri usvajanju znanja in zapomnitve, vendar nas vseeno množina učne snovi sili k ignoriranju in zanemarjanju področja medosebnih odnosov.

Po nekaterih raziskavah je dokazana povezava med zaznavanjem razredne klime in dosežki učencev. Fraser in Fisher (1984, po Zabukovec, 1998) sta na podlagi več raziskav potrdila to povezanost. Kognitivne dosežke pri učencih so merili s spretnostjo zaključevanja in posploševanja, afektivne pa z interesom za vsebine. Potrdili so pozitivno povezanost med kognitivnimi in afektivnimi dosežki pri učencih, ki so bili aktivno vključeni v pouk. Ista povezanost se je potrdila tudi v razredih z velikim zadovoljstvom, kjer so se učenci počutili prijetno, in v razredih, kjer so zaznavali veliko stopnjo usmerjenosti k nalogam in jasnejši red in organizacijo. Tako lahko sklepamo, da je za dobre učne rezultate pomembno tako prijetno in vzpodbudno vzdušje kakor tudi jasni cilji in struktura učne ure. Bošnjak (1997, po Zabukovec 1998) navaja vrsto rezultatov raziskav, ki so potrdile povezanost doživljanja

razredne klime in dosežkov učencev. Po njegovih navedbah je Randhaw (1991, po Zabukovec 1998) ugotovil, da povezanost in demokratičnost v razredu prispevata več kot tretjino k dosežkom učencev.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako izboljšati razredno klimo in s tem dvigniti kvaliteto pouka?

Cilji projekta

- Izboljšati medsebojne odnose v razredu
- Izboljšati razredno klimo
- Doseči večjo realizacijo učnega programa
- Dvigniti kvaliteto pouka

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Namen naše raziskave je bil ugotoviti, kakšna je razredna klima v posameznih razredih, kako razredno klimo zaznavajo učenci in učiteljica, kaj o razrednem vzdušju menijo starši, s kakšnimi prijemi lahko izboljšamo razredno klimo in dvignemo kvaliteto pouka.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
V mesecu septembru 2007 smo učiteljice prve triade izdelale natančen načrt našega akcijskega raziskovanja. Po mesecih smo si organizirale tri akcijske kroge. Ko je bil načrt izdelan, smo v prvi fazi izdelale sociogram za vsak posamezen oddelek. Ta nam je pokazal socialno strukturo razreda, odkril socialno izolirane učence, socialno izstopajoče učence ter pokazal same vezi med učenci. Tako smo lahko bolj spoznale skupino in pomagale posameznikom k boljši socialni prilagojenosti. Otroke, ki so se izkazali za osamljene, smo tako bolj skrbno in neprisiljeno vključevale v aktivnosti v skupini ter jim omogočale takšne oblike obnašanja, ki so za skupino bolj sprejemljive ter omogočajo sodelovanje. To je zagotovo pripomoglo tudi k razvijanju samozavesti in zaupanju vase in v skupino.
Nato smo izvedle anketo odprtega tipa o počutju otrok v razredu. Spraševale smo jih: Kako se učenci počutijo v razredu? Kaj jim je v razredu (pri sošolcih) všeč? Kaj jih v razredu (pri sošolcih) moti?
Na osnovi rezultatov ankete smo skupaj z učenci oblikovali ključna razredna pravila ter se dogovorili, da bomo v določenem času (14 dni) več pozornosti posvetili enemu od teh pravil, in to pravilo še posebej spoštovali. Učenci so v prvem tednu, za vsak dan posebej ocenili (samostojno, z učiteljevo pomočjo, sošolčevo pomočjo), kako spoštujejo določeno pravilo (barvanje slikovne ocenjevalne lestvice- dodale smo jim merilo za presojo; npr: 1. dosledno upošteva-pozabi 2-3 krat; upošteva-pozabi 3-5 krat; delno upošteva- pozabi 5-8 krat; ne upošteva-pozabi več kot 8 krat), v drugem tednu pa smo jim še učiteljice ustno ali pisno podale naša opažanja. Otrokova ocenjevalna lestvica ter naši zapisi so tudi staršem služili kot povratna informacija o trudu in prizadevanju za določeno pravilo.
Prva triada nima razrednih ur, zato smo v pouk poskušale vključevati več socialnih iger, iger vlog, brale zgodbe v povezavi s tematiko prijateljstva ter se same s svojim odnosom in vedenjem do otrok trudile pripomoči h kvalitetni razredni klimi.
Vsaka učiteljica si je zadala tudi cilje, kako bo sama prispevala k boljšemu počutju v razredu (vključitev v igro otrok, pogovor, med odmori ostaja v razredu, skupaj z otroki sedi med

malico...) Ob koncu projekta smo o razredni klimi in počutju otrok v razredu povprašali še starše. Odziv staršev je bil izredno pozitiven in vzpodbuden.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
Tako starši kot tudi učitelji smo bili mnenja, da je za dobro razredno klimo predvsem odgovoren učitelj, ki poučuje otroke. Pomemben je njegov odnos do otrok, saj s svojim zgledom usmerja in vzgaja za vrednote. Ključnega pomena imajo razredna pravila, ki jih oblikujemo skupaj z učenci. Ta morajo biti jasna in držati se jih moramo dosledno.
Pozitivna samopodoba posameznika lahko veliko prispeva k dobremu vzdušju v razredu. Zato je pomembno, da otroka vzgajamo tako, da bo znal odkrivati dobre stvari pri sebi in drugih, se jih bo znal veseliti, pohvaliti drugega, da bo še v tako slabih situacijah odkril kanček pozitivnega in si ne bo govoril, da je slab in nesposoben. Soočati se mora tudi s svojimi slabimi stranmi in jih znati sprejemati.
Uspešen učitelj s starši sodeluje. Številne raziskave kažejo zvezo med učenčevim šolskim uspehom in povezanostjo staršev s šolo ter zanimanjem za otrokovo delo. Vsako sodelovanje s starši pozitivno vpliva na otroka in posredno vpliva tudi na vzdušje v razredu. Če učitelj s svojo strokovnostjo, suverenostjo in človeško držo zna prepričati starše, da bo za otroke v šoli dobro poskrbljeno, da se bomo trudili tako za učne dosežke kot tudi za dobro počutje otrok, potem to zagotovo veliko prispeva tudi k razredi klimi.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Po anketiranju otrok ob začetku šolskega leta, je večina učencev povedala, da se v razredu dobro počuti. Tisto, kar jih je v razredu in v samih odnosih med sošolci motilo, smo s pogovori, skupno analizo in navsezadnje s celotnim projektom odpravili in popravili. Na podlagi tega lahko potrdim napredek v samih odnosih med učenci ter dvig dobrega počutja vseh posameznikov v razredu. Tudi starši so v anketi podali vzpodbudno mnenje o razredni klimi in o izboljšanju medsebojnih odnosov.
Učiteljice smo s projektom dvignile kakovost pouka, saj smo učne cilje v pozitivnem ozračju in z doslednim upoštevanjem pravil lažje in hitreje dosegale, učna snov pa je bila bolj poglobljeno predelana. Ugotavljamo, da učenci med seboj bolje sodelujejo ter so za delo motivirani. Manj časa porabimo za reševanje medosebnih sporov ter za opozarjanje na spoštovanje pravil.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V raziskavo je bilo vključenih 109 otrok prvih, drugih in tretjih razredov ter njihovih staršev. Učiteljic, ki so se vključile v projekt je bilo 7. Anketiranje je potekalo v mesecu oktobru in mesecu maju.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Uporabili smo posredne in neposredne metode: metodo opazovanja, anketni vprašalnik odprtega tipa, ocenjevalne lestvice, sociogram, pregled dokumentacije, pogovor.

Metode obdelave podatkov
Podatke smo obdelali s kvalitativno in kvantitativno analizo.

Prikaz rezultatov
Otroci so v anketi odgovarjali na naslednja vprašanja:

- Kako se počutiš v razredu? Zakaj?
- Kaj ti je v razredu všeč?

- Kaj ti v razredu ni všeč? Kako bi to spremenil?

Otroci so odgovarjali, da se v razredu zelo dobro počutijo. Slabo se počutijo v razredu redki učenci (2-3 učenci na oddelek). Zelo dobro se počutijo zato, ker imajo v razredu veliko prijateljev, ker se lahko z vsemi igrajo, ker je učiteljica prijazna, ker jih vsi otroci spustijo v igro. V razredu jim je všeč to, da se skupaj igrajo, si med seboj pomagajo, se spuščajo v igro, se ne pretepajo. Otrokom ni všeč, da nekateri ne dvigujejo rok, da zamujajo pouk, da se norčujejo iz imena ali priimka, da se kregajo in tepejo med seboj. Otroci so predlagali naslednje spremembe: da bi napisali pravila, da bi se o problemih pogovorili z učiteljico, da bi se vsi bolj trudili spoštovati pravila.

Starše smo anketirali v mesecu maju. Spraševali smo jih:

- Kako se po vašem mnenju počuti vaš otrok v razredu?
- Kaj po vašem mnenju vpliva na dobro počutje v razredu?
- Ali se vam zdi, da se je razredna klima v tem šolskem letu izboljšala/poslabšala? Kako?

Večina staršev je odgovorila, da se otroci v posameznih oddelkih dobro počutijo. Nekateri so občasno zaznali nezadovoljstvo otrok zaradi konfliktov med sošolci, prilagajanja na nove sošolce, izločenosti iz skupine.

Starši so mnenja, da na dobro počutje v razredu vpliva predvsem učitelj, ki zna preprečevati in reševati konflikte, ki zna pohvaliti in otroke vzpodbujati, ki zna biti vzor, ki skrbi za zdrave medsebojne odnose. Staršem se zdijo pomembni tudi red in disciplina, prijateljski odnosi v razredu, zaupanje, odnos starejših otrok do mlajših otrok na šoli, sprotno reševanje težav, pogovor staršev s svojimi otroki o dogajanju in obnašanju v razredu ter vzpodbujanje k strpnosti in prijateljstvu.

Večina staršev je bila mnenja, da se je klima v razredu izboljšala. Tisti, ki so menili da se je poslabšala, so za razlog navedli prilagajanje na nove sošolce, redki so menili, da je klima ostala enaka.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj

Načrtno in sistematično prizadevanje za izboljšanje razredne klime nas je privedlo do pozitivnih spoznanj. Z različnimi tehnikami in prijemi smo izboljšali medosebne odnose, bolje se znamo spoprijemati s konfliktnimi situacijami ter smo do vsakega posameznika in skupine bolj strpni in pozitivno naravnani. Izboljšala se je tudi komunikacija med samimi učenci, pa tudi med učiteljico in učenci. Ugotavljamo, da se je dvignila tudi raven kakovosti pouka, saj učenci med seboj bolje sodelujejo ter so za delo motivirani. Manj časa porabimo za reševanje medosebnih sporov ter za opozarjanje na spoštovanje pravil. Tako se lahko lažje osredotočimo na učno snov in smo pri delu bolj učinkoviti.

Tekom projekta smo spoznali, da je pomembno upoštevati pravila ter spoštovati drug drugega. Dosegli smo zavedanje, da to vpliva na dobre medsebojne odnose ter posledično tudi na dobro razredno klimo.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju

Projekt je bil pozitivno sprejet tako s strani učiteljic, ki so sodelovale v projektu, pa tudi s strani sodelavcev, vodstva šole, učencev in staršev. Nekateri sodelavci so dobili pogum za opazovanje lastne prakse in raziskovalno delo.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Naša polletna spoznanja projekta smo predstavili drugim učiteljem na srečanju vodij inovacijskih projektov na Zavodu RS za šolstvo. Z nekaterimi učitelji smo izmenjali mnenja in si povedali izkušnje o izvajanju projekta. Projekt bomo predstavili tudi učiteljskemu zboru na šoli. Staršem pa smo že sproti podali povratne informacije o izvajanju projekta.

Možnosti uvajanja v druga področja
Projekt o razredni klimi je mogoče uvesti na vsa predmetna področja. Zelo dobro bi ga bilo razširiti še na oddelek podaljšanega bivanja.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Projekt je obrodil sadove in nas okrepil v opazovanju lastne prakse in uvajanju novosti. Močni smo na področju razvijanja dobrih medsebojnih odnosov in ustvarjanju pozitivnega vzdušja v razredu. Drugim bi lahko ponudile naš dvotedenski sistem preverjanja in utrjevanja spoštovanja pravil.

Literatura

Bečaj, J. (2000). Šolska kultura. Šolsko svetovalno delo, št. 1, str. 5-18.
Bratanić, M. (1991). Mikro-pedagogija interakcijsko-komunikacijski aspekt odgoja. Zagreb: Školska knjiga.
Cencič, M. (1994). Učitelj raziskovalec. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
Filipčič, B. (1994). Razredno vzdušje. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
Glasser, W. (1994). Učitelj v dobri šoli. Radovljica: Regionalni izobraževalni center.
Razdevšek - Pučko, C. (1991). Subjektivne teorije učiteljev, Razredno vzdušje. Študijsko gradivo iz pedagoške psihologije. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
Vidovič, M. (1999). Analiza obstoječe šolske kulture. Didakta, št. 46-47, str. 94-98.
Virk Rode, J. Belak Ožbolt, J. (1998). Socialne igre v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
Zabukovec, M. (1993). Razredna klima. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
Zabukovec, V. (1993). Kako zaznavajo razredno klimo osnovnošolci in njihovi učitelji. Sodobna pedagogika, št. 5-6, str. 292-304
Zabukovec, V. (1998). Merjenje razredne klime. Ljubljana: Produktivnost, Center za psihodiagnostična sredstva.

Osnovna šola Franceta Prešerna Črenšovci
Juša Kramarja 10
9232 Črenšovci

Z BRANJEM DO ZNANJA

2007–2008

Vodja inovacijskega projekta: Nataša Čeh, prof. raz. pouka

Sodelavci: Stanka Zver, prof. raz. pouka, Elvir Denić, prof. raz. pouka, Janja Sobočan

Konzulentka: Vesna Vršič, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Murska Sobota

Povzetek:
Branje je zapleten miselni proces, na katerega vplivajo različni dejavniki iz otrokovega okolja. Prva stopnja v procesu učenja branja je učenje in usvajanje črk, povezovanje črk v besede in s tem učenje branja in pisanja. V času šolanja je branje povezano z učenjem. Kakor hitro učenci usvojijo črke in se naučijo brati, dobijo navodila za delo v pisni obliki, rešujejo naloge v delovnih zvezkih in se učijo iz učbenikov. Pri tem ni več pomembno samo to, ali učenci znajo brati, ampak tudi, ali razumejo prebrano. Čim boljši bralci so učenci, tem laže in uspešneje se učijo, in kar je za njih v trenutku najpomembneje, manj časa porabijo za učenje in več za zabavo. Cilj šole je, da bi se učenci v času šolanja naučili brati različne vrste besedil in da bi bili tako kasneje v življenju sposobni poiskati informacije, ki bi jim omogočale uspešno delovanje v življenju, tj. da bi bili funkcionalno pismeni. Da bi učenci laže razumeli prebrano in se uspešneje učili, so strokovnjaki oblikovali strategije uspešnega branja in učenja. Tako smo učitelji poskušali oblikovati model, preko katerega bi učencem laže pomagali odpraviti napake. Naše dejavnosti so učenca sistematično vodile in ga usmerjale k uporabi branja za pridobitev znanja.

Abstract:
Reading is a complicated mental process influenced by various factors from the child's environment. The first stage in a process of learning reading is learning letters of alphabet, linkage of letters into words and learning of reading and writing. In the time of schooling reading is connected to learning and studying. As soon as pupils learn the letters and learn to read they are given instructions for work in a written form, they do exercises in their workbooks and they study from their school books. At this point it is not relevant only whether the pupils can read, but also whether they can understand what they have read. If pupils are better readers they learn easily and more successfully and what is the most important to them they spend less time studying and more time having fun. The school's aim is to teach the pupils how to read different types of texts and to enable them to find the information that they need for a successful functioning in life (to be functionally literate). In order for pupils to understand what they have read and to learn more successfully the experts have formed strategies of successful reading and learning. We as teachers have tried to form a model in order to help the pupils to eliminate the mistakes. The pupil was systematically guided and directed towards the usage of reading in order to acquire knowledge.

Ključne besede: branje z razumevanjem, bralna tehnika, bralne učne strategije, motivacija za branje

Problemsko stanje

Največja težava pri učencih druge triade na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci je slaba bralna tehnika, učenci pa pri samostojnem učenju iz pisnih virov ne znajo izluščiti bistvenih misli. Tako učenci zaradi nerazumevanja stare snovi zaostajajo z usvajanjem nove snovi.
Razvoj branja lahko razdelimo v dve večji fazi, fazo opismenjevanja v ožjem in širšem pomenu.

- **Faza opismenjevanja v ožjem pomenu besede**: gre za razvoj predbralnih sposobnosti, usvajanje tehnike branja in avtomatizacijo. Poudarek je na pridobivanju znanja besedne analize.
- **Faza opismenjevanja v širšem pomenu besede**: uporaba branja v funkciji učenja. Poznavanje bralnega razvoja je pomembno za vsakega učitelja, saj mu tako omogoča boljše poznavanje razvojnih značilnosti otrok, lažje prilagajanje učenčevim potrebam ter lažje zagotavljanje bralnih ciljev. S poznavanjem bralnega razvoja mu je omogočeno lažje oblikovanje okoliščin, ki omogočajo razvoj bralnih sposobnosti.

Pečjakova ugotavlja, da višje stopnje razumevanja zahtevajo tudi višje miselne procese. Če učenec pozna le pomene besed, to še ne pomeni, da razume celotno besedilo ter odnose in povezave v njem. Učenci lahko na **prvem nivoju** odgovorijo le na vprašanja, kjer gre za poznavanje terminologije (besed in nebesednih simbolov) in za poznavanje specifičnih dejstev (datumov, oseb, krajev, dogodkov, …). **Drugi nivo** razumevanja zajema bistvo besedila oziroma poglavitno idejo besedila. Posameznik je sposoben razumeti povezanost med posameznimi deli in jih zna razložiti. Izločiti zna nekaj medsebojno odvisnih dogodkov, oblikovati zna jasno sliko o osredjih problemih v besedilu in zna sklepati in presojati na podlagi podatkov na kasnejše dogodke. Pri sklepanju je pomembno bralčevo predznanje. **Tretji nivo** razumevanja avtorji pojmujejo različno. Značilnosti tega nivoja so kritično in ustvarjalno branje/razumevanje. Na tem nivoju je treba aktivirati višje miselne procese, kot so analiziranje, selekcioniranje, povezovanje informacij na nove načine, posploševanje … Govorimo torej o konvergentnem, divergentnem in kritičnem mišljenju.

Cilji projekta

Za izboljšanje razumevanja prebranega smo oblikovali naslednjo raziskovalno vprašanje: Kako uporaba bralnih vaj in učnih strategij vpliva na izboljšanje razumevanja prebranega in pomnjenje?

Za raziskavo smo se odločili, ker smo učitelji mnenja, da:

- učenci ne berejo z razumevanjem;
- nimajo ustaljenih delovnih navad;
- primanjkuje jim ustrezne motivacije za učenje;
- nimajo razvitih strategij učenja.

Potek dela

Projekt je potekal v treh akcijskih krogih. Na začetku projekta smo preverili tehniko branja s ček listo, ki smo jo izdelali sami. Z enako listo smo preverjali tehniko branja tudi ob koncu vsakega akcijskega kroga. Prav tako pa smo pri učencih izvajali analizo razumevanja prebranega besedila, ki smo jo primerjali ob koncu vsakega akcijskega kroga.
V **prvem akcijskem krogu** smo si kot cilj zadali izboljšati tehniko branja. Za izboljšanje stanja smo izvajali vaje za razvijanje vidnega ter slušnega razločevanja, za razvijanje

percepcije in razširitev vidnega obsega, povzete po Sonji Pečjak. Pri vajah smo upoštevali postopnost. Začeti smo z lažjimi vajami in prehajali k vedno težjim.
V **drugem akcijskem krogu** je bil naš cilj učenje izdelave povzetkov in miselnih vzorcev. Učenci so morali v enem ali v dveh povedih povedati, kaj je bistvo besedila, tj. neko besedilo povzeti s svojimi besedami. Manj sposobnim učencem je treba kakšno besedo tudi poudariti, da so se potem laže spomnili, o čem je del besedila pripovedoval. Nato smo pričeli s podčrtovanjem pomembnejših besed ali besednih zvez v besedilu, ki smo jih nato prikazovali v obliki miselnega vzorca. Miselne vzorce so učenci nato predstavljali sošolcem in se jih tako tudi učili brati.
V **tretjem akcijskem krogu** je bil zastavljen cilj uvajanje različnih bralnih učnih strategij. Vsak učitelj si je izbral dve učni strategiji, ki ju je podrobneje predstavil učencem (Paukova metoda, metoda VŽN, splošna študijska strategija), učenci so nato uporabljali tisto, ki jim je bila najbolj všeč.
Ugotovili smo, da imajo učenci težavo pri branju z razumevanjem. Velikokrat jim primanjkuje primerne motivacije. Težava se pojavlja tudi pri samostojnem učenju iz pisnih virov, ker ne znajo izluščiti bistvenih misli oz. nimajo razvitih strategij učenja.
Vseskozi smo poskušali z različnimi pristopi k branju vplivati na **motivacijo za branje**. Učencem smo želeli branje približati na drugačen način. Z njimi smo se dogovorili tudi za način branja in sicer vsak učenec bere besedilo tako dolgo, dokler zmore in želi, potem pove stop in ime učenca, ki bere naprej. Vsak učenec je lahko na vrsti tudi večkrat in tako so učenci bolj pozorno spremljali besedilo. Računalnik smo učencem predstavili kot vir informacij, kjer lahko brskajo po spletnih straneh in si poiščemo koristne informacije, ki so v povezavi z delom v šoli. Učence smo tudi vsak teden sproti spomnili na bralno značko in si na tabli ogledovali, koliko knjig je kdo prebral. Starše smo sproti, na govorilnih urah, spominjali na naš dogovor o popoldanskem branju otroci staršem in obratno.

Obdelava podatkov

V projekt so bili vključeni učenci druge triade na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci in sicer iz 4. in 5. razreda. Iz 4. a-razreda je bilo učencev 12, iz 4. b-razreda 11, iz 5. a-razreda 12 in iz 5. b-razreda 11 učencev. Skupaj je pri projektu sodelovalo 46 učencev.
Podatke smo zbirali s pomočjo tabele za preverjanje glasnega branja. Preverjali samo razumevanje prebranega besedila. Neumetnostnim besedilom so sledila vprašanja in naloge, ki so se navezovale na različne ravni razumevanja prebranega besedila.
Podatke, vpisane v tabele, smo ob koncu posameznega akcijskega kroga primerjali med seboj. Vsak učitelj je analiziral rezultate posameznega učenca v svojem razredu in ugotavljal, kakšen je bil glede na zastavljene cilje napredek.

ČAS PREVERJANJA	1. VEZAVA			2. VRSTA NAPAK				3. HITROST			4. SPLOŠNI VTIS				
				Zamenju-je		Izpušča, vstavlja									
	Bere vezano	Zloguje	Glaskuje	črke	besede	črke	besede	Počasi, enakomerno	Hitro, zaletavo	Sekajoče, neritmično	Tekoče	Počasi s težavo	Nerazumljivo	Razčlenjuje s premori	Upošteva stavčno intonacijo.
Na začetku	31	14	6	19		27		17	10	19	19	17	11	16	25
po 1. krogu	37	9		11		19	1	27	7	12	29	13	4	30	23

po 2. krogu	39	5	2	11		13		28	9	9	29	14	3	32	25
na koncu	40	4	2	8		12		31	8	7	33	10	3	34	29

Rezultati pri preverjanju tehnike branja so prikazani v spodnji preglednici.
Glede na pregled dobljenih rezultatov lahko povemo, da so se le-ti izboljševali skozi vse akcijske kroge. Najbolj se je zmanjšalo število učencev, ki so izpuščali črke ali pa jih zamenjevali. Manj učencev je bralo sekajoče in neritmično. Učenci so pričeli brati bolj tekoče in enakomerno. Besedilo so pričeli razčlenjevati s premori in več jih je upoštevalo stavčno intonacijo.

V naslednji preglednici so rezultati preverjanja razumevanja prebranega besedila in prikaz odstotkov pravilnih odgovorov.

	BESEDILO ZELENA ŽOLNA po 1. krogu			**BESEDILO VEVERICA IN POLH** po 2. krogu			**BESEDILO METULJI** na koncu		
	prvi nivo	drugi nivo	tretji nivo	prvi nivo	drugi nivo	tretji nivo	prvi nivo	drugi nivo	tretji nivo
ODSTOTKI PRAVILNIH ODGOVOROV	59,1%	37,8%	25,7%	64%	41,2%	41%	71%	52,3%	48,4%

Pri razumevanju prebranega so se rezultati izboljšali na vseh nivojih razumevanja. Največ se je povečal odstotek pravilnih odgovorov iz tretjega nivoja razumevanja. Izboljšali so se tudi rezultati na drugem nivoju, najmanjši napredek pa je na prvem nivoju, saj so imeli učenci že na začetku skoraj 60 % pravilnih odgovorov.

Spoznanja

Kot je razvidno iz rezultatov o sami tehniki branja, so učenci pričeli vezano brati, manj je bilo napak z izpuščanjem ali zamenjavo črk. Tudi branje samo je bilo bolj enakomerno in tekoče, pričeli so razčlenjevati z odmori in upoštevali so stavčno intonacijo. Vendar vsi učenci niso enako hitro napredovali, zato je bilo treba veliko truda nameniti manj uspešnim učencem. Po pogovoru z vsemi učitelji, ki so sodelovali v projektu, smo prišli do spoznanja, da je vsak učenec napredoval, pa če še tako malo, predvsem glede na svoje zmožnosti in sposobnosti. Prav tako se je izboljšalo branje z razumevanjem, saj so učenci dosegali boljše rezultate ob preverjanju branja, tako pri prvem kot tudi drugem in tretjem nivoju razumevanja prebranega.
Pri pouku so pričeli uporabljati različne bralne učne strategije, ki smo jim jih predstavili. Največ učencev se je posluževalo Paukove bralne strategije, nekaj učencev strategije VŽN in tudi splošne študijske strategije. 94 % učencev, ki so bili vključeni v projekt, je usvojilo bralno značko. Starši so bili z našim delom zelo zadovoljni, saj smo vzpodbujali branje in učencem pokazali različne načine, s katerimi si lahko pri učenju pomagajo.
Ugotovili smo, da uporaba različnih bralnih vaj in učnih strategij pozitivno vpliva na izboljšanje razumevanja prebranega in pomnjenje.

Širjenje novosti

Za izboljšanje razumevanja prebranega in boljše pomnjenje smo izdelali učinkovit model, s katerim lahko učence navajamo na uspešne metode samostojnega učenja. Najprej smo se lotili izboljšave tehnike branja, nato izdelave miselnih vzorcev in povzetkov, na koncu pa smo učencem predstavili različne bralne učne strategije kot pravilen pristop k samostojnemu učenju. Uporabo različnih bralnih učnih strategij in miselnih vzorcev lahko učenci uporabljajo pri različnih predmetih skozi ves proces šolanja.

Literatura

Pečjak, S. Kako do boljšega branja: tehnike in metode za izboljšanje bralne učinkovitosti. 1. natis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1993. ISBN 86-7759-195-8.

Pečjak S. Osnove psihologije branja: spiralni model kot oblika razvijanja bralnih sposobnosti učencev. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1999. ISBN 86-7207-110-7

Pečjak S. in Gradišar A. Bralne učne strategije. 1. natis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2002. ISBN 961-234-413-2

Osnovna šola Glazija Celje
Oblakova 15
3000 Celje

PIKA POKA PIKAPOLONICA – BARVNI ZAPIS GLASBE

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Blaženka Žvar Stopinšek, prof. defektolog

Sodelavci: Ksenija Aškerc, prof. defektolog, Zdenka Vrečko, defektolog, Valerija Pogorevc Jakop, prof. defektolog

Konzulent: dr. Dragica Žvar, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V prispevku so predstavljeni rezultati raziskovalnega dela v okviru projekta Pika poka pikapolonica – barvni zapis glasbe in Ulwila glasbila.
Kot pomembne inovativne izdelke predstavljamo gradiva za uvajanje barvnega zapisa glasbe, glasbila Ulwila, e-dokumentacijo s predstavitvijo projektnih aktivnosti in njihovih rezultatov, zgoščenko s posnetki izvedb, spletne strani.

Abstract:
This article deals with results of research work as a apart of project called Pika poka pikapolonica- musical notes in colours and corresponding musical instruments. In this article some new and inovative materials are presented such are resource materials for teachers and children, Ulwila musical instruments, e – documentation with performances held during the project and other activities are recorded on CD and web sites.

Key words: inovation, Ulwila - colour soud, Ulwila musical instruments, e - documents, students portfolio.

Ključne besede: inovacija, barvni zapis glasbe, Ulwila glasbila, e-dokumentacija, portfelj učenca.

Problemsko stanje

Temeljni namen dela projektne skupine je, da inštrumentalna skupina, ki jo sestavljajo učenci osnovne šole Glazija Celje (osnovna šola, kjer se izvaja prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom ter posebni program vzgoje in izobraževanja), usvoji repertoar slovenskih otroških ljudskih pesmi s pomočjo barvnega zapisa glasbe in z igranjem na Ulwila glasbila. Ob tem dobimo odgovor na raziskovalno vprašanje: Kako Ulwila glasbila vplivajo na razvoj glasbenih sposobnosti, spretnosti in zmožnosti otrok v osnovni šoli z nižjim izobrazbenim standardom. Z delom v projektu želimo vplivati na razvoj in poglabljanje ritmičnih sposobnosti, melodičnih sposobnosti, razvoj glasbenega spomina, estetsko vrednotenje, razvoj izvajalskih spretnosti in kompetenc.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
V projektu smo izpostavili dva glavna cilja:

- izdelava strategije uvajanja barvnega zapisa glasbe
- izvajanje barvnega zapisa glasbe z glasbili Ulwila

Branje glasbe je aktivnost, ki se razlikuje od izvajanja glasbe, zato strokovnjaki iščejo in preizkušajo različne metode in tehnike prenosa zvočnih zamisli v pisno obliko. Barvni zapis glasbe omogoča pridobivanje elementarne orientacije v glasbenem zapisu tako, da barva sproži priklic in povezavo zvočne podobe z barvo na glasbilu. Izvajanje na glasbilu Ulwila zahteva dojemanje barvnega zapisa glasbe, razvite glasbene sposobnosti in ročne spretnosti. Uspešnost prenosa barvnega zapisa glasbe v igranje na glasbilo je odvisna od načela postopnosti, nazornosti in razvojne primernosti in vodi v iskanje rešitev, ki od otroka ne zahtevajo natančnega in enopomenskega razumevanja, kot je to v primeru standardne notacije.

Cilji, ki jih dosegamo ob podpori barvnega zapisa glasbe:

- razvijanje zaznave na področju ritma in zvočnih barv
- razvijanje glasbenih sposobnosti in spretnosti
- razvijanje elementarne orientacije v barvnem zapisu
- navajanje na samostojno igranje na glasbila

Potek dela

1. faza dela vključuje tri korake: evidentiranje sodelujočih učencev, pripravo gradiv z barvnim zapisom glasbe (program skladb), spoznavanje in igranje Ulwila glasbil.

Evidentiranje sodelujočih učencev: Pred začetkom inovacije smo za vključitev posameznikov v projekt presojali glasbene sposobnosti in spretnosti učencev na osnovi spremljanja in opazovanja učencev pri pouku. Učenci le redko obvladajo spretnost igranja na instrumente, posamezniki obvladajo temeljno tehniko igranja na ritmične instrumente, večina igra na instrumente nekontrolirano. Raven bolj ali manj razvitih ritmičnih in melodičnih sposobnosti ter raven ročnih spretnosti, ki smo jih ocenili z individualnim preizkusom posameznega učenca, sta bila ključna dejavnika, potrebna za vključitev v izvajalsko skupino Ulwila glasbil.

Priprava gradiv z barvnim zapisom glasbe (repertoar skladb): Tradicionalen notni zapis v pripravljenih gradivih za projekt Pika poka pikapolonica je nadomestil **barvni zapis glasbe** in uvajanje barvnega zapisa glasbe (zapis glasbenega ritma, zapis glasbene tišine, izvajanje ritma po barvnem zapisu, izvajanje melodije po barvnem zapisu, ritmično melodično izvajanje skladbe po barvnem zapisu) omogoča učencem, da pridobijo izkušnje in elementarno orientacijo v glasbenem zapisu.
Z barvnim zapisom glasbe povezan način izvajanja na glasbila razvija in poglablja elementarno orientacijo igranja na glasbila, kar izkazuje tendence po inoviranju pouka glasbe v šolah za učence z nižjim izobrazbenim standardom. Učencu je omogočeno, da skozi simbol barve in igro zvoka postopno poglablja dojemanje lastnosti zvokov.

V projekt smo uvedli barvni zapis glasbe, ki sta ga uveljavila nemška strokovnjaka Heinrich Ullrich in Hermann Josef Wilbert za igranje na glasbila Ulwila in ga tudi preizkusila (Ullrich/

Wilbert, 1982). Za sistematično vodenje v delo z barvnim zapisom glasbe sta izdala pet glasbenih map, ki vsebujejo glasbene primere in navodila za izvajanje.

Tradicionalen notni zapis sestavlja pet črt, pomožne črte zgoraj in spodaj, višaji, nižaji in razvezaji. Barvni zapis glasbe je morda za mnoge abstrakten, toda za otroke, *ki zmorejo manj*, a tudi za tiste, ki se nikoli niso učili glasbe in tradicionalnega notnega zapisa, je lahko učinkovit pripomoček, saj s pomočjo barv laže razlikuje različne tonske višine. Na taki predpostavki je zgrajen tudi Ullrich - Wilbertov barvni zapis glasbe.

Barvni zapis glasbe temelji na eni sami liniji. Sedem tonov C-durove lestvice si sledi v naslednjem barvnem zaporedju:

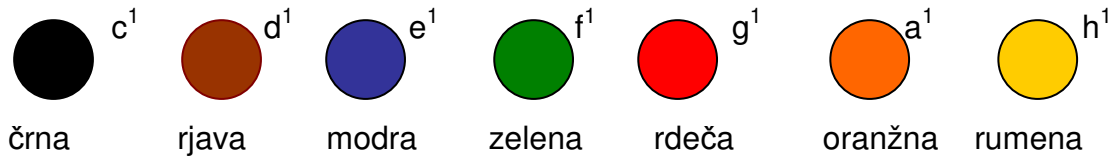

Prva zgornja in prva spodnja oktava imata enake barve, le da ima zgornja oktava v sredini tudi bel krog, spodnja pa ima v sredini črn krog.
Z dodajanjem zunanjega belega ali črnega kroga lahko obseg razširimo na pet oktav.
Kromatične tone simbolizirajo krogi, ki so barvno kombinirani, npr. zgornja polovica kroga je zelena in spodnja polovica kroga je rdeča, kar označuje ton fis.
Ritmični potek izvajanja temelji na tem, da en barvni krog označuje eno dobo. Za krajše ritmične vrednosti uporabljamo:
polovično dobo (osminka) označuje polkrog (obrnjen na desno),
četrtino dobe (šestnajstinka) označuje razširjena črtica.
Trajanje, ki je daljše od ene dobe, označi večje število krogov, npr.:
dve dobi (polovinka) z dvema krogoma, tri dobe označijo trije povezani krogi. Štiri dobe označijo štirje povezani krogi.Za podaljševalno piko dodajamo: krog (polovinka s piko), polovico kroga (četrtinka s piko), polovici kroga še črtico (osminka s piko).
Pavze označuje nepobarvan šesterokotnik (četrtinska pavza),
polovični šesterokotnik (osminska pavza) in nepobarvana črta (šestnajstinska pavza). Za daljše pavziranje uporabimo ustrezno število šesterokotnikov.

Izvajanje - petje in igranje na instrumente se medsebojno prepletata in medsebojno dejavnostno podpirata. Učitelj učencem primere predstavi, ob petju in igranju se učencem ustvarijo barvne predstave.
Že v začetnem izobraževanju dodajamo vse več primerov s spremljavami, ki naj postopoma postajajo zahtevnejše, in vključujemo petje ter pri tem upoštevamo razvoj pevskega obsega otrok. Za delo v razredu lahko uvedemo tudi črnobele predloge glasbenih primerov, ki jih učenci obarvajo sami. Učitelj samostojno odloča, kdaj in koliko bo z barvanjem spodbujal učence, vsekakor naj upošteva učenčev razvoj in sprva daje le krajše odlomke (motiv, takt) ali le določene tone in trajanje. Pri večglasnih primerih bo učencem v pomoč, če bodo znali obarvati svojo melodijo.

Spoznavanje in igranje Ulwila glasbil

Ulwila glasbila imajo z barvami označene prijeme tonov in akordov in skozi barvo v barvnem zapisu glasbe učenec skladbo brez velikega napora prenesene v končno izvedbo.

Opis glasbil

Sestav glasbil vključuje: namizni cevni metalofon, zvončke, ustno harmoniko, trstenke, lutnjo, brenkalico, kontrabas, citre in liro.
Za izvajanje melodije lahko uporabimo enostrunsko lutnjo, namizni cevni metalofon, zvončke, ustno harmoniko, trstenke in brenkalico. Akordični spremljavi sta namenjeni citre in lira. Vsa

glasbila dopuščajo izvajanje v diatonični in kromatični C-dur tonaliteti in imajo svojo posebno zvočno barvo.

Sestav Ulwila glasbil lahko obogatimo z ritmičnimi glasbili (triangel,činele, paličice – claves, les, kastanjete, boben, ropotulja, tamburin, otroške pavke), melodičnimi glasbili (zvončki, ksilofon, metalofon, blokflavta) in z lastnimi glasbili (ploskanje, tleskanje, trkanje). Izbira temelji na sposobnostih, spretnostih in veščinah učencev. Novo glasbilo nazorno uvedemo s predstavitvijo zvoka, zato na glasbilo zaigramo. Nova zvočna izkušnja intenzivira motiviranost in radovednost učencev za izvajanje in raziskovanje zvočnih možnosti in načinov igranja. Te izkušnje učencu pomagajo vzpostaviti odnos do glasbila. Enostavne tehnike igranja uvajamo z učenci najprej z lastnimi glasbili (npr. uri ploskanje z rokami, kasneje uvede činele; udarja z rokami po kolenih, kasneje uvede zvončke, bobne), nato z učenci urimo igranje na izbranih glasbilih individualno ali skupinsko. Nazadnje z glasbili spremljamo petje in ritmično izreko ter ustvarjamo krajše glasbene celote.

Metoda dela z barvim zapisom glasbe

Učenca naučimo besedilo tako, da ga lahko pove sam – brez pomoči, nato naj ponavljanje besedila združi z ritmiziranjem (ritmizacija besedila); učenec besedilo ritmizira ter hkrati koraka in ploska; izvajamo skladbo na tonu g^1, učenci ponovijo (melodični odmev); nekateri učenci tudi po številnih poskusih ne zadenejo tona, takim bo v pomoč igranje na glasbila; učitelj naj izvaja pesmico tudi ob spremljavi lutnje. Delo zaključimo s petjem ob hkratnem ploskanju in petjem ob igranju na glasbila. V nadaljevanju poiščemo nova besedila, jih postavimo tudi v ¾ in 4/4 takt, k ritmizaciji besedil dodajamo tudi pantomimo, korakanje, ritmični odmev dveh skupin.
Polovinko predstavimo najprej v obliki barvnega zapisa (belo-črna predloga z dodano barvo). Pri ritmizaciji smo pozorni na trajanje polovinke, ki ga z učenci podpremo s ploskanjem, ob tem vztrajamo na dvakratnem pulzu, da se ohranja ritmični pulz. Tudi pri korakanju na polovinki ne obstanemo, marveč na drugo dobo upognemo koleno.
Pozneje lahko vsak učenec dobi svoj zvezek s predlogo, ki jo obarva sam. Pri samo enem tonu g^1 ne bo težko uporabiti zelene barve, vendar lahko nastopijo težave, ko učenec barva krog v celoti, lahko bo prešel z barvo čez rob. Ko pesmica zahteva več barvnih označb, je smiselno, da učenci najprej z malo barve označijo kroge, nakar preverimo, ali je označevanje pravilno.

Skozi ploskanje in korakanje preidemo na igranje na glasbila. Z učenci melodično izvajamo besedilo s petjem in hkrati z igranjem na glasbila.

Poddelitev utrdimo z ritmičnim odmevom, s korakanjem utrdimo dva zloga na en korak, ob ploskanju ugotovimo, da ima osminka pol udarca. Zato je ob barvanju obarvan le polkrog. Ko je ritem utrjen, preidemo na melodično izvajanje .
Za uvajanje *pavze* poiščemo primer, pri katerem bo spremljevalna melodija imela pavzo.
Postopno pridobimo vse tone durove lestvice, četrtinsko in polovinsko pavzo. V nadaljevanju izbiramo vse zahtevnejše pesemske primere in dodajamo melodijam pestrejše spremljave. Igranje in petje dopolnimo tudi gibno in plesno.

Izbiranje skladb

Izbiramo pestre in zanimive skladbe. Ritmično izreko uvajamo z igro odmeva, ob občutenju glasbenega utripa, ki ga lahko navzven izrazimo z gibanjem levo-desno, korakanjem, gibom roke ipd. Ko besedni ritem prevajamo v glasbeni ritem, izreko nadgradimo z igranjem na glasbila. Pri izvajanju smo pozorni na primerno hitrost in enakomerno podajanje. Izkušnje poglabljamo z ustvarjalnostjo, ki se kaže v sestavljanju zanimivih zvočnih kombinacij.Izbrane skladbe naj bodo zapisane v dvo-in tridelni meri.Učenci ne zmorejo dolgotrajne pozornosti, zato smo pozorni na dolžino, praviloma izbiramo od 8 do 12 taktne, največ 16 taktne skladbe.

2. faza dela združuje več dejavnosti: Igranju na glasbila dodamo petje in gibno plesno izvajanje (šolski otroški pevski zbor, šolska folklorna skupina), pri likovni vzgoji izdelamo osnutek ovoja zgoščenke in plakate za nastop.

3.faza dela vključuje vpeljavo novih gradiv in podpornih gradiv v širši krog učiteljev, ki poučujejo glasbo na šolah s prilagojenim programom. Izvedli smo študijsko srečanje za učitelje in strokovne delavce osnovnih šol s prilagojenim programom s predstavitvijo barvnega zapisa glasbe in Ulwila glasbil ter študijem glasbenih primerov in evalvacijo projekta.

4. faza dela vključuje pripravo, izdelavo in oddajo zaključnega projektnega poročila. Izsledki in rezultati projekta bodo predstavljeni v obliki plakata, zapisa na zgoščenki, na spletni strani osnovne šole Glazija ter Zavoda za šolstvo.

Pomembni izdelki projekta

K pomembnim inovativnim izdelkom projekta prištevamo razvoj na področju gradiv: repertoar skladb v barvnem zapisu glasbe, model izobraževanja študijske skupine ali seminar stalnega strokovnega spopolnjevanja, publikacije (članki in sestavki), elektronski zapisi, e-dokumentacija s predstavitvijo projektnih aktivnosti in njihovih rezultatov, zgoščenka s posnetki izvedb, spletne strani.

Spremljava in evalvacija dela

Inovacijski projekt poteka z razvijanjem in razširjanjem inovacije, z novim nastajanjem gradiv in novim vključevanjem izvajalcev. V nadaljevanju projekta bi bilo npr. smiselno uvesti portfelj učenca, ki sodeluje v instrumentalni skupini Ulwilla glasbil, ki bi omogočal vpogled v razvoj učenčevih glasbenih sposobnosti in spretnosti. Portfelj bi prikazoval celoten proces praktičnega usposabljanja od zastavljenih ciljev do njihovega zasledovanja in uresničevanja ter vrednotenja. Ključni namen portfelja bi bila refleksija in vrednotenje usposabljanja za igranje na glasbilih z barvnim zapisom glasbe.

Zaključek

Inovativni pristop barvni zapisa glasbe in igranje na Ulwila glasbila pomeni pomembno pomoč in dopolnitev kakovosti glasbenega pouka na osnovnih šolah s prilagojenim programom. Želja, da bi prispevali k večji učinkovitosti glasbenega pouka, se kaže v pripravi gradiv in uvajanju barvnega zapisa glasbe ob igranju na glasbila. Z uvajanjem barvnega zapisa glasbe želimo spodbuditi glasbene dejavnosti izvajanja, poslušanja in ustvarjanja pri pouku glasbene vzgoje v osnovnih šolah s prilagojenim programom in s tem razvijati in poglabljati znanje, spretnosti in veščine.

Literatura

Ullrich H.,. Wilbert H. J. 1976. Singen und Musizieren leich gemacht mit dem Farbton-und Instrumentensystem.Landshut –Altdorf.
Požarnik-Marentič B. 2007. Nekatere dileme konzulentove vloge v načrtovanju, spremljanju in evalvaciji projektov na šolah. V: Vzgoja in izobraževanje. Št. 5, str. 12-18.Ljubljana. Zavod RS za šolstvo.
Komljanc, N. 2006. Inovacijski projekti. Zbornik. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
Pesek A. 1998. Slovenske ljudske pesmi za otroke. Ljubljana. Mladinska knjiga.
Prek S. 1966. Zapojmo s kitaro. Ljubljana. Državna založba Slovenije.

OŠ Glazija
Oblakova ulica 15
3000 Celje

ODPRTA VRATA

2006-2008

Vodja inovacijskega projekta: Suzana Rednak, prof.def.

Sodelavci: Vesna Golhleb, prof.def., Vesna Pečarič, prof.def., Irena Gorenjak, prof.def., Elizabeta Fijavž, spec.ped., Lilijana Božič, varuhinja, Marinka Lorber, varuhinja, Irena Brezovšek, varuhinja, Natalija Rotovnik, varuhinja, Adela Vlašič Tovornik,univ.dipl.psih., Marjana Šah Štrok, prof.soc.ped (pom.ravnateljice), Romana Lebič, univ.dipl.ped. (ravnateljica)

Konzulent: dr. Natalija Komljanc, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Klasična oblika poučevanja (en defektolog in ena varuhinja v oddelku) ter omejene možnosti enega prostora za izvajanje raznolikih dejavnosti so predstavljale veliko oviro za uresničevanje našega cilja. To pa je otrok z maksimalno razvitimi potenciali za uspešno vključevanje v družbo.
Ker smo v klasičnih oddelkih posebnega programa opažali premalo stimulativno okolje tudi za govor in motorične sposobnosti, smo si delovno okolje razširili s prebijanjem sten med štirimi učilnicami in združitvijo sprva treh nato pa štirih skupin otrok. Vpeljali smo nivojski pouk, kotičke z vodenimi dejavnostmi, učenje z zgledom. Otroke smo želeli učiti samostojnosti (uvid problema, analiza postopka reševanja, samo reševanje problema in dosežen cilj) na širšem področju delovanja. Rezultati so bili pozitivni, kar dokazujejo posnetki in fotografije s pomočjo katerih smo analizirali dosežke. Ob analizi dela smo ugotovili, da je učenje z zgledom zanimivejše, ker je sošolec zanimivejši učitelj. Vsak otrok, ne glede na njegove motnje je lahko nekomu drugemu zgled. Učenje z delovnimi škatlami je zanimivejše, saj se otrok zanjo odloči, ko si sam želi dela in si nalogo sam izbere. Naša navodila so bila vedno preveč konkretna in s tem zavirala razmišljanje otrok. Izredno pomemben faktor pri razvoju samostojnosti so starši, ki lahko naše delo nadgradijo ali pa izničijo. Zato je potrebno v bodoče razvijati tako strategijo dela s starši, ki jih bo, že ob vstopu otroka v šolo, usmerjala v izbor pravih metod in strategij za razvoj njihovega otroka v samostojno osebnost, ki se znajde v širšem družbenem okolju.

Abstract:
Classical way of teaching (one teacher and one assistant) and limited possibilities of one classroom to perform different activities were big obstacle for realization of our aim. Our aim is a child with maximal developed potencialls for successful inclusion in society.
In classical classrooms we have noticed less stimullative environment for verbal communication and motorical skills. Therefore we expanded our working environment with braking walls between four classrooms and joining at first three later four groups of pupils. We made groups based on their skills level, different activities, learning with observation. We wanted to teach them independency (noticing the problem, analyzing solutions and resolving problems for realization of aim). The results were positive, what we can see on video tapes and photos that we used for analyse the achievements. Learning with observation of school colleges is interesting, school friends are more interesting teachers. Every child,

independently of his difficulties, can be example for others. Learning with working boxes is more interesting, because pupil chose the box and exercise by himself. Our instructions were always too concrete and they inhibit thinking process. Parents are very important in developing independency of their children. So they can help us doing it or they can destroy everything we had achieved. So in the future we have to develop that kind of strategy for parents that can help us to guide them towards good methods and strategies for development of independent person in wider society.

Ključne besede: vrata, samostojnost, zgled, nivojski pouk, starši

Problemsko stanje

V klasični skupini je na I. stopnji posebnega programa vključenih največ 6 otrok, na II. stopnji pa največ 7 otrok. Ker je pomoč v razredu do letošnjega šolskega leta bila predvidena le na I. stopnji, se je otroke z najtežjimi motnjami in otroke, ki so dolgotrajno bolni ter gibalno ovirani, zadrževalo na I. stopnji. To pa je pomenilo veliko koncentracijo manj sposobnih in manj spretnih otrok v teh skupinah. Dodatna težava se je kazala tudi v tem, da imamo na naši šoli telovadnico in prostore za fizioterapijo v nadstropju. Torej smo morali otroke nositi po stopnicah, kar je zelo naporno za osebje in za otroke.
Težava se je kazala tudi v tem, da so v klasičnih razredih imeli otroci premalo možnosti za razvoj na gibalnem, govornem področju in pri pridobivanju raznih spretnosti.
V klasičnih razredih je učitelj imel zelo heterogeno skupino in je tako težko nudil pri učnem delu dovolj pomoči otrokom. Vse to prispeva k hitrejšem izgorevanju delavcev in k nezadovoljstvu.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)

- Učenci naj bi se učili z zgledom spretnejših otrok in učiteljice.

Z aktivno udeležbo otroka pri delu in z opazovanjem spretnejših otrok bo otrok v lastnem tempu osvajal nove spretnosti.
Albert Bandura je razširil behavioristične teorije in razvil Socialno kognitivno teorijo učenja (Anita Woolfolk , 2002). V tej socialno kognitivni teoriji učenja je zajeto učenje z aktivno udeležbo (učenje ob izvajanju in izkušanju posledic lastnih dejanj) in učenje z opazovanjem (drugih oseb ali živali).
Rooth in Bowen (1995) pišeta o učenju ob mojstru in drugih vajencih, kjer so se mladi naučili mnogo spretnosti, rokodelstva in obrti.(Anita Woolfolk,2002).
V Key School, mestni javni šoli v Indianapolisu so učenci drug ob drugem del dneva delali v učnih kotičkih, ki so osredotočeni na neko dejavnost. Pri učencih različnih starosti je več ravni spretnosti, zato lahko učenci napredujejo v lastnem tempu in imajo še vedno na voljo model izvedenca. V vlogi učitelja so se preizkusili starši, prostovoljci (Anita Woolfolk, 2002).

- Otroci razdeljeni v nivoje pri pouku lažje osvajajo snov in pridobivajo spretnost,

Nivojski pouk se od vseh oblik diferenciacije najbolje razvija v naši praksi. Izhaja iz tega, da so učenci v posameznih sklopih različno uspešni. Stalno je treba spremljati aktivnost, uspešnost, napredovanje vsakega učenca in glede na ugotovitve vedno znova razvrščati učence v različne nivoje. Takemu procesu se zelo prilega timski didaktičen pristop. Obenem pa učitelji popestrijo svoje didaktične kompetence (Kramar,1999)

- Učenci se učijo samostojnosti na področju hranjenja, priprave hrane, gospodinjskih opravil,…

Pri VIZ je poudarek na razvijanju otrokove aktivnosti za doseganje osnovnih elementov gibalnega razvoja, komunikacije in osvajanja najosnovnejših spretnosti in navad za zadovoljevanje osebnih potreb, pa vse do pridobitve zahtevnejših socialnih in delovnih navad in usposobitve za delo. (Zavod za šolstvo in šport, 1994)
Čas za prehrano je redna sestavina razvijanja samostojnosti, delovne vzgoje in splošne poučenosti. Sem štejemo pripravo na hranjenje, pravilen način prehranjevanja, možnosti sodelovanja pri samopostrežbi hrane, urejanje prostorov po obroku in pripravo na nadaljnjo aktivnost (Zavod za šolstvo in šport, 1994).
V " otroškem domu "(Montessori pedagogika - Glotta nova, 1996)) igrajo "aktivnosti iz praktičnega življenja" veliko vlogo pri otrokovem oblikovanju, saj se navezujejo na domača opravila. Vsaka konkretna izkušnja daje otroku potrditev, da je sposoben za delo, poleg tega se uči ročnih spretnosti, logike, razuma in samostojnega dela. Vodilni motiv Montessori pedagogike pa je: "Pomagaj mi, da naredim sam!"

- *Učenci se navajajo na samostojno učno delo, ko so sami za to motivirani.*

Otrok sam načrtuje svoje delo, svobodno izbere material in ga uporablja kolikor časa hoče in sam popravlja svoje napake. Otrok lahko materilal vzame sam in ga po uporabi vrne.(Montessori pedagogika, Glotta Nova, 1996)

- *Uporaba Halliwick metode za razvoj otrokovih potencialov*

Preko plavanja in aktivnosti v vodi (pa tudi zunaj nje) lahko dosežemo različno postavljene cilje, ne glede na otrokovo starost in vrsto ali stopnjo motnje posameznika (Vute, 1996). Halliwickova filozofija učenja plavanja pomaga otroku razviti njegove potenciale in ga pustiti takšnega, kot ni bil še nikoli poprej.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje

Kako bo nova oblika dela v posebnem programu (timsko delo, nivojski pouk, povezanost štirih učilnic in treh skupin otrok posebnega programa, možnost izbire dejavnosti s strani otrok) pripomogla k večjemu napredku otrok v skupini s poudarkom na pripravljenosti za življenje v širšem socialnem okolju?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave

Raziskava naj bi nam pokazala, kako se z minimalnimi posegi v prostor in z drugačno organizacijo dela lahko bistveno izboljša rezultate dela in zadovoljstvo vseh udeleženih (strokovnega osebja, varuhinj, učencev in staršev).
Vodila naj bi nas k kakovostnejšemu delu z otroki, da bi optimalno razvili svoje sposobnosti ne glede na stopnjo motnje posameznika in ga pripravili do čimbolj samostojnega funkcioniranja v širši družbeni okolici.
Z raziskavo naj bi spremljali otrokov razvoj samostojnosti na širokem spektru področij njegovega delovanja (v skrbi zase, opravljanju osebne higiene, reševanju miselnih problemov, medsebojni pomoči, samostojnosti v vodi, …).

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

1.akcijski krog: Na šoli so potekali razgovori in iskanja rešitev dalj časa. V kolektivu je bilo zaznati negotovost, strah in željo po spremembi hkrati. Ravnateljica je opravila pogovore s posameznimi delavkami in tako se je oblikoval tim, ki naj bi novo obliko dela vzpostavil in jo razvijal. Sprva smo to bile tri defektologinje in tri varuhinje.

- Svoje videnje problema in rešitve zanj smo predstavili tudi staršem na roditeljskem sestanku. Dobili smo njihovo podporo.
- Nato se je vodstvo šole odločilo za prebijanje sten med štirimi učilnicami, povezali so jih z vrati. Vsa dela so bila opravljena med počitnicami. Z začetkom leta smo staro pohištvo prestavile in odstranile nepotrebne omare, tako da smo dobile velik, odprt prostor.
- Tim se je sestajal in oblikovali smo oddelke, oblikovale tedenske timske vsebinske priprave ter dnevne ciljne priprave (vsak učitelj svojo).
- Otroke smo razporedili po treh nivojih za vsako področje posebej, saj vsak otrok različno funkcionira na različnih področjih.
- Učiteljice smo se razporedile po nivojih, da vsaka učiteljica poučuje na vseh treh nivojih.
- Pripravili smo kotičke za vodene dejavnosti in si razdelili področja, na katerih smo delovali (po lastnih interesih). Vsaka dejavnost je dobila ime glede na vsebino - Polžek migec (plesno-gibalna dejavnost), Polžek računalničar, Polžek naravoslovček, Polžek gospodinjček, Polžek bralček.

2.akcijski krog: Oseba je samostojna takrat, ko uvidi problem in zanj išče rešitve ter problem reši. Našim otrokom običajno damo tako natančna navodila, da jih lahko izvede kot robot brez razmišljanja. Navodilo vsebuje problem, pripomočke in načine reševanja. Ker smo jih želele naučiti samostojnosti smo morale najprej spremeniti naš način razmišljanja in podajanja navodil. Navodila za utečeno delo je moralo postati manj nazorno in dovoliti otroku, da je sam uvidel problem in ga poskušal rešiti. Pri tem smo ga usmerjale z vprašanji. Učenje nove situacije pa je vključevalo posnemanje sošolcev, spretnejših otrok. Ker je področje hranjenja izredno pomembno v razvoju samostojnosti in je hrana izredno močna motivacija večini otrok, smo pričele na tem področju.
Otrokom smo pripravile hrano na voziček in jih opozorile le na dejstvo, da je hrana pripravljena ter naj si postrežejo. Dogajanje ob prvem poskusu smo posnele. Opazile smo, da so si najprej postregli starejši in spretnejši otroci, ki si verjetno tudi doma večkrat sami postrežejo. Pri delu so jih pozorno opazovali mlajši oz. manj spretni otroci, dokler jih niso tudi sami posnemali in si postregli hrane. Ta način smo ohranile in otroke posnele še enkrat po treh mesecih. Razlika je bila očitna. Otroci si sedaj sami postrežejo hrano in uredijo svoje mesto za seboj.
Način dajanja navodil s pomočjo vprašanj in opazovanjem drugih otrok smo razširile tudi na pripravo na športno in likovno vzgojo.
Otrokove reakcije, uvidevanje problemov in reševanje le teh smo beležile sproti v posebej oblikovano tabelo, ki je visela v razredu na vidnem mestu.

3. akcijski krog: Starše smo povabile na odprto učno uro, kjer smo jim predstavile naš način dela v razredu, naš pristop. Starši so z otroki risali, plesali, igrali na instrumente in urili spretnosti pri delu z računalnikom. Nato smo staršem predvajale predstavitev projekta, kot je bil predstavljen na posvetu V Rogaški Slatini. Razložile smo jim naše metode in naše ugotovitve, do katerih smo prišle skozi projekt. Predvajale smo jim tudi posnetke otrok, ki smo jih posnele in fotografije. Njihov odziv je bil zelo pozitiven.
Ker so tudi starši člani projektnega tima, ne gre brez njihovega deleža k projektu. Staršem smo dali nalogo, naj otroke spodbujajo k opravljanju različnih opravil, pri katerih naj jim bodo zgled bodisi sami ali pa njihovi stari starši in sorojenci. Namesto natančnih navodil, naj jih spodbujajo k razmišljanju z vprašanji. Vse kar otrok počne naj si beležijo v dnevnik, ki naj ga opremijo tudi s fotografijami in videoposnetki. Dnevnik bo otroku predstavljal motivacijo, pozornost staršev bo usmerjena v njegovo delo in doživljanje, skupaj bodo preživljali kakovosten čas. Staršem bo dnevnik predstavljal lep spomin na otrokov razvoj in napredek. Nam pa bo služil kot evalvacija njihovega dela in boljši pregled nad napredovanjem otroka ali vsaj ohranjanjem pridobljenih spretnosti in znanj. Odsotnim staršem smo napisale navodila in jih usmerile na šolsko spletno stran, kjer je predstavljen naš projekt, da bodo lažje izvajali nalogo.

Posnetke, fotografije in zapiske smo analizirali na sestanku članov inovacijskega projekta. Ugotovili smo, da je napredek otrok jasno viden, da pa je potrebno s tem še nadaljevati in širiti področja delovanja. Zunanje članice inovacijskega projekta so hospitirale v skupini. Ob koncu leta smo v okviru članov projekta izvedli še analizo napredka vsakega učenca posebej. Na sestanku so starši izrazili zadovoljstvo z našim delom in ga podprli, nekateri so pri vodstvu šole izrazili željo, da otrok ostane v skupini tudi v bodoče.

4. akcijski krog - Delovne škatle
V kartonaste škatle smo vstavile različne materiale, ki so predstavljali naloge za učence. Razlikovale so se po stopnji zahtevnosti in po področjih, ki jih razvijajo (prepoznavanje barv, prepoznavanje oblik, prepoznavanje črk, zlogov in besed, povezovanje količin s številkami, vezanje vrvic, nizanje, vstavljanje, zapenjanje, delo s tekstom, …). Škatle smo postavile na dosegljivo mesto. Otroci so po njih segali kadarkoli so želeli. Naloge so reševali sami, če so želeli pomoč, so poklicali. Beležile smo stopnjo zahtevnosti nalog, koliko pomoči je zanjo potreboval, koliko časa jo je reševal, kolikokrat je segel po njej.
Učenci so naloge reševali brez občutka učenja, radi so posegali po škatlah. Me smo s pomočjo teh nalog lahko ovrednotile doseganje ciljev, načrtovanih v individualiziranih načrtih. Poleg tega, da otrok rešuje problem po lastni izbiri, se nauči tudi potrpežljivosti, iznajdljivosti, nauči se poiskati pomoč, sprejme določeno organiziranost prostora, ki jo mora tudi ohranjati.

5. akcijski krog - Zaradi velikega števila otrok s težjo in težko gibalno motnjo smo se odločili za delo v bazenu po Hallivick metodi. S pomočjo te metode se pri otroku lažje dosežejo določeni gibalni vzorci, ki jih na kopnem veliko težje ali sploh ne. Vse članice projektne skupine, ki izvajamo neposredno delo z učenci smo opravile usposabljanje za delo v bazenu po tej metodi. Otroci so glede na svoje sposobnosti pridobivali ustrezne gibalne vzorce, spoznavali delovanje svojega telesa in vedenje vode ob njihovem premikanju. Nekateri so celo splavali, drugi so se vodi prilagodili do te mere, da se v njej prijetno počutijo. Vsi pa so dobili z vodo prijetno izkušnjo. Vendar usposabljanje v bazenu zajema poleg samostojnosti v vodi tudi pridobivanje higienskih navad. Npr. tuširanje pred vstopom v vodo in po izstopu iz nje kot tudi po uporabi stranišča, umivanje in sušenje las s sušilcem, brisanje telesa z brisačo, hoja ob robu bazena po mokri podlagi, upoštevanje strogih pravil, upoštevanje navodil in izvajanje nalog po navodilih (ali povezati dejavnost s pesmico, ki jo običajno ob izvajanju dejavnosti pojemo), preoblačenje iz mokrih v suha oblačila, ravnanje z mokrimi oblačili,… - so le nekateri izmed ciljev, ki smo jih ob uporabi bazena lahko razvijali. Vse to je zahtevalo od učiteljev spremljevalcev velik napor in velik logističen podvig, ki pa smo ga zaradi njegove vrednosti z veseljem opravljale.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevala k uspešnemu zaključku projekta

Ključni problemi so bili naslednji:

- omejenost učencev in učiteljev na en prostor (manj možnosti za komunikacijo in gibanje, ni možnosti za osamitev posameznika, nestimulativno okolje za spretnejše otroke),
- malo možnosti za praktično delo učencev - posledica tega je slabši razvoj samostojnosti,
- heterogenost sposobnosti učencev otežuje nudenje posameznemu otroku ustrezne strokovne pomoči,
- neprilagojeno okolje za naraščajoče število otrok s težjo in težko gibalno motnjo ali za učence s progresivno dolgotrajno boleznijo,
- izgorevanje, nezadovoljstvo zaposlenih.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V raziskavo je bilo vključenih 19 učencev, ki se šolajo v Posebnem programu in sicer 9 učencev s prve stopnje, 5 učencev druge stopnje in 5 učencev tretje stopnje. Kontrolna skupina so bili vsi učenci, ki so bili vključeni v klasično obliko oddelkov.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Pri zbiranju podatkov smo upoštevali izvajanje dejavnosti otrok, mnenje in pripombe staršev, opažanja vodstva šole in šolske svetovalne službe, ki so v oddelkih hospitirale.

Metode obdelave podatkov
Učence smo pri izvajanju dejavnosti fotografirale, snemale, posnetke smo prikazale staršem in strokovnim delavcem šole.

Prikaz rezultatov
Rezultate projekta smo predstavljali na refleksijah, ki jih je organiziral ZZŠS. S plakatom, izdelki otrok in posnetki smo predstavljali naše rezultate tudi na šoli staršem in vsem ostalim obiskovalcem šole. Obiskale so nas tudi druge šole, ki jih je zanimala naša novost. Projekt sem predstavila tudi na Srečanju društva za vseživljenjsko učenje, ki je bilo Julija 2008 v Velenju. Ravnateljica je predstavila naš projekt in njegove dosežke tudi ravnateljem osnovnih šol Slovenije. Naš način dela so si ogledali tudi strokovni delavci iz Nemčije.

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
V projekt smo vključile kar najširše področje delovanja naših učencev. Razvijale smo njihove sposobnosti, ki jim omogočajo samostojnejše delovanje v širši družbi. Popolne samostojnosti naši učenci nikoli ne bodo dosegli, se ji pa po svojih najboljših močeh lahko približajo.
S povezavo učilnic smo dosegli večjo odprtost prostorov in večjo povezavo defektologinj in varuhinj v skupno dobro otrok in nas zaposlenih. Otroci imajo večjo možnost gibanja, komunikacije, osamitve, spoznavanja različnega materiala in rokovanja z njim, ipd. Defektologinje in varuhinje smo osebnostno in profesionalno napredovale, zlasti pa pridobile na področju timskega dela, kjer je spoštovanje dogovorov in neverbalno komuniciranje izrednega pomena.
Z nivojskim poučevanjem smo se defektologinje lahko kar najbolj približale njihovim stopnjam funkcioniranja. S tem smo si tudi same olajšale delo, ker pa med nivoji krožimo, smo vse nekako enakomerno obremenjene. Več je možnosti za medsebojno posvetovanje. Otroke poznamo vse vključene v projektno skupino in je izmenjava mnenj lažja in celo zelo koristna. Občasno se sestanemo in ocenimo napredek posameznega učenca na vseh področjih.
Dosegli smo, da si sami postrežejo hrano z vozička. Postrežejo jo tudi manj spretnemu sošolcu.
Z opazovanjem sošolcev in svoje okolice spoznavajo in osvajajo razna gospodinjska opravila.
Naučili so se reševati enostavne in kompleksnejše probleme (odvisno od stopnje in kompleksnosti njihove motnje v razvoju), predvsem pa znajo poiskati tudi pomoč, če problemu niso kos.
Z delom v bazenu smo pridobile nova spoznanja o naših učencih in jih pri delu z njimi koristno uporabile. Nenazadnje smo pridobile tudi nova spoznanja o sebi. Odprla so se nam nova področja problemov, o katerih prej nismo mogle dobiti verodostojne informacije.
Ugotovili smo tudi, da ta oblika dela ne ustreza vsem učencem enako.
Ob vsem tem pa smo spoznale pomembno dejstvo, ki se kaže kot nov problem. Namreč pojem samostojnosti otroka razumemo zelo različno že strokovni delavci, še večja razhajanja so med nami in starši kot tudi med starši samimi. To zahteva od nas zastavljanje neke strategije dela s starši, ki bo družinam in strokovnim delavcem v pomoč, ko bomo težili k doseganju cilja samostojnosti njihovih otrok. Predvsem menimo, da je potrebno posvetiti

posebno pozornost staršem manjših otrok (s prve in druge stopnje Posebnega programa) ter jim nuditi specifičen soport na poti do cilja otrokove samostojnosti.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Strokovni delavci nekaterih šol iz bližnje in daljne okolice so si naš projekt ogledali na šoli in jo že posnemali oziroma jo uvedli v svojih šolah (prilagojeno njihovim potrebam).

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
S povezavo učilnic z vrati smo izboljšali kakovost učnega procesa, ki prispeva k razvoju samostojnejšemu funkcioniranju naših učencev v širšem družbenem okolju.

Možnosti uvajanja v druga področja
Ta oblika dela je primerna za vse vzgojno - izobraževalne ustanove, zlasti pa za ustanove za osebe s posebnimi potrebami.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
V tej obliki dela smo se dobro seznanili s pravili timskega dela, sinhronizacijo dela v več skupinah, tedenskim načrtovanjem dejavnosti za vse vključene oddelke (oblikovali obrazce za tedenske timske priprave), enakomerno obremeniti vse vključene delavce v projektnem timu.
Pripravljeni smo sodelovati z vsemi podobno mislečimi ustanovami in njihovimi strokovnimi delavci. Ponudimo jim lahko naše ugotovitve kot izhodišča za oblikovanje še boljše delovne strategije, saj bomo le s skupnimi močmi doprinesli k učinkovitejšim metodam dela in pristopom. Kljub temu, da s projektom zaključujemo, bomo novo nastalo obliko dela ne samo obdržali ampak dopolnjevali in razvijali naprej.

Literatura

Woolfolk, A.: Pedagoška psihologija, Ljubljana 2002, Educy
Mravlje, F.: Pozorno poslušanje z razumevanjem, Priročnik za učitelje, vzgojitelje in starše; Educa Nova Gorica 1999
Dr. Kramar, M.: Didaktična analiza izobraževalno-vzgojnega procesa, Ljubljana 1999
Elena, Bodrova, E.: Tools of the mind – case study of implementing the Vigotskianapproach in American early childhood and primary classrooms, Geneva; Unesco 2001
Zavod za šolstvo in šport 1994: Program VIZ otrok in mladostnikov z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in drugimi dodatnimi motnjami
Učni načrt oddelkov posebnega programa za I., II in III. stopnjo, šolsko leto 2005/2006
Mag.Planinšek,T.: Učenje plavanja za otroke z motnjami v razvoju, Pedagoška fakulteta v Ljubljani,www2.pef.uni-lj.si/didaktikasv/zaposleni/OPP/GIBALNA_OVIRANOST/CLANKI/Filipcic_ucenje-plavanja-opp.pdf
Vute, R. : Kot riba v vodi…PET, št.36, 25-28, 1996
Več avtorjev (prevod Štradjot,A.): Montessori pedagogika(Opera nazionale Montessori), Ljubljana; Glotta Nova; 1996)

OŠ IV Murska Sobota
Trstenjakova 71
9000 Murska Sobota

OD LASTNE KNJIGE DO LUTKOVNE PREDSTAVE

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Dušanka Muršec, specialna pedagoginja

Sodelavci: Darinka Hauko, specialna pedagoginja, Teja Zver Vučko, specialna pedagoginja

Konzulent: Sonja Dobravc, Zavod RS za šolstvo, OE Celje

Povzetek:
V projektu Od lastne knjige do lutkovne predstave so se otroci s posebnimi potrebami, kljub svojim številnim oviram (težavam), vključili v celoletno aktivnost.
Nemirnost, nezmožnost daljše koncentracije, zaprtost vase, težave pri govorjenju in pisanju…vse to jih omejuje pri njihovi ustvarjalnosti .Strah govoriti pred drugimi, nizka samopodoba,so prav tako pogost spremljevalec.
Ob tem imajo otroci s posebnimi potrebami velikokrat težave pri izražanju. Besedni zaklad je skromen, prav tako domišljija .Učenci – Romi imajo še več težav pri izražanju. Pogosto pa sploh niso pripravljeni za delo ali sodelovanje pri pouku.
Cilj projekta je bil, vzpodbuditi njihovo domišljijo, z besedami izraziti misli .Spoznati proces nastajanja knjige. Vztrajanje pri razvijanju zgodbe do lutkovne predstave ali gledališke igre.
Realizirali smo cilj projekta. Z lastno knjigo in lutkovno igrico smo se predstavili najprej učencem nižje stopnje na matični šoli. S priredbo zgodbe v gledališko igro, smo se predstavili učencem višje stopnje. Prav tako smo se predstavili v kraju.
S podobnimi pristopi, z nadaljnjim razvijanjem načina dela, bodo lahko izvajali tak način sodelovanja otrok z različnimi posebnimi potrebami vsi učenci - od nižje do višje stopnje. Do določenega nivoja bodo lahko sodelovali na tak način tudi otroci v oddelkih vzgoje in izobraževanja.

Abstract:
In project With own book to puppet play, kids with special needs, have participate in all year activity.
Restlessness, inability to concentrate, taciturnity, problems with speaking and writing… all of this are dificutliesthy have in their creativity. Fear of public peakingand low selfestime are present.
Kids with special needs have also often problems to express themself. Vacubulary is not very good, and they also lack of imagination. Students- Gepsies have more problem with expressing themself. Often they are not ready to work or cooperate in class lessons.
The goal of project was to encourage their imagination,and with words express their thinking. Realize the proces of making the book. Insist on develop story to puppet play.
We achive our goal. We present our puppet play to the students in first level of our school. We remade the story to drama play, and we present it to the studentsof high level. We also present our book and play in the city.
With similar approach, with further developingthe way of work,they will carry on that way of participation with kids with very different special needs.

Ključne besede: zgodba,razvijanje le-te, lutkovna predstava

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Otroci s posebnimi potrebami imajo pogosto težave z izražanjem, njihova domišljija je skromna ali pa si je sploh ne upajo priklicati »na plan«. Ob pogovoru, vodenem k neki vsebini, se pokaže skromnost besednega zaklada, primanjkljaj v izražanju in nevajenost pogovarjanja. Tudi poslušanje drugega je težko. Učenci – Romi v slovenski jezik vpletajo romščino, hrvaščino. Njihov besedni zaklad je še skromnejši. Ob tem pa velikokrat niso pripravljeni za delo ali sodelovanje pri pouku. Nekateri otroci bi ob potovanju z domišljijo sestavili zgodbico, pa imajo velik govorni primanjkljaj in s tem težave pri pisanju.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Opis razlogov za izpeljavo raziskave

Cilj projekta: Napisati lastno zgodbo, jo ilustrirati in oblikovati v knjigo, prirediti vsebino z dialogi za lutkovno predstavo, izdelati lutke po lastnih zamislih in pripraviti sceno. Predstaviti se v kraju in širši okolici.
Razlogi – Kako izraziti to, kar razmišljamo? Povedati svoje misli pred skupino. Kako v pogovoru uporabljati različne besede? Kako prisluhnemo sebi in drugim? Spoštovanje idej in razmišljanja drugih.
Bi znali sami napisati zgodbo? Nekateri takoj odgovorijo:«NE«. Zdi se jim nemogoče, da bi sami napisali zgodbo, saj sploh ne vedo o čem bi pisali.
Tisti pa, ki začno pisati, kmalu ugotovijo, da je za zgodbo potrebnih ne samo pet ali šest povedi, ampak veliko več.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Razmišljala sem, kako jih popeljati za krajši čas v svet domišljije, pokazati jim, da iz vsake stvari lika lahko nastaja zgodba. Želela sem jim pokazati, da zgodba lahko traja tako dolgo, kot sami želimo. Da se lahko razvija v različne smeri. Sami odločamo ali bo vesela, žalostna… da nam domišljija omogoča potovanja v neresničen svet, da imamo možnost z besedami vse to opisati in da vse to lahko zapišemo zase in za druge ljudi.
Faze izpeljave
Vsak nariše risbo po lastni želji, brez omejitev.
Vse, si skupaj ogledamo in izberemo eno – tisto, ki se nam zdi najbolj zanimiva, razgibana.
Drugi korak
Ob izbrani risbi se najprej pogovorimo kaj približno se dogaja. Kakšen je začetek? Otroci govorijo vsebino, kar koli se kdo spomni, drug drugega dopolnjujejo. Sama zapisujem vsebino, saj se predlogi prehitro vrstijo. Želim, da se otroci ukvarjajo z izražanjem vsebine, ne pisanjem.

Ko nastane majhen premor in se zdi, da ne vedo kako naprej, preberem že zapisano. Morda še poskušajo opisati okolico, dodati pogovor. Dogovorimo se o koncu zgodbe. Se bo srečno končala?
Preberem.
Če smo zadovoljni, učenec prepiše vsebino na računalnik. Sicer pa še kaj dodamo.
Tretji korak
Tako, vsebina je končana. Kadar otroke vprašam kakšne knjige radi prelistajo in berejo, večina odgovori, da takšne z ilustracijami. Ker bomo tudi mi našo zgodbo oblikovali v knjigo, potrebujemo slike. Naslovnica bo opremljena s prvotno sliko. Dogovorimo se o posameznih ilustracijah povezanih z vsebino in kdo bo kaj naslikal. Slike skeniramo in dodajamo med vsebino.
Ostane nam le še , da liste zvežemo v knjigo.
Uspelo nam je narediti »knjigico« z zanimivo vsebino in lepimi ilustracijami. Lahko jo predstavimo vsem otrokom in učiteljem na šoli.

Ob izbrani sliki je bila zadrega samo na samo začetku. Dobiti so morali občutek, da je vse kar povedo dobro. Sicer pa, mogoče samo spremenimo vrstni red v povedi ali pa ji dodamo kakšno besedo. Ob občutku varnosti, da se nihče ne bo smejal predlogu, ali da bo zavrnjen, so jim besede, ideje kar vrele na plan. Vsebina je dobivala smisel, nastajajoča zgodbica se je zapletala in razpletala. Neskončno so se zabavali, dodajali so vedno nove prigode, poskušali zaključiti z žalostnim in nato veselim koncem. Napisana zgodba ima sedaj seveda srečen konec.

Zgodba, ki smo jo oblikovali v knjigo je končana, predstavili smo jo otrokom. In kaj sedaj? Lahko bi iz nje naredili lutkovno predstavo! Ja, vsi smo bili za to.
Kaj potrebujemo?
Potrebujemo dialoge, pogovore

- lutke
- glasbo

Pred nami je bil nov izziv. Kako bi lutke naredili? Kaj bi se pogovarjale?
Sedaj ni bilo več takšnega strahu, zadrege; predlagati, povedati kaj mislijo. Skupaj smo z ustreznimi besedami oblikovali posamezni dialog, pogovor. Uspelo nam je.
In lutke? Odločili smo se, da jih bomo izdelali iz stiropora. In sicer takšne, ki bodo vodljive kot mažoretke. Ustrezno smo jih pobarvali, dodali svilene vrvice in lesena vodila. Poskrbeli smo za sceno. Bili smo pripravljeni za ustvarjanje predstave.

Obdelava podatkov

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Spoznali so, da lahko s skupnimi močmi, s poslušanjem in s spoštovanjem drugih in njihovih predlogov, nastaja zgodba – zanimiva, dolga, žalostna ali vesela…takšna kot jo sami želimo. Da nam domišljija omogoča potovanja v neresničen svet, da imamo možnost z besedami vse to opisati in da lahko to zapišemo zase in za druge.
Z vztrajnostjo, veseljem in veliko dobre volje, je otrokom uspelo sestaviti zgodbo, napisati dialoge, izdelati lutke, sceno in kostume.

Ob predstavitvi jim je uspelo govoriti besedilo in ob tem voditi lutko, se gibati in se kar je najpomembnejše, neskončno zabavati.
Naša samozavest je poskočila, otroci so pripravljeni nastopati, govoriti. Predvsem pa so pripravljeni na nove zgodbe.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti

Možnosti uvajanja v druga področja

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

Skupina otrok, z zelo različnimi posebnimi potrebami, je kljub svojim specifičnim težavam (nemirnost, nezmožnost koncentracije, govorni primanjkljaji, agresija..) uspela sestaviti čisto svojo zgodbo in sodelovati pri ilustraciji ter oblikovanju vsebine v knjigo. Videli so lahko svoj trud, svoj izdelek. Spoznali so, da ne moreš igrati lutk brez dialogov. Raziskovali so, kakšne lutke je možno izdelat, kaj potrebujejo za sceno, kako bodo oblečeni. O tem niso doslej razmišljali.
Po pripravi na lutkovno predstavo za učence nižje stopnje, so želeli pokazati svoje delo tudi na višji stopnji. Ugotovili so, da bo potrebno spremeniti način predstavitve. Tokrat so bili brez lutk, vsebino so prikazali kot gledališko igro.
S podobnimi pristopi, z nadaljnjim razvijanjem načina dela, bodo lahko izvajali tak način sodelovanja, razmišljanja vsi učenci – od nižje do višje stopnje. Do določenega nivoja bodo lahko uporabljali tak način tudi v oddelkih vzgoje in izobraževanja.

OŠ IV Murska Sobota
Trstenjakova 71
9000 Murska Sobota

MOTIVACIJSKO UČENJE POŠTEVANKE - LOPAR ZA LOVLJENJE ŽOGICE

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Darinka Hauko, specialna pedagoginja DPO

Sodelavci: Dušanka Muršec, specialna pedagoginja DPO, Teja Zver Vučko, specialna pedagoginja DPO

Konzulent: Sonja Dobravc, Zavod RS za šolstvo, OE Celje

Povzetek:
Otroci s težavami pri matematiki so posamezniki, ki se kljub nekaterim skupnim značilnostim bistveno razlikujejo drug od drugega, zato jim moramo pomagati in poučevati tako, da upoštevamo njihovo različnost. Na OŠPP ima matematika posebno mesto, zato se je lotim s polno mero odgovornosti. Veliko naših učencev ima specifične učne težave pri matematiki in matematični dosežki so nizki. Ti specifični primanjkljaji se nanašajo predvsem na obvladovanje osnovnih aritmetičnih sposobnosti in spretnosti pri seštevanju, odštevanju, množenju, in deljenju.
Tako je potekal projekt »Lopar za lovljenje žogice«. Ukvarjala sem se predvsem z načrtovanjem izboljšave in vrednotenjem uspešnosti odpravljanja pomanjkljivosti pri znanju poštevanke. Nastal je pripomoček za učenje poštevanke na igriv in zabaven način. Ta pripomoček je zelo motivacijsko vplival na učence in jih pritegnil k učenju. Vso učenje je potekalo skozi igro. Na koncu smo ugotovili, da je pripomoček vsestransko uporaben za učenje pri več različnih predmetih.
S tem pripomočkom so si učenci nekoliko oddahnili v svetu klasične matematike, se pozabavali in tako nekoliko izničili neutemeljen odpor pred matematičnim »strašilom«, mogoče se bo v njih celo prižgala iskrica ljubezni do temeljne znanosti, brez katere bi bil današnji človek še zmeraj nemočno bitje.

Abstract:
Children struggling in math class are individuals and in spite of them sharing certain common areas of difficulty, they are all different. These differences are why we need to teach in such a way to bring understanding and learning to every student. Teachers of special needs children in the math classroom have a responsibility to see that children have the right resources they need to learn. Many of our students have learning disabilities and math achievements are low in the area of basic arithmetic: addition, subtraction, multiplication and division. In our project, Racket, I focused mainly on planning and assessing improvement in the knowledge of the multiplication table. This fun game, gave the students a way to learn the multiplication table in a playful manner. This method had great motivational impact on the students and invited them into the learning process. All learning took place through the game. At the end, we discovered that this style of learning is versatile and could be used in a variety of ways in other subject areas.With this method of learning, the students were able to see progress and in enjoying the game, were able to see that math is not all that scary! Maybe, in some of the students, the game was able to spark a new and life long interest in the field of math.

Ključne besede: poštevanka, lopar, motivacija, učenje, sproščenost

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Kot specialna pedagoginja delam na OŠPP. Poučujem v tretji triadi. Letošnje šolsko leto smo prešli na predmetni pouk in jaz sem se odločila za poučevanje matematike. Poučujem v sedmem, v dveh osmih in devetem razredu devetletke. Matematiko imam rada, obenem pa mi je izziv, da se spopadem s pubertetniki, ki imajo veliko težav sami s seboj, in seveda tudi z matematiko.
Veliko naših učencev ima specifične učne težave pri matematiki, zato so matematični dosežki nizki. Ti specifični primanjkljaji se nanašajo predvsem na obvladovanje osnovnih aritmetičnih sposobnosti in spretnosti pri seštevanju, odštevanju, množenju, in deljenju. Gre predvsem za specifične aritmetične težave, ki so povezane s slabšim semantičnim spominom, učenci imajo težave s priklicem aritmetičnih dejstev iz dolgotrajnega spomina – predvsem poštevanke.
In tam, kjer so težave, se nenehno iščejo tudi pomoči, da bi te težave odpravili in razvili svoje potenciale ali vsaj omilili in otrokom olajšali nadaljnje izobraževanje in v končni fazi tudi življenje. Odločila sem se, da združimo praktično s koristnim in si izdelamo pripomoček za učenje poštevanke na zanimiv, zabaven in tekmovalen način.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Otroke, ki imajo specifične aritmetične težave, učitelji zelo težko motiviramo za določena dela pri pouku. Zato se mi je zdelo primerno, da se ukvarjam s tem področjem in mu posvetim večjo pozornost. Znanje poštevanke se pridobiva mehansko, zato je za učitelja zelo pomembno, kako ga poda, kako ga naredi zanimivega.
Dolgo sem premišljevala, kako otroke pripeljati do motiva, torej do tega, da jih bo usmerjalo, spodbujalo in obenem priganjalo v delo – učenje. Preko določene literature sem ugotovila, da je MOTIVACIJA GONILNA SILA ZA DOSEGO DOLOČENEGA CILJA. Vsaka motivacija je samodejno povezana s ciljem - močnejša je motivacija, bolj nas žene, da bi ustrezni cilj tudi dosegli. Tudi jaz sem se vprašala, kaj je naš cilj, če je motiv poštevanka. Naš cilj je znanje poštevanke - to je izpolnitev vrzeli, v kateri čutimo primanjkljaj, toda pot do tega cilja je vaja - utrjevanje. Če utrjevanje ni mogoče kot navadno učenje, poskusimo z drugačnim pristopom ali vajo, ki nas bo pripeljala do tega končnega cilja, kajti če nekdo zaman poskuša doseči cilj, lahko doživi občutek neuspešnosti, kar se pri nas dogaja velikokrat. Iz izkušenj vem, da se ob neuspehu energija v otroku preusmerja v odpor - agresijo. Ugotovila sem, da je potrebno to energijo pozitivno usmeriti, in zato je prišlo do tega motivacijskega, sprostitvenega učenja poštevanke, kar pa je v dobri meri vzpodbudilo tudi pozitivno tekmovalnost med učenci.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Na kak način čim lažje usvojiti poštevanko?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Usvojiti poštevanko je za učence na OŠPP trd oreh, zato želim podkrepiti znanje z različnimi motivacijskimi oblikami.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

V okviru tehničnih dni imamo tudi na OŠPP možnost izpeljati projektno učno delo z učenci. Izkoristila sem ga in v dveh učnih dneh, smo izpeljali projekt poimenovan »lopar za lovljenje žogice«. Projektno delo smo načrtovali in se nanj pripravljali dalj časa in ker se pri matematiki učimo različnih računskih operacij, smo si zastavili cilj, da bomo izdelali didaktični pripomoček za učenje poštevanke, obenem pa nam bo služil za urjenje koordinacije pri motorično motenih učencih.

Pri delu smo si prizadevali doživeti uspeh preko lastnega delovanja, možnost neposrednega učenja in učenje z doživljanjem, izkustvenega učenja, učenja z motivacijo. Projekt je bil uspešno izveden, učenci pa navdušeni nad lastnim izdelkom.

I. FAZA:

Izdelava loparja

Iz iverne plošče izrežemo loparje z električno žago. Na vrtalnem stroju izvrtamo luknje. Lopar najprej grobo pobrusimo in nato ga lakiramo z lakom na vodni osnovi, ki se hitro suši. Ko je lopar suh, mu privežemo še vrvice z žogico.

II. FAZA:

Matematična vrednost loparja

Loparju smo dodali še števila od 1 do 10 za vrednosti pri igri ali za uporabo pri matematiki. Števila smo razporedili tako, da je pri vsaki luknjici eno število. Na eni strani loparja so števila od 1 do vrednosti 5, na drugi strani loparja pa števila od 6 do vrednosti 10. Števila, ki so učencem težje zapomljiva, se lahko ponovijo večkrat.

III. FAZA:

Različne matematične spremne igre

Pri razredni uri smo si uredili še kartončke s števili od ena do 10 in matematične znake (X, =) za sestavljanje računov in kartončke z rezultati poštevanke.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevala k uspešnemu zaključku projekta

Igra je za učence motivacijska, vendar pa jo moramo zaradi kratkotrajne koncentracije neprestano spreminjati z novimi idejami, novimi oblikami igranja. Ugotovila sem, da je primerna za učence, ki niso zelo motorično moteni, ker pa je to obenem vaja za koordinacijo rok, smo urili tudi te spretnosti.

Z novostmi smo zadovoljni, saj smo s to metodo naučili učence nekaj poštevanke. Ker pa vaja dela mojstra, bomo nadaljevali tudi v naslednjem šolskem letu.

Zabava in tekmovanje se lahko začne

Učenec bo usvojil potrebno matematično znanje, če bo imel dovolj časa in možnosti, da pa bo do vsega tega znanja prišel, mu moramo stvari poenostaviti in konkretizirati. Učenec se mora na konkretnem primeru naučiti in ker imamo v rokah konkretni material, se igra in učenje lahko prične.

Ta igra lahko poteka na več različnih načinov:

- Učenci se razdelijo v pare in se z loparji igrajo poštevanko. Eden drugega sprašujejo in ugotavljajo, v katero luknjo je padla žogica.
- Igrajo se in kdo prvi zadene žogico v luknjico, vpraša sošolca, ki ga izbere, račun poštevanke.
- Dva se igrata in žogica enega pade v luknjico številka 5, žogica drugega v luknjico številka 8 in kdo je zadel prvi, prvi tudi sprašuje – 5X8 = drugi pa odgovarja …

Učenje poštevanke poteka individualno, samostojno, v dvojicah ali v skupini. Učiteljica prevzamem vlogo opazovalca in usmerjevalca, motiviram otroke s pohvalo in z vzpodbujanjem, opuščam pa karanje in prisilo. Vadimo dnevno po deset minut pri vsaki uri matematike.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Na osnovi spremljanja smo učiteljice naredile analizo zapisov učiteljic, analizo oblik in metod dela, analizo osebnega doživljanja in izmenjale pozitivne in negativne izkušnje ob tem delu. Opredelile smo svoja pričakovanja, odgovornosti in svojo vlogo ob tem delu. Ugotovile smo, da so se učenci naučili poslušati in upoštevati navodila, ker jim je zanimivo, so se umirili in ne motijo pouka v tako veliki meri kot prej. Sodelujejo, ne upirajo se taki učni pomoči, trudijo se, si medsebojno pomagajo in iščejo nove alternative za dosego ciljev. Rajši delajo domače naloge, ki so povezane s tem znanjem.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
Sodelovali so učenci tretjega triletja:
7.r. - 9 učencev, 8.a - 7 učencev, 8.b - 6 učencev, 9.r. - 6 učencev

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
V projektu so sodelovali učenci, učitelji in starši. Učenci so vadili, učitelji smo bili usmerjevalci in svetovalci, ki so se posvetovali s starši in jih na koncu pritegnili k vaji tudi doma. Dnevno smo vadili 10 minut pri urah matematike kontinuirano skozi vso šolsko leto. Beležila sem vztrajnost učencev pri vaji. V opazovanje sem hotela vključiti tudi starše, vendar starši učencev Romov se ne vključujejo, zato smo beležili samo v šoli. V dogovori z razredničarkami smo merjenje opravljali ves čas.

Metode obdelave podatkov
Podatke smo obdelali v računalniški učilnici. Podatke so obdelali učenci sami pri učnem sklopu obdelava podatkov. Vzorec za obdelavo nam je bila vztrajnost učencev. Skupaj želimo doseči, da bodo učenci pri delu bolj vztrajni – hitro se naveličajo.

Prikaz rezultatov

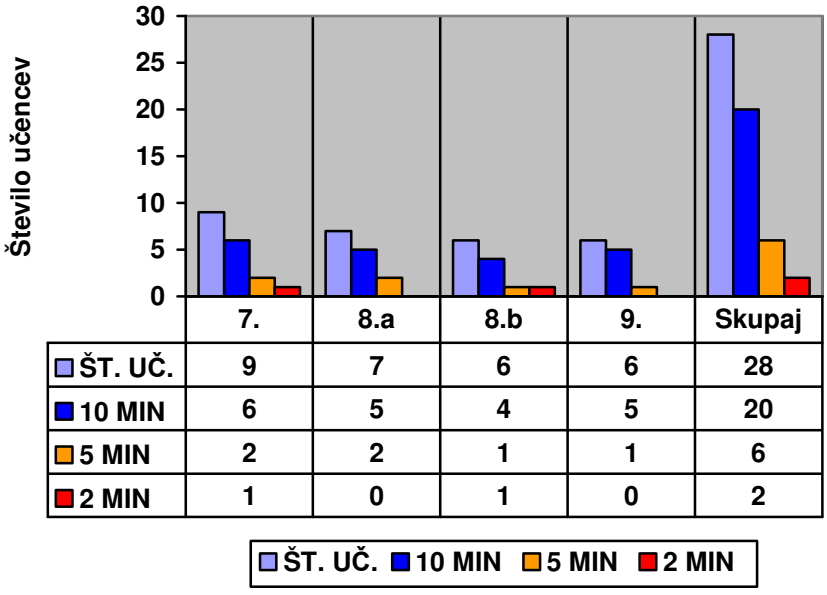

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Analizirali smo spremljanje tega učenja, cilji so bili realizirani, nadaljevali bomo z njimi v naslednjem šolskem letu kot šolski projekt in poskušali bomo pritegniti učiteljice druge triade.
Dosegli smo 3. raven novosti. Razvijanje t. i. »dobre prakse«. Projektna skupina se je pri razvijanju primera »dobre prakse« ukvarjala predvsem z načrtovanjem izboljšave in vrednotenjem uspešnosti odpravljanja pomanjkljivosti pri znanju matematike – poštevanke.
Inovacija je uporabna za vse učence na vseh OŠ, kjer imajo učenci težave z zapomljivostjo poštevanke - najbolj zanesljiva pot je pot z igro do znanja.
Pri sebi cenim, da znam učencem prisluhniti, jih opazovati in jim dati priložnost, da sami rešijo problem, ki nastane v matematičnem smislu, znam se z njimi pošaliti in jih usmerjati v dobra in zahtevna dela, ki so za njih pri matematiki velikokrat nerešljiva. To mi omogoča prijetno vzdušje pri pouku h kateremu učenci radi zahajajo. Učimo se drug od drugega in smo zadovoljni z majhnimi spremembami in koraki, ki nas vodijo do znanja.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Najbolj sem zadovoljna, ker sem za delo pridobila nekaj staršev učencev Romov, ki se drugače s svojimi otroki ne ukvarjajo, pa so letos pokazali interes za šolsko delo.
Mislim, da delam dobro, zato bom s tem delom nadaljevala tudi v prihodnje in ker je igra za učenca na OŠPP zelo motivacijska.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Ta igra je lahko vsestransko uporabna, potrebuješ le nekaj domišljije in dobre volje. Npr. pri matematiki, za koordinacijo rok…

Možnosti uvajanja v druga področja
Vključimo jo lahko pri Športni vzgoji, tudi pri pouku Slovenščine, le z manjšimi popravki. (Sestavljamo iz posameznih besed povedi…).

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Ker je loparček vsestransko uporaben, bi ga priporočala vsem učiteljem, ki želijo popestriti svoje delo v razredu.

Literatura

Trening uspešnosti, Prevedla: Nada Mulej, Izdajatelj : Sledi, Žalec, p.p 19, 63310 Žalec.
Vera F. Birkenbihl, Erfolgstrainig:Schaffen Sie sich Ihre Wirklichkeit selbst!
Műnchen/Landsberg am Lech: mvg-Verl.; 1992,
J.P. Perške in Dane Klepić, Moja zabavna matematika, založba mladinska
knjiga, Ljubljana 1995, ISBN 86-11-05546-2
Bližnjice do matematike : lepota, moč in zabavnost matematike / [zamisel in izvedba] Ron van der Meer ; [besedilo] Bob Gardner [in Steve Mills] ; [prevedla Andreja Umek-Venturini]. - Ljubljana : Mladinska knjiga, 1998, ISBN 86-11-14378-7

Osnovna šola dr. Janeza Mencingerja, Bohinjska Bistrica
Enota vrtec Bohinj
Savska cesta 10
4264 Bohinjska Bistrica

Spodbujanje otrokovega čustvenega razvoja: UPORABA OTROŠKE SLIKANICE PRI RAZVIJANJU ČUSTVENE KREATIVNOSTI

2006-2008

Vodja inovacijskega projekta: Anica Stare, diplomirana vzgojiteljica (2006-2007), Karmen Žmitek, vzgojiteljica (2007-2008)

Sodelavci: Karmen Žmitek, vzgojiteljica (2006-2007), Milena Jeklar, vzgojiteljica, Valerija Stare, vzgojiteljica, Darja Žnidar, specialna pedagoginja, Mateja Cvetek, diplomirana psihologinja, Anica Stare, diplomirana vzgojiteljica (2007-2008)

Konzulent: Karmen Usar, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, OE Kranj

Povzetek:
K izvajanju inovacijskega projekta so nas spodbudile težave, s katerimi se strokovne delavke srečujemo pri delu z otroki, ki v vedenjskem smislu izraziteje odstopajo od svojih vrstnikov. Zanimalo nas je, kaj se dogaja z otroki v situacijah, ko prihajajo z drugimi v neposredne konflikte. Pozorni smo bili predvsem na čustveno dinamiko pri teh otrocih in na načine, kako je mogoče to dinamiko obvladati in otroka naučiti bolj socialno sprejemljivega soočanja s konflikti.
V projektu smo preko različnih načinov spoznavali čustveno dinamiko v medsebojnih odnosih med otroki samimi ter med otroci in odraslimi. Naredili smo analizo besedil slikanic, analizo video posnetkov socialnih interakcij v vzgojnih skupinah in analizo opažanj v vzgojnih skupinah. S pomočjo slikanic smo z otroci spoznavali različne možne načine spoprijemanja s čustvi in iskali bolj kreativne načine izražanja čustev zlasti v konfliktnih situacijah, v katerih so otroci prej običajno uporabljali ustaljene in toge vzorce čustvenega in vedenjskega odzivanja.

Abstract:
The problems, which professional workers face with when working with children whose behaviour deviates from their peers' behaviour, encouraged us to carry out the innovation project. We took a special interest into what is happening with such children in the situations when they come into direct conflicts with their peers. Above all, we were the most attentive to emotional dynamics within children and to the ways how to control such dynamics. Additionally, we tried to find out how to teach a child to face conflicts in a more socially acceptable way.
In the project, we availed ourselves of several different ways of getting to know emotional dynamics in mutual relations both, among children and between children on the one hand and adults on the other hand. Therefore, we analysed the texts of several picture books, video shots of social interactions in the pedagogical teams and our own observing in the teams. By the use of picture books, we became aware of the ways how children express themselves on the emotional level. Conflict situations, in which children apply to known and rigid patterns of emotional and behavioural response, were of special interest to us.

Problemsko stanje

SWOT analiza aktualnega stanja v vrtcu je pokazala, da imajo strokovne delavke vrtca težave pri delu z otroki, ki v vedenjskem smislu izraziteje odstopajo od svojih vrstnikov (npr. pri nemirnih in begajočih otrocih, pri otrocih, ki svoje stiske izražajo z grizenjem, ki jih je težko vključiti v socialno skupino ali jih je težko motivirati za sodelovanje pri skupnih aktivnostih, ki prihajajo v stalne konflikte s svojimi vrstniki ipd.).
Nadaljnja analiza izpostavljenega problema in študij obstoječe literature s tega področja sta nas pripeljala do ugotovitve, da je pri obvladovanju omenjenih težav izjemno pomembna zmožnost uravnavanja čustev, predvsem zmožnost odrasle osebe, ki vstopa v odnos z otrokom, da prepozna otrokovo čustveno dinamiko, se nanjo ustrezno uglasi in jo otroku pomaga obvladati na socialno sprejemljivejši ter predvsem bolj zdrav način.
Otroci z zgoraj omenjenimi težavami izražajo toge vzorce spoprijemanja s svojimi čustvi, ki jim ne omogočajo dinamičnega odzivanja in učinkovitega prilagajanja na vsakokratne zahteve socialnega okolja. Na njihov nadaljnji razvoj bi ugodno vplivalo, če bi razvili zmožnost bolj kreativnega čustvovanja, ki bi jim omogočilo bolj fleksibilno in prilagojeno odzivanje na zahteve socialnega okolja.

Cilji projekta

V prvem letu izvajanja projekta smo sledili dvema raziskovalnima vprašanjema: »Kako prepoznati otrokova čustvena stanja?« in »Na kakšen način spodbuditi otrokov razvoj čustvene kreativnosti?«. Zastavili smo si naslednje globalne cilje: strokovne delavke bomo okrepile svojo zmožnost opazovanja in spremljanja otrokovega čustvenega razvoja, pozorne bomo na lastno čustveno dinamiko in na lastne načine odzivanja na otrokova čustva, osnovale bomo zbirko idej konkretnih dejavnosti, s pomočjo katerih lahko v vzgojni skupini načrtno spodbujamo razvoj čustvene kreativnosti.
V drugem letu izvajanja projekta smo zadnji globalni cilj prvega leta konkretizirali in si postavili raziskovalno vprašanje: »Kako lahko otrokov razvoj čustvene kreativnosti spodbudimo s pomočjo otroške slikanice?«. Naši glavni cilji so bili: poiskati različne možne načine uporabe otroške slikanice in pripraviti smernice za uporabo otroške slikanice pri spodbujanju otrokovega razvoja čustvene kreativnosti ter svoja spoznanja predstaviti staršem in drugim strokovnim delavcem na področju predšolske vzgoje.

Potek dela

Projekt smo izvajali dve šolski leti. Začetna faza projekta je bila namenjena pregledovanju strokovne literature in diskusiji o prebranem. Člani projektnega tima so pripravili predstavitve izbranih tem, sledila je diskusija o predstavljeni temi, ki je vključevala refleksijo vzgojne prakse.
Nadaljnje delo je potekalo po metodi akcijskega načrtovanja. V vsakem letu smo izpeljali tri akcijske kroge (skupaj torej šest akcijskih krogov).

Prvi krog je bil namenjen opazovanju otrokovega čustvenega doživljanja v dejavnostih preko celega dne v daljšem časovnem obdobju. Vsak član projektnega tima si je izbral tri otroke iz svoje skupine. Za vsakega otroka je v obdobju treh do štirih tednov vsak dan beležil otrokovo počutje ob različnih dnevnih časih (prihod otroka v vrtec, prosta igra, malica, aktivnosti po kurikulu, priprava na izhod, kosilo, odhod iz vrtca). Poleg tega je bil pozoren na načine, kako izbrani otroci iščejo in vzpostavljajo stik z vzgojiteljico.

Drugi krog je bil namenjen analizi besedila otroške slikanice (Petigny, A.[2005]: *Katja naredi neumnost*. Radovljica, založba Didakta.) z vidika čustvene dinamike med nastopajočimi osebami. Člani projektnega tima smo »opazovali«, kako je otrokovo čustveno doživljanje predstavljeno v besedilu otroške slikanice. Besedilo slikanice smo razdelili na zaporedje posameznih dogodkov in gledali, katera čustva so v posameznih dogodkih pri otroku v ospredju. Poleg tega smo bili pozorni na načine, kako se druge osebe na ta otrokova čustva odzivajo.

Tretji krog je bil namenjen analizi video-posnetkov lastne vzgojne prakse z vidika čustvene dinamike med posameznimi otroki in otroki ter vzgojitelji v vzgojni skupini. Člani projektnega tima smo posneli nekaj tipičnih interakcij iz vzgojne skupine. Posamezne interakcije smo razdelili na zaporedje posameznih »mikro« dogodkov (podobno kot pri analizi besedila slikanice v drugem krogu) in gledali, kako se je pri posameznem otroku spreminjala njegova čustvena dinamika. Zanimalo nas je, kaj je vplivalo na spremembe v otrokovi čustveni dinamiki in kje bi lahko kot vzgojitelji sprožili drugačen tok čustvene dinamike.

Četrti krog je bil namenjen identificiranju prevladujočih čustvenih stanj v celotni vzgojni skupini. Vzgojiteljice so bile pozorne predvsem na situacije, v katerih so prihajali otroci v medsebojne spore. Ugotavljale so, kateri otroci se najpogosteje zapletajo v medsebojne spore in katera čustva so v takih situacijah pri njih največkrat najmočneje izražena.

Peti krog je bil namenjen izbiranju in uporabi primernih otroških slikanic, v katerih so poudarjena čustva, ki se pri otrocih najpogosteje pojavljajo. Vsak član projektnega tima je izbral nekaj slikanic, ki so po zahtevnosti primerna starostni skupini njegove vzgojne skupine in identificirani prevladujoči čustveni dinamiki. Slikanice so v vzgojnih skupinah brali, se ob njih pogovarjali, otroci pa so z igrami vlog in z lutkami zgodbe tudi poustvarjali.

Šesti krog je bil namenjen vključevanju staršev v projekt. Člani projektnega tima so izbrali slikanice in pripravili slike obrazov z različnimi čustvenimi stanji, ki so jih otroci lahko nesli domov. Starši so z otroki doma slikanico brali in se s pomočjo slik pogovarjali. Otrokovo pripoved so zapisali in prinesli v vrtec, kjer smo jo dali v otrokov portfoljo.

Akciji v vsakem krogu sta sledili refleksija in evalvacija, na temelju katerih smo naredili načrt za naslednji akcijski korak.

Obdelava podatkov

Opis vzorca

V akcijsko raziskavo so bili vključeni predšolski otroci iz štirih različnih vzgojnih skupin drugega starostnega obdobja, vsi vključeni v OŠ dr. Janeza Mencingerja, Enoto vrtec Bohinj. Tri vzgojne skupine so bile starostno homogene in ena starostno mešana skupina. Poleg otrok so v raziskavi sodelovale njihove vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic.

Metode zbiranja podatkov

V prvem akcijskem krogu smo podatke zbirali s pomočjo vprašalnika »Opazovanje otrokovega razpoloženja« (ocenjevali smo stopnjo prijetnosti oz. pozitivnosti in stopnjo moči oz. intenzitete razpoloženja) ter s pomočjo naravnega neposrednega opazovanja otrok (ocenjevali smo vrsto otrokovih izraženih čustev). Podatke smo beležili v obliki dnevniških zapiskov za vsakega otroka posebej. Pri vsakem otroku smo s pomočjo kvantitativne analize ugotovili otrokov značilni vzorec menjave razpoloženj v teku dneva skozi daljše časovno obdobje. S pomočjo kvalitativne analize smo ugotovili, katera čustva otrok najpogosteje izraža.

V drugem akcijskem krogu smo uporabili kvalitativno analizo besedila otroške slikanice. Celotno besedilo smo razdelili na posamezne »mikro« dogodke in v vsakem dogodku identificirali navzoče otrokovo čustvo, otrokovo vedenje na temelju tega čustva in odziv odrasle osebe na otroka. Odkrito čustveno dinamiko smo primerjali s teoretičnimi spoznanji s področja otrokovega čustvenega razvoja in ocenjevali primernost odzivov odrasle osebe na otrokovo doživljanje.
V tretjem akcijskem krogu smo uporabili podobno metodo kvalitativne analize kot v drugem krogu, le da smo v tem krogu analizirali video-posnetke socialnih interakcij iz lastnih vzgojnih skupin. Tudi tukaj smo ocenjevali primernost odzivov odrasle osebe na otrokova čustva. Nekaj najbolj zanimivih čustveno obarvanih interakcij smo analizirali s pomočjo sheme »Skrita logika čustvenega odzivanja«, kjer smo identificirali načine, kako otroci izražajo svoja čustva, ki se jih ne zavedajo in načine, kako lahko odrasli otroku pomagajo, da se teh svojih čustev zave in se z njimi aktivno spoprime.
V četrtem krogu smo uporabili metodo naravnega neposrednega opazovanja otrok. Vzgojiteljice so svoja opažanja beležile v obliki dnevniških zapiskov, vsaka za svojo vzgojno skupino. S pomočjo kvalitativne analize dnevniških zapiskov smo identificirali najpogostejša čustva v konfliktnih situacijah, v katere se zapletajo izbrani otroci.
V petem krogu smo uporabili metodo naravnega opazovanja otrok v situacijah, ko so otroci prebirali izbrane slikanice, se o njih pogovarjali in jih s pomočjo igre vlog ali igre z lutkami podoživljali. Vzgojiteljice so svoja opažanja beležile v obliki dnevniških zapiskov. Zapiske smo analizirali s kvalitativno analizo, kjer smo bili pozorni na način, kako se izbrani otroci vživijo v zgodbo, kako podoživijo čustva junakov in kako se ob zgodbi spreminja njihova čustvena dinamika. Posebej smo bili pozorni, kako se ob zgodbah spreminja otrokovo dojemanje čustva, ki smo ga želeli z zgodbo poudariti.
V šestem krogu smo zbrali zapise otrokovih pripovedi, ki so jih pripravili otrokovi starši. Otrokovo dojemanje čustev iz teh zapiskov smo primerjali z opažanji, do katerih smo prišli na temelju zbranih podatkov v četrtem in petem akcijskem krogu.

Prikaz rezultatov

V nadaljevanju predstavljamo primer analize dela besedila iz otroške slikanice in primer analize video posnetka socialne interakcije iz vzgojne skupine.

Analiza besedila iz otroške slikanice:

Petigny, A.[2005]: *Katja naredi neumnost*. Radovljica, založba Didakta.

Analizo besedila smo naredile strokovne delavke same (brez otrok). Služila je predvsem našemu učenju in spoznavanju čustvene dinamike, ki je postavljena v ozadje konfliktne situacije (v primeru te slikanice med otrokom in odraslim).

Izsek 1:
Besedilo: *»O, kako lepa torta!« vzklikne Katja, ko stopi v kuhinjo. »Ali bo danes za malico?«*
Interpretacija: Katja zagleda nekaj, kar ji je všeč. Pričakuje, da bo lahko jedla torto, ki jo ima rada.

izsek 2:
Besedilo: *»Ne, ljubica, mamica je zvečer povabila prijatelje, pa sem spekel lepo torto.« »Tako lepa je, kot bi bila iz slaščičarne,« pravi Katja in poželjivo gleda slaščico.*
Interpretacija: Oče pove, da torta ni namenjena Katji, pač pa prijateljem. Katja pa si torto zelo želi. Nastane konflikt med Katjino željo in socialno situacijo.

Izsek 3:
Besedilo: *»Jaz bi svoj koščck pojedla kar sedaj.«*
Interpretacija: Katja bi rada svojo željo uresničila takoj. Njena želja ostaja v ospredju – ne glede na okoliščine.

izsek 4:
Besedilo: *»Niti slučajno!« vzklikne oče.*
Interpretacija: Oče ponovno zavrne Katjino željo.

Izsek 5:
Besedilo: *»Prihranil ti bom košček za jutri po kosilu.«*
Interpretacija: Vseeno oče ponudi Katji možnost, da svojo željo uresniči kasneje.

Izsek 6:
Besedilo: *»Pridi, greva na vrt. Po večerji pa boš lahko gledala kaseto, ki ti jo je posodil Martin.«*
Interpretacija: Oče Katji ponudi nadomestno aktivnost. S tem preusmeri Katjino pozornost na nekaj drugega – na to, kar je zanjo v tem trenutku dosegljivo in socialno sprejemljivo.

Izsek 7:
Besedilo: *»Super!« vzklikne Katja vsa srečna in vrže svojega medvedka v zrak.*
Interpretacija: Katja je zadovoljna. Zdi se, da je problem z neuresničeno željo rešen.

Izsek 8:
Besedilo: *Čez nekaj časa pride Katja v kuhinjo, ker je žejna. Odpre hladilnik, da bi si nalila hladne vode. In tam, med redkvicami in maslom, se bohoti torta… prekrasna očetova torta.*
Interpretacija: Katjina želja je ostala nespremenjena (čeprav začasno utišana). Ponovno pride na dan, ko zagleda torto.

Izsek 9:
Besedilo: *»Malo bi jo pa lahko poskusila,« si reče. »Nihče ne bo opazil, jaz pa se bom prepričala, če je res dobra.« Katja se s prstom čisto narahlo dotakne torte. »Mmm, kako dobra je,« zamrmra, ko poliže smetano s prsta.*
Interpretacija: Katjina želja ostaja. Ne glede na to, da ji je oče jasno rekel »ne« in da je celo poskrbel, da je šla Katja od njega vstran zadovoljna, da ji je ponudil nadomestno aktivnost, je prvotna želja ostala nespremenjena. Ko je sama, sledi svoji želji in poskusi torto.

Izsek 10:
Besedilo: *»Še čisto malo jo bom poskusila.« A namesto da bi se torte samo dotaknila, Katja prst potisne globoko v smetano. »O, groza!« reče, ko opazi luknjo, ki je nastala. »Hitro jo bom popravila, da očka ne bo ničesar opazil.«*
Interpretacija: Katja poskuša uresničiti svojo željo, hkrati pa poskuša ustreči tudi očetovi želji. Zanjo sta obe želji pomembni in obe hoče istočasno uresničiti. Še ne dojema, da se lahko želje obeh izključujejo in da obeh hkrati ni mogoče uresničiti.

Izsek 11:
Besedilo: *S prstom poskuša popraviti neumnost, ki jo je naredila. A luknja v torti je vedno večja.*
Interpretacija: Otroku obeh želja hkrati ne uspe uresničiti in uskladiti. Doživlja neuspeh.

Izsek 12:
Besedilo: *Po Katjinih licih začnejo teči solze. »Kaj pa naj sedaj?« zasmrka. »Očka in mamica bosta zelo jezna. Niti videti me ne bosta marala več.«*
Interpretacija: Otrok začne doživljati strah: najprej strah pred jezo staršev (zaradi neumnosti, ki jo je naredila), potem pa še strah, da bosta starša z njo prekinila stik. …

Analiza besedila je pokazala, da igrajo čustva zelo pomembno vlogo in da je pravzaprav vse ostalo, bolj vidno dogajanje, v veliki meri rezultat bolj skrite čustvene dinamike. Če pri razreševanju konfliktov to dinamiko prezremo, pridemo le do kratkotrajnih in dolgoročno

neučinkovitih rešitev. Z razvojnega vidika je zato pomembno, da smo pozorni na to skrito čustveno dinamiko in da se nanjo aktivno odzivamo.

Analiza video posnetka iz vzgojne skupine (starost otrok 3 leta)

Na video posnetku smo spremljali dečka B. Zanimalo nas je, kaj ga je vodilo do tega, da je udaril vzgojiteljico.

Izsek 1: Deček A noče pospraviti svojih copatkov.
Izsek 2: Njegove copatke vzame vzgojiteljica in si jih »obuje«.
Izsek 3: Otroci protestirajo in govorijo, da tako ni prav.
Izsek 4: Deček B hoče vzgojiteljici vzeti copatke.
Izsek 5: Dečku B se pridruži še deček C. Vzgojiteljici sezujeta copatke.
Izsek 6: Vzgojiteljica si hoče obuti svoje copate. Prosi otroke, naj ji pomagajo.
Izsek 7: Dečka B in C poskušata obuti vzgojiteljico.
Izsek 8: Vzgojiteljica namerno zamenja copate in da levega na desno nogo in desnega na levo.
Izsek 9: Deček B ponovno obuva vzgojiteljico. Obuje jo napačno.
Izsek 10: Vzgojiteljica poskuša hoditi, igra nerodnost v nepravilno obutih copatih, dela se, da skoraj pade. Deček B v igri uživa.
Izsek 11: Vzgojiteljica vpraša, a ima copate prav obute.
Izsek 12: Otroci (deček B ni med njimi) ugotovijo, da ni prav obuta.
Izsek 13: Deček B udari in potisne vzgojiteljico.
Izsek 14: Vzgojiteljica pove, da jo boli.
Izsek 15: Deček B se odmakne od vzgojiteljice.

Interpretacija: Deček B se je aktivno in z zanimanjem vključil v igro obuvanja in sezuvanja copat. Do izseka 10 deček v igri uživa. Prelomni trenutek se zgodi, ko vzgojiteljica otroke vpraša, ali ima copate (ki ji jih je obul deček B) pravilno obute. Deček B udari vzgojiteljico neposredno po tem, ko otroci ugotovijo, da copate niso obute pravilno (in deček B pri svojem delu ni bil uspešen).
Deček B doživlja poraz nad svojim neuspehom, ki ga izrazi z udarcem in potiskanjem, potem pa še z odmikom od vzgojiteljice. V njegovem doživljanju se pojavi užaljenost, jeza, občutek, da je nekaj narobe, morda tudi strah, da se bo neuspeh ponovil.
Vzgojitelj, ki želi otroke naučiti kreativnega soočanja s svojimi čustvi in se na čustva odzivati na socialno sprejemljiv način, je pozoren na dečkovo doživljanje neuspeha in se nanj aktivno odzove. Otroku sporoči svojo bolečino (v nadaljevanju posnetka vzgojiteljica pove, da jo udarec boli), hkrati pa ovrednoti tudi dečkovo bolečino – nič hudega, če nam kdaj ne uspe; vsak se lahko zmoti; lahko poskusimo znova.
V nadaljevanju posnetka dečka B in C ponovno poskušata obuti vzgojiteljico, tokrat uspešno. Vzgojiteljica ugotovi, da so njene copate zdaj pravilno obute, otroci so zadovoljni.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Ugotovili smo, da otroci, ki v vedenjskem smislu izraziteje odstopajo od svojih vrstnikov, izražajo precej stereotipne vzorce v svojem čustvenem doživljanju in odzivanju. Konflikti, v katerih se znajdejo, pogosto vsebujejo isto ali zelo podobno čustveno dinamiko.
Vzgojitelj, ki je zavestno pozoren na čustveno dinamiko v konfliktnih situacijah, lahko s svojimi ustreznimi odzivi v to dinamiko poseže in vanjo vnese spremembe. Namesto da sam razrešuje posledice konfliktov in prevzema vlogo razsodnika, otrokom pomaga usmeriti

pozornost na dogajanje, ki jih je do konflikta pripeljalo. Hkrati jim pokaže alternativne načine odzivanja, ki otroku omogočajo konstruktivnejše izražanje lastnih potreb in interesov.
Uporaba otroške slikanice in domišljijske igre lahko vzgojitelju pomaga premostiti ovire, ki jih v takih posegih predstavlja otrokova nezadostna zrelost na področju razumskega dojemanja samega sebe in svojega odzivanja. Otroci se z literarnimi liki in dogodki identificirajo, jih posnemajo, igrajo. Preko te igre osvajajo nove vzorce odzivanja na situacije, v katerih se znajdejo, pozorni postajajo na vedenje in tudi na počutje – najprej pri knjižnih junakih, kasneje tudi pri sebi.
Vzgojiteljevo odzivanje na otrokove čustvene potrebe, ki se izražajo v konfliktnih situacijah, pomaga otroku presegati stereotipne vedenjske vzorce. V izkušnjah, v katerih imajo otroci možnost doživeti različne možne načine odzivanja na zahteve vsakdanjega socialnega okolja, otroci osvajajo širok izbor odzivov, katerih se lahko poslužijo v konfliktnih situacijah. Pester izbor odzivov, ki ga osvojijo, jim tako omogoči kreativno in fleksibilno čustveno in s tem tudi vedenjsko odzivanje na okolje. Taka fleksibilnost in prilagodljivost, ki upošteva tako potrebe posameznika kot tudi potrebe okolja, pa pomeni tudi zdrav temelj otrokovega funkcioniranja v socialnih odnosih.
Poleg tega vzgojitelj, ki otrokove čustvene potrebe zazna, prepozna in se nanje ustrezno odzove, otroku omogoči izkušnjo bolj realnega dojemanja samega sebe in spodbudi razvoj njegovega samospoštovanja.

Posledice izpeljave projekta v okolju

Spremljajoče (posredne) spremembe v vzgojni praksi strokovnih delavk

Strokovne delavke smo med izvajanjem inovacijskega projekta spremenile svoj zorni kot gledanja na otrokov razvoj. Pred izvajanjem projekta smo poudarjale predvsem razvoj otrokovega razumnega uma (to je otrokovega kognitivnega razvoja), ob koncu pa vidimo, da igra v otrokovem razvoju izjemno vlogo tudi njegov čustveni razvoj. Vzgojni program v vrtcu mora tako poudarjati usklajen razvoj razumnega in čustvenega uma.
Med izvajanjem projekta smo spoznale, da se je v manjši skupini mogoče zaupno in iskreno pogovarjati o našem vzgojno-izobraževalnem delu, težavah in možnih rešitvah. Na podlagi te izkušnje smo se odločile, da bomo v vrtcu uvedle intervizijske skupine, v katere bodo vključene vse strokovne delavke vrtca.
Strokovne delavke smo se prepričale, da znamo in zmoremo pripraviti strokovna in privlačna srečanja za starše, kar je pozitivno vplivalo na našo profesionalno podobo.
V procesu strokovnega usposabljanja smo začeli uporabljati video kamero. S snemanjem svojega vzgojnega dela smo dobili večji vpogled v lastno vzgojno prakso, pa tudi v skupinsko dinamiko in dinamiko posameznih otrok. Ugotovili smo, da se lahko preko posnetkov učimo alternativnega odzivanja na vsakdanje vzgojne situacije, pozorni pa lahko postanemo tudi na spremembe v otrokovem čustvenem doživljanju v zelo kratkih časovnih obdobjih, ki se jih običajno niti ne zavedamo – in, ki pogosto ravno zaradi tega, ker jih prezremo, prerastejo v neobvladljiva konfliktna stanja.
Obogatili smo svoje znanje o načinih dojemanja otroške literature, o različnih vplivih, ki jih lahko imajo knjižni junaki, predmeti in dogodki iz otroške literature na otroke, o pomenu ilustracije na razvoj otrokove domišljije, o pozitivnih vplivih negativnih knjižnih likov na otroka in podobno.

Spremembe v odnosih s starši

Starši so izrazili željo po nadaljnjem sodelovanju na tem področju. Tema otrokovega čustvenega razvoja jih je pritegnila, zlasti v točkah, kjer je mogoče preko obvladovanja čustvene dinamike aktivno in učinkovito reševati vedenjske in druge vzgojne težave otrok.
Vključevanje staršev v projekt je tudi starše obogatilo in jim omogočilo bolj poglobljeno spoznavanje svojih lastnih otrok. Podobno kot strokovne delavke so tudi starši tekom projekta spoznavali pomen otrokovega čustvenega razvoja, otroka so začeli spremljati tudi na tem področju, predvsem pa so začeli o otrokovem razvoju razmišljati bolj celostno.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti

Glavno novost inovacijskega projekta predstavljajo osvojene profesionalne veščine strokovnih delavk na področju obvladovanja čustvene dinamike pri otrocih, zlasti v konfliktnih situacijah.

Strokovne delavke so okrepile svojo zmožnost opazovanja dinamike, ki se sproža v konfliktnih situacijah med otroki, postale so pozorne na čustvene potrebe otrok, ki jih v take situacije pripeljejo ter se naučile uporabljati otroško slikanico kot možen medij za učenje alternativnih odzivov v konfliktnih razmerah.

Možnosti uvajanja v druga področja

Novost je mogoče uvesti na vsa vzgojna področja v vrtcu in tudi v šoli. Gre za vzgojiteljevo zmožnost, ki jo lahko uporabi v slehernem odnosu.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

Drugim lahko ponudimo teoretično in praktično znanje s področja spodbujanja otrokovega čustvenega razvoja. Znanje lahko predstavimo v obliki predavanj ali delavnic, namenjenih tako strokovnim delavcem v vzgoji in izobraževanju kot tudi staršem.

Vsebinska področja, na katerih smo še posebej močni, so poznavanje čustvene dinamike v medsebojnih odnosih, analiza socialnih interakcij z vidika prepoznavanja skrite dinamike, ki vodi v konflikte, uporaba otroške slikanice pri spodbujanju učenja novih vzorcev vedenja in načinov čustvenega odzivanja.

OŠ Janka Ribiča Cezanjevci
Cezanjevci 39
9240 Ljutomer

S SODELOVALNIM UČENJEM K UČINKOVITEJŠEMU DELU V RAZREDU

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Martina Cvetko, univ. dipl. ped.

Sodelavci: Karmen Baumgartner, prof. slovenščine in nemščine, Marija Majcen, PU matematike-fizike

Konzulent: Vanda Sobočan, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V naslednjem prispevku je predstavljen enoletni inovacijski projekt z naslovom S sodelovalnim učenjem k učinkovitejšemu delu v razredu. Delo po sodelovalnih strukturah se je izvajalo pri slovenščini, matematiki in fiziki. V projekt so bili zajeti učenci iz 9. razreda, pri katerih se dosedanji načini dela v razredu niso pokazali kot dovolj učinkoviti. Po enoletnem delu smo prišli do zaključka, da sicer sodelovalne strukture vnašajo pestrost in dinamiko v pouk, vendar nikakor ne smemo zanemariti vloge frontalnega pouka, s čimer so se strinjali tudi učenci. Prav tako smo prišli do zaključka, kako zelo je pomembna vloga sprotnega utrjevanja učne snovi doma.

Summary:
In the next contribution, a one year innovatory project called "Cooperative learning for a more efficient class work" is represented. Work in collaboration structures has been carried out at the following subjects: Slovenian language, mathematics and physics. Included in the project were the ninth grade pupils, by whom the existing methods of class work were less effective. After a years work, we came to the conclusion, that the collaboration structures contributed to the variety and dynamics of the lessons, but we must not neglect the role of frontal lessons. The pupils agreed with our conclusion. We also determined the importance of the daily based home exercises.

Ključne besede: pouk, učinkovitost, sodelovalno učenje

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

Razredničarka razreda, ki smo ga vključili v inovacijski projekt je na podlagi večletnih opažanj podala naslednje poročilo.

V 9. razredu je 22 učencev, 12 fantov in 10 deklet. Razred je po opažanjih učiteljev po sposobnostih zelo dober, čeprav se to pri učnem uspehu niti ne pokaže tako izrazito. Veliko učencev namreč ne dosega primernega uspeha, ker niso dovolj notranje motivirani za učenje.

Kadar so učenci pri pouku ustrezno motivirani in zaposleni, se da z njimi prijetno delati. Pri matematiki potrebujejo učenci v prvem in drugem nivoju nekoliko več učiteljeve pomoči, čeprav so nekateri že tudi precej samostojni in samozavestni pri samostojnem raziskovanju in učenju. Pri fiziki se da z ustrezno motivacijo večino učencev pritegniti k aktivnostim pri pouku. Žal pa učenci odpovejo pri domačem delu (samostojno ponavljanje in utrjevanje), zato je veliko slišanega v šoli čez nekaj časa pozabljeno.

Pri razrednih urah so učenci izrazili željo po zanimivejšem pouku pri vseh predmetih. Želijo si predvsem več skupinskega dela. Učenci se tudi zavedajo, da po enem letu nadaljujejo šolanje na srednji šoli, kjer bo potrebno pokazati čim več osvojenega osnovnošolskega znanja, zato pričakujejo, da bodo z vključitvijo v projekt tudi sami veliko pridobili.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)

Dejavnikov uspešnega učenja je več. Obstaja veliko polemik o tem ali je uspeh učenca v šoli predvsem posledica nekih dejavnikov, ki so v učencu samem, predvsem njegovih sposobnosti ali pa na učni uspeh vpliva predvsem spodbudno v okolje, v katerem otrok živi. Marentič Požarnik (1980) piše, da vsi prej omenjeni dejavniki vplivajo na učni uspeh učenca in da se ti dejavniki med seboj prepletajo. »Notranji« dejavniki, kot jih imenuje Barica Marentič Požarnik, so fiziološki dejavniki (izvirajo iz učenčevega telesnega stanja, zdravja in počutja) ter psihološki dejavniki učenja (umske sposobnosti, kognitivni stil, kognitivna struktura, učne navade, motivacija za učenje in osebnostno-čustvene posebnosti). »Zunanje« dejavnike pa delimo na fizikalne in družbene ali socialne dejavnike. Ker smo na naši šoli opažali, da nekateri učenci niso motivirani za delo, smo želeli v tej smeri nekaj spremeniti. Usmerili smo se torej predvsem v to, da bi motivirali učence za aktivno sodelovanje pri pouku in sklepali, da si bodo učenci na tak način pridobili v šoli več znanja in bodo bolj uspešni. Kolb in Miltner (2005, str. 49) glede motivacije zapišeta naslednje: »Ko je otrok motiviran za učenje, je največja ovira s tem že premagana. Kajti zdaj ima pred očmi cilje, ki se jih lahko veseli. Pot do uspeha je veliko lažja: motivacija prinaša doživetje uspeha, ki spet motivira, kar pripelje do novih doživetij uspeha …«

V šolah se vedno več dela v tej smeri, da bi osmislili znanje. Ginnis med drugim zapiše: »Če razumemo, zakaj je nekaj treba storiti, nam bo to pomagalo razviti motivacijo« (Ginnis, 2004, str. 3). Tudi Marentič Požarnik (1980) piše, da adolescent želi videti smiselnost znanja, ki se od njega zahteva. Učenec želi snov razmeti. Eden izmed načinov, kako povečati motivacijo za delo v šoli, je delo po metodi sodelovalnega učenja. Peklajeva (2001) zapiše, da delo po metodi sodelovalnega učenja med drugim vpliva na razvoj notranje motivacije. Učenec si pridobi pozitivne izkušnje, kot so zanimiva učna vsebina, aktivno načrtovanje skupinskega dela, iskanje informacij, njihovo usklajevanje, oblikovanje skupnih sklepov in uspešno dokončanje kake naloge.

Glasser (1994) zapiše, da šolsko delo ni naša osnovna potreba. Če torej to, kar drugi od nas zahtevajo ne zadovoljuje naših potreb, dela ne bomo opravili. Posledica tega je, da se učenci v šoli ne učijo zaradi tega, da bi se nekaj naučili, temveč se učijo zaradi ocen. Z metodo sodelovalnega učenja želimo, da vsak učenec v razredu sodeluje in da je aktiven.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako sodelovalno učenje pripomore k učinkovitejšemu delu vseh učencev v razredu?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
V inovacijski projekt smo se vključili zaradi zaskrbljujočega stanja v omenjenem razredu. Že dalj časa so učitelji opažali, da učenci ne dosegajo pričakovanih rezultatov. Učenci so šolski svetovalni delavki, na delavnicah, ki jih je izvajala, večkrat podajali naslednje izjave: »vse je brezveze«, »ne da se mi učiti«, »učitelji so prestrogi«, »zakaj se sploh moramo učiti« in podobno …
Nato smo med učenci in starši učencev izvedli anketo. Na podlagi ankete z naslovom »Kakšne so tvoje učne navade?« smo prišli do naslednjih spoznanj: 81,8 % učencev ob koncu 8. razreda (2006/2007) na OŠ Janka Ribiča Cezanjevci se ne uči sproti. Če primerjamo rezultat z odgovori staršev ugotovimo, da 58,8 % staršev meni, da se njihovi otroci ne učijo sproti. 41,1 % pa meni, da se učijo sproti. Polovica učencev ne ve predvideti, koliko časa bo porabila za učenje določenega predmeta. 76,5 % staršev pa meni, da njihovi otroci vedo predvideti, koliko časa bodo porabili za učenje. Spodbudno je, da 95,5 % učencev skrbi za preglednost svojih zapiskov. Več kot polovica učencev, kar 54,6 %, pri učenju iz učbenika običajno preskoči tabele, skice in grafikone. 68,2 % učencev meni, da ve izluščiti glavno misel iz prebranega besedila, 31,8 % pa, da ne. V primerjavi z učenci je več staršev (88,2 %) zapisalo, da njihov otrok ve izluščiti glavno misel iz prebranega besedila. 54,6 % učencev med učenjem večkrat samostojno obnovi učno snov, ki so jo prebrali, 45,4 % učencev pa ne. Pri tem vprašanju se odgovori otrok in staršev razlikujejo, saj kar 82,4 % staršev meni, da njihov otrok med učenjem večkrat obnovi snov, ki jo je prebral. 19 učencev, kar predstavlja 86,4 %, učne snovi ne ponavlja dobesedno, kot je zapisano v zvezku ali knjigi. Zelo spodbujajoč je podatek, da 81,8 % učencev včasih med učenjem kakega predmeta primerja snov iz drugih predmetov. Zaskrbljujoč je podatek, da se 59,1 % učencev pri učenju ne more zbrati. Kar polovica jih med učenjem razmišlja o svojih osebnih problemih in težavah. Starši pa so le v 23,5 odstotkih zapisali, da se njihov otrok pri učenju ne more zbrati. 88,2 odstotka staršev meni, da njihov otrok med učenjem ne razmišlja o svojih osebnih problemih in težavah. Prav tako se polovica učencev spravi k učenju le, če so za to posebej razpoloženi. 86,4 % učencev si že med razlago učne snovi v šoli želi zapomniti čim več snovi. Velik odstotek učencev, kar 77,3 %, v šoli zaradi treme ne more pokazati vsega znanja. Tudi starši so zapisali v 70,6 odstotkih, da njihov otrok zaradi treme pogosto ne more pokazati vsega znanja.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
S pripravami in načrtovanjem inovacijskega projekta smo pričeli že ob zaključku šolskega leta 2006/2007. Razredničarka in ostali učitelji so zapisali svoja opažanja o razredu, ki se je vključil v projekt. Nato smo sklicali sestanek s starši in učenci razreda, ki so se vključili v inovacijski projekt. Na sestanku smo predstavili bistvene podatke o projektu in razloge za vključitev v projekt. Na koncu sestanka so starši podpisali soglasja, da se tudi oni strinjajo z vključitvijo v projekt. Skozi počitnice so člani projektne skupine poiskali in predelali literaturo na temo projekta. Ob začetku šolskega leta so vodja in članice projektne skupine izdelale načrt za delo. Učiteljica matematike in fizike je predvidela pri sedmih urah matematike in petih urah fizike delo po metodi sodelovalnega učenja. Izbrala je že tudi učne enote, kjer bo uporabila različne sodelovalne strukture. Pri slovenščini je učiteljica načrtovala 15 ur dela po metodi sodelovalnega učenja. Obe učiteljici sta si ure po izbrani metodi razporedili skozi vse šolsko leto. Šolska svetovalna delavka, ki je bila tudi vodja inovacijskega projekta, je

načrtovala z učenci devet delavnic z naslednjimi temami: predstavitev sodelovalnega učenja, motivacija za učenje, organizacija učenja, delanje zapiskov, učenje iz učbenika in učenje iz teksta, spomin ipd. Nato smo povabili na sestanek še strokovno konzulentko. Predstavili smo ji načrt dela. Konzuletnka se je strinjala z načrtovanim in nam hkrati podala še različne napotke. Podala nam je tudi nekaj literature, ki nam bo pomagala priti do načrtovanih ciljev. Učiteljice in šolska svetovalna delavka so pričele z izvajanjem aktivnosti. Sproti so pridobivale povratne informacije od učencev. Ob polletju je sledila še polletna refleksija. Članice skupine smo pripravile polletno poročilo, kjer smo se pogovorile o doseženih ciljih in načrtovale nadaljnje delo. V drugem polletju smo nadaljevali z aktivnostmi. Ob koncu šolskega leta smo izvedle evalvacijo dela.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta

Ključni problem, s katerim smo se soočali na šoli, je bil predvsem ta, da nekateri učenci niso motivirani za delo v razredu in se ne vedo učiti. Zaradi tega pri učnih urah niso sodelovali in poslušali učitelja. Ker se ti učenci tudi doma niso veliko učili, so dosegali precej slabše rezultate, kot bi jih lahko. S sodelovalnim učenjem smo želeli povečati motivacijo za delo v razredu. Želeli smo, da bi vsak učenec v razredu prispeval h končnemu rezultatu skupine, kateri je pripadal in se seveda tako tudi nekaj naučil. Menili smo, da bo ob ugodni razredni klimi in notranji motivaciji učencev povečala tudi učinkovitost v razredu. Znanje pridobljeno po metodi sodelovalnega učenja, naj bi bilo tudi trajnejše.
V okviru delavnic, ki jih je za učence pripravila šolska svetovalna delavka, pa smo želeli učencem pokazati, kako naj se sploh učijo (organizacija časa, priprava učnega prostora, učenje iz učbenika, delanje izpiskov …).

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

Že pri načrtovanju projekta, smo načrtovali tudi to, kako bomo preverili usvojenost ciljev, ki smo si jih zadali:

- Po vsaki učni uri, ki je potekala po metodi sodelovalnega učenja, so učiteljice učencem razdelile kratke ankete o zadovoljstvu z učno uro.
- Pogovor z učenci o uporabljeni metodi (učiteljice in šolska svetovalna delavka).
- Ob koncu šolskega leta se je med učenci naredila anketa.
- Učiteljica slovenščine je preverila znanje učencev, ki so si ga pridobili po izbrani metodi.
- Opazovanje učne ure s strani šolske svetovalne delavke, ki je potekala po metodi sodelovalnega učenja (matematika, slovenščina).

Obdelava podatkov (opis vzorca, metode zbiranja podatkov, metode obdelave podatkov, prikaz rezultatov)

Pri primerjavi učinkovitosti podajanja učne snovi na frontalni način in preko sodelovalnih struktur je učiteljica pri pouku slovenščine opravila z učenci tretje zahtevnostne ravni preizkus. Po obravnavi in utrjevanju izbrane učne vsebine s sodelovalnimi strukturami so učenci po skupinah sestavili različne pisne preizkuse na izbrano učno vsebino. Pisne preizkuse so si med skupinami izmenjali in jih individualno rešili. Nato so jih učenci glede na postavljene kriterije sami ovrednotili. Pisni preizkusi po ocenah niso izkazovali le štiric oz. petic, ampak je bilo tudi nekaj enic in dvojk, kar je glede na sposobnosti te učne skupine zaskrbljujoče. Pogovor z učenci glede slabih rezultatov je pokazal, da učenci sicer obravnavano učno snov razumejo, vendar jo morajo kljub temu še temeljito ponoviti, kar pa zahteva učenje doma. Postavlja se tudi vprašanje, ali vedo vsi učenci pri delu s sodelovalnimi strukturami, predvsem tam, kjer je poudarek na individualnem delu, sami ločiti bistveno od nebistvenega. Povratka informacija preko intervjuja z učenci o učinkovitosti dela

v razredu s sodelovalnimi strukturami je pokazala, da so učenci mnenja, da je dobro, če jih učitelj pri določenih vsebinah vseeno usmerja tudi frontalno.
Kot je že omenjeno, smo podatke o tem, kako smo zastavljene cilje dosegli, preverjali na več načinov. Med drugimi metodami (intervju, opazovanje) smo uporabili tudi anketo. Razdelili smo jo med učence, ki so bili vključeni pri slovenščini v tretjo zahtevnostno raven (10 učencev). Učenci so se na podlagi zapisane trditve morali odločiti, če zapisano drži ali ne drži. Iz pridobljenih podatkov lahko sklenemo, da so bili učenci z delom, ki je potekalo po metodi sodelovalnega učenja zelo zadovoljni. Vsi so zapisali (100 %), da se jim zdi delo po metodi sodelovalnega učenja bolj zanimivo od običajnih oblik dela v razredu. 9 učencev izmed desetih meni, da so si v razredu takrat, ko so delali po metodi sodelovalnega učenja, več zapomnili. Vseh deset učencev je zapisalo, da jim delo v razredu ustreza. Tudi hrup, ki je nastal zaradi dela v skupinah, učencev ni motil. Vsi vprašani so zapisali, da je vsak v skupini odgovorno opravil svoje delo. Učenci menijo, da so dobro sodelovali z ostalimi člani v skupini in da so bile njihove trditve razumljene in sprejete. Učenci menijo tudi, da so imeli za opravljanje nalog dovolj časa. Vseh deset učencev je tudi zapisalo, da si želijo, da bi v osnovni šoli pogosteje uporabljali to metodo dela.

Ugotovitve in spoznanja (predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj, opis posledic izpeljave projekta v okolju)

Glede na analizo vprašalnika o sodelovalnem učenju je bilo delo s sodelovalnimi strukturami učencem zelo zanimivo. Menijo, da si s takšnim načinom dela več zapomnijo. Pri sodelovalnih strukturah smo izbirali takšne, kjer so učenci delali v skupinah in znotraj skupin tudi individualno, saj so sami izrazili željo po takšnem načinu dela. Opazili smo, da se je med njimi razvijala pozitivna komunikacija, medsebojna pomoč, prevzemanje odgovornosti za svojo nalogo. Tudi s časovno organizacijo dela nismo imeli težav. Vzdušje v razredu je bilo sproščeno in dokaj delovno. Po primerjavi zapomnitve učne snovi podane na frontalni način in preko sodelovalnih struktur, se je pokazalo, da učenci ne začutijo, da je treba učno snov, ki so jo spoznali preko sodelovalnih struktur, utrditi tudi z domačim delom. Na podlagi dela z učenci, opažanj, anketnih vprašalnikov in kratkega preizkusa znanja, ki smo ga izpeljali pri slovenščini, se je pokazalo, da je poleg sodelovalnih struktur pomembno še individualno domače delo, prav tako pa ni zanemarljiva vloga frontalnega poučevanja. Za kvalitetne učne ure s sodelovalnimi strukturami je potrebna temeljita predhodna priprava učitelja. Menimo, da bi bilo zelo dobro, da se začnejo sodelovalne strukture uvajati že v prvi triadi, da se učenci navadijo na takšen način dela.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Po enoletnem delu smo prišli do zaključka, da sicer sodelovalne strukture vnašajo pestrost in dinamiko v pouk, vendar nikakor ne smemo zanemariti vloge frontalnega pouka, s čimer so se strinjali tudi učenci. Prav tako smo prišli do zaključka, kako zelo je pomembna vloga sprotnega utrjevanja učne snovi doma.

Možnosti uvajanja v druga področja
Kljub temu, da v tem šolskem letu zaključujemo s projektom, smo se odločili, da bomo sodelovalne strukture uporabljali še naprej. Predvsem se bomo usmerili v prvo triado. Menimo, da bi bilo dobro, če bi učenci že prej spoznali in se tudi navadili na delo po metodi sodelovalnega učenja. Seveda je potrebno sodelovalne strukture prilagajati učnemu

predmetu, učencem, vsebini ipd. Torej je učitelj inovator, saj različne sodelovalne strukture prilagaja, jih med seboj kombinira in na koncu dobimo spet nove oblike dela z učenci.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

Naše močno področje je predvsem majhen kolektiv, pripravljenost za delo in povezovanje med zaposlenimi. S sodelovalnimi strukturami smo seznanili še ostale zaposlene na šoli. Torej smo tudi ostalim na podlagi pridobljenega znanja in izkušenj lahko svetovali, kako izboljšati pouk v razredu.

Literatura

Ginnis, P., (2004), Učitelj – sam svoj mojster: kako vsakega učenca pripeljemo do uspeha, Rokus, Ljubljana.
Glasser, W., (1994), Dobra šola: Vodenje učencev brez prisile, Regionalni izobraževalni center, Radovljica.
Marentič Požarnik, B., (1980), Dejavniki in metode uspešnega učenja, DDU UNIVERZUM, Ljubljana.
Peklaj, C., (2001), Sodelovalno učenje - ali več glav več ve, DZS, Ljubljana.

OŠ Kamnica
Vrbanska cesta 93
2351 Kamnica

POVEZAVA TEORETIČNIH ZNANJ ŠTUDENTOV S PRAKTIČNIM DELOM V RAZREDU

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Karmen Zinrajh, svetovalka

Sodelavci: Breda Kvar, mentorica, Majda Krešević, svetovalka, Mira Vauhnik, svetnica, Irena Žunko, svetovalka, Mateja Kolarič, mentorica, Zora A. Jurič, svetovalka, Stanka Damjan, svetnica, Tomaž Čeplak, svetovalec

Konzulent: Majda Naji, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Maribor

Povzetek:
OŠ Kamnica se nahaja v neposredni bližini Pedagoške fakultete, Fakultete za naravoslovje in matematiko in Filozofske fakultete v Mariboru. Na naši šoli redno izvajamo vzorne nastope za študente, študentje pa potem opravljajo obvezne nastope in pedagoško prakso.
Vsak začetek je težak. Zato se zavedamo, da študentu, ki prvič stopi pred učence, ni lahko. Opažamo, da študentje večinoma ne uporabljajo sodobnih pristopov poučevanja in da kvalitete poučevanja v nekaterih primerih celo upada. V projekt smo se podali z vprašanji: Katere pristope poučevanja študentje poznajo? Kako jih pri pouku uporabijo? Kje imajo težave? Kako naj jim mentorji pri tem pomagamo?
Z našim delom smo razvijali t.i. dobro prakso. Pomembno je poudariti analitičen pristop k reševanju danega problema in sodelovanje učiteljev mentorjev na šoli. S pomočjo anket smo ugotovili stanje usposobljenosti študentov in njihova pričakovanja, jim ponudili različne oblike pomoči in sodelovanja, nato pa z evalvacijskimi listi ocenili njihovo praktično delo v razredu. Pristojnim institucijam bomo predlagali izboljšave in odpravo pomanjkljivosti. S tem želimo prispevati k boljšemu sodelovanju šol in fakultet in zmanjšanju razkoraka med teorijo in prakso.

Abstract:
Primary school Kamnica lies in the immediate vicinity of Faculty of Education, Faculty of Arts. The teacher trainees attend lessons and after that they perform the teaching practice
All beginnings are difficult. We are well aware of the teacher trainees' distress being in front of the class for the first time. We come to the conclusion that the most of the teacher trainees do not use the modern approaches of teaching and that the quality of teaching declines in some cases.
The aim of our project has been finding answers to several questions: Which teaching methods do teacher trainees know? How do they use them in class? Where do they have problems? How can mentors help them?
During our work we initiated novelties into practice. It is important to emphasise the analytical approach to solve the problem and the cooperation of the school mentors. We used the questioners and evaluated the teacher trainees' qualification and their expectations, we offered them different kind of help and cooperation and after that we assessed their teaching in the classroom. We will submit the proposal of the improvement and to make good

deficiency. We would like to contribute to better cooperation of schools and faculties and lessen the differences between the theory and practice.

Ključne besede: mentor, študent, poučevanje

Problemsko stanje

Opis problema v praksi:
Pri svojem delu opažamo, da imajo študentje težave pri pripravi na nastop. Izstopajo problemi pri motiviranju učencev in izboru metod in oblik poučevanja. Redko zaznamo problemski pristop. Malo je študentov, ki pokažejo dovolj lastnih zamisli in ustvarjalnosti, nekateri študentje so neresni, ne prihajajo na pogovore, se ne udeležijo hospitacij in analiz.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov):
V letih 2006/07 je Pedagoška fakulteta v Mariboru sodelovala v projektu Partnerstvo fakultet in šol. Sodelujoči profesorji so se lotili proučevanja različnih modelov, in sicer učne prakse, uvajanja pripravnikov in usposabljanja delavcev v vzgoji in izobraževanju. Izdali so zbornik, ki je poln zanimivih informacij, teoretičnih izhodišč, rezultatov anket ter smernic in predlogov za nadaljnje delo in za sodelovanje šol in fakultet.
Povezavo z našim projektom smo našli predvsem v prispevkih Mentorstvo v času dodiplomskega izobraževanja in kompetence mentorjev (str. 35) in Kompetence študenta - bodočega učitelja (str. 23).
Med drugim avtorice iz analiz anket povzemajo mnenje učiteljev mentorjev, in sicer, da so študentje dobri pri organizaciji frontalnega pouka, uporabi računalniških programov, obvladovanju vsebine predmeta, pomoč mentorja pa potrebujejo pri reševanju vzgojnih in disciplinskih problemov, diferenciaciji vsebin in prilagajanju pouka ter oblikovanju sodelovalnega vzdušja.
V obeh prispevkih avtorice ugotavljajo razkorak med teorijo in prakso (univerzo in šolo) in poudarijo pomembno vlogo mentorja pri usposabljanju študentov za pedagoško delo v razredu.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Katere pristope poučevanja študentje poznajo in kako jih pri pouku uporabljajo?

Cilj projekta
Raziskati, analizirati in ovrednotiti uporabo različnih strategij ter vključevanje različnih didaktičnih strategij v pouk osnovne šole v različnih obdobjih.

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Na naši šoli redno izvajamo vzorne nastope za študente, študentje pa potem opravljajo obvezne nastope in pedagoško prakso.
Študentje, ki končujejo s svojim izobraževanjem, bodo kmalu pričeli s poučevanjem na osnovnih in srednjih šolah. Zanimalo nas je:

- koliko so študentje seznanjeni in usposobljeni za takšno delo ter v kolikšni meri te strategije uporabljajo in
- kako bi jim mentorji pri tem pomagali oz. svetovali in kdaj naj se to zgodi.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
O projektu smo začeli razmišljati že januarja 2007. Nato je sledila prijava, uvodne informacije in kar nekaj srečanj, kjer smo izmenjavali ideje, kako se lotiti dela. Jeseni je nastal načrt dela, ki smo ga še sproti dopolnjevali:

1. akcijski krog

MESEC KDAJ?	AKTIVNOST KAJ?	IZVAJALEC KDO?	VIRI, POGOJI
avgust, september	sestavljanje ankete	učitelji mentorji	
oktober	priprava evalvacijskih listov	učitelji mentorji	
november, december	anketiranje študentov	učitelji mentorji	pripravljena anketa (kopije)
december	obdelava in analiza anket	učitelji mentorji	
december	pregled rezultatov, pogovor	ravnatelj, člani tima	
december	priprava izbora sodobnih metod – literatura glede na rezultate anket	ravnatelj, člani tima	internet, literatura

2. akcijski krog

MESEC KDAJ?	AKTIVNOST KAJ?	IZVAJALEC KDO?	VIRI, POGOJI
november	vzorni in hospitacijski nastopi	učitelji mentorji	
november	skupni analizi nastopov študentov	učitelji mentorji	evalvacijski list
november-februar	nastopi študentov, analize po triadah, predmetih	študenti, mentorji	obrazec analize (evalvacijski list)
marec	srečanje članov tima s konzulentko	člani tima, ravnatelj	fotokopije gradiva

3. akcijski krog

MESEC KDAJ?	AKTIVNOST KAJ?	IZVAJALEC KDO?	VIRI, POGOJI
marec - maj	vzorni nastopi, nastopi študentov v 2. in 3. triadi, pogovori s študenti	študenti, mentorji MAT; TIT, SLO	obrazec za analize (evalvacijski list)
maj	primerjalna analiza, ugotovitve in predlogi za izboljšave	člani tima	
junij - september	letno poročilo, strokovni prispevek, zloženka	vodja in ostali člani tima	

Kazalci, ki kažejo, da so doseženi posamezni cilji projekta
- pozitivna mnenja študentov, zadovoljstvo učiteljev mentorjev, uspešnejši nastopi, povečan interes učencev pri urah

Obdelava podatkov

Opis vzorca
Pred nastopom smo anketirali 106 študentov (45 pri ŠVZ 1.-5.razred, 29 pri TIT, 10 pri MAT 6.-9.razred, 16 pri DRU in SPO 4.razred, 6 pri SLO 6.-9.razred).
Z evalvacijskimi listi smo ocenili 122 nastopov pri istih predmetih kot so bile izvedene ankete.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
- anketiranje študentov pred nastopom, ocenjevanje nastopov (ocenjevalni listi), opazovanje, pogovori s študenti (mnenja po nastopih), pogovori v strokovnem timu

Prikaz rezultatov

V anketi smo študente povprašali o mnenju njihove usposobljenosti za poučevanje, o poznavanju sodobnih pristopov in aktivnih metod dela. Zanimalo nas je tudi, kaj študentje želijo in pričakujejo od mentorjev na šoli.

Svoje znanje specialne didaktike je na lestvici od 1(nezadovoljivo) do 5(odlično) 69 študentov ocenilo s 3, 28 študentov pa s 4. Večina jih meni, da so na predavanjih pridobili največ znanj o motivaciji in metodah poučevanja in da dobro poznajo učno snov. Polovica študentov meni, da bi zelo dobro ustvarili primerno delovno vzdušje,da bi znali pristopiti k učencem in izbrati primerno motivacijo.

Od metod, ki jih poznajo, bi najuspešneje uporabili demonstracijo (70), razlago (61) in razgovor (45), kot edini sodobni pristop navajajo uporabo računalnika.

Študentje pričakujejo od mentorjev: pomoč pri pisanju priprav, nasvete in ideje glede motivacije, metod, pristopa k učencem, prikaz različnih metod in zanimivih ur, posredovanje izkušenj…

Iz evalvacijskih listov (ocene nastopov):

Študentje znajo dobro napisati pripravo (oblikovno, jezikovno), ocenili smo jih s poprečno oceno 4,6. Tretjina jih je bila na pogovor pred nastopom slabo pripravljenih ali nepripravljenih, polovica jih je imela premalo idej za pripravo učne ure, prav tako polovica se slabo odloča o metodah in oblikah dela.

Tretjina študentov je imela probleme s časovno razporeditvijo dejavnosti pri samem pouku. Skoraj vsi študentje so imeli lep odnos do učencev, so se primerno govorno izražali in pokazali, da dobro obvladajo učno snov.

Katere pristope poučevanja smo opazili pri urah?

ŠVZ

Prevladuje skupinska oblika učno-vzgojnega dela in vadba na postajah. Prevladuje pa metoda praktičnega prikazovanja gibalnih nalog.

TIT

Pri podajanju snovi so skoraj vsi študentje uporabljali standardne pristope poučevanja. 14 jih je uporabilo metodo razlage in pogovora, 1 je izvedel uro kot problemski pouk. Pri motivaciji in preverjanju ali utrjevanju snovi so 4 uporabili izmišljotine ali dejstva, 3 metodo responderja, 3 igro spomin, 2 igranje vlog, 1 besedni nogomet.

MAT

1. nastop

Vseh 10 študentov je uro izvedlo v frontalni učni obliki. 5 študentov je del ure izvedlo v individualni učni obliki, 1 kot delo v dvojicah, vendar neustrezno. Prevladovala je metoda razlage in pogovora.

2. nastop

Poleg frontalne oblike sta 2 študentki del ure izvedli v obliki individualnega dela, 6 v skupinski učni obliki, 3 delo v dvojicah, 1 je izvedel kviz v računalniški učilnici. Še vedno prevladuje metoda razlage in pogovora, vključeno je tudi delo s kalkulatorjem, 2 pa sta izbrala tudi obliko sodelovalnega učenja.

SLO

Prevladuje frontalna učna oblika za obravnavo nove snovi, 2 študenta sta preverila znanje v skupinah, 1 študentka je za motivacijo uporabila igranje vlog.

Ugotovitve in spoznanja

Velika pridobitev nas učiteljev je spoznanje, da moramo ob vsakem delu sodelovati med sabo, si pomagati in izmenjavati izkušnje. Poenotili smo zahteve in pričakovanja, postavili natančna navodila, seznanili študente z zahtevami, pripravili smo enotne tiskovine oz. obrazce in si zastavili smernice za enotno analizo nastopov. Tudi študentje so bili s takšnim delom zadovoljni.

Pri posameznih predmetih se srečujemo z različno organizacijo nastopov. Učitelji mentorji smo izpostavili vsak svoje pozitivne izkušnje in oblikovali predloge za izboljšave.
Predlagamo, da nekaj ur vaj študentov izpelje mentor na šoli, kjer bodo študentje opravljali nastope, vaje naj bi potekale v manjših skupinah (celotna priprava na nastop). Ugotavljamo, da je boljše, da študentje oba nastopa opravijo na isti šoli, saj je s tem omogočena enakovredna evalvacija in opazen morebitni napredek takšnega dela. V tej zvezi je potrebno vzpostaviti boljši stik z ustreznimi pedagoškimi visokošolskimi ustanovami, predlagamo jim večji poudarek sodobnih pristopov poučevanja, ne le klasičnih, opažamo, da je med teorijo in prakso prevelik razkorak.
Naš predlog ustreznim ustanovam (Zavodu za šolstvo in šport ter predvsem Ministrstvu za šolstvo in šport) je, da omogoči določenemu številu študentov izobraževanje (sočasno) kar na šoli, kar pomeni, da bi študenti ob nadzoru mentorjev sebe izpopolnjevali na vseh področjih šolskega dela med celotnim študijem. Zahteve so minimalne, ura mentorju za enega študenta, študentu bi se lahko priznalo pripravništvo in bi bil usposobljen za pristop k strokovnemu izpitu takoj, ko bi opravil diplomo.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Z našim delom smo razvijali t.i. dobro prakso. Pomemben je analitičen pristop k reševanju danega problema in sodelovanje učiteljev mentorjev na šoli. S pomočjo anket smo ugotovili stanje usposobljenosti študentov in njihova pričakovanja, jim ponudili različne oblike pomoči in sodelovanja, v vzorne nastope smo vključevali aktivne metode in oblike sodelovalnega učenja ter študentom ponudili strokovno literaturo s tega področja. Nato smo z evalvacijskimi listi ocenili njihovo praktično delo v razredu. Pristojnim institucijam bomo predlagali izboljšave in odpravo pomanjkljivosti.

Možnosti uvajanja v druga področja
Naše ugotovitve, spoznanja in predloge bomo posredovali fakultetam in Zavodu za šolstvo in šport ter Ministrstvu za šolstvo in šport in upamo, da bomo s kakšno uslišano idejo zmanjšali razkorak med teorijo in prakso.

Literatura

http://www.zrss.si/zvezekAR
http://www.zrss.si/ipflash/
Partnerstvo fakultet in šol kot spodbuda profesionalnemu razvoju učiteljev. Maribor: Pedagoška fakulteta, 2007.
Peklaj, Cirila: Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS, 2001.
Gimnis, Paul: Učitelj - sam svoj mojster. Ljubljana: Rokus, 2004.
Paterson, Kathy: Kako lahko poučujem. Ljubljana: Rokus, 2003.
Skribe D., Darja: Raziskovalne škatle, Ljubljana: Modrijan, 1998.

Osnovna šola Koseze
Ledarska 23
1000 Ljubljana

DELNO ŠOLANJE NA DOMU NADARJENEGA UČENCA

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Metka Kržišnik-Stagličić, soc. pedagog

Sodelavci: Mira Vraničar, predmetna učiteljica angleškega jezika, razredničarka, Tanja Raškovič predmetna učiteljica geografije in zgodovine, Ana Kuhar Režek, ravnateljica, Damjana Keržič, mama, Suzana Puš Seme, predstavnica staršev, Rok Kaufman, učenec

Konzulent: Tanja Bezič, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Povzetek:
Kot uvod h kratki predstavitvi inovacijskega projekta Delno šolanje na domu nadarjenega učenca je smiselno omeniti različne izčrpane možnosti in dejavnosti, ki smo jih izvajali z nadarjenim učencem ter refleksije, ki so nas pripeljale do raziskovalnega vprašanja kot izhodišča tega projekta. Učenčeva nadarjenost je bila potrjena in znana že ob vstopu v šolo, zato smo od prvega razreda dalje izvajali številne in raznovrstne prilagoditve pri poučevanju ter preverjanju in ocenjevanju znanja. Dečka smo vključevali v različne oblike individualnega dela in dela v manjših skupinah in upoštevali njegove posebnosti v čustvenem in socialnem funkcioniranju. Kljub izredno velikim prizadevanjem pri vključevanju učenca v skupinske oblike dela so učinki le-tega bili minimalni ali nikakršni. Z načrtnim vključevanjem učenca v pouk matematike v višjih razredih in na višjem nivoju smo ves čas spodbujali razvoj njegovih močnih področij. Zaradi posebnosti v emocionalnem in socialnem funkcioniranju smo za otroka in starše organizirali in svetovali tudi terapevtsko pomoč. Po petih letih se je jasno pokazalo,da je šolska situacija za učenca vir zanj nepremagljivih težav, na eni strani, na drugi strani pa je spričo svojih sposobnosti in posebnosti v individualni situaciji učno zelo učinkovit. Izkoristili smo zakonske možnosti šolanja na domu in se odločili za posebno organizacijo šolanja tj. delno šolanje na domu nadarjenega učenca Omejitve in nedorečenosti, predvsem glede mentorstva, smo rešili tako, da je mama otroka prevzela vlogo mentorice, saj sta fizika in matematika njeno poklicno področje. Cilja takšnega šolanja otroka sta bila optimalni napredek nadarjenega učenca glede na njegove sposobnosti ter zmanjšanje konfliktov v šolski situaciji. V individualiziranem programu in individualiziranih načrtih za posamezna predmetna področja smo natančno določili vse časovne in metodične prilagoditve ter prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja, vključno s pripravo na opravljanje dveh razrednih izpitov v 9. razredu. Učenec je s takšno organizacijo šolanja pridobil bistveno več možnosti za razvoj svojih potencialov in nenazadnje za večjo učno učinkovitost. Obenem pa se je hitro pokazalo, da se je zmanjšalo število konfliktov učenca v šolski situaciji v času obvezne prisotnosti pri pouku. Nenazadnje je nova situacija razbremenila tudi njegove sošolce, občasni konflikti ali izpadi nadarjenega učenca v razredu pa so postali povsem obvladljivi.

Abstract:
The introduction to the presentation of a part-time schooling (curriculum compacting) of a talented pupil should contain all sensible possibilities, activities and reflections which were

used in this project and brought us to the researchable point as the starting-point of it. The pupil's talent was acknowledged and known whwn he started the primary school education. So we started ti use many adjuctements in teaching and assessment. The boy was involved in many individual activities, small groups of pupils. We also considerated his particularities in his emotional and social functioning. In spite of great efforts to involve the pupil into different group work the results were minimum or there weren't any. We stimulated his strong fields by including him in a higher degree group in Mathematics. We advised and organized a therapeutic support. After five years we realized that school situation is a big trouble for him, but on the other hand it was noticed that regarding his talent he was very successful as an individual. So we took an advantage of our legal possibilities of the home education. We decided for a particular organization of schooling (curriculum cimpacting) i.e. a part-time home schooling.
The restriction of mentorship we solved by involving his mother as a mentor because she is professionally qualified in Phisics and Maths. The goal of this educational programme was to achieve the optimal progress of a talented pupil regarding his abilities and ti reduce conflicts in the school situation. In his individualized programme and its plans for different subjectsnwe exactly determined all temporal, methodical and assessment adjuctements. We also included two class exams in the nineth grade. This organization and programme gave him more possibilities for his development and at the same time his efficiency. It showed quickly that the conflict situation were reduced when he was present at the lessons. The new situation was good and less stressed for his classmaters as well. Periodical conflicts and anger of a talented pupil in the classroom became controlled.

Key words: a talented pupil, optomal development, specific emotional and social development, the adjusted organization of schooling

Ključne besede: nadarjeni učenec, optimalni razvoj, specifičen čustveni in socialni razvoj, prilagojena organizacija šolanja

Problemsko stanje

Problem, ki nas je pripeljal do projekta Delno šolanje na domu nadarjenega učenca je bil vezan na delo z izjemno nadarjenim otrokom v osnovni šoli, ki je presegalo običajne nam znane okvirje. Visoke sposobnosti ter neskladje med intelektualnimi sposobnostmi in socialnim dozorevanjem so zahtevali dosledno in natančno spremljanje, pogoste refleksije, spreminjanje in zagotavljanje ustreznih pristopov in strategij in proti koncu šolanja tudi posebno organizacijo šolanja.
Deček je bil identificiran kot nadarjeni že na začetku šolanja v 1. razredu. Na testiranju je izkazal izrazito visoko nadpovprečno razvitost abstraktne inteligence glede na kronološko starost. Potrjena je bila tudi nadarjenost na področju logično-kombinatorične inteligence in izredno visok rezultat, ki kaže na specifično nadarjenost na področju prostorske (spacialne) inteligence. Na testiranju je bila očitna mentalna hitrost s katero je deček reševal naloge in je visoko nad pričakovano za njegovo kronološko starost.
V nasprotju z akceleracijo na intelektualnem področju pa je njegov emocionalni in socialni razvoj potekal tako specifično, da je v šoli potreboval popolnoma individualiziran pristop ter izrazito diferencirane in individualizirane oblike pridobivanja, preverjanja in ocenjevanja znanja. Kljub individualiziranemu pristopu so se težave do 5. razreda stopnjevale zaradi počasnejšega čustvenega in socialnega dozorevanja. Učenec je na učnem področju bil uspešen in napredoval. Neadekvatno odzivanje v socialnih situacijah ter izbruhi agresivnosti pa so porajali probleme, ki so bili na meji obvladljivosti.
Pri načrtovanju specifičnega programa vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi izhajamo iz definicij nadarjenosti, ki pa niso povsem enotne. Kljub temu pa se je možno opreti na

nekatere skupne značilnosti sodobnih pogledov na nadarjenost. Dr. Mira Čudina Obradovič (1991) povzema nekatere skupne značilnosti v pogledih na nadarjenost in sicer:

- Teoretični in praktični ineteres se pomika s preučevanja kvantitativnega na kvalitativno funkcioniranje nadarjenih.
- Usmerjanje k preučevanju (definiranju, identificiranju in razvijanju) področno specifične nadarjenosti.
- Uveljavljanje novih pogledov na naravo kreativnosti.
- Uveljavljanje novih raziskovalnih metodologij (retrospekcija, introspekcija, analize protokola, neposredno opazovanje, študij primera, upoštevanje subjekta raziskovanja).
- Uvajanje kontinuiranega, večplastnega in večstranskega postopka identifikacije in zamenjevanje rane identifikacije z zgodnjo intervencijo ter opazovanjem reakcij in občutljivosti ter kvalitete reševanja problemov.
- Uveljavlja se zavedanje o heterogenosti kategorije nadarjenih.
- Uveljavljajo se spoznanja o izjemni vlogi staršev v vseh fazah razvoja nadarjenosti.
- Predvideva se vključitev nove tehnologije kot podpora razvoju nadarjenih.
- Trend gre v smer integracije in parcialne segregacije. Delo z nadarjenimi v redni osnovni šoli naj bi potekalo v sodelovanju učitelja in specialista za delo z nadarjenimi (pedagoga – psihologa, usposobljenega z dodatnim izobraževanjem).
- Uveljavljanje spoznanj o kulturno-socialni pogojenosti nadarjenosti in o tem, da jo je treba zato preučevati in organizirati znotraj določenega kulturnega okolja.

V Sloveniji ni popolnega soglasja, vendar je v Konceptu odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v osnovni šoli, potrjenega s strani Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje leta 1999, opredeljena nadarjenost, kot naj bi jo razumeli v našem prostoru. Kot nadarjeni učenci so opredeljeni tisti otroci, ki kažejo visoke potenciale ali dosežke na različnih področjih, kot so intelektualno, kreativno, akademsko, umetniško, vodstveno ali psihomotorično, zaradi česar, za zadovoljevanje lastnih in družbenih ciljev in potreb, potrebujejo poleg rednih še posebne vzgojno-izobraževalne programe.
Pri delu z našim nadarjenim učencem smo se opirali tudi na Renzullijevo opredelitev nadarjenosti, ki poudarja, da je nadarjeno vedenje na kateremkoli področju človekovega delovanja posledica interakcije in kombinacije treh lastnosti posameznika: nadpovprečnih sposobnosti, nadpovprečne ustvarjalnosti in motivacije za opravljanje nalog v stimulativnem okolju. Renzulli je kritičen do pojma »biti nadarjen« in se želi izogniti etiketiranju nadarjenih učencev. Njegov model »vrtljivih vrat« poudarja »razvijanje nadarjenosti posameznika v določenem času in okoliščinah » in s tem zagotavljanje možnosti in organizacijskih okoliščin, v katerih otrok lahko razvija vrste nadarjenega vedenja (Dobnik, 1998).

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje, ki smo si ga zastavili v projektu je bilo pod kakšnimi pogoji je delno šolanje na domu nadarjenega učenca učinkovito.
Na osnovi petletnih izkušenj pri obravnavi in vodenju našega nadarjenega učenca smo ugotovili, da je možno spodbujati njegov razvoj na še bolj individualiziran način. Analiza vzgojno-izobraževalnega dela z učencem ter svetovanja je nedvoumno pokazala, da je najšibkejše področje vplivanja nanj vsekakor socialno področje. Ponavljajoče se evalvacije vplivov na področje učenčevega emocionalnega in socialnega funkcioniranja so nas pripeljale do ugotovitve o nesorazmerno velikih vlaganjih in prizadevanjih in minimalnih spremembah in učinkih na drugi strani. Obenem pa smo ugotavljali, da imamo na področju individualnega vplivanja in dela še neizkoriščene možnosti. Na osnovi poznavanja teorij in praks v delih nekaterih tujih avtorjev, Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli ter v kombinaciji z zakonsko možnostjo šolanja na domu smo se odločili za projekt delnega šolanja na domu nadarjenega učenca. Osnovna cilja projekta sta

tako bila zagotavljanje optimalnega napredka nadarjenega učenca glede na njegove sposobnosti in zmanjšanje konfliktov in problemov v šolski situaciji.

Potek dela

Sklopi aktivnosti, ko smo jih izvajali pred prijavo projekta ter v času njegove izvedbe so si sledili od začetne identifikacije, nekatere aktivnosti pa so potekale tudi paralelno.
Začetni **fazi identifikacije** nadarjenega učenca v prvem razredu je sledilo obdobje **izvajanja različnih in raznovrstnih dodatnih dejavnosti v šoli**. Poleg diferenciranja nalog in zahtev pri pouku smo učenca vključevali v dodatni pouk, zanj organizirali individualne ure v šoli, omogočili obiskovanje pouka matematike na višjem nivoju v višjem razredu (v 3. in 4. razredu) in ga vključili v različna tekmovanja in izdelavo raziskovalnih nalog. Spodbujali smo tudi njegov interes na glasbenem področju (učenec je tudi talentiran pianist) in mu omogočali nastopanje na šolskih prireditvah ter predstavitve pri urah glasbene vzgoje. Ob prehodu v 7. razred devetletne osnovne šole smo začeli z organizacijo delnega šolanja na domu. Učenec je tako v šoli opravil del šolskih in učnih obveznosti po določenem urniku oz. individualiziranem programu. Drugi del je opravil z individualnim delom doma pod mentorstvom mame.
Glede na to, da je emocionalni in socialni razvoj učenca potekal tako specifično smo ves čas vlagali velike napore, ga spodbujali in učili kako lahko svoja čustva izraža na sprejemljivejši način in kontrolira svoje vedenje. Pomagali smo mu pri sprejemanju svojih posebnosti in v okviru realnih možnosti izvajali modifikacijo vedenja. V sklopu **svetovanja in pomoči otroku na področju emocionalnega in socialnega funkcioniranja** smo sodelovali tudi z zunanjimi institucijami.
Ves čas je paralelno potekala tudi **pomoč pri vodenju matičnega razreda nadarjenega učenca.** Ta pomoč je obsegala širok spekter preventivnih dejavnosti v razredni skupnosti, vzdrževanje razumne tolerance za učenčevo specifično in pogosto ekscesno vedenje. Obenem je šlo tudi za pogosta posredovanja ob konfliktih s sošolci in problemih z agresivnostjo in ogrožanjem varnosti tako sebe, kot drugih otrok in učiteljev. Nenazadnje, k temu sodi tudi zahtevno delo s starši v tem razredu ter odzivi na različne pritiske in zahteve po izključitvi nadarjenega učenca iz razreda in šole.
V teku šolanja nadarjenega učenca smo **za kolektiv organizirali različne oblike izobraževanja** in tudi predstavitve Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi. Učiteljem smo nudili podporo in jih tudi razbremenili, ko je to bilo možno.
Ves čas smo **sodelovali s starši**, **jim svetovali in nudili pomoč** v zvezi z vodenjem otroka in obvladovanjem težav. V okviru poklicnega svetovanja smo se aktivno povezali z izbrano gimnazijo in se poskušali dogovarjati o kontinuiteti dela z otrokom.

Obdelava podatkov projekta

Posebno organizacijo šolanja za nadarjenega učenca smo vključili v individualizirani program, predmetni učitelji pa v individualizirane načrte za svoje predmetno področje ter priprave na tekmovanja in raziskovalne naloge učenca. Pri tem so upoštevali učenčeve sposobnosti ter njegove cilje in predvideli ustrezne vsebinske prilagoditve, prilagoditev aktivnosti, oblik in metod učenja ter prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Organizacija pouka in urnik, ki ga je učenec prejemal za en teden vnaprej se je izkazala za učinkovito, saj smo le tako vsi sledili dejavnostim izven pouka in sprotnim spremembam (KD,ŠD, izleti, nadomeščanja…). Učenec je v zaključnem letu šolanja opravljal tudi dva razredna izpita in sicer iz matematike in v dveh delih iz zgodovine.
Zavedali smo se pomena izmenjave ravnanj, glede na potrebe učenca in specifično organizacijo šolanja ter stalnih refleksij, zato je sodelovanje in komunikacija med vsemi sodelujočimi v okviru šole bila kontinuirana in zelo intenzivna. Odprti smo bili za poglede z

različnih perspektiv, kar potrjuje tudi sestava projektne skupine, vključno s strokovno konzulentko Zavoda za šolstvo Tatjano Bezič in predstavnico staršev Suzano Puš Seme.
Usmerjenost k celostni obravnavi našega raziskovalnega vprašanja je narekovala predvsem uporabo kvalitativnih tehnik predvsem dnevno beleženje opažanj, analize učenčevega individualnega dela, izdelkov, rezultatov, procesov, učinkovitosti strategij pridobivanja znanja in predelovanja informacij, komunikacije. V okviru realnih možnosti smo poskušali vplivati na učenčevo moteče vedenje s kognitivno modifikacijo vedenja in smo pri tem uporabljali opazovalne lestvice in različne učne liste za reševanje problemov, kognitivno restrukturiranje, samoopazovanje in samonavodila. Podatke smo seveda zbirali tudi z analizo dokumentacije, dnevnikov, pogosto smo uporabili intervju v kombinaciji z opazovanjem. Omenjene tehnike, ki poudarjajo komunikacijo med udeleženci v projektu so omogočale postavljanje hipotez in odprto obravnavo raznovrstnih in tudi nepredvidljivih dogodkov in procesov v teku projekta.
Diskurz našega projekta je omogočal sprotno preverjanje hipotez in odprto obravnavo vseh dogodkov in procesov z različnih perspektiv.
Končna evalvacija je pokazala, da smo dosegli zastavljena cilja. Učenec je dosegel napredek na vseh načrtovanih področjih, probleme v šolski situaciji pa smo omejili na obvladljiv obseg.

Ugotovitve in spoznanja

Z opisano organizacijo šolanja je nadarjeni učenec pridobil bistveno več možnosti za razvijanje lastnega stila učenja, učenja v zanj ustreznem tempu in ritmu, možnost za poglabljanje znanj na svojih močnih področjih (matematika, logika, kemija, fizika, biologija, zgodovina, nadstandardni program v glasbeni šoli), pripravi na dva razredna izpita ter nadaljevanje dela pri matematiki na višjem, gimnazijskem nivoju. Načrtovano prisotnost pri pouku smo vnašali v tedenske urnike, saj smo ugotovili, da le z urnikom pripravljenim v petek za naslednji teden, obvladujemo vse spremembe in zagotavljamo učinkovito sodelovanje in komunikacijo med razrednikom, predmetnimi učitelji, učencem in mamo, kot mentorico.
Napetosti in konflikti učenca v šolski situaciji so se bistveno zmanjšali. Nova organizacija pouka zanj je razbremenila tudi njegove sošolce, občasni konflikti med učenčevo prisotnostjo pri pouku pa so postali obvladljivi.
Med potekom projekta smo kot novi akcijski korak v organizaciji učenčevega izobraževanja načrtovali pisno, zbirno predstavitev vsebin, procesov in časovne organizacije preverjanja in ocenjevanja znanja pri vseh predmetih, vendar tega cilja nismo uspeli v celoti realizirati. Na ta način smo želeli doseči še večjo in boljšo preglednost in usklajenost vseh izobraževalnih vsebin in procesov za vse učitelje, učenca in starše.
S potekom in rezultati projekta delnega šolanja na domu našega nadarjenega učenca smo vsekakor zadovoljni, saj smo za situacijo, ki je v posameznih momentih bila popolnoma neobvladljiva, uspeli najti rešitev, ki je prinesla napredek za otroka, izboljšanje situacije za vse ostale učence v razredu in nenazadnje tudi za učitelje.

Literatura

George D.(1997): Nadarjeni otrok kot izziv. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
Cvetković-Lay J.(2002): Darovito je, Što ću sa sobom? Zagreb, Alinea.
Razširjena programska skupina za svetovalno delo v vrtcih, šolah in domovih (2000): Operacionalizacija Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
Ur l.RS, 14.7.2006: Zakon o osnovni šoli. MŠŠ.
Bezič T. idr.(2001): Spodbujanje razvoja nadarjenih učencev osnovne šole. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
D. Jurišić Branka (1999): Zakaj mi to delajo. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

OŠ Maksa Durjave
Ruška cesta 15
2000 Maribor

VERTIKALNA FLEKSIBILNA DIFERENCIACIJA ZA VEČ ZNANJA

Vodja inovacijskega projekta: Barbara Rozman, prof.raz.p.

Sodelavci: Jolanda Friš Lozej, ravnateljica, Alenka Gerdovič, učiteljica, Margita Zambo Žel, prof.raz.p., Vida Ditrih, prof.raz.p., Tatjana Červek, socialna delavka

Konzulent: Iztok Hrastar, Zavod RS za šolstvo, OE Maribor

Povzetek:
V prispevku poudarjam pomen same ideje nastajanja in trajanja projekta. Namenjen je talentiranim otrokom, ki niso v postopku evidentiranja ali obravnavanja, kot je to v primeru z nadarjenimi otroki.
V svoji dolgoletni praksi poučevanja otrok v prvih letih šolanja, čutim potrebo po takem načinu dela prav pri otrocih, ki imajo specifičen talent na posameznih področjih. Projekt je načrtovan v začetku šolskega leta 2007, izvedba pa je pričela v drugem redovalnem obdobju. Osredotočila sem se na materinščino, ki je v tem obdobju najpogosteje prisotna. S članicami projekta smo najprej oblikovale akcijski načrt, ki smo ga zaradi različnosti mnenj in dolgotrajnega usklajevanja oblikovale do zaključka prvega redovalnega obdobja. Ko smo pričele z delom samim, pa smo ugotavljale, da so cilji dobro zastavljeni in dosegajo svoj namen. Skrbno načrtovane in izvajane ure slovenščine, so bile za izbrane učence novi izziv. Pri takem načinu dela so imeli veliko priložnosti spoznavati pojme, reševati probleme, raziskovati, povezovati na višjem nivoju... Vsak pa je kot posameznik prispeval s svojim znanjem k razvoju lastnega talenta in ga hkrati gradil.
Projekt še ni zaključen, saj bodo rezultati posameznikovega razvoja talenta doseženi šele po daljšem obdobju, zato predvidevam, da bodo prve analize nastale ob zaključki prvega redovalnega obdobja v šolskem letu 2008/09. Ob zaključku didaktičnih sklopov slovenščine sproti poročamo o posameznikovi uspešnosti in rezultatih dela. Do sedaj ugotavljamo, ali je učenec svoj talent maksimalno vključil v posamezno učno enoto. Menim, da je v prvem obdobju uresničevanja in izvajanja projekta pomembno pozitivno vzdušje in zadovoljstvo tako učencev kot učiteljev in navsezadnje staršev, ki so pristali na vključitev svojih otrok v zastavljeni projekt.

Abstract:
In the article I stress the meaning of the idea of forming and duration of the project. It is meant for the talented children who are not in the process of supervision as it is the case with the gifted ones. During many years of teaching children in the first three grades I have started to feel the need to implement this paricular way of work while dealing with children possesing a specific talent in certain areas. The project was planned in the beginning of the school year 2007 with its implementation starting in the second term. I focuse on mother tongue/language which is most often present at this stage. Firstly, we formed an action plan together with other participants of the project which was hardly finished by the end of the first term due to various opinions and longlasting reconciliation.When starting the project we realized aims to be well stated attaining the purpose.Well planned and performed lessons of

Slovene seemed to represent a great challenge for selected pupils.Using this way of work they had a great opportunity to get to know notions, solve problems, do some research and make links on a higher level,…Each of them had as an individual contributed to development of the talent and at the same time built it. The project has not been finished yet because the results of the individual talent development will be achieved in a long period. I assume first analyses to be made by the end of the first term during a 2008/09 school year.When finished with Slovene didactic complex we shared information about every individual's success and results of our work. So far we have been able to discover about the involvment of pupil's talent in a single teaching unit. It should not stay unnoticed that the atmosphere and satisfaction among pupils, teachers and parents involved in the project during its first period was on a very high level.

Talentirani učenci in njihov razvoj

Problem diferenciacije talentiranih otrok se je pojavljal pri samem razvijanju posameznih ur pouka. Učencem doslej nismo omogočali usvajanja nekaterih vsebin v taki obliki. Predvsem smo se osredotočile na učno šibkejše posameznike, natančneje ne bralno (ne)pismenost**.** Take učence smo v starostnih obdobjih od 6. do 10. leta ponavadi spremljali ves čas šolanja.
Velikokrat smo spregledali posameznike in njihove talente.
Po definiciji ki je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978, so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in kateri poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (V: Travers, Elliot in Kratochwill: Educational Psychology, str. 447).Ta definicija najprej poudarja, da med nadarjene ali talentirane štejemo tako tiste z dejanskimi visokimi dosežki, kot tudi tiste s potencialnimi zmožnostmi za take dosežke, in sicer na naslednjih področjih:

- splošna intelektualna sposobnost,
- specifična akademska (šolska) zmožnost,
- kreativno ali produktivno mišljenje,
- sposobnost vodenja,
- sposobnost za vizualne in tako imenovane izvajalske (performing) umetnosti.

Kako do znanja?

Ker učenci obvladajo vsebine, ki ustrezajo višjim kriterijem od zastavljenih, smo se večkrat vprašali, kaj napraviti, da bi dosegali višja znanja na področju slovenščine in medpredmetnega povezovanja. Učiteljice smo se odločile oblikovati in organizirati delo tako, da bi bili vanj vključeni učenci od 1. do 5. razreda, torej nekako na prehodu iz 1. v 2. triletje.

Cilji zastavljenega projekta so:

- Omogočiti posamezniku nadgrajevanje izobraževanja z vsebinsko in časovno določenim prehajanjem v višji razred.
- Z različnimi metodami in tehnikami učenja in poučevanja razvijati otrokov talent na določenih področjih.
- Naučiti talentiranega in nadarjenega učenca samoelvalvacije in analize lastnega dela.

Potek dela

V prvem delu je nastajala ideja. Nato smo postavile smernice razvoja akcijskega načrta. Prvotno smo imele v mislih nekaj področij, kjer bi učenci izrazili svoje različne talente. Menile smo, da je bil to prevelik zalogaj za začetek. V prvem triletju bi to še lahko izpeljale, vendar se je zataknilo pri prehodu v 2. triletje, kjer so vsebine zahtevnejše in sklopi ne sovpadajo s 1. triletjem.
Odločile smo se za slovenščino, saj je prisotna na vseh nivojih in je bila tudi sicer izpeljava lažja. V nadaljevalni fazi smo začele izpeljevati načrt. V projekt je bilo vključenih 11 učencev od 1. do 5. razreda. Talentirani učenci so eno uro na teden obiskovali pouk slovenščine v višjem razredu. Pri tem smo upoštevale tiste faze pouka, ki so otroka spodbujale k razvijanju talenta in nadgrajevanju znanja vsebin.
Delo učitelja s talentiranimi učenci zahteva:

- širitev in poglabljanje temeljnega znanja,
- hitrejše napredovanje v procesu učenja,
- razvijanje ustvarjalnosti,
- uporaba višjih oblik učenja,
- uporaba sodelovalnih oblik učenja,
- upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov,
- upoštevanje individualnosti,
- spodbujanje samostojnosti in odgovornosti,
- skrb za celostni osebnostni razvoj,
- raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem,
- skrb za to, da so nadarjeni učenci v svojem razrednem in šolskem okolju ustrezno sprejeti,
- ustvarjanje možnosti za občasno druženje glede na njihove posebne potrebe in interese.

Ker je projekt zaživel v drugem redovalnem obdobju, nismo prišle do dokončni podatkov. Vodile smo sprotno spremljavo ter vnašale podatke v tabelo. (priloga 1).

Ugotovitve in spoznanja

Tako zastavljen način dela je ustrezal vsem sodelujočim. Učenci so tak način dela in učenja sprejeli z navdušenjem. Prav tako so bili starši zelo zadovoljni z rezultati dela, saj so učenci vsakokrat prinašali svoje izdelke domov in poročali o delu. Izbrani učenci so svoje talente vgrajevali v delo, kjer je znanje dosegalo višje rezultate, kot jih imajo sicer v primerjavi s svojimi vrstniki.

Širjenje novosti

Prepričana sem, da smo s tem drobcem prispevali k nadaljevanju in širjenju znanj in vedenj o talentiranih otrocih. S sodelovanjem in posvetovanjem smo ustvarili trden tim učiteljic in ostalih sodelujočih. Ob tem smo preprečili morebitne pomisleke o »trdem« prehajanju iz 1. v 2. triletje. Z doseženimi cilji smo omogočili učencem vpogled v višji nivo znanj in hkrati popestrile delo v posameznih skupinah.
Delo bomo nadaljevali kot doslej, hkrati pa si bomo prizadevali projekt razširiti še na druga vsebinska področja.

Literatura

Bezič, T. et al. (1998). Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
George, D. (1997). Nadarjeni otrok kot izziv. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
Nadarjeni - stanje, problematika, razvojne možnosti. Društvo pedagoških delavcev Dolenjske, Pedagoška fakulteta Ljubljana, Rapubliški zavod za zaposlovanje, Novo mesto, 1994.
Travers, J.F., Elliot, S.N., Kratochwill, T.R. (1993). Educational Psychology. Effective Teaching, Effective Learning. Madison: Brown Benchmark, str. 447-464.

Spremljava talentiranih učencev iz 3.a razreda. (priloga 1)
Slovenščina
4.a razred

Kaj? (cilj-i)	**Kako?**	**Kdo?**	**Kdaj?**	**Spremljava/analiza**	**Kaj moram še narediti?**
<u>R. Dahl: Tovarišica Medica</u> Razvijajo zanimanje za poslušanje in branje umetnostnega besedila. Razvijajo sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil.	Razlaga, razgovor, poslušanje, delo z besedilom, skupinsko delo	Učenki	1. 2.	Obe učenki se aktivno vključujeta v razgovor, sta motivirani za delo, razmišljata o prebranem, vrednotita prebrano in ustvarjalno sodelujeta pri izdelavi miselnega vzorca.	
<u>Nadpomenke</u> Bogatijo besedni zaklad. Iščejo besede s širšim pomenom.	Razlaga, razgovor, delo v dvojicah, individualno delo, delo z besedlom	Učenki	I. 3.	Obe aktivno vključeni v delo, kažeta interes za nove vsebine, uživata v dosežkih.	
<u>Podpomenke, nadpomenke</u> Bogatijo besedni zaklad. Iščejo besede s širšim in ožjim pomenom.		učenki	14. 3.	Obe aktivno vključeni v delo, kažeta interes za nove vsebine, uživata v dosežkih.	Diferencirati delo tako,da določim nivoje znotraj skupine. Znanje in napredek zaznavam pri obeh za 3. nivo znanja.

Osnovna šola Mengeš
Šolska ulica 11
1234 Mengeš

KAKO DOSEČI, DA BO MOTEČI UČENEC UPOŠTEVAL KONKRETNA Z NJIM DOGOVORJENA PRAVILA ?

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Aleš Koštomaj, profesor športne vzgoje

Sodelavci: Petra Moravec, profesorica razrednega pouka, Tatjana Cevec Drolc, profesorica zgodovine in geografije, Maja Sršen, profesorica razrednega pouka, Mateja Banko, univerzitetna diplomirana socialna delavka

Konzulent: Brigita Rupar, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Povzetek:
Kako doseči, da bo moteči učenec upošteval konkretna z njim dogovorjena pravila? Na to vprašanje ne bomo nikoli našli univerzalnega odgovora. No, vsaj mi ga nismo iskali pri drugih, ampak smo pogledali vase. Odgovor smo našli vsak zase za svoj problem. Naš projekt je bil zelo specifičen, kajti ukvarjal se je z zelo konkretnimi težavami, katere smo imeli pri svojem delu. Na tem mestu ne bi sedaj govorili vsak o svojih težavah katere smo dokaj uspešno rešili, ampak bi se osredotočili predvsem na skupne zaključke, do katerih smo prišli.
Če želimo kaj spremeniti oz. premakniti moramo najprej spremeniti sebe oz. razširiti svoja obzorja. Na žalost pa brez podpore ne gre. Zato sprašujemo sebe in tudi vas kako doseči, da nam bodo starši in otroci še bolj zaupali, in da bodo razumeli, da je naše osnovno poslanstvo učenje za življenje. To pa je verjetno tisti pravi Inovacijski projekt, katerega iščemo.

Abstract:
How can we achieve that a disobeying pupil follows concrete rules that were agreed upon? A universal answer to this question will never be found. We did not look for it with the others. Rather, we looked inside us, and we found individual answers related to the problem. Our project was very specific, for it dealt with very concrete problems that we encountered with our work. Here we are not going to talk about our individual problems that we have been quite successful in solving them. Rather, we will focus on the common conclusions that we have reached.
If we want to change or move anything, we have to change ourselves first, or to expand our horizons. Unfortunately, it cannot be done without support. Therefore, we question ourselves and you as well how to achieve that parents and their children will trust us more, and that they will understand that our basic mission is to teach for life. This is probably our true innovative project which we try to find.

Ključne besede: inovacijski projekt na Osnovni šoli Mengeš, moteči učenci v šoli, dogovorjena pravila

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Vsak izmed nas je že kdaj imel težave (večja ali pa manjše) z učencem oz . učenci, ki ne upoštevajo dogovorjenih pravil. Vsak učitelj je na nek način prepuščen samemu sebi pri reševanju težav z učenci, ki ne upoštevajo dogovorjenih pravil.
Do tega projekta smo bolj ali manj težave reševali nekonstruktivno (verbalno in neverbalno opozarjanje brez beleženja oz. uresničevanja naših zahtev z naše stani in strani učencev). Izkazalo se je, da če je učitelj dosleden še nekaj doseže, vendar je vse to na krajši rok, kajti nič ni zapisanega in zato tudi nekonstruktivnega. Če ne zapišeš pozabiš in se čez nekaj časa ukvarjaš z istim problemom ter tako po nepotrebnem izgubljaš energijo, ker moraš začeti znova (drugi učenci).
O veliki razširjenosti takšnih učencev ne bi mogli govoriti. Nam se zdi, da je to precej odvisno od generacije otrok. Seveda je tukaj neizbežen tudi hiter tempo življenja. Še vedno pa mislimo, da je zelo veliko odvisno tudi od samega učitelja. Na splošno pa lahko rečemo, da se število takšnih otrok počasi veča.
Izpostavili bi tiste vzroke, ki se nam zdijo neizbežni in jih je nemogoče poenotiti:

- vera in kultura narodov
- različni načini vzgoje in izobraževanja
- življenjski standard in drugo

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Dr. Ross Greene navaja v svoji knjigi (Eksplozivni otrok) kako lahko takšnim otrokom pomagamo:

- kolikor je mogoče, se je potrebno izogniti nasprotjem in spopadom
- v naprej je treba poznati in predvideti okoliščine, v katerih je najbolj verjetno, da bo prišlo do otrokovega neupoštevanja
- opuščati je potrebno strategije nagrajevanja in kazni in se osredotočiti na komunikacijo z otrokom in na skupno reševanje problema
- otroku moramo pokazati pot, kako naj si razvije občutek za samoobvladovanje in miselne procese

Dr. Peter Praper pa pravi v svoji knjigi (Tako majhen, pa že nervozen), da so zelo pomembni razvojni procesi s pomislekom o tem, kaj otrok potrebuje, da se bo razvijal v zdravo osebnost, na drugi strani pa odgrinja tančico do psihičnih motenj pri otroku, ki jih zdaj lahko razumemo kot neugodno usmerjen razvojni in življenjski proces.
Branka D. Jurišič v knjigi (Zakaj mi to delajo) zelo praktično razlaga kako spremeniti moteče vedenje pri otrocih v šoli s kognitivno modifikacijo vedenja. Ta model je sestavljen iz reševanja problemov, kognitivne restrukcije, samonavodil in samoocenjevanja.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje:
Kako doseči, da bo moteči učenec upošteval konkretna z njim dogovorjena pravila?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Predvsem smo si želeli poiskati nove veščine in znanja za obvladovanje takih učencev, zmanjšanje števila teh učencev in pogostost pojavljanja disciplinskih izpadov, spoznati nove načine reagiranja na te dogodke, dobiti podporo od kolegov pri svojem ukrepanju, razvoj osebne kariere, uvajanje dobre prakse, timsko delo, želja po kvalitetnejši komunikaciji z učenci in učitelj mora v korak s časom

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve:

- teorija (literatura) – september-oktober 2007 prebiranje literature
- dogovor o sodelovanju in oblikovanje dogovorjenih pravil – oktober 2007
- inštrumentarij za merjenje dogovorjenih pravil (vsi vpleteni – učitelji, učenci, starši in sodelavci) (trije krogi) – oktober 2007 vsak zase za svoj projekt s kritično oceno cele skupine
- analiza in samoevalvacija (vsakega kroga posebej in na koncu skupna evalvacija) kako ste delali analizo – poslali smo vprašalnike staršem, anketirali učence, naredili samoevalvacijo

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta:

1. Petra Moravec	Zaveda se, da ne morejo biti spremembe v vedenju takojšnje in trajne. Učitelj si mora za dosego nekega vedenjskega vzorca stalno izmišljati nekaj novega, da pritegne učence. – npr. ko sem z učencem sklenila natančen dogovor o njegovem vedenju v razredu in sem ga dosledno izvajala, so se njegovi izpadi bistveno zmanjšali
2. Maja Sršen	V načrtu je poleg problematične učenke in njenih staršev sodelovala cela skupina OPB-ja, kar je prineslo vidne uspehe na vedenju.
3. Tatjana Cevec Drolc	S sistematičnim delom lahko učitelj pritegne učence. Pomembno pa je, da je pri tem dosleden tudi sam.
4. Mateja Banko	Otroci znajo biti ob ustreznem vodenju in motivaciji izredno realni glede vrednotenja situacije v OPB skupini ter tudi zelo samokritični.
5. Aleš Koštomaj	Če si postaviš previsoke cilje še ne pomeni, da si neuspešen.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta:

Vsakršno sistematično reševanje problemov obrodi sadove. Od ciljev pa je odvisno ali na kratek oz. dolgi rok. Petra je v razredu dvignila nivo pomembnosti zavedanja glede držanja dogovorjenih pravil in motenja pouka. Maja je ugotovila, da je pri enem močnem motečem učencu potreben kompleksen pristop (učitelj, učenec, starši, sošolci in svetovalna služba). Tatjana je na predmetni stopnji izpostavila pomembnost doslednosti pri sebi. Mateja je razkrila, da so lahko otroci ob ustreznem vodenju in motivaciji izredno realni in samokritični. Pri Alešu se je načrt izkazal za delno uspešnega na prvih popravnih izpitih, ko je učenka uspela zaključiti šolo.

Splošni kazalci so:

- zmanjšanje pogostosti disciplinskih izpadov v enem dnevu za 50%
- učenci se sklicujejo na dogovorjena pravila
- starši bolj pogosto kot prej prihajajo v šolo in poročajo, da je otrok tudi doma bolj umirjen
- ostali učenci opozarjajo na kršitev pravil
- moteči učenec je uspešno zaključil šolo ter se redno vpisal na srednjo šolo

Obdelava podatkov

Opis vzorca:
Vsak izmed nas učiteljev si je izbral svoje moteče učence. Petra (cel razred na razredni stopnji), Tatjana (cel razred na predmetni stopnji – zgodovina in geografija), Mateja (eno učenko v popoldanskem bivanju), Maja (eno učenko v popoldanskem bivanju) in Aleš (eno učenko v razredu na predmetni stopnji – slab učni uspeh)

Metode zbiranja podatkov (triangulacija):
- razgovori s starši, učenci in učitelji na začetku, sproti in pred vsakim novim krogom
- pilotske ankete z učenci (na začetku in po vsakem krogu)

Metode obdelave podatkov:
- najpomemnejše je sprotno preverjanje in diskusija
- podatke smo obdelali ročno saj so bili vzorci zelo mali

Prikaz rezultatov:
- rezultate smo učencem prikazovali na pregleden način (razpredelnice, z raznimi znaki (smeškoti,...))
- staršem tistih otrok, ki so bili neposredno vpleteni v projekt
- na koncu šolskega leta smo imeli interno konferencu v skupinah Akcijskega raziskovanja, kjer smo sodelavcem grafično prikazali svoje Inovacijske projekte

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj:
Bistvo naših projektov je, da je potrebno sistematično delo z beleženjem, če želimo doseči bolj dolgoročen uspeh. Praktično je to tudi za nas učitelje zelo zahtevno, kajti do sedaj smo bili bolj navajeni le opozarjati. Sistematično delo, ki je podprto s teorijo, izkušnjami, timskim delom in konkretnimi cilji prinaša dolgotrajnejše rešitve naših težav, ki se lahko pokažejo tudi v kasnejšem delu.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju:
Na naši šoli so Inovacijski projekti nekaj novega. Do Inovacijskih projektov smo prišli preko projekta Akcijskega raziskovanja, ki je na naši šoli na začetku pred dvema letoma razdelil zbornico na dva dela. Na koncu lanskega šolskega leta, ko smo izvedli že omenjeno predstavitev pa je bilo začutiti že pozitivne odzive, saj se nam je v letovšnjem šolskem letu pridružilo še več sodelavcev. Res pa je, da se na začetku vsi bojijo dodatnega dela, vendar mislimo, da smo mi prebili bariero.
Starši vedno podprejo nekaj kar pozitivno vpliva na njihove otroke, res pa je, da je potrebno biti na začetku zelo prepričljiv z materialnimi dokazi.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti:
Ne moremo reči, da smo odkrili nekaj čisto novega. Rečemo lahko le to, da je sistematično delo nujno za naš profesionalen razvoj. Na naši šoli bi lahko govorili o inovativnoti le zato, ker smo kot prvi sodelovali v tem projektu. Za našo šolo je ta projekt novost.

Možnosti uvajanja v druga področja:
Naš projekt je zelo ozek in specifičen predvsem za tista okolja, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim:
Učiteljevanje je eden najlepših poklicev, kajti ni lepšega kot delati v okolju, kjer sanj, radovednosti, zagnanosti, zanimanja, nedolžnosti, odkritosti in mladosti nikoli ne zmanjka, kar pa se v drugih poklicih v večini zelo pogosto dogaja. Učitelji smo pravgotovo močni v svoji pripravljenosti za tovrstno delo.
Drugim moramo takšne projekte in tudi svoje delo še bolj predstavljati navzven.

Literatura

http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=46&pID=228&rID=1867
Jurišič, Branka D. *Zakaj mi to delajo?:* spreminjanje motečega vedenja v šoli s kognitivno modifikacijo vedenja. 1. natis. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo, 1999. ISBN 961-234-171-0.
Praper, P *Tako majhen, pa že nervozen!?:* predsodki in resnice o nervozi pri otroku. Nova Gorica: Educa, 1995. ISBN 961-6039-07-5.
Green, Ross W. Eksplozivni otrok: nov pristop k razumevanju in ravnanju s kronično neprilagodljivimi otroki. Ljubljana: Orbis, 1999. ISBN 961-90172-9-3.

OŠ Metlika
Šolska ulica 7
8330 Metlika

RAZREDNIK – MENTOR IN VZGOJITELJ

2006 - 2008

Vodja inovacijskega projekta: Željka Janjac, univ. dipl. pedagoginja

Sodelavci: Urška Delkot, prof. raz. pouka, Tanja Kambič, prof. raz. pouka, Janja Štefanič, prof. raz. pouka, Emilija Klopčič, prof. raz. pouka, Stanislava Panjan, prof. zgod. in geog., Špela Cimerman Hudopisk, prof. slov., Darinka Orlič Bezenšek, prof. slov., Matjaž Hančič, univ. dipl. psih.

Konzulent: Tanja Rupnik Vec, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Razvoj in spremembe v družbi, tehnologiji,vzgojno-izobraževalnem sistemu in življenju močno vplivajo na vse dejavnike življenja in dela šole. Vloga razrednika se je tudi močno spremenila, zato smo na podlagi skupnega krovnega vprašanja projekta zastavili še podvprašanja po triadah. Želja vsakega učitelja je postati učinkovit učitelj-razrednik, ki je po Glasserjevi kontrolni teoriji oseba, ki je sposobna prepričati vse učence, da bi v šoli opravili kakovostno delo. Razredniki učence dobro poznajo, ugotavljajo pa, da veliko učencev, predvsem učencev druge in tretje triade, ne čuti odgovornosti za svoja dejanja.
Razredničarki prve triade sta želeli izboljšati komunikacijo s starši glede svetovanja nudenja strokovne pomoči zavodov izven šole, razredničarki druge triade sta zastavili podvprašanje: Kako lahko iz vloge razrednika razvijam pozitivno samopodobo učenca?Podvprašanje razredničark tretje triade je:Kako učenca učiti odgovornosti?
Med izvajanjem projekta smo s ugotovitvami in novostmi seznanili učitelje na učiteljskih konferencah. Projekt so zelo dobro sprejeli, nekateri so želeli novosti sami preizkusiti v praksi. Starše učencev druge in tretje triade smo s projektom še posebej seznanili, ker smo rabili tudi njihovo soglasje, saj je organizacija razrednih ur potekala nekoliko drugače. Kljub organizacijskim spremembam in nevšečnostim (težave z urnikom v tretji triadi, izvajanje razredne ure kot predure) so učenci in starši izrazili veliko zadovoljstvo in poudarili potrebo po razrednih urah, ki bi tudi v bodoče bile vsebinsko izpeljane.
Skupni zaključek je, da bi, ne glede na integriranost vzgojne problematike v učnih načrtih, v osnovnih šolah potrebovali tedenske tematsko opredeljene razredne ure, predvsem za učence druge in tretje triade.

Abstract:
Development and changes in our society, technologies, educational system and life in general, strongly influence on all factors of life and schoolwork.
The role of a form master also changed strongly, that is why we assembled a group of sub-questions on the bassis of a common project.
Every teacher has a desire to become an efficient teacher-form master, that is on the principal from the Glasser's Control Theory capable of convincing all students to do quality work in school.
Form masters know the students well, they are finding out that a lot of students, especially students from the second and the third triad, do not feel responsable for their actions.

Two form masters from the first triad wished to improve communication with the parents concerning consultancy of offering profesional help from the institutes outside school grounds, so they asked the other for masters sub-questions:
How can I from the positon of a form master develop a positive self-image from the student?
Sub-questions from the third triad form masters is: How to teach students responsibility?
During the execution of the project we have informed our colleagues with our findings and the novelties. They accepted the project very well, some even wanted to try the novelites in practice.
We introduced the project to the parents of the students from the second and the third triad, because we needed their agreement, because the organisation of the class meetings went on differently.
In spite of organizational changes and inconveniences (problems with the timetable in the third triad, execution of the class meetings) students and parents expressed large satisfactions and they emphasised the need for class meetings that will be more precisely deduced in the future..
The conclusion is that regardless of the integration of educational problems in the study plans, we need to have weekly thematically determined class meetings, above all for second and third triad students.

Ključne besede: učinkovitost, samopodoba, pozitivno delovno okolje

STROKOVNO POROČILO

1. TRIADA

Pri proučevanju teorije o nalogah razrednika sva se ustavili pri alineji, kjer Kunstljeva navaja pri pedagoških nalogah razrednika, da se moramo znati posluževati strokovne pomoči tako znotraj (šolska svetovalna služba) kot zunaj šole (različni zavodi, centri,…). Pojavil se nama je problem pri poznavanju nalog zunanjih institucij, zato sva se seznanili z delovanjem pediatrične ambulante, razvojne ambulante in centra za socialno delo. S pridobljenim znanjem sva želeli izboljšati sodelovanje s starši. Pri spoznavanju nalog centra za socialno delo sva prišli do ideje, da bi s pomočjo prostovoljcev omogočili učno pomoč učencem iz socialno šibkih družin, saj njihovi starši ali skrbniki ne zmorejo ali ne znajo pomagati svojim otrokom pri učenju ali opravljanju nalog.
Na srečanju projektne skupine sva predstavili najino zamisel in se dogovorili, da bi dodatno pomoč nudile dijakinje srednje vzgojiteljske šole, ki deluje v našem kraju. Srednja vzgojiteljska šola se je na našo prošnjo pozitivno odzvala in dijakinje so v okviru svoje prakse pričele z izvajanjem pomoči.
Dodatno pomoč je izvajalo 7 dijakinj in je bila nudena 11 učencem, od tega 6 dečkom in 5 deklicam (priloga tabela).
Kot primer navajava učenca, ki je v rejništvu pri starih starših. V 3. razredu je učna snov nekoliko zahtevnejša, zato mu nista več zmogla pomagati pri opravljanju domačih nalog in usvajanju učne snovi. Učno pomoč je potreboval predvsem pri matematiki.
Ob zaključku šolskega leta sva pripravili anketne vprašalnike, ki sva jih posredovali staršem teh učencev in dijakinjam, ki so nudile dodatno pomoč. Podatki so bili zbrani z anonimnim anketiranjem. Vprašanja so bila tipa odprtih vprašanj in tipa vprašanj s ponujenimi odgovori. Vrnjenih je bilo 7 vprašalnikov s strani dijakinj in 9 vprašalnikov s strani staršev (priloga anketna vprašalnika).
Analiza vprašalnikov za starše je pokazala, da so bili s pomočjo dijakinj zelo zadovoljni, ker je bilo njihovo delo na ta račun olajšano. Opazili so napredek otroka. Pomoč jim je najbolj prišla prav pri opravljanju domačih nalog in utrjevanju snovi. Starši tudi v naslednjem letu želijo nadaljevanje pomoči.

Dijakinje so bile s takšnim načinom izvajanja pomoči ur dejavnosti zadovoljne, ker so si na takšen način pridobile potrebne izkušnje, ki jim bodo koristile pri njihovem bodočem delu. Sodelovanje med dijakinjami in učenci je bilo zelo dobro in uspešno. Pri nudenju pomoči so dobile dovolj napotkov s strani učiteljic.
Pomoč ni bila nudena le učencem najinih oddelkov, ampak sva idejo predstavili učiteljicam 1. triade, ki se jim je zdela ta pomoč dobrodošla. Ponujena pomoč se je tako izvajala v skoraj vseh oddelkih 1. triade.

2. TRIADA

Čustva usmerjajo otrokovo vedenje, oblikujejo njihove vrednote in jim omogočajo izbirati načine delovanja." (Schilling, D.: 50 dejavnosti za razvijanje čustvene inteligence)
Na podlagi skupnega krovnega vprašanja projekta sva si učiteljici druge triade zastavili vprašanje, ki se je glasilo:
»Kako lahko iz vloge razrednika razvijam pozitivno samopodobo učenca?
Najino mnenje je bilo, da imajo nekateri učenci v razredih zelo negativno samopodobo, ki jo s težavo popravijo. Problem jim delajo tudi določeni učenci, ki imajo visoko pozitivno samopodobo, pa je ne znajo deliti oziroma predstaviti na primeren način sošolcem, tako da bi tudi ti lahko popravili pogled na svoje dejansko stanje.
Cilj, ki sva si ga zastavili za dosego v razredu, je bil, da bi učenci postali srečni, zadovoljeni in uspešni, da bi cenili sebe in svoje sposobnosti.

- POTEK DELA

Najino delo za uresničitev zastavljenega cilja je potekalo v sklopu razrednih ur vsakih 14 dni po 45 minut. Vsako razredno uro sva tematsko načrtovali v obliki delavnic, ki so potekale v razredu.

- DELAVNICE

Ideje za delavnice sva črpali iz knjige 50 dejavnosti za razvijanje čustvene inteligence in s pomočjo nasvetov šolske svetovalne službe. Dejavnosti v tem sklopu učijo otroke prepoznati svoje enkratne sposobnosti in talente in razložiti, kako le-ti prispevajo k uspehu skupine, priznati si svoje dosežke in razumeti, kako dosežki vplivajo na čustva in samopodobo in razumeti naravo notranjega dialoga ter načine za njegov nadzor.

Nekaj delavnic, ki sva jih izpeljali z učenci:

- MOJA PRIČAKOVANJA (Zapis svojih pričakovanj, razstavljeno na šolskem panoju, ki visi skozi celo šolsko leto in ga večkrat preberemo.)
- OBLIKOVANJE RAZREDNIH PRAVIL V OBLIKI ZAŽELJENEGA VEDENJA (Poslušam razlago. Dvigujem roko in počakam na besedo. Po razredu hodimo.)
- POSLUŠANJE NAVODIL (Pogovor v krogu. Poskus v sporazumevanju.)
- MOJ PRIJATELJ (Na anketni list zapiše svoje tri prijatelje v razredu. Spregovori o lastnostih prijatelja in opiše svojega.)
- KO SEM SE POČUTIL IZLOČEN/ A (Pogovor v krogu o (ne)sprejetju v skupino vrstnikov.)
- SPREJEMANJE DRUGAČNOSTI - GRDI RAČEK (Ogled risanega filma in pogovor v krogu o sprejemanje drugačnosti).

Pomembno za dosego najinega cilja je, da sva poučevali isti oddelek, Emilija v šolskem letu 2006/2007 in Janja v šolskem letu 2007/2008. S tem sva delavnice izpeljali z istimi učenci v dveh šolskih letih in nadgrajevali delo s posamezniki, ki so imeli šibko samozavest in negativno samopodobo.

- UGOTOVITVE IN SPOZNANJA

Pred začetkom dela z učenci je Matjaž Hančič, šolski psiholog, izmeril samopodobo učencev v razredu in jo kasneje primerjal z rezultati, ki jih je dobil pri zaključku projekta.

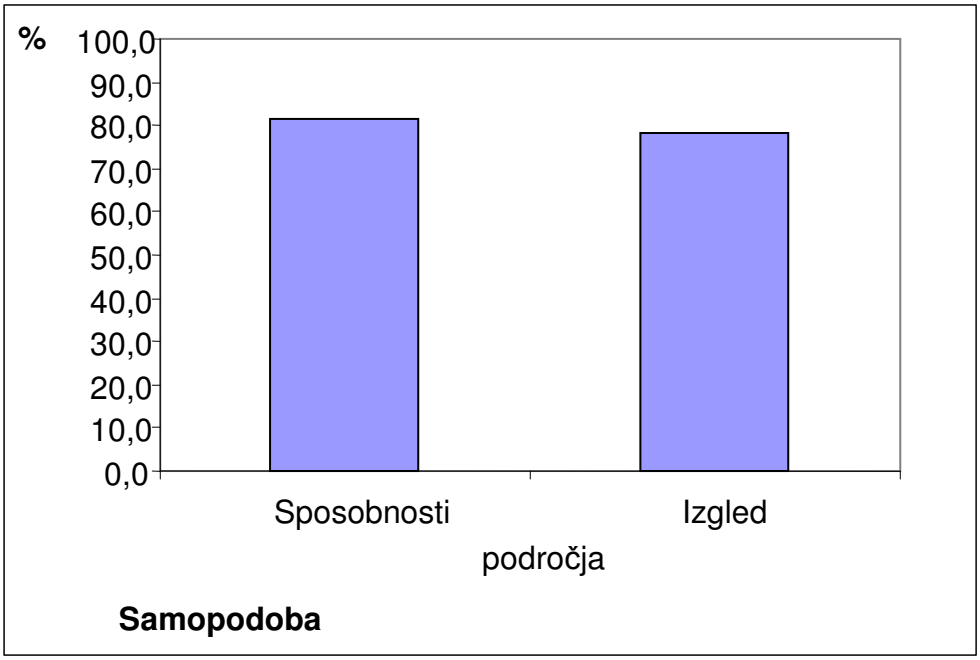

Slika kaže, da sta obe merjeni področji samopodobe v razredu dobro izraženi. Omenjeno kaže na pozitivno samopodobo pri učencih na področju sposobnosti in izgleda. Pri učenju učne snovi učenci tako zaupajo svojim sposobnostim, se zaznavajo kot dobre in uspešne učence, zaupajo samim sebi ter hkrati ob neuspehu verjamejo, da lahko dosežejo več. (M. Hančič)

Učenci so različno sprejeli izbrane delavnice. Tisti, ki imajo zelo pozitivno samopodobo, so se z lahkoto poistovetili z izbrano vlogo v dani situaciji in so z lahkoto ustvarjali in reševali zadane naloge. Problem so nama predstavljali učenci, ki imajo slabo mnenje o sebi, so nezadovoljni sami s sabo oziroma so jim drugi dali vedeti za te slabe »stvari«, ki so jih oni ponotranjili. S temi učenci sva se ukvarjali veliko več časa in jim poskušali predstaviti zadane situacije na čim bolj realen način in poskušali sva najti tiste pozitivne lastnosti v vsakemu posamezniku, tako da se je lahko tudi on predstavil, ko se je končno zavedal svojih dobrih strani. Velikokrat sva opazili, da so se učenci s pozitivno samopodobo postavili v bran oziroma so nudili pomoč ostalim sošolcem, tako da sva dobili pomoč kar v razredu, ki je najpomembnejša, saj ti otroci preživijo veliko časa skupaj in si en drugega postavljajo za vzgled.

S svojim delom v dveh šolskih letih sva dosegli, da so učenci dejansko postali bolj samozavestni in prepričani v svoje sposobnosti.

- NAČRTI

V šolskem letu 2008/2009 se bo delo z delavnicami nadaljevalo z novim oddelkom, saj se bo ponovil primer, ko si bova učiteljici predali oddelek z učenci. Dodali sva novo vsebino in bova poleg samopodobe, gradili tudi na empatiji učencev oziroma na vživljanju v različne situacije, ki jih bova uprizorili s pomočjo različnih delavnic.

3. TRIADA

PROBLEMI, TEŽAVE ☹

- Neprimeren čas razrednih ur (RU), prekratke RU. Učenci so nemotivirani in neučakani, ker se jim mudi na kosilo, avtobus, izbirni predmet …
- Med RU gre preveč časa za urejanje administracije.
- Težko posredujem(o) informacije staršem, če ne poučujemo učenca, če ga ne spoznamo dovolj dobro.

- Odtujenost zaradi nepoučevanja (nivojske ure), premalo stika z učenci/ni rednega stika z vsemi učenci med rednim poukom, ni časa za individualne pogovore.
- Problem dnevnih konfliktov. Problema ne moreš rešiti takoj, če učence vidiš le enkrat tedensko.
- Zaradi obremenjenega urnika ni sprotnega stika z učitelji razrednega učiteljskega zbora.
- Premalo časa za učence s posebnimi potrebami.
- Problem razredništva le eno ali dve leti.
- Celodnevna odsotnost razrednika zaradi načina dela. Problem kombinacije dela s srednjo šolo (nisi prisoten, zamuda pri reševanju težav …)
- Učenci 7. razreda še niso dovolj pripravljeni na novo organizacijo 9-letke (nivojski pouk v 8. in 9. razredu).
- Preveliko število učencev v oddelku.
- Razrednik ni po volji večini učencev.

Raziskovalno vprašanje:
Na kakšen način naj učinkovito opravljam naloge razrednika?

PODVPRAŠANJE 3. TRIADE:
Na kakšen način naj učinkovito opravljam naloge razrednika, če učim nivojski pouk in nimam stika z vsemi učenci?

UGOTOVITVE
Problem razredništva kot učiteljica nivojskega pouka se kaže v tem, da poučuje le del oddelka. Z učenci dela oddelka, ki ga poučuje, ima stik, srečujemse z njimi, jih spoznava itd. S preostalim delom oddelka se srečuje le na razrednih urah (PROBLEM RAZREDNIH UR, ki so prekratke in v neprimernem času na urniku).
V 5. in 7. razredu take vrste težav ni bilo.
Dejstvo je, da takšen način razredništva ni popoln, je pa velikokrat neizogiben. Izhodišče: Iz vprašalnika Moj razred je ugotovitev, da imajo učenci radi avtoritativnega učitelja, učitelja, ki ga spoštujejo in ki spoštuje njih, ki jih ima rad in ki ga imajo radi. Ugotovitev je tudi, da je disciplina pri pouku zelo povezana z odnosom, ki ga imajo učenci z učiteljem. Učenci navajajo, da se umirijo in delajo pri učitelju, ki ga spoštujejo, ki ga imajo radi, pri katerem začutijo, da ima rad njih, in ki zahteva določen red pri pouku.
Iz tega lahko sklepamo, da je **odnos** med učiteljem/razrednikom in učenci ključnega pomena.
Cilj: Izboljšanje razredne delovne klime skozi upoštevanje skupno izoblikovanih pravil oddelka.

- ☺ **Skupna pravila** Oblikovanje skupnih pravil po korakih, ki bodo veljala pri vseh predmetih. Z učenci skupaj pripravimo (oni predlagajo) pravila, ki naj bi se jih držali pri pouku. Napišemo jih na plakat. Učenci se jih držijo, pomembno pa je tudi, da smo tudi učitelji dosledni.
- ☺ **Postopek dela**

Skupina (3. triade) je oblikovala svoje podvprašanje in naredila akcijski načrt aktivnosti za reševanje problema.

1. akcijski korak: (Izpostaviti problem in poiskati znanje, izkušnje, ideje kolegov. Narediti strategijo – zapisati lastne cilje in določiti kazalce, narediti načrt aktivnosti, določiti opis merjenja.)

- Pregledati naloge in kompetence razrednika.
- Ovrednotiti sebe, kako ustrezam tem kompetencam.
- Identificiram svoje probleme in iščem rešitve med svojimi kolegi.

Raziskovalno vprašanje: Na kakšen način naj učinkovito opravljam naloge razrednika?
Podvprašanje 3. triade: Na kakšen način naj učinkovito opravljam naloge razrednika, če učim nivojski pouk in nimam stika z vsemi učenci?

Cilj: Izboljšanje razredne delovne klime skozi upoštevanje skupno izoblikovanih pravil oddelka.
Preveriti cilje: Kako se bo naša 'akcija' videla?/Kako bo učinkovala?

1. **KORAK:** Merjenje razredne (delovne) klime (Matjaž H.)
2. **KORAK:** Skupno oblikovanje pravil (po delavnicah, skupinah)

USTVARJANJE POZITIVNEGA DELOVNEGA OKOLJA V RAZREDU
(Smernice, str. 393, Prihod v razred)
KAKO NAJ BI POTEKALA UČNA URA

POTEK URE	UČITELJ	UČENCI
Začetek ure	Učitelj vstane, pozdravi razred.	Učenci so vsi v razredu, na svojih mestih, pripravljeni za delo, vstanejo, pozdravijo in se umirijo.
	Vpis v dnevnik.	Reditelji povedo, kdo manjka.
Jedro ure	Ko učitelj vodi pogovor ali postavlja vprašanja, razlaga ….	Medtem ko učitelj govori, učenci zbrano poslušajo, saj je to edini pogoj, da lahko vsi delamo in se učimo. Tudi kadar govorijo drugi, jih tiho poslušamo. Pri skupinskem delu/delu v dvojicah je dovoljeno tiho šepetati, ne da bi s tem motili druge. … naj učenci dvignejo roko, tiho počakajo in na učiteljev znak odgovorijo/pridejo do besede.
Zaključek ure	Ko učitelj pove, da je konec ure, da znak in učence pozdravi.	Takrat tudi učenci s pozdravom zapustijo razred.
Med malico		Učenci si pripravijo prtiček, brisačko, operejo roke, mirno počakajo v vrsti, vsak za sabo pospravi tudi mizo. Kdor pravil ne upošteva, gre v vrsto zadnji.

STOPNJEVANI UKREPI OB NEUPOŠTEVANJU ZGORNJIH PRAVIL

1. Ustno opozorilo učitelja.
2. Strožje ustno opozorilo učitelja.
3. Razgovor z učiteljem po pouku (če učenca ni ob dogovorjenem času, obvestimo razrednika).
4. Zapis v dnevnik.
5. Razgovor z razrednikom in zapis v poseben zvezek (po pouku).

6. Razrednikovo sporočilo staršem (po pošti, telefonu) in vabilo na govorilne ure (po pouku).

KAKO RAVNATI V SPODNJIH PRIMERIH KRŠENJA ŠOLSKEGA REDA
- raba mobilnega telefona → ustno opozorilo (če se to večkrat ponovi, 5. točka)
- udarec, sunek, brca → 5. točka (po pouku, med odmorom)
- verbalno nasilje → ustno opozorilo (če se to večkrat ponovi, 5. točka)
- ugovarjanje učitelju in preklinjanje ustno opozorilo (če se to večkrat ponovi, 5. točka)

LESTVICA UKREPOV
1. Ustno opozorilo
2. Strožje ustno opozorilo
3. Zapis v dnevnik
4. Razgovor z razrednikom in zapis v poseben zvezek
5. Razgovor s svetovalno službo/starši/z ravnateljem

KAKO RAVNATI V PRIMERU …
- grde besede, preklinjanje → učenec kršitev sam zapiše v poseben razrednikov zvezek in se zraven podpiše (predlog: dodatek k dnevniku, vanj sproti učitelji zapisujejo); ta zvezek razrednik predloži v pogled staršem na govorilnih urah
- mobitel (igrice, zvonjenje) → ob uporabi ga učitelj obvezno vzame in ga izroči razredniku
- fizično nasilje: PRETEP → pogovor s svetovalno službo
  FIZIČNO/PSIHIČNO NADLEGOVANJE → 1. ustno opozorilo
  2. razgovor z razrednikom in zapis v 'zvezek'
- zamujanje k pouku, prihajanje k pouku po zvonjenju → 1. ustno opozorilo
  2. strožje ustno opozorilo
  3. zapis v dnevnik

* V katerem primeru je neopravičena ura? → Učenec se mora opravičiti, če se ne, je ura neopravičena.
12 neopravičenih ur = pisni opomin; razrednik pa že prej opozori starše na neopravičeno izostajanje.

Ugotovitve in spoznanja
V šolskem letu 2006/07 je ugotovljeno, da se je večina učencev držala dogovorjenih pravil. Posamezniki se niso držali dogovorjenih pravil. Z njimi se je razrednik velikokrat pogovarjal o kršitvi pravil, sledil je korak pogovora s svetovalno službo in starši.
»Zapisi v zvezek« so pomagali, da se je marsikdo vzdržal neprimernega vedenja.
Nosilki projekta tretje triade Stanislava Panjan in Špela Cimerman Hudopisk meniva, da je bil projekt potreben in uspešen.

Šolsko leto 2007/2008

V tem šolskem letu je zaradi porodniškega dopusta Špela Cimerman Hudopisk predala delo pri projektu Darinki Orlič Bezenšek, ki je bila razredničarka v 9. razredu in je tudi profesorica v nivojskem pouku.
Nadaljevanje projekta z metodo predavanj. Teme po izboru učencev, predavatelja šolska pedagoginja za dekleta in šolski psiholog za fante.
Namen: Na osnovi vsebine predavanj razviti pogovor o problemih, ki jih čutijo mladostniki.
Metoda dela:
Anketni list za učence, kjer so izpostavili vprašanja, nato predavanje in pogovor.
Pogovor je potekal ločeno, in sicer fantje posebej, dekleta posebej. Predavanja so bila pred poukom. Učenci so prostovoljno prihajali.

Teme: 1. Puberteta
2. Mladostništvo
3. Prijateljstvo
4. Družina
5. Odvisnost

Ugotovitve in spoznanja

Učenci so se o vprašanjih odraščanja, spolnega dozorevanja, odvisnosti začeli med seboj odprto pogovarjati.

Literatura

Kunstelj, A. : Naloge razrednika v: Žagar, D. idr. Razrednik: vloga, delo in odgovornost. Ljubljana: Jutro, 2001, str. 113-129
Malić, J : Razrednik v osnovni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988
Glasser, W. : Učitelj v dobri šoli. RIC, Radovljica, 1994
Ginnis, P. : Učitelj – sam svoj mojster: Rokus, Ljubljana, 2004
Schilling, Dianne: 50 dejavnosti za razvijanje čustvene inteligence, Stopnja II, višji razredi OŠ,: Inštitut za razvijanje osebne kakovosti, Ljubljana , 2000.
Weisbach, Christian: Kako razvijamo čustveno inteligenco: DZS, Ljubljana, 1999.
Kobal, Darja: Bivanje samopodobe, Ljubljana, 2003.
Glasser, W. : Vsak učenec je lahko uspešen učenec, Mca, Radovljica , 2001
Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v OŠ in SŠ ter v DD, Sprejeto na 78. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 14. 4. 2005
Bizjak, C. : Akcijsko raziskovanje kot metoda uvajanja IP, predavanje ZRSŠ, 2005
B.Youngs, B. : Obvladovanje stresa za vzgojitelje in učitelje, Educy, Ljubljana, 2001
Glasser, W. : Nesrečni najstniki, Mca, Radovljica, 2002
Goleman, D. : Čustvena inteligenca, MK, Ljubljana, 1997
Woolfolk Hoy A.: Pedagoška psihologija, Educy, Ljubljana, 2002
Darja Vrtič Tršinar, Iskalci biserov, Društvo za boljši svet, MB 2004

Osnovna šola Petrovče
Petrovče 32
3301 Petrovče

UČITELJEVA VLOGA PRI NAPORNEM UČENCU V RAZREDU

2006-2008

Vodja inovacijskega projekta: Feja Krajnc, mentorica

Sodelavci: Slavica Vasle, svetovalka, Olga Drobež, svetovalka, Janja Gorišek, svetovalka, Sonja Rebernik, svetovalka, Tanja Dobravc

Konzulentka: Sonja Dobravc, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Celje

Povzetek:
Učiteljice so v inovacijskem projektu pridobivale informacije o obnašanju napornih učencev. V razredu so spremljale enega učenca in zapisovale pozitivne in negativne plati oziroma kje je uspešen in kje ima težave. Ob spremljanju učenca so opazovale tudi svoj odnos do učenca in svoje doživljanje predvsem svoje občutke, čustva in misli. S pisanjem refleksije so spremljale svojo strokovno rast ter vse spremembe, ki so jih opazile v odnosu do učenca in pri sebi. Svoje izkušnje so predstavile drugim učiteljicam v skupini in medsebojno izmenjale izkušnje. Pri delu z napornimi učenci so vse učiteljice izpostavile, da je zelo pomembna pohvala. Učiteljice so učenca upoštevale kot osebnost, ga spoštovale in pri učencu iskale pozitivne stvari oz. močna področja. Spremljanje uspehov pri učencu je bila pomembna informacija, ki je poleg učnih in vedenjskih težav pri učencih pripomogla videti tudi vse njegove prednosti in sposobnosti. Za vzpostavljanje dobrega odnosa z učencem so bile pri učiteljicah pomembne notranja spodbuda, obvladovanje čustev in samokontrola odzivanja in vedenja. Čas je bil tisti, ki je prispeval k počasnemu spreminjanju vedenja pri učencih. Vsak najmanjši napredek pri učencu je bil pomemben. Spreminjanje vedenja pri učencu in izboljševanje njegovega položaja v razredu se je dogajalo v daljšem časovnem obdobju in z majhnimi koraki. Pri delu z napornimi učenci učiteljice niso imele vnaprejšnjih rešitev in tudi ne vzgojnega koncepta, ki bi vedno in v vsaki situaciji pomagal. Delo učiteljic z napornimi učenci je bilo zahtevno in naporno, a odnos, ki so ga vzpostavile z učencem, je vsem učiteljicam pomagal in prispeval k njihovi osebni rasti.

Abstract:
In this innovative project teachers obtained information on the comportment of behaviourly difficult pupils. They followed one child's behaviour in the classroom during classes and noted positive and negative sides, the areas in which the pupil was successful and those in which the pupil experienced difficulties. While following the pupil's behaviour, they also observed their own attitude towards the pupil and their findings, especially their feelings, emotions and thoughts. With writing down these reflexions they followed their own professional growth and all the changes they noticed in their relation towards the pupil or in themselves. They presented their newly acquired knowledge to the other teachers in the group, thereby mutually sharing their experience. While working with behaviourly difficult pupils all teachers pointed out the importance of praise. The teachers acknowledged the pupil as a personality, respected the pupil and looked for positive things in the pupil, for his strong sides. The process of following the pupil's good results was an important information,

which helped to see not only his behavioural and learning difficulties, but also all his advantages and abilities. To establish a good relationship with the pupil it was important for the teachers to have inner incentive, a good control over their emotions and a good self-control of their reactions and behaviour. It was time which contributed to a slow change in the pupils' behaviour. Every smallest progress in the pupil was important. Behavioural changes in the pupil and the amelioration of his position in the classroom went on for a longer period of time and with small steps. While working with behaviourly difficult pupils the teachers did not have solutions beforehand nor an educational concept which would help in every situation. Working with behaviourly difficult pupils was demanding and exhausting for the teachers, nevertheless, the relationship established with the pupils helped all of the teachers and contributed to their personal growth.

Ključne besede: učenec, učitelj,pozitivno, odnos, spreminjanje

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

V vsaki osnovni šoli so učenci, ki so za učitelje zelo naporni in moteči. V šole pa se uvaja tudi vse večja skrb za učence s posebnimi potrebami (učenci z učnimi težavami; učenci, ki prejmejo odločbo po postopku usmerjanja npr. učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, učenci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami… Ti učenci imajo pravico do dodatne pomoči v šoli, zanje se pripravi individualiziran program in se določijo prilagoditve. Med napornimi učenci so pa tudi učenci iz drugih razlogov (ločitev staršev, selitev, bolezen v družini, finančna stiska…). V tej pestri paleti zelo različnih otrok, ki vsak po svoje izstopa in potrebuje pomoč, je učiteljevo delo zelo zahtevno.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)

Učitelji pri svojem delu nujno potrebujejo še dodatna znanja – kako se pogovarjati z otrokom, kako razumeti njegovo neverbalno komunikacijo, kako mu pomagati… Poleg strokovnega znanja in znanj o delu s temi učenci so mu v pomoč še znanja iz pedagogike in psihologije ter praktične izkušnje, ki si jih pridobi in izmenja s svojimi sodelavci.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje

Kateri pristopi in metode dela učiteljev so uspešni pri delu z napornimi učenci? Kako oseben odnos učitelja do učenca, iskanje pozitivnih stvari pri učencu ter učiteljeva osebna refleksija prispeva k strokovni rasti učitelja?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave

Cilji projekta so bili: zbiranje informacij o napornem učencu, predstavitev izkušenj učiteljic in medsebojna izmenjava izkušenj, pisanje osebnih refleksij učiteljic in spremljanje lastnega osebnostnega razvoja.

Najpomembnejši cilj v projektu je bila strokovna rast učiteljev, ki smo ga izpeljali s pomočjo opazovanja učenca v razredu in s pomočjo izmenjave izkušenj v skupini. Osebne refleksije, ki so jih pisale učiteljice so prispevale k poglobljenemu razmišljanju, v katerem so ovrednotile svoj napredek in spremembe, ki so jih opazile pri učencu in pri sebi.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
Pri zbiranju podatkov je vsaka učiteljica opazovala enega učenca pri pouku in vsak dan svoja opažanja beležila v pripravljen obrazec . Učiteljica je v obrazec vpisovala tudi svoje doživljanje (čustva, misli, razmišljanja...). Intenzivno spremljanje je potekalo dva meseca. Po prvem spremljanju so učiteljice predstavile svoje izkušnje in se pogovorile o njih.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
Po dveh mesecih intenzivnega spremljanja pri učencih še ni bilo opaznega izboljšanja. Postopek spremljanja smo še dvakrat ponovili, učiteljice niso več zapisovale informacije o učencu, ampak so pripravljale svojo osebno refleksijo, v kateri so spremljale svoj napredek in spremembe pri učencu ter v odnosu med njima.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
V osebnih refleksijah so učiteljice opisale svoj napredek: pridobile so si izkušnje s katerimi znajo bolje obvladati predvsem svoja negativna čustva, s samospodbujanjem in samokontrolo svojega vedenja in odzivanja pa si pomagajo v najbolj kritičnih situacijah. Učenci so bili njihovi učitelji in dober odnos so učiteljice z njimi vzpostavile z osebnim pristopom, potrpežljivostjo in pohvalo.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
Vsaka učiteljica je spremljala enega učenca, sodelovale so učiteljice razrednega in predmetnega pouka in učenci so bili iz 1., 2., 8. in 9. razreda. Med učenci so bili štirje fantje in ena deklica.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Učiteljice so podatke o učencih zbirale z opazovanjem učenca pri pouku in jih vpisovale v poseben obrazec. Učiteljice so si informacije o učencih pridobile tudi v pogovorih z učenci in starši.

Metode obdelave podatkov
Zapisi učiteljic o posameznih učencih in osebne refleksije učiteljic so bili obdelani s kvalitativno analizo in združevanjem informacij po posameznih sklopih (pri učencu pozitivne in negativne plati, pri učiteljih doživljanje in počutje učiteljic, oblike in metode dela z učenci).

Prikaz rezultatov
Učiteljice so pri učencih opazile naslednja moteča vedenja: učenec moti učence in učitelja, ne sodeluje pri pouku in je verbalno in fizično nasilen. Pozitivne stvari, ki so jih opazile pri učencih so: sodelovanje pri pouku, odnos do sošolcev in osebnostne lastnosti učenca. Pri počutju so učiteljice največkrat občutile jezo in nemoč, ob uspehih in napredku pa veselje, srečo in ponos. Od metod in oblik dela z učenci so največkrat uporabile pohvalo, dotik, pogled, osebno bližino in spodbudo za delo, na drugi strani pa tudi naslednje: drugam usmerjena pozornost, ponovitev navodil, opozorilo, zahteva, naloga, odstranitev in kazen.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Osebni odnos učiteljice do učenca, iskanje pozitivnih plati pri učencu ter uporaba različnih metod in oblik dela je v projektu prispevalo k izboljšanju vedenja in funkcioniranja učenca v razredu, boljšemu odnosu med učiteljem in učencem ter k strokovni rasti učitelja. Za učiteljice je bila pomembna izkušnja, da spremembe niso možne na kratek čas, ampak z načrtovanjem kratkoročnih ciljev ter po manjših korakih. Pri učencu so se naučile spremljati vsak najmanjši napredek. Za učiteljice so bili učenci velik izziv in so se od njih veliko naučile o sebi, o oblikah in metodah dela ter o vzpostavljanju odnosa.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Učenci so bili bolje sprejeti v razredu, izboljšal se je odnos med učiteljico in učencem ter tudi medsebojni odnosi v razredu. Učiteljice so v projektu medsebojno sodelovale, si svetovale in pomagale z različnimi oblikami in metodami dela. Starši so bili zadovoljni s sodelovanjem z učiteljico in z njeno skrbjo za učenca.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
V inovacijskem projektu smo predstavili kako lahko učitelj s svojo osebnostjo pozitivno vpliva na učenca. Z učiteljevo skrbjo za svoje psihično in fizično počutje, z uporabo sprostitvenih metod in samoobvladovanja, pomembno prispeva k svojemu boljšemu počutju in k razvijanju strokovnih in osebnih kompetenc za opravljanje svojega poslanstva.

Možnosti uvajanja v druga področja
Izvajanje tega projekta se lahko prenese v vrtce in v srednje šole oz. tja kjer se ukvarjajo z učenci in mladostniki, ki so zahtevni in naporni.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Inovacijski projekt smo na šoli izvajali dve šolski leti in smo si pridobili veliko izkušenj. Z informacijami in svetovanjem smo lahko v pomoč tudi drugim učiteljem.

Literatura

Kristančič, A. in Ostrman , A. Osnove in elementi svetovalne komunikacije. Ljubljana:Združenje svetovalnih delavcev Slovenije, 1998. ISBN 961-90177-1-4
Pečjak, S. Šolsko psihološko svetovanje. Ljubljana: Filozofska fakulteta oddelek za psihologijo, 2005

Osnovna šola Petrovče
Petrovče 32
3301 Petrovče

KLIMA V RAZREDU IN ODDELKU PODALJŠANEGA BIVANJA

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Sergeja Dvornik, profesorica RP, mentor

Sodelavci: Mateja Brežnik, profesorica RP, mentor, Darja Glušič, profesorica RP, mentor, Marika Divjak, profesorica RP, mentor, Alenka Podberžnik, dipl. vzgojiteljica, svetovalec

Konzulent: Sonja Dobravc, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Celje

Povzetek:
Naša projektna skupina je bila sestavljena iz učiteljic 1 triade ter ene vzgojiteljice in bila usmerjena v en sam namen in sicer v izboljšanje medsebojnega sodelovanja, poslušanja, upoštevanja pravil in primernega izražanja čustev. Da smo prišle do teh spoznanj pa smo si pomagale z izvajanjem socialnih iger, vse to (predvsem pozitivne spremembe) pa prenašale na sam pouk .Želele smo se prepričati in izvedeti ali socialne igre in učenje socialnih spretnosti prispeva k prijetni socialni klimi v razredu in v oddelku podaljšanega bivanja.
Naše delo smo si razdelile v 3 dele. V 1. delu smo izvajale izključno samo socialne igre ter spremljale in opazovale učence pri igranju. Vse ugotovitve, glede na cilje igre, smo si skrbno beležile v razpredelnico, katero je imela vsaka za svoj razred. V 2. delu smo učencem že predstavile zakaj se igramo te igre in na kaj morajo biti tudi sami pozorni pri igranju. V 3. delu pa so bile socialne igre le še začetna ali pa končna motivacija oziroma sprostitev med urami. Bolj smo se posvetile opazovanju naših ciljev pri samem pouku. Tudi v 2. in 3. delu smo si ugotovitve beležile v opazovalne liste ter imele posvete in refleksije našega dela. Izbirale smo si takšne socialne igre, katere so bile usmerjene oziroma naravnane na izpolnitev naših ciljev.
Na koncu smo prišle do zaključka, da se otroci zelo radi igrajo, da pogrešajo še več tega, da jih dodaten cilj igre še bolj motivira. Če so kdaj sami začutili napetost, nezbranost alinesodelovanje, so sami spomnili na igro, da smo se jo igrali.
Vsem učiteljicam 1. triade priporočamo, da se v večji meri posložujejo in odločajo za igranje socialnih iger.

Abstract:
Our project group, composed of teachers of the first cycle and of one pre-school teacher, was focused on one single aim, that is to improve mutual cooperation, listening, paying regard to the rules and appropriate expression of emotions. It was social games that helped us acquire this knowledge, all of which (positive changes in particular) we transferred into our classes. Our group wanted to be certain and assured, also wanting to find out whether social games and learning social skills contribute to a pleasant atmosphere in the classroom and afternoon care classes.
Our work was divided into three parts. In the first part exclusively social games were carried out, with pupils being monitored at play. All our findings, based on the games' aims, were noted down in a table format, each classroom of pupils having its own chart. In the second part pupils were familiarized with the objectives of social games and were told what to be

aware of at play. In the third part social games were only the beginning or the final motivation or relaxation during classes. We further dedicated ourselves to observing our aims during classes. In the second and third part we duly noted all our findings onto the observation sheet, as well as consulted each other and shared reflexions on our work. We chose such social games that were aimed at and adjusted to the fulfilment of our objectives.
We came to a conclusion that pupils like to play very much, that they long for more social games and that an extra game objective further motivates them. If pupils ever felt tension, non-cooperation or lack of concentration, they thought of a game to play themselves.
I would recommend more frequent use of social games to all teachers of the first cycle.

Ključne besede: sodelovanje, strpnost, poslušanje, primerno izražanje čustev, upoštevanje pravil.

Problemsko stanje

Šolski sistem je z devetleno OŠ premaknil starostno stopnjo otroka na 6 let, če pa je rojen ob koncu šolskega leta pa na celo 5 let. Res, da so ti otroci zelo vedoželjni, polni energije in pričakovanj, vendar jim VVZ in njihovi starši do vstopa v šolo še ne morejo privzgojiti nekaterih socialnih in družbenih veščin (medsebojno sodelovanje, poslušanje, strpnost, primerno izražanje čustev).
V sodobnem učnem procesu mora biti učenec enakopraven partner, ki se ne bo naučil samo učeti in delati, marveč se bo moral naučiti delati skupaj z drugimi. Smo posamezniki, ki ustvarjamo, delujemo skupaj, torej sodelujemo. Le tisti, ki se bodo tega zavedali, bodo uspešni (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1998).

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje: Ali socialne igre in učenje socialnih spretnosti prispeva k prijetni klimi v razredu?
Za izpeljavo tega projekta sem se odločila zato, ker v današnjem sodobnem času manjka otrokom vse preveč strpnosti, medsebojnega poslušanja, skupnega in skupinskega sodelovanja, pravilnega izražanja čustev.

Potek dela

Projekt je potekal v treh delih. V prvih dveh smo izvajale socialne igre, v tretjem pa smo se odločile, da bomo vse te dejavnike, ki so bili izpostavljeni pri socialnih igrah, opazovale še malo bolj pri samem pouku.
V prvem delu smo se z vsemi učenci samo sproščeno igrale socialne igre. V drugem delu smo jih pričele vzpodujati, da so bili pri igrah bolj pozorni na cilje, ki jih je vsaka igra zahtevala in to jih je še bolj motiviralo. V tretjem delu pa smo vse cilje, ki smo si jih zadale z izvajanjem iger predstavile tudi učencem ter, da se jih bomo sedaj še bolj držali tudi pri samem pouku.
V kolikšni meri so bili doseženi posamezni cilji projekta smo si izmenjevale ustno sproti ter pisno z opazovalnimi listi po vsakem »zaključenem« delu izvajanja.

Obdelava podatkov

Vsaka učiteljica je imela za vsako socialno igro drug opazovalni list, ker je bila vsaka socialna igra usmerjena v drug cilj. Opazovalni listi so bili sestavljeni iz tabele, v katero so vpisovale napredek po večih izvedbah iger.
Vse smo se o igrah pogovarjale z učenci, jim razložile pravila, na kaj morajo biti pozorni. Nato smo se z učenci o vsaki igri tudi pogovorile (jim je všeč, zakaj da in zakaj ne, kako so se počutili, bi kaj spremenili, dodali, ali so upoštevali dogovorjena pravila, ali bi se jo še igrali). Vse to so si učiteljice po nekaj izvajanjih iste igre zapisovale.
Sama sem vse opazovalne liste zbrala po vsakem zaključenem delu našega projekta. Za vsako igro sem si izpisala katera so bila najpogostejša opažanja učiteljic, katera malo manj in katera zelo poredko. Poleg opazovalnih listov smo si tu ustno sproti izmenjevale opažanja in tudi to sem si sproti zapisovala.
Ugotovitve in opažanja sem sproti beležila še računalniško in jih v procentih prikazala in predstavila svojim kolegicam.

Ugotovitve in spoznanja

Vse učiteljice smo prišle do spoznanj, da so učenci z igranjem socialnih iger bolj motivirani za delo, da so pričeli bolj poslušati eden drugega ter tudi nas, da so vedno bolj upoštevali pravila pouka in drugih dejavnosti in da se vidi napredek tudi na bolj primernem izražanju čustev.
Za nekatere cilje potrebujejo nekateri učenci več, drugi pa malo manj časa, da jih dosežejo. Seveda pa so tudi izjeme, pri katerih nismo morale doseči marsikaterega cilja. To so bili predvsem takšni učenci (bolj disciplinsko težavni), pri katerih je tudi drugače potreben poseben pristop.
Ker smo iste socialne igre izvajale v vseh treh razredih, se je poznala tudi starostna razlika učencev. Nekaj kar je bilo, na primer, zanimivo za 1. razred, smo morale (ne vedno) malo spremeniti, kaj dodati, »prikrojiti« za 3. razred in obratno, vendar glavni, zaključni cilj je vedno ostal nespremenjen.

Širjenje novosti

Pri našem projektnem delu ni bil velik poudarek na iskanju novosti, pač pa predvsem na ugotavljanju kakšen socialni nepredek pri učencih doprinese pogostejše igranje in uporaba socialnih iger v razredu. Kratka predstavitev novosti
Ker je bil naš cilj zelo življenjsko naravnan se bodo vidni rezultati pri teh učencih pokazali tudi na drugih področjih. Socialne igre lahko uporabljajo športni trenerji pri vseh športnih začetnikih (mlajših otrocih), za sprostitev in dobro vzdušje na glasbenem področju pred raznimi nastopi, verjetno jih uporabljajo tudi strokovnjaki, ki delajo z otroki s posebnimi potrebami…Socialne igre se lahko uporabljajo na veliko drugih področjih.
Učiteljice smo ugotovile, da smo zelo seznanjene in močne pri poznavanju socialnih iger, vendar se jih vse premalo poslužujemo. Še največ se jih igramo v 1. razredu, ker je tudi učni načrt bolj usmerjen spoznavanju vsebin preko iger. V 2. in 3. razredu pa so vsebine že kar malo natrpane in zgoščene, tako da nam ostane za igranje malo premalo časa. Vse tiste, ki smo bile vključene v ta projekt smo si zadale, da bomo socialne igre uporabljale pogosteje, ker se marsikatero delo naredi lažje, hitreje, z več motivacije in strpnosti. To bi priporočale vsem učiteljicam 1. triade, čeprav se da marsikatero igro uporabiti tudi še v 2. in 3. triadi, če ne med poukom, pa vsekakor pri razrednih urah.

Literatura

Zavod Republike Slovenije za šolstvo: Socialne igre v osnovni šoli, 1998
Komljanec, N.: Inovacijski projekti, zbornik, spletna stran ZRSŠ, 2006

OŠ Planina pri Sevnici
Planina pri Sevnici 69
3225 Planina pri Sevnici

BEREM – RAZUMEM

2006/2008

Vodja inovacijskega projekta: Stanka Tanšek,socialna delavka in knjižničarka

Sodelavci: Anica Novak, ravnateljica, Vesna Vodeb, učiteljica razrednega pouka, Alenka Čokl, učiteljica razrednega pouka, Valentina Gradič, profesorica slovenskega jezika, Polonca Volavšek, učiteljica angleškega jezika, Matejka Zendzianowsky, profesorica matematike, Majda Kočevar Klaužer, učiteljica zgodovine, Matej Berk, učitelj športne vzgoje, Frančiška Hvalc, učiteljica tehnične in likovne vzgoje

Konzulentka: mag. Marica Žveglič, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Celje

Povzetek:
K projektu nas je vzpodbudila raziskava o bralni pismenosti PISA in PIRLS. Rezultati so pokazali zelo nizko funkcionalno pismenost Slovencev.
Kot šola ne moremo mimo tega, da se ne bi vprašali, če je učencem omogočen razvoj zadovoljive bralne pismenosti.
Že nekaj časa opažamo, da imajo učenci težavi pri razumevanju prebranih besedil. Problema smo se želeli lotiti na kakovosten način. Naš cilj je bil in še vedno je, da bi učenci bolje razumeli besedila, s katerimi se srečujejo.V projekt smo vključili učence, starše in učitelje. Postavili smo si raziskovalno vprašanje, ki je bilo v začetku preširoko. S pomočjo konzulentke smo določene pojme razjasnili in se odločili, da bomo projekt izvajali v dveh oddelkih. Naše raziskovalno vprašanje je bilo usmerjeno v bralne strategije, s katerimi bi učenci bolje razumeli neumetnostna besedila. Učenci se z neumetnostnimi besedili srečujejo pri vseh predmetih in razen pri slovenskemu jeziku se drugi učitelji ne vprašajo pogosto, ali so učenci res razumeli besedilo, ki so ga morali prebrati. Prebrati še ne pomeni tudi razumeti. Razumevanje zahteva višjo in bolj kritično obliko branja. Za dobre bralce je verjetno to že samodejno, težave so predvsem pri tistih učencih, ki imajo slabe bralne zmožnosti. Glede razumevanja besedil pa imajo starši, učenci in učitelji zelo različna mnenja.
V prispevku bom opisala, kako smo se lotili projekta. V dveh šolskih letih smo z dejavnostmi dosegli pozitiven rezultat in menimo, da se je bralno razumevanje izboljšalo.Na šoli bomo izboljšanje uvajali kot dobro prakso še v ostale oddelke.

Abstract:
Researches about reading literacy PISA and PIRLS have stimulated our participation in a project. Both researches showed a very low level of reading literacy among Slovene people. As a school, we cannot go over the question whether our pupils are able to develop satisfying reading literacy or not.
We have been observing for quite a long time that our pupils have difficulties with reading comprehension. We wanted to solve this problem in a quality way. Our aim was and still it is that our pupils would be able to understand texts better. We included pupils, parents and teachers into our project. We formed a research question which turned out to be too broad at the beginning. Our consultant helped us to clarify some concepts and we decided to carry out our project in two classes. Our research topic addressed reading strategies which would help our pupils to understand non-aesthetic texts. Pupils read non-aesthetic texts in all

lessons and teachers, except for a Slovene teacher, never pay attention whether pupils really understand a text that they had to read or not. To read a text does not necessarily mean to understand it. Reading comprehension demands a higher and more critical strategy of reading. This is self-evident for good readers, but readers who have low reading abilities have difficulties with reading comprehension. However, pupils, parents and teachers have very different opinions regarding reading comprehension.
In my article, I will describe how we started our project. We think that we have reached a positive result in these two school years with different activities and it is obvious that reading comprehension has improved. We will introduce improvements as a good practice into other classes as well.

Ključne besede: bralno razumevanje, strategije branja

UVOD

Spoznanje in pomen bralne pismenosti in predvsem razmislek o tem so spodbudili nedavni rezultati mednarodnih raziskav PISA in PIRLS, ki so razkrili nizko funkcionalno pismenost večine odraslih Slovencev. Temu namenjajo veliko pozornost povsod po svetu. Tudi Evropska informacijska služba o izobraževanju Eurydice je leta 2002 izdala poseben dokument z naslovom Key Competencies (Ključne zmožnosti). Na 15. strani je **opredelitev bralne pismenosti kot zmožnosti razumeti, uporabljati in razmišljati o pisnih besedilih, da bi dosegli lastne cilje, razvili svoje znanje ter potenciale in učinkovito sodelovali v družbi (Grosman, 2006, str. 9).** To pa zahteva vsekakor višjo in bolj kritično bralno zmožnost.
Ob usvojitvi branja določene dejavnosti potekajo brez zavedanja, pri dobrih in kritičnih bralcih pa so te dejavnosti višjih oblik. Dobri bralci poleg spretnosti uporabljajo tudi strategije, dejavnosti, ki jih načrtujejo in se zanje zavestno odločijo. Prispevek je rezultat inovacijskega projekta, ki ga na naši šoli končujemo v tem šolskem letu (2007/2008). Za projekt smo se odločili ob razpisu inovacijskih projektov ZRSS. Izbrali smo področje kakovostnega učenja znanja in znotraj tega bralno razumevanje. Menimo, da bi s tem, ko bi učitelji pri posameznih predmetih razvijali bralne strategije, dosegli boljše bralno razumevanje besedil, s katerimi se učenci srečujejo.

Cilj našega dela in s tem tudi projekta je, da bi učenci bolje razumeli besedila, s katerimi se srečujejo pri vseh predmetih.
Naše raziskovalno vprašanje se glasi: **Katere učne bralne strategije bi izboljšale bralno razumevanje neumetnostnih besedil pri učencih 5. r./8, 5. r./9 in 7. r.?**
Na konferencah učiteljskega zbora je bilo večkrat slišati, da učenci površno berejo, da ne znajo izluščiti bistva, da vprašanj sploh ne preberejo natančno in so zato odgovori napačni. To je bilo opaziti tudi na nacionalnih preizkusih znanja.
Zaradi tega sva s slovenistko dali predlog za vključitev v projekt na področju kakovostnega učenja znanja. Kar nekaj časa nismo vedeli, kako bi se ga lotili. Želela sem, da bi učitelji sami začutili ta problem in dajali predloge. S tem bi bilo tudi njihovo sodelovanje aktivnejše.
Že v samem naslovu je razvidno, da naj bi šlo za razumevanje tega, kar učenci preberejo. S tem pa smo posegli v srž problema bralne pismenosti.

V šolskem letu 2006/2007 smo se ukvarjali z raziskovalnim vprašanjem in zbiranjem podatkov. Že na začetku nam je bilo jasno, da si raziskovalnega vprašanja ne smemo preširoko zastaviti. V projekt smo vključili dva oddelka: takratni četrti kombinirani razred in peti razred. Naše prvo raziskovalno vprašanje se je glasilo: S kakšnimi metodami bi lahko izboljšali bralno razumevanje učencev v teh dveh oddelkih? Pobuda ravnateljice je bila, da bi v projektu sodelovali vsi učitelji, ki poučujejo v teh razredih. Najprej smo naleteli na težavo,

ker nismo čisto natančno vedeli, kako se naj projekta lotimo, oz. učitelji so menili, da v tem projektu ne bodo odkrili nekaj novega. Na šolo smo zato povabili konzulentko, mag. Marico Žveglič. Pomagala nam je razčleniti raziskovalno vprašanje, ki smo ga potem preoblikovali. Končno raziskovalno vprašanje je: **Katere učne bralne strategije bi izboljšale bralno razumevanje neumetnostnih besedil pri učencih 4. r./8, 4. r./9 in 5. r.?** Izobraževanje, ki ga je izvedel Zavod za šolstvo v namen inovacijskih projektov, je pripomoglo k razjasnitvi marsikaterega problema, ki se nam je pojavljal. V projekt smo vključili tudi naše uporabnike učence in seveda njihove starše. Kasneje je nastopila težava o poznavanju bralnih strategij, ki smo jo rešili z izobraževanjem celotnega učiteljskega zbora o učnih bralnih strategijah. Učitelji so z uporabo bralnih strategij pri pouku seznanjali učence**,** ti pa so lahko sami ugotovili, katera strategija jim najbolj ustreza. Npr. pri matematiki je učiteljica preverila razumevanje tekstne naloge pred uporabo strategije in po njej. Rezultati so se izboljšali.

Osnovni problem je bil, da imajo nekateri učenci težave pri branju in razumevanju besedil. Ali je temu res tako, smo želeli izvedeti s pomočjo ankete, ki so jo reševali starši, učenci in učitelji. Po analizi le-te smo prišli do zanimivih rezultatov: Učitelji so menili, da učenci slabo razumejo besedila zaradi površnega branja in da bi bilo dobro razvijati bralne tehnike. Učenci so menili, da dobro razumejo besedila, težave pa imajo s tujkami in težje razumljivimi besedami, in da bi morali več brati. Starši pa so bili mnenja, da njihovi otroci dobro razumejo besedila, na težave pa naletijo pri težje razumljivih besedah, po njihovem mnenju pa bi morali tudi več brati. Pri predstavitvi analize staršem na roditeljskem sestanku smo se pogovorili o tem, kaj pomeni razumeti besedilo. Še vedno je bil naš cilj, da bi vsi učenci bolje razumeli besedila, s katerimi se srečujejo. V naslednjem šolskem letu je bilo izobraževanje za učiteljski zbor na temo bralne učne strategije. Nekateri učitelji so se s tem seznanili prvič. Nato so pri pouku najprej preverili razumevanje nekega besedila z zapisovanjem. Za tem so z različnimi dejavnostmi pri učencih razvijali bralne strategije in nato vnovič preverili razumevanje podobnega besedila. Rezultati so bili boljši. Navedla bom primer učiteljice matematike Matejke Zendzianowsky.

Pri matematiki sem se tega projekta lotila na svoj način. Pri frontalnem delu z učbenikom so učenci glasno brali razlago snovi oz. navodilo naloge, nato pa so morali posamezniki izluščiti bistvo oz. s svojimi besedami ponoviti navodilo naloge. Učenci so bili pri glasnem branju bolj pozorni na vsebino, ker so vedeli, da bo moral nekdo vsebino ponoviti.

Ta aktivnost pa se je navezovala na drugo aktivnost, in sicer sem želela s pozornejšim branjem izboljšati reševanje besedilnih nalog. Tega sem se lotila v 7. razredu.

V marcu so učenci reševali tri besedilne naloge v zvezi s snovjo, ki smo jo takrat obravnavali. Naloge sem pobrala, analizirala, vendar učencem nisem dala povratne informacije. Nato sem učencem predstavila strategijo reševanja besedilnih nalog. V učilnico sem na tablo naredila miselni vzorec (priloga) na to temo, ki je učence spremljal vse naslednje ure. V pouk sem večkrat vključila reševanje besedilnih nalog, kjer smo si pomagali z miselnim vzorcem na tabli. Opazila sem, da so se učenci tega miselnega vzorca posluževali tudi pri samostojnem delu.
Na koncu šolskega leta sem učence preverila z istimi nalogami in naredila analizo.

V skupno analizo sem vključila 11 učencev, ki so dvakrat reševali naloge. Dve učenki sta reševali naloge samo enkrat, ker sta bili enkrat odsotni, vendar so bili njuni rezultati pri reševanju zadovoljivi, kar pomeni, da nista ključni za končno analizo.
1. 7 učencev je izboljšalo svoj odstotek uspešnosti, in sicer v povprečju za 40 %.
2. Štirje učenci, ki niso izboljšali svojega rezultata, imajo težave z branjem, se jim zatika, ne razumejo vseh besed, torej imajo že v osnovi težave in je razumljivo, da jim besedilne naloge delajo težave.

Menim, da sem bila pri zastavljenem cilju uspešna, kljub temu da napredek ni bil pri vseh učencih, in bom v tej smeri tudi nadaljevala.

V. Svoje dosežke vidimo v pozitivnem odzivu učencev na uporabo bralnih strategij, aktivnem delu pri pouku in boljšem razumevanju neumetnostnih besedil. Po refleksiji so tudi učitelji začutili, da lahko svoje delo še izboljšajo in tako prispevajo k osebnostni rasti, kot npr. pri angleščini, ko je učiteljica popolnoma spremenila način dela.
Svoje dosežke in spoznanja bomo predstavili staršem na roditeljskem sestanku. Sam projekt letos zaključujemo, vendar bomo ta spoznanja širili še naprej kot dobro prakso v ostale oddelke.

Literatura

Grosman, M. Razsežnosti branja: za boljšo bralno pismenost. Ljubljana: Karantanija, 2006. ISBN 961-226-775-8.
Pečjak, S. in Gradišar, A. Bralne učne strategije 1. Natis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2002. ISBN 961-234-413-2.
Pečjak, S. Ravni razumevanja in strategije branja: priročnik za osnovne šole. Trzin: Different, 1995. ISBN 961-6096-03-6.
PISA 2000: program mednarodne primerjave dosežkov učencev: naloge iz bralne pismenosti. Ljubljana: Nacionalni center PISA, Pedagoški inštitut, 2005. ISBN 961-6086-26-X.

OŠ Podčetrtek
Trška cesta 66
3254 Podčetrtek

TRADICIONALNO UČENJE LJUDSKIH PESMI V AVTOHTONEM OKOLJU

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Sašo Oberski, profesor razrednega pouka

Sodelavci: Veronika Kajba, učiteljica razrednega pouka

Konzulent: dr. Dragica Žvar, Zavod RS za šolstvo, Celje

Povzetek:
V razpravi je osvetljeno okolje, ki spodbuja k petju in prijetnim emocijam ter problem izgubljanja slovenske ljudske glasbene dediščine. Danes otroci ne doživljajo okolja, kjer se je ljudska pesem prenašala, zato je potrebno vzpostaviti tudi stik s takšno okolico, ki bo to omogočala. Prvi stik otroka s pesmijo naj bi vzpostavili starši, vendar zaradi mnogih dejavnikov danes to vlogo le redko opravljajo. Zato je to nujno potrebno prenesti na ljudi, ki pesmi pojejo in jo prinašajo iz časa, ko je ljudska pesem bila del vsakdana preprostih ljudi. Namen projekta je bilo iskanje načinov za ponovno spodbuditev k ohranjanju ljudskih pesmi v okolju, kjer se je nekoč ljudska pesem prepevala, ugotavljanje učinka kmečkega okolja na otroke in mnenja članov etnoloških društev o pomenu ljudske pesmi in sodelovanja njihovih društev v šolskem sistemu. V akcijsko raziskavo so bili vključeni učenci predšolske in razredne stopnje in člani različnih združenj, ki se ukvarjajo s slovensko kulturno dediščino. Učinek akcijskih krogov se je pokazal v tem, da so otroci radi prepevali ljudske pesmi in se zanimali za življenje na kmetih v preteklosti tudi kasneje v šoli. Člani društev so izkazali izjemen interes za učenje pesmi in sodelovanje s šolo, kljub temu pa potrebujejo nekaj metodičnih in njim prirejenih spodbud za nadaljnje delo. Ob primerno usposobljenih članih pa se v nadalje da v učenje vključiti tudi starše, ki bi tako formalno kot tudi neformalno učili otroke petja in odnosa do slovenske ljudske pesmi.

Abstract:
The main issues of this discussion are the environment that encourages singing and pleasant emotions, and the problem of vanishing of Slovene folk music heritage. Since children today cannot experience environment in which the folk song was carried on, we have to establish the contact to the environment that enables children also that kind of experience. The first child's contact to the song should be established by his/her parents, but most modern parents do not perform this role due to many different factors. From that point of view it is very important that the role is performed by people, who with singing folk songs preserve Slovene folk music heritage. The main aims of the research were to find the ways of how to preserve singing folk songs in the environment where they were sung, to see the effect of peasant environment on children, and to look at the opinion of some ethnological association members of folk singing and involving their association in school system. In this research were involved children from preschool education and up to fifth grade of primary school and members of different associations engaged in Slovene cultural heritage. Children loved singing folk songs and were interested in life on farm in the past and later at school as well. Members of different associations showed great interests in teaching folk songs in

cooperation with school. With properly trained members it would be possible to involve parents, who could teach their own children singing and the proper attitude to Slovene folk song as well.

Ključne besede: ljudska pesem, učenje, emocije, slovenska ljudska dediščina, kmečko okolje, akcijsko raziskovanje, etnološka društva, ljudske pevke

Problemsko stanje

Ob različnih glasbenih zvrsteh imamo lastno svobodno možnost izbire. Na to pa vpliva mnogo različnih dejavnikov. Hedonistična teorija v glasbi pravi, da vsak posameznik teži k doživljanju prijetnih in se izogiba neprijetnih afektivnih stanj. S pomočjo izkušenj, naj bi situacije, ki bi spodbujale različne dražljaje, povezoval s pozitivnimi in negativnimi emocijami. Te pa bi vplivale približevanju oz. vzpostavljanju odnosa do glasbe oz. krhanju vezi med posameznikom oz. glasbo samo (Rotar Pance, 2006).

Danes je učenje ljudskih pesmi premalo integrirano v življenje ljudi. Vzroke lahko iščemo širše, ne le v šolskem sistemu, temveč tudi v družbeni naravnanosti. Redko srečujemo otroke, ki bi poznali različne pesmi iz kmečkega kulturnega okolja. Manj je identifikacije s podeželskim okoljem, oz. je to okrnjeno ali pa vsaj delno spremenjeno. Ta problem je prisoten tako v mestnem kot tudi v kmečkem okolju. Vzroke za manjšo priljubljenost ljudske pesmi bi lahko iskali tudi v narečnosti ljudskih besedi, saj je jezik kmečkega okolja otrokom tuj in manj privlačen.

Denac (2006) ugotavlja, da je vzrok za odnos do glasbe danes drugačen zato, ker smo v »eksploziji« različnih akustičnih informacij, ki prihajajo iz okolja samega in različnih avdio-vizualnih tehnologij. Te povzročajo pasivnost poslušalca, saj ga pritegne le nenavadno oz. tisto, kar je »moderno«. Meni tudi, da je zaradi tega zapostavljen otrokov glasbeno – estetski razvoj. V svoji raziskavi ugotavlja, da je poslušanje ljudske glasbe v vrtcih in doma med najmanj priljubljenimi dejavnostmi.

Res je, kot trdi Pesek, da je pogosto estetika izvedbe ljudske pesmi v izvirni obliki v nasprotju z glasbenim okusom otrok, ker je pesem živela v času, ki ga otroci danes redkeje srečujejo (Pesek, 2004), vendar pa to glasbeno okolje premalokrat približamo otrokom in poudarjamo njegov pomen. Zato otroci v raziskavi menijo, da je potrebno ohranjati slovensko glasbeno dediščino, ne vedo pa zakaj (prav tam).

Motte – Haberjeva (1990) meni, da so otroci vse do vključevanja v šolo odprti za različne glasbene dejavnosti in da so po raziskavi, ki jo je opravil Walker (1927), otroci naštevali različne ljudske pesmi, med njimi tudi tiste, ki se jih v šoli niso naučili. Raziskava nam daje pomisleke, saj je potekala v času, ko je bila prisotna drugačna družbena zavest in pogoji kot so prisotni danes.

Učiteljice razrednega pouka se v raziskavi, ki jo je opravila Gaberščikova (2004), zavedajo, da je ljudska glasba v sodobni družbi zanemarjena kljub temu, da je pomemben del narodove kulture, kar pa se močno kaže tudi v šoli, ki kot institucija ima možnost in dolžnost ohranjati ljudsko kulturo med mladimi. Da lahko določena institucija živi, pa so potrebni njeni sestavni elementi – starši, občani, učitelji, krajevni sistemi. Učiteljice pa poudarjajo še, da je za to potreben pozitiven odnos do ljudskega petja in pedagoški eros. Za slednja elementa pa potrebujemo kakovostno in kontinuirano izobraževanje.

Beuermann (2006) pa trdi, da lahko podobna glasba v ljudeh sproži različne odzive in da posameznik lahko vzpostavi odnos do različnih zvrsti glasbe ter sklepa, da lahko posameznika (vsaj do neke mere) navdušimo za drugačen stil glasbe. Učitelj ima možnost, da za glasbo, ki jo želi vrednotiti, ustvari okolje, v katerem bodo učenci našli različne oporne točke za določen stil glasbe.

V našem tradicionalnem okolju je v preteklosti imela mati glavno vlogo pri vzgoji otrok. Materina vzgoja je v otroku vzbujala čustva, zato je vez med njo in otrokom ostajala v

prioritetnem položaju še v času otrokove pubertete. Reinhard (po Motte – Haber, 1990) je raziskal, da je materina podpora ključnega pomena za otrokovo pozitivno udejstvovanje v glasbi. Otrok v svojem zgodnjem obdobju zadovoljuje potrebe po varnosti, ljubezni, sprejemanju in razumevanju. Bredekamp (2006, po Borota 2006) meni, da če mu to omogočamo, lažje sprejema in izvaja naloge, ki jih še ne obvlada. Obenem pa to pozitivno vpliva tudi na otrokovo samopodobo. Podobno ugotavlja tudi Borota (2006), ki omenja ugodno čustveno klimo in zagovarja holistični pristop v glasbenem izobraževanju. Tako je materina metoda učenja pesmic oz. odkrivanje prvih glasbenih korakov lahko zelo uspešna, saj med njo in otrokom poteka socialna komunikacija, ki jo otrok razume in se nanjo zna tudi odzvati. Ta pa je tako verbalna, kot tudi neverbalna. Otrok se veseli lastnega uspeha, uživa v tem, kar počne skupaj z materjo in se ne primerja in ocenjuje z drugimi.
Danes se vloga matere v družini spreminja. Spremenil se je sistem vrednot in svetovna globalizacija sveta je razblinila tradicionalno vlogo staršev v družini. Vzgoja je še vedno temeljno poslanstvo obeh partnerjev oz. samo enega, če otrok živi v enostarševski družini. Vendar temu ni tako.
Pomoč lahko iščemo v identifikaciji. Tako se lahko pojavi velika verjetnost, da se otrok identificira po osebi, ki se ukvarja z glasbo. Takšne in podobne primere pogosto srečujemo pri številnih svetovno znanih skladateljih pa tudi drugih umetnikih. Pri tem lahko oseba, ki ga vzpodbuja pri petju s svojim osebnostnim pristopom prepriča in v njem vzbuja pozitivne vplive glasbe pa tudi razvijanje splošne otrokove osebnosti. Ugotavljamo, da je proces začetne »inkulturacije« zelo pomemben. V našem inovacijskem projektu smo to poskusili z ljudskimi pevkami.

Cilji projekta

- povezati ljudske pevce in etnologe z glasbenimi dejavnostmi v šoli
- spodbuditi doživljanje ljudske pesmi v okolju, kjer je nastajala in živela nekoč, deloma tudi danes
- razvijati pozitivne emocije in odnose ob druženju in prepevanju pesmi

V relativno kmečkem okolju je še nekaj ljudi, ki ohranjajo ljudsko pesem z različnim priložnostnim petjem ali pa s petjem v različnih skupinah. Precej ljudskih pesmi, ki so se prepevale ob različnih ljudskih običajih in navadah, ob kmečkem delu ter praznikih v letu, danes pa počasi izumirajo. Tako se mi je porodila ideja, da bi se stare ljudske pesmi začele bolj intenzivno obujati in ob tem doživljati. Začeti pa je potrebno pri najmlajših.
Ob precej odmaknjenem svetu preteklosti pričakujem, da bodo otrokom pesmi morda tuje, dolgočasne, vendar s pristnim stikom kmečkega okolja, dejavnosti v okolju samem in spoznavanjem slovenske zgodovinske dediščine otrokom poskušajmo približati ljudske pesmi tako, da jih bodo spontano prepevali in jih pozitivno doživljali.
Pevci različnih kmečkih, folklornih, pevskih društev se danes še aktivno ukvarjajo z ljudsko pesmijo. Takšne združbe, predvsem tiste, v katerih je prisotna starejša populacija, so premalo odprte za širši krog javnosti. Pripravljajo se za razne nastope za prireditve v domačih krajih, festivale in tekmovanja, premalo pa so vpeti v življenje in izobraževanje v domačem kraju. Zato bi jih bilo potrebno spodbuditi za sodelovanje s šolami na različnih predmetnih področjih. V našem primeru bi bil to pouk glasbene vzgoje, bolj konkretno, učenja ljudskih pesmi.

Potek dela

Projekt sem pričel načrtovati v smislu izboljšanja kvalitete učenja ljudskih pesmi. Predvsem sem imel v ospredju otroka in njegovo doživljanje ljudske pesmi. Projekt sem načrtoval v

sodelovanju z učiteljico RP, kasneje so bili vključeni tudi učenci različnih starosti. Načrt sem predstavil učencem in delavcem šole ter ljudskim pevkam in delavcem iz Muzeja na prostem Rogatec. Interes za sodelovanje je bil precejšen.
Prvi akcijski krog sem izvedel v kmečkem okolju – Muzeju na prostem Rogatec, kjer so otroci začutili prvi stik z okoljem, kje je ljudska pesem nekoč nastajala. Tu sem predvsem ugotavljal, kako se otroci odzivajo na srečanje z ljudsko pesmijo, ki jo poslušajo ob dejavnosti, ki so jo istočasno opravljali. Opazovali smo stike učencev z ljudskimi pevkami ob dejavnosti sami in ob učenju ljudske pesmi, saj nas je zanimala identifikacija otrok z ljudskimi pevkami. Ugotavljali smo, ali so otroci uspešno vzpostavljali stik z drugačnim okoljem in kakšna so bila njihova pričakovanja. Pomemben je bil vsak otroški izraz na obrazu, kretnja, gesta in mimika ter njihovi kratki »pomenki«. Zanimiv indikator njihovega vključevanja je bilo tudi iskanje priložnostnih inštrumentov pri petju v kmečki izbi. Spremljali smo še spontan proces učenja ljudskih pesmi, ki so ga vodile ljudske pevke.
Po akcijskem krogu sva z učiteljico zbirala podatke učencev ter pevk v obliki stripa ter analizirala videoposnetek ter sprotna opažanja. Z učiteljico sva želela ustvariti spontan proces in stimulativno okolje, kar nama je v celoti uspelo. V začetku je bila prisotna precejšnja pasivnost otrok pa tudi ljudskih pevcev, zato je bilo potrebno v uvodu voditi oboje.
Pevke same so izrazile željo po bolj učinkovitem učenju pesmi. Oblikovali smo predlog »priprave« za učenje pesmi v naslednjem akcijskem krogu. Prilagodili smo ga prostoru, učenčevim zmožnostim pa tudi pevskemu »z nanju« ljudskih pevk.
V drugem krogu smo opazovali odzive otrok na okolje, ki ga že poznajo in otrokovo intenzivnost doživljanja v posameznih delih učenja ljudske pesmi. Vključili smo še spremljajočo dejavnost ob učenju pesmi, ki pa ne smela prevladovati oz. ni bila preveč kompleksna. V analizi pa smo ugotavljali motiviranost ljudskih pevcev za tovrstno obliko sodelovanja.
V prvem krogu se je namreč izkazalo, da je bila dejavnost zanimiva, vendar je prevladala nad poslušanjem ljudske pesmi. Pasivnost pevk se je zmanjševala, a je bila še vedno skozi ves proces učenja prisotna. Njihova motivacija za poučevanje je bila velika, saj so izrazili čim več takšnih oblik sodelovanja, vendar jih je potrebno spodbujati k pridobivanju izkušenj pri delu z otroki. Danes ljudske pevce vključujemo v dneve dejavnosti, še posebej, kadar vključujemo etnološke vsebine. Za bolj pogosto vključevanje v pouk pa morajo biti zagotovljeni materialni pogoji.

Obdelava podatkov

Akcijsko raziskovalno skupino je sestavljalo 19 učencev, starosti 5 do 12 let, učiteljica razrednega pouka, raziskovalec, demonstratorji - mentorji kmečkega muzeja na prostem Rogatec in društvo ljudskih pevk, ki se ljubiteljsko ukvarjajo z ljudskim petjem. Učenci so bili izbrani naključno, upošteval sem tudi interese učencev in staršev po sodelovanju v akcijski skupini. Vključitve v skupino nisem pogojeval s glasbenimi sposobnostmi otrok (ritmični in melodični posluh,…), tako da so se vključevali otroci z različnim glasbenim predznanjem.

Pri postopku zbiranja podatkov sem uporabil naslednje kvalitativne tehnike:

- esej

Z esejem sem poskušal ugotoviti, kakšno je mnenje ljudskih pevk in delavcev, ki se ukvarjajo s slovensko kulturno dediščino o sodelovanju s šolo pri pouku glasbene vzgoje oz. pri učenju ljudskih pesmi. Zapisovalci so napisali prosto pripoved o pomenu ljudske pesmi za njih, o aktualnem sodelovanju kulturnih društev s šolami ter podali mnenja o sodelovanju strokovnjakov s področja kulturne dediščine pri načrtovanju učnega programa glasbene vzgoje v OŠ.
Z esejem sem poskušal pridobiti refleksijo o dveh akcijskih krogih tudi s strani kulturnega društva in njihove motivacije o vključevanju v šolski sistem.

- odkrito opazovanje z delno udeležbo

V drugem akcijskem krogu je v procesu učenja sodelovalo nekaj zunanjih opazovalcev. To so bili obiskovalci projekta. Med potekom akcije so reševali poseben obrazec, s katerim smo ugotavljali stopnjo otrokovega doživljanja v posameznih fazah učenja ljudske pesmi. Zunanji opazovalci so bili vključeni v krog učenja in pomagali pri izvajanju pesmi (petju in igranju na glasbila).

Pred izvajanjem akcijskega kroga sem ljudskim pevkam, mentorjem in obiskovalcem podal navodila za reševanje tabele. V tabelo so s križci označili, kakšna intenziteta doživljanja je bila prisotna v posamezni fazi učenja pesmi. Tabela je služila kot podlaga za nadaljnje dopolnjevanje predloga za vzgojno-izobraževalno delo v »posebnih« okoliščinah, rezultate strukturiranega opazovanja pa sem podal v analizi drugega akcijskega kroga.

- analizo video posnetkov dveh akcijskih krogov

V vsakem akcijskem koraku sem sodeloval kot snemalec. Pri snemanju sem skušal posneti reakcije in emocionalne izraze pri otrocih in ljudskih pevkah v posameznem delu akcijskega kroga. Po končanem snemanju sva z učiteljico analizirala posnetek v skladu z raziskovalnimi vprašanji, analizo primerjala z izjavami učencev ter z rezultati strukturiranega opazovanja in določila izhodišča za naslednji akcijski korak.

- analizo likovno-pisnih izdelkov v obliki stripa

Strip so reševali učenci, ki so sodelovali v prvem akcijskem krogu. Mlajšim učencem sem pomagal pri branju vprašanj in zapisal njihove odgovore na list. Vsi pa so samostojno izražali svoja čustva skozi vprašanja v obliki risbe. V oblačke so zapisovali svoja občutja ob posameznih fazah akcijskega kroga, narisali sebe v dogajanju in svoja občutja. Podatke iz nalog sem kvalitativno obdelal in jih prikazal v analizi prvega akcijskega kroga. Dodal sem še likovne izdelke otrok, ki prikazujejo njihova občutja.

Ugotovitve in spoznanja

Motivacija in doživljanje otrok je bilo prisotno vseskozi na visokem nivoju. Daljše časovno obdobje med dvema akcijskima krogoma je bil »negativen dejavnik, ki je vplival na vzpostavitev odnosov med otroci in ljudskimi pevkami. V začetku je bilo čutiti nelagodje, ki pa je z aktivnostjo izginjalo.

Shema 1: Dejavniki, ki so spodbudili pozitivne emocije in pozornost učencev ob akcijskem krogu

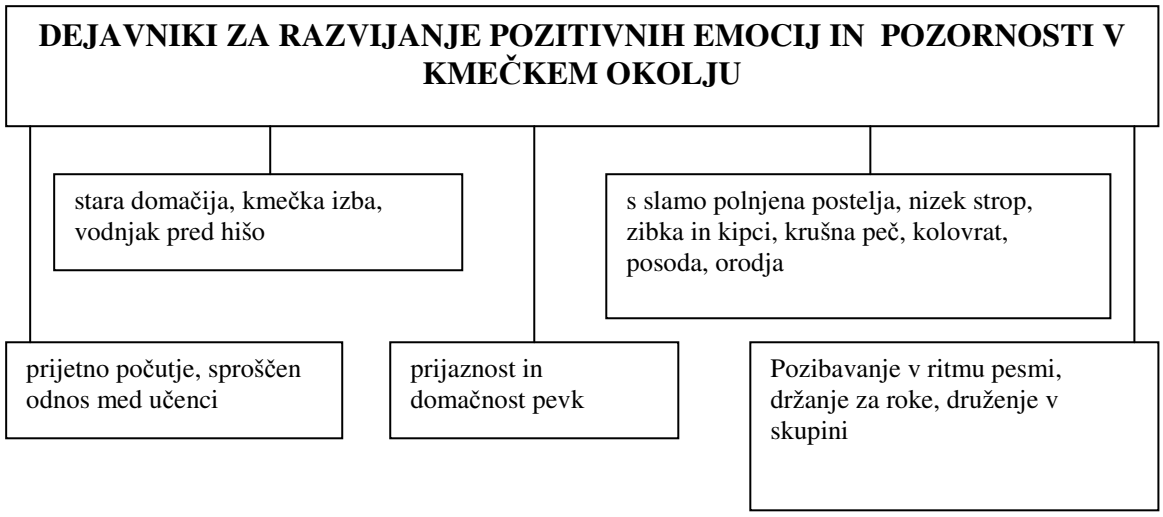

Iskanje priložnostnega ritmičnega glasbila in hitro usvajanje pesmi ob melodičnem inštrumentu je pripomoglo k bolj intenzivnemu učenju ljudske pesmi. Učenje besedila se je izkazalo kot dopolnilo k melodiji. Stik z ljudskimi pevkami je v učencih vzbudil naravno radovednost, neprisiljeno povpraševanje po različnih ljudskih navadah iz preteklosti.
Otroci so precej intenzivno doživljali trenutke, ko so spoznavali, videli in preizkusili različna ljudska glasbila ter poslušali anekdote iz življenja ljudskih godcev. Vse to je spremljalo učenje pesmi, ki ga je bilo potrebno voditi.
Ljudski pevci zagovarjajo ljudsko pesem kot vrednoto življenja in si močno prizadevajo za njeno ohranjanje in ozaveščanje o njenem pomenu. Za prenašanje ljudske kulturne dediščine so pokazali veliko mero pripravljenosti, saj menijo, da so takšne oblike sodelovanja zanimive in prinašajo mnogo izkušenj za vse sodelujoče.
Otroci so o aktivnostih pripovedovali tudi svojim sošolcem. Pesmi, ki so se jih naučili, so radi prepevali pri pouku, z njimi pa so pritegnili tudi učence, ki v projektu niso sodelovali. Ob petju pesmi so večkrat podoživljali aktivnosti in občutja ob učenju. Posamezni učenci so v razredih pripravili plakat, kjer so predstavili vse aktivnosti v projektu. Tudi odziv staršev otrok je bil pozitiven.

Širjenje novosti

Slovencem je v spomin je ostala neprecenljiva dediščina, ki se je ohranjala in se bogatila skozi stoletja. Ko se dokazujemo v družbi evropskih narodov, je ravno danes najbolj pomembno, da pokažemo našo kulturno dediščino – med drugim tudi slovensko ljudsko pesem. Vemo namreč, da z današnjim načinom pesem preprostih kmečkih ljudi izumira. In nujno potrebno je, da se pričenja ohranjati pri mlajših rodovih na način, kot so to počele včasih mame in babice. Zato je nastal projekt učenja ljudskih pesmi v naravnem kmečkem okolju, kjer otroci doživljajo življenje kmečkega prebivalstva nekoč, povezanega z ljudsko glasbo in pesmijo. Cilj projekta je otroke navduševati za ohranjanje ljudske pesmi in vplivati na emocije, ki pri tem nastajajo in iskati nove načine učenja ljudskih pesmi ter jih prenesti v šolske didaktične sisteme. Učenci pa ne spoznavajo le ljudskih pesmi, ampak pridobivajo znanja in izkušnje o delu in življenju nekoč. Projekt zajema sodelovanje šole z organizacijami za ohranjanje kulturne dediščine.
Tako lahko novost ponudimo različnim društvom ter ljubiteljski kulturi. Projekt ni le učenje, temveč tudi vzgajanje v duhu slovenske kulture. Z vključevanjem otrok nastaja močnejša kulturna zavest v bodočih članih kulturnih društev pa tudi razvijanje »podmladka« v kulturnih društvih in medosebnih odnosov med različnimi generacijami. Razvija se narodnostna zavest in identiteta.

Literatura

Beuermann, D. (2006). Prepoznavanje glasbenih sporočil. Glasba v šoli, 10, št. 3/4, str. 2-8.
Borota, B., idr. (2006). Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk. Koper: Pedagoška fakulteta.
Denac, O. (2004). Predšolski otrok in glasba. Glasba v šoli, št. 2/3, str. 51-55
Denac, O. (2006). Izražanje interesa predšolskih otrok do glasbenih dejavnosti. Glasba v šoli, 10, št. 3/4, str. 13-19.
Gabrščik, A. (2004). Kako približati ljudsko glasbo učencem v prvem triletju osnovne šole. Glasba v šoli, 9, št. 2/3, str. 32-38.
Motte – Haber, H. (1990). Psihologija glasbe. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
Pesek, A. (2004). Odnos učencev zadnjih razredov osnovnih šol do izvirnega in »predelanega« slovenskega glasbenega izročila. Glasba v šoli, 9, št. 2/3, str. 14.
Rotar Pance, B. (2006). Motivacija – ključ h glasbi. Nova Gorica: Educa.

Osnovna šola Poljane
Poljane 100
4223 Poljane

PODEŽELJE SKOZI OTROŠKE OČI – SADJE IZ DOMAČEGA SADOVNJAKA

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Jožefa Maček, dipl. vzg.

Sodelavci: Danica Zorko, dipl.vzg., Katarina Špiček, vzg., Špela Oblak, vzg., Jana Kloboves, vzg., Bernarda Bohinc, vzg., Alenka Cegnar, dipl. vzg., Aleksandra Frelih, dipl. vzg., Helena Oblak, vzg., Metka Šturm, vzg., Milena Škrlec,med.teh.

Konzulent: Igor Lipovšek, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Povzetek:
Naš vrtec se nahaja v osrčju Poljanske doline. Obdajajo nas gozdovi, travniki, polja in sadovnjaki, ki se v jesenskem času šibijo pod težo sočnih in zdravih plodov. Na sprehodih smo opazili, da veliko sadežev obleži na tleh, otroci pa uživajo kupljeno sadje.
Odločili smo se, da otroke spodbudimo k uživanju sadja iz domačega sadovnjaka.
V projekt so se aktivno vključili starši in v vrtec prinašali domače sadje. V dogovoru z njimi so otroci za rojstni dan prijatelje pogostili s sadjem.
Na kmetiji pri Zamud v Dolenčicah smo si ogledali postopek predelave sadja in pri tem aktivno sodelovali. Na kmetiji pri Matic na Hotavljah smo opazovali predelavo sadja v sok, ki smo ga tudi poskusili. Obiskala nas je dobra poznavalka domačega sadja Olga Oblak, in otrokom predstavila različne vrste sadja, ki raste v naših sadovnjakih
V bližnjih sadovnjakih smo nabirali sadje in ga uživali svežega. Iz njega smo naredili sok, nekaj smo ga predelali: posušili, kuhali marmelado, spekli v pečici, izdelali pecivo. Vodja šolske prehrane Irena Bizovičar je otrokom predstavila pomen sadja za njihovo zdravje. Pri večini otrok smo opazili napredek pri uživanju sadja.
Spomladi smo si ponovno ogledali sadna drevesa in ugotovili, da se med seboj razlikujejo. Prav posebna drevesa smo povezali v Sadno učno pot Agata, na kateri si s pomočjo zemljevida lahko ogledamo avtohtone sadne vrste: jablano, hruško, slivo, češnjo, oreh in trto samorodnico.
To je naša inovacija, na katero smo zelo ponosni in bo spremljevalka našega vrtca skozi vse letne čase.

Ključne besede: otroci, sadovnjak, domače sadje, zdravje, avtohtone sadne vrste

Abstract:
Our kindergarten is located in the heart of Poljanska Valley (Poljanska dolina). We are surrounded by forrest, grassland, fields and orchards, which are, especially in the autumn days, full of juicy, healthy and rich fruit. While we were walking around, we noticed that a lot of fruits were lying on the floor unused, whereas children were eating fruits bought in the shops.
We decided to stimulate children to eat home made fruit.

Parents were also included in the project and they were bringing fresh, home made fruit to the kindergarten. As we agreed with their parents, the children treated their friends with fresh fruit for their birthdays.
The farm Pri Zamud in Dolenčice demonstrated the procedure of processing the fruit and let children take an active part in it. On the farm Pri Matic in Hotavlje, they observed the producing of juice which they also had a taste of. We also had a visit from an expert on home made fruit, Mrs Olga Oblak, who presented different sorts of fruit, which grows in our orchads.
Children picked fruit in the nearby orcahds and ate it fresh. They made juice out of it, dried it, cooked jam, baked it in the oven and made cakes out of it. The supervisor of school nutrition, Irena Bizovičar, presented the significance of fruit for their health. We noticed progress in consuming fruit with the majority of children.
In the spring we took another look at the fruit trees and noticed some differences between them. We included the very special trees into a project Sadna učna pot Agata, which offers us a map with which we can go and take a look at the autochthon sorts of fruit trees: apple tree, pear tree, plum tree, cherry tree, nut tree and self-sown vine.
We are very proud of this innovation and hope it will accompany our kindergarten in the future too, through all seasons of the year.

Key words: children, orchard, home made fruit, health, autohton sorts of fruit trees

Problemsko stanje

Današnji čas nam prinaša veliko novih dobrin, hkrati pa nam naravno okolje, v katerem živimo, odriva na stranski tir. V vrtcu smo že dalj časa opazovali, kako so otroci posegali po kupljenem sadju, kot so banane, pomaranče, mandarine, kivi. Nekateri so povedali, da sadje dobimo v trgovini.

Teorija L. S. Vigotskega – izhodišča:
Kognitivni razvoj je rezultat interakcije med otrokom in socialnim okoljem.
Razvoj poteka v stadijih.
Otrok je v razvoju mišljenja in pri učenju aktiven.
(Batistič Zorec, 1999, str. 46)
Otroci so opazovali dejavnosti s sadjem na kmetiji pri Zamud in na kmetiji pri Matic. Opazovali so vzgojiteljice in druge otroke pri različnih dejavnostih in se vanje vključevali tudi sami. Dejavnosti v katere so se otroci aktivno vključevali, so pospešile, da so otroci začeli uživati sadje iz domačega sadovnjaka, ga na različne načine prepoznavati in pridobivati bolj spoštljiv in odgovoren odnos.

Cilji projekta

1. Spodbujanje različnih pristopov k spoznavanju narave.
2. Razvijanje naklonjenega, spoštljivega in odgovornega odnosa do podeželja.
3. Seznanjanje z varnim in zdravim načinom življenja.

Stanje, ko otroci niso imeli želje, da bi uživali sadje iz domačega sadovnjaka, smo v vrtcu želeli spremeniti, zato smo se odločili za raziskovalno vprašanje: »Kako spodbuditi otroke, da bodo rajši uživali raznovrstno sadje iz domačega sadovnjaka?«

Potek dela

V prvem akcijsko-raziskovalnem krogu so otroci opazovali sadovnjake v bližnji okolici, pobirali sadje, ki so ga tipali, vonjali in okušali. Obiskala jih je Olga Oblak, ki je zelo dobra poznavalka sadja. Predstavila jim je različno sadje, ki raste v naših sadovnjakih. Na kmetiji pri Matic so si ogledali postopek predelave sadja v sok. Na kmetiji pri Zamud so spoznali postopek sušenja sadja in pri tem sami aktivno sodelovali. Tukaj smo pri otrocih opazile napredek pri uživanju domačega sadja. Niso zavračali več plodov, ki so imeli kje kakšno pikico. Bolj so jim postali všeč sadeži, ki niso bili »kot narisani«. Suho sadje je precej otrok zavračalo.
V drugem akcijsko-raziskovalnem krogu smo spoznali, kako se predeluje sadje in pri tem aktivno sodelovali. Rezali smo sadje za kompot, sok, čežano, marmelado, pecivo, čaj. Vse to smo okušali in večini otrok so bili izdelki všeč. Zelo so napredovali pri uživanju posušenega sadja. Sadje, ki so ga sami narezali in posušili je zanje imelo prav posebno vrednost. Uspešno je bilo srečanje z vodjo šolske prehrane Ireno Bizovičar, ki je otrokom na preprost način predstavila pomen sadja za njihovo zdravje. Otroci so veliko vedeli o sadju. Ob koncu drugega akcijsko-raziskovalnega kroga smo bili v dvomu Ob koncu drugega akcijsko-raziskovalnega kroga smo bili v dvomu ali bodo otroci sposobni povezati že pridobljena spoznanja z novimi.
V tretjem akcijsko-raziskovalnem krogu, ki je potekal v pomladnem času, so otroci spet opazovali sadovnjake. Primerjali so različne sadne vrste in ugotavljali razlike. Obenem pa so določili posebna drevesa za Sadno učno pot Agata. Sedaj ob koncu projekta, ko otroci na drevju že lahko opazijo prve plodove, ki so nastali iz cvetov, vedo, da bodo do jeseni tam dozoreli sadeži, ki jih bodo lahko pobirali, jedli, posušili in iz njih skuhali marmelado. Še posebej smo veseli, da so mlajši otroci postali pravi ljubitelji sadja. Sadna učna pot Agata pa nas popelje po poti, na kateri bomo lahko opazovali avtohtona sadna drevesa in spremembe na njih skozi vse letne čase.

Obdelava podatkov

V projekt se je vključilo 114 otrok iz vseh šestih skupin skupaj s svojimi vzgojiteljicami.
Na začetku je kar nekaj otrok imelo težave z uživanjem svežega in predelanega sadja. Preko dejavnosti so spoznali, da je sadje zdravo, dobro in ga uživajo, čeprav nekateri povedo, da jim ni všeč. Zelo aktivno so sodelovali tudi starši. Večkrat so prinesli domače sadje. Iz tega sadja so otroci izdelali marmelado, čežano, čaj, sok, kompot. Starši so sodelovali v dveh anketah, kjer so ugotavljali kakšno sadje, koliko in na kakšen način pripravljeno sadje uživajo njihovi otroci. Starši so dajali povratne informacije o aktivnostih, ki so se dogajale v vrtcih in posameznih pripetljajih, ki so se jim zgodili doma. Tadejeva mamica je povedala: »Ko sem prinesla domov iz trgovine mandarine, mi je Tadej povedal, da teh mandarin ne bo jedel, ker so škropljene in naj grem v klet po domača jabolka.« Janova mamica je povedala: »Danes po kosilu sem pila kavo. Jan mi je hitel razlagat, da kava ni zdrava, ker nima vitaminov. Ko sem ga vprašala, kje so vitamini, mi je povedal, da moram jesti domače sadje in zelenjavo.« Tudi v vrtcu smo opazili, da otroci ločijo domače sadje od kupljenega. Na predstavi Zelo lačna gosenica, se je igralka pohvalila, da bo pojedla dobro jabolko. Luka, ki je opazil, da jabolko ni domače, se je oglasil: »To ni dobro. Domače je dobro.« Ob praznovanju pomladi smo starše presenetili z domačo marmelado in suhim sadjem. Za rojstne dneve so otroci pogostili svoje prijatelje z različnim sadjem (pripravljenim na kakršenkoli način) in tega dogovora so se vsi držali. Starejše otroke smo tudi anketirali.
Starejše otroke smo ob koncu šolskega leta anketirali. 85% otrok je povedalo, da najrajši uživajo domače sadje (jabolka, hruške, češnje). 75% otrok je povedalo, da sadje uživa zato, ker je zdravo. Ostali so povedali, da je sadje dobro in lepo.

Starši so sodelovali v dveh anketah. Iz ankete je razvidno, da se je povečal odstotek uživanja domačega sadja (jabolka, hruške,…) pri otrocih s 56% na 68%. Kar 65% otrok izrazi željo po uživanju sadja. Ta želja se je povečala za 5%. Iz ankete je razvidno, da 50% staršev ponudi otrokom kupljeno in domače sadje, čeprav spomladi težko dobimo sveže domače sadje. Iz ankete je razvidno, da se je povečal odstotek otrok, ki sadje uživajo enkrat na dan, zmanjšal pa odstotek tistih, ki večkrat na dan uživajo sadje. Menimo, da je tudi tukaj vzrok v pomanjkanju domačega svežega sadja.

Ugotovitve in spoznanja

Otroci so bili pri vseh dejavnostih ves čas zelo aktivni. Vsi otroci poskusijo domače sadje, čeprav nekaterim ni všeč. Uživajo ga zato, ker je zdravo.
Starejši otroci prepoznajo domače sadje oziroma opazijo razliko med domačim in kupljenim sadjem, ki je kot narisano, domače pa lepše diši.
Rajši uživajo domače sadje, ki so ga sami predelali, kot kupljeno sadje. Sadje, ki so ga otroci posušili v vrtcu, so z navdušenjem uživali, ravno tako kompote, čežano in marmelado, posamezniki pa kupljene izdelke še vedno zavračajo.
Otroci so pridobili bolj spoštljiv in odgovoren odnos do domačega sadja. Ne puščajo na pol pojedenega sadja. Ne zavračajo več plodov, ki niso »kot narisani«. Na Sadni učni poti Agata opazujejo drevesa in vse spremembe, ki se dogajajo na drevesih.
Celo šolsko leto smo obveščali javnost, kaj delamo v našem vrtcu v Podblegaških novicah, Vaščanu in Ločanki. Ob otvoritvi Sadne učne poti Agata nas je obiskal novinar Gorenjskega Glasa, Boštjan Bogataj, in v časopisu predstavil projekt, ki se je izvajal v vrtcu. Projekt smo zaključili z otvoritvijo razstave ob zaključku šolskega leta.

Širjenje novosti

Sadna učna pot Agata otrokom ponudi možnost, da ob pomoči zemljevida spoznajo avtohtone sadne vrste: jablano, hruško, slivo, češnjo, oreh in trto samorodnico in opazujejo spremembe na njih skozi vse letne čase.
Naša Sadna učna pot Agata je namenjena vsem predšolskim in šolskim otrokom, mestnim in tistim s podeželja. Našo pot si bodo ogledali otroci iz naše šole. Tudi vse okoliške vrtce smo že povabili na ogled poti. Sami pa smo to pot že večkrat prehodili in ob vsakem sprehodu na njej opazimo kaj novega.
Drugim lahko ponudimo ogled Sadne učne poti Agata, ki je inovacija našega projekta; izkušnje pri nastajanju projekta, podajanju ugotovitev in znanja, ki smo ga s tem projektom pridobili.

Literatura

Batistič Zorec, M. Teorije v razvojni psihologiji. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.1999.
Bahovec D.,E. et. al. Kurikulum za vrtce. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, 1999. ISBN 961-6222-42-2.
Kroflič, R. et. al. Otrok v vrtcu: priročnik h Kurikulu za vrtce. Ljubljana: Založba Obzorja, 2001. ISBN 961-230-191-3.
Škorjanc, T. Mala kuharica. 1. natis. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2002. ISBN 86-365-0413-9
Zittlau, J. in Kriegisch, N. zdrava prehrana. 5. izdaja. Ljubljana: Prešernova družba, 2003. zbirka Za dober dan. ISBN 961-6261-60-6
Seguin-Fontes, M. Sadje. Ljubljana: Domus,1988. ISBN 86-7137-044-5
Golob, B. Igrarije – besedne čarovnije. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988. ISBN 86-11-01644-0
Pavlič, E. Za otroke kuhajmo zdravo. 1. natis. Koper: samozaložba, 1998. ISBN 961-90615-0-0
Gliha, M. Zakaj jemo in kaj. Ljubljana: Kmečki glas, 1993. ISBN: 961-203-017-0
Žist, D. in Oblak, I. Razvojna teorija Leva Semjonoviča Vigotskega. 2004. dostopno na naslovu: http://www.zzsp.org/revija/2004/04-2-197-226.pdf

OŠ Prebold
Vrtec Prebold
3312 Prebold

KIBERNETIČNA METODA V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Milojka Kupec, vzgojiteljica predšolskih otrok

Sodelavci: Milojka Kupec, vzgojiteljica, Tjaša Korun, vzgojiteljica, Janja Tratnik; pom. Vzgojiteljice, Barbara Mlakar; pom. vzgojiteljice

Strokovni konzulent: Mirjam Senica, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Ključne besede: kibernetika, gib, zavedanje telesa, orientacija, opisovanje

Povzetek dejavnosti po kibernetični metodi

- **Moje telo – izražanje z gibi**

1. Sedimo indijanskem krogu, vsak si izmisli gib.znak za svoje ime, urimo ponavljanje imen
2. Igrica: Črni muc kaj delaš (zdajle se prebujam) oz. Zajček kaj delaš (zdajle skačem v zelje), sonce, zvezda…
3. Igrica: Zrcala
4. Ples v parih (hrbet ob hrbet – čutimo energijo)
5. Izrazni plesi dečkov, deklic (zaplesati z roko to res ni težko, v levo, v desno, naprej, nazaj, gor in dol. Zaplesati z nogo, s prstki, z ramo, s kolenom…)
6. Barvanje in izpolnjevanje učnega lista Moje telo
7. Deklamacija: Takole izgledam, čisto cel jaz
8. Učni list – Rišem pajaca
9. Obrisi telesa, barvanje, izrezovanje, pritrjevanje na tablo
10. Igra s piktogrami (izhajamo iz pobud otrok – opazobvanje in vključevanje odrasle osebe).

- **Poimenovanje prstkov**

1. Deklamacija: Prstki (palec je reku, jedu bom…)
2. Igra s prstki (Igramo se, igramo se…, Zrcalce-zrcalna slika iger s prstki)
3. Pozdrav s prstki (dobro jutro Nika –dobro jutro Sredinec,…)
4. Pesmica: Pet prstkov
5. Obrisovanje prstov oz. dlani desne, kasneje tudi leve roke
6. Risnje s prsti v brivsko peno
7. Odtisi prstov s tempara barvo
8. Igra s prstki s pomočjo učnih listov (did.aktični pripomoček)
9. Štetje prstkov z leve proti desni
10. Igra s prstnimi lutkami (kralj na sredinec, princeska na mezinec…).

- **Prepoznavanje desne in leve strani:**

1. Pesem: To je moja roka
2. Roke si podajmo: (povdarek – desna roka); rokovanje z desno roko, rajalna igra Roke si podajmo
3. Kaj je na moji desni stran (pri mizah sedijo po štirje atroci)? Štampilke na desno roko, učni list: na desno stran lista nariši...
4. Naša četica koraka v desno in v levo – vaje s ploskanjem (ploskanje z rokami, po kolenih, ob stegno…, igrica roke sipodajmo-leva, leva.
5. Štejemo do deset – igrice: Ta je v vodo padu, Kdo bo izbranec?, Čofanje, učni list-hiške
6. zgodbica O kozici, ki je znala šteti do deset, igra s prsti po didaktičnem pripomočku (učni list – hiške).
7. Igre s prsti in s palčkami. Lutka se igra z našimi prstki, En, dva, tri, mačka miš lovi) nas usmerja v levo in desno (lutka zaropota enkrat se vsi presedemo
8. v desno, dvakrat pa v levo).

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Zgodnje opismenjevanje je proces, ki se začne že v vrtcu. Kibernetična metoda nas je navdušila z načini dela z otroki saj ne zahteva posebnih pripomočkov ali učil, otroci se učijo s pomočjo svojega telesa.
Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Avtorja kibernetične metode sta g. in ga. Dreher, ki sta v praksi metodo preizkušala dvajset let, najprej z otroci z učnimi težavami, kasneje pa na celotni populaciji.
Za uvajanje kibernetične metode v vrtec nas je navdušila gospa Silva Škoberne, specialna pedagoginja v OŠ Prebold.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje: Kako s kibernetično metodo razvijati predšolskim otrokom sposobnosti, spretnosti in znanja.
S pomočjo kibernetične metode otroci konkretneje in lažje razvijajo sposobnosti, spretnosti in znanja.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve:

- akcijski krog: seznanitev z literaturo, zbiranje iger za zavedanje svojega telesa, razvijanje orientacije v prostoru, fine motorike. Izdelava načrta dejavnosti, ki bodo potekale 1x tedensko, vsak ponedeljek.
- akcijski krog: Igre za zavedanje lasnega telesa, igre s prsti,
- akcijski krog: prepoznavanje pojmov; leva – desna
- akcijski krog: igra in štetje s prstki z leve proti desni, izdelava didaktičnih pripomočkov

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta

- otroci imajo težave z orientacijo v prostoru
- večina jih težko prepoznava pojma levo – desno

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Kibernetična metoda je zasnovana tako, da izhaja iz otroka, iz njegovega telesa, ki je otroku dobro znano in šele nato na tem gradi abstraktna znanja. Vsebine se večinoma podajajo skozi igro in zgodbe, ki so otrokovemu dojemanju blizu.
Vzgojiteljici ugotavljava, da so otroci s pomočjo igre in učenja po tej metodi lažje in hitreje prišli do osvajanja svojih finomotoričnih spretnosti, orientacije v prostoru, na sebi, seznanjanja s svojo levo in desno stranjo (tretjina otrok je ta pojma usvojila). Spoznali so imena svojih prstkov, so z njimi spretni, usvajajo posamezna števila do deset, tako v štetju naprej kot nazaj. Veliko otrok dobro odčitava in izgovarja posamezne glasove (predvsem samoglasnike) s pomočjo piktogramov (sličice s slikami govoril pri posameznem glasu). Te glasove znajo poiskati tudi v svojih imenih, priimkih.

Obdelava podatkov
IP spremljamo z vodenjem portfolije strokovne delavke

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Projekt je v fazi, ko že lahko ugotavljamo razvoj večjih sposobnosti otrok pri orientaciji v prostoru, prepoznavanju pojma levo – desno ter boljše obvladovanje svojega telesa.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Predstavitev dela staršem na roditeljskem sestanku.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti

Možnosti uvajanja v druga področja.
Kibernetično metodo vključujemo v raznovrstne dejavnosti (predvsem v področje matematike, jezika in umetnosti).

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

OŠ Primoža Trubarja Laško
Trubarjeva ulica 20
3270 Laško

IZBOLJŠANJE RAZREDNE KLIME S POMOČJO INTERAKTIVNIH DEJAVNOSTI

2008 – 2009

Vodja inovacijskega projekta: Ana Cestnik, profesorica razrednega pouka in zgodnjega poučevanja angleškega jezika

Sodelavci: Tina Košak, profesorica angleškega in nemškega jezika, Vesna Obrez, profesorica razrednega pouka, Romana Pohar, specialna pedagoginja z otroci z motnjami v razvoju, Lidija Toplišek, profesorica slovenskega jezika

Konzulent: Brigita Rupar, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Povzetek:
Članice projektne skupine smo se trudile izboljšati osebnostno rast otroka, medsebojne odnose med otroki in s tem seveda vplivati na izboljšanje razredne klime. Prizadevale smo si, da bi njihovo okolje v razredu pričarale v kraj, kjer naj bi vladala ekonomika prijetnih občutkov, kjer se radost, žalost in spoznanje delijo.
Naše večletne izkušnje kažejo, da velikokrat zanemarjamo pomembno in precej široko področje osebnostnega razvoja otroka. Da je temu tako, krivimo pomanjkanje časa in obremenitev z drugimi, po našem mnenju bolj pomembnimi stvarmi. Učitelji lahko preko različnih dejavnosti vzpostavimo bolj enakopraven, neposreden in prijateljski odnos ter jih spoznamo učence vsestransko. Hkrati nam te dejavnosti omogočajo, da se z učenci pozabavamo in jih doživljamo bolj prijetno. Pozitivno za učence pa je ta, da pridejo v medsebojni stik in se povežejo. Osamljeni otroci vzpostavijo stik z drugimi, medtm pa se vsiljivi otroci vendarle podredijo pravilom skupine. Med njimi se razvije solidarnost, medsebojna pomoč in toleriranje različnosti.
V učni proces in razredne ure smo poskušale vplesti vedno več interaktivnih dejavnosti, ki so dosegle svoj cilj, saj smo se vsi udeleženci med igrami in po njih pogovarjali o svojih doživljanjih in počutju. Hkrati smo svoja opažanja tudi sproti zabeležili in jih interpretirali.
Za cilj projekta smo si zastavile kako izboljšati razredno klimo in s tem odnose znotraj samega razreda ter vplivati na posameznikovo dobro počutje. Izbrale smo iste teme, katere dejavnosti smo prilagodile na starost in zrelost otrok. Na začetku samega projekta smo učence o njihovi pripravljenosti k sodelovanju v projektu tudi povprašale in dobile pozitivne odgovore.

Abstract:
The members of our team have tried to improve the personal growth of a child, interpersonal relations among the students and through that - influence the classroom atmosphere. We have endeavoured to create an atmosphere of pleasant feelings in our classroom environment. An atmosphere of shared joy, sadness and knowledge.
The experience gathered over the years show that an important and a rather wide area is often neglected at schools – that of a child's personal growth. Lack of time as well as preoccupation with other things are often seen as the main reasons for this neglect.

Teachers can implement various activities to achieve a more equal, direct and intimate relationship with their students and at the same time get to know them in their integrity. These activities help us enjoy our students and build on mutual positive feelings. Students interact and bond, the isolated make their first contacts, the pushy ones eventually learn to abide the group dinamics. Team spirit, solidarity and appreciation of diversity develop in the classroom.
The team members have tried to gradually integrate interactive activities into the learning process and/or mutual class lessons. Our goal has been achieved since we managed to get our students talking about the activities they had participated in and reflecting on their feelings. Our findings have been noted down and analysed.
The goal of our project has been to improve classroom atmosphere and interrelations among the students and through that help our students feel accepted in their classroom. We chose the same topics, adapting the activities according to respective ages and maturity of the children. The students had gratefully accepted our invitation to cooperate in the project.

Ključna beseda: izboljšanje razredne klime

Problemsko stanje

Kako se problem kaže v praksi?
Ugotavljale smo, da so v posameznem razredu otroci, ki prihajajo iz različnih socialnih okolij in že od tam prinašajo s seboj različne navade, stališča in bojazni. Pogosto se je dogajalo, da so se v oddelku tvorile posamezne skupine učencev, ki so se družili in tiste, ki se niso. Znotraj oddelkov je bilo veliko norčevanja, poniževanja, osamljenosti ali pa so se podredili skupini.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Izhodišče za naše delo so bile lastne ideje. Poleg teh pa smo se naslonile na literaturo s področja socialnih veščin in socialnih iger. Osnovna literatura je bila naslednja:

- Helen McGrath, Shona Francey: Prijazni učenci, prijazni razredi. Učenje socialnih veščin in samozaupanja v razredu. Ljubljana, DZS, 1996.
- Urša Rozman: Trening socialnih veščin. Nova Gorica, EDUCA, 2006.
- Socialne igre v osnovni šoli. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1998

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako s pomočjo interaktivnih dejavnosti vplivati na razredno klimo?

Cilj projekta
Cilj projekta je bil, da s pomočjo interaktivnih dejavnosti, ki predvsem temeljijo na socialnih igrah, pogovoru in razlagi, izboljšamo klimo v šolskem okolju. Vsakega posameznika s tem vzpodbudimo, da v boljše medosebne odnose vloži tudi svoj trud. Dober rezultat dejavnosti bi vsekakor bilo boljše počutje v šoli, v razredu in s tem tudi izboljšanje osebnostnega razvoja posameznega otroka.
V ta namen smo si zastavile naslednje cilje:

- naučiti se veščine približati in pridružiti se skupini otrok ter se vključiti v njihov pogovor;
- doživljati prijetne izkušnje in sklepati nova prijateljstva;
- izboljšati svojo samopodobo;

- z različnimi igrami spodbuditi učenca k boljši aktivnosti in motiviranosti za pouk;
- učiti se pozorno poslušati;
- spoznati sebe in sošolca;
- učiti se, kako izražati svoja čustva;
- reševati medsebojne konflikte;
- naučiti se veščin pogajanja;
- učiti se pristopiti in sodelovati pri doseganju skupnega cilja.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve – kako smo dosegale posamezne cilje

Učiteljice prve in druge triade in oddelka z nižjim izobrazbenim standardom smo različne dejavnosti izvajale že med samim poukom, največ v času jutranjega kroga in pri urah spoznavanja okolja. Učiteljice predmetne stopnje so te dejavnosti priredile glede na starost otrok in jih izvajale v času razrednih ur. Poskrbeli smo tudi za druženje med učenci nižjih in višjih razredov. Zastavljene cilje smo dosegale vsakodnevno ali pri skupnih srečanjih razredničarke s svojimi učenci. Priprave za izvajanje dejavnosti smo si pripravile sproti. Zapisovale smo tudi naša opažanja in odzive otrok pri dejavnostih.

Naš namen je bil izboljšati medosebne odnose v razredu in s tem vplivati na boljšo razredno klimo. Dejavnosti, s katerimi smo to poskušale doseči, smo izvajale pri samem pouku in pri razrednih urah.

Strokovni delavci, ki bolje poznamo učence prve in druge triade ter učence z oddelka z nižjim izobrazbenim standardom opažamo, da so le-ti med šolskim letom postali bolj zadovoljni, dovzetnejši za druge, prijaznejši do sošolcev in samozavestnejši. Učenci tretje triade so potrebovali več vzpodbude, predvsem pri reševanju konfliktnih situacij in sprejemanju njihovih rešitev.

Obdelava podatkov

Pri izvajanju so sodelovali učenci prve triade, petih in devetih razredov in učenci iz oddelka z nižjim izobrazbenim standardom. Izbrani so bili razredi, kjer smo opažale težave v medosebnih odnosih, nelagodno počutje v razredu in s tem tudi slabšo razredno klimo.

Podatke oziroma rezultate smo izbirale tako, da je vsaka po izvedbi določene dejavnosti ali celotne ure pripisala svoje mnenje in mnenje otrok. Opazovale smo tudi odzivanje otrok med samo izvedbo dejavnosti. Vsaka priprava je vsebovala vse potrebne podatke. Dodale smo jim še evalvacijo izvedbe dejavnosti.

Rezultati so bili vidni na samem odzivu otrok, njihovem vedenju, počutju, sprejemanju sebe in ostalih sošolcev ter razvoju osebnostne rasti učencev.

Ugotovitve in spoznanja

Učitelj mora biti dober povezovalec dejavnosti, jasen pri dajanju navodil in pozitivno naravnan pri vzpodbudah in je le zunanji opazovalec. Zelo učinkovita je povratna informacija in pogovor med učenci po izvedeni dejavnosti. Sproščenost je večja v naravnih in konkretnih situacijah kot zaigranih (igra vlog). Veliko učencev težko navezuje stike drug z drugim. Igre za motivacijo so zelo uspešne pri otrocih na razredni stopnji. Na predmetni stopnji se že kažejo razlike med spoloma in v pripravljenosti sodelovanja med njima. Starejši kot so otroci, težje jih je pripraviti k sodelovanju.

Ugotavljamo, da so prijateljske vezi med učenci globlje, razvijejo se močnejša čustva ter navezanost med njimi. Razvijajo se skupni interesi. Vsak posameznik izpolni nalogo in je s tem zadovoljen. V razredu se otroci oziroma učenci počutijo bolj varne in sprejete.

Širjenje novosti

Razne že izvedene dejavnosti bomo uporabljale tudi naprej pri učnih in razrednih urah. Projekt smo predstavile tudi sodelavkam in sodelavcem. Naše izkušnje in dejavnosti, ki smo jih izvajale v projektu, bodo lahko uporabljali tudi sami pri učnih urah.
Še enkrat poudarjamo, da lahko dober učitelj v svojem razredu res ustvari srečen prostor, v katerem se vsi počutijo prijetno in varno. Pri tem pa ne smemo pozabiti na čustveno plat posameznika.

OŠ Primož Trubar Velike Lašče
Šolska ulica 11
1315 Velike Lašče

SODELOVALNI NAČIN SODELOVANJA S STARŠI

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Branka Levstik, prof. razrednega pouka

Konzulent: mag. Metoda Kolar, ZRSŠ, od 1. sept. 2008 OŠ Primož Trubar

Povzetek:
Inovacijski projekt je zasnovan kompleksno, saj zajema novosti v sodelovanju šole s starši, kar je nadgradnja drugačnega načina poučevanja. Učitelji in starši imamo isti cilj, da otrok napreduje optimalno v obsegu svojih zmožnosti. Zavedamo se, da pravi partnerski odnos med učitelji in starši pripomore k maksimalnemu napredku otroka.
Problem sodelovanja med šolo in starši je bil do neke mere vedno prisoten, trenutno pa predstavlja aktualen in pereč problem naše družbe. Pričakovanja in zahteve staršev in učiteljev se razlikujejo (Kolar, 2005). Potrebno je iskati drugačne načine sodelovanja.
V projektu smo v izhodišču izhajali iz znanih in uveljavljenih metod sodelovanja s starši, vendar po metodah sodelovalnega učenja, katerega uporabljamo pri vzgojno izobraževalnem procesu. Starši so bili seznanjeni z metodami sodelovalnega učenja, prav tako pa tudi s prednostmi te oblike pri pouku. Učitelji se zavedamo, da večina staršev na sestankih ni sproščena ali ni pripravljena svojega stališča izraziti vpričo drugih. Zato smo metode sodelovalnega učenja prenesli na roditeljske sestanke tako, da so sama srečanja potekala po sodelovalnih metodah in da nobeden od staršev ni bil izpostavljen.
V našem akcijskem raziskovanju je v šolskem letu 2007/08 sodelovalo 16 staršev 3. razreda. Raziskovalno vprašanje se je glasilo: Kateri načini sodelovanja bi pripomogli k boljšemu odnosu? Naša študija je bila razdeljena na 4 faze. Na prvem srečanju smo predstavili projekt staršem nato smo staršem predstavili sodelovalno učenje in sledilo je konkretno delo. Starši so sooblikovali vzgojni načrt in pripravili zaključek šolskega leta. Ob vprašalniku, ki so ga izpolnjevali povsem anonimno, se je pokazalo, da so z delom na roditeljskih sestankih zadovoljni in da imajo zaupanje v razredničarko, s tem pa se poveča tudi stopnja medsebojnega zaupanja in spoštovanja. Spoznali pa so tudi način dela, ki ga niso poznali.
Rezultati ankete še niso bili predstavljeni širši javnosti, le staršem 3. razreda in vodstvu šole.

Abstract:
The innovation project concept is complex, as it involves novelties in parent-school cooperation as an upgrade of a different teaching approach. Teachers and parents have the same goal, which is for the child to develop optimally within her abilities. We are aware that a true teacher-parent partnership contributes to a child's maximal progress.
While the problem of parent-school cooperation has always been present to a certain extent, it is now a topical and burning issue of our society. The expectations and demands of parents and teachers differ (Kolar, 2005). New cooperation methods are required. Although our project was primarily based on familiar and recognized methods of parent cooperation, it followed the methods of cooperative learning used in the educational process. Parents had been acquainted with cooperative learning methods and the benefits of their use in the classroom. Teachers are aware of the fact that most parents attending meetings are not relaxed or willing to express their views in front of an audience. For this reason cooperative

learning methods were transferred to parental meetings in such a way that the meetings themselves followed the same methods, so that no parent was exposed.
16 parents of class 3 participated in our research in the school year 2007/08. The research question was: Which cooperation methods would contribute to a better relationship? Our study was divided in four phases. At the first meeting the project, then cooperative learning was presented to the parents, followed by actual work. The parents helped to form the educational plan and prepared the end-of-the-school ceremony. The questionnaire, which was anonymous, showed that the parents were pleased with the work done at parental meetings and that they trusted the class teacher, whereby the rate of mutual trust and respect was also enhanced. They also became familiar with a work method not known to them until then.
The outcome of the survey has not yet been presented to general public apart from class 3 parents and the school board.

Ključne besede: sodelovanje - starši, učenci in učitelj

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Starši so na roditeljskih sestankih večinoma zgolj pasivni poslušalci. Zelo neradi se izpostavljajo pred drugimi, zato komunikacija večkrat ni obojestranska. Vsi pa si želimo sodelovanja staršev, ker le z dobrimi partnerskimi odnosi pomagamo otroku in mu ponudimo maksimalen napredek pri vzgojno izobraževalnem delu.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
V kolikšni meri bi drugačen način sodelovanja s starši pripomogel k boljšemu partnerskemu odnosu med starši in šolo?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Starši v šoli pričakujejo za svojega otroka maksimalno znanje in dobro počutje. Želeli smo, da bi se tudi straši vključil v sam proces in da bi bili aktivni pri načrtovanju življenja v šoli in ne zgolj pasivni poslušalci na roditeljskih sestankih. Za boljše rezultate in sodelovanje pa se morajo tudi starši zavedati, da imajo tudi oni kot posameznik v skupini odgovornost. Tako starši z učiteljem težijo jasnemu cilju.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

srečanja	vsebina	cilji
1	**Predstavitev IP staršem .** **Predstavitev sodel. učenja na rodit. sestanku.**	➢ **seznaniti starše s cilji in namenom projekta,** ➢ **motivirati starše za sodelovanje**

2	**Metode sodelovalnega učenja.**	➢ **seznaniti starše s sodelovalnimi metodami dela**
3	**Pravila obnašanja v razredu.**	➢ **sodelovanje staršev pri postavitvi razr. pravil**
4	**Razredna pravila in priprava zaključne prireditve**	➢ **seznanitev z učinki (pravila delovanja v razredu),** ➢ **sodelovanje staršev v zaključni prireditvi**
5	**Zaključna prireditev Predstavitev projekta.**	➢ **sodelovanje staršev in učencev,** ➢ **seznanitev z ugotovitvami.**

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Iz vprašalnika, ki so ga starši reševali, je bilo razvidno, da so z delom v šoli zadovoljni, da cenijo trud razredničarke, da jim je bil način dela na sestankih všeč, saj so lahko izrazili svoje mnenje, čeprav se niso sami izpostavili pred celo skupino.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
Sodelovali so učenci 3. a razreda in njihovi starši. Vsi starši so v začetku leta dali soglasje za projekt in tako je sodelovalo vseh 16 staršev.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
V začetku smo izvedli intervju s starši in tako zbrali začetne podatke.
Na koncu je sledil vprašalnik, ki je bil pripravljen posebej za projekt.

Prikaz rezultatov
Starši se v šoli dobro počutijo, če je razrednik pošten, pokaže pravilen in strpen odnos do otroka, je prijazen, ne sramoti in ne žali. razrednik naj bi bil vedno pripravljen poslušati, naj bi bil strpen in prijeten. Starši so tudi zadovoljni z obveščanjem, da so vedno na tekočem z aktivnostmi, ki so še poleg pouka. Veseli so, če otrok rad hodi v šolo in tudi otrok zaupa razredničarki.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Večje zaupanje staršev v razrednika. Stopnja zaupanja se je zvišala, ker smo skupaj načrtovali in se pogovarjali. Vsi so bili aktivni udeleženci v procesu.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Starši zaupajo razredniku, saj se tako oni kot otroci v šoli dobro počutijo.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Sodelovalno učenje smo prenesli iz razreda tudi na sodelovanje s starši. starši so tako ob konkretnem delu spoznali sodelovalno učenje, hkrati pa so tudi sami sodelovali in pripomogli k boljšemu in prijetnejšemu medsebojnemu donosu v relaciji z učiteljem, oz. razrednikom.

Možnosti uvajanja v druga področja
- vrtec
- v kolektivu
- sodelavcem v drugih šolah

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Sodelovalno učenje je v današnji družbi zelo pomembno. Tega bi se morali zavedati vsi učitelji in to vpeljevati v svoje vzgojno izobraževalno delo. Današnji čas ne podpira individualistov, temveč teži k timskemu delu. Pri sodelovalnem delu se vsak posameznik lahko uveljavi, pomembno pa je, da se v skupini počuti varnega.

Literatura

Glasser,W. Dobra šola, Radovljica: RIC,1994
Intihar, D., Kepec, M. Partnerstvo med šolo in domom, Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2002
Kolar, M. Komuniciranje med šolo in starši kot element kakovosti v vzgoji in izobraževanju, magistrsko delo, 2005
Peklaj, C. s sodelavkami. Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. 1. izdaja. Ljubljana: DZS, 2001
Požarnik,B. Marentič Psihologija učenja in pouka. 1. izdaja. Ljubljana: DZS, 2000
Pšunder, M. Kaj bi učitelji in starši še lahko vedeli. 1. natis. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 1998
Razdevšek Pučko, C. Kakšnega učitelja potrebuje (pričakuje) današnja (in jutrišnja) šola? Ljubljana, Sodobna pedagogika, 2004, str. 55

Osnovna šola Raka
Raka 36
8274 Raka

AKTIVNOST IN KREATIVNOST – POPOTNICA ZA ŽIVLJENJE

Vodja inovacijskega projekta: Rosvita Juh Košir, univ. dipl. ped., prof. zgo.

Sodelavci: Branko Košar, dipl. ing. les., Marijana Pavlovič, prof. bio. in soc., Barbara Šešet, prof. ang., Slavka Tomažin, prof. šp. vzg., Majda Zidarič, učit. slo., Mojca Tomše Žibert, prof. slo.

Konzulent: dr. Anton Polšak, Zavod RS za šolstvo, OE Novo mesto

Povzetek:
V prispevku predstavljamo potek in rezultate inovacijskega projekta, ki je potekal na OŠ Raka v šolskem letu 2007/2008. Izhodišče projekta je želja učiteljev, da bi povečali aktivnost učencev pri vseh šolskih dejavnostih. V mislih imamo učenca, ki bi sodeloval, bil aktiven in dajal učitelju povratno informacijo o dejavnostih, ki se jih udeležuje. Naša hipoteza je, da bo učenec, ki bo imel večjo možnost vplivati na šolske dejavnosti, tudi bolj motiviran, soodgovoren, aktiven in nenazadnje bolj zadovoljen, kar navaja že B. Marentič Požarnik (2003: 12-13). Z različnimi dejavnostmi smo skušali učence spodbuditi k aktivnemu in kreativnemu šolskemu in domačemu delu ter redni pripravi nanj.

Ključne besede: aktivnost, kreativnost, motivacija, akcijsko raziskovanje

Problemsko stanje

Učitelji na naši šoli vsako leto opažamo, da so učenci premalo aktivni, kreativni in samostojni pri pouku, interesnih dejavnostih in podaljšanem bivanju ter pri aktivnostih skupnosti učencev. Premalo izražajo svoja mnenja in želje, čakajo pobude učiteljev, pasivno poslušajo razlago, ne pišejo redno domačih nalog in večkrat izražajo nezadovoljstvo zaradi neuspeha v šoli ter neupoštevanja njihovega mnenja. Starši večkrat potarnajo, da so njihovi otroci preobremenjeni in da se na šolsko delo neredno pripravljajo.
Zato smo skušali podpirati kreativnost v smislu, ki ga navaja de Bartolomeo Tiriticco (1996: 178): »Kreativnost ponuja človeku največjo možno izbiro svobode. Zahvaljujoč kreativnosti bomo prenehali biti *kopije* ali *modeli* in postali osebe, ki v vedno novih aktivnostih najdejo nov obraz.«
Odločili smo se za akcijsko raziskovanje, ki se vse bolj uveljavlja tudi kot metoda posodabljanja pedagoške prakse (Komljanc, Kramer 1996; Koželj 2001: 3). Akcijsko raziskovanje je namenjeno reševanju praktičnih problemov, torej izboljšanju prakse, vendar se pri tem vedno znova vzpostavlja povezava s teorijo, saj je vsaka znanstvena ugotovitev v končni fazi vredna samo toliko, kolikor se uresniči v praksi. Lewin je opisal akcijsko raziskovanje kot dinamičen proces, ki sloni na individualnem učenju posameznega praktika in je sestavljen iz (neskončnega) niza korakov v spirali, katerih vsak sestoji iz načrtovanja, akcije v zaželeni smeri, opazovanja in ocene doseženega rezultata. Proces se začne, ko uporabnik ugotovi, da z nečim ni zadovoljen oz. želi nekaj spremeniti (Pahor 2007: 3).

Cilj projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako motivirati učence za aktivno in kreativno delo pri pouku in redni pripravi nanj ter ob dnevih dejavnosti?

Cilji inovacijskega projekta:

- Učenci bi samostojno izdelali tematsko številko šolskega glasila.
- Učence in učenke motivirati za redno in samostojno pisanje domačih nalog.
- Spodbujati ustvarjalnost, aktivnost, samostojnosti in motivacijo z izdelovanjem uporabnih predmetov pri tehniškem krožku.
- Z aktivnejšimi metodami dela vplivati na dosežke in počutje učencev pri pouku in povečati aktivnost učencev pri pouku in aktivirati za delo tudi manj motivirane učence.
- Sodelovanje učencev pri izboru primerne gledališke igre, čim bolj samostojna priprava scene, vabil, plakatov, gledaliških listov ter aktivna in kreativna interpretacija svojega lika oz. vloge.
- Izboljšati počutje učencev na šoli.
- Razvijanje timskega dela, odgovornosti in vztrajnosti.

Potek dela

Projektni tim je sestavljalo 7 učiteljic in učitelj 2. in 3. triletja, ki smo izvajali projekt na različnih področjih in preko različnih dejavnostih pri pouku (biologija, kemija), interesnih dejavnostih (tehniški krožek, gledališki klub, šolsko novinarstvo, skupnost učencev) in podaljšanem bivanju. Člani tima smo na skupnih srečanjih ugotavljali in razpravljali o obstoječem stanju ter potrebnih spremembah. Izdelali smo akcijski načrt za izvedbo projekta. S projektom smo seznanili vse učitelje, starše in učence. Člani tima so izvajali projekt vsak na svojem področju. Konzulent je spremljal naše delo ter nas usmerjal.

Delo po področjih/podprojektih
Učenci so se zavedali, da na nekatere dele življenja v šoli ne morejo imeti vpliva (npr. na število dni pouka in število ur pouka ipd.). Skupaj smo poiskali področje, kjer bi se učenci lahko z aktivnim in kreativnim delovanjem vključili v »dogajanje« na šoli, in sicer pri **organizaciji šolskih prireditev** ter **sooblikovanju razstav** na šolskem hodniku in v skupnem prostoru.

Z **nerednim pisanjem domačih nalog** se učitelji srečujemo na naši šoli vedno bolj pogosto. Učenci so na začetku projekta povedali, da se jim veliko domačih nalog zdi nesmiselnih in nepotrebnih, da niso motivirani za redno pisanje domačih nalog, da naloge velikokrat prepišejo od sošolcev med odmori. Med možnimi rešitvami tega problema smo poskusili z metodo, da so učitelji in učiteljice v razredno razpredelnico vsakodnevno beležili dano domačo nalogo ter učence in učenke, ki domače naloge niso napisali. Na podlagi podatkov iz razpredelnice smo naredili statistično obdelavo podatkov ter starše pisno obvestili, kolikokrat v enem mesecu njihov otrok ni napisal domače naloge. S tem smo želeli, da imajo tudi starši nadzor nad rednim pisanjem domačih nalog svojih otrok.

Učinek spremljanja smo skušali povečati tako, da so se lahko učenci in učenke, ki so v enem mesecu napisali vse domače naloge, v naslednjem mesecu pri dveh predmetih dogovorili za datum ustnega ocenjevanja znanja, ki jim je najbolj ustrezal. Za učence in učenke, ki so bili

brez domače naloge, smo se s skupno s starši dogovorili, da bodo v odmoru za kosilo oz. po pouku ostali v šoli in pod nadzorom napisali nenapisano nalogo.

Novost **gledališke igre**, ki so jo pripravili učenci v okviru gledališkega kluba, je bila v tem, da je bila ta povsem njihov izdelek. Igra je sicer temeljila na literarni predlogi, a so jo sproti prilagajali in izboljševali tako dolgo, dokler z novo varianto niso bili povsem zadovoljni. Sami so tudi izbrali glasbo, izdelali koreografije za spremljajoče plese, izdelali enostavne kulise, pripravili power point predstavitev evropskih mest kot del kulise idr.

Naslednje inovativno področje našega dela je bil **tehniški krožek**. Pri izdelovanju različnih izdelkov je mentor učencem podal nekaj začetnih zamisli in standardnih zakonitosti o izdelku, nato pa jih je spodbujal, da **samostojno najdejo pot** od svoje zamisli o obliki izdelka preko logičnega sosledja izdelavnih postopkov do končnega izoblikovanja izdelka.

Spet drugačen problem je bil zaznan pri **biologiji in kemiji**. Tam se je učiteljica pogovorila z učenci o njihovem počutju med urami. Učenci so zlasti izpostavili za njih premalo aktiven pouk. Nato so skupno pripravili predloge za njihovo večjo aktivnost in iz tega smo na ravni projekta naredili skupni načrt za aktivnejše ure (ponavljanje snovi na začetku ure, ki ga pripravijo učenci sami, sodelovalno učenje bolj motiviranih in uspešnejših učencev in manj motiviranih učencev).

Nove možnosti še aktivnejše udeležbe učencev smo ugotovili tudi pri **novinarskem krožku**. Učenci šolski novinarji so se odločili, da bodo ustvarili tematsko številko šolskega glasila. Pripravili so nasvete za branje, učitelje so spraševali o njihovem odnosu do branja, pogovarjali so se s knjižničarko in ravnateljico, mlajši so prebrane knjige ilustrirali.

Zadnje področje, kjer smo vpeljali spremembe, je **podaljšano bivanje**. Tam so se učenci dlje časa pripravljali na dramatizacijo gledališke igre *Gledališče živalskega vrta*. Samostojno so izdelali sceno, vabila, plaketa in gledališke liste. Odigrali so tri predstave za vrtec, učence 1. triletja in starše.

Obdelava podatkov

V našem inovacijskem projektu so sodelovali učenci 5. razreda osemletke in 3. triletja, učenci 3. skupine podaljšanega bivanja (4. in 5. r.) ter učitelji 2. in 3. triletja. Podatke smo zbirali tako, da smo v proces delovanja vključili vse vpletene strani: učence, učitelje in starše (triangulacija). Izvedli smo pogovor s starši, učenci in učitelji, oblikovali tabelo za beleženje nenapisanih domačih nalog, opazovali dejavnosti, izpolnjevali anketne vprašalnike on o napredku obveščali starše. Med potekom dejavnosti, še zlasti pa po koncu, smo podatke analizirali, jih statistično obdelali in ovrednotili.

Ugotovitve in spoznanja

Naša ključna spoznanja so naslednja:

- Odstotek **nenapisanih domačih nalog** se je pri učencih od 5. do 9. razreda zmanjšal. Veliko učencev je pokazalo večjo stopnjo motiviranosti pri pisanju domačih nalog, vse učence pa, seveda, nismo uspeli prepričati. Podprojekt je potrdil, da morajo biti domače naloge sestavni del učnega procesa, ne pa biti same sebi namen.
- V **okviru skupnosti učencev** so učenci postali bolj zadovoljni, ker so lahko dajali svoje ideje in pobude. Zlasti pomembno je, ker so bile večinoma tudi realizirane.

- Pri **interesnih dejavnostih** (šolsko novinarstvo, tehniški krožek, gledališki klub) so bili učenci bolj motivirani za delo, saj so z lastno aktivnostjo in kreativnostjo oblikovali in izvajali dejavnosti.
- S **sodelovalnim učenjem** pri pouku se je počutje učencev izboljšalo, postali so solidarnejši, odgovornejši, bolj samostojni in samozavestni. Pouk se je učencem zdel zanimivejši, postali so aktivnejši, učitelj pa se je lahko posvetil posamezniku, ker je ostale pritegnilo sodelovalno učenje.
- Šolsko okolje se je na spremembe ob izvedbi **projekta** šolske skupnosti odzvalo pozitivno. Učenci, učitelji in ravnateljica so se na primer pogosto ustavljali ob razstavah, ki so jih učenci pripravljali ob nekaterih praznikih ter bodisi prebirali zanimive misli ali pa občudovali lepe sličice.
- Učenci so na zelo sproščen način pridobili pomembne izkušnje s **tehniškega področja**: znanja in izkušnje o lastnostih in značilnostih posameznih materialov, veščine o rokovanju z orodji in stroji, povečali so svoj ustvarjalni in kreativni potencial, povečali so čut za timsko delo in sodelovanje ter ročne spretnosti. Pri učencih je bilo čutiti prijetno *delovno-ustvarjalno* klimo, krožek so obiskovali redno in z veseljem.
- Iz **celotnega projekta** smo ugotovili, da je začrtana pot uspešna. Inovacijski projekt je, po naših ugovotitvah, optimalna oblika posodabljanja pouka, saj še tako majhna inovacija sproži velike spremembe pri poučevanju, učenju in počutju učencev. Učitelji smo postali bolj pozorni na način dela, več časa posvečamo opazovanju svojega dela, refleksijam po opravljenem delu, bolj smo pripravljeni spremeniti metode dela, če vidimo, da naš ustaljen način dela ne prinaša zadovoljivih rezultatov. Po drugi strani pa so postali učenci aktivnejši, bolj samozavestni in tudi bolj kritični do lastnega dela.

Širjenje novosti

Člani projektne skupine smo o poteku in ugotovitvah inovacijskega projekta seznanili strokovne delavce šole, učence in starše.Nova znanja in izkušnje bodo izhodišče za naše nadaljnje delo. Primer naše *dobre prakse* lahko uporabijo učenci in učitelji, mentorji interesnih dejavnosti in šolske skupnosti ter podaljšanega bivanja.

Literatura

Čagran, B. Didaktični in ergološki vidiki domačih šolskih obveznosti. Sodobna pedagogika. 3-4, 182 – 199. ISSN 0038-0474.
De Bartolomeo, M. in Tiiticco, M. vsebine in problemi sodobne pedagogike. Nova Gorica: Educa, 1996. ISBN 961-6039-20-2.
Dyer, W. Dragulj v tebi. Kranj: Ganeš, 2000. ISBN 961-200-025-5.
Kemija v šoli, letnik 19, št. 4, december 2007. Biteks: Ljubljana.
Peale, N. V. Moč pozitivnega mišljenja. Celje: Mohorjeva založba, 1992. ISBN 86-75-77-085-5.
Poslikava obraza: ustvarjalne ideje za pustne maske: korak za korakom do čudovitih poslikav. 1. ponatis. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2006. ISBN 86-365-0600-X.
Maretič Požarnik, B. konstruktivizem – kažipot ali pot do kakovostnejšega učenja učiteljev in učencev. V: Konstruktivizem v šoli in izobraževanja učiteljev, Center za pedagoško izobraževanje FF, str. 12-13.
Manning, M. in Granstrom, B. Šola igre. Tržič: Učila, 1999. ISBN 961-233-244-4.
Miličinski, F. Gledališče živalskega vrta. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994. ISBN 86-11-14016-8.

Osnovna šola Roje
Kettejeva 15
1230 Domžale

VPLIV REDNE VADBE NA GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Romana Andrejka Kavčič, profesorica defektologije

Sodelavci: Primož Ahahčič, profesor športne vzgoje, Marjanca Bogataj,profesorica defektologije, Urška Grilc, profesorca defektologije, Marta Krt, profesorica defektologije, Ljubo Miličevič,predmetni učitelj telesne vzgoje, Martina Volčini, profesorica defektologije

Konzulenta: Nives Markun Puhan, ZRSŠ, Tjaša Filipčič, PEF

Povzetek:
V okviru inovacijskega projekta Vpliv redne vadbe na gibalne sposobnosti otrok s posebnimi potrebami, smo želeli pozitivno vplivati na motorične sposobnosti otrok in mladostnikov z motnjo v duševnem razvoju.
V projekt je bilo vključenih 22 otrok in mladostnikov z motnjo v duševnem razvoju iz oddelkov vzgoje in izobraževanja na OŠ Roje ter OŠ Gustava Šiliha.
Motorične sposobnosti otrok ter mladostnikov v starosti od 8-15 let smo preverili s testnim inštrumentarijem ABC gibanje, izbranimi nalogami iz športno-vzgojnega kartona in testom vodenja košarkarske žoge.
Redno vadbo, ki je temeljila na programu Gibanje in športna vzgoja za posebni program vzgoje in izobraževanja, smo načrtovali v obdobju od oktobra 2007 do maja 2008, katere ustreznost smo na koncu preverili s ponovnim merjenjem motoričnih sposobnosti.
Po analizi rezultatov smo ugotovili, da smo uspešno razvijali motorične sposobnosti učencev, vendar ne vseh sposobnosti enako uspešno. Opazimo tudi, da so otroci in mladostniki iz OŠ Gustava Šiliha na vseh testih uspešnejši kot iz otroci in mladostniki iz OŠ Roje.
Za uspešno razvijanje motoričnih sposobnosti otrok ter mladostnikov z motnjo v duševnem razvoju so pomembna individualna navodila, demonstracija in spodbuda, dodatni pomočniki pri vadbi, veliko število ponovitev motorične naloge in ozko področje vadbe, ki mora biti redna, sistematična ter motivacijska.

Ključne besede: gibalne sposobnosti, otroci s posebnimi potrebami, motnja v duševnem razvoju, vadba.

Abstract:
In the range of innovatory project Influence of regular exercise on motion abilities of children with special needs our aim was to make positive impact on motion abilities of handicapped children and adolescents.
22 children and adolescents with mental disturbance from primary schools Roje and Gustav Šilih were included in the project.
Motion abilities of children aged 8-15 were tested with ABC movement, selected sport-educational exercises and guidance of the basket ball.

Regular exercise, based on the programme Movement and sports education for special educational programme, was planned for the period from October 2007 to May 2008. The efficiency of exercise was tested with repeated measuring of motion abilities.
Analysis of the results indicated successful progress in motion abilities of children but not all on the same level. Children and adolescents from primary school Gustav Šilih were more successful in the tests than their coevals from primary school Roje.
For successful progress in motion abilities of children and adolescents with mental disturbance the following is of great importance: individual instructions, demonstration and encouragement, additional assistants at the exercise, a large number of repetitions of motion exercise and narrow field of exercise which must be regular, systematic and motivating.

Key words: motion abilities, children with special needs, mental disturbance, exercise

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
V naši šoli v oddelkih vzgoje in izobraževanja poteka 4 krat tedensko redna gibalna športna vzgoja po programu pod vodstvom učiteljev defektologov in učitelja športne vzgoje. Vendar smo opažali, da mladostniki iz oddelkov na področju gibalnih sposobnosti zelo malo napredujejo ali pa sploh ne.
Tisti, ki se z njimi ne srečujejo vsak dan, ali pa imajo z otroki z motnjo v duševnem razvoju malo izkušenj, bi jim radi prihranili katero nevšečnost - na primer napor pri gibalno/športnih dejavnostih, saj imajo otroci z motnjo v duševnem razvoju vedno težave tudi na gibalnem področju. Vendar pa je potrebno upoštevati dejstvo, da je potreba po gibanju ena osnovnih potreb vsakega človeka. Zato imajo tudi otroci z motnjo v duševnem razvoju, tako kot njihovi vrstniki, pravico do kakovostne športno gibalne dejavnosti. Potrebno je poznati in upoštevati zakonitosti in potrebne prilagoditve športne vadbe, izbrati ustrezne učne metode in oblike, ustrezne pripomočke in predvsem najti različna sredstva motiviranja.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Napredovanje otrok z motnjo v duševnem razvoju tudi na področju gibalno športne vzgoje zagotovo poteka po majhnih, neznatnih korakih, velikokrat se popolnoma ustavi, zgodi se celo, da otrok v nekem obdobju tudi nazaduje. Vendar nikoli ne moremo z gotovostjo trditi, da je nekdo že dosegel najvišjo raven svojih sposobnosti in znanja, zato velja pravilo, da nikoli ne obupajmo. Ponudimo jim malce več kot trenutno zmorejo in jim predvsem omogočimo dovolj pogosto ponavljanje gibalnih dražljajev in spodbud. Le tako lahko pričakujemo, da bo delo uspešno in učinkovito tudi za njihovo zdravje. V zadnjih letih sta dva pomembna premika bistveno spremenila pristop k otrokom z gibalnimi težavami:

- skrb za otroke, ki imajo težave na področju gibanja, se je povečala;
- prepoznavanje in pomoč otrokom z gibalnimi težavami sta danes z zakonom predpisana

(Markun Puhan, N., 2007).

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako redna vadba vpliva na gibalne sposobnosti otrok s posebnimi potrebami?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Otroci in mladostniki, ki so bili vključeni v naš projekt, obiskujejo oddelke vzgoje in izobraževanja, kjer se šolajo po posebnem programu vzgoje in izobraževanja. Ti otroci in

mladostniki imajo poleg težav na drugih področjih, zelo pogosto tudi težave na gibalnem področju.

Zato smo v okviru našega projekta želeli ugotoviti, ali z redno in motivacijsko vadbo otrok in mladostnikov z motnjo v duševnem razvoju, lahko izboljšamo začetno stanje njihovih osnovnih motoričnih sposobnosti ter razvijati njihove motorične sposobnosti.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

1. IZHODIŠČNA IDEJA/ PROBLEM/RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

Kako redna vadba vpliva na gibalne sposobnosti otrok s posebnimi potrebami?

2. OPIS/RAZLAGA DEJSTEV

V šoli v oddelkih vzgoje in izobraževanja sicer poteka po programu redna gibalna športna vzgoja pod vodstvom učiteljev defektologov in učitelja športne vzgoje, vendar smo opažali, da mladostniki iz oddelkov na področju gibalnih sposobnosti zelo malo napredujejo ali pa sploh ne. Zato smo v okviru projekta želeli zabeležiti začetno stanje gibalnih sposobnosti otrok in mladostnikov v oddelkih vzgoje in izobraževanja, redno izvajati program načrtovane vadbe in nato ob koncu leta ponovno z zaključnim testiranjem preveriti stanje gibalnih sposobnosti otrok n mladostnikov vključenih v projekt.

3. NAČRTOVANJE

Delo projekta smo načrtovali na dveh timskih sestankih, in sicer konec maja in v začetku septembra, na Zavodu za šolstvo, kjer smo se sestali strokovna konzulentka ZRSŠ, prostovoljna strokovna konzulentka s Pedagoške fakultete ter vodja projekta z naše šole.
Na načrtovalnih sestankih smo opredelili problem, postavili akcijsko vprašanje, cilje ter hipoteze, pripravili kriterije za preverjanje učinkovitosti, pregledali testno baterijo in program vadbe. Usklajevanje in načrtovanje s strokovnima konzulentkama je nato potekalo preko celega leta, nabolj pogosto preko elektronske pošte.
Učitelji na naši šoli, ki smo izvajali vadbo po programu, smo bili v stalnem osebnem kontaktu ter se sprotno dogovarjali o morebitnih težav ali spremembah. Z učiteljem osnovne šole Gustava Šiliha, kjer je vzporedno potekal naš projekt, sva delo načrtovala in usklajevala po telefonu ter elektronski pošti. OŠ Gustava Šiliha smo povabili k sodelovanju zato, da bi bila eksperimentalna skupina otrok in mladostnikov večja in bi lahko primerjali obe skupini med seboj.

4. UVAJANJE AKCIJE

- Oktober 2007: Začetno testiranje
- November 2007: Ponovno začetno testiranje z izbranimi nalogami ABC instrumentarija
- Oktober 2007 – maj 2008: Redna vadba po programu
- Marec 2008: Poletno poročilo projekta in predstavitev projekta na polletni refleksiji na ZRSŠ
- Junij 2008: Zaključno testiranje, analiza rezultatov in končno poročilo o projektu
- Avgust 2008: Strokovni prispevek o projektu

a) SPREMLJANJE UČINKOV

Napredek otrok smo spremljali z naslednjim testnim instrumentarijem:
- s testnim inštrumentarijem ABC (Henderson in Sugden, 2005)
- z izbranimi testnimi nalogami iz športnovzgojnega kartona (ŠVK), (Strel, Ambrožič, Kondrič, Leskošek, Štihec, Šturm; 1996) in
- s testom vodenja košarkarske žoge, ki se uporablja tudi v okviru specialne olimpijade.

b) RAZLAGA UČINKOV

Razvijali smo motorične sposobnosti učencev, vendar ne vseh sposobnosti enako uspešno. Rezultati pri večini testov pokažejo napredek. Napredka v rezultatih pa ne opazimo za OŠ Roje pri skoku v daljino (graf 5), poligonu nazaj (graf 6) in testu vodenje košarkaške žoge (graf 9) ter pri OŠ Gustava Šiliha pri testu lovljenja vrečke fižola (graf 13). Vendar je pomembno pri testu lovljenja vrečke fižola pripomniti, da so otroci iz Gustava Šiliha že na začetnem testiranju dosegli visoke rezultate (8,6 uspešnih ulovitev od 10 možnih).

Z redno in motivacijsko vadbo lahko izboljšamo začetno stanje, vendar mora biti področje, ki ga treniramo zelo ozko določeno. V okviru projekta smo testirali široko paleto motoričnih sposobnosti (graf1 - graf 14) otrok ter mladostnikov z zmerno motnjo v duševnem razvoju. Kljub temu, da pri večini testnih nalog otroci napredujejo, so ti napredki majhni in bi bili sigurno večji, če bi se odločili za trening ožjega področja oziroma točno določene motorične sposobnosti.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta

Na prvem testiranju se izkaže, da je ABC instrumentarij po starostnih skupinah prezahteven za našo populacijo. Prav tako smo ugotovili, da bi ABC testiranje moralo potekati z individualnim pristopom in ne skupinskim, kot smo načrtovalil. Zato smo začetno testiranje ponovili v individualnih okoliščinah z izbranimi nalogami - enotnim instrumentarijem za vse otroke in mladostnike, ne glede na njihovo starost.

Večina otrok in mladostnikov z motnjo v duševnem razvoju pri vadbi potrebuje individualna navodila, demonstracijo in spodbudo. Zato je vadba uspešnejša z dodatnimi pomočniki, saj na tak način lahko udeleženci pridejo večkrat »na vrsto«, imajo več možnosti za ponovitev. Na splošno je prav ponavljanje je pri motoričnem učenju zelo pomembna komponenta, to pa še toliko bolj velja za otroke in mladostnike z motnjo v duševnem razvoju.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

- Razvijati specifične motorične sposobnosti učencev

Z redno, načrtno vadbo smo želeli vplivati na razvijanje motoričnih sposobnosti učencev, vendar ne vseh sposobnosti enako uspešno. Rezultati pri večini testov pokažejo napredek. Napredka v rezultatih pa ne opazimo za OŠ Roje pri skoku v daljino (graf 5), poligonu nazaj (graf 6) in testu vodenje košarkaške žoge (graf 9) ter pri OŠ Gustava Šiliha pri testu lovljenja vrečke fižola (graf 13). Vendar je pomembno pri testu lovljenja vrečke fižola pripomniti, da so otroci iz Gustava Šiliha že na začetnem testiranju dosegli visoke rezultate (8,6 uspešnih ulovitev od 10 možnih).

- Ugotoviti, ali z redno in motivacijsko vadbo otrok in mladostnikov z motnjo v duševnem razvoju, lahko izboljšamo začetno stanje njihovih osnovnih motoričnih sposobnosti.

Z redno in motivacijsko vadbo lahko izboljšamo začetno stanje, vendar mora biti področje, ki ga želimo izboljšati zelo ozko določeno/opredeljeno. V okviru projekta smo testirali široko paleto motoričnih sposobnosti (graf1 - graf 14) otrok ter mladostnikov z zmerno motnjo v duševnem razvoju. Kljub temu, da pri večini testnih nalog otroci napredujejo, so ti napredki majhni in bi bili sigurno večji, če bi se odločili za trening ožjega področja oziroma točno določene motorične sposobnosti.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V inovacijski projekt smo vključili skupino 22 otrok in mladostnikov, 13 fantov ter 9 deklet, z motnjo v duševnem razvoju, starih od 8 do 15 let, ki obiskujejo šolo s posebnim programom vzgoje in izobraževanja, in sicer na OŠ Roje in OŠ Gustava Šiliha.

Metode zbiranja podatkov
Podatke na začetnem in končnem testiranju smo zbirali z naslednjim testnim instrumentarijem:

1.S testnim inštrumentarijem ABC gibanja (Henderson in Sugden, 2005):
Za vse otroke in mladostnike ne glede na njihovo kronološko starost smo izbrali enotne testne naloge, in sicer štiri iz prve starostne skupine 4-6 let (lovljenje vrečke s fižolom, kotaljenje žoge v gol, ravnotežje na eni nogi, hoja p prstih) in eno nalogo iz druge starostne skupine 7-8 let (skakanje v kvadrate). Naloge zajemajo področja spretnosti z žogo ter statično in dinamično ravnotežje

a) Lovljenje vrečke s fižolom: Z razdalje 2 metrov vržemo vrečko na doseg otrokovih rok, otrok pa jo ujame z obema rokama. Pri metu se moramo prilagoditi otrokov višini, mečemo v višino med otrokovimi ramami in pasom. Zapišemo število uspešnih poskusov od desetih.

b) Kotaljenje žoge v gol: Otrok kleči pred črto, ki je oddaljena 2 metra od sprednjega dela podstavka, ki predstavlja gol. Ko je otrok pripravljen, položimo žogo na črto, da lahko sam izbere, katero roko bo uporabil. Žogo zakotali po tleh med podstavka, da zadane »gol«. Zapišemo število golov od desetih testnh poskusov.

c) Ravnotežje na eni nogi: Otrok 20 sekund stoji na eni nogi. Roke sproščeno visijo ob telesu. Noga, ki je ne uporablja, je v kolenu pokrčena nazaj. Ni potrebno, da je ves čas pod kotom 90, ne sme pa se dotikati tal ali druge noge. Dovoljeno je zibanje, roke se lahko odaljijo od telesa. Merenje se začne, ko otrok najde uravnotežen položaj. Zapišemo koliko sekund (do 20) otrok vzdržuje ravnotežje, ne da bi naredil napako v postopku.

d) Hoja po prstih: Na tla nalepimo 4,5 m dolg kos lepilnega traku. Testator mora biti v takem položaju, da lahko med otrokovo hojo od strani opazuje njegova stopala. Otrok po prstih naredi 15 korakov. Zapišemo število pravilnih zaporednih korakov (do 15), ne da bi otrok naredil napako v postopku.

e) Skakanje v kvadrate: Z lepilnim trakom naredimo na tla šest zaporednih kvadratov, velikih 45 x 45 cm, ki skupaj merijo po dolžini 2,7 m. Otrok stoji v prvem kvadratu s stopali skupaj in izvede pet sonožnih skokov iz kvadrata v kvadrat, v zadnjem pa se ustavi. Če je otrok ohranil ravnotežje, doskok upoštevamo, tudi če stopali nista povsem skupaj. Zapišemo število pravilnih zaporednih skokov (največ 5), ne da bi otrok naredil napako v postopku.

2. Z izbranimi testnimi nalogami iz športnovzgojnega kartona (ŠVK) (Strel, Ambrožič, Kondrič, Leskošek, Štihec, Šturm; 1996):
V okviru merjenja motoričnih sposobnosti s ŠVK (Strel s sod. , 1996) smo izbrali vse testne naloge, razen testa Vesa v zgibi, ki je za otroke in mladostnike z motnjo v duševnem razvoju zelo težak.

3. S testom vodenja košarkarske žoge, ki se uporablja tudi v okviru specialne olimpijade:
Cilj testa vodenje košarkaške žoge je oceniti otrokovo sposobnost v hitrosti in veščini vodenja košarkaške žoge. Test se odvija v pasu dolžine 10 metrov in širine 1.5 metra. Otrok

na znak začne z vodenjem in premikanjem ter vodi žogo z eno roko celotnih 10 metrov. Čas otroka merimo od znaka »zdaj« pa vse dokler otrok ne prekorači zaključne črte in ne prime žoge ob koncu vodenja. Čas na uri teče naprej tudi v primeru, če otrok izgubi kontrolo nad žogo. Otrok lahko žogo pobere. V primeru, da gre žoga izven 1,5 metrskega pasu, lahko otrok pobere tudi najbližjo rezervno žogo ali pa pobere prvo žogo in nadaljuje z aktivnostjo. Rezervni žogi sta postavljeni na dolžini 5 metrov, 1 meter stran od roba pasu, in sicer na vsaki strani ena. Vsakokrat, ko otrok naredi napako pri vodenju (na primer vodenje z obema rokama, nošenje žoge itd.), njegovemu času dodamo 1 sekundo. Otrok ima možnost dveh poskusov. Vsak preizkus se točkuje tako, da se kazenske točke prištejejo k pretečenemu času in vsoto spremeni v točke s pomočjo diagrama. Upošteva se boljši rezultat obeh preizkusov.

Metode obdelave podatkov

Uporabili smo zbirne tabele in jih obdelali z osnovnimi metodami opisne statistike. Določili smo minimalni, maksimalni in povprečni rezultat pri posameznih testnih nalogah, prav tako smo ločili povprečne rezultate po posamezni šoli.
Za predstavitev rezultatov na začetnem in končnem testiranju smo uporabili grafični prikaz.

Prikaz rezultatov

1. Antropometrija

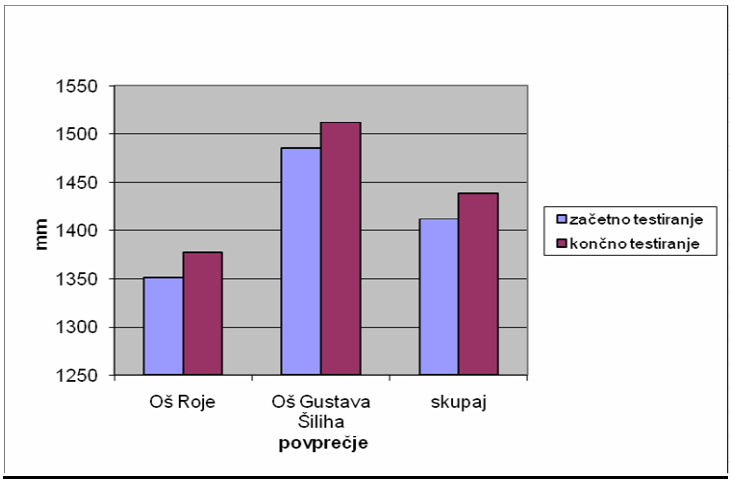

Graf 1: Telesna višina

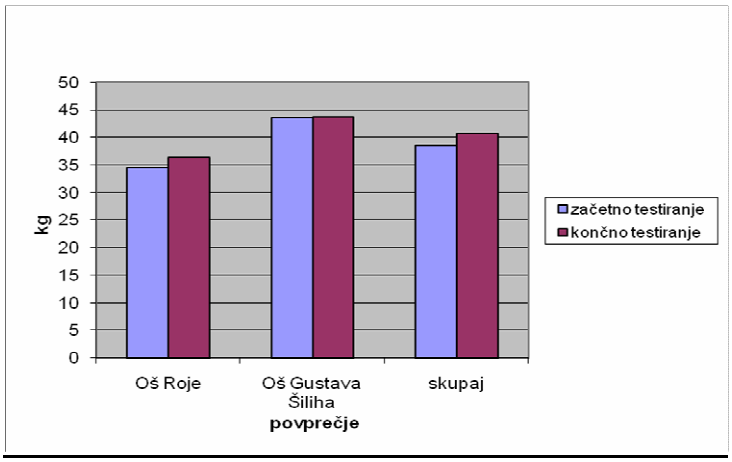

Graf 2: Telesna teža

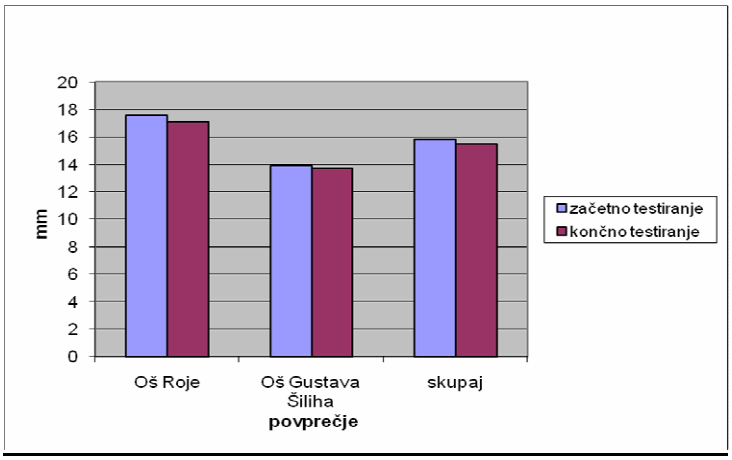

Graf 3: Kožna guba

2. Športno vzgojni karton

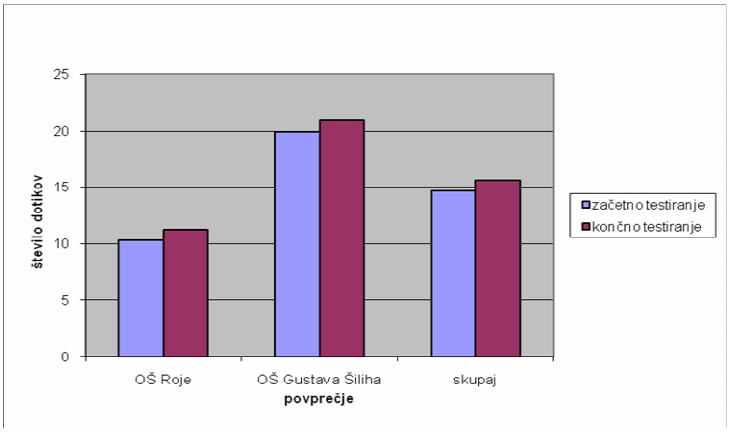

Graf 4: Dotikanje plošče z roko(20 sek)

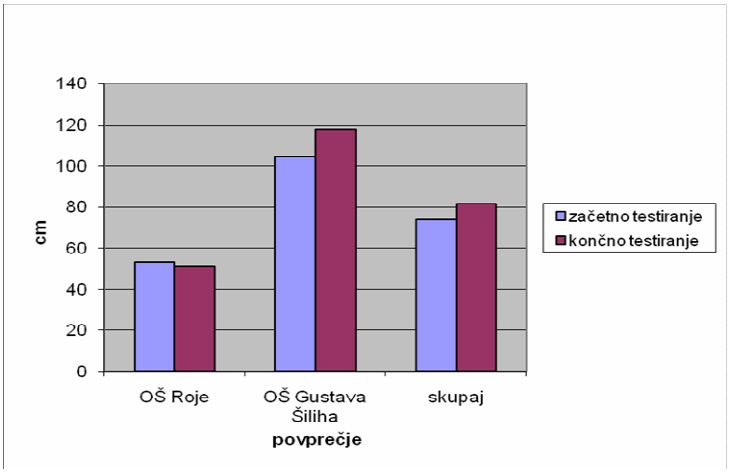

Graf 5: Skok v daljino z mesta

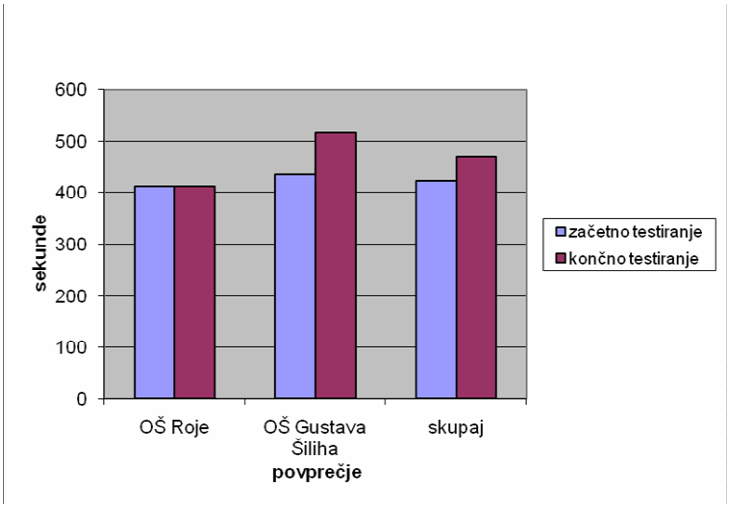

Graf 6: Poligon nazaj

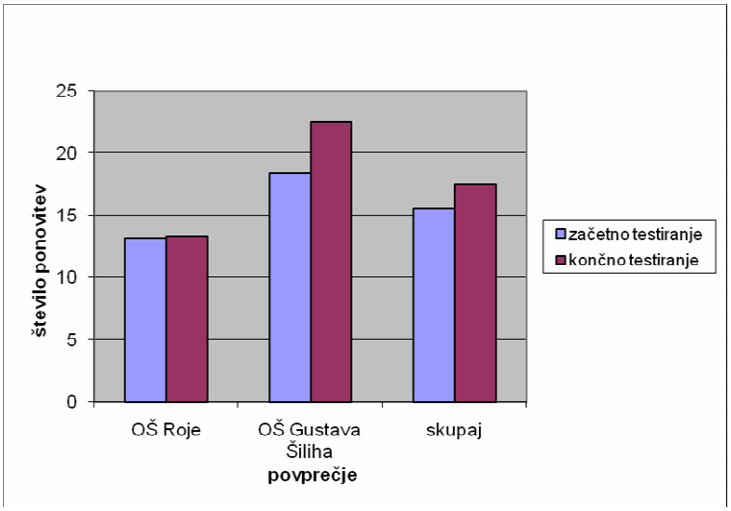

Graf 7: Dviganje trupa (60 sek)

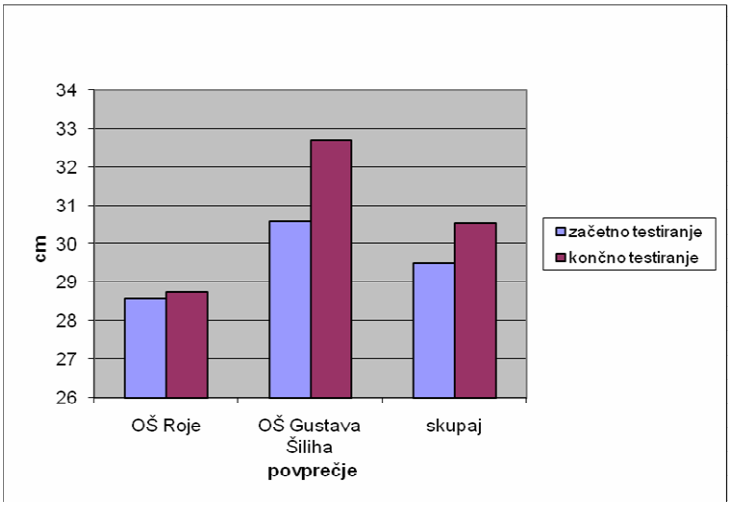

Graf 8: Predklon na klopici

3. Test vodenja košarkaške žoge

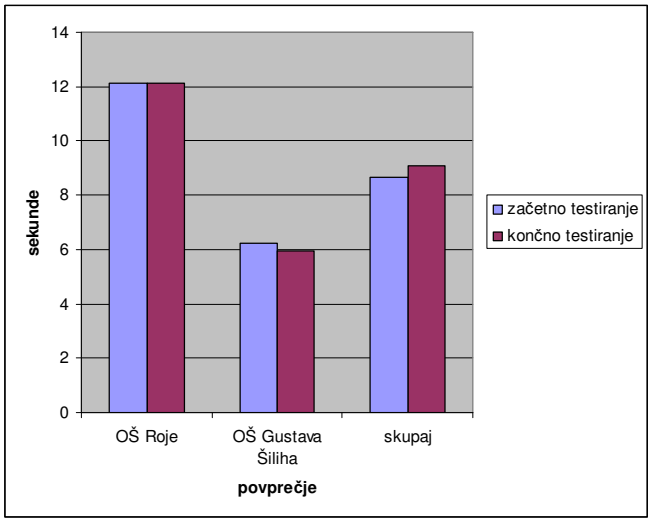

Graf 9: Test vodenja košarkaške žoge

4. Test ABC gibanja

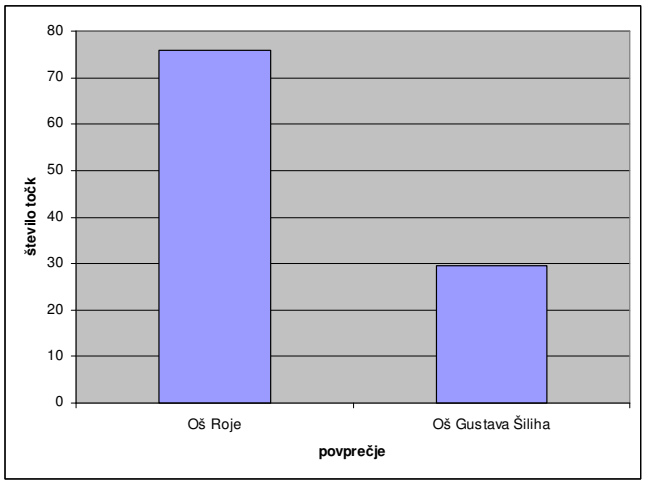

Graf 10: Vprašalnik ABC gibanja – ocena tveganja za težave na področju gibanja

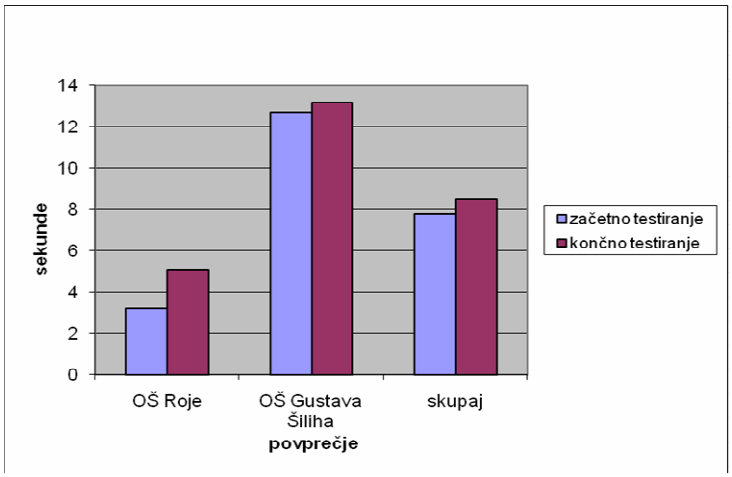

Graf 11: Ravnotežje na eni nogi

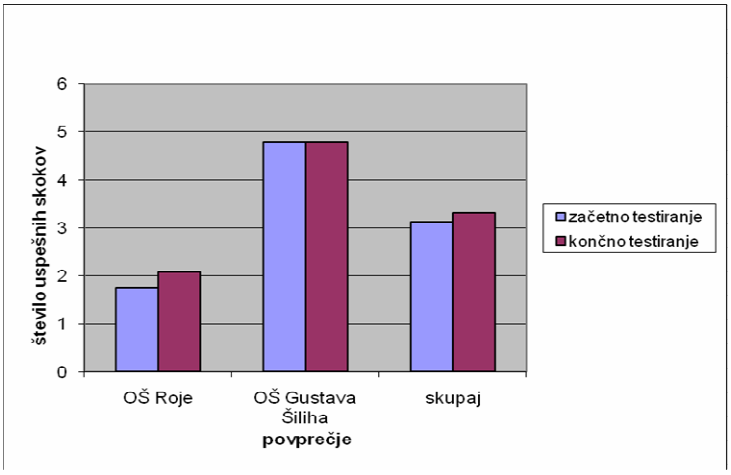

Graf 12 : Skakanje v kvadrate (v pet kvadratov)

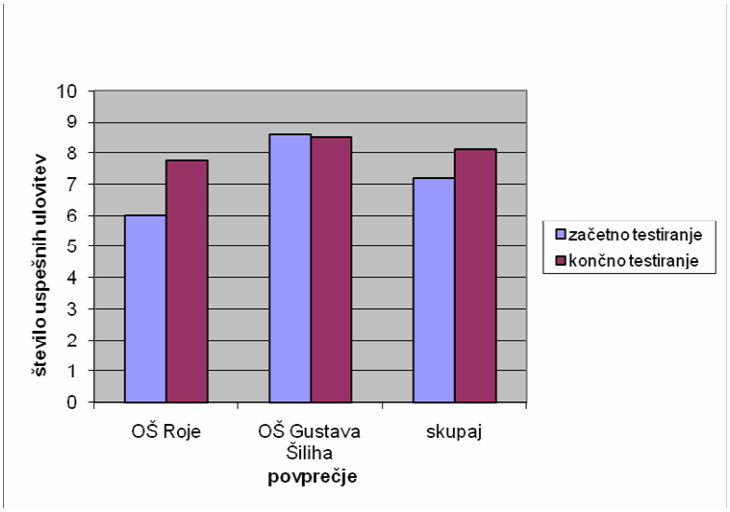

Graf 13: Lovljenje vrečke fižola (10 ponovitev)

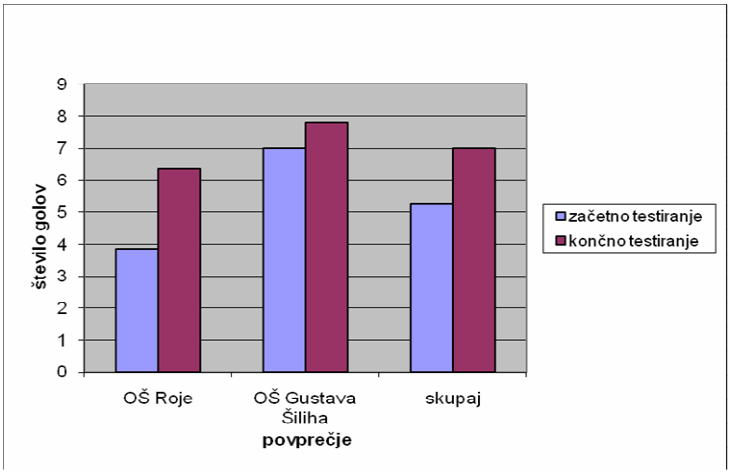

Graf 14: Kotaljenje žoge v gol (10 ponovitev)

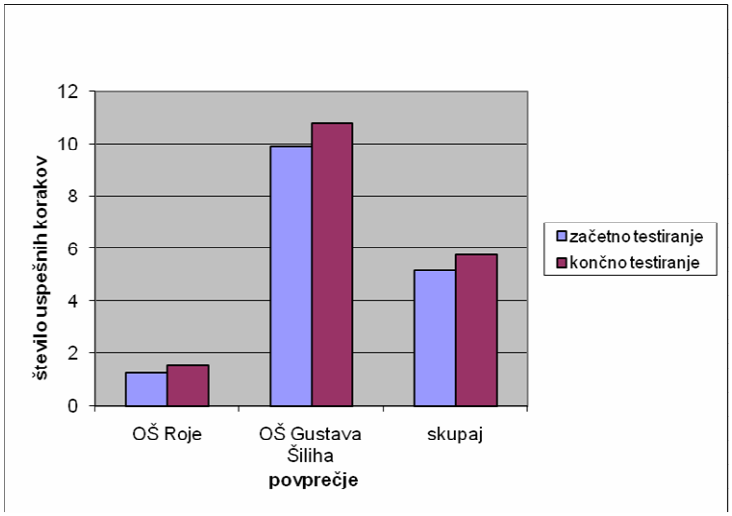

Graf 15: Hoja po prstih (maksimalno 15korakov)

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj

Uspešno smo razvijali motorične sposobnosti učencev, vendar, kar je razumljivo pri tako širokem naboru testov oziroma testiranih področji, ne vseh sposobnosti enako uspešno. Z redno in motivacijsko vadbo lahko izboljšamo začetno stanje gibalnih sposobnosti otrok ter mladostnikov z zmerno motnjo v duševnem razvoju, vendar pa naj bi bilo področje, ki ga treniramo, zelo ozko določeno.

Na tem mestu bi lahko izpostavili precejšnjo razliko v rezultatih med OŠ Roje in OŠ Gustava Šiliha, čeprav so bili pri obeh šolah v projekt vključeni otroci ter mladostniki iz oddelkov vzgoje in izobraževanja. Razliko lahko pojasnimo z dejstvom, da je na OŠ Gustava Šiliha vključenih 2-3 krat več otrok ter mladostnikov v starosti od 8 – 15 let in so bili otroci oz. mladostniki, ki bi zaradi dodatne gibalne oviranosti ali nerazumevanja osnovnih navodil težje sodelovali, izključeni iz vzorca. Na OŠ Roje pa so v vzorcu otrok in mladostnikov z motnjo v duševnem razvoju sodelovali tudi tisti z dodatnimi gibalnimi motnjami. Razliko v rezultatih med šolama napove že vprašalnik ABC gibanja, s pomočjo katerega lahko ocenimo tveganja za težave na področju gibanja. Graf 10 nam jasno prikazuje to razliko. Na OŠ Roje merjenci dosegajo povprečni rezultat 76 točk, kar kaže na nedvomne gibalne težave; medtem ko je pri merjencih na OŠ Gustava Šiliha ta rezultat 30 točk, kar je ravno spodnja meja za dosežek, ki kaže le na višje tveganje na gibalnem področju.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju

Projekt je pozitivno vplival na medosebne odnose med člani projektne skupine. Prav tako smo se povezali s sorodno šolo OŠ Gustava Šiliha in z njo zelo dobro sodelovali. Najbolj pomembna pa so spoznanja oziroma smernice (opisane v naslednji točki), do katerih smo prišli v času projekta, in zdaj že vplivajo na naše nadaljnje strokovno delo.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti

Ker je projektna skupina prišla do natančnih smernic, kako lahko uspešno razvijamo motorične sposobnosti otrok z zmerno motnjo v duševnem razvoju, lahko zaključimo, da smo dosegli 3. raven uvajanja novosti: t.i. razvoj dobre prakse.

Te smernice so:

- Večina otrok in mladostnikov pri vadbi potrebuje individualna navodila, demonstracijo in spodbudo.
- Za uspešno vadbo so potrebni dodatni pomočniki. Na tak način lahko udeleženci pridejo večkrat »na vrsto« in imajo več možnosti za ponavljanje zadane gibalne naloge.
- Pomembna komponenta napredka pri določeni motorični sposobnosti je veliko število ponovitev motorične naloge. Na splošno je prav ponavljanje pri motoričnem učenju zelo pomembna komponenta, to pa še toliko bolj velja za otroke in mladostnike z motnjo v duševnem razvoju.
- Potrebno je izbrati zelo ozko področje - samo določeno motorično sposobnost, ki jo nato daljše časovno obdobje treniramo.
- Vadba mora biti redna, sistematična in motivacijska.

Možnosti uvajanja v druga področja

Poleg učiteljev, ki poučujejo učence v oddelkih vzgoje in izobraževanja ter v razredih programa s prilagojenim izvajanjem, lahko inovacijo uporabijo vsi drugi, ki delajo z osebami z razvojnimi motnjami oz. z drugimi osebami s posebnimi potrebami (vzgojitelji v razvojnih oddelkih in vzgojno-varstvenih centrih ter starši).

Literatura

Galeša, M., Jurešič M., Jurgec I., Kneževič, R. (1999). Priročnik za izdelavo indivdualiziranih programov za osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Maribor: Dravska tiskarna Maribor.
Green, K. (2008). Understanding Physical Education. London: SAGE Publicatons.
Henderson, S.E., Sugden, D.A. (2005). Baterija za oceno otrokovega gibanja: priročnik [prevod Mikuž, A in Kodrič, J.]. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
Kotar, V. (1999). Povezava med posameznimi področji v oddelkih vzgoje in izobraževanja (diplomsko delo). Ljubljana.
Markun Puhan, N. (2007). Vključevanju otrok s posebnimi potrebami v športno vzgojo. Še neobjavljeno gradivo.
Vidovič, I., Srebot, I., Cerar, M., Markun Puhan, N. (2003) Hopla, ena, dva, tri zame. Zavod RS za šolstvo. Ljubljana.
Strel, J., Ambrožič, F., Kondrič, M., Leskošek, B., Štihec, J., Šturm, J. (1996). Športnovzgojni karton. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
Special Olympisc (1993). Basketball. Sports Skills Program. [Ur. Jurišič, B., Miličevič, L., Praprotnik, J., Ferjančič,M.]: Košarka – seminar. Specialna olimpijada Slovenije. Črna na Koroškem.

OŠ Roje
Kettejeva 15
1230 Domžale

OSEBNOSTNA RAST STROKOVNIH DELAVCEV KOT DEJAVNIK POZITIVNE UČNE KLIME

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Manja Mesar Bogovič, univ.dipl.psih., spec.

Sodelavci: Andreja Škrlj, univ.dipl.soc.ped., Anka Kunaver, prof.def., Dunja Kramžar, prof.def., Tjaša Vevoda, prof.def., Martina Volčini, prof.def., Jelka Rojc, prof.def., Marta Krt, prof.def., Ida Zupanc, prof.def.

Konzulent: mag. Irena Vodopivec, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Na šoli smo že v preteklih letih veliko naredili na področju izboljšanja klime. Ker na klimo med drugim vplivajo tudi osebnostne lastnosti udeležencev, smo poskušali prek dela na sebi vplivati na izboljšanje klime.
Osebnostna rast strokovnih delavcev je pomembna tudi zaradi tega, ker je povezana z boljšo komunikacijo med udeleženci, z bol j konstruktivnim reševanjem konfliktnih situacij in z boljšimi medosebnimi odnosi.
Učitelji so prek merjenja razredne klime (vprašalnik Moj razred in Razredno okolje, ocenjevalni listi) ugotavljali stanje v svojem razredu ter v okviru intervizijske skupine določili področje, kjer so želeli doseči pozitivne spremembe. Skozi intervizijska srečanja so se medsebojno oblikovali in pridobivali nove socialne veščine in pridobivali pozitivno samopodobo.
Pozitivne izkušnje iz svojega delovnega okolja so prenesli tudi na družinsko področje in tako spoznali, da lahko probleme v odnosih rešujemo na konstruktivnejši način.

Ključne besede: šolska in razredna klima, osebnostna rast strokovnega delavca, delo na sebi, preventiva, otroci s posebnimi potrebami

Abstract:
In the past years many activities have been done to create a better school climate. Among the other things school climate is influenced by teacher's personality, so we tried to develop our personality to create a better school climate.
Personal development is important, because it's related with better communication among teachers, better problem solving and better interpersonal relationships.
Teachers measured the classroom climate with the questionnaires (Classroom climate, My class and various Evaluation forms) with aim to evaluate the situation in their classes and to succeed in reaching positive development.
Through intervision meetings the teachers developed themselves and learned new social skills while building self-image.
Positive experiences from our working environment were successfully transferred to family area in a sense that problems in communication can be solved in a constructive way.

Key words: school and classroom climate, personal development, prevention, children with special needs

Problemsko stanje

Na šoli smo v preteklih letih že zelo veliko naredili na področju izboljšanja klime, zaradi tega je bila vključitev v inovacijski projekt smiselna. Poleg tega se je v zadnjih letih na naši šoli zaposlilo več strokovnih delavcev, ki svojo poklicno pot šele začenjajo. Ker je delo z otroki s posebnimi potrebami še posebej zahtevno, smo s projektom skušali predstaviti pomembnost skrbi zase in za svoj profesionalni razvoj ter nenazadnje naučiti se novih strategij, ki preprečujejo sindrom izgorevanja strokovnega delavca.
Na šolsko klimo vpliva formalna (in neformalna) organizacija šole, osebnosti udeležencev in vodenje šole. Klimo je torej mogoče spremeniti, če se spremeni kateri izmed njenih dejavnikov. Dobra klima pa je povezana z mnogimi področji življenja na šoli – komunikacijo, zadovoljstvo pri delu… (Domović, 1999). Iz tega sledi, da strokovni delavci, ki so osebno angažirani za svoj razvoj, pozitivno vplivajo na šolsko klimo. Delavci, ki imajo pri delu pomembne osebne cilje, so z delom bolj zadovoljni (Fister, 2002).
Osnovni trije pogoji osebnostne rasti so:

- brezpogojno pozitivno vrednotenje,
- empatije in
- pristnost.

Cilji projekta

Projekt je vseboval naslednje akcijsko vprašanje: »Kako osebnostna rast strokovnih delavcev vpliva na izboljšanje učne klime«.
Za to temo sem se odločila, da bi na šoli izboljšala medosebne odnose in predvsem celotno klimo (v posameznih razredih in tudi klimo na celi šoli). Namen projekta je bil tudi sodelujočim učiteljem – tistim, ki so se vključili v projektno skupino – prek dela na sebi prikazati povezanost osebnostne rasti na izboljšanje odnosov znotraj razreda in med sodelavci.
Cilj projekta je bil tudi pripraviti strokovno gradivo na to temo; s sodelavko Andrejo Škrlj, članico projektne skupine in hkrati vodjo drugega inovacijskega projekta na naši šoli, sva pripravili teoretično gradivo in praktične delavnice za učitelje.

Potek dela

Projekt se je na področju izboljševanja klime vsebinsko dopolnjeval s projektom Andreje Škrlj, zato je bilo večino faz izpeljanih v sodelovanju, kar je bilo tudi najbolj smiselno, saj je večina članov projektne skupine sodelovala v obeh projektih:

Mesec	IZVEDENE DEJAVNOSTI
Avgust 2007	- predstavitev projekta sodelavcem, - vabilo za nove člane projektne skupine
September	- oblikovanje projektne skupine - zbiranje pričakovanj, idej in predlogov, ki jih posredujejo člani skupine - oblikovanje podrobnega načrta dela, - priprava zgibanke za starše,

	- predstavitev dela projektne skupine na skupnem roditeljskem sestanku za starše, - udeležba na seminarju za inovacijski projekt (12.9. 2007)
Oktober November	- priprava strokovnega gradiva, - udeležba na seminarju za inovacijski projekt (18. 10. 2007)
December	- izvajanje diagnostičnega vprašalnika za učence in učitelje (posnetek stanja), - 2. srečanje strokovne skupine (19. 12. 2007), - priprava strokovnega gradiva,
Januar 2008	- priprava in izvedba predavanja in delavnic za učitelje (8. 1. 2008), - priprava predavanja in delavnic za starše, - 3. srečanje strokovne skupine (16. 1. 2008), - priprava strokovnega gradiva,
Februar	- 4. srečanje strokovne skupine (27. 2. 2008), - priprava in analiza strokovnega gradiva,
Marec	- priprava polletnega poročila za ZRSŠ, - predstavitev dela na polletni refleksiji na ZRSŠ
April Maj	- 5. srečanje strokovne skupine (8. 5. 2008), - priprava in analiza strokovnega gradiva, - izvajanje diagnostičnega vprašalnika za učence in učitelje (posnetek stanja)
Junij	- priprava končnega poročila za ZRSŠ, - izvajanje diagnostičnega vprašalnika za učence in učitelje
Julij	- 6. srečanje strokovne skupine (3. 7. 2008) – evalvacija dela in zbiranje predlogov za naslednje šolsko leto
Avgust	- priprava zaključnega poročila za ZRSŠ, - dopolnitev strokovnega gradiva
Stalna naloga	- sodelovanje z vodstvom šole, - sodelovanje s člani projektne skupine - sodelovanje z ZRSŠ, - sprotne analize in refleksije, - procesno razvijanja inovacijskega projekta

Ključni problem inovacijskega projekta je bil v tem, da strokovni delavec uvidi povezavo med lastno osebnostjo, ki sooblikuje klimo celotne skupine ter kako lahko osebni razvoj posameznika pozitivno vpliva na razvoj medosebnih odnosov v skupini.
Cilj projekta je bil dosežen; člani projektne skupine so poročali o boljšem spopadanju s stresnimi situacijami ter o izboljšani klimi v skupini.

Obdelava podatkov

V projekt je bilo vključenih 8 strokovnih delavcev (učiteljev – članov projektne skupine) in učenci v njihovih razredih.
Podatke smo zbirali na več načinov:

- ocenjevalna lista za subjektivno oceno stanja,
- vprašalniki za učitelje in učence – merjenje razredne klime,
- introspekcija članov projektne skupine,
- informacije, zbrane v intervizijski skupini.

Strokovni delavci so na začetku in na koncu šolskega leta reševali vprašalnik Moj razred (na nižji stopnji) oziroma Razredno okolje (na višji stopnji) (Zabukovec, 1998). Glede na rezultate vprašalnika (kako klimo zaznavajo sami strokovni delavci in kako jo zaznavajo njihovi učenci) so v intervizijski skupini naredili individualni načrt – določili področja, kjer so želeli doseči spremembe.

Rezultati projekta so večplastni – kvantitativno jih lahko ovrednotimo s pozitivnimi spremembami, doseženimi na ponovnem merjenju klime – predstavljeni so že v strokovnem poročilu Andreje Škrlj in jih na tem mestu ne bi ponavljala. Kvalitativno pa rezultate lahko opredelimo kot izboljšanje učiteljevih strategij za reševanje problemov, njihovo izboljšano samopodobo in bolj jasno komuniciranje. To so nekateri izmed pozitivnih učinkov, ki so jih člani skupine pridobili tekom šolskega leta.

Ugotovitve in spoznanja

Strokovni delavci so izboljšali klimo v svojem razredu in posledično vplivali tudi na klimo celotne šole. Tekom šolskega leta so se skozi intervizijska srečanja medsebojno oblikovali, pridobili nove veščine komuniciranja in izboljšali pozitivno samopodobo.
Vsi člani projektne skupine spadajo v skupino strokovnih delavcev, ki imajo za seboj do 10 let delovne dobe – torej je pred njimi še veliko let službovanja. Tudi skozi projektno delo so uvideli pomembnost osebnostne rasti, ne samo kot dejavnih boljših medosebnih odnosov, ampak tudi v smislu kvalitetnejše komunikacije ter v smislu preventive pred pretiranim izgorevanjem.
Delo na sebi presega okvire projekta in se bo nadaljevalo tudi v prihodnjem šolskem letu, kljub temu, da se projekt zaključuje.

Širjenje novosti

Člani projektne skupine so ozavestili razliko med čustvenim in profesionalnim odreagiranjem na stresno situacijo.
Strokovni delavci so svoje pozitivne izkušnje lahko prenesli v svoje delovno okolje, v svoje odnose do otrok v razredu in njihovih staršev, pa tudi v svoje družinsko okolje. Spoznali so tudi, kako probleme v odnosih lahko rešujemo na konstruktivnejši način.

Literatura

Bogovič, M. M., Škrlj, A. (2007/2008): Inovacijski projekt - Osebnostna rast strokovnih delavcev kot dejavnik pozitivne učne klime in Izboljšanje razredne in šolske klime zaradi zmanjševanja nasilja, Interno gradivo. OŠ Roje.
Domović, V., (1999): Šolska klima kako in zakaj jo meriti? Psihološka obzorja, 8 (2-3), 167-190.
Fister, K., (2003): Osebni cilji pri delu in zadovoljstvo z delom. Psihološka obzorja,12 (4), 33-48.
Komljanc, N. (2007/2008): Spletni zvezek akcijskega raziskovanja, ZRSŠ.
Mlinarič, M. (2007/2008): Spletni zvezek akcijskega raziskovanja, ZRSŠ.
Pušnik, M. (1999): Vrstniško nasilje v šolah. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
Škrlj, A. Bogovič, M., M. (2007): Reci nasilju NE! Priročnik za učitelje. Interno gradivo
Zabukovec, V. (1998): Merjenje razredne klime, priročnik za učitelje. Ljubljana: Produktivnost, d.o.o, Center za psihodiagnostična sredstva.

OŠ Roje
Kettejeva 15
1230 Domžale

IZBOLJŠAJMO RAZREDNO IN ŠOLSKO KLIMO ZARADI ZMANJŠEVANJA NASILJA

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Andreja Škrlj, univ. dipl. socialna pedagoginja

Sodelavci: Manja Mesar Bogovič, univ. dipl. psih., spec., Dunja Kramžar, profesorica defektologije, Anka Kunaver, profesorica defektologije, Tjaša Vevoda, profesorica defektologije, Nada Grčar, specialna pedagoginja, Andreja Kosmatin, profesorica defektologije, Ida Zupanc, profesorica defektologije, Dragica Langerholc, specialna pedagoginja

Konzulent: mag. Irena Vodopivec, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Povzetek:
Čeprav smo na področju klime na naši šoli v preteklih letih že veliko naredili, sem skušala preko projekta približati učiteljem in učencem veščine asertivnosti na njim najbolj ustrezen način. V projekt sem želela vključiti tudi starše.
Preko vprašalnikov Moj Razred in Razredno okolje, ki smo jih izvedli ob začetku ter na koncu šolskega leta, smo se dotaknili odnosov, sistema in osebnostnega razvoja med učenci ter med učenci in učitelji. Ugotovili smo, da je klima na naši šoli zelo dobra (v primerjavi s slovenskimi šolami, ki so bile navedene v literaturi).
Z Manjo Mesar Bogovič sva pripravili strokovno gradivo »Reci nasilju ne!«, ki sva ga tekom leta dopolnjevali. Strokovno gradivo so učitelji izvajali preko delavnic, mesečno pa smo potem delo reflektirali ter predlagali izboljšave glede na značilnosti posameznega razreda in želje učiteljev. Preko delavnic in strokovnih srečanj smo tako razvijali asertivnost in posodabljali ter razvijali primer dobre prakse.
Pripravila pa sem tudi izobraževanje za učitelje in starše (delavnice in predavanje: Medosebni odnosi in spoznanja asertivnosti, Pozitivna klima v družini in vloga staršev).

Ključne besede: otroci s posebnimi potrebami, preventiva, klima, asertivnost, osebnostni razvoj.

Abstract:
Although a lot has been done regarding the atmosphere at our school in the past years, my project was intended for our teachers and our pupils to get to know the skills of assertiveness in the way which suits them best. I also tried to include their parents in the project.
Through the questionnaires 'My class and Class society', which were carried out at the beginning and at the end of the school year, we researched the relations, the system and the personal development among the pupils and between the pupils and the teachers. We found out that the atmosphere is very good at our school (in comparison to the Slovenian schools, which were stated in the literature).
Manja Mesar Bogovič and I prepared the expert material titled "Say no to violence", which we supplemented over the year. The teachers implemented the material through workshops. Their work was assessed monthly and modifications were suggested considering the

characteristics of particular classes and according to the wishes of the teachers. Through the workshops and expert meetings, we were developing assertiveness and setting an example of good practice.
I also prepared an educational program for teachers and parents (workshop and lecture: Interpersonal relations and cognitions of assertiveness, Positive atmosphere in the family and the role of parents).

Key words: children with special needs, prevention, atmosphere, assertiveness and personal development

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
V šoli se že vrsto let ukvarjamo s preventivo na področju nasilja. Letos pa smo želeli preko projekta ozavestiti vse, ki so vključeni v vzgojo in izobraževanje otrok na naši šoli. Preko izobraževanja (predavanj) in praktičnih delavnic smo skušali tako otroke kot učitelje in starše učiti asertivnosti ter spodbujati pozitivno samovrednotenje, kar je pripomoglo k izboljšanju klime na šoli (področje medosebnih odnosov, povezanost, podpora učiteljev, osebnostna rast, jasnost pravil).

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Razredna (šolska) klima je dogajanje v razredu (v šoli), ki je določeno z: *odnosom* (povezanost, podpora, konflikt), *osebnostnim razvojem* (rast, napredovanje) in *sistemskimi spremembami* (pričakovanja, pravila) (Fraser, 1989, Zabukovec, 1998: 7).
Na klimo v razredu pa pomembno prispeva vsak posameznik s svojim vedenjem. Poleg tega na klimo vplivajo tudi: *osebnostne značilnosti*: spol, dedne dispozicije, temperament, prepričanja, vrednote, cilji ter *okolje – socialni vplivi*: klima v družini (vzgojni stil staršev, lik očeta in matere, oblike agresivnosti), vrstniške skupine (trpinčenje med učenci), šola (vloga klime, pravil in odnosa), revščina (vpliv na samopodobo) in mediji.
Glede na to, da na klimo vplivajo tako zunanji dejavniki iz okolja, kakor tudi notranji (osebnosti) dejavniki, lahko s spreminjanjem le teh dejavnikov izboljšujemo klimo v socialni skupini (Škrlj, A., 2007, Interno gradivo).
Preko predavanja in delavnic smo skušali delati na posameznih področjih znotraj vseh treh skupin: otroci, učitelji in starši.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako učenje asertivnega vedenja pri učencih s posebnimi potrebami vpliva na zmanjšanje nasilja na šoli in izboljšanje razredne in šolske klime?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
S projektom smo želeli:
- posodabljati in razvijati primer dobre prakse,
- naučiti učence asertivnega vedenja,
- spodbujanje pozitivnega samovrednotenja (učenje za življenje),
- priprava poglobljenega strokovnega gradiva na temo projekta (povezanost teorije s prakso)

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

1. IZHODIŠČNA IDEJA / PROBLEM / RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

Kako učenje asertivnega vedenja pri učencih s posebnimi potrebami vpliva na zmanjšanje nasilja na šoli in izboljšanje razredne in šolske klime?

2. OPIS / RAZLAGA DEJSTEV

Učencem in učiteljem smo želeli preko asertivnega treninga ponuditi alternativne možnosti boljše komunikacije med sabo, hkrati pa preko delavnic socialnega učenja preventivno vplivati na zmanjševanje nasilja in izboljšati klimo v razredu in na šoli.
Čeprav se s preventivnim delom na tem področju ukvarjamo že vrsto let, smo želeli preko projekta vključiti vse, ki sodelujejo v vzgojno – izobraževalnem procesu (otroke, učitelje in starše).

3. NAČRTOVANJE

V projektu je skupno sodelovalo 38 učencev od 3. do 9. razreda in oddelek OVI IVa.
Delavnice smo izvajali tedensko ali na štirinajst dni (znotraj ur socialnega učenja ali oddelčne skupnosti) skozi vse šolsko leto. Evalvacije pa smo imeli mesečno, na srečanjih skupine inovacijskega projekta, kjer smo preko povratnih informacij delo izboljšali ter vsebino delavnic prilagodili glede na potrebe specifičnega razreda.
V mesecu januarju smo pripravili izobraževanje (predavanje, delavnice) za učitelje in starše.
Preko vprašalnikov (Moj razred in Razredno okolje) in določenih delavnic, ki so služili kot sociogram, smo izvedeli tudi kakšna je klima v posameznem razredu. Glede na rezultate smo potem tudi načrtovali delo.

UVAJANJE AKCIJE

Mesec	IZVEDENE DEJAVNOSTI
September	Oblikovanje projektne skupine (1. srečanje strokovne skupine 28. 9. 2007), oblikovanje podrobnega načrta dela, priprava zgibanke za starše, predstavitev dela projektne skupine na skupnem roditeljskem sestanku), udeležba na seminarju za inovacijski projekt (12.9. 2007)
Oktober	Priprava strokovnega gradiva, udeležba na seminarju za inovacijski projekt (18. 10. 2007)
November	
December	Izvajanje diagnostičnega vprašalnika za učence in učitelje (posnetek stanja), 2. srečanje strokovne skupine (19. 12. 2007), priprava strokovnega gradiva,
Januar	Priprava in izvedba predavanja in delavnic za učitelje (8. 1. 2008), priprava predavanja in delavnic za starše, 3. srečanje strokovne skupine (16. 1. 2008), priprava strokovnega gradiva,
Februar	4. srečanje strokovne skupine (27. 2. 2008), priprava in analiza strokovnega gradiva,
Marec	Priprava polletnega poročila za ZRSŠ, predstavitev dela na polletni refleksiji na ZRSŠ
April	5. srečanje strokovne skupine (8. 5. 2008), priprava in analiza strokovnega gradiva, Izvajanje diagnostičnega vprašalnika za učence in učitelje (posnetek stanja)
Maj	

Junij	Priprava končnega poročila za ZRSŠ, Izvajanje diagnostičnega vprašalnika za učence in učitelje (posnetek stanja), hospitacije mag. Irene Vodopivec v 3. razredu.
Julij	6. srečanje strokovne skupine (3. 7. 2008) – evalvacija dela
Avgust	Priprava zaključnega poročila za ZRSŠ, dopolnitev strokovnega gradiva Reci nasilju NE!
Stalna naloga	Sodelovanje z vodstvom šole, sodelovanje z ZRSŠ, sprotne analize in refleksije, procesno razvijanja inovacijskega projekta

Delo je potekalo po zastavljenih ciljih brez večjih težav in ovir.

a) SPREMLJANJE UČINKOV

Metode (kako?)

Uporabljali smo tako posredne (preko opazovanja otrok v skupini in na šolskih hodnikih) kot neposredne (pogovor in debate v delavnicah ter v skupini inovacijskega projekta, pregled dokumentacije in vprašalnikov) metode dela.

Tehnike (s čim?)

Glavne tehnike so bile:

1. vprašalniki Moj razred (nižja stopnja: I. in II. triada ter OVI program) – za učence in učitelje, merili smo medosebne odnose in osebnostni razvoj
2. vprašalnik Razredno okolje (višja stopnja: III. triada) – za učence in učitelje, merili smo medosebne odnose in sistem
3. sociogrami preko različnih praktičnih delavnic
4. analiza dnevnikov in dokumentacij

b) RAZLAGA UČINKOV

Ugotovili smo (preko merskih instrumentov), da se je klima na šoli izboljšala (področje medosebnih odnosov, osebnostne rasti in sistema). Delavnice so bile namenjene tako učencem kot tudi odnosom med učenci in učitelji. Ugotovili smo, da se otroci in učitelji počutijo dobro.
Opažen pa je bil tudi napredek v rezultatih, ki smo jih dobili ob koncu šolskega leta v primerjavi s tistimi, ki smo jih izmerili decembra (zlasti v I. in II. triadi).

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta

Čeprav je bilo v preteklih letih veliko narejenega na področju klime na naši šoli smo želeli v projekt vključiti vse, ki sodelujejo v vzgojno izobraževalnem procesu (učenci, učitelji, starši). Preko evalvacij in refleksij učiteljev ter vprašalnikov, ki so jih reševali učenci, sem skušala delavnice približati specifičnim potrebam otrok in upoštevati značilnosti posamezne skupine. Učitelji so delavnice izvajali na način, ki je njim najbližji.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

S projektom smo tako želeli:

- posodabljati in razvijati primer dobre prakse,
- naučiti učence asertivnega vedenja,
- spodbujanje pozitivnega samovrednotenja (učenje za življenje),
- priprava poglobljenega strokovnega gradiva na temo projekta (povezanost teorije s prakso).

Pričakovani cilj inovacije je dosežen. V sodelovanju z Manjo Mesar Bogovič sva pripravili strokovno gradivo, ki sva ga tekom leta dopolnjevali. Preko delavnic in strokovnih srečanj pa smo razvijali asertivnost, posodabljali in razvijali primer dobre prakse ter spodbujali pozitivno

samovrednotenje. Zavedam pa se, da je delo na področju klime namenjeno učenju za vse življenje, zato se bo delo nadaljevalo tudi izven projekta.
Rezultate pa smo preverili preko vprašalnikov in sociograma.

Obdelava podatkov

Opis vzorca

a) Število učencev

V projektu je skupno sodelovalo 38 učencev od 3. do 9. razreda in oddelek OVI IVa.

b) Število učiteljev

V delavnicah nas je sodelovalo 8 učiteljev in 1 svetovalni delavec.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Podatke smo zbirali preko opazovanja vedenja otrok, vodenja dnevniških zapisov (izhajali smo iz specifičnih potreb razreda in otrok), vprašalnikov Moj razred in Razredno okolje ter sociograma.

Metode obdelave podatkov
Ugotovitve smo analizirali in reflektirali ter delo nadgrajevali iz sprotnih rezultatov.

Prikaz rezultatov
Rezultate sem prikazala v spodnji točki.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj

Analiza vprašalnikov

MOJ RAZRED
Vprašalnik Moj razred je namenjen nižji stopnji. Reševalo ga je 18 otrok (3. – 5. razred).

Vprašalnik je zajemal dve kategoriji klime v razredu:

- Medosebni odnosi: visok rezultat pomeni, da so otroci med sabo povezani, vzdušje je prijetno; zmerna razlika med obstoječo in želeno klimo je 1-2 točke.
- Osebnostni razvoj: nizko povprečje – v razredu je manj konfliktov in tekmovalnosti, delo ni oteženo; zmerna razlika med obstoječo in želeno klimo je 1-2,5 točk

MOJ RAZRED	stanje	želeno
osebnostni razvoj	24,71	22,24
medosebni odnosi	27,42	28,71

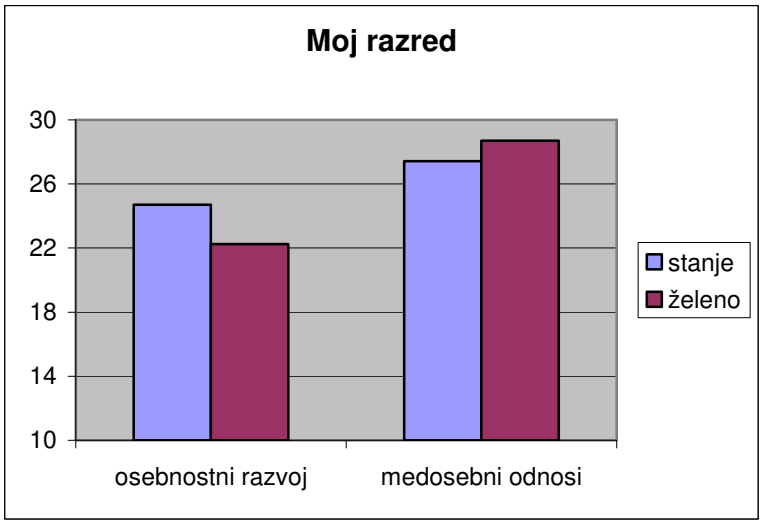

graf prikazuje stanje maj/junij 2008

Ugotovila sem, da so otroci v razredu zelo dobro povezani, vzdušje je prijetno. V primerjavi z rezultati meseca decembra se je stanje izboljšalo (glej graf spodaj); na področju medosebnih odnosov se je zmanjšala tudi razlika med obstoječo in želeno klimo (prej je bila 2,8, sedaj pa je 2,4), kar je tudi izredno pozitivno.

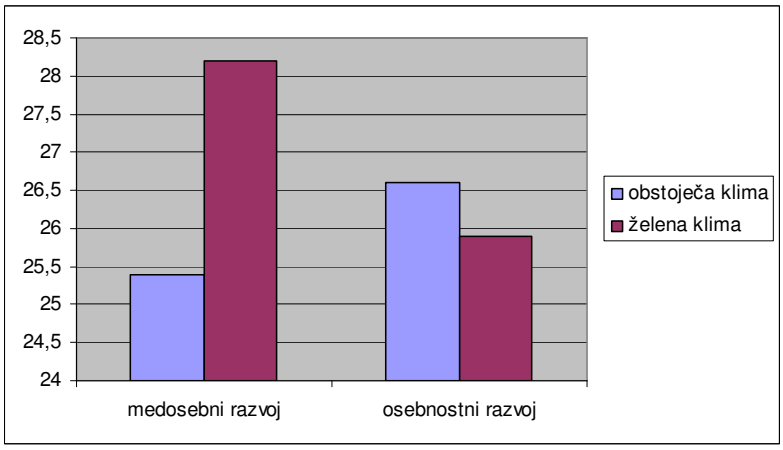

graf prikazuje stanje decembra 2007

Na področju medosebnih odnosov je bilo prej povprečje 25,4 točke, sedaj pa je naraslo na 27, 4 točke. Visok rezultat tako nakazuje na boljšo povezanost otrok v skupini.

Na področju osebnostnega razvoja nižji rezultat nakazuje na manj konfliktov in tekmovalnosti. V primerjavi z mesecem decembrom je tudi tu napredek. Prej je bilo povprečje točk 26,5, sedaj pa je 24,7. Pomembno je tudi, da sedaj otroci dosegajo zmerno razliko (1,29 točke) v številu točk med obstoječo in želeno klimo, saj ta najbolj spodbuja motivacijo (ob premajhni razliki klima ne napreduje; prevelika razlika pa deluje frustracijsko, ker so cilji preveč oddaljeni).

RAZREDNO OKOLJE
Vprašalnik Razredno okolje je namenjen višji stopnji. Reševalo ga je 20 otrok (7. – 9. razred).

Vprašalnik je zajemal dve kategoriji klime v razredu:

- Medosebni odnosi: visoko povprečje pomeni, da učenci zaznavajo veliko socialnih stikov, podporo učitelja; zmerna razlika med obstoječo in želeno klimo je 1-3 točke.
- Sistem: visoko povprečje pomeni, da učenci opažajo red in organizacijo ter jasnost pravil, zmerna razlika med obstoječo in želeno klimo je 1-2 točke.

RAZREDNO OKOLJE	stanje	želeno
sistem	17	17, 25
medosebni odnosi	28,7	29, 1

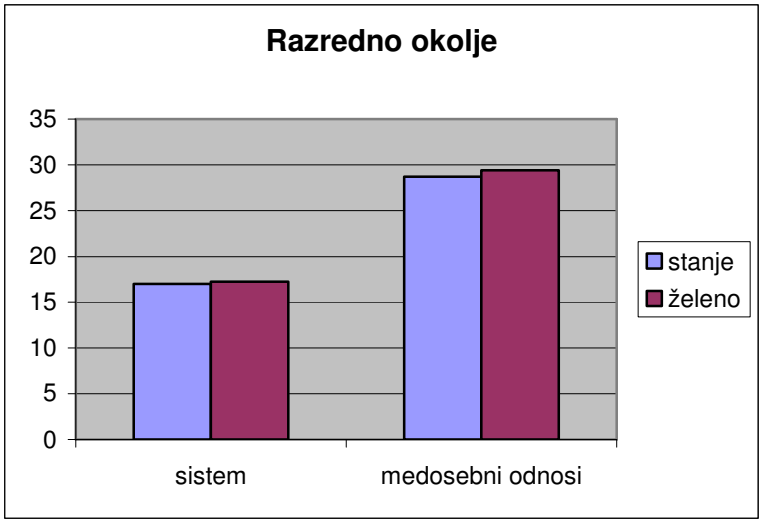

graf prikazuje stanje maja/junija 2008

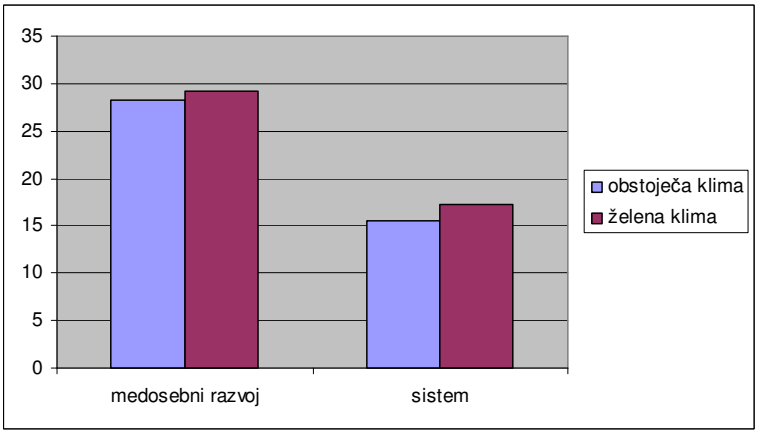

graf prikazuje stanje decembra 2007

Na področju medosebnih odnosov so učenci dosegli višje število točk kot meseca decembra, kar je razvidno iz gornjih grafov. Torej lahko ugotovimo, da zaznavajo veliko pozitivnih medsebojnih stikov. Razlika med dejansko in pa želeno klimo pa je manjša, kar pa bi lahko pripisali dejstvu, da je velik delež (skoraj 50 %) učencev, ki so izpolnjevali vprašalnike devetošolcev, ki so v mesecu juniju zaključevali svojo osnovnošolsko obveznost in jim je padla motivacija in pa interes za poglobljeno delo.

Napredek sem ugotovila tudi na področju sistema (jasnost pravil, red in organizacija dela v razredu). Tu so učenci tudi dosegli večje število točk (junija 17, decembra pa 15,2).

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Projekt (srečanja, delavnice in izobraževanja) je pozitivno vplival na medosebne odnose, sistem in osebnostno rast, zavedamo pa se, da je klima področje, na katerem je potrebno delati vse življenje (vseživljenjsko učenje).

Širjenje novosti

3. raven: Razvijanje »dobre prakse«
Projektna skupina se je mesečno srečevala predvsem z namenom evalviranja in z načrtovanjem izboljšave dela ter odpravljanja slabosti. Preko refleksij učiteljev sem želela pridobiti informacije, katere delavnice treba prilagoditi in na kakšen način; učitelji so podali tudi svoje predloge. Preko vprašalnikov Moj razred in Razredno okolje (Zabukovec, 1998) smo dobili tudi dodatne informacije o klimi v razredu (sistem pravil, medsebojni odnosi in osebnostni razvoj), ki so nam pomagale pri načrtovanju dela. Seveda smo se tekom projekta tudi osebnostno razvijali, saj so delavnice zajemale tudi to področje. Na koncu smo pripravili tudi strokovno gradivo.

Možnosti uvajanja v druga področja
Inovacijo lahko uporabi vsak delavec na naši šoli, saj pripomore k izboljšanju odnosov in osebnostnem razvoju. V proces smo vključili tako učitelje kot otroke, ki bodo v naslednjih letih nadaljevali delo po začrtanih smernicah. V ta namen sva s sodelavko pripravili tudi strokovno gradivo. Preko predavanja in delavnic pa smo skušali v proces razvoja vključiti tudi starše

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Pripravili smo:

- strokovno gradivo na temo projekta,
- spoznali načini boljšega medsebojnega življenja.

Literatura

Anderson, C. A., Bushman, B. J. (2002): Human aggression, v: *Annual Review of Psychology*, 53, str. 27-51.

Bogovič, M. M., Škrlj, A. (2007/2008): Inovacijski projekt - Osebnostna rast strokovnih delavcev kot dejavnik pozitivne učne klime in Izboljšanje razredne in šolske klime zaradi zmanjševanja nasilja, Interno gradivo. OŠ Roje.

Bründel, H., Hurrelmann, K. (1994): Gewalt macht Schule: Wie gehen wir mt aggressiven Kindern um? München: Droemer Knaur.

Dekleva, B. (1996). Nasilje med vrstniki in v zvezi s šolo. Šelih, A. (ur.), v: *Otrokove pravice, šolska pravila in nasilje v šoli.* Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Erb, H., H. (2004): *Nasilje v šoli*. Ljubljana: Didakta d.o.o

Van Goozen, S.H.M, Fairchild, G., Snoek, H., Harold, G. T. (2007): The evidence for a neurobiological model of Childhood Antisocial Behavior, v: *Psychological Bulletin,* 133(1), str. 149-182.

Habbe, J. (2000): *Nasilje in varnost otrok v šolah.* Ljubljana: Lisac&Lisac d.o.o.

Harris, J. R. (1998): Socialization, Personality Development, and the Child's Environments: Comment on Vandell (2000), v: *Developmental Psychology*, 36 (6), str. 711-723

Interakcijske vaje (III. In IV. del), Center za socialno delo Piran, februar 1996,

Komljanc, N. (2007/2008): Spletni zvezek akcijskega raziskovanja, ZRSŠ.

Kozar, N. (2002). *Nasilje? Ne, hvala!*, v: Šolsko svetovalno delo, 1 (8), str. 7-10.

Mlinarič, M. (2007/2008): Spletni zvezek akcijskega raziskovanja, ZRSŠ.

Muthen, B. O., Crijnen, A. A. M., van Lier, P. A. C., van der Star, R. M. (2004): Preventing Disruptive Behavior in Elementary schoolchildren: Impact of a Universal Classroom- Based Intervention, v: *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72 (3), str. 467- 478.

Olweus, D. (1996): Trpinčenje med učenci. Kaj vemo in kaj lahko naredimo? Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Podolski, C. L. in Huesmann, L. R. (1996): Outcomes of childhood aggression in Women, v: *Understanding aggressive behavior in Children, Annals of the New York academy of sciences* (eds. Ferris, C. F in Grriso, T.), 794, str. 394 – 398.

Popp, U. (2003): Nasilje v šoli in koncepti preprečevanja nasilja, v: *Sodobna pedagogika*, 2: 26-41.

Prienstein, M. J., La Greca, A. M. (2004): Childhood Peer Rejection and Aggression as predictors Adolescent Girls' Externalizing and Health Risk behavoirs: A 6- Year Longitudinal Study, v: *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72 (1), str. 103 -112.

Pušnik, M. (1999): Vrstniško nasilje v šolah. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Scott, S. (1998): Aggressive behaviour in childhood, v: Clinical review, 17 (316), str.202-205.

Škrlj, A. Bogovič, M., M. (2007): Reci nasilju NE! Priročnik za učitelje. Interno gradivo

Virk Rode, J., Belak, Ožbolt, J. :Socialne igre v osnovni šoli, Zavod RS za šolstvo.

Zabukovec, V. (1998): Merjenje razredne klime, priročnik za učitelje. Ljubljana: Produktivnost, d.o.o, Center za psihodiagnostična sredstva.

Zorc – Maver, D. (1991): Šolski sistem – proizvajalec odklonskosti?, v: *Iskanja,* 11(8), str. 39-45.

Zorc – Maver, D. (1996): Nasilje – »socialna bolezen« družbe, v: *Iskanja*, 15(13), str. 171-173.

Wenar, C. (2003): Razvojna psihopatologija i psihiatrija (od dojenačke dobe do adolescencije). Zagreb: Naklada SLAP.

Osnovna šola Slave Klavore Maribor
Štrekleva 31
2000 Maribor

RAZVIJANJE POZITIVNE RAZREDNE KLIME

2006-2008

Vodja inovacijskega projekta: Petra Divjak

Sodelavci: Stanislava Frangež, Cvetka Svilar, Mojca Lalič, Mojca Malek

Konzulent: Tanja Rupnik Vec, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V zadnjem času, predvsem v obdobju zadnjih nekaj let, se je občutek ogroženosti pred nasiljem, poniževanjem, zatiranjem in podobnimi poimenovanji, ki prizadenejo človekovo dostojanstvo in samopodobo, močno povečal. Vzroki za to so lahko različni. Mediji posvečajo tovrstni tematiki več prostora, veliko več kot pred leti. Tempo časa, v katerem živimo, je hiter, v smislu pridobivanja informacij, znanj in pedagoških veščin. Dopušča, da so starši dolgo v službah in vse manj časa preživijo s svojimi otroci. Tako otroci pogosto preživljajo popoldneve sami. Ni mame in ni očeta, ki bi se z njimi pogovarjal o vsakdanjih dogodkih, kaj šele o problemih, dilemah, ki jih otroci doživljajo v času odraščanja.
Šola je okolje v katerem se otrok počuti varnega, sprejetega, kjer je kultura dialoga na nivoju strpne in nenasilne komunikacije. Vendar kljub temu je vsak posameznik včasih razpet med svojim načinom reagiranja na dano situacijo in trenutnim sprejemanjem okolja. Včasih je lahko okolje zelo negativen dejavnik in na človeka tako tudi vpliva. Šolska pomoč otroku, ki ima težave pri navezovanju stikov in izvirajo iz zanj neugodne razredne klime, temelji na razvijanju ustreznih socialnih vrednot, učenja primernega dialoga in komunikacije med učenci in učitelji. Organizacija in izvedba tematsko oblikovanih razrednih ur iz različnih življenjskih področij, je bilo vodilo projekta za ustvarjanje in razvijanje pozitivne razredne klime. Razrednik in ostali pedagoški delavci, vsi skupaj z učenci in starši razvijamo skupen sistem šolskih vrednot in pravil. Tako gre ves čas za neprekinjen proces, ki ga je potrebno stalno negovati in izpopolnjevati.
V vzgojno-izobraževalnih ustanovah si želimo uspešne, ponosne, odgovorne, delavne in poštene učence, z razvito pozitivno samopodobo. Tako je eden od glavnih ciljev vzgoje prispevati k razvoju posameznika v samostojnega in samozavestnega človeka, ki bo sposoben živeti zdravo, ustvarjalno, odgovorno in zadovoljno.

Abstract:
There was a general feeling, that the violence, degradation, oppression and similar terms, who efforts human dignity and self-defence, has grown considerably in recent years. The reasons for that could be many. The media devote most of one's attention to such themes. The tempo of modern life is fast and it allows that parents are longer at work. So the children are mostly home alone. They have no one to join and help them by there problems and needs.
The school is a space where the children feels well, were received and where is going on the positive and tolerant communication. In spite of all that is every individual stretched between his own ways of reaction to different situation in his environment. Everyday environment could be sometimes very negative and affected human decisions. The school help for children, who has problems with establishing contacts, is based on development suitability

social worth, learning suitable dialog and conversation between pupils and teachers. Our project guidance for creating and developing positive class climate was organization and realization subject formed class lessons based on different life sphere. We all wish to have successful, proud, responsible, hardworking and honest pupils. Teachers, other school workers and parent are developing common system school worth and standards. So, it's continuous process we have to care of all the time.

Ključne besede: razredna klima, medosebni odnosi, socialne veščine, vrednote, pravila

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

Razred je raznolika sestavljanka posameznikov, ki se razlikujejo po številnih lastnostih. Zato je učenje in vedenje v razredu v veliki meri odvisno od tega, kakšne so interakcije med učenci in učitelji. Medosebni odnosi učencev pogosto v veliki meri določajo učne in vedenjske značilnosti učencev. Učenci se včasih težko navadijo eden na drugega, kar je lahko odraz pomanjkljivih socialnih veščin, zmožnosti učenja ali nepripravljenosti učencev, da bi uporabili svoje socialne veščine v primerih, ko so prepričani, da imajo prav.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)

Pozitivni vrstniški odnosi v razredu imajo ključno vlogo v otrokovem socialnem razvoju. Odnosi med vrstniki so na eni strani produkt razvitosti določenih socialnih spretnosti otroka, po drugi strani pa se otrok številnih pomembnih socialnih spretnosti, od prevzemanja vlog do kontrole agresivnosti, nauči v interakcijah z vrstniki. Delo s celotnim razredom kot oblika pomoči socialno nesprejetim učencem ima ugodne posledice tudi za razredno skupnost. Medosebni odnosi med učenci se izboljšajo in razredna kohezivnost se poveča. Učitelj ima pri tem na voljo različne možnosti. (Pečjak in Košir, 2002)

Socialne spretnosti se učenci lahko v razredu naučijo preko socialnih iger. V socialnih igrah razvijamo intelektualno, emocionalno in socialno plat otroke osebnosti, spodbujamo pa tudi ustvarjalnost. Močno je povečana motivacija za razvijanje teh vsebin. To so igre, ki sprostijo veliko čustvene energije, zato jih je treba izvajati premišljeno in obzirno. Strogo je treba spoštovati načelo, da se otrok v igro vključi prostovoljno. Preko socialnih iger se lahko odvija socialno učenje. Uporabljajo se lahko pri pouku, vzgojno-izobraževalnem delu v knjižnici, pri delu starši, svetovalnem delu z manjšimi skupinami, interesnih dejavnostih. (Rode in Ožbolt, 1990).

Razredna klima zajema proces v razredu in upošteva odnose med posamezniki v razredu ter tudi elemente sistema. Gre za preplet različnih vidikov delovanja posameznikov. »Slovenski učitelji opozarjajo na svojo nemoč, kadar učenci ovirajo pedagoški proces, na to, da ni mej za neustrezno vedenje učencev in učinkovitih sankcij za kratenje pravic drugih, na nasilje in na pretirano storilnostjo, izobraževalno naravnanost šole. Navajajo tudi šibko podporo staršev, celo moteče razlike med
svojimi prizadevanji in odzivi staršev.« (Gomboc, M. (2007). Delo, 2. julij, str.12)

»Vsak razred je skupina in v vsaki skupini se med člani vzpostavijo različne oblike medsebojnega sodelovanja, povezovanja. Medsebojni odnosi imajo določene vibracije, čustven naboj in izrazni značaj. Klima se nanaša na kakovost odnosov med člani v učeči se skupini. Ko so odnosi sovražni, odklonilni in neučinkoviti, je to skupina z negativno klimo. Če pa je za odnose značilna podpora, sprejemanje in prijateljstvo, to lahko označimo za pozitivno klimo. Klimo lahko zaznamo že z opazovanjem komunikacije v razredu, s pogovori, z gibanjem po prostoru, reševanjem problemov, odnosom z učiteljem.« (Pušnik, 2000, str.171).

Za pojem razredne klime najdemo v strokovni literaturi več sopomenk: razredno vzdušje, ton, atmosfera, okolje in da si lahko ob tem predstavljamo dogajanje, ki ga v razredu lahko

začutimo, a težje opredelimo. Fraser razredno klimo opredelil »kot dogajanje v razredu, ki je določeno z medsebojnimi odnosi, osebnostnim razvojem posameznika in sistemskimi značilnostmi.« (Zabukovec, 1998, str.7)
Številne raziskave potrjujejo hipotezo, da je zaznavanje razredne klime povezano z dosežki učencev. Zato je pomembno, kaj se v šoli dogaja, kako učenci razredno klimo doživljajo in kako se odzivajo na vse, kar šola ponuja. Učenci v šoli pridobivajo znanje, spretnosti in veščine in se celostno razvijajo. Ustrezna razredna klima spodbuja motivacijo za šolsko delo, razvija notranjo motivacijo, zmanjšuje strah pred šolo, povečuje kakovost znanja in končno vpliva tudi na višje ocene pri učencih.
(Zabukovec, 1998)

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako vzpodbuditi učence k razvijanju medsebojne pomoči?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Krepiti vrednote za boljšo socialno povezanost:

- ustvariti pozitivno klimo v oddelkih,
- razvijati strpnosti in mir med učenci,
- učiti učence konstruktivnega reševanja konfliktov,
- izobraževanje strokovnih delavcev šole in
- sodelovanje s starši in zunanjimi institucijami.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
Analize stanja v razredu smo se lotili s pomočjo vprašalnika. Učencem smo razložili, da nas zanima, kako se počutijo v razredu in sicer zato, da bomo poskušali na tej podlagi odnose v razredu še izboljšati. Analiza rezultatov je predstavljala izhodišče za oblikovanje programa za izboljšanje razredne klime. Aktivnosti, ki smo jih načrtovali, so bile prilagojene razvojni stopnji oz. starosti učencev.

Tabela 1: Program nekaterih aktivnosti v okviru IP

PROGRAM AKTIVNOSTI	***CILJNA SKUPINA***	***NAČIN IZVEDBE***	***CILJI***
Vprašalnik MOJ RAZRED – želeno stanje	Učenci I., II. in III. triade, razen učenci 1. razreda	Reševanje vprašalnika	Ugotavljanje želene razredne klime
Razredna pravila	Učenci I., II. in III. triade	Izdelava plakatov	Krepitev vezi med posameznikom in skupino
Posledice kršenja pravil	Učenci I., II. in III. triade	Izdelava plakatov	Vrednotenje posameznih dejanj
Pozitivna samopodoba	Učenci II. in III. triade	Igra vlog	Vživljanje v lastnosti drugega
Kaj nas spodbuja k nasilnemu vedenju?	Učenci I., II. in III. triade	Igre, skupinske aktivnosti	Prepoznavanje nasilnega vedenja
Kako se odzivamo na nasilno vedenje?	Učenci I., II. in III. triade	Igre, skupinske aktivnosti	Zmanjševanje medsebojnih konfliktov
Ali je v redu pokazati čustva?	Učenci II. in III. triade	Igra vlog	Izboljšati povezanost v razredu
Odgovornost za obnašanje	Učenci I., II. in III. triade	Igre, skupinske	Zavedanje

		aktivnosti	pomembnosti nalog
Vprašalnik MOJ RAZRED – obstoječe stanje	Učenci I., II. in III. triade, razen učenci 1. razreda	Reševanje vprašalnika	Ugotavljanje obstoječe razredne klime
Vzgojni stili	Starši	Predavanje in delavnica	Razmišljati o različnih možnih vzgojnih stilih
Vodenje razreda – načela in slog vodenja	Učitelji	Delavnica	Zavedanje profesionalizma
Vodenje razreda – oblikovanje splošnih pravil	Učitelji	Delavnica	Poznavanje pomembnosti načel
Vodenje razreda – stili poučevanja	Učitelji	Delavnica	Razmišljanje o »dobrem« učitelju
Vodenje razreda – reševanje konfliktov	Učitelji	Delavnica	Prepoznavanje disciplinskih problemov

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
K uspešnemu zaključku projekta so pripomogli naslednji trije ključni problemi: jasno oblikovana pravila in njihovo dosledno upoštevanje, spoštljiv odnos ter zanimivo izvajanje pouka.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
S pomočjo evalvacijskega vprašalnika za učence, starše in učitelje ter na podlagi mnenj projektne skupine smo ugotovili, da le-ti menijo, da so imeli radi delavnice, so se nekaj novega naučili. Le-to kaže na to, da so bili cilji projekta doseženi. Projekt je pozitivno vplival na medosebne odnose v razredu.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V projekt so bili vključeni vsi učenci in razredniki I., II. in III. triade. Učitelji, starši in zunanji sodelavci so sodelovali prostovoljno.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Podatke smo zbirali s pomočjo anketnega vprašalnika Moj razred – želeno in obstoječe stanje, evalvacijskega vprašalnika ob koncu vsake izvedene delavnice za učence in starše ter mnenja in opažanja razrednikov in članov projektne skupine.

Metode obdelave podatkov
Podatke smo obdelali s kvalitativno in kvantitativno analizo.

Prikaz rezultatov
Podatke smo prikazali s pomočjo prosojnic in plakatov.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Pri končni evalvaciji projekta lahko rečemo, da je bil projekt uspešen in da smo cilje inovacijskega projekta dosegli, čeprav ni prišlo do velikih pozitivnih sprememb. Uspeli smo namreč senzibilizirati šolsko okolje in na novo uvesti tematsko oblikovane delavnice za učence, starše in učitelje.

Na podlagi rezultatov evalvacijskega vprašalnika učencev lahko rečemo, da so jim je bile delavnice zelo všeč (»Kaj bomo pa danes delali?«) in menijo, da so se vedno nekaj novega naučili, postali boljši prijatelji, da si več pomagajo … Ker so učenci napisali, da si želijo še več takšnih delavnic, jih bomo izvajali tudi v naslednjem šolskem letu. Na podlagi evalvacijskega vprašalnika učiteljev pa lahko zaključimo, da so jim delavnice povzročale nekaj preglavic, saj se ne čutijo dovolj usposobljene za izvajanje le-teh. Tako bomo v naslednjem šolskem letu posvetili več pozornosti tovrstnemu izobraževanju in usposabljanju.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti

Inovacijski projekt na OŠ Slave Klavore Maribor je uspel – projekt smo uspešno pripeljali do konca. Hkrati pa smo uvedli tudi inovacijo, ki je bila v kolektivu zelo dobro sprejeta in ki živi naprej. Vsako leto se bomo trudili izvajati tematsko oblikovane razredne ure, s pomočjo vnaprej pripravljenih gradiv. Želimo se dodatno usposobiti za izvajanje delavnic za učence v okviru razrednih ur in za starše v okviru roditeljskih sestankov. Vzpodbujali bomo dosledno upoštevanje dogovorov med učenci, starši in učitelji.

Možnosti uvajanja v druga področja

Projekt smo si zastavili tako, da je bila zajeta celotna populacija šole. Načrtovali smo dejavnosti po razrednih skupnostih, izvajali smo tematske projektne dneve (božični bazar, veliki pomladni koncert), preventivne akcije (prometna, požarna varnost) ipd. Model je bil predstavljen učiteljskemu zboru, staršem na roditeljskih sestankih, na različnih strokovnih srečanjih in javnih prireditvah.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

Morda je minilo premalo časa, da bi lahko izpostavljali močna področja. Vsekakor so to začetki in ti premiki so del procesa, ki se pokažejo v nekem daljšem obdobju. Želimo si poganjati in vrteti to kolo še naprej. Menimo, da smo na dobri poti k tej uresničitvi.

Literatura

Ayers, H. (2002). Vodenje razreda. Priročnik za učitelje. Ljubljana, Educy.
Bartal, J. P., Randoux, B. (2005). Izobraževanje, državljanstvo, šport in kultura. Seminar Oblikovanje vrednot, september.
Gomboc, M. (2007). Vzgojni načrt ni način discipliniranja učencev. Časnik Delo, 2. julij, str. 12.
Košir, K. (2005). Zavrnjeni učenci: kako jim pomagati in zakaj je to potrebno. Vzgoja in izobraževanje, (6) 36, str. 43 – 46.
Lukšič, M. (2007). Razredne ure kot priložnost. Šolsko svetovalno delo. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
Maksimovič, M. (1991). Mladinske delavnice. Sekcija za preventivno delo pri Društvo psihologov Slovenije. Lj.
Otič, M. in drugi (2007). Do višje kakovosti s samoevalvacijo. OŠ Franceta Prešerna Maribor.
Paterson, K. (2003). Kako lahko poučujem. Ljubljana, Rokus.
Pečjak, S. in Košir, K. (2002). Poglavja iz pedagoške psihologije. Izbrane teme. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo.
Pušnik, M. (2002). Razrednik v osnovni in srednji šoli. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
Reasoner, R. W. (1999). Razvijanje pozitivnega samovrednotenja mladostnikov. Inštitut za razvijanje osebne kakovosti.
Virk-Rode, J. in Belak-Ožbolt, J. (1990). Razred kot socialna skupina in socialne igre. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
Virk-Rode, J., Belak Ožbolt, J., Beltram, J., Bozovičar, V., idr. (1998). Socialne igre v osnovni šoli. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
Vtič-Tršinar, D. (2004). Iskalci biserov. Priročnik za razredne ure. Društvo Za boljši svet. Mb.
Youngs, B.B. (2000). Šest temeljnih prvin samopodobe. Lj.
Zagorc, M. (2003). Sprostimo se. Ljubljana, Fakulteta za šport.
Žagar, D., Žemva, B., Kunstelj, A. Grgurevič, J. in Guzelj, E. (2001). Razrednik: vloga, delo in odgovornost. Ljubljana, Jutro.

Osnovna šola Sveti Jurij
Sveti Jurij 13
9262 Rogašovci

DOMAČE NALOGE – VLOGA UČENCEV, UČITELJEV IN STARŠEV

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Ane Mari Čerpnjak, profesorica pedagogike in sociologije

Sodelavci: Aleksander Mencigar, prof. ŠVZ, ravnatelj, Drago Šafer, učit.GOS, pom. Ravnatelja, Anita Fartek, uni. dipl. psih., Mateja Klement, prof.GVZ, Martina Koroša, prof.SLO in TJN, Klaudija Skerbinšek, prof. TJN, Evelina Leskovar, prof. MAT, Lidija Benko, prof.TJA, Bojana Š. Mertelj, prof. TIT, MAT, Maja P. Barbelj, prof. GEO, ZGO

Konzulent: Nada Nedeljko, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Maribor

Povzetek:
Osmislitev rednega opravljanja domačih nalog je za vsakega učenca eden najpomembnejših temeljev za dosego dobrega ali zadovoljivega učnega uspeha. V pričujočem prispevku se osredotočamo na vlogo, ki jo v kontekstu učenčevega domačega dela nosijo učitelji, starši in predvsem učenci sami. Predstaviti želimo, kako smo se na OŠ Sveti Jurij lotili izboljševanja učnega uspeha učencev s poudarkom na domačem delu le-teh. Ugotavljamo, da za dosego ustreznih rezultatov ni odgovoren zgolj ali v večji meri le učenec, temveč imajo v tem smislu veliko in neprecenljivo vlogo poleg, seveda, učiteljev, predvsem starši. Govorimo o ustreznem motiviranju, osmislitvi dela, učni in socialni pomoči, personifikaciji, diferenciaciji in predvsem individualizaciji. Potrebno se je namreč posvetiti individualno vsakemu učencu z učnimi težavami, ki vzročno ali posledično domačih nalog ne opravlja redno; v reševanje problema pa je nujno vključiti učenčevega starša in razrednika ali drugega učitelja. Šele popoln in visoko aktiven »pedagoški trikotnik« (učenec – starši – učitelj) daje ustrezne rezultate in vodi do želenega cilja – dviga učne uspešnosti učencev, ki se jim zaradi tega v prihodnosti odpira več možnosti, kar pa bi moral biti osebni cilj vsakega človeka.

Abstract:
In a certain sense the regular doing of homeworks is the most important groundwork for each pupil to achieve good and satisfying learning success. In the present contribution we are focusing on the part of pupils homework, carried by teachers, parents and especially pupils. We want to introduce how we began to improve the learning success of the pupils at the elementary school in Sveti Jurij with the emphasis on pupils homework. It has been stated that for the achievement of appropriate results is not only pupils responsibility but also teacher and especially parents responsibility who have invaluable role in it. We talk about appropriate motivation, learning and social help, personification, differenciation and especially individualization. It is necessary to devote individually to each pupil with learning problems, for what reason or consequence they don´t do their homeworks regularly, it is also necessary to include pupils parents and class teacher or the other teacher in solving the problem. Only the perfect and the high active "pedagogical triangle" (pupil-parents-teacher) gives the adequate results, leads to the wanted goal and increases the pupils learning efficiency and therefore more opportunities in the future what should be the personal goal of every human bean.

Ključne besede: *domače naloge, individualizacija in diferenciacija, učni uspeh učencev, sodelovanje šola – dom.*

Problemsko stanje

Izhodiščni problem se je nahajal na treh področjih – pri učiteljih, pri starših in predvsem pri učencih.

a) Učenci izražajo mnenje, da je domačih nalog preveč in jim vzamejo preveč časa. Analiza stanja iz junija leta 2006 kaže, da temu ni tako (domačih nalog je relativno malo), le da učenci v opravljanju le-teh ne vidijo pravega smisla. Le približno 27% učencev dela domače naloge redno, doma (okoli 80%) in predvsem samostojno, saj 65% učencem ne pomaga nihče, 15% druge osebe (učitelji v OPB, pedagoška pomoč na domu, stari starši …) in le 10% učencem pomagajo starši. Dve tretjini učencev porabi za opravljanje domačih nalog do pol ure dnevno in 22% do ene ure, kar pomeni, da domačega dela ne more biti toliko, da bi ga bilo časovno preveč. Kljub temu učenci to vidijo na tak način. Blizu 60 % učencev si DN zapiše v zvezek, beležko, na roko itd., čez 32% pa nikamor ali pa si jo zapomni. Tisti, ki si jo zapomnijo, jo seveda toliko lažje pozabijo. Učenci navajajo, da je največ DN pri matematiki, kjer so tudi najtežje. Kljub temu jih 54% DN ne bi opravilo, če ne bi bila obvezna. Tretjina anketiranih učencev namreč misli, da opravljanje DN na njihovo učno uspešnost ne vpliva. Sklepamo lahko, da veliko učencev DN ne opravlja, saj jih je bilo nekaj čez 42% zaradi tega sankcioniranih, vendar sankcije najverjetneje niso prava pot, saj se stanje kljub temu ne spremeni. Skoraj 72% učencev namreč meni, da je DN vseeno preveč. Do domačega dela bi vsekakor morali imeti boljši, bolj pozitiven odnos, saj bi jim le-te morale pomeniti pot do boljšega učnega uspeha. Žal pa učenci menijo, da je vpliv domačih nalog na njihovo učno uspešnost le delen. Zaradi tega v opravljanju domačih nalog ne vidijo pravega smisla, kar bi s projektom želeli izboljšati in domače delo za učenca osmisliti, da jih bo začutil kot potrebo in ne nujo brez pomena, kar je tudi ena njenih temeljnih funkcij. Ugotovljeno kaže, da učencem primanjkuje predvsem motivacije za učenje, premalo pa je tudi znanja o učinkovitih učnih strategijah ter učnih navadah, kamor redno opravljanje domačih nalog vsekakor spada.

b) Starši bi morali imeti nad opravljanjem domačih nalog svojih otrok predvsem večji nadzor in jim nuditi več pomoči v smislu motiviranja in spodbude, saj učenci navajajo zelo nizek odstotek tistih staršev, ki pri DN kakorkoli pomagajo. Seveda so razlogi lahko različni, vendar je potrebno pokazati tudi več odgovornosti z njihove strani. 87% staršev namreč verjame, da njihovi otroci domače naloge opravljajo redno ali vsaj v večini, vendar se ja tako izreklo le 27% učencev. Prostor opravljanja DN, samostojnost dela in učna pomoč pri opravljanju DN so identični pri starših in učencih, odstopanja so le pri navajanju pomoči s strani staršev, saj menijo, da jih pri DN pomaga 32%. 52% staršev navaja, da njihov otrok za DN porabi do pol ure, medtem ko jih 2,1% tega sploh ne ve. Starši se zavedajo, da si v 14% njihov otrok DN ne zabeleži oziroma si jo le zapomni. To dejstvo bi moralo predstavljati problem, saj je tako nad podanimi DN manj pregleda s strani staršev, ker preprosto ne vedo, kaj je bilo za DN podano. Da si jo zapiše, jih meni 85%, medtem ko učenci priznavajo, da to storijo le v 60%. Tako kot učenci tudi starši menijo, da je največ DN pri matematiki in da so tam tudi najtežje. Če so domače naloge neobvezne, starši menijo, da jih opravi le 21%, kar je prav tako zaskrbljujoč podatek. Obenem ta podatek ni v skladu z mnenjem staršev, da je opravljanje DN potrebno za dvig učne uspešnosti, saj jih tako meni kar 83%. Blizu 32% staršev je mnenja, da je DN preveč, ostali se s tem ne strinjajo ali pa so glede tega neopredeljeni. Navedeni podatki kar kličejo po večji preglednosti staršev nad domačimi nalogami svojih otrok in po večjem motiviranju le-teh za šolsko delo.

c) Ugotavljamo, da učitelji predmetne stopnje oz. zadnje triade na OŠ Sveti Jurij vidijo utrjevanje znanja in urjenje spretnosti in veščin kot cilja DN kot zelo pomembna, kot pripravo na nove učne vsebine pa nekoliko manj pomembne. Tudi razvijanje učnih navad in občutka odgovornosti do dela, praktična uporaba pridobljenega znanja in razvijanje sposobnosti samostojnega učenja so zanje zelo pomembni. Največ učiteljev te cilje načrtuje včasih že v letni pripravi, v sprotni pa 94%. Več kot polovica jih načrtuje vsebinsko in po obsegu, včasih glede na tehniko, v veliki večini pa vsekakor ciljno. V 58% je DN načrtovana kot preverjanje znanja in v 63% včasih ali redno načrtovana kot ocenjevanje. DN le v 21% niso medpredmetno obarvane in le v 10% niso diferencirane. Največ učiteljev naloge diferencira po težavnosti. Zanimiv podatek pa je dejstvo, da kar tretjina učiteljev meni, da redno opravljanje DN le delno vpliva na učno uspešnost učencev. Ugotavljamo tudi, da v blizu 60% učenci včasih naloge preverjajo medsebojno, v 68% učitelj včasih preveri »leteče«, dosledno pa učitelji preverijo DN le v 47% redno, medtem ko 10,5% učiteljev dosledno nalog ne preverja nikoli. Učitelji v veliki večini neopravljanja DN ne sankcionirajo. Med tehnikami opravljanja DN prevladujejo različne oblike pisnega sporočanja, branje, opravljanje nalog v DZ, najmanj zastopane pa so raziskovanje, sestavljanje referatov in memoriranje.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kaj lahko storijo vsi subjekti VIZ – učenci, učitelji in starši, da bo domače delo učencev za učence bolj osmišljeno?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Domače delo učencev se je že dlje časa vleklo kot problem, zaradi katerega je učni uspeh nižji, kot bi lahko bil. Učenci izražajo mnenje, da je domačih nalog preveč in jim vzamejo preveč časa. Analiza stanja iz leta 2006 (šolski otroški parlament) kaže, da temu ni tako (domačih nalog je relativno malo), le da učenci v opravljanju le-teh ne vidijo pravega smisla. K temu bi zagotovo pripomoglo boljše načrtovanje, preverjanje, analiza in evalviranje domačega dela s strani učitelja, večja preglednost in pomoč v smislu spodbude pri opravljanju domačih nalog s strani staršev in osmislitev opravljanja domačih nalog s strani učenca na način, da bo le-ta videl vpliv domačega dela na lastno učno uspešnost. Obenem bi pridobivali tudi nova znanja o učinkovitih učnih navadah, metodah in tehnikah učenja; povečali bi delež le-teh tako pri šolskem delu kot tudi doma pri opravljanju domačih nalog in učenju. Vsi subjekti VIZ procesa pa bi obenem povečali nivo lastne odgovornosti za svoje delovanje.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
V delavnicah za učence smo izpostavili vsebine o pomenu in funkciji domačih nalog, o pomenu aktivnih oblik učenja, učinkovitih učnih metodah in strategijah, o pozitivnih spodbudah za učenje, razvijali smo pozitivna stališča do učenja in domačih nalog samih. S tem se je izboljšalo vedenje učencev o učinkovitih učnih strategijah, učnih navadah in metodah učenja in z rednim opravljanjem domačih nalog so učenci pridobili tudi pozitivne izkušnje glede tega, kar so učitelji z aktivnimi učnimi strategijami v šoli še nadgrajevali.

Maja 2008 so bile izvedene tudi delavnice za starše na temo Domače naloge – učne strategije in navade pri domačem učnem delu učencev. Za učiteljski zbor so bila organizirana izobraževanja na aktualno temo (VIZ delo z učenci Romi – M. Novak, Domače naloge v teoriji in praksi – N. Nedeljko), izvedli pa smo tudi več strokovnih srečanj z konzulentko.

Učitelji izvajajo:

- boljše načrtovanje (sprotna priprava, časovno krajše DN vsakodnevne, po potrebi oz. občasno daljše, diferencirane glede na vsebino, obseg in težavnost),
- sprotno preverjanje (dosledno vsako opravljeno DN),
- stalno analizo (analiziranje oz. pojasnitev rešitev vsake DN na frontalni način, po potrebi tudi individualno) in
- evalviranje domačega dela (beleženje opravljanja ali neopravljanja DN v skupno tabelo v dnevniku oddelka, iskanje vzrokov za težave, seznanjanje staršev o pozitivnem ali negativnem stanju na govorilnih urah ali po roditeljskih sestankih oz. po potrebi na vabilo, samoevalvacija, dvig nivoja profesionalne odgovornosti).

Starši:

- se trudijo za večjo preglednost nad opravljanjem DN,
- nudijo pomoč v smislu spodbujanja in motiviranja pri opravljanju domačih nalog (relativno, po potrebi, po želji možne konzultacije z učitelji glede učnih vsebin, metod dela in obratno),
- dvig nivoja lastne odgovornosti za učni uspeh svojega otroka.

Učenci:

- opravljanje domačih nalog dobi zanje smisel na način, da bodo le-ti videli vpliv domačega dela na lastno učno uspešnost:
    - vpliv na razumevanje snovi,
    - znane naloge v pisnih ali ustnih preverjanjih in ocenjevanjih znanja,
    - boljša priprava na nove učne vsebine,
    - natančnejše definiranje težav pri določenih vsebinah,
    - dvig nivoja lastne odgovornosti glede svojega učnega uspeha.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta

Na podlagi analize anket se je pokazalo, da je za rešitev problema (ne)rednega opravljanja domačih nalog in s tem dviga učne uspešnosti učencev potrebno vključiti vse tri vpletene v vzgojno izobraževalni proces – učence, učitelje in starše. Po drugi strani pa je potrebna individualizacija, torej individualno reševanje problema, saj so vzroki za neredno opravljanje domačih nalog izredno različni. Na šoli smo sestavili poseben obrazec – dogovor med domom in šolo, ki ga interno učitelji imenujemo »pedagoška pogodba«. V proste okvirčke na obrazcu so svoje predloge glede reševanja problema navedli učitelji, starši in tudi učenci sami. Vsak je predstavil svoje videnje o tem, kako bi pričujoči problem rešil in se obvezal, kaj bo v smeri reševanja težave sam storil. Nastali so izredno zanimivi dogovori med šolo in domom, ki na moralni ravni zavezujejo vse podpisnike »pedagoške pogodbe«, da se dogovorjenega držijo. Z rezultati smo zadovoljni, saj je učni uspeh omenjenih učencev višji, število popravnih in predmetnih izpitov se je znižalo ter osnovni cilj projekta je s tem dosežen – učenci vidijo smiselnost domačega dela in razumejo vpliv rednega opravljanja domačih nalog na dvig lastnega učnega uspeha.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

Najpomembnejši kazalec uspešnosti je seveda uspeh sam. V primerjavi z lanskim šolskim letom je povprečni učni uspeh narasel, prav tako je imelo lani veliko več učencev popravni, predmetni ali razredni izpit, letos pa so bili takšni le 4 in po izvedbi omenjenih izpitov ponavljalca ni.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V raziskavi in sami izvedbi inovacijskega projekta je sodelovala tretja triada Osnovne šole Sveti Jurij, torej 7., 8. in 9. razredi. Vključeni so bili tudi njihovi starši in učiteljski zbor tretje triade omenjene šole. To pomeni, da je delo potekalo na bazi, ki je številčno prešibka za posploševanje. Tudi raziskava je potekala na malem vzorcu, zaradi česar izsledkov prav tako ni mogoče posplošiti. Za samo institucijo, kjer je projekt bil izpeljan, pa je velikega pomena, saj v veliki meri pripomore h kvalitetnejšemu delu in je dovolj kakovostna za nadaljnji razvoj.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
T R I A N G U L A C I J A

KAZALEC	OPIS MERJENJA (načini merjenja, viri podatkov …)
učitelji	anketa, opazovanje, individualni razgovori (intervjuvanje), delavnice za učitelje
učenci	anketa, opazovanje, individualni razgovori (intervjuvanje), delavnice za učence
starši	anketa, opazovanje, individualni razgovori (intervjuvanje), delavnice za starše

Metode obdelave podatkov
Anketni vprašalnik je bil razdeljen učencem učiteljem in staršem že v preteklem šolskem letu pred pričetkom projekta. Ugotavljali smo obstoječe stanje in izsledki raziskave so opredeljeni pod točko Problemsko stanje. Nadaljnje delo smo spremljali na podlagi opazovanja, intervjuvanja in SWOT analize ob izvajanju delavnic za učence, učitelje in starše. Delo smo na omenjeni podlagi prilagajali potrebam in se končno dovolj približali želenemu stanju.

Prikaz rezultatov
Rezultati projekta pravzaprav predstavljajo primerjavo stanja v šolskem letu 2006/2007 na področju učnega uspeha in aktualnim stanjem ob koncu šolskega leta 2007/2008 kakor je to opisano v točki III.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Ugotavljamo, da smo preko inovacijskega projekta dosegli predvideni cilj. Učni uspeh učencev se je ob individualnem pristopu k reševanje problema neopravljanja domačih nalog izboljšal, število popravnih in predmetnih izpitov se je zmanjšalo, nižji je usip. Posebej poudarjamo, da smo obenem šola, ki integrira blizu 20% učencev Romov, ki so tako učno, kot tudi socialno in kulturno določena specifika. Prav delu z njimi smo se posebej posvetili in se spopadli z eno najtežjih ovir v izvajanju projekta – pridobiti romske starše za sodelovanje s šolo.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Posledice izpeljave projekta so za šolsko in širše družbeno okolje pravzaprav samo pozitivne. Šola kot institucija je uspešnejša, če so uspešnejši njeni slušatelji, zadovoljstvo ob dosežkih, ki so višji, je vsestransko, dvignila se je motiviranost za šolsko delo, motiviranost staršev za sodelovanje s šolo in učiteljev za dodatno spopolnjevanje na pedagoškem

področju. Izpostaviti moramo predvsem romske starše, ki s tem pridobivajo na zaupanju v institucijo, kar je bila v bližnji preteklosti še velika kulturno pogojena zavora.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti

Zaradi pomanjkljivega načrtovanja in evalviranja domačih nalog s strani učitelja, premalo interesa in smiselnosti opravljanja s strani učenca in prenizke ravni motiviranja za opravljanje domačih nalog s strani staršev smo se na OŠ Sveti Jurij odločili, da povežemo vse tri strani in skupno najdemo rešitve. Vpeljali smo posebne tabele, kjer se je opravljanje ali neopravljanje domačih nalog vsakodnevno beležilo. Tabele so bile pripomoček pri razgovoru s starši in podlaga za identifikacijo učencev, ki imajo tudi zaradi neopravljanja domačih nalog učne težave. Sledilo je oblikovanje »pedagoške pogodbe«, moralno obvezujočega dokumenta, ki je vseboval ideje, napotke in razmišljanja o reševanju problema. Dokument so podpisali starši, učenci in učitelji. Učitelji ponujamo možnost ponovne ali dodatne razlage snovi, analizo težav, ki se pojavljajo in skupno iskanje rešitev, ponudili smo tudi prostor, kjer se domače naloge lahko opravijo, če je domače okolje premalo spodbudno ali če je učenec domačo nalogo preprosto pozabil opraviti. Učenci so povedali, da si bodo uredili zapiske, za pomoč pri opravljanju domačih nalog poiskali učiteljevo ali vrstniško pomoč in sami predlagali okvirni čas, ki ga bodo vsak dan porabili za opravljanje domačih nalog in učenje. Od staršev se ne pričakuje, da bodo doma učno pomagali, ampak da bodo svoje otroke za delo motivirali, jim moralno pomagali, spodbujali in redno sodelovali s šolo.

Podpis »pedagoške pogodbe« je obrodil uspehe, saj se je učni uspeh izboljšal skoraj pri vseh evidentiranih učencih, ki so pogodbo podpisali. Neuspeha je bilo zelo malo, pa še ta se je dogodil zaradi nezainteresiranosti s strani učencev ali staršev. V projektno skupino so bili vključeni tudi predstavniki staršev in učencev.

Ker so rezultati našega dela spodbudni, bomo z enakim delom nadaljevali tudi naslednja leta, vendar ne več v okviru projekta. Inovacijo je pozitivno sprejela in jo uporablja celotna VIZ institucija in v bodoče jo bomo izvajali konstantno, saj jo razumemo kot konstantno razvijanje obstoječe »dobre prakse«.

Možnosti uvajanja v druga področja

Na Osnovni šoli Sveti Jurij inovacijo že uporabljamo vsi, v prvem, drugem in tretjem VIZ obdobju. Začeli smo sodelovati tudi z nekaterimi drugimi šolami, ki bi poskušale uporabiti naše izkušnje v lastni praksi in v lastnem prostoru. Uporablja jo lahko vsaka osnovna in srednja šola, posebej tiste, ki integrirajo učence emigrante, Rome, se spopadajo z multikulturalizmom ali večjim osipom učencev ali dijakov.

LITERATURA

Strokovne literature in virov posebej ne povzemamo ali citiramo. Navajamo izsledke svojega dela in rezultate raziskave na OŠ Sveti Jurij.

Osnovna šola Šenčur
Pipanova cesta 43
4208 Šenčur

ZA NASILJE ZAPRTO, S KNJIGO ODPRTO

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Tanja Bogataj, prof. razrednega pouka

Sodelavci: Andreja Kolander, vzgojiteljica, Maša Gril, specialna pedagoginja

Konzulent: Miha Mohor, Katica Pevec Semec, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Povzetek:
Inovacijski projekt »Za nasilje zaprto, s knjigo odprto« je ciljno vsebinsko in časovno (mesečno in tedensko) zasnovan z različnimi dejavnostmi, ki jih lahko ponudimo učencem v 1. triletju osnovne šole, pri čemer je osrednja dejavnost osredotočena na branju in interpretaciji pravljic. Cilj dejavnosti, kot so socialne igre, igre vlog, pogovori, likovno ustvarjanje, dramatizacija, evalvacija itd., je razvijanje socialnih veščin in posledično izboljšanje razredne klime. Projektne vsebine smo izvajale eno šolsko leto z učenci 2. razreda devetletne osnovne šole. V projektni skupini smo sodelovale tri različne strokovne delavke: vzgojiteljica, specialna pedagoginja in učiteljica. V začetku šolskega leta je bilo med učenci veliko verbalnega in fizičnega nasilja, zato smo se odločile za izvajanje konkretnih dejavnosti, ki so pripomogle k boljši socialni klimi. S pomočjo metode pogovora in vsakodnevnega zbiranja podatkov smo na koncu šolskega leta ugotovile, da se je razredna klima izboljšala (med učenci je bilo manj nasilja, več sodelovanja in strpnosti do sošolcev, boljše počutje učencev, razvoj empatije pri posameznikih).Z učenci smo ob koncu projekta pripravili kratek program in predstavitev za starše in zabavo v pižamah, kar je bil izjemen dogodek in zanimiva nagrada za vse, ki smo se trudili za boljše počutje v razredu. Cilji, ki smo si jih zastavile, so bili doseženi, v prihodnje s želimo, da bi bil projekt predstavljen širšemu krogu učiteljic in vzgojiteljic.

Abstract:
The innovative project »Closed for violence, open for reading« has been devised monthly and weekly with different activities, the main activity being reading and interpretation of fairy tales, and can be offered to the children of the first triad. The activities, such as social games, role play, dialogues, dramatisations, artistic creations, evaluations, etc., aim at developing of social skills which lead to the improvement of the classroom atmosphere. The project was performed for one year with the children in the second year of a nine-year primary education. The project team consisted of three licensed teachers: a primary education teacher, a special educator and a childcare worker. At the beginning of the school year there was a sense of considerable verbal and physical hostility so the team decided to act towards better classroom atmosphere. With the help of conversations and daily data collection it was established that at the end of the school year the classroom atmosphere improved (less hostility among children, their better well being, development of empathy with some children). At the end of the project a short programme for parents was prepared together with a pyjama party which was an exceptional occurence and an interesting reward for every participant trying to improve the classroom atmosphere. Aims have been successfully achieved. In the future we would like the project to be presented to a wider audience of teachers and childcare workers.

Ključne besede: razredna klima, nasilje, socialne igre, pravljica, socializacija

Problemsko stanje

Šola je izjemno pomemben dejavnik otrokovega razvoja, zato imamo učitelji zagotovo velik vpliv na vsakega posameznega otroka, ki ga poučujemo. Žal je proces socializacije v današnjem času v šolah precej zapostavljen. Učitelji smo po mnenju Jurišićeve preveč osredotočeni na otrokov intelektualni razvoj, kar se popolnoma strinjam (Jurišić, 1999, str.11). Dejstvo je, da je razvoj socialnih veščin zelo pomemben za uspešen odnos z vrstniki in nenazadnje tudi za otrokov intelektualni razvoj. Ko sem spoznala učence 2.a razreda, sem ugotovila, da bodo dosegli maksimalni intelektualni razvoj samo, če bodo odnosi med njimi urejeni, če bo razredna klima primerna. Jurišićeva daje velik poudarek metodi modifikacije vedenja, ki je v svetu zelo aktualna (Jurišić, 1999, str.112). Pravi, da učitelji potrebujemo programe, ki bodo kompleksni in uporabni pri vsakodnevnem delu, sestavljeni pa naj bi bili iz več tehnik, saj le tako lahko nezaželene vzorce učencev spremenimo v želene. Zato sem skušala zasnovati projekt na tej osnovi, hkrati pa sem želela to povezati s pravljico, kajti kot pravi Zalokar Divjakova, je poslušanje pravljic za otroka ena izmed najboljših razvojnih spodbud, saj v pravljici spozna smisel vrednot, kot so: pravica, krivica, duhovnost, ljubezen, sovraštvo, dobrota, pogum (Zalokar Divjak, 1996, str. 52). Pravljica je odlično izhodišče za razgovor, pri čemer otrok čustveno, intelektualno, socialno in moralno dozoreva (Zalokar Divjak, 1996, str. 53).

Cilji projekta

Zanimalo nas je, ali se s pomočjo načrtnega razvijanja socialnih veščin razredna klima izboljša in je med učenci manj nasilja. Zapisale smo program s ciljnimi dejavnostmi, ki omogočajo sistematično učenje socialnih spretnosti in ki temelji na razvijanju bralnih in govornih spretnosti. Praktiki in raziskovalci namreč ugotavljajo, da vse več otrok ne pridobi potrebnih socialnih veščin po neformalni poti. Z vsakodnevnim beleženjem stanja v razredu smo ugotavljale, kako so se učenci obnašali in kakšna je bila razredna klima. Pogovarjali smo se o tem, kako bi morali učenci reagirati v določeni situaciji, kadar so reagirali neprimerno (da so npr. prizadeli čustva vrstnika). Z igro vlog so se imeli možnost postavljati v različne vloge in začutiti posameznikovo stisko. Omogočeno jim je bilo tudi likovno, ustvarjalno izražanje, s čimer so prikazali svoje notranje občutke in razmišljanja. S pomočjo pravljic so spoznavali življenjske vrednote, pravljica namreč otroka po mnenju Zalokar Divjakove podzavestno rešuje realnih, a grobih stisk. Cilj projekta je bil tudi vključitev staršev, pri čemer smo bile izjemno presenečene nad pozitivnim odzivom staršev, ki so celo samoiniciativno prispevali sodelovali (izdelovanje plakatov, individualni razgovori, predlogi knjižnih del).

Potek dela

V prvi fazi smo določile cilje projekta. V nadaljevanju smo določile okvirni časovni in vsebinski razpored dejavnosti, s katerimi bi razvijale socialne veščine. Odločile smo se za vsakomesečno tematiko (npr. o prijateljstvu, o hvaležnosti, o pravicah itd.), ki naj bi bila rdeča nit celotnega mesečnega dogajanja. K vsaki tematiki smo nato izbrale pravljico in dejavnosti. Vse to smo zapisale v knjižni obliki. Pripravile smo si seznam literature. Pomembno se nam je zdelo tudi, da načrtujemo delo z učenci: na koncu meseca smo imeli

z učenci vedno skupinsko evalvacijo, kljub temu, da smo vsakodnevno spodbujale samo-evalvacijo vedenja učenca. Težile smo k nagrajevanju ustreznih vedenjskih vzorcev (pohvale, pogovori o počutju, izražanje mnenj učencev itd.). Z vsakodnevnim beleženjem podatkov o tem, koliko individualnih pogovorov sem opravila z vedenjsko problematičnimi otroki na mesec, smo kasneje ugotavljale, kakšen je bil njihov razvoj socialnih spretnosti in hkrati kako je to vplivalo na celotno razredno klimo. Učenci so bili vedno seznanjeni z vsemi podatki in odkrito smo se pogovarjali o vsem (tudi o težavah, problemskih situacijah, o vedenju posameznika), pri čemer sem kot razrednik večkrat morala paziti na to, da so bili učenci neprizadeti, primerno kritični, objektivni in da nikoli nismo obsojali nekega učenca zaradi neustreznega vedenja, ampak vedenje samo. V fazi izvajanja projekta, (ena ura na teden je bila namenjena samo projektu – v okviru slovenskega jezika pri čemer sta sodelovali obe sodelavki, vse ostale dejavnosti sem prilagajala učnemu načrtu), ki je pravzaprav potekala skozi celoten učni proces, so bile izvedene skoraj vse dejavnosti, ki so zapisane v projektu. V fazi evalvacije (s sodelavkami smo se dobile najmanj enkrat mesečno na sestanku, čeprav smo praktično sodelovale vsakodnevno) smo s sprotnim zapisovanjem ugotovile, da se je razredna klima na splošno izboljšala. Z individualnimi pogovori z otroki smo spoznale, da so bile dejavnosti učencem všeč, saj so bile prilagojene njihovi starostni stopnji in razvoju. Zelo zanimivo se jim je zdelo, kadar smo določeno konfliktno situacijo (ki je pristna izkušnja učenca in ne vnaprej pripravljena situacija, kar je po mnenju Pergar Kuščerjeve (Pergar Kuščer, 1999, str. 14) pravzaprav idealna vzgojna situacija za empatičnega učitelja, ki pozna zakonitosti kognitivnega, čustvenega in moralnega razvoja otrok) odigrali ponovno in iskali možne rešitve za rešitev oz. preprečevanje takšnih situacij, največje zadovoljstvo pa so izrazili ob zaključku projekta, ko smo pripravili zabavo v pižamah (prenočitev v šoli), nato pa še kratek program in predstavitev likovnih izdelkov tudi staršem (dramska igrica, deklamacije, glasbeni nastopi). Starši so pohvalili naše delo, na govorilnih urah so večkrat povedali, da jim je projekt všeč in da so zelo zadovoljni, ker v razredu poleg izobraževanja velik del namenjamo tudi vzgojnim tematikam.

Obdelava podatkov

V projekt so bili vključeni učenci 2. a razreda Osnovne šole Šenčur, od tega 13 dečkov in 11 deklic. Večina otrok je bila starih 7 let. Vsi učenci so bili vključeni s privolitvijo staršev. Podatke sem zbirala vsak dan in sicer tako, da sem ob zaključku dneva skupaj z otroki, ki so imeli kakršen koli konflikt opravili krajši pogovor in to tudi zapisala. Starši so bili o pogovoru obveščeni, dogovorili smo se, da otrok sam doma razloži, kaj se je zgodilo in kako bi lahko reagiral drugače in da se ga ne sme kaznovati, temveč se o problematiki z njim pogovoriti. Glede na število pogovorov v določenem mesecu za posameznega učenca smo ugotavljali, ali se je stanje v razredu izboljšalo (ker je to posledično pomenilo manj konfliktov), hkrati pa smo spremljale tudi posameznikov napredek v obnašanju in prizadevanju k izboljšanju razredne klime. Razgovor je bil obvezen v naslednjih primerih, če je učenec: izzival sošolca, bil nepošten do sošolca, lagal sošolcu, fizično obračunaval s sošolcem, verbalno obračunaval s sošolcem, neprimerno reagiral v konfliktni situaciji, uporabljal zmerljivke. Pomembno je seveda poudariti, da smo opazovali tudi pozitivne lastnosti in jih zapisovali ter se o njih pogovarjali z vsemi učenci. Tako smo npr. spremljali, če je učenec: pomagal sošolcu, brez spodbud opravil kakšno dobro delo za razredno skupnost, sam rešil spor s sošolcem. Na koncu projekta so bili prav vsi učenci nagrajeni s pohvalami in manjšim darilcem in tudi tisti, ki so bili zelo vedenjsko problematični, so bili zadovoljni z lastnim dosežkom.

Mesec	sep	okt	Nov	dec	jan	feb	mar	apr	maj	skupaj
Število pogovorov	14	39	39	30	27	28	25	21	18	241

(Tabela 1: Število individualnih pogovorov z učenci)

Ugotovitve in spoznanja

Iz tabele 1 je razvidno, da je bilo opravljenih 241 individualnih pogovorov z učenci. V septembru, ko se učenci še navajajo na delo v višjem razredu, je bilo teh pogovorov zelo malo. Število pogovorov je že takoj naslednji mesec zelo naraslo, saj so učenci že bili bolj sproščeni in so imeli več možnosti za igro. Število pogovorov je bilo iz meseca v mesec manjše, presenetilo nas je, da je število pogovorov na koncu leta upadlo za več kot polovico. Napredek je bil res izjemen, največ zaslug pripisujemo prav doslednemu delu v razredu, vsakodnevnemu spodbujanju učencev k boljši razredni klimi, dobro pripravljenim in organiziranim dejavnostim (iz projekta), pozitivnemu sodelovanju s starši in našemu predajanju za delo. Za naše skupne dosežke smo organizirale posebno obliko neformalnega druženja (pižama zabavo), ki je bila za otroke posebna izkušnja v svojem življenju. Ker živimo v majhnem kraju, je bil odziv sovaščanov zelo pozitiven, tudi drugi otroci so bili zelo motivirani za to, da bi njihove učiteljice izpeljale takšno vrsto druženja.

Širjenje novosti

Inovacijski projekt Za nasilje zaprto, s knjigo odprto je ciljno vsebinsko in časovno zasnovan z različnimi dejavnostmi, ki jih lahko ponudimo učencem v 1. triletju osnovne šole. Cilj dejavnosti je razvijanje socialnih veščin in posledično izboljšanje razredne klime. Dejavnosti je možno vključevati k rednemu pouku, lahko pa učencem ponudimo te dejavnosti v okviru interesne dejavnosti. Naša izkušnja je izjemno pozitivna, veseli nas, da so tudi druge učiteljice na šoli projektnemu delu zelo naklonjene, tako, da imajo možnost, da tudi same organizirajo delo v razredu z vključevanjem dejavnosti iz projekta. Po polletni refleksiji smo bile izjemno ponosne na lastno delo, saj se je za naš projekt zanimalo precej učiteljic iz Slovenije, prav tako pa tudi ena ravnateljica vrtca. V prihodnje si želimo, da bi izdale knjižico oz. knjigo z istoimenskim naslovom, ki bi bila dosegljiva vsem učiteljem in vzgojiteljem po Sloveniji, saj smo mnenja, da je projekt res dobro zasnovan in da bi pripomogel marsikateremu učitelju, da bi si pomagal pri izbiri dejavnosti za otroke. Imamo veliko fotografij, s katerimi bi pokazale, kaj vse smo počeli, se pri tem zelo trudili in naše delo je bilo uspešno. Zadovoljstvo učencev in nas samih nas navdihuje za delo z naslednjimi generacijami.

Literatura

Zalokar Divjak, Z. *Vzgoja je…ni znanost.* 1 natis. Ljubljana: Educy, 1996. ISBN 961-6010-09-3
D. Jurišić, B. *Zakaj mi to delajo?*: Spreminjanje motečega vedenja v šoli s kognitivno modifikacijo vedenja. 1.natis. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo, 1999. ISBN: 961-234-171-0
Pergar Kuščer, M. *Šola in otrokov razvoj*: Mlajši otrok v šoli. 1. natis. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 1999. ISBN: 86-7735-036-5

OŠ Šmartno v Tuhinju
Šmartno 27 a
1219 Laze v Tuhinju

BONTON V OSNOVNI ŠOLI

Vodja inovacijskega projekta: Vladimira Bučevec, razredna učiteljica

Sodelavci: Ksenija Turkalj Dojčinovič, razredna učiteljica, Danica Lah, razredna učiteljica, Ivanka Bajde, razredna učiteljica, Urška Kotnik, vzgojiteljica

Konzulent: Majda Naji, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Prispevek o projektu, ki smo ga izvajali na podružnični šoli Zgornji Tuhinj, pričenjam z mislijo Arturja Schopenhauerja, ki je navedena v knjigi Petrovič Jasminke: Brez dlake na jeziku, 2004, stran 5: »Ko pritisne mraz, začne ježevec iskati druge ježevce, da bi se stisnili drug k drugemu in bi jim bilo topleje. To bi bilo čisto preprosto, če ježevci ne bi imeli bodic. Tako pa imajo zelo dolge in ostre bodice. Kadar se zgnetejo na kup, zbadajo drug drugega, kar jim ni pogodu. Seveda pa jim tudi mraz ne diši. Zato se ježevci mučijo in prekladajo tako dolgo, dokler ne najdejo prave razdalje, tako da so hkrati prižeti drug k drugemu, a se ne zbadajo. Tej razdalji se reče lepo vedenje. Lepo vedenje torej pomeni, da jaz ne škodujem tebi, ti ne škoduješ meni, in drug drugemu pomagava, da bo obema dobro«.
Ravno zaradi tega, kes si s sodelavkami na šoli želimo vzgojiti učence za življenje in se zavedamo, da je lepo vedenje temelj uspešnosti tako medsebojnega komuniciranja kot odnosa do sebe in drugih ter splošne sprejetosti človeka, smo se odločile za inovacijski projekt Bonton. Zaradi zavesti, da je ob tem izrednega pomena sodelovanje s starši, ravno tako pa tudi učencev, ki morajo biti stalno zainteresirani za delo smo se odločile, da učencem in staršem na izbiro ponudimo več oblik vedenja, sami pa izberejo področja, ki bi jih želeli izboljšati. Odziv staršev in ter pripravljenost za delo je bila zelo dobra. Ker je na šoli istočasno potekal tudi projekt Mavričniki,, smo načrtovale vzporedne dejavnosti. Že ob polletni evalvaciji je bil ugotovljen napredek na vseh zastavljenih področjih, ravno tako tudi ob zaključku projekta.Uresničili smo vse zastavljene naloge, med drugim so se vsi prvošolcia navadili vikanja, praznovali so rojstne dneve kot »celiakaši« (zaradi sošolca s to boleznijo), ostali učenci so se usvojili reševanje konfliktov z mediacijo (modra miza), gradili na odnosu do sošolcev, do državnih simbolov,...
Ob zaključni predstavitvi so straši izražali zadovoljstvo z željo, da z zastavljenimi vsebinami nadaljujemo, kljub zaključki projekta. Vsi smo prepričani, da smo dodali pomembne kamenčke v mozaiku izgradnje osebnosti vsakega učenca posebej ter nadgradili tudi lastne osebnosti, tako starši, kot me učiteljice.

Absrtact:
I would like to start this article with Artur Schopenhaur's thought, which is stated in the book of Jasminka Petrovič, titled Brez dlake na jeziku, 2004, on page 5: »When it gets cold, a porcupine seeks for other porcupines, so they could keep eachother warm with their bodies. It would be easy if they didn't have spines. But they do. When they group, they hurt eachother with their spines, which they aren't comfortable with. Of course, they don't like being cold either. Thus, they struggle to switch positions until they find a suitable distance for being next-to, but not hurting eachother. The distance is called good behavior. This means that I don't do harm to you and you don't do harm to me, we help one another to be alright.«

Because me and my colleagues wish to raise our pupils for life, and we are conscious of good behavior being base of success either of communication and a relation to yourself and to other people and how a person is being accepted, we decided to initialize a project named Bonton. Cooperating with parents and pupils has a key role, which we are aware of. That's why we decided to offer various forms of behavior, and they could pick one they wish to improve. Both, parents and pupils showed interest for the project. Because of a simultaneous project, we had to plan activities parallelly.
At a half year evaluation, a progress was noticeable in every sphere and also when the project was brought to the end. We reached all of the goals we made at the beginning. Every first-former learned how to formally address people and also to celebrate birthdays as if they had celiac disease (like their classmate), other pupils learned to solve conflict with meditation (blue table), worked on relations with their classmates, learned about national symbols and a lot more.
At the conclusion presentation, parents were pleased with the project and wished us to continue with it although it was going to an end. We are convinced that we added some important pieces to the mosaic of everyone's personality, including the pupils, parents and us, teachers.

Ključne besede:
- **Bonton -** Beseda bonton izvira iz francoščine in pomeni »dobro obnašanje«. Za isto reč Francozi uporabljajo tudi izraz »znati živeti«.
- **Mediacija –** Vrstniško posredovanje ima pozitiven vpliv na odnos in življenje učencev, hkrati pa razvija demokratične odnose v šoli.
- **Vztrajnost** – Pri doseganju ciljev moramo biti vztrajni, za dosego nekaterih je potrebno nekoliko več časa.
- **Samovzgojenost** - Naš način vedenja je tak zato, ker to želimo mi sami, to je naša odločitev in ne določitev drugih.
- **Enostnost** – za vse veljajo enaka pravila (možno odstopanje le ob dogovoru oziroma utemeljitvi).

Problemsko stanje

Ugotavljamo, da pri šolskem delu vedno znova zmanjkuje časa za vzgojo. Le – ta pa je pomemben temelj za odraščanje v zrelo in odgovorno osebnost. Zaradi hitrega tempa življenja in prezaposlenosti staršev ugotavljamo, da nam zmanjkuje časa za kulturno uživanje obrokov, da smo zaradi stalne stiske s časom nestrpni in nastrojeni drug do drugega. Opažamo, da učenci ob odhodu s podružnice »pozabijo« na pozdravljanje nekdanjih učiteljic in na ostale vzgojne momente, ki smo jim jih skušale privzgojiti v štirih letih.
Dokler je človek neveden, dela napake in zato moramo učencem podati pravilne oblike vedenja, da jih bodo osvojili v trajno last. Otroci so v iskanju samega sebe in svojega mesta v družbi negotovi, posebej tisti, ki jim manjka samozavesti. Ti učenci včasih še posebej izstopajo, ker želijo vzbuditi pozornost z neprimernim vedenjem. Dostikrat prihaja do konfliktov zaradi neprimerne komunikacije. Ko jim pokažemo oblike kulturne komunikacije in reševanja konfliktov, se le-tem v večini primerov izognemo.

Cilji projekta

Zanima nas, če bodo zapisana pravila – bonton prispevala, da bo lepo vedenje v različnih situacijah izraz naše kulture?

Želele smo nadgraditi vedenje učencev, doseči, da bodo določene vsebine postale del njihovega življenja tako znotraj kot tudi zunaj šole, torej v družbi in doma. S projektom smo želele tesneje vključiti starše v šolsko delo, hkrati pa doseči, da bi skupno načrtovanje in izvajanje tesneje povezalo starše in njihove otroke.

Potek dela

September – december: po sestanku konec avgusta 2007, smo s projektom seznanile starše na roditeljskem sestanku, potem pa še učence. Izdelan je bil vprašalnik (nanj so odgovarjali učenci,starši in učiteljice), narejen zbirnik za posamezne razrede in opravljena analiza predlogov. V nadaljevanju so bile načrtovane mesečne dejavnosti, ki smo jih izvajale učiteljice v posameznih razredih, v povezavi s starši. Do novega leta sta bili organizirani dve delavnici za starše in učence (ena od tem Drugačni otroci – predavanje mamice celiakaša, druga tema Praznični pogrinjki, vedenje za mizo – očka učenke).
Marca smo opravili prvo preverbo stanja. Pripravili smo tematsko kulturno prireditev Bontončki. Na roditeljskem sestanku je bila predstavljena »modra miza«. Velik poudarek smo namenili domovinski vzgoji in spoštovanju državnih simbolov. Preko celega leta smo redno objavljali aktivnosti na spletni strani šole. Ob koncu projekta smo pripravili anketni vprašalnik (odgovarjali ponovno učenci, starši, učiteljice), analizirali rezultate in jih predstavili staršem ob zaključku šolskega leta.
Projekt smo uspešno pripeljali do konca zaradi dobrega sodelovanja vseh akterjev projekta. Menimo, da je k uspešnosti veliko prispevala aktivnost učencev, ki so sodelovali s svojimi predlogi, bili z vsem seznanjeni, aktivni pri oblikovanju iger, pravil ter pri snovanju in sodelovanju s starši. Pokazatelj doseženih ciljev je prijetna klima na šoli in zadovoljstvo vseh vpletenih v proces.

Obdelava podatkov

Tako učenci, kot starši in sodelavke so imeli na voljo osemnajst ponujenih oblik vedenja, šest od izbranih naj bi v projektu Bonton še nadgradili
Pri razredih od 1. do 3. so predlagane oblike vedenja skoraj enake tako pri odgovorih učencev kot tudi staršev, kar menimo, da je posledica sodelovanja staršev in otrok.
Pri 4. razredu se zdijo učencem pomembnejše druge oblike kot staršem, zato smo na osnovi tega izdelali več oblik, ki jih bomo skušali nadgraditi.
Ob končnem preverjanju rezultatov pa so bili izdelani vprašalniki za vsak razred posebej glede na vsebine ter ravno tako posebej za starše in učence ter učiteljice. Izdelanih je bilo dvanajst vprašalnikov.

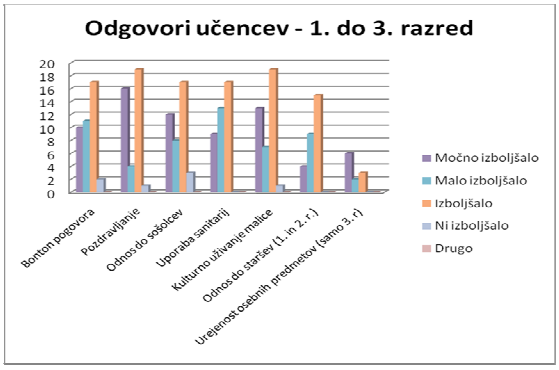

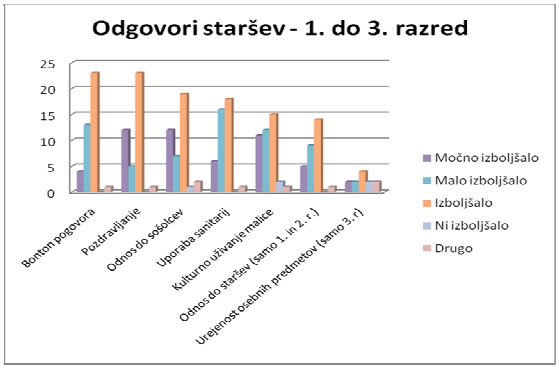

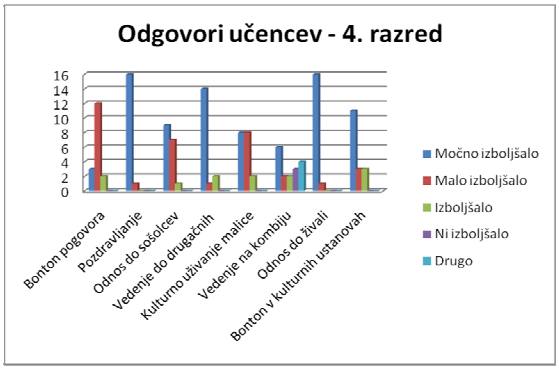

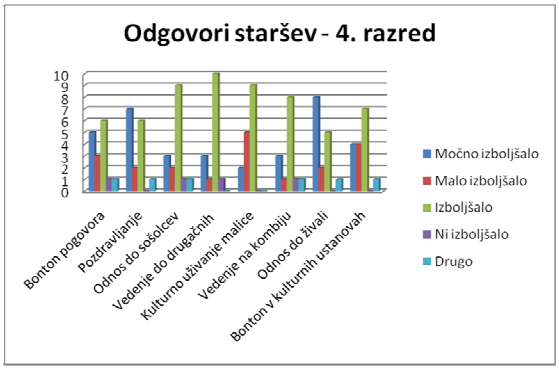

Ugotovitve in spoznanja

- Razširilo se je sodelovanje s starši in šolo, poglobil se je odnos staršev in otrok, povečala se je vloga učencev pri načrtovanju in učenju z zgledi ostalih otrok na šoli.
- Zaradi izmenjave mnenj in izkušenj s starši in sodelavci v timu so izkušnje posameznikov bogatejše.
- Večja je povezanost med sodelavkami.
- Zaradi seznanjanja preko internetnih strani so tudi ljudje v kraju in širše seznanjeni z aktivnostmi ter rezultati projekta.

Bonton se širi s strani učencev na prijatelje, družinske člane in sorodnike. Zaradi ustreznega vedenja se širi pozitivna klima. Izdelani material je uporaben za delo pri pouku in v času podaljšanega bivanja.

Širjenje novosti

V času projekta smo šolo opremili s piktogrami in slikovnim gradivom (izdelali smo ga sami), ki na prijazen način na vsakem koraku spomni učence na ustrezno vedenje. Učiteljice smo posebej zadovoljne, da se je poglobilo sodelovanje s starši, sedaj želijo sodelovati tudi na drugih področjih. Skupaj smo obudili zavest pripadnosti državi in vrednote, ki so zaradi hitrega tempa potisnjene vstran. Naučili smo se kulturnega dialoga, zato je konfliktnih situacij vedno manj. Ker se zavedamo, da sami poskrbimo za prijetno bivanje v šoli, se že zjutraj pozdravimo na poseben način, z lepo mislijo, nekateri pa s pesmijo. Na podoben način se tudi razidemo.

Vključitev bontona v učne vsebine:

- spoznavanja okolja (Človek kot enkratno in neponovljivo živo bitje; pravila družbenega življenja; prazniki; družina; opisujejo različne odnose, v katerih sami sodelujejo in pozitivno vrednotijo razlike med ljudmi,…),
- slovenščine (sodelovanje v osebnem telefonskem pogovoru, pisanje voščil, čestitk, vabil, smiselno sodelovanje v pogovoru ter obvladanje temeljnih načel vljudnega pogovarjanja …),
- ŠVZ (tovariško vedenje, poznavanje in upoštevanje preprostih pravil elementarnih in drugih iger.

Literatura

Umek, Evelina: Kaj je prav. Ljubljana, DZS, 1996
Končnik Goršič, Nataša: Prosim in hvala. Ljubljana, Slovenska knjiga, 2000
Končnik Goršič, Nataša: Dober dan. Ljubljana, Slovenska knjiga, 2000
Muck, Desa: Blazno resno popolni. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1995
Balog, Zvonimir: Bonton (ali) kako ne postaneš teleban v 100 lekcijah, Ljubljana, DZS, 2003
Balog, Zvonimir: Bonton (ali) kako ne postaneš teleban v novih 100 lekcijah, Ljubljana, DZS, 2005
Petrović, Jasminka: Bonton. Kranj, Družina Krumpak k.d., 2004
Pregl, Slavko: Počesane muhe ali zelo zapleten priročnik o lepem vedenju. Nova Gorica, Mladinska knjiga, 1993
Škorjanc, Tomaž: Bonton za otroke. Ljubljana, Domus, 2001
Gliha, Marjanca: Tudi jaz lepo jem. Ljubljana, Založba Kmečki glas, 1998
Krzyzanek, Joanna: Bonton za otroke. Ljubljana, Koleda, 2005
www.rtvslo.si/odprtikop/polnocni_klub/bonton/
www.sviz.si/files/predstavitev/konference/iz-sem-07/SVIZ
www.mercator.si/_files/26859/priloga_kuz_st_06.
www.rtvslo.si/odprtikop/polnocni_klub/bonton/
miha.ef.uni-lj.si/_dokumenti3plus2/190086/medkultkom.bonton

Osnovna šola Toneta Šraja Aljoše
Nova vas 4 b
1385 Nova vas

TIMSKO DELO UČITELJEV

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Ksenija Brus, prof. razrednega pouka, mentorica

Sodelavci: Petja Ilejšič, Alma Kandare, Martina Kočevar, Milena Mišič, Pavla Ponikvar, Barbara Širaj in Helena Šivec.

Konzulent: Brigita Rupar, ZRSŠ – predstojnica OE Ljubljana

Povzetek:
Izvedba našega projekta je najprej zahtevala temeljito analizo stanja timskega dela na naši šoli. Uporabili smo esej, intervju in vprašalnik. Nato smo znotraj ožjega strokovnega tima predelali literaturo s tega področja in na podlagi spoznanj naredili načrt za tri akcijske kroge. V prvem smo se ukvarjali predvsem z organizacijo dela, s pričakovanji vodstva šole in z našimi dolžnostmi. V drugem akcijskem krogu smo izvedli delavnico za osebnostno rast posameznika, v zadnjem pa smo se povezali s spletnim učnim okoljem Joomla. Vsako dejavnost smo reflektirali in sproti odpravljali pomanjkljivosti načrta tako v ožjem kot širšem krogu strokovnih delavcev.
Rezultati našega projekta so potrdili seveda dejstvo, da smo si ljudje med seboj zelo različni. Nekaterim bolj leži individualno, drugim skupinsko delo. Dejstvo je, da s kakovostnim sodelovanjem v skupini (v primeru, da so vsi člani skupine aktivni) pridobimo več kot z individualnim delom – izmenjamo različna mnenja, opazimo več stvari (saj nas tudi drugi opozorijo na določene stvari, ki jih sami še opazili ne bi), izvemo več, delo opravimo hitreje, se naučimo komuniciranja z drugimi ipd. Sodelovanje torej prinaša več prednosti kot slabosti. Skupaj ugotavljamo tudi to, da so temelj uspešnega timskega dela pozitivni in profesionalni medosebni odnosi članov tima. Vsak tim mora, če hoče uspešno delovati, oblikovati določena pravila. Upoštevanje pravil pa lahko dosežemo le z vzajemnim in obojestranskim delovanjem v odnosih, ki ga člani dosežejo z dialogom ter z dajanjem in sprejemanjem povratnih informacij. Za dobre odnose je pomembno, da člani priznavajo posameznikovo individualnost, pravico do izražanja lastnega mnenja in da spoštujejo posameznikov prispevek k razvoju tima. Pomembno je, da člani medosebnih nasprotij in sporov ne zanikajo, ampak jih rešujejo. Na podlagi tega smo sprejeli odločitev, da je za dolgoročen uspeh našega projekta najbolje delati postopno korak za korakom, saj je za korenite spremembe namreč potreben čas.

Ključne besede: timsko delo, akcijski krogi, računalnik, osebnostna rast posameznika

Abstract:
At the begining we made the analysis about the team work that is going on on our school. We used an esey, an intrview and a questionare. After that we formed a team of people who had to read the literature connected to this area and prepared the activities to develop all the factors needed for sucessfull team work.
In the first action circle we were dealing mostly with work organisation, with the principle's expectations and with our duties. In the second circle we organised a workshop to develop

our peronal features and in the last circle we communicated through Joomla learn enviroment.
The results of our project confirmes the fact, that people are very different - somebody preffers individual and anotherone group work. The fact is that only qualitative cooperation in a group can offer you more than individual work – people can exchange the opinions, notice more, learn more, do the work quicklier, learn to comunicate with others ect. There are more benefits from working in a group than indvidually.
Together we determine that the foundation of a sucessfull team work are positive and proffesional relations of the team members. Every team has to make their own rules. Respecting the rules can be achieved only with preparedness to cooperate, a dialog between the members and giving and receiving a feetback information. The members are the one who can, with respecting individuals and their contribution to the team and with giving the opportunity to exspress their own opinion, build a good relationship in a group. It is important that members don't deny their missunderstandings and try to find the best solutions regarded to the problems they have.
Based on the knowledge that we got through the research we think that going step by step is the best solution for achieving our goals on a long term.

Key words: team work, action circles, a computer, individual personal growth

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
V praksi se je na podlagi izvedbe analize stanja timskega dela na šoli (učitelji so morali napisati esej o zaznavanju timskega dela na šoli in izpolniti anketni vprašalnik ob dodatni ustni razlagi) izkazalo, da učitelji že delajo v timih, da potrebujejo dodatna znanja s tega področja, da je potrebno izboljšati tudi organizacijo dela in komunikacijo med učitelji, da učitelji nimajo povsem jasnih predstav o tem, kako obsežno je lahko timsko delo in da so povsem zadovoljni z delom v dvojicah na horizontalni ravni. Na drugi strani pa se je pokazala nejevoljnost tistih, ki čutijo potrebo po širšem timskem delu - po vertikali ali z zunanjimi ustanovami ipd. Predvsem pa je bilo čutiti potrebo po organiziranemu, ekonomičnemu, doslednemu izvajanju timskega dela. Pomanjkljivost se je pokazala tudi pri obveščanju vseh članov kolektiva o dejavnostih, ki potekajo na šoli.
Ti problemi vsekakor niso nič novega in so se posamezni kolektivi z njimi že srečevali in jih individualno reševali, toda nam so povzročali kar nekaj preglavic, zato smo se v kolektivu odločili takratno stanje spremeniti.
Vse naše nadaljnje delo je temeljilo na teoretičnih izhodiščih različnih avtorjev. Poučili smo o širini pojma timsko delo, o dejavnikih uspešnega timskega dela, o njegovih etapah, prednostih le-tega, o vlogah v timu, medosebnih odnosih in komunikaciji znotraj tima, o razreševanju medosebnih konfliktov, o motiviranju delavcev za timsko delo in predvsem o pomenu različnih lastnosti in vrednot članov tima.
Proučevanje literature in poglobljeno razmišljanje o timskem delu nas je privedlo do ugotovitev, da učitelji potrebujemo ustrezno motivacijo za tako obliko dela, da nam morajo biti jasno predstavljeni cilji naloge znotraj tima in kasneje načrt dela, da mora biti posameznik, ki vstopa v tim pripravljen prevzeti dano vlogo v timu in jo aktivno opravljati (brez izgovorov). Ozavestili smo dejstvo, da bomo uspešni lahko le takrat, ko bo timsko delo organizacijsko dobro pripravljeno in ko bomo časovno ter vsebinsko uskladili intelektualne prispevke in medosebne odnose posameznih članov znotraj tima. Za dosego take oblike dela pa je potreben čas, potrpljenje, izobraževanje in doslednost pri izvedbi nalog.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Opis razlogov za izpeljavo raziskave

Kako z osebnim razvojem posameznika prispevati h kvalitetnemu timskemu delu?

V šolskem letu 2006/07 se je v kolektivu pokazala potreba po kvalitetnem timskem delu učiteljev, saj se je vsakodnevno kazalo vse več zadolžitev, ki zahtevajo sodelovanje strokovnih delavcev. Na mojo in ravnateljičino pobudo smo raziskali takratno obstoječe stanje in se z namenom izboljšati sodelovanje med učitelji prijavili na razpis projekta ZRSŠ z naslovom Inovacijski projekti.
Z izvedbo tega projekta smo namreč želeli na šoli pogosteje, zavestneje, ter bolj kvalitetno, načrtovano in organizacijsko dosledno izvajati timsko delo, ter tako dosegati zastavljene cilje na različnih področjih. Učitelji naj bi začutili potrebo po timskem delu in samoiniacitivno iskali/zaznali možnosti, kjer bi ga lahko učinkovito izvajali. Rezultate in obliko takega dela pa naj bi skupaj tudi evalvirali.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

Konec šolskega leta 2006/07 smo na šoli izvedli analizo stanja timskega dela na šoli. Učitelji smo morali napisati esej na to temo, izpolniti anketni vprašalnik in se pogovoriti z vodjo projekta o zapisanem. Tako smo prišli do ugotovitev, da so na področju timskega dela potrebne spremembe, predvsem v zvezi s komunikacijo strokovnih delavcev in organizacijo dela.
Z ožjim timom projekta Timsko delo učiteljev smo se na prvem sestanku pogovorili o ciljih in načrtu tega projekta, ter si razdelili naloge. Vse članice tima so morale do začetka novega šolskega leta raziskati eno področje povezano s timskim delom in ga na naslednjem srečanju v septembru predstaviti ostali skupini. Na tem sestanku pa sem posredovala tudi rezultate ankete, intervjuja in eseja. Sledila je refleksija na posredovane podatke in izmenjava lastnih spoznanja o mnogih dejavnikih, ki vplivajo na ne/kvalitetno timsko delo.
Na teoretični podlagi in na analizi izkušenj našega kolektiva so bili nato podani predlogi za izvedbo treh akcijskih krogov. Skupaj smo se odločili, da v prvem akcijskem krogu pripravimo jasna pravila o obveznostih in dolžnostih članov kateregakoli tima in druge oblike zapisov, ki vplivajo na organizacijo dela v timu in kvalitetno izvedbo le tega (seznam timov, obveščanje članov, prisotnost na sestankih ipd.) V drugem krogu smo izvedli delavnico za razvijanje osebnostnih lastnosti posameznika, ki pozitivno vplivajo na delo v timih, v zadnjem akcijskem krogu pa smo se učitelji seznanjali z delom na računalniku in s tem prispevali k boljši komunikaciji in povezavi med učitelji.
Med izvajanjem akcijskih krogov se je povečal odstotek učiteljev, ki prihajajo pripravljeni na sestanke, pokazala se je doslednost obveščanja članov tima in pisanje načrtov in poročil izvedbe posameznih aktivnosti na šoli, povečala se je kritičnost delavcev do timskega dela na šoli, učitelji čutijo večjo potrebo po različnih oblikah timskega dela in se počasi zavedajo, da timi niso samo dvojice, ki slučajno delajo skupaj ali so prijatelji.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Metode obdelave podatkov
Prikaz rezultatov

Podatke so posredovali člani celega kolektiva od razrednih do predmetnih učiteljev in gospe ravnateljice. To je 16 učiteljic in učiteljev. Podatke smo zbrali ustno z intervjujem, ki ga je vodila vodja projekta, z anketnim vprašalnikom in pisno z refleksijo v obliki eseja.
Njihove refleksije in odgovore na vprašanja in svoje zapiske ob intervjujih je vodja projekta skrbno prebrala in znotraj njih iskala podobnosti in razlike poznavanja timskega dela in lastnosti oseb udeleženih v timu. Poleg tega smo skupaj s sodelavci po vsakem opravljenem akcijskem krogu ustno ali pisno reflektirali dotedanje delo in podajali predloge za naprej. Tako smo ves čas sproti spremljali napredek pri našem sodelovanju.
Ugotovili smo, da so učitelji, ki so nagnjeni k timskemu delu in k načrtovani organizaciji dela zadovoljni z uvedbo tega projekta, malo manj pa tisti, ki so bolj usmerjeni k individualnemu delu.
Analiza je tudi pokazala, da se učitelji zavedajo, da je delo v timu zahtevno, da je potrebno precej prilagajanj in odrekanj in da se niso pripravljeni vsi vključevati v tako obliko dela. Vsekakor pa, da taka oblika dela pripomore k hitrejšemu in kvalitetnejšemu delu na šoli.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Opis posledic izpeljave projekta v okolju

V času izvajanja treh akcijskih krogov na področju timskega dela učiteljev smo se strokovni delavci pogovorili o skupni viziji šole, upoštevali smo posameznikova mnenja in predloge pri pripravi programa šole, redno obveščali učitelje o obveznostih na šoli, ter tako povečali odstotek učiteljev, ki prihajajo pripravljeni na sestanke.
Prav tako se je povečala tudi kritičnost delavcev do dela na šoli, učitelji čutijo večjo potrebo po različnih oblikah timskega dela in prevzemajo odgovornost za aktivno udeležbo na sestankih in seveda tudi za dobro opravljeno delo posameznega tima.
Najbolj pomembno pa je to, da so s takim načinom dela zadovoljene posameznikove potrebe in da zato učitelji raje opravljajo svoje delo.
Timsko delo je zelo zahtevno, a ob dobri organizaciji prinaša hitre in kvalitetne rezultate ter veliko zadovoljstva ob uspešno rešeni nalogi. V kolektivu ugotavljamo, da se z izobraževanjem (delavnice za osebnostno rast) in motiviranjem posameznikov lahko veliko prispeva k pogostejšemu in h kvalitetnejšemu timskemu delu. Predvsem takrat, ko ima kolektiv skupno vizijo in dobro organiziran program, da timsko delo lahko steče. Pogoj za kvaliteto izpeljave pa so seveda zadovoljene posameznikove potrebe in osebnostna rast posameznika.
Karkoli smo izvajali v sklopu tega projekta je bilo etično sprejemljivo. Vsi so bili pravočasno obveščeni o dogajanjih znotraj projekta in so imeli možnost aktivnega sodelovanja. Vsak prispevek posameznika je bil zaželen in tudi obravnavan s strani ožjega tima. Vse kar so učitelji oddali je bilo strogo zaupno in se o tem ni diskutiralo zasebno. Rezultati so bili objektivni, kolikor se jih pri kvalitativnih raziskavah da pridobiti.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Možnosti uvajanja v druga področja
Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

Projekt Timsko delo učiteljev je pokazal, da je za timsko delo na kateremkoli področju zelo pomembno, da se strokovnim delavcem predstavi argumente za tako obliko dela in se jih vodi skozi pot (skozi prakso in teorijo), na kateri uvidijo potrebo po sodelovanju. Omogočiti se jim mora tudi ustrezno motivacijo, izobraževanje in občutek varnosti v skupini.
Vedno je na začetku na podlagi zastavljenega cilja projekta potreben dobro premišljen, zapisan in javno predstavljen načrt dela, priprava posameznikov (izobraževanje/delavnice, motiviranje, zadolžitve, pohvala ipd.) na delo, dosledno obveščanje udeležencev v projektu, spremljanje poteka dela in dajanje povratnih informacij sodelujočim. S tem so osnovni pogoji za timsko delo zadovoljeni in tim lahko začne aktivno delati. Da bi premostili težave v zvezi s časom in tehničnimi pripomočki, ki so na razpolago na šoli, pa smo v zadnjem akcijskem krogu uporabili komunikacijo na daljavo preko spleta oziroma preko učnega okolja – joomla. Joomla je prosto dostopno odprto kodno spletno učno okolje, ki podpira e-izobraževanje velikemu številu malih in velikih učnih skupnosti po celem svetu.
Z zadnjim akcijskim krogom, s delovanjem preko spleta, smo sodelovanje učiteljev še utrdili, kako dolgoročen bo naš uspeh, pa se bo pokazalo že v naslednjem šolskem letu.
Vsekakor so rezultati tega projekta pokazali, da z dobro zastavljenim timskim delom lahko uspemo na različnih področjih.
Inovacijo lahko uporabijo strokovni delavci šol in drugih ustanov, ki imajo težave na področju timskega dela in seveda možnost komuniciranja preko spleta.

Literatura

Bečaj, J. Dinamika medosebnih odnosov v timu. V: Skrivnost ustvarjalnega tima, 2001, str. 14-27.
Everard, B. in Morris, G. Uspešno vodenje. Ljubljana: ZRSŠ, 1996.
Marinšek, S. Oblikovanje in rast tima za učinkovito šolo. V: S sodelovanjem do kakovosti: mreže učečih se šol, 2000, str. 37-48.
Menedžment v vzgoji in izobraževanju. Ur. Marija Velikonja. Ljubljana: ZRSŠ, 1995.
Polak, A. Timsko delo v šoli, zakaj, kdo in kako? (Teamwork in school – why who and how?). Evropski trendi v izobraževanju učiteljev (European Trends in Primary School Teacher Education), Tempus-Respect, Pedagoška fakulteta v Ljubljani, 1998, str. 151-157.
Polak, A. Timsko delo se začenja pri posamezniku. *Vzgoja in izobraževanje*, 2004, let. 35, št. 4, str. 6.
Polak, A. Timsko delo kot del poklicne vloge sodobnega učitelja. *Vzgoja in izobraževanje*, 2004, let. 35, št. 3, str. 46-50.
Velikonja, M. Učenje v timu – kako učiti učitelje) V: Skrivnost ustvarjalnega tima, 2001, str. 40-51.

Osnovna šola Trzin
Mengeška 7/b
1236 Trzin

GIBALNO OVIRAN OTROK V OŠ

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Polona Vučko, prof. defektologije, svetovalka

Sodelavci: Anica Mušič, razredna učiteljica, svetovalka, Ana Lončar Burjek, prof. razrednega pouka, Ervina Juretič Aleksič, spremljevalka

Konzulent: mag. Janja Cotič, pedagoška svetovalka, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V šolskem letu 2007/08 je bil v OŠ Trzin vključen učenec s posebnimi potrebami (gibalno oviran). Za sodelovanje v projektu sem se odločila, ker so me zanimale pozitivne in negativne strani vključevanja gibalno oviranega učenca v večinsko šolo. Zaradi kompleksnosti dela, ki ga zahteva učenec s posebnimi potrebami smo si za cilj zadali dobro sodelovanje strokovnega tima in s tem uspešna vključitev učenca v oddelek.
Povezovali smo se tudi z zunanjimi strokovnjaki, ki so nam pomagali pri integraciji.Dobro smo se zavedali odgovornosti, zato smo se že spomladi 2007 začeli pripravljati na prihod učenca. Navezali smo stike z njegovo vzgojiteljico, pomočnico, spremljevalko ter starši.Potrebno je bilo sestaviti tim, ki bo septembra delal z učencem.Izdelali smo individualizirani program ter ga predstavili staršem.Kupili smo vso potrebno opremo(stol, mizo, predloge), ki jih je učenec potreboval za delo. Pohvaliti moram vodstvo šole, saj nikoli ni bilo kakršnihkoli težav ali ovir za nakup pripomočkov. Ravnatelj je imel velik posluh ter socialni čut do teh učencev.
V okviru projekta se je skupina dvakrat mesečno sestajala in posamezni člani tima smo se sproti dogovarjali o nalogah in dolžnostih. Ves čas sem spremljala učenca, pomagala z nasveti učiteljici, vzgojiteljici in spremljevalki, kasneje pa sem večji poudarek namenila odnosom v razredu. Zanimale so me predvsem interakcije med sošolci, sprejemanje drugačnosti zato sem se odločila, da izdelam sociogram. Rezultati so bili pričakovani. Deček je v razredu sprejet, ima prijatelje, ni odklonjen ter ni osamljen.
S sociogramom sem še dodatno dobila potrditev, da je bila integracija učenca v oddelek uspešna. Menim, da je šlo za globji proces od integracije za inkluzijo, saj se je tudi okolje prilagajalo učencu in ne le učenec okolju.
Zaključim lahko, da se je OŠ Trzin izkazala kot inkluzivna šola.

Ključne besede: *gibalno oviran učenec, timsko delo, integracija, inkluzija*

Abstract:
A student with special needs (psysically handicapped) was included into primary school of Trzin in the school year of 2007/08.
I decided to cooperate in the project, because I was interested in positive and negative sides of includind a physically handicapped student in majority school.
Because of the complexity of work that a student with special needs demands, our goal was a good cooperation of the expert team and sucessful return of the student to his class.

We cowected with other experts who halped us with the integration.We were well aware of the responsibility, and that's why we ve started our preparation for the student s arrival in spring 2007. We established contact with his educator, assistant, attendant and his parents. We needed to construct a team which was going to work with the student in september.
We created individualized program and presented it to the parents. We bought all the neccessary equipement (chair, table..) that the student needed for work. There were never any problems with getting money. The team had meetings twice a month, so we could discuss our assurguements and duties. In this era the student was constantly observe and I was giving his teacher advices. Later on, I laid bigger stress on relationship in the class. I was especially interested in the relationship betwen schoolmates their acceptance of diffrency and thats why I decided to make the sociogram. The result of the analysis confirmed my hypotheses and I can say that they were expected. The student is well accepted, has friends and he is not lonely.
With the sociogram I supplementary confirmed that the students integration was successful.
At the end I must say that the school of Trzin proved to be an inclusion school.

Key words: psysically handicapped student, team work, integration, inclusion

Cilji projekta

- Kakšna je vloga defektologa pri vključevanju gibalno oviranega otroka v učni proces (pouk, ure DSP)?
- Na kakšen način vzpostaviti dober odnos med člani strokovnega tima?

Za vključitev v projekt sem se odločila, ker sem imela nekaj pomislekov in vprašanj glede kvalitetnega sodelovanja tima pri vključitvi gibalno oviranega učenca v večinsko šolo. Zavedala sem se, da mi bo sodelovanje v pomoč, nekakšno vodilo in opora.

Potek dela

Pripravljalna faza
V fazi priprave, ki je potekala od maja 2007-avgusta 2007 smo se pripravljali na prihod učenca. Najprej je bilo potrebno določiti osebe, ki bodo z učencem delale ter zagotoviti materialne pogoje. Sestali smo se tudi z njegovo fizioterapevtko , ki nam je dala napotke za delo z njim. V tej fazi sem imela največ pomislekov glede sestave projektne skupine, ker sem pričakovala, da bo deček še eno leto obiskoval vrtec. Starši so se odločili za všolanje, ker se je zelo dobro razumel z vrstniki oz. so ga lepo sprejeli.
1.akcijski krog (september 2007 - januar 2008)
Dejavnosti so bile naslednje:

- predstavitev učenca na učiteljskem zboru
- priprava individualiziranega programa
- nakup stola (Zupan)
- načrtovanje ur športne vzgoje ter svetovanje učiteljem
- priprava na športni dan
- pomoč in svetovanje spremljevalki
- sodelovanje z ZD(delovno terapevtko), ZUIM Kamnik
- izvedba ankete med člani tima z vprašanji: » Kakšna pričakovanja imam?« in »Kakšna je moja vloga pri delu s tem učencem? »

V ospredje smo postavili usklajevanje tima (vloge, odgovornosti).

2.akcijski krog (februar 2008 - maj 2008)
Tim sem še vedno spremljala naprej, vendar je bil v tem obdobju poudarek na razredni dinamiki.
Dejavnosti so bile naslednje:

- izvedba sociograma (februar in april)
- vključevanje v izobraževalni proces na temo Različnost ljudi in sicer po sistemu spiralnega načrtovanja. Izhajali smo iz svoje družine, razreda in šele nato okolja (od bližnjega k daljnemu, od znanega k neznanemu). Cilj je bil seznanjati učence z različnostjo.
  1. tema : jaz in moja družina
  2 .tema : moj razred
  3. tema : različni poklici
  4. tema : ljudje v različnih deželah
  5. tema : bolni, slepi, gluhi…
- evalvacija individualiziranega programa
- ugotovitve in evalvacija dela v strokovnem timu.

Obdelava podatkov

V projektu je sodelovalo 24 učencev prvega razreda ter 4 osebe (člani strokovnega tima).
Za spremljanje razredne dinamike sem uporabila metodo opazovanja; prostega in sistematičnega. Učence sem naključno in načrtno opazovala tako med hospitacijami v razredu, igri na igrišču, dnevih dejavnosti, izletih kot pri delu z gibalno oviranim učencem.Izvedla sem sociogram (2x), ker so izbire lahko pri mlajših učencih slučajnostne oz. odvisne od dneva.
Pri postopku zbiranja podatkov sem uporabila kvalitativno tehniko. Podatki, ki sem jih dobila so bili pretežno v obliki besed in slik.
Uporabila sem:

- prosto in sistematično opazovanje
- razgovor s člani tima, učiteljico v OPB, starši
- sociometrične metode (daje nam podatke o povezanosti posameznikov v skupini in s tem podatke o položaju posameznika v skupini)
- vprašalnik odprtega tipa za člane tima
- delovne zapise.

Ugotovitve in spoznanja

Zelo pomembno je, da so člani strokovnega tima zainteresirani za projektno delo. Potrebno je veliko dogovarjanja in usklajevanja. S spremljevalko sva odlično sodelovali celo šolsko leto, z ostalimi člani pa nekoliko manj. Kot sem že zgoraj omenila je bil deček še v vrtcu ko sem se odločala za vključitev v projekt in sem pričakovala, da bo še eno leto ostal, tako bi bila sestava projektne skupine drugačna (s skupino smo se že dogovarjali).
Glede na dečkovo vedenje, zdravstveno stanje pa ob koncu šolskega leta lahko potrdim, da je bil dobro sprejet, da je bilo zanj dobro poskrbljeno, da se je dobro počutil v naši sredini in tudi starši so bili zadovoljni tako njegovi kot ostalih učencev. Vsi, ki smo leto preživeli z njim smo se obogatili z novimi spoznanji in se ob tem veliko naučili.

Širjenje novosti

Drugim zavodom lahko ponudimo predvsem svoje praktične izkušnje in optimizem. Lahko prenašamo izkušnje na tiste, ki bi želeli ali to že delajo na podoben način. Šolam lahko ponudimo pomoč in nasvete pri integraciji učencev s cerebralno paralizo v večinsko šolo.

Literatura

Pristavec, A.(2005). Otrok s CP pri športni vzgoji. Diplomska naloga. Ljubljana:Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
Žgur, E. (2007). Motorika učencev s CP v OŠ.Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
Cenčič, M.(1994). Učitelj raziskovalec: Priročnik za vaje iz pedagoške metodologije.Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
Pevec Semec K. (2006). Spodbujanje k timski naravnanosti (delovno gradivo za tematsko konferenco). Ljubljana, Zavod za RS za šolstvo.
Vrlič Danko A. (2005). Gibalno ovirani otroci z nevrološko poškodbo v vrtcu in šoli. Maribor, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

Otroški vrtec Metlika
Župančičeva cesta 1
8330 Metlika

KULTURNA DEDIŠČINA NAŠEGA KRAJA

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Darinka Cimerman

Sodelavci: Darinka Cimerman - ravnateljica / prof. RP / svetovalka, Olga Ivanetič - vzgojiteljica / svetovalka, Zdenka Furlič - pomočnica vzgojiteljice, Saša Štubljar - pomočnica vzgojiteljice – spremljevalka gib. ovir. otroka, Katarina Kukman - vzgojiteljica/ mentorica

Konzulent: Metoda Turk, Zavod RS za šolstvo, OE Novo mesto

Povzetek:
Skupina SLONČKI je v letošnjem šolskem letu sodelovala v razvojno- inovacijskem projektu z naslovom: KAKO PREKO TURISTIČNIH AKTIVNOSTI PREDSTAVITI ZNAMENITOSTI IN KULTURNO DEDIŠČINO METLIKE NAJMLAJŠIM OBISKOVALCEM NAŠEGA KRAJA?
Najprej so se otroci seznanili s stavbo vrtca,v katerem bivajo. Utrdili so imena igralnic, našteli ostale prostore in zaposlene v njem. Nato so izdelali maketo vrtca in igrišča. Doma so starši z otroki izvedli anketo pred in po obravnavi te teme.
V prihodnjih dneh so se odpravili na sprehod do mestne hiše, kjer so ob poti spoznavali pomembne stavbe v starem mestnem jedru. Spoznali so mestni grb in zgodbico o dveh krokarjih. Spoznali so občinsko zastavo, pročelje stare stavbe in notranjost ter se srečali z županjo občine Metlika. Po obisku so risali metliški grb, zastavo ter mestno hišo. Sledila je evalvacija po obisku mestne hiše in anketa s starši.
Nato je bil načrtovan obisk Belokranjskega muzeja. Otroci so si v njem pod strokovnim vodenjem kustosinje ogledali muzej v celoti, poseben poudarek je bil na etnografskem delu muzeja. Podrobno so spoznali belokranjsko pisanico, ki so jo potem v vrtcu tudi izdelovali n pripravili razstavo. Na podoben način kot v prejšnjih osvajanjih Metlike, smo s starši izvedli anketo o poznavanju tega področja.
K obravnavanim tematikam se je vzgojiteljica večkrat vračala in tako utrjevala pridobljena znanja o kraju, v katerem otrok živi.
Najpomembnejši trenutek pa je nastopil takrat, ko so nas obiskali v okviru vrtca v naravi otroci iz vrtca Pedenjped iz Ljubljane. Takrat so otroci čisto sami predstavili naš kraj po istem vrstnem redu, kot so ga spoznavali sami. Prikazali so tudi igro vlog po zgodbici o dveh krokarjih. Z gostujočimi otroki so izvedli tudi izdelovanje belokranjskih pisanic.

Abstract:
A class of children called "Slončki" (Little Elephants) took part in an innovative project, entitled "How to introduce cultural heritage and sites of historical importance of Metlika to the youngest visitors of the town?"
The children first got to know the kindergarten building. Through play they remembered the names of the playgrounds, listed the names of individual rooms and the names of the employees. Then they made a scale model of the building and the playgrounds. At home the parent carried out a survey with the children before and after the subject was dealt with.
In the following days the children made an excursion to the city hall. Along the way they learned about important buildings in the city center. They got to know the city's coat-of-arms, the legend of the two crows, the municipal flag, the front side and the interior of an old

building and met the city's mayor. After the visit, they drew the city's coat-of-arms, the flag and the city hall. After the visit the evaluation was carried out as well as a survey with the parents.
Next they paid a visit to the museum of the region Bela krajina. Under professional guidance the children were able to explore the entire museum with special emphasis on the ethnographic section of the museum. They learned about a famous type of Easter egg decoration called "belokranjska pisanica", which is specific to this region. Back in the kindergarten, the children tried made the "belokranjska pisanica" decorations themselves. The finished products were then put on display.
Just like the previous excursions, during which the children got to know the history of Metlika, a survey was carried out with the parents about their knowledge of the filed.
The tutor often revisited the subjects the children dealt with and thus strengthened the knowledge about the children's city and region.
The most important moment took place when the kindergarten was visited by the children from kindergarten called "Pedenjped" from Ljubljana. The children themselves presented the city's heritage the way they got to know it. They preformed a play about the two crows and made "belokranjske pisanice" with the visiting children.

Ključne besede: turizem, naš kraj, otrok - vodič, kulturna dediščina, ljubiti svoj kraj

Problemsko stanje

Doslej smo se, v okviru izvajanja projekta TURIZEM IN VRTEC ukvarjali s predstavitvijo kraja, v katerem smo sprejemali naše goste – otroke iz drugih vrtcev, **odrasli.** Tokrat je vlogo odraslega v celoti sprejela ena skupina otrok, ki je sposobna predstaviti naš kraj. Otroci so v skupini najprej spoznali naš vrtec (prostor, zaposlene..), nato pa po narejenem načrtu dele mesta - grad in muzej v njem ter vinsko klet in občinsko hišo. Po istem vrstnem redu so kraj predstavljali tudi otrokom – obiskovalcem iz drugega kraja.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje KAKO PREKO TURISTIČNIH AKTIVNOSTI PREDSTAVITI ZNAMENITOSTI IN KULTURNO DEDIŠČINO METLIKE NAJMLAJŠIM OBISKOVALCEM NAŠEGA KRAJA?

Potek dela

Vse faze projekta (3) so bile izpeljane po istem vrstnem redu – izhodišče je bilo vedno trenutno otrokovo znanje, sledil je načrt dela – akcijski koraki, temu pa je obvezno sledilo preverjanje pridobljenega znanja. Znanje smo preverjali konkretno (ustvarjalne naloge) ustno, v pomoč so bili starši doma, ki so se z otrokom pogovarjali enako, le da so odgovore zapisovali na list in jih prinesli v vrtec. Najbolj je k uspešnemu zaključku projekta prispevalo to, da so bili vanj vključeni starši in motivacija otrok, da jih bodo obiskali otroci iz Ljubljane ter tudi dan odprtih vrat s predstavitvijo projekta. Vsi zastavljeni cilji projekta so bili doseženi.

Obdelava podatkov

Kot metodo zbiranja podatkov (doma in v vrtcu) smo uporabljali ANKETO. Popestritev tega pa so bile zloženke, slikovno gradivo, power point predstavitev na dnevu odprtih vrat, zahvalna pisma iz vrtcev ter ustna mnenja lokalnega TICA na prireditvah
Rezultate smo prikazovali kot praktično metodo dela v igralnici v dejavnostih v kotičkih s stolpci in odgovori staršev v obliki anket.
Izkušnje tega leta so, da lahko otroci v okviru izvajanja KURIKULA ob spodbudi in usmerjanju odraslega predstavijo svoj kraj sami, ob učenju neizmerno uživajo, predvsem pa se učijo spoštovati in ljubiti svoj rojstni kraj.
Najpomembnejša pridobitev je ta, da so otroci dokazali, da so svoj kraj sposobni na prijeten in njim ljubi način – **skozi igro**, predstaviti **otrokom - obiskovalcem** našega mesta, **sami.**
Otroci sedaj o kraju več vedo, postali so samozavestni in odgovorni za svojo predstavitev. Ker so v projekti sodelovali tudi starši, so delček uspešne zgodbe tudi oni.

Širjenje novosti

Menim, da je ta vsebina in metoda dela primerna za vsak vrtec v Sloveniji upoštevajoč starost otrok. Priporočam, da projekt traja najmanj dve leti.
Vsebina se lahko navezuje na druga področja, predvsem na JEZIK, (nove besede), DRUŽBO – večji poudarek kot v kurikulu – zastava, grb, skrb za pripadnost in okoljsko vzgojo…..
Na tem področju dela smo dokazali, da smo poleg izvedenega projekta zmožni najmlajšim obiskovalcem našega mesta že vrsto let zapored nuditi v vrtcu tudi dvo ali tridnevno bivanje s programom, ki je zanje zanimiv in poučen. Več o tem je bilo objavljeno v reviji LIPOV LIST.

Literatura

Člani komisije področne kurikularne komisije za vrtce, 1999, KURIKULUM ZA VRTCE, Ljubljana, MŠŠ
Več avtorjev - uredila Marjanovič Ljubica, 2001, OTROK V VRTCU, Založba obzorja
Marjanovič, Ljubica, 2004, RAZVOJNA PSIHOLOGIJA, Znanstveno-raziskovalni inštitut Filozofske fakultete
Elizabeth Pantley, 2002, USPEŠEN OTROK, Založba Didakta
Kranjc, Simona, 2000, ZAVEDANJE JEZIKA KOT TEMELJ LASTNE IDENTITETE, Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije
Dular, Janez, 1986, METLIKA SKOZI STOLETJA, Belokranjsko muzejsko društvo
Več avtorjev, 1989, METILKA, NAŠE MESTO, Osnovna šola Metlika

Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana
Kardeljeva ploščad 16
1000 Ljubljana

UČNA POMOČ ŠIBKEJŠIM DIJAKOM

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Sonja Švegl, prof. angleščine in italijanščine

Konzulentka: Jožica Gramc pri izvedbi delavnice

Konzulent: Jožica Gramc, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Inovacijski projekt smo izvajali v 1. letniku predšolske vzgoje. Cilj projekta je bil premostiti začetne težave pri učenju tujih jezikov ter razvijati jezikovne veščine in samozaupanje šibkejših dijakov. Vsak teden smo izvajali dopolnilni pouk, pri katerem sem se posluževala različnih metod ob pomoči konzulentke. Med uvajanjem projekta sem sodelovala s kolegico, ki sicer poučuje v tem razredu in sva se sproti dogovarjali o temah, ki so za njih aktualne in seveda o utrjevanju slovničnih struktur, zaradi česar so dosegale slabši uspeh. Po temeljiti analizi rezultatov smo ugotovili, da so vse dijakinje, ki so redno obiskovale pouk in bile prisotne tudi na delavnicah, zelo dobro zaključile šolsko leto. Prepričana sem, da bi ob nadaljevanju z enakim delom dosegle še mnogo boljše rezultate. Žal pa sem se zaradi prevelikega osipa odločila, da bom s projektom zaključila v veri, da mi je uspelo prepričati dijakinje, da je za razvijanje jezikovnih veščin potreben dolgotrajen proces. Novost tega projekta bi lahko opredelila s tem, da dobro sodelovanje med učiteljema, ki poučujeta v istem razredu, doprinese k boljši motivaciji, sproščenosti, solidarnosti in delno tudi samozaupanju vase.

Abstract:
This innovation project has been carried out in 1st grade of child-care secondary school. Our goal has been to overcome the initial difficulties in learning foreign languages and to develop language skills and self-esteem of weaker students. Every week we carried out extra classes, using different methods suggested by the consultant. I have been collaborating with my colleague, who has been teaching in this class, deciding on which topics to choose and on consolidation of grammatical structures, causing bad results. Having analysed the results thoroughly, we found out that all the students who had attended classes and workshops, were successful at the end of the school year . I am convinced that by continuing their work they will achieve even better results. Unfortunately, the absence was too big to continue with classes, therefore I decided to finish my project hoping that I was successful enough in persuading the students that there needs to be a long process for developing language skills. The innovation lies in the fact that a good cooperation between the teachers who are teaching in the same class can contribute to a better motivation, relaxation, solidarity and partly self-confidence.

Ključne besede: začetne težave – jezikovne veščine – samozaupanje – šibkejši dijaki – dopolnilni pouk

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Učitelji na šoli se že vrsto let soočamo z dejstvom, da so ob vstopu v srednjo šolo prevelike razlike v predznanju tujega jezika, kar zlasti slabo vpliva na šibkejše dijake in jim slabi njihovo samopodobo. Zlasti imajo strah pred javnim nastopom in pri ustnem preverjanju, ker se bojijo posmeha sošolcev. Ker sem tudi sama dolgo časa poučevela na osnovni šoli, sem verjela, da lahko učitelj kot spodbujevalec veliko doprinese k premostitvi začetnih težav s tem, da jih zna prepričati, kako pomemben je njihov interes in pripravljenost za delo.
Zaradi usklajenosti z urnikom smo se odločili, da bomo izbrali samo dijake iz enega razreda, ker jim le na ta način lahko nudimo več aktivnosti in dodatnega potrebnega časa.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov):
Mag. Marija Potočar v svojem članku'Kdo je tisti, ki soustvarja pouk jezika stroke?' navaja, da v procesu poučevanja in učenja tujega jezika lahko opazujemo tri neposredne udeležence pri soustvarjanju pouka: to so **učenci, učitelj in učno gradivo**, ki vsak na svoj način prispevajo k procesu pouka in k **motivaciji** učencev. Ta je izredno pomembna, če že ne ključna sestavina pouka. Učitelj in učno gradivo lahko znatno vplivata na motivacijo učencev, v končni fazi pa je ta vendarle odvisna tudi od učencev samih in njihovega medsebojnega vpliva (Kryszewska 1995).
Robert Gardner (1985, citiran v Pritchard 1995:65) opredeli motivacijo pri učenju tujega jezika kot kombinacijo želje po znanju tujega jezika in truda, ki je vložen v doseganje cilja, ter do naklonilnega odnosa do predmeta učenja. Po njegovem prepričanju odnos do predmeta pri usvajanju tujega jezika v večji meri vpliva na končni uspeh učenca kot pri drugih predmetih. Ta odnos se pri učencu odraža kot njegovo prepričanje, čustvena reakcija in način vedenja. Everard in Morris (1996) pravita, da je pri motiviranju učencev treba upoštevati njihove potrebe in zmožnosti, saj smo ljudje na splošno najbolj motivirani za dosego tistih ciljev, ki smo si jih sami zastavili in smo jim zato tudi predani.
Krijgsman (1996) navaja, da je pri poučevanju najpomembnejše, kako učence 'zapeljati' ('seduce') v samostojno učenje. Vsi resnično uspešni učenci so namreč avtonomni (Little 1995, Potočar 1997 c).Svoj prvi korak v samostojnost pa naredijo, ko prevzamejo odgovornost do učenja in ciljev, ki so povezani z učenjem. V procesu osamosvajanja sta učiteljeva podpora in strokovna pomoč izredno pomembni. O takem osmišljanju učenja razpravlja tudi Kornhauserjeva (1996) in mu pravi 'ustvariti priložnosti' za večjo ozaveščenost o potrebi po izobraževanju, da bi vedeli, znali delati, rasli osebnostno in se naučili živeti skupaj v povezovanju znanja in vrednot za humanejšo družbo, kajti znanje prepleteno z vrednotami, vodi k modrosti.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje:
Kako premostiti začetne težave pri učenju tujih jezikov?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave:
Jezikovnih veščin se dijak ne nauči le v šoli, ampak mora spoznati, da je za to potreben dolgotrajen proces in tudi njihovo samostojno delo, želja po napredku ter vključevanje v različne dejavnosti.
Mag. Marija Potočar navaja, da se učenje tujega jezika prične s konkretno izkušnjo, zanimanjem in pričakovanjem posameznega učenca. Veliko strokovnjakov jezikoslovcev in pedagogov (npr. Omaggio Hadley 1993, Campbell 1995) se danes strinja, da sta raven in kakovost uspešnosti učenja tujega jezika odvisni od individualnih značilnosti posameznega učenca in skupine učencev. Menijo, da je starost,nadarjenost, odnos, motivacijo, osebnost,

zaznavne stile in učne strategije učencev potrebno upoštevati pri vsaki teoretični in praktični obravnavi pouka.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve:

- Predstavitev projekta dijakinjam in staršem v septembru (skupaj s konzulentko).
- Testiranje predznanja (sept.), faza predstavljanja rezultatov (rod. sest.), faza komunikacije (na govorilnih urah za dijake in starše), posvetovanje s kolegi v aktivu tujih jezikov.
- Delavnice v januarju (z vzpodbudami in podporo strokovnjakinje Jožice Gramc) – igranje vlog (tudi s pomočjo lutke), ritmiziranje besedil, petje, predstavitev simbolov (prepoznavni znak posameznega učenca).
- Predstavitev dijakinj na šolski prireditvi (febr.) – petje.
- Izdelava projektov (marec).
- Video (brez podnapisov) z znanimi temami iz učbenika (april).
- Evalvacijski vprašalnik (maj).
- Analiza uspeha ob koncu šolskega leta (jun.)

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta:

Vloga slovnice – čeprav se tujega jezika naučimo s komunikacijo v konkretnih življenskih situacijah, menim, da ne moremo opustiti formalnega znanja, ki je potrebno za razvoj učenčeve zmožnosti analitičnega mišljenja. Čeprav Thornbury (1999:24) meni, da je vsakršno poučevanje slovnice izguba časa, saj učenje na tak način ne spada v usvajanje jezika, sem se morala posluževati tudi slovničnih pravil pri prepoznavanju napak. Branko Ažman v svojem članku 'Nekateri ključni dejavniki procesa učenja slovnice' navaja, da ni nujno, da se ozaveščanje in prepoznavanje nadaljuje v fazo produkcije, ostane namreč lahko na ravni razumevanja in pomnjenja, kar ozaveščanje in prepoznavanje je.

Slušno in bralno razumevanje – v nasprotju z razlago slovnice pa so dijakinje spoznale, da je bogatenje besedišča odvisno od tega, koliko časa posvetijo branju in poslušanju besedil v tujem jeziku, čim večji angažiranosti, ne pa od učenja besed na pamet.

Pomoč razrednika in kolegice iz aktiva – dijakinje so pričakovale, da bodo vse znanje pridobile v šoli, s pomočjo sodelavk pa mi je uspelo vsaj nekatere prepričati, da brez individualnega dela doma ne morejo pričakovati napredka.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta:

Napredek pri razvijanju jezikovnih veščin in samozaupanja šibkejših dijakov vidim v naslednjih kazalcih:

- Dijakinje, ki so redno obiskovale dopolnilni pouk (7 dijakinj-50%), so vse z lahkoto pridobile pozitivno oceno, 4 (29%) dijakinje celo oceno dobro.
- Dijakinje, ki so v drugi polovici šolskega leta prihajale neredno (4 dijakinje), so tudi zaključile šolsko leto pozitivno, vendar z večkratnim ponavljanjem.
- Tri (21%) dijakinje, ki so v glavnem prihajale samo pred pisanjem testa, pa so dosegle pozitivno oceno s pomočjo inštruktorja.
- Pri 50 % dijakinj mi je uspelo razviti samozaupanje in motivacijo, kar je bilo razvidno iz ankete, ki sem jo izvedla, 29% jih meni, da so pridobile na motivaciji, manj na samozaupanju, 21% pa je prepričanih, da jim učenje tujih jezikov preprosto ne gre.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
14 deklet, to je slaba polovica prvega letnika predšolske vzgoje.
Opomba: Najprej se je prijavil cel razred, vendar sem se po razgovoru z gospo ravnateljico odločila za polovico razreda, kar pomeni, da bi bil sicer osip še večji.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Testiranje dijakinj v septembru in juniju, evalvacijski vprašalnik.

Metode obdelave podatkov
Preverjanje znanja(slovnica in pisni sestavek) v septembru in juniju, v juniju tudi preverjanje govornih veščin, ter anketa o motivaciji in samozaupanju.

Prikaz rezultatov
1.Primerjava septembrskega testa z oceno v osnovni šoli.

Ocena v osnovni šoli		Ocena po prvem testiranju		Razlika v %
nzd	0%	nzd	36%	36%
zd	21%	zd	29%	8%
db	29%	db	21%	8%
pd	36%	pd	14%	22%
odl	14%	odl	0%	14%

2. Primerjava septembrskega testa z junijskim.

	nzd	zd	db	pd	odl
Sept.*	36%	29%	21%	14%	0%
Jun.	0%	71%	29%	0%	0%

* Septembrski test je bil sestavljen tako, da je vseboval celotno snov zadnjega razreda osnovne šole. Izkazalo pa se je, da je bil za nekatere še vedno pretežak, ali pa niso vedeli, kako se je treba lotiti določenega tipa naloge, saj so se procenti pri negativnih dijakih gibali med 30 in 40 % (50% je pozitivna ocena). Vzporedno s težavnostjo testov pa se je v nadaljevanju število procentov pri negativnih ocenah še zniževalo, tako da sta pri januarskem testu dve dijakinji dosegli samo 10 in 12 %, v aprilu pa se je potem končno pokazal napredek (45 in 48 %).

Teste sem ocenjevala po kriterijih, ki smo jih določili v aktivu: 50% - 69% = zd (2), 70% - 79% =db(3), 80% - 89% =pd(4), 90% -100% = odl(5). Za primerjavo bom navedla kriterije spomladanske poklicne mature 2008 (50% - zd, 65% -db, 79% -pd, 90% -odl).

Moram pa poudariti, da so slabi rezultati samo v prvem letniku predšolske vzgoje in ni nič nenavadno, če ima polovica dijakov ob koncu šolskega leta pri tujem jeziku samo oceno zadostno. V drugem letniku je že manj težav, medtem ko v tretjem in četrtem letniku nekateri delajo že prav z lahkoto. Pomembno pa je omeniti, da so vsi dijaki, ki se odločijo za tuji jezik na poklicni maturi, pri opravljanju maturitetnega izpita zelo uspešni.

3. Korelacija med prisotnostjo in napredkom govornih veščin.

Občasno sem preverjala tudi ustno sporočanje in sicer po merilih za ustni del izpita, ki so zapisana v predmetnem izpitnem katalogu za poklicno maturo. Dijakinje, ki so bile vedno prisotne(50%) so pokazale napredek pri razvoju komunikacije, tudi sicer so bile na

neformalnih srečanjih bolj odprte, zgovorne in sproščene. 19% je občasno aktivnih, 31% pa jih ostaja še vedno dokaj pasivnih.

4. Anketa o nadaljevanju projekta.

Grafikon 1: Ali želiš nadaljevati s poukom?

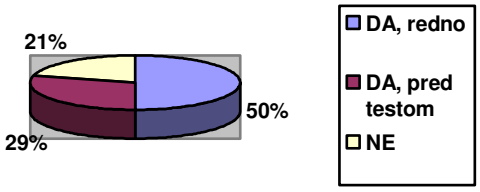

Grafikon 2: Ali meniš, da bi z nadaljevanjem pouka pridobila na samozavesti?

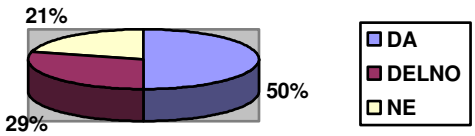

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj:
Na osnovi kvantitativne analize lahko ugotovim, da sem s projektom dosegla želeni rezultat - učni uspeh se je izboljšal, zmanjšal se je strah pred spraševanjem (čeprav napovedanim), dekleta so se začela zavedati, da se je potrebno več učiti, medsebojno so se spodbujale glede obiskovanja pouka, manj je bilo izogibanja pisanja testov.
Dijakinje so se bolje povezale med seboj, bolj si zaupajo in si med seboj pomagajo. Ker se je pogosto dogajalo, da so pred pisanjem testa prihajale k pouku tudi druge dijakinje iz razreda, so jim kasneje le-te stale ob strani in so jim še dodatno nudile moralno podporo.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju:
Dijakinje so spoznale, da je težave možno premagati z voljo in trudom, da je za motivacijo nujno potreben obojestranski interes, medtem ko samozaupanje temelji tudi na odgovornosti posameznika, njegovi soudeležbi in ustvarjalnem doprinosu najboljšega dela samega sebe. Dogovorile smo se tudi, da bomo z delavnicami občasno nadaljevale in da bomo vključili tudi dijake višjih letnikov, za kar jih bomo seveda primerno nagradili.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti:
Dosežene rezultate bom predstavila učiteljem na pedagoški konferenci ter tudi na študijski skupini.

Možnosti uvajanja v druga področja:
Učitelje na šoli bom spodbujala, da se odločijo za podobne pristope.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim:
Moč je v sodelovanju učiteljev, strokovnih delavcev, staršev in dijakov.

Literatura

Marentič Požarnik, B.(2004). Konstruktivizem v šoli in izobraževanje učiteljev Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje.
Plut Pregelj, L.(2004). Konstruktivistične teorije znanja in šolska reforma: učitelj v vlogi učenca. V B. Marentič Požarnik(Ur.).Konstruktivizem v šoli in izobraževanje učiteljev (str. 17-40), Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
Buchberger,F.idr. (2001). Zelena knjiga o izobraževanju učiteljev v Evropi: kakovostno izobraževanje učiteljev za kakovost v vzgoji, izobraževanju in usposabljanju.. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.
Potočar,M.(2000). Srednje strokovno izobraževanje-angleščina kot jezik stroke. V: M., Grosman(ur.). 2000. Angleščina-Prenovi na pot.Ljubljana: ZRSŠ.
Hutchinson,T. in A. Waters. (1987).English for specific purposes. A learning-centered approach. Cambridge: CUP.
Ažman, B.(2004). Nekateri ključni dejavniki procesa učenja slovnice. Vestnik, letnik 38, (str.7-30).
Šečerov, N. in Mihalič,Z.(2002). Učiteljeva priprava na pouk. Vodnik k načrtovanju pouka za učitelje tujih jezikov. Ljubljana: ZRSŠ.

Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana
Kardeljeva ploščad 16
1000 Ljubljana

RAZVIJANJE DIJAKOVEGA SAMOVREDNOTENJA KOT OBRAMBA PRED MANIPULACIJO MOČNEJŠIH VRSTNIKOV

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Janja Majcen, prof. slovenščine

Konzulentka Jožica Gramc pri izvedbi treh delavnic

Konzulent: Jožica Gramc, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Inovacijski projekt smo izvajali v 3. letniku umetniške gimnazije – plesna smer. Skupni cilj je bil izboljšati razredno klimo in razvijati samovrednotenje, da bi dijakinje uzavestile moč sodelovalne skupnosti, znale prepoznati nasilno/manipulativno vedenje in ga korigirati oz. se z njim ustrezno soočiti ob misli, da se razvija tudi njihova samopodoba.Ob delni pomoči konzulentke (3 delavnice) smo vsak drugi teden na razredni uri izvajali delavnice socialnega učenja ter pripravili dve ustvarjalni prireditvi, ki naj bi dijakinje povezale in jim dale možnost sodelovanja s sošolkami, s katerimi se sicer ne družijo. Z anketo smo preverili učinkovitost delavnic in spoznali, da se je razredna klima izboljšala, da so dijakinje uzavestile pojem manipulativnega vedenja in ga deloma korigirale, samopodoba pa se ni zaznavno spremenila .Novost projekta je v razvijanju socialnih veščin dijakinj, pri čemer je razrednik spodbujevalec sodelovalnega in asertivnega povezovanja članov razredne skupnosti.

Abstract:
This inovative project has been carried out in 3rd grade of secondary art school (Module:dancing).Our goal has been to improve the relationship between the students and to develop their selfesteem. In this way, the studets would get a better understanding of their behaviour, they would develop the skills of cooperation, of percepting of some kinds of manipulative behaviour, they would be able of standing up to it. Three workshops of social learning were carried out by the consultant, while the rest have been led by the teacher twice a month.The students carried out two performances in which they had to cooperate with those students they usually did not.Everybody had to participate and give her share. The efficiency of the worshops was esteemed via questionaries in Sept. and in June.These revealed that the relationships between the students have improved and that the students are aware of manipulative behaviour and, partly,how to deal with it. However,the worshops did not considerably afect individual' s selfesteem.The inovation lies in the fact that the teacher can affect the relationships between students by developing their social skills.

Ključne besede: vrstniška manipulacija - socialno učenje – samozavedanje – povezanost skupine - asertivnost

Problemsko stanje

Opis problema v praksi:
Tri dijakinje v razredni skupnosti šestnajstih dijakinj umetniške gimnazije so večkrat manipulirale z ostalimi (prestavljanje testov po željah »voditeljic«, načrtno negativno pisanje testov – »zabijanje«, da bi dobile možnost ponovitve testa, žaljenje ene dijakinje in izolacija še ene dijakinje). Labilnejše dijakinje so se zato čutile nemočne, dve sta ostajali brez družbe oz. sta si družbo iskali izven šole ali v drugih razredih. Nad razredno klimo so se pritožili starši ene od izločenih dijakinj. Obe izločeni dijakinji sta imeli nizko samopodobo kljub solidnemu učnemu uspehu. Tri »voditeljska« dekleta so bila v skupini priljubljena in učno povprečno uspešna. (Podatki so iz »ustnih virov«, pred anketo.)

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov):
Mojca Pušnik razlaga[5], da je skrb zaradi vrstniškega nasilja odraz povečane občutljivosti družbe za nasilje in povečane občutljivosti družbe za pravice otrok. Moderna družba temelji na sodelovanju, lastni rasti in razvoju, dinamiki, komuniciranju, samoiniciativnosti. Zato je potrebno vzgojiti mladega človeka v duhu asertivnosti in samozavedanja njegove vloge v skupini ter mu omogočiti dobro samopodobo. Vendar prehod v moderno družbo prinaša tudi rušenje starih vrednot in pomanjkanje jasnih norm vedenja, kar predstavlja rizični faktor za pojav nasilja v skupinah ter ogroža temeljne potrebe posameznika po varnosti in sprejetosti. Agresivnost (ki se v našem primeru kaže kot prikrita manipulacija v vrstniški skupini) je posledica več faktorjev, a močno korekturno sredstvo za instrumentalno proaktivno agresivnost (naš primer) nudijo delavnice socialnega učenja. Učitelj/vodja socialne delavnice naj pomaga vsakemu dijaku najti njegova močna področja in graditi na njih, da ima vsak dijak možnost uspeha in pozitivne uveljavitve v skupini ter s tem pozitivne samopodobe. To velja tako za žrtve nasilja kot za nasilneže, saj je njihova nasilnost pogosto posledica pomanjkanja spoštovanja in ljubezni v družini oz. agresivnih družinskih vzorcev vedenja. (2002, str. 7, 11, 16, 19, 20, 25, 34-41, 54) Nasilje v našem primeru je verbalno, psihično in socialno. Potekalo je dlje časa in žrtve so imele občutek nemoči.
Delavnice socialnega učenja[4] omogočajo poleg pozitivne uveljavitve tudi socialne spretnosti, npr. sodelovanja, dogovarjanja, sklepanja kompromisov, poslušanja drugih in sebe, argumentiranja lastnega mnenja, upoštevanja mnenj drugih ... Na ta način se izgrajuje kompetenca sodelovalnosti. (1991, str. 39-48)
Skupinski ustvarjalni projekti[2] (npr. nastop pred publiko) dopolnjujejo delavnice socialnega učenja, saj jih povežejo z močnim osebnim doživljanjem ter angažiranostjo. Prispevajo k dvigu samopodobe oz. potrjujejo posameznikovo vrednost na neagresiven način (kanalizacija agresivnosti v ustvarjalnost). Pomagajo potrditi spoznanja iz socialnih delavnic o moči sodelujoče skupine. (2002, str. 18, 30-33)

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje:
Kako v razredu preprečiti prikrito zlorabo moči nekaterih dijakov nad drugimi?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave:
Socialnih veščin se dijak ne uči le iz družinskih vzorcev, temveč bi morala biti zanje tudi šola kot vzgojno-izobraževalna ustanova večja priložnost, da izboljša svoje vedenjske vzorce, tako da uzavesti svojo vlogo v razredu, svoje pozitivne in (delno) tudi za skupino moteče lastnosti, da se zave, kaj pomeni manipulacija in se ji zna postaviti po robu oz. jo korigira v svojem vedenju. Dijak naj razvija asertivno vedenje, zaveda naj se moči skupnosti in sodelovanja, razvija naj svojo pozitivno samopodobo.

Ti vzgojni cilji vodijo k boljši socialni klimi v razredu in tudi usposabljajo posameznika za tvorno življenje v družbi.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve: (akcijski krog)

- Predstavitev projekta dijakinjam in staršem (skupaj s konzulentko). September.
- Septembrska anketa in delavnice; faza predstavljanja, faza komunikacije, faza opazovanja[7] (sept.-dec.)
- Skupinska predstavitev razreda na šol. prireditvi (feb.). Vsaka dijakinja je povedala en verz pesmi in ga odplesala – vsi verzi so dali celoto (uzavestiti pomen sodelujoče skupnosti)
- Delavnice (konzulentka o manipulaciji; vaje – faza vživljanja in identifikacije, faza agresivnosti in samoobrambe[7]) Jan.-maj.
- Predstavitev dijakinj razrednemu učiteljskemu zboru – želja dijakinj. Med seboj sodelujejo tiste, ki običajno ne (vendar ne nasilnež in žrtev!), vsaka si za nastop izbere nekaj s svojega močnega področja, kratkost programa (20 min.) zahteva kompromise, pri čemer si morajo svoj del izpogajati labilnejše, agresivnejše dijakinje pa popuščati . Junij
- Ponovna izvedba ankete – junij.
- Skupni končni izlet - junij

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevala k uspešnemu zaključku projekta:

Sodelovanje »voditeljic« - sprva so se prikrile, niso bile iskrene. S kvalitetnimi igrami sem dosegla, da so pozabile na nadzor. Presenečene so bile nad svojimi izjavami (dokončevanje stavkov), začele so uzaveščati učinek svojih dejanj na skupino (igre vlog).

»Lažna« žrtev – dekle, ki se je postavljalo v vlogo žrtve, je v igrah prišla do spoznanja, da od drugih pričakuje preveč afirmacije; šlo je za idealizirano samopodobo, ki ni bila skladna z realnostjo, s čimer pa se dekle prej ni moglo soočiti.

Vloga razrednika – naredila sem napako, ker nisem dovolj jasno postavila meje med seboj kot razredničarko - voditeljico delavnic in učiteljico. Dekleta so mislila, da bom pri ocenjevanju tudi »prijateljska« v tem smislu, da bom zahtevala manj znanja.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta:

Anketo s kazalci razredne klime sem sestavila na podlagi ankete M. Prušnik [5].

Izboljšanje razredne klime vidim v naslednjih kazalcih:

- Ob koncu šol. leta je 10% dijakinj več zadovoljnih s programom in šolo, 12% manj jih je z obojim nezadovoljnih
- 9% dijakinj več se med sošolkami zdaj bolje počuti, 13% manj se jih počuti slabo
- Poniževalnega vedenja in prisile v določeno dejavnost v tem šol. letu ni bilo več (0%), zafrkavanja je 13% manj, 6% manj je opravljanja
- Za 13% je padel delež dijakinj, ki si želijo biti v razredu bolj upoštevane, za 6% pa delež teh, ki si želijo biti bolje sprejete.

Izboljšanje samopodobe se ni opazneje pokazalo (Vprašanje št. 5, sestavljeno na podlagi iger S. Carrell[2]).

Obdelava podatkov

Opis vzorca: 16 deklet, t. j. razredna skupnost 3. h.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija):
anketa med dijakinjami v septembru in ponovna anketa v juniju; evalvacijski vprašalniki po vsakem sklopu delavnic

Metode obdelave podatkov:
Kvantitativno sem obdelala podatke v prvih 4 vprašanjih, zbrane z obema anketama (september, junij). Anketa je vsebovala 4 vprašanja zaprtega tipa (razredna klima) in 2 vprašanji odprtega tipa (samovrednotenje).

Prikaz rezultatov:
PRIMERJAVA SEPTEMBRSKE IN JUNIJSKE ANKETE

1. Ali si zadovoljna s programom in šolo, v katero hodiš?

	DA	Program NE,šola DA	Program DA, šola NE	NE
Sept.	66%	6%	19%	19%
Junij	76%	6%	12%	6%

2. Kako se počutiš med sošolkami?

	Dobro	Srednje	Slabo
September	66%	25%	19%
Junij	75%	19%	6%

3. Ali so te sošolke že kdaj (Vpiši, kar te je najbolj prizadelo):

	izsiljevale	zafrkavale	poniževale	izključile iz skupine	prisilile v nekaj, česar nisi hotela storiti	opravljale	Brez odgovora
September	0%	19%	6%	6%	6%	19%	44%
Junij	0%	6%	0%	6%	0%	12%	76%

4. Kako pogosto se ti to dogaja?

	Vedno	Občasno	Nikoli	Brez odgovora
September	6%	19%	44%	31%
Junij	0%	19%	69%	12%

5. Nase gledam kot na _____, medtem ko pravijo drugi, da sem _____
6. Med sošolkami si najbolj želim, da _____

Na 5. vprašanje je 25% dijakinj zapisalo, da jih imajo ostali za neumne ali manj sposobne pri plesnih predmetih, kot so v resnici, 19% jih meni, da so zavrnjene zaradi značaja (»sem mim«; »nisem zanje«; »sem nezanimiva«). 13% jih že zaznava, da jih imajo drugi za agresivne (»nisem prijazna z njimi«, »sem vsiljiva«).6% se jih čuti zavrnjenih zaradi etičnih vrednot (»pravijo, da sem kradljivka«). Bolj negativno podobo o sebi, kot meni, da jo imajo o njej drugi, ima 1 dijakinja (6%).
Na 6. vprašanje jih 25% odgovarja, da si bolj želijo priti v ospredje pri plesnih predmetih (»bi tudi meni pustile plesati glavno vlogo«), 19% jih želi biti bolj upoštevanih, 19% jih želi biti bolje sprejetih med sošolkami.
Junijska anketa ni prinesla bistvenih razlik pri 5. vprašanju, pri 6. vprašanju je delež teh, ki si želijo biti bolj upoštevane, padel na 6%; delež dijakinj, ki si želijo biti bolje sprejete, pa na 13%.
OPOMBA:
Anketa z istimi vprašanji je pokazala izboljšanje rezultatov v 2., 3., 4. in 6. vprašanju, s tem da sem junija vprašanji št. 3 in 4 o nasilju postavila za tekoče šol. leto 2007/08.
Na 5. vprašanje so dijakinje junija odgovarjale precej podobno kot septembra, zato sklepam, da se samopodoba labilnejših deklet ni bistveno izboljšala, za razliko od razredne klime.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj:
Povezanost skupine je boljša, labilnejše dijakinje so pridobile nekaj pozitivnih potrditev, ena od dijakinj je imela priložnost soočiti svojo idealizirano samopodobo z realno. Manipulativne dijakinje so pridobile zavest o manipulaciji in dobile priložnost za vzorec bolj asertivnega vedenja. Okrepilo se je zaupanje v razredničarko, ta je z njim pridobila možnost hitrejšega zaznavanja problemov in posledično učinkovitejše pomoči posamezniku.
Presenetilo me je, da lahko z delavnicami dejansko vplivamo na vedenje posameznikov in spremembo razredne klime. Vzgojna moč takšnega dela nosi velik potencial. Hkrati menim, da je dobro takšne dejavnosti razvijati več let, da dolgoročno vplivajo na vedenje posameznika in predvsem na njegovo samozavedanje. Idealno bi bilo, ko bi jih razredniki zastavili že v 1. letniku.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju:
Posledice zaznavajo predvsem dijakinje med seboj, saj se je razredna klima precej izboljšala. Učitelji v razredu pa ne občutijo večjih razlik, saj so bila dekleta navzven večinoma vodljiva. Zmanjšalo pa se je število ponovljenih testov – letos le dvakrat, domnevo iz objektivnih razlogov (težja snov pri matematiki oz. slovenščini).

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti: predstavitev razrednemu učiteljskemu zboru
Možnosti uvajanja v druga področja: priporočam vsem razrednikom, zlasti 1. letnikov
Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim: Moč v povezovanju skupine; izpeljava delavnic

Literatura

Brenifier, Oscar. *Kaj pomeni biti jaz?* 1. natis. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2007, ISBN 978-961-251-022-0
Carrell, Susan. Skupinske aktivnosti za mladostnike: Priročnik za vodenje skupin. 1. natis. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti, 2002, ISBN 961-6406-03-5
Kincher, Jonni. Psihologija za najstnike. 1. natis. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti, 2002, ISBN 961-6406-04-3
Maksimović, Zoran. Mladinske delavnice: Psihološki primarnopreventivni program, namenjen mladostnikom zgodnjega obdobja. Ljubljana: Sekcija za preventivno delo pri Društvu psihologov Slovenije, 1991 (Teoretični uvod, str. 1-63)
Prušnik, Mojca. Vrstniško nasilje v šolah. 1. natis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1999, ISBN 961-234-221-0
Randall, Rosemary in Southgate, John. Skupinska dinamika v skupnosti. 1. natis. Ljubljana, Zveza kulturnih organizacij Slovenije in Višja šola za socialne delavce, 1998
Virk-Rode, Jožica in Belak-Ožbolt, Jasna. Razred kot socialna skupina in socialne igre. 1. natis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1990

Srednja zdravstvena šola Celje
Ipavčeva 10
3000 Celje

NAGLUŠNI DIJAKI V IZOBRAŽEVALNEM PROGRAMU BOLNIČAR-NEGOVALEC

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Metka Čede Ciglar, prof.

Sodelavci: Marija Marolt, prof., Polonca Kačičnik, prof., Nataša Leban, dipl. med. s.

Konzulent: Franci M. Kolenec, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana

Povzetek:
V letu 2007 se je Srednja zdravstvena šola Celje prijavila na razpis z inovacijskim projektom Naglušni dijaki v izobraževalnem programu bolničar-negovalec. Za izvedbo projekta smo se odločili, ker se je v zadnjih letih v naše programe vpisalo več dijakov z lažjo ali težjo izgubo sluha. Osredotočili smo se na program bolničar–negovalec, v katerem je ena dijakinja zaključevala izobraževanje, druga pa je imela do zaključka izobraževanja še eno leto.
Ker je imel učiteljski zbor zelo malo izkušenj z delom z dijaki z izgubo sluha, smo jih najprej seznanili z značilnostmi in posebnostmi dijakov s posebnimi potrebami, s poudarkom na dijakih z izgubo sluha. Sproti smo spremljali učno delo dijakinj in sodelovanje med dijakinjama in profesorji. Predvsem smo se osredotočili na njuno samoiniciativno delo pri posameznih predmetih, spremljali samostojnost pri delu, uspešnost, vključevanje v skupino dijakov in varovancev pri praktičnem pouku. Obe dijakinji sta šolanje uspešno zaključili in nadaljujeta izobraževanje.

Abstract:
In the year 2007 the Secondary school for nurses registered for the officially published invitation partially deaf students in the educational programme a nursing assistance. We enrolled this project because some students have recently enrolled in our programme with easier or harder loss of deaf. We concentrated on the programme a nursing assistance in which one student finished the education, the other student had to attend lessons for one year.
As the teachers did not have so many experiences with the students who are partially deaf, we told them something about the characteristics and specialities of students with special needs. We have concentrated on the students who have lost deaf. We followed their school work and cooperation between students and teachers. We concentrated on their own initiative work at some subjects, followed their independence, their success, their inclusion into the group of students and residents at practical work. Both students finished their education successfully and they continue their education.

Ključne besede: dijak s posebnimi potrebami, izguba sluha, izobraževalni program bolničar-negovalec, inovacijski projekt.

Problemsko stanje

V zadnjih letih se učitelji v rednem izobraževanju vedno pogosteje srečujejo z dijaki s posebnimi potrebami. V našem projektu smo se osredotočili na dijake z izgubo sluha.
Za splošno funkcioniranje in učno uspešnost gluhih in naglušnih je poleg stopnje izgube sluha pomemben tudi čas nastanka izgube, psihosocialne značilnosti posameznika, čas vključitve v intenzivno slušno in govorno obravnavo in družina, v kateri dijak živi.
Gluhi in naglušni imajo težave na področju razumevanja in uporabe jezika, gradnje besednega zaklada in s tem povezanih jezikovnih funkcij ter sprejemanjem informacij iz okolja. Gluha oseba si besedni zaklad gradi po »umetni poti« – preko odčitavanja z ustnic sogovornika, pisane besede ter kretnje, naglušni pa tudi s pomočjo sluha. Posledica teh dejstev je skromnejši jezikovni in besedni zaklad, ki ga ne smemo primerjati z besednim zakladom polnočutnih vrstnikov. Največja odstopanja od polnočutnih vrstnikov se kažejo v primerih, ko mora mladostnik izraziti svojo domišljijo, npr. pri pisanju esejev.
Dijaki z izgubo sluha, ki se vpisujejo v naše programe, imajo praviloma status dijaka s posebnimi potrebami, tako da zanje pripravimo individualiziran program - prilagajamo vzgojno izobraževalno delo (npr. pri časovni razporeditvi pouka, preverjanju in ocenjevanju znanja in napredka, izvajamo dodatno strokovno pomoč, …).

Cilji projekta

Naše raziskovalno vprašanje se glasi: »Kako pripeljati »naglušnega« dijaka do poklica bolničar-negovalec?«
Pri tem smo si postavili dva cilja: pridobitev poklica bolničar–negovalec kljub omejitvam (dijakinji z izgubo sluha) in širjenje znanja učiteljskega zbora na področju dela z dijaki s posebnimi potrebami s poudarkom na dijakih z izgubo sluha.

Potek dela

Načrtuj, izvajaj in zbiraj podatke, reflektiraj, …
Za učiteljski zbor: predavanje gospoda Franca M. Kolenca o dijakih s posebnimi potrebami in pripravi ter izvajanju individualiziranega programa; predavanje gospe Alenke Levec z Zavoda za gluhe in naglušne iz Ljubljane o gluhih in naglušnih dijakih (posebnosti, metode dela pri pouku, odnos s sošolci, …); možnost razgovora s surdopedagoginjo Nadjo Ramšak, ki prihaja 2x tedensko na našo šolo (vprašanja/odgovori, nasveti, potrditev svojega dela, …); prebiranje strokovne literature.
Spremljanje uspeha in počutja v razredu dijakinj (učni uspeh – redovalnica in povratna informacija učiteljev; praktični pouk – opisni listi, kar so spremljali mentorji praktičnega pouka; dnevnik razmišljanja dijakinje – potek dela pri praktičnem pouku, morebitne posebnosti, težave in rešitve le-teh).

Obdelava podatkov

Spremljali smo delo in »življenje na šoli« dveh dijakinj: ena je v letu 2007 zaključila s šolanjem v programu bolničar–negovalec in nadaljuje šolanje v programu tehnik zdravstvene nege, druga pa je šolanje v omenjenem programu zaključila v letu 2008 in ga prav tako nadaljuje v prenovljenem programu zdravstvena nega na naši šoli.

Podatke smo zbirali s pomočjo redovalnic, opisnih listov pri praktičnem pouku, dnevnika ene od dijakinj, povratnih informacij sošolcev in učiteljev, ki so bili dnevno v stiku z obema dijakinjama.

Ugotovitve in spoznanja

Dijakinji sta uspešno zaključili triletni program bolničar–negovalec in nadaljujeta šolanje v programu poklicno tehniškega izobraževanja.
Učiteljski zbor je dobil osnovne informacije o značilnostih dijakov z izgubo sluha, o nekaterih možnih pristopih pri delu z omenjenimi dijaki, izkušnje pri delu z dijakinjama, ki sta sodelovali v projektu, ves čas pa tudi možnost odgovorov, nasvetov na možna vprašanja, dileme, stiske, ki so se jim pri delu porajali.
Že pred začetkom izvajanja projekta pa se nam je postavljalo vprašanje, ki je ostalo odprto še sedaj - kako se bo poklicna pot dijakov z izgubo sluha nadaljevala po uspešno zaključenem šolanju, saj je delo bolničarja–negovalca vezano na vsakodnevne stike, odnose z ljudmi, varovance, pri čemer pa jim ne bodo več v pomoč sošolci, učitelji in mentorji praktičnega pouka, kot je to bilo v času šolanja.

Širjenje novosti

V redno izobraževanje se že nekaj let vključuje vedno več dijakov s posebnimi potrebami, med njimi tudi dijaki z izgubo sluha. Skupaj z dijakom s posebnimi potrebami in njegovimi starši sestavimo in izvajamo individualiziran program.
Da pa bi učitelji lahko tudi tem dijakom kvalitetno in zanimivo predstavili vsebine, jim nudili primerne pogoje dela, ustrezno preverili njihovo znanje in napredek, potrebujejo dodatna znanja in pomoč. Zagotovo so nam pri tem lahko v veliko pomoč strokovnjaki posameznih strok, zato smo se na naši šoli obrnili na gospo Alenko Levec, strokovno delavko Zavoda za gluhe in naglušne v Ljubljani in surdopedagoginjo Nadjo Ramšak, ki sta celotnemu učiteljskemu zboru prenesli delček svojega znanja predvsem pa izkušenj.
Glede na to, da smo se v projektu osredotočili na program bolničar–negovalec, lahko svoje izkušnje predstavimo strokovnim delavcem tistih šol, ki tudi izvajajo omenjeni program. Menimo pa, da bi bile naše izkušnje dobrodošle tudi strokovnim delavcem v drugih izobraževalnih programih, ki se prav tako srečujejo z dijaki z izgubo sluha.

Literatura

Navodila za izvajanje izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Področna komisija za poklicno in strokovno izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, Zavod RS za šolstvo, http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=7&pID=117&rID=1593 (citirano 25. 8. 2008).
Predavanje konzulenta Franca M. Kolenca.
Predavanje strokovne delavke na Zavodu za gluhe in naglušne v Ljubljani Alenke Levec.
Redna srečanja s surdopedagoginjo Nadjo Ramšak.
Levec, A. Če je v razredu gluh ali naglušen učenec … . Ljubljana: Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, 2002 (Knjižnica Deklica s školjko). ISBN 961-90560-1-9.
Vključevanje gluhih in naglušnih v redne šole: zbornik ob 30-letnici integracije, uredile Alenka Levec, Irena Željan, Majda Knehtl. Ljubljana: Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, 2002. ISBN 961-90560-2-7.
Škvor, J. Pomoč pri šolskem delu. Ljubljana: Dan, 1993. (Knjižnica Deklica s školjko). ISBN 961-6012-08-8.

Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica
Cesta II. grupe odredov 38
1295 Ivančna Gorica

GLOBALIZACIJA UČNIH NAČRTOV V PROGRAMU EKONOMSKI TEHNIK

2006-2008

Vodja inovacijskega projekta: Ana Godec, svetovalka

Sodelavci: Tomaž Šteh, Jože Žlahtič, Kristina Hočevar, Dragica Eržen, Alenka Hočevar, Petra Marcina, Marija Majzelj - Oven

Konzulent: Igor Lipovšek, Zavod RS za šolstvo

Povzetek

S projektom so medpredmetno sodelovali profesorji ekonomskih in splošnih predmetov. Projekt je potekal skozi celotno šolsko leto, načrtovanje v začetku šolskega leta in realizacija v drugi polovici šolskega leta. Sledila je skupna predstavitev izdelkov dijakov in anketiranje udeležencev. Z anketiranjem smo želeli pridobiti povratno informacijo udeležencev projekta in s tem napotke, kako naj se takih projektov lotimo v naslednjih šolskih letih. S projektom smo člani projektne skupine želeli poglobiti medsebojno sodelovanje. Z naslednjim letom uvajamo prenovljeni program ekonomski tehnik. Cilj uvajanja prenovljenega programa je medpredmetno zasnovati kataloge znanja in izpitne kataloge, v katerih se prepletajo praktično izobraževanje, strokovna teorija in ključne kvalifikacije za zagotavljanje delovnih in poslovnih procesov v določenem poklicu. Naš cilj je bila uporaba medpredmetnega povezovanja že v letošnjem šolskem letu. ***Zastavilo se nam je akcijsko vprašanje "kaj naj bi*** *učitelji in učenci delali drugače, da bi nekaj delali bolje, drugače, učinkoviteje...."*

Vprašali smo se, kako naj učitelji motivirajo učence za medpredmetno sodelovanje.

Naš strokovni konzulent Igor Lipovšek je menil, da je bistvo akcijske raziskave v enostavnosti, uresničljivosti in spremembi lastnega dela. Svetoval je tudi, da je treba pridobiti mnenje iz vsaj treh različnih virov, da bo odgovor kolikor toliko verodostojen. Zato smo anketirali učence, ki so sodelovali v projektu, in učence, ki v tem projektu niso sodelovali. Ugotovitve:

- *Izkazalo se je, da je obravnava nove učne snovi z medpredmetnim povezovanjem teže izvedljiva zaradi zahtevne organizacije šolskega dela.*
- *Medpredmetno povezovanje je primernejše za utrjevanje, ponavljanje, urjenje in preverjanje učne snovi.*
- *Motivacija dijakov je večja, če se jim prepusti izbor vsebin.*
- *Motivacija sodelujočih profesorjev je večja, če jih v projekt povabijo sodelujoči dijaki z izborom njihovega predmeta za medpredmetni projekt.*
- *Učenci so dosegli boljši učni uspeh, tako da je bil cilj projekta dosežen.*

Abstract:

This project gave teachers of economic and general subjects an opportunity to get involved in cross-curricular teaching. The project was implemented in the course of the entire school

year; the planning of the project started at the beginning of the school year and it was carried out in the second half of the school year. Finally, we had a joint presentation of the students' work and conducted a survey among all the participants. The purpose of the survey was to obtain some feedback from everyone who participated in the project, and receive guidelines on how to undertake similar projects in the future. The idea behind the project was to promote cooperation between the members of the project group. Starting next year, a new and revised Economics Clerk programme will be introduced. The aim of introducing the revised curriculum is to base the 'catalogues of knowledge' and exam catalogues on the cross-curricular teaching; these catalogues should include practical education, technical theory and basic skills to ensure working and business processes in specific professions. Our aim was to implement the cross-curricular teaching in this school year. The key question was: "what should the teachers and students do differently in order to do it better, more easily, in a different manner, more efficiently…"
We came up with the following question for our action research:

- *how can teachers motivate students to participate in the cross-curricular activities*

Our expert consultant Igor Lipovšek was of the opinion that the action research is primarily about simplifying, carrying out and changing your work. His advice was also to use at least three different sources when searching for ideas, in order for the answer to be credible. For this reason we conducted a survey among those students who participated in the project and those who did not. The findings were as follows:

- *As it turns out, introducing new subject material with cross-curricular teaching is difficult to implement due to the demanding organization of school activities*
- *cross-curricular teaching is more appropriate for consolidation, revision, practice and test of the teaching material*
- *the students are more motivated if they can choose the topics themselves*
- *the teachers who participate are more motivated if they are invited to participate by students, who have chosen their subject as part of the cross-curricular project*
- *the students received better grades at the end of the year, which means the aim of the project was achieved*

Ključne besede: prenova programov, medpredmetno povezovanje, motivacija dijakov, akcijska raziskava

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Kako izboljšati učni uspeh in motivacijo dijakov programa ekonomski tehnik je problem, s katerim se soočamo v zadnjih letih.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov):
Učitelji ugotavljamo, da je znanje, ki ga ponuja naša šola razdrobljeno in nepovezano. Tudi F. Vester (1991) piše, da "šola daje raztrgano mrežo znanja", B. Marentič - Požarnik (1997), pa trdi, da je razbitost, "raztreščenost" znanja eden največjih problemov sodobne šole".I. Svetlik (1997) meni, da je treba doseči večjo stopnjo povezanosti med disciplinarnimi znanji. Zelo blizu nam je bilo medpredmetno povezovanje, ker je načrtovanje pouka brez povezav z učitelji drugih predmetov sedaj v obdobju uvajanja prenovljenih programov srednjega izobraževanja praktično nemogoče. Smo v obdobju prehoda iz tradicionalnega snovnociljnega poučevanja v učnociljno izobraževanje. S tem projektom smo želeli dokazati,

da je medpredmetno načrtovanje in povezovanje vzgojno-izobraževalnega dela mogoče uspešno izvajati.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kako naj učitelji motivirajo učence za medpredmetno sodelovanje?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Naš strokovni konzulent je menil, da je bistvo akcijske raziskave v enostavnosti, uresničljivosti in spremembi lastnega dela. Svetoval je tudi, da je treba pridobiti mnenje iz vsaj treh različnih virov, da bo odgovor kolikor toliko verodostojen. Zato smo anketirali učence, ki so sodelovali v projektu, in učence, ki v tem projektu niso sodelovali.

Potek dela

V letošnjem šolskem letu smo se projekta lotili drugače. Nismo sledili priporočenim fazam medpredmetnega načrtovanja, ki učiteljem svetuje, da najprej individualno vpišejo naslove učnih sklopov in prevladujoče dejavnosti dijakov, ki naj bi bili pogoj za doseganje ciljev učnega sklopa. Nadaljevali naj bi skupno srečanje učiteljev razreda, ki ga poučujejo,v katerem naj bi predstavili vsebinsko in procesno znanje, ki ga bodo dijaki pridobili s projektom. Šele nato bi individualno beležili možne povezave in zapis le-teh v skupno preglednico. Sledila bi analiza vsebinskih povezav na področju dejavnosti dijakov v manjših skupinah, ki so zabeležile možne skupne povezave in katere cilje naj bi dosegli s predvidenimi povezavami. Priporočene faze smo obrnili na glavo. **Najprej smo se učitelji dogovorili, da naj bi povezave izvedli kot motivacijo za dijake v obliki utrjevanja in preverjanje znanja, ki so ga dijaki pridobili pri različnih predmetih.**
V nadaljevanju so dijaki izbrali teme učnih sklopov različnih predmetov, ki so jih predstavili v obliki accesove podatkovne zbirke. Delo je potekalo v parih, sodelujoči profesorji so dijakom pomagali pri najučinkovitejši predstavitvi tem. Kot profesorica predmeta poslovna informatika, sem dijakom:

- pomagala presoditi, katere podatke potrebujejo,
- kje dobiti te podatke in jih ovrednotiti,
- kako iz teh podatkov pridobiti pravo informacijo ter kje, kdaj in kako jo uporabiti.

Med izvajanjem projekta smo se srečevali s pretiranim lastniškim odnosom učiteljev do njihovega predmeta. Učitelji smo individualisti. Zelo težko je kolega prepričati, naj se načrtovanja pouka loti drugače. Ta problem smo rešili tako, da so sodelujoči dijaki izbrali profesorje in ne obratno. Drugi problem, ki je zelo pereč, pa je organizacija šolskega dela. Ker so dijaki povabili profesorje k izvedbi projekta, je bila motivacija za sodelovanje z obeh strani večja. V začetku šolskega leta sta se k projektu prostovoljno priključila samo dva profesorja, po povabilu dijakov pa se je zanimanje profesorjev povečalo. V končni fazi izvedbe projekta, to je predstavitvi projektov, je v projektu sodelovalo polovica profesorjev učiteljskega zbora 3.f-oddelka.

Obdelava podatkov

Projekt smo izvajali v oddelku 3. f, program ekonomski tehnik, v katerem je 30 dijakov. **Po končanem projektu sem anketirala 23 dijakov. izvedla anketiranje dijakov, v anketnem postopku je sodelovalo 23 dijakov. Rezultati:**

- V projektu je sodelovalo polovica dijakov oddelka 3. f, ostali dijaki so izvedli druge oblike projektnega dela, npr. Znanost mladini, Varna raba interneta …
- 60 % dijakov bi v prihodnjem letu ponovno sodelovalo v podobnem projektu.
- Največ problemov so imeli pri pridobivanju informacij, ker se je internet izkazal kot zbir neuporabnih in nepreverjenih informacij, veliko dijakov pa je imelo večje težave pri samostojnem oblikovanju podatkovne zbirke.
- Dijakom je bilo zanimivo sodelovanje pri takih projektih, ker so utrdili znanje in izvedeli marsikaj koristnega, pohvalili so tudi delo v parih in samostojno izbiranje teme.
- Grajali so preveliko porabo časa in izbiranje informacij.
- 73 % dijakov je rabilo pomoč profesorjev pri izdelavi projekta.

Ugotovitve in spoznanja

Cilj projekta je bilo izboljšanje učnega uspeha razreda 3.f. Učni uspeh oddelka se je v primerjavi z lanskim šolskim letom izboljšal. Povprečna ocena se je zvišala za 5 odstotkov. Najbolj opazen dvig ocen sem opazila pri nemškem jeziku, kjer se je povprečna ocena zvišala kar za 50 odstotkov. Pri nekaterih predmetih primerjava ni smiselna, ker so v tem šolskem letu zamenjali učitelja. Pri ostalih predmetih primerjave nisem mogla narediti, ker jih ni bilo v lanskem predmetniku oddelka.
Učni uspeh sem primerjala z oddelkom 3. d, ki v projektu ni sodeloval. Učni uspeh tega razreda je bil v primerjavi z oddelkom 3. f nižji tako v tem kot v lanskem šolskem letu, tako da nisem mogla dokazati višjega učnega uspeha oddelka 3. f zaradi sodelovanja pri projektu.

Širjenje novosti

Največjo novost vidimo v tem, da smo priporočljive faze medpredmetnega povezovanja obrnili na glavo in kljub temu projekt uspešno izpeljali. V šolskem letu 2008/2009 se v naši šoli uvaja prenovljeni program ekonomskega tehnika, kjer je medpredmetno načrtovanje vključeno v šolski načrt. Z našimi izkušnjami bo delo v prihodnjem šolskem letu lažje in učinkoviteje. Svojim kolegom bomo lahko posredovali izkušnje medpredmetnega načrtovanja, ki smo si jih nabrali.

Literatura

Medpredmetno načrtovanje. Interno gradivo. Zavod republike Slovenije za šolstvo.

- http://www2.arnes.si/~sspmgiac/mirk/logar.htm
- Rado Wechtersbach. Učenje ob računalniku. Zbornik prispevkov. Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Zavod republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana 2005
- Vera Bevc. Medpredmetno načrtovanje in povezovanje vzgojno-izobraževalnega dela. Zbornik prispevkov. Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Zavod republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana 2005

Šolski center Rudolfa Maistra Kamnik
Novi trg 41 A
1240 Kamnik

ELEKTRONSKA TABLA KOT PRIPOMOČEK PRI NAZORNEJŠI RAZLAGI KEMIJE - Z elektronsko tablo do boljšega razumevanja kemijskih pojmov

2006 - 2008

Vodji inovacijskega projekta: Rafaela Kožlakar, svetovalka, Bernarda Trstenjak, mentorica

Sodelavke: Rafaela Kožlakar, svetovalka, Bernarda Trstenjak, mentorica, Renata Capuder Mermal, svetovalka, Karmen Krašna, svetovalka, Marija Stanovnik, mentorica, mag. Tatjana Novak, svetnica, Veronika Matjašič Kališnik,svetovalka

Konzulentka: mag. Andreja Bačnik, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Med dijaki velja kemija za predmet, ki zahteva poznavanje dejstev, podatkov, imen, poznavanje metod in tehnik, zakonitosti, razumevanje kemijskih pojavov in zvez, prenos znanja v nove situacije. Zaradi tega se kot učitelji kemije velikokrat znajdemo v zadregi, kako dijakom narediti kemijo zanimivo in kako jim čim bolje razložiti temeljne kemijske pojme.
V letu 2005 smo se v aktivu kemije prvič seznanile z veliko elektronsko tablo-interaktivno elektronsko tablo (InterWrite Board). Učiteljice kemije smo bile prepričane, da bo razlaga kemijskih pojmov z možnostmi, ki nam jih ponuja elektronska tabla postala bolj jasna in nazorna. V začetni fazi projekta smo se morale najprej izobraževati, da smo pridobile temeljna znanja o možnostih, ki nam jih nudi elektronska tabla (vključevanje fotografij, zvoka, snemanje poteka razlage …).
Prav tako smo pridobivale specifična znanja za uporabo računalniških orodij pri pouku kemije (ChemSketch, Isis Draw).
V nadaljevanju projekta pa smo želele preveriti, če dijaki res bolje razumejo kemijske pojme, če so le-ti razloženi s pomočjo elektronske table.

Abstract:
Among students, chemistry is known as a subject involving the knowing of facts, names, the knowing of methods and techniques, rules, the understanding of chemical reactions and relations, and the transfer of knowledge into new situations. That is why, as chemistry teachers, we are put in a rather unpleasant situation when trying to make chemistry interesting for students and when trying to explain the fundamental chemical concepts in an interesting way.
In 2005, within the scope of our group of chemistry teachers, we became acquainted with the InterWrite Board. As chemistry teachers we were sure that InterWrite Board will make the explanation of chemical concepts easier and more transparent. In the initial phase of the project we attended some training to receive some basic knowledge about the possibilities provided by InterWrite Board (how to include pictures, sound, how to tape the explanation in class...).
We also learned how to use computer tools at our chemistry classes (ChemSketch, Isis Draw).

Further on, air aim was to examine whether students actually gained a better understanding of chemical reactions if explained by using InterWrite Board.

Ključne besede: elektronska tabla, kemija, dijaki, nazornejša razlaga

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

Elektronsko tablo smo učiteljice kemije začele uporabljati v sredini šolskega leta 2005/06. Ugotovile smo, da je naše poznavanje možnosti, ki nam jih nudi elektronska tabla šibko, prav tako nismo poznale specifičnih programskih orodij, ki se uporabljajo pri poučevanju kemije. S prvim IP projektom 06/07 z naslovom Elektronska tabla kot pripomoček pri nazornejši razlagi kemije smo si članice želele v začetni fazi poglobiti in pridobiti nova znanja. Pridobljeno znanje bi čim bolje vključile v priprave na učne ure. Vsaka članica naj bi pripravila tematski sklop priprav na pouk z optimalno izrabo elektronske table.

Nastala gradiva bodo v naslednjem IP 07/08, z naslovom Z elektronsko tablo do boljšega razumevanja kemijskih pojmov, namenjena preverjanju razumevanja kemijskih pojmov. Razumevanje kemijskih pojmov dane teme smo želele preverjati v dveh paralelnih oddelkih. V enem bi razlago podprli z uporabo elektronske table, v drugem pa brez nje. Razumevanje pojmov bi preverjali z vprašalniki.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)

Kemija velja za temeljni naravoslovni premet v okviru katerega želimo omogočiti dijakom, da pridobijo čim več kemijskega znanja. Kaj pa je kemijsko znanje?

Kot je zapisano v katalogu znanj za predmet kemija v novih programih srednjega strokovnega izobraževanja (2007) je ključna naloga predmeta kemije razvijati procese naravoslovne kulture in s tem zavedanje o odvisnosti med družbenimi, socialno-ekonomskimi in naravoslovno-tehniškimi procesi. Če želimo razvijati različne tipe znanja je potrebna dobra vizualizacija, ki dijaku omogoči, da poveže makroskopska opažanja z dogajanji na submikroskopski ravni ali obratno. Dobro razumevanje teh dogajanj pa mu omogoča razumevanja na simbolni ravni.

Elektronska tabla je novost v slovenskem šolskem prostoru. Raziskav o uporabnosti elektronske table v slovenskem prostoru nismo zasledile. V članku (Bačnik, 2007) pa avtorica povzema ugotovitve tujih avtorjev o prednostih uporabe elektronske table:

- interaktivnost in učinkovitost
- fleksibilnost in raznovrstnost
- multimedijske in multisenzorne predstavitve
- razvijanje IKT spretnosti
- motivacija
- podpora učiteljevem načrtovanju, razvoju gradiv in refleksiji.

Bačnik, A. *Elektronske tabla-aktivno ali interaktivno?* Zbornik SIRIKT 2007, Kranjska Gora, Vreča M. in Bohte U., Ljubljana: Arnes, 2007, str. 84-88

Ferjan, M., (2005): *Management izobraževalnih procesov*, Moderna organizacija, Kranj, str. 16, 20

Jarvis, P., (2004): Adult Education and Lifelong Learning, Routledge, London and New York

Cilji projekta

Raziskovalni vprašanji
Ali z dosedanjim znanjem optimalno izrabimo možnosti, ki nam jih nudi elektronska tabla?
Ali uporaba elektronske table pripomore k boljšemu razumevanju kemijskih pojmov?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Vsi, ki poučujemo, smo prisiljeni da se neprestano izobražujemo, ne le na svojem strokovnem področju dela, pač pa tudi na področju možnih uporab novih IKT pripomočkov. V šolskem letu 2005/06 smo nov IKT pripomoček dobili tudi na šoli na pobudo članic aktiva kemije. Članice smo bile zelo na kratko seznanjene z delovanjem elektronske table in začele smo jo uporabljati pri delu. Izkazalo se je, da nujno potrebujemo dodatna znanja, ki nam bodo omogočila popolno izrabo možnosti, ki jih elektronska tabla nudi. Z pridobljenim znanjem bi lahko nastala gradiva učnih sklopov s programskim orodjem.
Kadar smo pri obravnavi teme uporabile elektronsko tablo, so bili odzivi dijakov zelo pozitivni, razlagi so sledili bolj pozorno in so zelo radi sodelovali pri uporabi različnih funkcij table.
Do sedaj nismo imele povratne informacije ali dijaki podano snov res bolje razumejo, če se pri obravnavanju določene teme uporabi tudi elektronska tabla. Naša pričakovanja, da uporaba table dijakom ne pomeni le popestritev učne ure, pač pa se z uporabo le-te izboljša in tudi poveča razumevanje kemijskih pojmov, smo preverjale v paralelnih oddelkih dijakov.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
Projektna skupina je preverjala nov didaktični element – uporaba elektronske table pri pouku kemije. Gradivo, ki nastalo v okviru IP 06/07, smo v šolskem letu 07/08 preverile z vidika boljšega razumevanja kemijskih pojmov, ker smo bile prepričane, da bomo z njeno uporabo pripomogle k boljšemu razumevanju le-teh.

Termin	**Aktivnost**	**Ugotovitve**
September 2006	Udeležba na izobraževanju v Postojni, Akcijsko raziskovanje	Seznanitev z akcijskim raziskovanjem
September 2006	Uvodni sestanek inovacijske skupine; predstavitev cilja projekta, izdelava okvirnega časovnega načrta dela	Članice inovacijske skupine so uporabile elektronsko tablo pri pouku kemije in KPB samo nekajkrat ali pa sploh ne.
September 2006	Skupni sestanek inovacijske skupine s konzulentko; pregled postavljenega cilja inovacijskega projekta, predstavitev časovnega okvira dela, načrtovanje prihodnjih aktivnosti	Konzulentka nam je predlagala izobraževanje s pomočjo multiplikatorjev ZRSŠ s področja kemije.
Oktober 2006	Izobraževanje Možnosti uporabe elektronske table	Članice inovacijske skupine smo pridobile nova znanja o možnostih, ki jih nudi elektronska tabla
November 2006	Seminar za udeležence inovacijske skupine in učitelje OŠ in SŠ naše občine	Pridobitev specifičnih znanj Chem Sketch, IsisDraw, Chem SenseAnimator, Hot Potatoes. Izobraževanja so se udeležili tudi učitelji iz OŠ in SŠ iz drugih šol naše občine bili so veseli, ker je tako izobraževanje nudilo tudi možnost neformalnega povezovanja izkušenj

		in znanj OŠ učiteljev in SŠ učiteljev.
December 2006	Sestanek inovacijske skupine, individualno delo; evalvacija dosedanjega dela	Samo delo z elektronsko tablo je zastalo, ker smo v tem času poglabljale specifična IKT znanja iz kemijskega področja.
Januar 2007	Sestanek s konzulentko Prijava nadaljevanja inovacijskega projekta v letu 2007/2008	Pri dosedanjem delu se je izkazalo, da so dijaki delo z elektronsko tablo dobro sprejeli. Članice inovacijske skupine pa ne vemo, ali tabla pripomore k nazornejši razlagi kemijskih pojmov ali jim je le neke vrste igrača oziroma le nekaj novega.
Februar 2007	Priprava gradiva za konferenco SIRIKT 2007, sestanek s konzulentko, sestanek inovacijske skupine	Konzulentka je na podlagi našega dosedanjega dela predlagala, da dosedanje izkušnje pri delu z elektronsko tablo predstavimo.
April 2007	SIRIKT 2007	Na konferenci SIRIKT 2007 sva članici inovacijske skupine svoje izkušnje predstavili v delavnici skupaj z dvema učiteljicama iz OŠ. Takšna izmenjava izkušenj med učitelji, ki že uporabljajo elektronsko tablo je bila izredno dragocena, saj najhitreje pridemo do novega znanja in skupaj iščemo rešitve.
Maj 2007	Sestanek inovacijske skupine, razgovor s konzulentko	Nastala gradiva smo pregledali. V gradivih je preveč teksta in premalo poudarka na didaktiki.
Junij –julij 2007	Individualno delo	Vnašanje popravkov v gradiva, dokončna izdelava
September 2007	Delovno srečanje inovacijske skupine	Načrt dejavnosti in aktivnosti IP 2007/08
November 2007	Strokovno srečanje vodij IP 07/08, razgovor s konzulentko	Akcijsko raziskovanje, refleksije in konzultacije
December 2007	Delovno srečanje inovacijske skupine	Določanje in izbira tematskega sklopa, načrtovanje vprašalnika
December 2007	Izbira tematskih sklopov	Članice smo proučile različne tematske sklope in glede na možnosti, da bi izbrale tematski sklop, kjer je vizualizacija še kako pomembna, je bil izbran tematski sklop Atom-zgadba.
Januar-februar 2008	Priprava novega gradiva IW	Zaradi neskladnosti pripravljenih gradiv IW, ki so nastala v IP 06/07, je bila potrebna priprava novega gradiva za tematski sklop določen v IP 07/08
Februar 2008	Pregled novih gradiv IW in vnos popravkov	Nastala gradiva smo pregledali.
Februar 2008	Delovno srečanje inovacijske skupine, razgovor s konzulentko	Pregled aktivnosti, analiza dela, oblikovanje vprašalnikov.
Februar 2008	Izobraževanje za sestavo ustreznih vprašalnikov	Konzultacija s psihologinjo mag. Cvetko Bizjak (pogovor o kazalcih kakovosti, optimizaciji vprašalnika)

Marec 2008	Izbira testnih oddelkov	Izbira oddelkov 1.letnika gimnazije
Marec 2008	Priprava vprašalnika	Oblikovanje vprašalnika za dijake
April 2008	SIRIKT 2008	Na konferenci SIRIKT 2008 sva članici inovacijske skupine svoje izkušnje predstavili v prispevku (predavanje).
April -Maj 2007	Predavanje v dveh paralelnih oddelkih	Tematski sklop smo posredovali na dva načina: brez in z uporabo elektronske table.
Maj 2008	Preverjanje razumevanja kemijskih pojmov z vprašalniki	Vprašalnike so dijaki izpolnili takoj po posredovanem tematskem sklopu.
Maj 2008	Evalvacija vprašalnikov in analiza	Pregled izpolnjenih vprašalnikov in analiza.
Junij 2008	Evalvacija IP 07/08 članic inovacijske skupine	Razgovor članic IP 07/08 o rezultatih projekta.
Junij 2008	Objava članka v reviji Kemija v šoli	Dosedanje izkušnje sva članici inovacijske skupine predstavili s člankom v strokovni reviji.

Tabela 1: Časovni pregled in opis posameznih faz izpeljave obeh projektov

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevala k uspešnemu zaključku projekta
Potrebno je bilo pridobiti specifična znanja – delo z novim programskim orodjem Inter Write.
Pri načrtovanju učne ure je potrebno neprestano razmišljati o možnostih vključevanja elektronske table v pouk z željo, da se poveča dijakova aktivnost.
Izkazalo se je, da je potrebno elektronsko tablo v poučevanje vključevati kontunuirano, da se dijakova pozornost ne usmerja k možnostim, ki jih nudi tabla, pač pa k vsebini, ki se obravnava.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
V času inovacijskega projekta je nastalo nekaj gradiv s programskim orodjem Inter Write, ki smo jih vključile v poučevanje. Dijaki so bili za delo bolj motivirani, želeli so uporabljati elektronsko tablo. Eno izmed gradiv pa je bilo uporabljeno v raziskavi, kjer smo preverjale razumevanje kemijskih pojmov. Dijaki, ki elektronske table pri pouku niso uporabljali večkrat (nekateri so s z njo srečali prvič), so pozornost posvečali delu z elektronsko tablo (peresu, zaslonki, žarometu…) in ne vsebini.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
Vzorec predstavljajo štirje oddelki (120 dijakov) prvih letnikov gimnazije, ki sta jih poučevali dve učiteljici kemije.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Uporabljena je bila metoda preverjanja znanja z vprašalniki.

Metode obdelave podatkov
Grafično v Excelu.

Prikaz rezultatov

Grafi 1, 2, 3, 4 prikazujejo primerjavo povprečne ocene dijakov pri kemiji s povprečno oceno vprašalnika. V 1. in 3. oddelku je bil tematski sklop obravnavan s pomočjo elektronske table, v 2. in 4. oddelku pa brez nje.

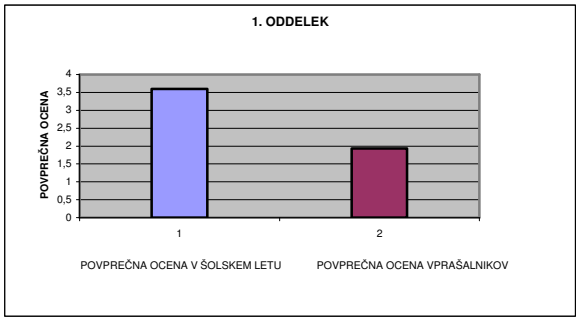

Graf 1

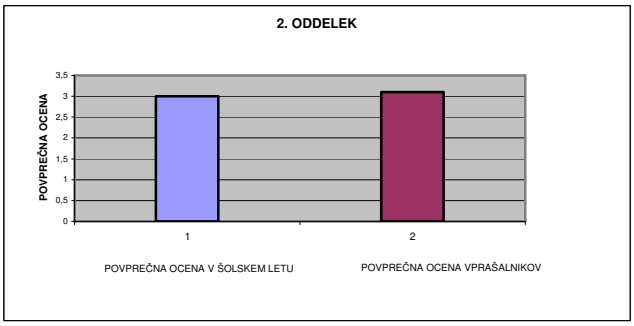

Graf 2

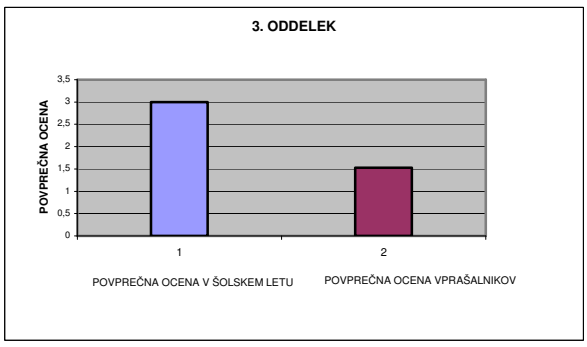

Graf 3

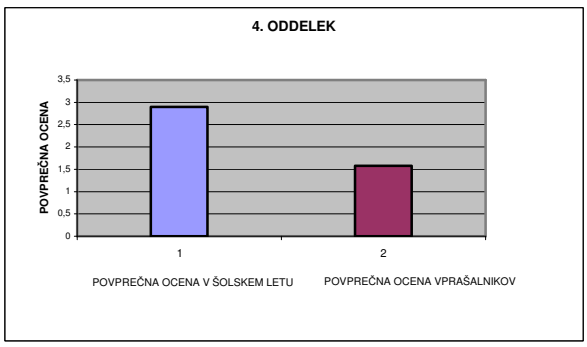

Graf 4

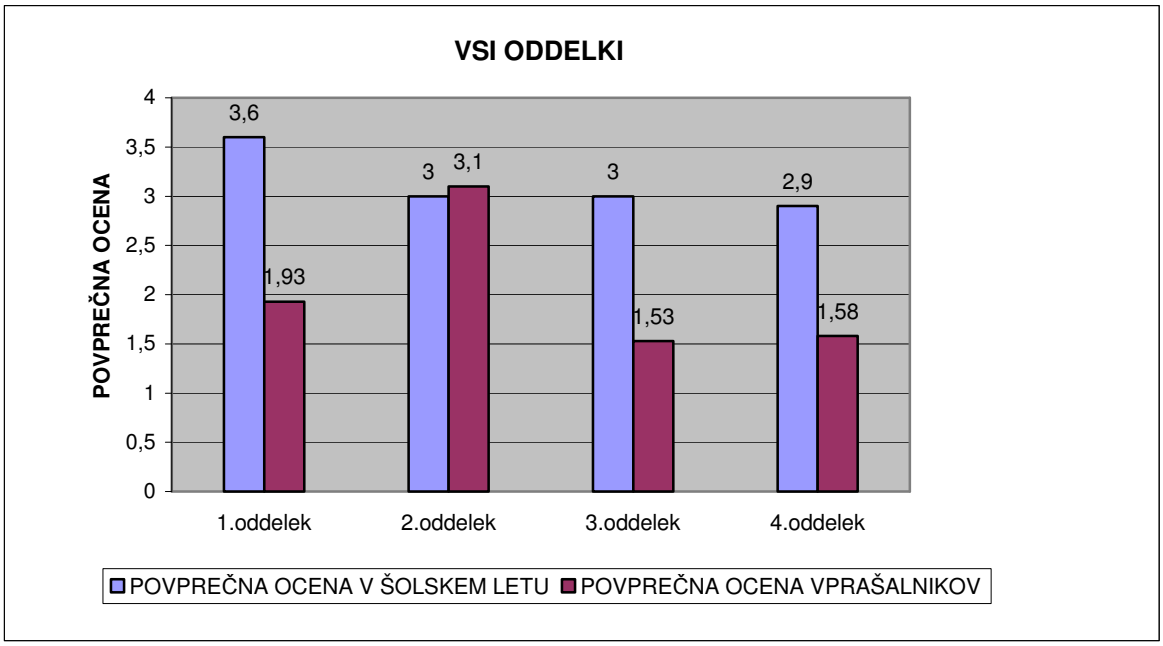

Graf 5: Primerjava povprečnih ocen dijakov pri kemiji s povprečno oceno vprašalnikov med izbranimi oddelki prvega letnika gimnazije

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj

Elektronsko tablo, ki smo jo dobili na šolo kot nov IKT pripomoček, smo začele vključevati v načrtovanje in izvedbo učne ure. Naše izkušnje pri delu z elektronsko tablo so:

- Uporaba peresa kot nadomestilo miške. Ta možnost omogoča boljši stik z dijaki, saj ni več učiteljevega gibanja do tipkovnice ali miške, ki sta navadno shranjeni v omari ali na mizi.
- Uporaba zaznamovalnih orodij (pero različnih barv, debelin, vzorcev, brisalec). Zaznamovalna orodja nam omogočajo, da na pripravljen tekst sprotno dopisujemo razlago, obkrožamo pomembne pojme, dodajamo poudarke, nove ideje učencev ... Vse spremembe lahko sprotno shranimo, kar nam omogoča večkratno uporabo pripravljene prosojnice Power Point z dodanimi popravki, oznakami za posamezen razred ali temo.
- Prikaz nevarnih poskusov z možnostjo zamrznitve slike. Prikaz poskusov preko videa omogoča zaustavitev slike, elektronska tabla pa poleg tega omogoča tudi vnos komentarjev in označitev poudarkov eksperimenta.
- Uporaba zaslonke je dobra, ko želimo usmeriti pozornost le na detajl.
- Pomik zaslona je primeren za reševanje nalog, kjer se lahko rešitev naloge prekrije z zaveso.
- Shranjevanje poteka razlage.
- Uporaba peresa z vzorcem (štampiljka).
- Učiteljeva priprava na učno temo je z vključevanjem uporabe elektronske table zahtevnejša.

V nadaljevanju inovacijskega projekta 07/08 rezultati testnih vprašalnikov ne potrjujejo našega pričakovanja, da elektronska tabla bistveno pripomore k razumevanju kemijskih pojmov.

Dijaki, ki elektronske table pri pouku ne uporabljajo redno, pozornost posvečajo delu z elektronsko tablo (peresu, zaslonki, žarometu…) in ne vsebini. Težave so tudi z motivacijo dijakov za resno in vestno reševanje testnih vprašalnikov.
Analiza našega dela je pokazala, da smo porabili za razlago vsebin s pomočjo elektronske table več časa kot pri našem običajnem načinu podajanja snovi.
Vsekakor smo spoznale, da če želimo zagotoviti merljivost rezultatov, mora biti elektronska tabla redni sestavni del našega poučevanja kemije. Če hočemo potrditi naša pričakovanja, moramo v bodoče teste ponoviti z novo temo v isti populaciji in se tako izogniti učinku pri dijakih, da je to nekaj novega.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Elektronska tabla je nov IKT pripomoček v slovenskem prostoru, zato smo vedno naletele na zelo pozitiven odziv, ko smo svoje izkušnje in spoznanja predstavile različnim ciljnim skupinam. V času obeh projektov smo svoje izkušnje članici projektne skupine predstavili na:

- predstavitvi študijski skupini učiteljev biologije ljubljanske regije,
- predstavitvi študijske skupine laborantov kemije iz vse Slovenije,
- delavnici na mednarodni konferenci SIRIKT 07,
- predavanju na mednarodni konferenci SIRIKT 08,
- predavanju in delavnica za učitelje,
- predstavitvi svetovalcem na ZRSŠ,
- predstavitvi in delavnici članom e-razvojne skupine za kemijo,
- in s člankom v strokovni reviji Kemija v šoli in družbi (junij, 2008).

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Elektronska tabla se v slovenski šolski prostor šele uvaja. Zato bodo naše izkušnje dobrodošle vsem, ki se z njo in njeno uporabo šele srečujejo.

Možnosti uvajanja v druga področja
Delo z elektronsko tablo se vključuje lahko na vsa področja, kjer se je do sedaj uporabljala pri pouku predstavitev s projektorjem in PowerPoint prosojnic (predstavitev se zelo poenostavi).

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Članice inovacijskega projekta smo močne v uporabi orodij, ki jih nudi InterWrite, v didaktičnem načrtovanju vključevanja elektronske table v pouk in pri tehničnih rešitvah postavitve elektronske table v učilnico.

Literatura

Bačnik, A. *Elektronske tabla-aktivno ali interaktivno?* Zbornik SIRIKT 2007, Kranjska Gora, Vreča M. in Bohte U., Ljubljana: Arnes, 2007, str. 84-88

Ferjan, M., (2005): *Management izobraževalnih procesov*, Moderna organizacija, Kranj, str. 16, 20

Gradiva Colina Marsha za dneve izobraževanja-Postojna, citirano, 30.1. 2008, dostopno na: http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=9&pID=100&rID=1523

GTCO CalComp, on-line, citirano 25.8. 2008, dostopno na: http://www.servis-gm.com/GTCO/products_interwrite.htm

Jarvis, P., (2004): Adult Education and Lifelong Learning, Routledge, London and New York

Kemija predmetni katalog – učni načrt, on-line, citirano 22.6. 2008, dostopno na: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2005/programi/gimnazija/umet_gim/kem70.html

Kožlakar, R., Trstenjak, B. *Kako z elektronsko tablo navdušujemo kemiki*. Zbornik SIRIKT 2007, Kranjska Gora, Vreča M. in Bohte U., Ljubljana: Arnes, 2007, 400-404

Kožlakar, R., Trstenjak, B. *Elektronska tabla motivira učitelje in učence* . Zbornik SIRIKT 2008, Kranjska Gora, Vreča M. in Bohte U., Ljubljana: Arnes, 2008

Milekšič V. Preverjanje in ocenjevanje znanja, on-line, citirano 1. 2. 2008, dostopno na: http://www.zrss.si/ppt/GLA_Ocenjevanje_vse.ppt#328,1,PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA Vladimir Milekšič

VIZ II. OŠ Rogaška Slatina
Ul. Kozjanskega odreda 4
3250 Rogaška Slatina

ŠOLA KOT PROSTOR ZA OHRANJANJE IN NEGOVANJE OTROŠKEGA LJUDSKEGA IZROČILA

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Mojca Kmetec, dipl. vzg.

Sodelavci: *Bojan Knific- diplomiran etnolog in kulturni antropolog: samostojni svetovalec za folklorno dejavnost pri JSKD, Nežka Lubej – strokovna svetovalka za folklorno dejavnost na šoli, Ksenija Šket – prof. razrednega pouka, Marjana Fuhrer - prof. razrednega pouka, Martin Druškovič – prof. razrednega pouka, Marjana Zajko – učiteljica v OPB, Mojca Pažon – učiteljica v OPB, Barbara Štefančič – prof. slovenskega jezika*

Konzulent: mag. Milka Ajtnik, ravnateljica glasbene šole Radlje ob Dravi

Povzetek:
Kulturna dediščina in ohranjanje tradicionalnih ljudskih običajev predstavljata nenadomestljivo vrednoto pri razvijanju osebnosti otrok in ljubezni do ljudskega izročila. Vsaka enota kulturne dediščine, ki je poškodovana ali uničena, je žal izgubljena, zato jo je smiselno vključiti v aktivno vsakodnevno življenje že v zgodnjem otroštvu.Izročilo se ohranja le ob posredovanju znanja in izkušenj mlajšim generacijam, pri čemer je vzor pomembno vzgojno sredstvo.
Ljudski ples je del slovenske kulturne dediščine, zato je primerno, da ga kot posebno vrednoto spoznajo tudi otroci. V njem se izražajo duša, značaj in temperament človeka, številne različice pa odkrivajo njegovo ustvarjalnost. Zaradi tega je vredno, da ga spoznajo generacije v predšolskem in v šolskem obdobju. Učenci lahko s spoznavanjem ljudskih plesov razvijajo svoje ustvarjalne , kreativne sposobnosti, hkrati pa se na neposreden način srečujejo s kulturo njihovih prednikov, jo učinkovito prenašajo v učno okolje in jo ohranjajo za prihodnost, pridobljene spretnosti pa uporabijo kot motivacijski dejavnik pri vsebinah učenja v šoli.
Ni razloga, da naša preteklost izgublja pomen. Lahko jo ohranjamo in spodbujamo na inovativen način – ampak…s kakšnimi pristopi?

Abstract:
Cultural inheritance and preserving traditional folk customs represent an irreplaceable value by developing children's personality and their love towards our folk tradition. Each unit of our cultural inheritance that has been damaged or destroyed is unfortunately lost. That's why it makes sense to include it in an active everyday life already in the early stage of childhood. Only with carrying on the certain knowledge and experiences to younger generations we can keep our traditional folk customs alive. We must not forget that a model is one of the very important means of education.
Folk dances are a part of Slovenian cultural inheritance and therefore it is appropriate to be known among the children as a special value. It is an expression of one's soul, character and temperament. Its numerous varieties uncover its creativeness. It is very important that generations of children in the pre-school and school period become aware of them. Through folk dances pupils can develop their creative abilities and at the same time they are meeting

the culture of their predecessors very directly. They transmit it into their learning environment and they keep it there for the future. The acquired skills they use as a factor of their motivation by learning contents in the school.
There is no reason that our past should loose its meaning. We can preserve it and encourage it in a very innovative way – but… with what kind of approaches?

Ključne besede: ljudsko izročilo v OŠ, folklorni krožek, otroška folklorna skupina, vzgoja in izobraževanje, ZRSŠ-JSKD

Problemsko stanje

Ukvarjam se predvsem s vprašanjem, ali imamo učitelji dovolj znanja o ljudskem izročilu.
Moje mnenje in mnenje strokovnjakov iz JSKD je, da učni načrti v splošnem niso slabi, a zahtevanih ciljev ni mogoče doseči, saj učitelji niso usposobljeni, da bi ljudsko izročilo prenašali v sodobnost. Nimajo znanj o izročilu in o prenašanju le tega v sodobnost – to sta dve poglavji, ki manjkata v rednem šolanju učiteljev in jih dodatna izobraževanja ne morejo nadomestiti, vsaj v zadostni meri ne. Različna znanja si lahko učitelji pridobijo na seminarjih, ki jih organizirajo Zavod za šolstvo, Fakulteta za šport in JSKD – slednji med drugim vzgaja kadre za vodenje otroških folklornih skupin in ob tem ponuja kar nekaj izobraževanj učiteljem, ki bi želeli ljudski ples in druge prvine ljudskega izročila vnesti v redno šolsko delo, vendar se teh izobraževanj udeležujejo le tisti, ki jih prenašanje ljudskega izročila zanima, čeprav so vsi po učnem načrtu dolžni te prvine vnašati v svoj program. Postavlja se torej vprašanje, zakaj tega ne počno, če je izvedba kurikula obvezna.
Kakovosten učiteljski kader in poznavanje osnovnih strategij načrtovanja vzgojno-izobraževalnih programov, izvedbe in vrednotenje lastne učinkovitosti, poznavanje sodobnih didaktičnih metod pripomorejo k boljšemu načinu posredovanja teoretičnih in praktičnih informacij o ljudskem plesu oz. izročilu.

Cilji projekta

Spoznavanje, ohranjanje in negovanje ljudskih pesmi, plesov in običajev v skladu s sodobnimi spoznanji stroke skozi aktivno vpletanje učencev.

Raziskovalno vprašanje
Kako v šoli kreativno in učinkovito ohranjati in negovati otroško ljudsko izročilo?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave

KAJ BI POTREBOVALE ŠOLE?
a) Vodje otroških folklornih skupin bi morale imeti na razpolago dve uri tedensko za delo z otroško folklorno skupino. Ena šolska ura zadostuje zgolj za delo folklornega krožka, katerega cilj ni nastop. Število ur je posebno pereč problem, ki popolnoma onemogoča kakovostno rast, kajti vedeti moramo, da se od otroške folklorne skupine pričakuje:
- da zna peti, če je le mogoče večglasno,
- da zna plesati,
- da je igralsko usposobljena,
- da program izvaja ob živi inštrumentalni spremljavi,
- da je kostumsko prepričljiva.

b) Spodbudo Zavoda za šolstvo, da se šole resno in v skladu z učnim programom lotevajo prenašanja izročila na otroke. Sedaj smo učitelji prepuščeni sami sebi in se nekateri odločajo o vsebinah po lastni presoji. Mnogi otroci z izročilo (takim ali drugačnim) žal niso seznanjeni.
c) Glede folklornih skupin predstavlja težavo usmeritev-spoznavanje ljudskega izročila brez nastopanja ali folklorna skupina, kjer otroke pripravljamo za nastope in revije, za posredovanje vsebin pa nam primanjkuje časa.
d) Glede na učni načrt učenci pogosto spoznavajo posamezne prvine ljudskega izročila (ljudske pesmi in izštevanke), redkeje pa se seznanijo z ljudskimi plesi. Znanja, pridobljena s spoznavanjem plesnega izročila omogočajo otrokom kritično razsojanje in lažje razumevanje podobnih kulturnih pojavov, zaradi česar se vključevanje le-teh v učni načrt vsekakor zdi smiselno.

Potek dela

Pred tremi leti, ko sem se začela aktivno ukvarjat z otroškim ljudskim izročilom, sem bila postavljena pred zelo težko nalogo, čeprav sem bila članica folklorne skupine 20 let. V primerjavi z drugimi sem imela mnogo znanja in izkušenj. Kljub omenjenemu predznanju sem si postavljala vprašanja: na kakšen način naj otrokom približam ljudsko izročilo, kakšna naj bo odrska postavitev in še bi lahko naštevala. Udeležila sem se seminarjev, ki jih pripravlja JSKD in si pridobila ustrezna znanja iz naslednjih področij, ki jih prenašam na otroke in učitelje:

- metodike učenja ljudskega plesa v otroških folklornih skupinah,
- praktično učenje ljudskih plesov,
- otroške igre na Slovenskem,
- slovenska ljudska inštrumentalna in vokalna glasba, preprosta otroška glasbila,
- razvoj plesnosti pri otrocih,
- oblačenje otrok v 19. in v začetku 20. stoletja,
- ljudski ples v osnovnošolskih programih,
- poustvarjanje otroškega izročila v sodobnosti ,
- učenje ljudskih pesmi in poustvarjanje le- te na odru,
- oris ljudskega plesa na Slovenskem in njegove vloge v nekdanjem in današnjem načinu življenja, vloga folklornih skupin v sodobnosti.

Spoznala sem strokovno podkovane ljudi- Nežko Lubej, Bojana Knifica, ki meni in šoli dajejo konkretne smernice za delo – od kostumiranja naprej. Če na tem področju ne bi bilo omenjenih ljudi, bi danes verjetno prenašala na otroke plese oz. izročilo odraslih FS, kar pa ni prepričljivo in tudi ni primerno.

Obdelava podatkov

Z anketnim vprašalnikom smo ugotovili, da učitelji v večini nimajo zadostnega znanja o izročilu, pogrešajo izobraževanja na to temo. Vprašamo se lahko, kako naj učitelji kvalitetno prenašajo ljudsko izročilo na otroke brez ustreznega znanja.
Kot strokovni vodja otroške folklorne skupine » Spominčice« II. OŠ Rogaška Slatina z ustreznimi znanji, pridobljenimi na seminarjih, ki jih pripravlja JSKD, metodičnih postopkih - ljudsko izročilo prenašam na otroke, ki so vključeni v folklorni skupino na šoli (31 otrok od drugega do petega razreda). Ukvarjamo se izključno z otroškim izročilom, ki je tej razvojni stopnji primerno: z otroškimi igrami, ljudskimi plesi, pesmimi, spoznavamo življenja naših babic, s kostumi pa ponazarjamo oblačenje otrok v časih, ko so bile te igre žive. V okviru otroške folklorne skupine Spominčice vodim zborček ljudskih pesmi. Poudarek je na večglasnem ljudskem petju. Ohranjamo že skoraj pozabljene ljudske pesmi.

Pridobljena znanja prenašam na učitelje podaljšanega bivanja. V okviru OPB otroke seznanjamo z ljudskimi pesmimi, plesi, predvsem pa z otroškimi igrami ter spoznavanjem življenja otrok nekoč in danes. Tako deluje na šoli podmladek otroške folklorne skupine pod mentorstvom učiteljice podaljšanega bivanja.
V sodelovanju s šolo, strokovnih svetovalcev za folklorno dejavnost pri JSKD, smo naredili temeljito raziskavo otroških oblačil. V kostume smo oblekli 32 otrok, ki so vključeni v folklorno skupino na šoli.
Otroci, vključeni v folklorno skupino, pripomorejo pri učnih vsebinah v okviru glasbene vzgoje- predvsem pri ljudskih plesih.

Ugotovitve in spoznanja

Kakovostni seminarji, izobraževanja lahko veliko pripomorejo k temu, da bodo vsi, ne le otroci, ki so vključeni v folklorni krožek, seznanjeni z ljudskim izročilom.
Iz izkušenj menim, da bi bilo usklajeno delo JSKD z Zavodom za šolstvo nujno in bi prineslo bistveno boljše rezultate. Lahko bi šli v celotno prenovo dodatnih izobraževanj za učitelje (tega, ki ga pripravlja JSKD in tega, ki ga pripravlja Zavod za šolstvo) in enoten sistem vrednotenja OFS in folklornih krožkov – delitev enih in drugih bi bila verjetno koristna.

Opozorila bi na dve državni reviji otroških folklornih skupin, ki potekata v Sloveniji:
Državna revija PIKA POKA POD GORO (ZRSŠ) - na revijo se lahko prijavi vsak, ne-glede na kvaliteto.
Državna revija RINGA RAJA (JSKD) - skozi sistem vrednotenja OFS je izmed 200 skupin iz Slovenije in zamejstva izbranih 10 otroških folklornih skupin.
Smiselno bi bilo, da bi se JSKD in ZRSŠ poenotili glede vrednotenja oz. ocenjevanja otroških folklornih skupin.

Širjenje spoznanj na druge

Uporabniki dosežene novosti:

- predvsem strokovnjaki na zavodu za šolstvu sodelovanju z JSKD, ki bi lahko naredili preobrat na tem področju in
- vzgojitelji, učitelji, ki naj bi se le-teh izobraževanj udeležili.

Ustvarjanje vizije

Vprašamo se lahko, kako naj učitelji kvalitetno prenašajo ljudsko izročilo na otroke brez ustreznega znanja. Seveda lahko kakovostni seminarji, izobraževanja delno pripomorejo k temu, da bodo vsi, ne le otroci, ki so vključeni v folklorni krožek, seznanjeni z ljudskim izročilom. Izročilo se ohranja le ob posredovanju znanja in izkušenj mlajšim generacijam in to na primeren način in v čim večjem obsegu, saj je le tako mogoče pričakovati, da se bo usvojeno znanje prenašalo naprej ter se ohranjalo.
Posodabljanje izobraževanja in iskanje novih možnosti v procesu vzgoje in izobraževanja sta vsekakor nujna!

Literatura

Knific, B., Knific, M. 2007. Otrok in plesno izročilo. Etnolog 17, str.43-60
Fuchs, B. (2004). Ljudski plesi v osnovni šoli: Priročnik za učitelje, mentorje in vaditelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
Knific, B. (2006, 2007). Folklornik 1, 2: Glasilo Javnega sklada za kulturne dejavnosti

SEMINARJI:
Začetni seminar za vodje otroških folklornih skupin (75 urni seminar za pridobitev naziva: Strokovni vodja OFS, ki ga organizira JSKD.
Otroški folklorni tabori (JSKD)
Seminarji, ki jih pripravljajo strokovnjaki s področja ljudskega izročila (Bojan in Metka Knific, Nežka Lubej…)

Tehniški šolski center Nova Gorica
Cankarjeva 10
5000 Nova Gorica

PROGRAM DELAVNIC ZA SPODBUJANJE UGODNE RAZREDNE KLIME IN SODELOVALNOSTI V RAZREDNIH SKUPNOSTIH

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Mateja Beltram

Sodelavci: Vanesa Frančeškin, Anja Biteznik, Mojca Žbogar

Konzulent: Cvetka Bizjak, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V srednjih šolah je premalo časa posvečenega razvijanju socialnih veščin in timskemu delu, pri katerem bi se dijaki naučili sodelovati med sabo, zato smo oblikovale program delavnic razvijanja socialnih veščin in sodelovanja, ki je primeren za tehniško usmerjene srednješolce. Program zajema vsebine: spoznavanje, poslušanje, sodelovanje, konstruktivno reševanje konfliktov, asertivna komunikacija, bonton, nasilje, itd. Dijaki ocenjujejo, da so vsebine letega uporabne, koristne in da prispevajo k izboljšanju odnosov v razredu. Samoevalvacija je pokazala, da so se izboljšale tudi posamezne njihove socialne spretnosti. Delavnice bodo lahko izvajali razredniki, svetovalna služba in učitelji v času razrednih ur, na spoznavnih taborih, v projektnih tednih, ob pojavu posameznih težav v oddelku itd.

Abstract:
In vocational schools there is no enough time for training social skills and team work, so students don't learn to cooperate. We decided to make a program of workshops to learn these skills. Workshops have to be suitable for technical oriented boys. Program includes content like listening, cooperation, constructive conflict solving, communication, violence etc. Students think that these workshops are useful and they can improve relationships in cllass . Results of questionnaire show that some of their social skills improved too. Workshops will be useful for master teachers, school counsellors and other teachers.

Ključne besede: klima, socialne veščine, mladinske delavnice

Problemsko stanje

Strokovni delavci na srednjih šolah opažamo, da se dijaki (vsaj) v 1. letnikih ne poznajo med sabo, ne prisluhnejo drug drugemu, da so včasih verbalno nasilni drug do drugega, da imajo le malokrat možnost sodelovanja pri doseganju skupnih ciljev, da so pri skupinskem delu pri pouku velikokrat individualisti, da so velikokrat nestrpni itd.
Večino šolskega dela v srednjih šolah je storilnostno naravnanega, premalo časa pa se posveča razvijanju skupinske identitete, pripadnosti, razvijanju socialnih veščin itd. Tudi razredniki razredne ure večinoma posvečajo izostajanju, učni in disciplinski problematiki. Svetovalci Zavoda RS za šolstvo so leta 1999 izvedli raziskavo o vlogi razrednika na

osnovnih in srednjih šolah in ugotovili, da nihče od 116 srednješolskih razrednikov razrednih ur ne namenja učenju socialnih veščin, spoznavanju bontona in aktualnim temam tega starostnega obdobja.
Menimo, da je potrebno zapolniti to vrzel. Pri pripravi novih in prenovljenih programov so bili strokovnjaki pozorni tudi na to, zato je v kurikul potrebno vključiti tudi učenje socialnih veščin.
Eden izmed sklepov omenjene raziskave je, da je potrebno pripraviti sistematično izobraževanje razrednikov-začetnikov. Tudi člani projektne skupine menimo, da bi bil program delavnic za razvijanje socialnih veščin zelo dobrodošel, saj bi lahko razredniki pred razrednimi urami posegli po njih.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Kakšen program razvijanja socialnih veščin in spodbujanja sodelovanja bi bilo potrebno oblikovati, da bi vplivali na izboljšanje razredne klime?

Razlogi za izpeljavo raziskave
Glavni cilj projekta je bil oblikovati program delavnic, primernih za tehniško usmerjene dijake moškega spola, s pomočjo katerih bi se dijaki spoznali, se naučili sodelovati, ustrezno komunicirati med sabo, razreševati konflikte itd. Zanimalo nas je tudi ali bodo delavnice pripomogle k izboljšanju razredne klime in koliko so dijaki zadovoljni z njimi, zato smo aplicirali dva krajša vprašalnika.

Potek dela

Faze izpeljave projekta
V začetni fazi je projektna skupina oblikovala načrt akcijskega raziskovanja, v katerem si je določila, da bo v razredih, v katerih se bodo izvajale delavnice, s pomočjo posebej pripravljenega vprašalnika evalvirala začetno stanje (klimo v razredu). Sledil je študij literature, nato je skupina zbirala, prilagajala in sestavljala primerne delavnice za dijake, jih izvajala in spremljala njihovo ustreznost. Poleg sprotne refleksije pridobljenih izkušenj, so se na koncu šolskega leta evalvirale izpeljane aktivnosti, ocenilo pa se je tudi lastni napredek.

Ključni problemi
Pri pripravi nabora primernih delavnic se je kljub kopici literature s tega področja le stežka našlo takšne, ki bi jih lahko izvajale v srednji šoli, zato smo jih prilagajale, oblikovale nove itd. Tudi pri preizkušanju delavnic smo naletele na nekaj ovir: preveliki razredi in premalo časa (le 45 min) za izkustveno delo, nizka stopnja motivacije pri dijakih in zahtevnost spremljanja napredka dijakov. Te težave smo reševale različno: nekaj delavnic smo izpeljale le s polovico razreda, zaokroženo delavnico smo v celem oddelku izpeljale v dveh delih. Motivacijo dijakov smo poskušale zvišati z vnosom zabavnih vložkov, s čim bolj uporabnimi, aktivnimi in raznolikimi izkustvenimi nalogami, za še najbolj uspešno pa se je izkazalo izhajanje iz njihovih potreb.

Opis kazalcev uspešnosti
je prikazan v nadaljevanju.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
Delavnice smo izvajale v treh oddelkih: v 1. in 2. letniku srednjega poklicnega izobraževanja ter v 1. (oz. 4.) letniku poklicno tehniškega programa. Vprašalnik o klimi je bil apliciran v 1. letniku srednjega poklicnega izobraževanja, v katerem je bil izveden deset urni program delavnic, in sicer na začetku izvajanja in potem.
V razredu je bilo prvič prisotnih 27 dijakov, drugič pa 30. Vsi so moškega spola.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Oblikovale smo vprašalnik o klimi, ki vsebuje: 2 postavki z odgovori tipa da ne, 13 postavk s 5-stopenjsko lestvico (vedno, pogosto, včasih, redko, nikoli) o lastnem obnašanju v razredu ter o vedenju sošolcev in 8 bipolarnih pridevnikov o klimi v razredu s 5-stopenjsko lestvico (ocene od 1 do 5).
Po nekaterih delavnicah so dijaki izpolnili evalvacijski vprašalnik. Po izvedbi 10-urnega programa delavnic so dijaki ocenili tudi celoten program.

Metode obdelave podatkov
Podatki so obdelani s programom Microsoft Excel.

Prikaz rezultatov

Tabela 1: Delež pozitivnih odgovorov na postavki o poznavanju sošolcev pred in po izvajanju delavnic.

	Delež odgovorov DA	
	Prej (v %)	Po (v %)
Poznam imena vseh sošolcev.	88,9	93,3
Pohvaliti bi znal vsakega sošolca.	37	63,3

Po izvajanju delavnic skoraj vsi dijaki poznajo imena svojih sošolcev, prav tako se je povečal delež tistih, ki so spoznali pozitivne značilnosti svojih sošolcev.

Tabela 2: Delež dijakov pred in po izvajanju delavnic, ki so na postavke o svojem vedenju in vedenju sošolcev, odgovorili z vedno in pogosto.

	Delež odgovorov VEDNO in POGOSTO	
	Prej (v %)	Po (v %)
Pozorno prisluhnem sošolcu, ki govori.	44,8	66,7
Zafrkavam sošolce.	3,7	3,3
Moti me, če sošolec misli drugače kot jaz.	7,4	6,7
Sošolcem povem, ko me kaj moti.	30	43,3
Če se mi zdi, da je sošolec napačno reagiral, ga poskušam razumeti.	22,2	40
Če se sošolci ne strinjajo z mano, ne vztrajam, temveč odneham.	44,4	20
Sodelujem pri odločanju v razredu.	22,2	30
Proučim tudi predlog sošolca, s katerim se ne strinjam.	14,8	40
Znam sprejeti kritiko.	44,4	53,3
V razredu se upošteva ideje in predloge vseh sošolcev.	74,1	66,7
Določeni dijaki vsiljujejo želje drugim.	29,6	23,3
V razredu dijaki prisluhnejo drug drugemu.	48,1	36,7
Nekateri dijaki zafrkavajo sošolce.	22,2	30

Po izvajanju delavnic približno dve tretjini dijakov meni, da zmore prisluhniti sošolcem, kar pa se ne sklada z njihovo oceno o tem, ali ostali dijaki poslušajo sošolce. Izboljšala se je tudi pripravljenost dijakov, da poskušajo razumeti morebitno napačno vedenje sošolcev ter da prisluhnejo tudi sošolcu, s katerim se ne strinjajo. Dijaki opažajo tudi manj vsiljevanja posameznikovih želja drugim. Več dijakov sošolcem pove, kaj jih moti. Več kot polovica dijakov (več kot na začetku) zna sprejeti kritiko. Nekoliko se je povečalo tudi sodelovanje pri odločanju v razredu, ki pa je še vseeno premajhno.
Zmanjšal se je delež dijakov, ki meni, da se v razredu upošteva predloge vseh dijakov, delež dijakov, ki so mnenja, da se dijaki ne poslušajo med sabo ter se povečal delež dijakov, ki opažajo, da nekateri dijaki zafrkavajo sošolce.
Po samooceni dijakov se zdi, da so se njihove socialne spretnosti izboljšale.

Tabela 3: Povprečne ocene pridevnikov, ki opisujejo klimo v razredu pred in po izvajanju delavnic.

	Povprečna ocena		
	Prej	Po	
Vzdušje v našem razredu			
je sodelovalno	2,81	2,77	nesodelovalno
je toplo	2,76	2,77	hladno
je razumevajoče	2,92	2,63	kritizersko
daje podporo	3,31	2,7	ne daje podpore
je prijateljsko	2,72	2,37	sovražno
je sproščeno	2,8	2,6	napeto
dovoli, da sem tak, kot sem	2,56	2,3	me sili, da igram
spodbuja kreativnost	2,8	2,17	spodbuja podrejanje

Opomba: Ocena 1 velja za pridevnike na levi, ocena 5 pa za tiste na desni. Nižja ocena označuje Ugodnejšo klimo.

Ocene klime v nobenem izmed primerov ne odstopajo od povprečja. Klima ni ne zelo ugodna niti ne zelo neugodna. Pred izvajanjem delavnic so dijaki ocenili, da v razredu ni veliko podpore, kar pa se je kasneje izboljšalo. Po izvajanju delavnic so se dijaki bolj odločali za bolj pozitivne pridevnike. Vzdušje v njihovem razredu je tako nekoliko bolj sodelovalno, razumevajoče, prijateljsko, sproščeno, daje več podpore, ne sili, da igrajo in spodbuja več kreativnosti.

Rezultati evalvacijskega vprašalnika o programu izpeljanih delavnic:
Dvem tretjinam dijakov so se vsebine delavnic zdele uporabne in skoraj polovici koristne. Skpraj polovica dijakov bo pridobljeno znanje in spretnosti skušalo uporabiti v vsakdanjem življenju. 80% dijakov meni, da takšna znanja prispevajo k dobrim odnosom v razredu. Skoraj petini dijakom pa se delavnice niso zdele zanimive, več kot petini pa so bile dolgočasne.

Ugotovitve in spoznanja

Oblikovale smo program delavnic razvijanja socialnih veščin in sodelovanja, ki je primeren za tehniško usmerjene srednješolce. Delavnice vsebujejo raznolike izkustvene vaje z refleksijo, čim bolj za njih aktualne primere, humorne vložke in dajejo možnost skupinskega dela ter izražanja svojega mnenja. Program zajema vsebine: spoznavanje, poslušanje, sodelovanje, razumevanje vedenja ostalih, izražanje pohval, konstruktivno reševanje konfliktov, asertivna komunikacija, bonton, nasilje, itd. Dijaki prvih letnikov, v katerih smo delavnice aplicirali kot

zaokrožen program, ocenjujejo, da so vsebine le-teh uporabne (63% vseh) in koristne (47% dijakov) ter kar 80% dijakov meni, da prispevajo k dobrim odnosom v razredu. Kljub zavedanju koristnosti se skoraj četrtini vprašanih vsebine zdijo dolgočasne, kar nam bo dodatna spodbuda, da delavnice v naslednjih letih izboljšamo. V projektu so bili za vsebine najbolj motivirani dijaki predzadnjega razreda, ki so predhodno reševali vprašalnik o razredni klimi in skupaj z učiteljico ugotovili, da jim primanjkuje nekaterih veščin, zato so si želeli takšnih delavnic.
Menimo, da bi delavnice bolj pritegnile dijake, če bi jih tesno povezale s strokovnim področjem ali pa posamezno delavnico uporabile, takrat ko se zanjo pokaže neposredna potreba (npr. konflikt v razredu ipd.).
Vprašalnik o razredni klimi kaže, da se je vzdušje v razredu nekoliko izboljšalo, vendar le-to ne bistveno izstopa v pozitivno smer. Vzdušje so ocenili kot bolj sodelovalno, razumevajoče, prijateljsko, sproščeno, daje več podpore, ne sili, da igrajo in spodbuja več kreativnosti. Tudi nekatere svoje socialne spretnosti ocenjujejo kot boljše, npr. veščino poslušanja drugih, izražanja svojega mnenja, prenašanja kritike, razumevanja vedenja ostalih, spoštovanja drugačnega mnenja, sodelovanja itd. Hkrati pa se samoocena ne sklada z nekaterimi ocenami vedenja sošolcev, saj več dijakov opaža, da se med sabo ne poslušajo, ne upoštevajo predlogov vseh sošolcev in da nekateri dijaki zafrkavajo ostale.
Ugodni rezultati vprašalnika prav gotovo niso le posledica izvajanja delavnic, temveč tudi drugih dejavnikov. Sčasoma se dijaki spoznajo, navadijo eden na drugega, mogoče postanejo bolj strpni do nekaterih negativnih lastnosti sošolcev, se naučijo sodelovati med sabo itd. Tudi same faze razvoja skupine (od faze odvisnosti, spopada in enotnosti do avtonomnosti) vključujejo napredek v skupinskem sodelovanju.

Širjenje novosti

Rezultati projekta so novost za naš center, saj smo oblikovale program delavnic razvijanja socialnih veščin in sodelovalnosti, ki je primeren za tehniško usmerjene srednješolce. Delavnice izvajamo kot zaokrožen program v novih in prenovljenih programih v okviru odprtega kurikula. Izvajale se bodo lahko tudi v času razrednih ur, nadomeščanj, projektnih tednov, na vsakoletnem taboru, ki je namenjen medsebojnemu spoznavanju prvošolcev itd.
V prihodnosti načrtujemo tudi krajše usposabljanje zainteresiranih razrednikov.
Z izvajanjem različnih aktivnosti smo spoznale, katere so pri srednješolcih bolj učinkovite, zanimive, uporabne itd.

Literatura

Maksimovič, Z. : Mladinske delavnice. Ljubljana, Sekcija za preventivno delo pri Društvu psihologov Slovenije, 1991.
Mladinske delavnice. Nova Gorica, Mladinski center Nova Gorica, 2006.
Pušnik, M., Žarkovič Adlešič, B., Bizjak, C.: Razrednik v osnovni in srednji šoli. Ljubljana, Zavod republike Slovenije za šolstvo, 2002.
Rozman, U.: Trening socialnih veščin. Nova Gorica, Educa, Melior, 2006
Vtič Tršinar D.: Iskalci biserov. Priročnik za razredne ure. Maribor, Društvo Za boljši svet, 2004

Zabukovec, V.: Merjenje razredne klime (Priročnik za učitelje). Ljubljana, Center za psihodiagnostična sredstva, 1998.:

VIZ II. OŠ Rogaška Slatina
Ul. Kozjanskega odreda 4
3250 Rogaška Slatina

DIFERENCIACIJA PRI POUKU – UČITELJEV IZZIV

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: mag. Nina Gašparac

Sodelavci: Jasna Čugalj, Zdenka Petek

Konzulent: mag. Majda Naji, Zavod RS za šolstvo, OE Maribor

Povzetek:
Neredno in nedosledno reševanje nalog v delovnih učbenikih, najsi bodi v šoli ali kot delo za doma, je bil eden izmed poglavitnih razlogov za nastanek projekta, ki se dotika tako diferenciacije pri pouku kot učinkovitosti uporabe delovnih učbenikov pri poglabljanju in utrjevanju znanja. Ne glede na vpliv številnih dejavnikov, smo se poglobili v odnos vseh treh strani (učencev, staršev in učiteljev) do obravnavane vsebine. Zvečati smo želeli ne le motivacijo za reševanje nalog v delovnih učbenikih, ampak narediti tudi prvi korak navajanja učencev na soodgovornost. Ob raziskovanju smo ugotovili, da učenci sicer imajo razvit pozitiven odnos do reševanja nalog v delovnih učbenikih in da se jim le-to zdi smiselno, čeprav se reševanja nalog v namen utrjevanja in poglabljanja znanja samoiniciativno in kontinuirano ne lotijo. Za zapisano še vedno potrebujejo zunanji motivator. Starši na drugi strani se zavedajo pomena reševanja nalog delovnih učbenikov doma v namen poglabljanja in utrjevanja, saj omenjeno neposredno vodi k večji delovni disciplini in kakovostnejšemu znanju otroka-učenca. Prav slednji lahko veliko pripomorejo k otrokovemu pozitivnemu stališču do opravljanja nalog, saj otrok ob pomoči staršev lažje sprejme dejstvo, da je znanje vrednota, ki ima močan pozitivni naboj. Velika težava s strani staršev se pojavi v vprašanju kakšen naj bo njihov prispevek in kako pomagati. Iz pridobljenih spoznanj smo kot inovacijski tim stremeli k smelejšim rešitvam, ki bi za posledico imele v ciljih zapisane vsebine, se lotili procesa, ki je spodbujal kreativnost in inovativnost vseh treh sodelujočih strani. Preverjanju rezultatov domačega dela smo dali večji poudarek in naloge vključili v nadaljnji učni proces. Naloge smo diferencirali in tako učencem ponudili večjo možnost izbire. Pri vsem tem tako nismo pozabili na individualen pristop.

Ključne besede: delovni učbeniki, domača naloga, učitelj, učenec, starši

Abstract:
Disorderly and inconsistent rescuing of tasks in workbooks at school or at home was one of the main reasons for creation of project that touches of differentiation at class and efficiences of use of workbooks at expanding and strengthening of knowledge. Regardless of impact of numerous factors are immersed in attitude of all three sides (students, parents and teachers) to treated content. We wanted to grow no only motivation for rescuing of tasks in workbooks but to make also first step of listing of students on their responsibility. We found that students had developed positive attitude to rescuing of tasks in workbooks and that looks reasonable, however rescuing of tasks to intention of strenthening and expand knowledge they don't undertake. Behind recorded still need outside motivation. Parents are aware of rescuing of tasks at home, because mentioned directly leads to larger working discipline and to more quality knowledge child-students. Parents can contribute to child's positive standpoint to

doing of tasks much, because child against helps of parents appears in question what kind of let be their contribution and some to help. We gazed from gained realizations as team to solutions, that we would consider recorded contents consequence in goals, undertook process, encouraging creativity of all three sides. We gave verification of results of in country part larger stress and engaged tasks in further didactic process. We differenciated tasks and offered students larger possibility of choice. We kept individual approach in mind at all this.

Key words: workbooks, homework, teacher, students, parents

Problemsko stanje

Domača naloga je pogosta tema na strokovnih konferencah, aktivih učiteljev, pogovornih urah pa tudi na roditeljskih sestankih. Splošno mnenje je, da je domača naloga koristna. S to trditvijo se strinjajo učitelji, starši in učenci, čeprav se slednjim le-te pogosto zdijo nepotrebne in zapravljanje časa. Vprašanje je, kakšen je naš odnos do domačih nalog in kašen naj bo prispevek tako učitelja kot učenca in starša. Pri domačih nalogah sodelujemo namreč vsi trije omenjeni subjekti. Vsak od nas ima določeno nalogo in odgovornost, ki jo mora izpeljati. Kakor hitro nekdo od treh udeležencev ne opravi tistega kar bi moral, se sistem triangulacije hitro zruši. Starši so pri domačih nalogah le usmerjevalci in svetovalci, medtem ko je vloga učitelja dajati otroku jasna navodila, ga spodbujati, preveriti nalogo, mu dati povratno informacijo, staršem pa pomagati z nasveti. Ključ k uspehu je torej v tem, da starši in učitelji res odigramo samo svojo vlogo in da otroku ne odvzamemo odgovornosti. Med prebiranjem različnih virov smo naleteli na mnogo zanimivih in nasprotujočih si misli priznanih avtorjev, ki so se spraševali o smiselnosti, učinkovitosti in obveznosti domačih nalog. Tako je ena izmed zagovornic pisanja domačih nalog, kamor prištevamo tudi naš inovacijski tim učiteljev, Zalokar Divjak, ki pravi, da pri pisanju domačih nalog ne gre zgolj za razvoj miselnih procesov, pač pa tudi za razvoj osebnostnih lastnosti, predvsem odgovornosti do lastnega znanja in učenja. Z domačimi nalogami otroku pomagamo privzgojiti si delovne navade in sistematičnost ter racionalno izrabo njegovega časa. Domača naloga ni samo domača naloga, je vez med šolo in starši, ki ko začnemo o njih in vsem, kar se dogaja v zvezi z njimi razmišljati, odpre nova poglavja, teme, tako na področjih pedagogike, psihologije, sociologije, …

Cilji projekta

KAKO povečati učinkovitost uporabe delovnega učbenika pri poglabljanju in utrjevanju znanja učencev pri predmetih SLO, MAT, TJA?

a) PRIMARNI CILJ: Učenci uvidijo smisel poglabljanja in utrjevanja znanja z delovnim učbenikom.

b) SEKUNDARNI CILJI:
- a) za učitelje:
  - pregled/priprava obstoječih diferenciranih nalog za poglabljanje in utrjevanje
  - znanja v delovnem učbeniku,
  - organizacija dodatne učne pomoči,
  - okrepljeno timsko sodelovanje učiteljev,
- b) za učence:
  - diferencirana obravnava nove učne snovi po treh ravneh,
  - diferencirane, sposobnostim in predznanju prilagojene naloge za poglabljanje in utrjevanje v delovnem učbeniku,

- povratna informacija,
- napredek s pomočjo dodatne učne pomoči,
- povečano pomnjenje snovi,
- soodgovornost pri pouku,
- večja delovna disciplina,
- boljši dosežki pri ocenjevanju.

Potek dela

1. Opredelitev izhodiščnega problema

1.1 Oblikovanje ARV (po metodi KISS)

1.2 Cilji IP

2. Poglabljanje v razumevanje problema

2.1 Opis začetnega stanja

2.2 Metode raziskovanja

2.2.1 Kazalci uspešnosti

2.3 Opis želenega stanja

3. Priprava in izvedba ARN (načrtovati aktivnosti)

4. Spremljanje dosežkov in evalvacija (analiza in interpretacija)

5. Ustvarjanje vizije

6. Širjenje spoznanj na druge

Z udeležbo na seminarju Prispevki strok za svetovalno delo v praksi, smo se člani šolsko raziskovalnega tima (v nadaljevanju ŠRT) inovacijskega projekta (v nadaljevanju IP) podrobneje seznanili z vsebino termina akcijsko raziskovanje. Prav tam smo slišali za metodo »kipp it small and simple« (v nadaljevanju KISS), kar je imelo za posledico preoblikovanje opredelitve izhodiščnega problema in novo zastavljeno raziskovalno vprašanje z izhajajočimi cilji. Odločili smo se, da nam za razrešitev raziskovalnega vprašanja pomagajo domače naloge, saj se z opravljanjem le-teh, poveča pomnjenje snovi, ki jo učenci tako doma utrdijo in poglobijo. Nadalje smo preučili idejni načrt ter izdelali operativni načrt. Po interni predstavitvi poročila 1. akcijskega kroga preostalim članom ŠRT-ima, smo se dogovorili o metodah in tehnikah opazovanja pri vhodu, v samem procesu in pri izhodu projekta. Tehnika opazovanja je bila pri vhodu in izhodu enaka, šlo je za anketni vprašalnik, ki ga je reševala ciljna skupina, in s katerega rezultati smo oblikovali posnetek stanja in tako prišli do nekaterih za nadaljnje delo pomembnih spoznanj (usmeritev). Zastavili smo hipoteze, ki smo jih ob zaključku projekta ustrezno preverili. Zelo pomembna je bila enotnost nastopanja učiteljev-izvajalcev pred učenci. Člani izvajalskega tima smo na projektnih sestankih redno izmenjevali refleksije in prisluhnili različnim drugim virom kazalcev dejstev, po katerih se lahko orientiramo. Skratka poskušali smo upoštevati osnovna pravila akcijskega raziskovanja, t.i. triangulacijo (učitelj-učenec-starši; učitelj SLO-učitelj MAT, učitelj TJA). V zadnjem akcijskem krogu smo se posvetili spremljanju dosežkov in evalvaciji rezultatov aktivnosti drugega akcijskega kroga. Da smo zadostili pravilu akcijskega načrtovanja – triangulaciji in ker nas je zanimalo, kaj o domačih nalogah menijo starši, smo po organiziranem strokovnem predavanju izvedli anketno izpraševanje staršev. Pri tem smo spoznali, da imajo starši razvit pozitiven odnos do domačih nalog in da vidijo smisel za njihovo reševanje, ki neposredno vodi k večji delovni disciplini in kakovostnejšemu znanju otroka-učenca, pri čemer smo zaznali nedoslednost staršev pri organiziranju in nadziranju

domačega dela. Ob zaključenih aktivnostih projekta smo vprašalnik, ki nam je služil za opis začetnega stanja, ponovno uporabili za opis končnega stanja in primerjave, kar izboljša vrednost evalvacije. Ugotovili smo, da so učenci z aktivnostmi projekta pridobili na samopodobi, odnosu do predmetov in delovnega učbenika. Z nalogami, ki so se beležile v preglednico in bile vnaprej dogovorjene, diferencirane ter kot take predvidene za ocenjevanje, smo neposredno vplivali tudi na izboljšanje dosežkov pri v projekt zajetih predmetih. Dobro je namreč, da učenec ve, kakšno »korist« ima od naloge oziroma da je prepričan, da mu naloga koristi. S pravočasnimi povratnimi informacijami, s podporo in jasno izraženimi pričakovanji smo zadovoljili temeljne potrebe po varnosti, sprejetosti in spoštovanju učencev kot tudi staršev.

Obdelava podatkov

Tehnika opazovanja je bila pri vhodu in izhodu enaka, šlo je za anketni vprašalnik, ki ga je reševala ciljna skupina, in s katerega rezultati smo oblikovali posnetek stanja in tako prišli do nekaterih za nadaljnje delo pomembnih spoznanj (usmeritev). Metoda in tehnika v samem procesu sta spodbujali kreativnost in inovativnost tako učencev kot učiteljev. Odločili smo se za »puzzle« sestavljanko - motivator, katerega slike so učenci vzorčnega razreda samostojno narisali. Le-te so vezane na želen motiv uvodne strani delovnih zvezkov posameznega predmeta. Za izvedbo samega procesa, ki se pojavi kot srž celotnega projekta, smo izoblikovali pravila in navodila (kazalce uspešnosti in varovala). V isto vsebinskem sklopu smo se poslužili še opazovalnih grafično-krivuljnih preglednic in »puzzle« info točke. Naloge, ki so se beležile v preglednico, so bile vnaprej diferencirane in dogovorjene ter kot take predvidene tudi za ocenjevanje. S slednjim smo poskušali zvečati ne le motivacijo za opravljanje domačih nalog, ampak tudi motivacijo za poglabljanje in utrjevanje s pomočjo nalog v delovnih zvezkih. Posledično smo predvidevali tudi boljše dosežke pri ocenjevanju. Za trud so učenci bili nagrajeni (»puzzle« kocka), medtem ko grafično-krivuljna preglednica pokaže njihova prizadevanja. To vpliva na boljšo samopodobo, odnos do predmeta, delovnega zvezka, postane bolj pozitiven. Narejen je bil prvi korak navajanja učencev na soodgovornost pri pouku. Krepiti se je začel sodelovalni duh, čeprav se zavedamo, da gre za kompleksen pojav, ki zaradi vpliva številnih dejavnikov narekuje spremljanje vsakega otroka posebej.

Ugotovitve in spoznanja

Iz rezultatov anketnega vprašalnika, ki nam je služil kot posnetek stanja, smo ugotovili, da učenci sicer imajo razvit pozitiven odnos do raziskovanih treh predmetov kot predmetnih delovnih zvezkov in se jim reševanje nalog v delovnem zvezku v smislu utrjevanja in poglabljanja znanja zdi smiselno. Nasprotujoče je pa spoznanje, da kljub dokaj visoki stopnji uvida smiselnosti, učenci dodatne naloge v delovnem zvezku rešujejo le, če to učitelj izrecno zahteva. Samoiniciativno in kontinuirano nalog ne rešujejo. V anketnem vprašalniku so tako izrazili želje po primerni količini kvalitativno diferenciranih nalogah (le-te v delovnih zvezkih za 7. razred, ki je naš vzorčni razred še niso diferencirane), katerih rešitve si lahko pregledajo tudi z k delovnem zvezku pridanimi rešitvami (motiv zaupanja). Zanimiva je bila želja po reševanju nalog, ki so kasneje predvidene tudi za ocenjevanje. Po štirih tednih izvajanja aktivnosti lahko rečem, da skorajda ni več težav z neopravljanjem nalog, namenjenim utrjevanju in poglabljanju znanja. Morda jo le en ali dva učenca »pozabita« narediti, a to opravita v »puzzle« info točki za časa uvoda učne ure. Naloge rešijo samostojno in precej pravilno, saj so za trud in dosežke nagrajeni. Kljub samostojnemu beleženju, zlorab, ko bi nekdo hotel graf prilagoditi ni.

Iz pridobljenih spoznanj smo tako stremeli k smelejšim rešitvam, ki bi za posledico imele samoiniciativno in kontinuirano reševanja dodatnih nalog v delovnem zvezku v smislu poglabljanja in utrjevanja znanja. Z izvajanimi aktivnostmi želimo krepiti tako timsko sodelovanje učiteljev, pozitiven vpliv medsebojnega sodelovanja, večjo angažiranost in učinkovitost tako učencev kot učiteljev pri delu skozi delovno disciplino, ki privede do bolj kakovostnega znanja. Veliko vlogo pri uspešnosti projekta igrajo tudi starši, za katere je pomembno, da ob učitelju, ki jim pomaga z nasveti, odigrajo svojo ključno vlogo, tako da otroku ne odvzamejo odgovornosti.
Zanimalo nas je, kaj o domačih nalogah menijo starši, zato smo jih o tem povprašali v kratkem anonimnem vprašalniku. Vsebina je bila vezana na pomembnost domačih nalog, na njihova pričakovanja od učitelja kot od otroka, na količino in primerno tevnostno stopnjo nalog, kakor tudi na obliko pomoči, ki jo oni, kot starši in tretji člen triangulacije, nudijo otroku pri reševanju domačih nalog. Prišli smo do spoznanj, da se naloge staršem zdijo zelo pomembne, predvsem iz vidika utrjevanja učne snovi oz. ponavljanja že usvojene snovi in razvijanja učnih in delovnih navad. Pri tem starši od učitelja pričakujejo jasna navodila in dodatna pojasnila, pregled naloge in pravočasno povratno informacijo, medtem ko istočasno od otroka pričakujejo, da nalogo redno opravi, torej nanjo ne pozabi in jo nato napiše (beri prepiše) v šoli in da se potrudi in naredi kar naloga zahteva. Najzanimivejše, a ne toliko presenetljivo je bilo spoznanje dejstva, da se tako učitelji kot učenci že zavedamo svojih odgovornosti pri opravljanju domačih nalog, da pa so starši šibki člen sistema. Na vprašanje koliko in kako pomagajo otroku pri opravljanju domačih nalog je bil, da otroku pomagajo, če je to potrebno in da nalogo le občasno pregledajo. Pri tem ne smemo pozabiti, da je tudi pri domačih nalogah potreben individualen pristop, ki staršem ne bo dajal občutka krivde, ampak jim bo pomagal, da se bodo počutili sposobne in uspešne.

Širjenje novosti

Dosežena raven novosti rezultata je 3. raven: Razvoj »dobre prakse«
Naš namen je bil razviti metodo in tehniko procesa projekta, ki bi spodbujal kreativnost in inovativnost tako učiteljev kot učencev. Tako smo v praksi že uporabljenim in preverjenim opazovalnim grafično-krivuljnim preglednicam dodali še »puzzle« sestavljanko kot motivator, katerega slikovno podobo so učenci samostojno narisali. S slednjim smo v okviru projekta, ko smo želeli povečati učinkovitost uporabe delovnega učbenika, razvili popolnejšo obliko preverjanja domačega dela učencev. Sam proces projekta je bil tako usmerjen v odpravljanje ob začetku identificiranih šibkosti, ki smo jih kasneje opredelili kot izzive in jih zapisali kot cilje projekta. Pri doseganju ciljev smo upoštevali izmenjane refleksije različnih virov kazalcev dejstev in tako spretno upoštevali osnovna pravila akcijskega raziskovanja – triangulacijo.
V inovacijskem projektu zastavljena metoda kot način motiviranja učencev k povečani uporabi delovnega učbenika pri poglabljanju in utrjevanju znanja je uporabna tako za učitelje vseh predmetov kot za vsa starostna obdobja učencev.

Literatura

Modro oko. (2001a). *Modro oko: spoznaj*, *analiziraj, izboljšaj.* Ljubljana: MŠZŠ

Društvo psihologov Slovenije in International Test Commission. (2006). *Mednarodne smernice za uporabo testov.*

Evalvacija programa življenja in dela OŠ. (1990). Ljubljana: ZRSŠ

Sagadin, Janez. (1986). *Modeli evalvacije vzgojno-izobraževalnih programov.* Ljubljana: FF, oddelek za pedagogiko.

Škarič, J. (2006). *Spremljanje in uresničevanje ciljev IP*. Radovljica: ZRSŠ

Petz, B. (1970). *Osnovne statističke metode.* Zagreb: JAZU.

Čagran, B.(1990). *Didaktični in ergološki vidiki domačih šolskih obveznosti.* Ljubljana: Sodobna pedagogika, št. 3-4, str. 182-199.

Čagran, B. (1993). *Nekatere metodološke in didaktične smernice inoviranja konvencionalne prakse domačih nalog.* Ljubljana: Sodobna pedagogika, št. 3-4, str. 143-151.

Čagran, B. (1993). *Spoznavnoteoretske in metodološke značilnosti dosedanjega poučevanja in*

učinkovitosti domačih nalog učencev. Ljubljana: Sodobna pedagogika, št. 1-2, str. 1-13.

Čagran, B. (1993). *Učinkovitost nekonvencionalne prakse domačih nalog.* Ljubljana: Sodobna pedagogika, št. 5-6, str. 246-257.

Zbornik 5. strokovnega posveta Dobre prakse v vrtcih. *Domača naloga – izziv ali obveza*.

Vrtec Bled
Trubarjeva 7
4260 Bled

MEDGENERACIJSKA SREČANJA

2005 – 2008

Vodja inovacijskega projekta: Darja Vernig, prof.soc. ped., svetnica; ravnateljica; 2005-2007, Jelka Kolman, vzgojiteljica, svetovalka; 2007- 2008

Sodelavci: Jagoda Rekelj - pomočnica vzgojiteljice, Helena Zupančič – vzgojiteljica, Maksa Ambrožič – vzgojiteljica, Anica Štefančič – vzgojiteljica, Fani Pestotnik – zunanja sodelavka, Olga Mlakar– zunanja sodelavka, Meta Pazlar – zunanja sodelavka, Katka Knaflič– zunanja sodelavka

Konzulent: Karmen Usar, prof.soc. ped., višja svetovalka, Zavod RS za šolstvo - Kranj

Povzetek:
S tem projektom smo želeli doseči več ciljev v zvezi z medgeneracijskimi druženji v vrtcu pri otrocih različne starosti.
Projekt je prvi dve leti potekal v starejših skupinah, najprej s ciljem:
-izboljšati odnos predšolskih otrok do starostnikov ter spoznati in ohraniti stare običaje, igre, pesmi, pravljice; v nadaljevanju pa :
- ugotoviti, katere dejavnosti in vsebine so primerne za medgeneracijsko druženje v vrtcu.
V zadnjem letu so v prvi starostni skupini otrok medgeneracijska srečanja pomagala reševati problem, ki nastaja v skupini zaradi posameznih otrok, ki imajo stisko ob srečanjih z neznanimi osebami.
Ugotovili smo, da so vsebine in dejavnosti, ki so najprimernejše za medgeneracijska srečanja v skupini otrok starih štiri do pet let tiste, ki predstavljajo dejavnosti starejših ljudi iz njihovega otroštva ali dejavnosti, ki so jih opravljali v svojem aktivnem življenju. Primerno je tudi vključevanje starostnikov v spremstvo otrok.
Z načrtovanimi medgeneracijskimi druženji otrok prvega starostnega obdobja z neznanimi osebami smo prišli do spoznanja, da otrokom v spremstvu znane osebe, ob kateri se počutijo varne, pogostejša druženja z neznanimi osebami pomagajo, da hitreje prebrodijo stisko ob srečevanju z neznanci.
Pomembno spoznanje tega projekta je, da je za otrokov socialni razvoj pomembno druženje z različnimi ljudmi. Vzgojitelj je tisti, ki mu to omogoča in mu pri tem nudi oporo in varnost. Vrtec kot institucija mora biti odprt, vendar pri tem pozoren na potrebe otroka.

Abstract:
With this project we wished to achieve more than just one goal regarding the cross-generational gatherings in a kindergarten with children of different ages.
In the first two years the project was conducted in older kindergarten groups with a goal:
-to improve the pre-school children's attitudes to the elderly and to get to know and preserve old customs, games, songs and fairy tales; Later:
-to establish which activities and contents are appropriate for the cross-generational gatherings in the kindergarten.
During the past year these cross-generational gatherings in the first age group have helped to solve the problem which arises within the group because of individual children who experience anxiety when meeting unknown people.

We found out that the activities and contents most suitable for the gatherings of the elderly with the children in the 4 -5 age group were those which represented the activities of the elderly from their childhood or the activities they were doing during their professional lives. Including the elderly in accompanying the children was also suitable.
With the planned cross-generational gatherings between the children of the first age group and unknown people we found out that when in the company of a known person whose presence the children feel safe, more frequent gatherings with unknown people help the children of the first age group to overcome their anxiety when meeting strangers.
An important finding of this project is that for a child's social development gatherings with different people are important. A kindergarten teacher is the one who enables this and at the same time provides support and safety. The kindergarten as an institution has to be open yet at the same time mindful of the child's needs.

Ključne besede: druženje, izkušnje, socialni razvoj otrok

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

Vedeli smo, da otroci v vrtcu nimajo slabega odnosa do starih ljudi, vendar smo menili, da lahko ta odnos skozi druženje izboljšamo. Otroci potrebujejo nekoga, ki ima dosti časa, stari ljudje pa občutek, da so nekomu potrebni. Stari ljudje so se srečevali z običaji, literarnim bogastvom, igrami, ki jih ne poznamo več. Ta spoznanja so nas napeljala k razmišljanju o projektu, kako povezati otroke in starostnike. Otroci bodo ob druženju s starejšimi ljudmi lahko dosegali cilje, ki so napisani v Kurikulumu za vrtce:

- Spoznavanje samega sebe in drugih ljudi.
- Spodbujanje občutljivosti za etično dimenzijo različnosti.
- Oblikovanje osnov za dojemanja zgodovinskih sprememb, spoznavanje, da se ljudje in okolje, družba in kultura v času spreminjajo.

Ob projektu naj bi otroci spoznavali, da vsi, odrasli in otroci, pripadajo družbi in so pomembni. Skozi doživljaje ob pripovedovanju starejših naj bi dojemali trajanje časa, spoznavali domači kraj in se seznanjali s tem, kako so ljudje tod živeli in delovali v preteklosti. Zanimalo nas je, kako organizirati srečanja otrok in starostnikov, katere so tiste vsebine, ki so bolj primerne.
V prvi starostni skupini se pogosto zgodi, da nekateri otroci začnejo jokati ob srečanju z neznanimi ljudmi, npr.: -med ogledom igrice strah pred neznanimi osebami -igralci- izražajo z jokom, se stiskajo k znanemu odraslemu; otrpnejo;
-na sprehodu jokajo, če jih znana oseba ne drži za roko ob srečanju z naključnim mimoidočim.
Posamezni otroci so prikrajšani za lepa doživetja zaradi stiske nekaterih ob srečanju z neznanimi ljudmi, npr.:zaradi joka posameznih otrok predčasno zapustimo predstavo...
Pogosto nastane verižna reakcija -ko eden zajoka, začnejo jokati tudi drugi..
Na sprehodu običajno vzgojiteljica drži za roko občutljivejše otroke, čeprav bi tudi drugi želeli hoditi ob vzgojiteljici.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)

Kurikulum za vrtce med globalnimi cilji na področju družbe določa »oblikovanje osnovnih življenjskih navad,…med različnimi družbenimi skupinami« ter »spoznavanje sebe in drugih ljudi«. Uresničevanje teh ciljev vključuje tudi spoznavanje starejših ljudi in oblikovanje odnosa do njih.
» Otrok se moralnih pravil uči tako, da v socialnem okolju pridobiva konkretne izkušnje o tem, kaj je prav in kaj napačno. Splošni pojmi o dobrem in slabem zanj nimajo nobenega pomena. Dobijo ga šele takrat, ko vzpostavijo neposredno zvezo med pravilnim ali napačnim in svojimi

stvarnimi izkušnjami (Zupančič,1997).« Otrok se preko lastnih izkušenj, preko neposrednega druženja socialno uči. Hkrati oblikuje svoj odnos do drugih.
Otrok oblikuje osnove za dojemanje zgodovinskih sprememb skozi pogovor o tem, kar je bilo v preteklosti in primerja s sedanjostjo (Kranjc, 2001). Pri uresničevanju cilja lahko pomagajo starši otroka, njegovi stari starši pa tudi drugi starostniki.
Vrtec je prostor, kjer otroka pripravljamo na življenje. Sociologi ugotavljajo, da se prebivalstvo stara, da je veliko osamljenosti med starimi ljudmi. Da se stari ljudje počutijo odrinjene, nekoristne. Človek in družba se neprenehoma soočata z novimi izzivi. Eden takšnih je naglo naraščanje števila starih ljudi in vse večja odtujenost med generacijami. Nekoč so bile mlada, srednja in stara generacija med seboj tesno povezane v družini in soseski, tako da stari ljudje niso bili osamljeni in odrinjeni na rob dogajanja.
»Ozaveščanje vsega prebivalstva o kakovostni starosti in nujnosti zavestne priprave nanjo, program osebnega usposabljanja za kakovostno starost, program usposabljanja družine za lepo sožitje s starejšim družinskim članom, program osebnega družabništva z osamljenim starim človekom, program medgeneracijskih skupin za kakovostno starost ter program samoorganiziranja mreže v krajevno medgeneracijsko društvo so oblike, ki naj bi starejšim ljudem pomagale pri preživljanju lepe starosti.« (*Jože Ramovš:* Krajevna mreža medgeneracijskih programov za kakovostno starost - http://www.inst-antonatrstenjaka.si/revija2.html)

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje

- Kako izboljšati odnos predšolskih otrok do starejših oseb
- Katere vsebine so primerne pri druženju s starostniki
- Kako pomagamo otroku v prvem starostnem obdobju premagovati stisko ob srečanju z neznanimi odraslimi?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave

Sodelovanje v projektu je ponujalo izziv ugotoviti ali lahko v okviru medgeneracijskih srečanj rešujemo zgoraj navedene probleme.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

a) Opis aktivnosti, ki so prispevale k rešitvi problema

Aktivnosti:

- pogovori s predstavnico skupine starostnikov Labod in predstavnico skupine Prgarke
- Opredelitev problema, določitev raziskovalnega vprašanja
- Izdelava načrta aktivnosti za srečanja
- Ugotavljanje odnosa otrok do starejših oseb s pomočjo intervjuja, risb, anekdotskih zapisov v oddelkih drugega starostnega obdobja
- Izdelava poročila o začetnem stanju
- Pričakovanja starejših – intervju
- Srečanja v oddelku otrok starih tri leta in oddelku otrok starih pet let.
- Izdelava vmesnega poročila o poteku inovacijskega projekta
- Pogovor o spremembah.
- Vtisi starejših- intervju
- Ugotavljanje odnosa otrok do starejših oseb s pomočjo intervjuja, risb, anekdotskih zapisov spremembe odnosa ob koncu šolskega leta.

- Izdelava končnega poročila. Primerjava podatkov pridobljenih s pomočjo ankete, zapiskov in refleksije vzgojiteljic in starostnikov.
- Predstavitev projekta na sestanku vzgojiteljskega zbora in širši skupnosti preko radia ali lokalnega časopisa.
- pogovor z vodjo in člani projektne skupine v starejših skupinah
- pregled aktivnosti v starejših skupinah
- prilagoditev cilja za prvo starostno skupino
- izdelava akcijskega načrta in organizacija srečanj s posamezniki in skupino
- priprava in izvedba skupnih dejavnosti z otroki prve starostne skupine
- podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Cilje smo dosegli, kar kažejo podatki, ki smo jih pridobili iz odgovorov na anketo, iz izdelkov otrok in z opazovanjem vedenja otrok.
Otroci so na njim prilagojene vprašanja, ki so jih pripravile vzgojiteljice, odgovarjali na začetku izvajanja projekta in ob koncu šolskega leta. Poleg odgovorov so si vzgojiteljice zabeležile tudi interpretacijo otrokovega odgovora.
Rezultati vodenega intervjuja, ki sta ga izvajali vzgojiteljici, so pokazali, da se je povečal delež otrok, ki kažejo pozitiven odnos do starostnikov. Delež otrok, ki imajo negativen odnos do starostnikov, je v povprečju ostal enak. Delež otrok, katerih odgovori so bili nevtralni, pa se je znižal za toliko kot se je povečal delež otrok, ki so pozitivno ocenjevali starostnike.
Ob ogledu igrice v telovadnici, kjer so prisotni neznani igralci in otroci iz vseh skupin, nobeden od otrok ne joka in si lahko ogledamo celotno predstavo.
Na sprehodu so vsi sproščeni, nihče se ne ustavi ali joka, kadar srečamo neznano osebo.
Ob prihodu drugih staršev ali strokovnih delavk v igralnico noben otrok ne zajoka..

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V vzorcu so bili prvi dve leti otroci drugega starostnega obdobja, v zadnjem letu pa otroci prvega starostnega obdobja.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)

1. Podatke smo pridobili s pomočjo vprašalnika za otroke, ki so ga izvedele strokovne delavke v oddelku Vrabčki in oddelku Pikapolonice.
2. Podatke smo zbirali s pomočjo anekdotskih zapisov vzgojiteljic in vtisov in zapisov zunanjih udeleženk.
3. Preko fotografij, ki so nastale ob izvajanju dejavnosti.
4. Z opazovanjem vedenja otrok
5. Kot vir podatkov so nam služili odgovori na skupni intervju z vsemi udeleženci projekta.

Ugotovitve in spoznanja

A. REZULTATI ANKETE
Anketa je bila opravljena novembra 2005 v skupini Pikapolonice, otroci so stari od 3 do 4 leta in skupini Vrabčki, kjer so otroci stari od 5 do 6 let. Anketo sta izvajali vzgojiteljici. Anketo sta vzgojiteljici ponovili v mesecu juniju, ob zaključku projekta.

Tabela 1: število odgovorov glede na odnos otrok do starostnikov

odnos do starejših ljudi	jeseni 2005	delež	Junij 06	delež	razlika v deležu
pozitiven	141	74,60	175	89,74	15,14
negativen	11	5,82	14	7,18	1,36
nevtralen	37	19,58	6	3,08	- 16,50

Iz primerjave odgovorov na vodeni intervju, ki sta ga izvajali vzgojiteljici v oddelkih, ki sta bila vključena v projekt, lahko opazimo, da se je povečal delež otrok, ki kažejo pozitiven odnos do starostnikov. Delež otrok, ki imajo negativen odnos do starostnikov, je v povprečju ostal enak. Delež otrok, katerih odgovori so bili nevtralni, pa se je znižal za toliko kot se je povečal delež otrok, ki so pozitivno ocenjevali starostnike.
Podobni so bili tudi odgovori, ki sta jih dali vzgojiteljici ob skupni evalvaciji projekta. Ugotavljali sta, da se otroci radi družijo s starostniki; jim pomagajo in so veseli, ko jih vidijo.
O dobrem odnosu otrok do starostnikov lahko sklepamo tudi po posnetih fotografijah. Opaziti je zanimanje otrok za igro s starostniki, za druženje z njimi. Otroci na fotografijah so videti zadovoljni, zainteresirani, pozorni in aktivni.
Risbe, ki so jih naredili otroci, so prikazovale starostnike obdane s srčki, cveticami, soncem. Bile so pisane. Otroci so povedali, da je vedno lepo, kadar pride starostnica, starostnik in da se tega veselijo.

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj

Spoznanja:

- Odnos otrok do starostnikov, ki niso otrokovi sorodniki, se z druženjem še izboljša.
- Najprimernejše vsebine za medgeneracijska srečanja v skupini otrok starih štiri do pet let so tiste, ki predstavljajo dejavnosti starejših ljudi iz njihovega otroštva ali dejavnosti, ki so jih opravljali v svojem aktivnem življenju. Primerne so tudi različne oblike spremstva otrok.
- Otrokom prvega starostnega obdobja v spremstvu znane osebe, ob kateri se počuti varnega, pogostejša druženja z neznanimi osebami pomagajo, da hitreje prebrodijo stisko ob srečevanju z neznanci.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju

Širjenje novosti
S projektom in rezultati projekta so bili seznanjeni strokovni delavci našega vrtca na sestanku vzgojiteljskega zbora.
Projekt je bil predstavljen na radiu Triglav Jesenice.
V Blejskih novicah so bili objavljeni prispevki vzgojiteljic o projektu.

Možnosti uvajanja v druga področja
Spoznanja pridobljena v projektu lahko koristijo vsem strokovnim delavkam v vrtcih pa tudi združenjem starostnikov.

Literatura

Bahovec in dr., (1999). Kurikulum za vrtce. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport
Marjanovič Umek, L. in dr. (2004). Razvojna psihologija. Ljubljana, Založba Rokus
Marjanovič Umek, L. in dr. (2001). Otrok v vrtcu. Ljubljana, Založba Obzorja
Internet: http://www.inst-antonatrstenjaka.si

Vrtec Čebelica
Trubarjeva 8
8310 Šentjernej

KOTIČEK ZA IGRO S PESKOM IN VODO

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Ana Srpčič, dipl. vzgojiteljica

Sodelavci: Trezija Šolar, vzgojiteljica, Nives Kušljan, dipl..vzgojiteljica, Marjeta Hosta, vzgojiteljica, Sergeja Bogovič,vzgojiteljica, Slavica Novak, dipl. vzgojiteljica, Milka Radovan, vzgojiteljica, Anamarija Luzar, vzgojiteljica, Mira Hrovat, pom. ravnateljice

Konzulent: Metoda Turk, Zavod RS za šolstvo, OE Novo mesto

Povzetek:
Proces učenja v vrtcu je veliki meri povezan z ureditvijo okolja in vlogo vzgojitelja. Ta se kaže tudi v pripravi prostora in sredstev. Druga vloga vzgojitelja je, da otroke opazuje in jih v najprimernejšem trenutku vodi k naslednji stopnji razvoja.
Majhni otroci občutijo, okušajo, voajajo, poslušajo in prijemajo vse kar je na dosegu rok. Na ta način izkusijo podobnosti in razlike, kvalitativne in kvantitativne lastnosti predmetov in snovi. Učijo se. Rezultat metod dela so: pridobivanje znanj, spretnosti in navad. Otroci, ki doživljajo vrtec kot okolje, ki ceni njihovo igro in izkorišča vse možnosti za smiselno učenje, radi raziskujejo in se pogumno soočajo s problemi. To jim v veliki meri omogoča vodni kotiček. Ta resnično zaživi šele, ko ga obogatimo s sredstvi in snovmi, otrokom pa omogočimo priložnosti za aktivno učenje, kar prispeva k celovitemu razvoju posameznika. Takšen pristop omogoča da, otroci znanje in izkušnje nadgrajujejo, da ohranjajo radovednost in trajen interes. Otroci znanje ne le skladiščijo, ampak ga uporabijo za reševanje konkretnih miselnih izzivov.

Abstract:
The process of learning in kindergarten is largely connected with arrangement of surroundings and with the role of the educator. The later you can see also in the preparation of space and means. The second role of the educator is to observe the children and to direct them to the next step of their development in the most opportune moment.
Little children feel, taste, smell, listen and touch everything that is in their reach. This way they experience the similarities and differences, qualitative and quantitative characteristics of objects and substances. They learn. The results are: knowledge, skills and habits. Children, who experience kindergarten as an environment, which appreciates their play and exploits all opportunities for meaningful learning, love to explore and they courageously cope with problems. To high extent water nook enables them to do that. Water nook fully revives after we enrich it with objects and substances, and we make possible for the children to learn actively. This contributes to the complete development of an individual. Such an approach enables that the children are expanding their knowledge and skills, that we preserve their curiosity and constant interest and that the children not only store the knowledge but use it for solving concrete mind challenges.

Ključne besede: kreativno učno okolje, aktivno učenje, raziskovanje

Problemsko stanje

Konkretna izkušnja, rokovanje s snovmi in predmeti je osnoven in prvobiten način, s katerim skušamo ljudje razumeti in spoznati svet okrog nas. Teoretična osnova našemu delu je bil kognitivno – konstruktivističen pogled na učenje, po katerem si znanje izgrajujemo sami, z ustvarjanjem ravnotežja v delovanju miselnih struktur, do katerega prihaja takrat, ko smo v interakciji z okoljem, predmeti, dogodki in ljudmi okrog nas.
Postopoma iščemo odgovore in zbiramo podatke, ki jih povežemo v razumljive razlage. Otroci se hitro vključijo v take dejavnosti, saj jih spodbuja prirojena radovednost (Krnel, 2005, str. 5).
Ob natančni analizi našega dela v oddelkih, smo zaznale, da imajo otroci široko ponudbo sodobnih igrač (tako v vrtcu, kot doma), ki pa pogosto ne spodbujajo raziskovanja, ustvarjalnosti, radovednosti in s tem povezanega razvoja spretnosti in navad ter pridobivanje uporabnega znanja. Otroci tako pogosto reagirajo z naveličanostjo in kratkotrajnim interesom. Enolični dražljaji, ki jih zaznavajo v okolju – predvsem slušni in vizualni – ne omogočajo, da bi otroci zaposlili vse svoje čute in se aktivno učili.
Organizirati smo želele kreativno učno okolje. Kakor trdi tudi Krnel (2005, str. 9): »Tudi okolje je vzgojitelj. Nekatere snovi in materiali ponujajo neizčrpne možnosti za odkrivane in učenje. Poiščimo snovi, predmete in materiale, ki spreminjajo običajno in že znano v novo in skrivnostno. K temu poiščimo vsebine, ki intelektualno in emocionalno simulirajo tudi nas, ne le otroke. Tako bomo otroci in odrasli združeni v istem procesu učenja, ki združuje intelektualno, emocionalno in estetsko doživljanje.«

Cilji projekta

Vzgojiteljice v prvem starostnem obdobju smo se zavedale, kako pomembne so izkušnje s snovmi in predmeti, ki malčkom omogočajo razvoj. Zanimalo nas je, kako se bo otrok učil v kotičku za igro s peskom in vodo. Naše raziskovalno vprašanje se je torej glasilo: *Kako spodbudno okolje vpliva na aktivno učenje otrok?*
Zadale smo si nalogo, da bomo v oddelke najmlajših vpeljale tako imenovane vodne kotičke, da bi na ta način otrokom omogočile pestro in raznovrstno ponudbo sredstev in materialov – ne le pesek in vodo. Pri delu smo sledile naslednjim ciljem:

- Otroci preko igre in raziskovanja spoznavajo različne materiale in snovi; zaznavajo jih celostno z vsemi čutili.
- Otroci se učijo ob dejavnostih v vodnem kotičku, pri tem uporabljajo različna sredstva, orodja in pripomočke.
- Otroci razvijajo spretnosti in navade za samostojno delo v "vodnem kotičku" in razvijajo spoštljiv odnos do vode.

Načrtovale smo ponudbo razsutih materialov (semena, moka, zdrob), vode (led, sneg) ter dodajanje sredstev in pripomočkov (posode različnih oblik, liji, sita) ob katerih se bodo otroci učili strategij mišljenja in raziskovanja.

Potek dela

Za delo v inovacijskem projektu smo se odločile strokovne delavke štirih oddelkov (od petnajstih v sklopu vrtca Čebelica). V želji, da bi obogatile lastno prakso, smo se osredotočile na kotiček za igro s peskom in vodo, ki smo ga doslej skoraj vse vzgojiteljice premalo ponujale, v oddelkih malčkov pa sploh ne. Posredno smo želele vplivati na dobro prakso v celotnem vrtcu, vedno smo bile pripravljene deliti dobre in slabe izkušnje. Seveda so nas begali predsodki kot na primer: majhni otroci nosijo vse v usta ; ali jim torej lahko ponudimo

semena, zrnje koruze, fižola, kamenčke? Majhni otroci so nespretni, vedno bo vse polito, mokri bodo…
Otroci so različni, tako po starosti kot razvojni stopnji, razlikujemo pa se tudi vzgojiteljice, zato so po oddelkih potekale različne dejavnosti, razlikovali so se tudi naši načrti akcijskih krogov. Kljub temu sta nam bili v vodilo dve izhodišči:

IZHODIŠČE 1

Kako pri delu spremeniti nezadovoljstvo, ki nastaja pri starših in vzgojiteljih ob igri otrok z vodo, ob tem pa vseeno zadostiti želji in potrebi otrok po igri z vodo?

Otroci dveh oddelkov v starosti 2 – 4 let so kazali izjemen interes za igro z vodo. Pri tem pa niso imeli odgovornega odnosa do vode, ki postaja vse bolj dragocena tekočina. Pipe na igrišču in v umivalnici so odpirali in puščali dolgo odprte; pri tem so se zmočili, pogosto pa poškropili nič hudega sluteče vrstnike, ki jim ni bilo do igre z vodo.
V teh dveh oddelkih so se posvetili predvsem razvijanju sprejemljivega, odgovornega vedenja in sprejemanju dogovorjenih pravil. Skozi leto so imeli na voljo dejavnosti z vodo, ki so jih otroci dopolnjevali s svojimi idejami. V začetku so se igrali z manjšimi količinami vode; otroci so v domišljijsko igro vključili igrače iz drugih kotičkov, jih pomivali, umivali, kuhali…Ker so imeli te dejavnosti zelo radi, so sodelovali tudi pri pripravi in pospravljanju prostora in sredstev.
Ob zaključku projekta ugotavljamo, da otroci upoštevajo vrsto pravil, ki so jih pomagali sami oblikovati, zato potekajo dejavnosti v vodnem kotičku povsem spontano. Vzgojitelj deluje kot spodbujevalec, ki nadgrajuje in povezuje ideje otrok, opazuje in beleži napredek ali primanjkljaj posameznikov in še in še. Največji napredek pa je, da vzgojiteljica danes DOVOLI, da se otroci lahko igrajo v vodnem kotičku kadarkoli. Marsikatera mamica pa z veseljem ugotavlja, kako spreten je njen otrok v kuhinji, kako ji pomaga in kako skrbi za red v kopalnici.

IZHODIŠČE 2

Kako organizirati dejavnosti v vodnem kotičku pri najmlajših?

V dveh oddelkih 1-3 letnih otrok smo se ukvarjali predvsem s tem vprašanjem. Otrokom smo želele ponuditi čim več možnosti za aktivno učenje preko čutil, hkrati pa vplivati na razvoj govora, ročnih spretnosti. Vedele smo da bo veliko možnosti za spoznavanje naravoslovnih dejstev, za razvijanje matematičnih spretnosti, a kako globoko lahko sežemo, tega nismo vedele, saj je pri malčkih težko ugotoviti trenutno znanje, še težje pa preveriti konkreten napredek. Majhni otroci pogosto zmorejo veliko več kot od njih pričakujemo. Šele, ko to znanje uporabijo, ko rešijo problem, vemo, da zmorejo. A vzgojitelj je tisti, ki mora za to ponuditi priložnosti.
Začeli smo s koruznimi storži, ružili smo zrnje. Rumeno koruzno zrnje je glasno ropotalo, poskakovalo, se kotalilo po mizi, padalo na tla. Kar veliko spretnosti in truda smo vložili v pospravljanje. Postopoma smo dodajali posodice različnih oblik (ozke, široke, plitve, visoke) in iz različnih materialov (plastika, steklo, kovina, les), žlice, kozarce…Ob igri in raziskovanju je prihajalo do zanimivih pogovorov. Otroci so svoje ugotovitve in spoznanja ubesedili. Zelo jih je pritegnil zvok. Kmalu so ugotovili, da lahko vplivajo na jakost zvoka s tem, da bolj ali manj močno stresajo posodo. Nekega dne deklica reče: »Meni pa nič ne ropota.« »Zakaj pa ne?«, jo vprašam. Po premisleku reče: »Ker je polno.« Z lastno izkušnjo je prišla do spoznanja, ki bi ji ga jaz težko predstavila samo z besedami. Nismo ostali le pri koruzi, igrali smo se s pšenico, ječmenom, ajdo, fižolom, sončnicami, bučami. Poimenovali smo semena, spoznavali barvo, velikostne in količinske odnose, nasprotja kot so veliko/malo, poln/prazen, več/manj, droben/debel, težek/lahek…
Nadaljevali smo še s snovmi kot so zdrob, moka, škrob. Otroci so že spretno polnili posode in snovi presipavali. Pomagali so si z žlicami, skodelicami, lončki. Dodali smo še vodo in pripomočke: lije, sita, epruvete, kapalke. Igra v vodnem kotičku je spet dobila nove razsežnosti. Preko igre so otroci spoznali lastnosti snovi in materialov. Mokra semena so se prilepila na steno steklenic – le kako naj jih spravimo ven. Suha semena so plavala na vodi,

mokra so se potopila. Mokra pšenica je po nekaj dneh pognala kalčke. Kako zanimivo! Posadili smo jo in opazovali rast. Spoznanja, da je za rast rastlin potrebna voda in od kod pravzaprav zrastejo nove rastline so nam prišla prav spomladi, ko smo želeli vzgojiti cvetlico Tagetes in jo podariti staršem.
Ker je bilo pozimi snega v naravi le za vzorec, smo ga prinesli v naš vodni kotiček. V roke nas je malo zeblo, a k sreči smo se lahko pogreli na toplem radiatorju. Spet nova spoznanja, usvajanje navad in spretnosti. Zeblo nas je tudi pri igri z ledom. Ob rokovanju s spolzkimi kosi ledu, ki so otrokom drsel iz rok in postajali vse manjši, luže na mizi pa vse večje, so otroci spoznali, da led ne izgine tako kot v pravljici, ampak se spremeni v tekočo vodo. Koliko problemov in koliko možnosti za reševanje le teh. Ko sem deklico vprašala, kakšen je bil led, je dejala: »Mrzel, trd, pa tak kot tvoji očki.« Res, led, ki se topi, se sveti.

Obdelava podatkov

Ves čas izpeljave projekta smo strokovne delavke pridobile veliko dokazov, ki potrjujejo koliko različnih dejavnosti je potekalo v oddelkih. Nastalo je veliko fotografij in posnetkov, ki smo jih na naših delovnih srečanjih uporabile za izmenjavo izkušenj in kritično analizo. Zapisani komentarji otrok so nam pomagali pri nadaljnjem načrtovanju dela, saj smo le tako lahko ugotovile močna in šibka področja otrok. Uporabile smo tudi mnenje kritičnega prijatelja. Odhajale smo druga k drugi na obiske v oddelek, vesele smo bile tudi kritičnega mnenja naše pedagoške vodje. Starše smo redno obveščale o aktivnostih in jim ponujale možnost obiska v dopoldanskem času. Proti koncu projekta smo skušale nekaj dokazov o osvojenem znanju beležiti tudi skupaj z otroki.

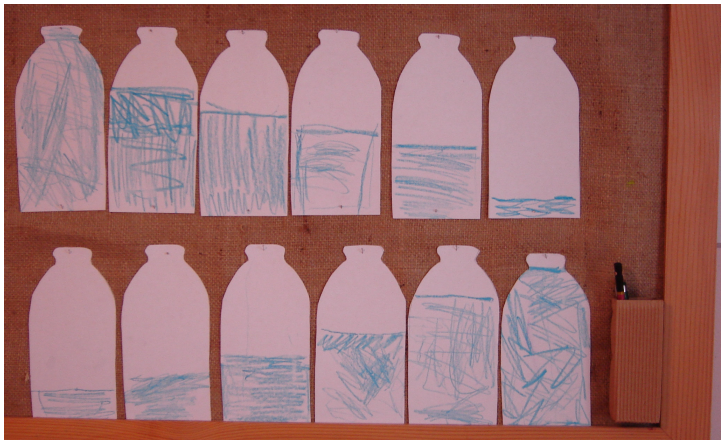

Otroci so na papirnato obliko (naravna velikost) beležili količino vode v steklenici.

Otroci so na drevesni diagram lepili predmete glede na kriterij: se potopi/ se ne potopi, po lastnih ugotovitvah, ki so jih dobili ob igri z vodo.

Ugotovitve in spoznanja

Posamezne dejavnosti v vodnem kotičku lahko povežemo v proces, ki je omogočal napredek in razvoj otrok. Ugotavljamo, da se morajo dejavnosti ponavljati, saj so malčki ob stiku z novim sredstvom ali snovjo tako osredotočeni na lastne zaznave, da ne slišijo naših vprašanj, usmerjanja. Šele po določenem času (po nekaj dneh), ko otroci podoživijo izkušnje, vključijo nova spoznanja v že obstoječe miselne strukture, jih lahko vodimo k novim spoznanjem. Beležimo veliko sodelovalnega učenja, ki se kaže v opazovanju in posnemanju. Pri dejavnostih z vsemi sredstvi, tako z vodo kot razsipnimi materiali, so otroci vztrajali dolgo, pokazali so veliko ustvarjalnosti, povezovali so spoznanja. Opazen je napredek v razvoju odgovornega vedenja in samostojnosti.
Ne smemo pa zanemariti, da so ti materiali in sredstva v primerjavi z dragimi igračami, poceni in so vsem dosegljivi (prazna embalaža, lončki, stekleničke, semena).
Veseli nas, da so starši opazili napredek otrok v smislu razvoja spretnosti, navad in osvojenega znanja. Ker si je kar nekaj vzgojiteljic iz drugih oddelkov izposodilo sredstva iz naših vodnih kotičkov, predvidevamo, da se bo primer dobre prakse širil med ostale oddelke.

Širjenje novosti

Še danes je prevladujoče mnenje marsikatere vzgojiteljice, da malčkom že ne bo ponudila igre z vodo, semeni, kamenčki. V letu poteka inovacijskega projekta smo otrokom ponudile vse to in še več. Veliko smo se naučile druga od druge in tudi od otrok. Preko dejavnosti v vodnem kotičku smo uresničevale cilje z vseh področij dejavnosti. Pozitivne izkušnje bomo še nadgradile in jih z veseljem delile s sodelavkami.
Delo vzgojitelja je polno izzivov. Dan ni enak dnevu. Otroci in odrasli smo vključeni v proces, ki se nikoli ne konča. Ta proces se imenuje razvoj.

Literatura

Girnberg, D.: Poskusi z vodo, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, 2007
Hvala, B. in Krnel, D.: Zakaj? Zakaj? Zakaj? Raziskovalne igre s snovmi v vrtcu, Modrijan, Ljubljana, 2005
Kornhauser, A.: Voda – čudežna tekočina, MK Založba, Ljubljana, 2007

Vrtec Galjevica
Galjevica 35
1000 Ljubljana

SLEP OTROK V VRTCU - IZZIV ZA UČENJE ODRASLIH IN OTROK

2006-2008

Vodja inovacijskega projekta: Nuša Lasič, svetovalna delavka

Sodelavci: Ana Mislej, ravnateljica, Jana Suhadolnik, vzgojiteljica (1.leto), Tamara Rakar, pomočnica vzgojiteljice(1.leto), Mira Terčič, vzgojiteljica(2.leto), Marjan Perger, pomočnik vzgojiteljice(2.leto), Simona Kumše, spremljevalka, Metka Šter, koordinatorka za specialne mobilne pedagoge in RO(1.leto), Stanka Gruden koordinatorka za specialne mobilne pedagoge in RO(2.leto)

Konzulenta: Nives Zore in Franci Kolenc, Zavod RS za šolstvo

Prispevek pripravila: Nuša Lasič

Povzetek

V prispevku je predstavljen dvoletni projekt, ki je potekal v vrtcu Galjevica v času od 2006 do 2008 leta, z naslovom Slep otrok v vrtcu-izziv za učenje odraslih in otrok. Projekt je bil prijavljen na razpis Zavoda za šolstvo pod področje strokovni razvoj strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju. Prispevek obravnava predvsem način učenja odraslih za delo s slepim otrokom. Strokovni delavci se poleg seminarjev izobražujejo v timu-ožjem in širšem, kjer poleg specifičnega znanja in izkušenj o delu s slepim otrokom, pridobivajo tudi znanje in izkušnje o medsebojnem sodelovanju in oblikovanju zaupnega okolja. V timu so zagotovljene možnosti za izkustveno učenje. Vodenje tima poteka po principih supervizije. V tako oblikovanem timu se sprašujejo o lastnih ravnanjih in posledicah le teh, o vrednotah in stališčih do drugačnosti in jih tekom procesa spreminjajo. Predstavljeni so nekateri dosežki skupnega dela. Prispevki o vlogi posameznika v projektu so objavljeni v monografiji Kobal Grum D. in Kobal B., Zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje slepih in slabovidnih otrok v Sloveniji (2006).

Abstract:

The contribution presents a two-year project conducted at the Galjevica Kindergarten in the period from 2006 to 2008, entitled »A Blind Child in Kindergarten – A Challenge in Teaching Adults and Children«. The project was entered in a public competition organized by the National Education Institute of Slovenia on the topic of the professional development of teaching experts and professionals. The contribution primarily discusses the methods of teaching adults how to work with blind children. In addition to seminars, teaching professionals are also trained in small and large teams, where they not only acquire specific skills and experience in working with blind children, but also in mutual cooperation and the creation of a trusting environment. The team provides opportunities for experiential learning. Each team is guided according to the principles of supervision. Work in such teams is focused on examining one's own actions and their consequences, values, and views about being different, and on changing these in the course of the process. Some achievements of our joint endeavours are presented. The contributions on the role of the individual in the

project are published in the monograph by K. Kobal Grum and B. Kobal, »Zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje slepih in slabovidnih otrok v Sloveniji« (Providing equal opportunities for the education and training of blind and weak-sighted children in Slovenia) (2006).

Ključne besede: učenje in razvoj odraslih za delo s slepim otrokom, timsko delo, integracija slepega otroka v skupino, stališča in vrednote do drugačnosti.

Problemsko stanje

Opis stanja

V šolskem letu 2005/06 je bil v naš vrtec vključen slep otrok, takrat star še ne 3 leta. Za vse udeležence v pedagoškem procesu (strokovne delavce, otroke in starše) je to pomenilo popolnoma novo izkušnjo. Za strokovne delavce pa neznano strokovno področje, s katerim se v dosedanji praksi še nismo srečali.

Nepoznavanje področja dela s slepimi smo sprejeli kot izziv. Potrebno je bilo skrbno in premišljeno načrtovanje dejavnosti v celotni organizaciji.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev

Želeli smo si znanja in izkušenj s področja učenja in dela s slepimi, zato je bilo pomembno iskanje učinkovitih načinov lastnega učenja.

Specifično znanje in izkušnje za delo s slepim dečkom je bilo nujno pridobiti, saj je potreboval ustrezne načine približevanja vsebin, predmetov, dogodkov. Od tega je bilo odvisno njegovo učenje, razumevanje in doživljanje sveta ter doživljanje uspeha. Koprivnikar K. (2006, str.173) poudarja, »…da sta slepota in slabovidnost senzorni okvari, ki ju otrok premaguje s kompenzacijskimi veščinami. Da pa lahko vzgojiteljice v vrtcu prilagajajo izvedbo kurikula, ki vodi k doseganju istih ciljev kot pri ostalih otrocih, morajo pridobiti specialna znanja o poučevanju slepih in slabovidnih.«

Posebno moč za učenje in razumevanje dečkovega sveta smo videli v povezovanju strokovnih delavcev, ki so delali s slepim otrokom v tim. V timskem načinu dela smo videli tudi možnost za: spraševanje lastnih vrednot, stališč in odnosa do drugačnosti; identifikacijo problemov in skupnega načrtovanega reševanja le teh; delitev dela, skrbi, odgovornosti; izražanje sprejetosti in podpore med člani skupine; zavedanje in upoštevanje različnosti med člani skupine in spoznavanje drug drugega; razvijanje odprte in pristne komunikacije. (M. Domicelj s sodelavci, 1998/99).

V timu je bila priložnost za srečevanje različnih učnih stilov sodelujočih, ki se lahko izrazijo v procesu izkustvenega učenja (Kolb, 1984). Vsako kvalitetno učenje naj bi povezalo konkretno izkušnjo, tej naj bi sledilo opazovanje in analiza izkušnje, njena vključitev v model abstraktnih pojmov ter preizkušanje naučenega v novi situaciji (Marentič Požarnik, Magajna, Peklaj, 1995).

S pridobivanjem specifičnega znanja, ki se je prenašalo predvsem v ožjem timu, kjer so sodelovali strokovni delavci, ki so neposredno delali z otrokom (vzgojiteljica, spremljevalka, pomočnik/ca vzgojiteljice, tiflopedagoginja) in delom v širšem timu, kjer so poleg naštetih sodelovali še ravnateljica, svetovalna delavka, koordinatorka za specialne pedagoge in RO ter konzulentka ZŠ, smo osvetljevali različne situacije, vprašanja, strokovne dileme, težave, ki so jih v tim prinašali strokovni delavci, ki so neposredno delali z otrokom, predlagali rešitve, jih v praksi preizkusili in jih na naslednjem srečanju ovrednotili. Glede na uspešnost in učinkovitost smo jih obdržali ali zavrgli.

Z vključitvijo slepega otroka v vrtec so nastale tudi velike spremembe v organizaciji.

Da bi delo v timu čim bolj nemoteno potekalo, smo z iskanjem idej in rešitev določene pogoje za delo zagotovili že pred vključitvijo otroka v vrtec (podrobneje v opisu faz).

Cilji projekta

Zastavili smo si naslednje raziskovalno vprašanje in cilje:
Kaj in kako se lahko učijo udeleženci projektne skupine, da bi bolje razumeli sebe in svet slepega otroka ter mu omogočili optimalni razvoj?
Kako lahko odrasli približamo svet slepega otroka skupini otrok v vrtcu?

Cilji projekta:
Vsi udeleženci zvišujemo občutljivost za razumevanje in zmožnost vživljanja v svet slepega otroka; pridobivamo znanja za delo z njim; ravnamo s svojimi prepričanji in stališči do drugačnosti; razvijamo timski način dela; usklajujemo strokovno delo.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
1. **faza priprave in strokovne orientacije pred prihodom otroka v vrtec**. Prostori, ki jih je uporabljal otrok (igralnica, hodnik, sanitarije, garderoba) so bili prilagojeni njegovim posebnim potrebam.
Otroku smo zagotovili (skupaj z MOL-om) spremljevalca.
Otroke v skupini smo dalj časa pripravljali na prihod slepega dečka in jim omogočali situacije, kjer so se lahko vživljali v svet slepote.
Vse starše skupine otrok, kamor je bil vključen slep otrok, smo seznanili z osnovami slepote in o poteku dela v skupini.
Za vse delavce vrtca smo pripravili predavanje in predstavitev osnovnih zakonitosti slepote in osnovnih načinov ravnanja.
Obiski slepega otroka s tiflopedagoginjo v skupini otrok pred njegovo vključitvijo v vrtec
2. V **začetni fazi** smo bili usmerjeni v: oblikovanje tima, vzpostavljanje varnega in zaupnega vzdušja v skupini, jasne dogovore za delo skupine, pričakovanja, cilje skupine, pravila, spodbude k/za učenje.
3. **Delovna faza** je bila razdeljena na **prvo delovno obdobje** (prvo leto projekta), **vmesno evalvacijo in drugo delovno obdobje** (drugo leto projekta). V tej fazi si člani skupine postanejo bližji, si zaupajo, izpostavljajo primere s prakse jih osvetljujejo z različnih zornih kotov, primerjajo s prejšnjimi izkušnjami, jih analizirajo, iščejo rešitve in jih preizkušajo v praksi. Ravnajo s svojim vrednostnim sistemom in stališči do slepote in slabovidnosti. Delovni fazi je sledila vmesna evalvacija. Člani tima so preko vprašanj ovrednotili svoje delo, odnose v timu in naučeno. Zaradi kadrovskih sprememb v drugem letu projekta je sledila ponovna vzpostavitev tima. Za krajši čas se je ponovila prva delovna faza, ki je prešla v drugo delovno obdobje, za katero je bilo značilno poglobljeno delo, popolno zaupanje med člani skupine, »necenzurirano« izpostavljanje posameznika s strokovnimi dilemami, vprašanji, zadržki, stališči in vrednotami ter ravnanje in spreminjanje le teh. Drug drugemu postajajo kritični prijatelji. Npr. na začetku je bilo splošno prisotno, vendar še neizgovorjeno stališče do slepote, to je »smiljenje«, ki se je kazalo v prekomerni pomoči/serviranju slepemu otroku, tudi tam, kjer tega ni potreboval. Preko ustreznega ravnanja z občutljivim delom posameznika-njegovimi vrednotami in stališči, so se tekom procesa le te spremenile v: »Otrok zmore sam, potrebuje le specifične pristope in našo pomoč tam, ko česa ne zmore in to le toliko časa dokler je sam ne obvlada«. Na koncu je veljalo prepričanje, da prevelika skrb v smislu serviranja, otroku škoduje. Zanj lahko največ storimo, če ga spodbujamo in opremljamo za samostojno življenje. To spremenjeno stališče se je odražalo v ravnanju odraslih in tudi pri otrocih skupine v odnosu do slepega sovrstnika. Ves čas so se načinov ravnanja s slepim sovrstnikom učili tudi otroci, kar se je opazilo v njihovih enakih ravnanjih kot so jih uporabljali strokovni delavci – učenje po modelu. Hkrati je bilo njihovo vedenje in

način ravnanja odsev/zrcalo ravnanj odraslih. To je bil dober vir za nadaljnje učenje odraslih, zlasti za refleksijo lastnih ravnanj, stališč in vrednot.

4. **Zaključna faza je zajemala zaključno evalvacijo in slovo**

Preko zaključne evalvacije je sledila podrobnejša izostritev **ključnih problemov**, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta:

- za sodelovanje z zunanjimi inštitucijami je potrebna dobra priprava in vedenje kaj točno za slepega otroka želimo in pričakujemo (npr. obisk muzejev, galerij itd.),
- integracija otrokovih sredstev, igrač za slepe v ostale kotičke. Na začetku je imel lasten kotiček s sredstvi in igračami za slepe. Opazili smo, da so njegovi socialni stiki vezan na to, če kdo pride do njega ali ga sam pokliče. Ker je imel vsa sredstva in igrače pri sebi je bilo telesnega premikanja po prostoru manj, pri navezovanju socialnih stikov pa je ostajal v bolj pasivni vlogi. Zato smo njegova sredstva in igrače integrirali v ostale kotičke in iskali sredstva, s katerimi bi lahko aktivno privabil prijatelje v igro. Socialni stiki so postali pogostejši, prav tako se je veliko gibal po prostoru in ga kljub kakšni oviri dobro obvladal.
- timsko delo prispeva k temu, da ne ostajajo nerazčiščene zadeve, ki vplivajo na odnose in delo; prinaša večje osmišljanje dela in sodelovanje,
- ravnaje s stališči, vrednotami do slepote,
- načini dela s slepimi: npr. nujno je, da se postopki učenja novih vsebin, pridobivanje veščin, posamezne spretnosti ponavljajo na vedno isti način in dalj časa kot pri drugih otrocih, saj se le tako lahko slep otrok nauči. Zato nujno potrebuje spremljevalca.
- enakovredno vključevanje staršev.

Obdelava podatkov

Opis vzorca

Učenje strokovnih delavcev je kontinuirano potekalo po dveh poteh:

pridobivanje predvsem specifičnega znanja o delu s slepimi je potekalo v **ožjem timu**, kjer so sodelovali 4 strokovni delavci, ki so neposredno delali z otroki-vzgojiteljica, pomočnica/k vzgojiteljice, spremljevalka in tiflopedagoginja. Tim se je srečeval tedensko.

Pridobivanje predvsem izkušenj in znanja s timskim delom, z načini reševanja konkretnih primerov iz prakse je potekalo v **širšem timu**, kjer so poleg 4 strokovnih delavcev sodelovali še 4 člani - ravnateljica, koordinatorka za RO in specialne pedagoge, konzulentka ZŠ in Svetovalna delavka. Tim je štel 8 članov, srečeval se je mesečno.

Podatke smo zbirali preko evalvacijskih poročil strokovnih delavcev, zapisov srečanj širšega tima, opazovanja otrok v skupini.

Analizirali smo evalvacijska poročila, zapise srečanj tima in opazovanja otroka.

Iz analize predstavljamo nekaj ključnih dosežkov:

Projekt je bil usmerjen v strokovni razvoj in učenje strokovnih delavcev. Znanje vseh članov je pridobljeno **na več nivojih in sicer na**:

a) organiziranosti dela
   - tim je deloval na dveh ravneh: ožji tim in širši tim.

b) specifičnem znanju
   - člani tima so dobili izkušnje in znanje za delo s slepimi

c) načinu dela
   - ponotranjil so način dela, ki temelji na principih izkustvenega učenja in supervizije; usklajeno in reflektivno delujejo, upoštevajo različnost, usmerjeni so k iskanju novih, različnih rešitev, k preizkušanju in preverjanju le teh v praksi ter vračanju novih izkušenj v skupino. Člani tima so drug drugemu kritični prijatelji. Zavedajo se pomena lastnih vlog.

d) Sodelovanju tima z OŠ, Zavodom za slepo in slabovidno mladino ter drugimi inštitucijami
   - povezovanje vrtca in OŠ

- v naš tim smo k sodelovanju povabili učiteljico, ki bo učila slepega otroka in svetovalno delavko,
- povezovanje z Zavodom za slepo in slabovidno mladino in vrtca preko: delavnic za vse delavce in otroke skupine, kjer je integriran slep otrok, strokovnega izobraževanja in skupne ekskurzije z otroki obeh zavodov v Vrtnarsko šolo v Celju, kjer imajo določene informacije prirejene tudi za slepe.

e) vpeljevanju sprememb
- opisan model dela je postal del naše prakse pri delu z integriranimi otroki.

f) predstavitvi dela
- predstavitev in prenos izkušenj drugim vrtcem na študijski skupini ravnateljic vrtcev.

g)sodelovanju in delu s starši in otroki
- starši so sprejeli slepega otroka kot sovrstnika njihovih otrok,
- otroci so sprejeli in upoštevali drugačnega otroka v oddelku kot vrstnika pri igri, naučili so se ravnanja s slepimi
- slep otrok je dosegel kriterije za slepe na vseh področjih razvoja, je samostojen pri vseh dejavnostih, ki jih sam zmore, samostojno se orientira v prostorih vrtca,
- starši slepega dečka so dejavno sodelovali z vrtcem.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavljeni dosežki in opisan način dela v timu kažejo na dobro timsko sodelovanje, kjer je vsak prispeval svoj delež k skupnemu delu in vnašanju sprememb, vključno s starši, ki so se timskih srečanj občasno udeležili. K temu so gotovo prispevali:
- urejeni pogoji za delo v skupini (prilagojena igralnica, spremljevalka..). Člani tima so se lahko usmerili v vsebino dela, dinamiko skupine, lastno učenje, iskanje drugačnih pristopov in načinov dela itd.
- način dela in vodenja tima, kjer je bil omogočen prostor za sodelovanje, zaupanje, spraševanje o lastnem delu, izostritev vlog posameznika v timu in v oddelku in s tem zavedanje odgovornosti itd.
- pripravljenost vseh delavcev za učenje in medsebojno sodelovanje.

Posledica izpeljanega projekta je, da smo opisan način dela vnesli v delo z otroki s posebnimi potrebami vključenih v naš vrtec. To prispeva k bolj sistematičnemu in poglobljenemu delu z otroki s posebnimi potrebami in skupinami otrok. Podrobno opisane vloge posameznika v timu so prispevek v monografiji Kobal Grum D. in Kobal B., Zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje slepih in slabovidnih otrok v Sloveniji, ki je izšla 2006.

Širjenje novosti

Možnosti uvajanja v druga področja

Timski način dela in učenje v timu se je ponovno izkazal kot učinkovit, lahko se ga vpelje na vsa področja delovanja. Za to pa je potrebna:
- pripravljenost strokovnih delavcev za tak način dela in za učenje,
- znanje in izkušnje o razvoju in vodenju tima ter skupin,
- zagotovljeni pogoji za delo.

Če tega ni je lahko delo v timu zelo slaba izkušnja za vse sodelujoče.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

Veliko je pridobljenega znanja in izkušenj za delo s slepimi, vključevanju slepega otroka v skupino, priprava skupine otrok na sprejem slepega otroka, delo s starši, izkušnje s timskim

delom in vodenjem tima, vključevanje učiteljice in svetovalne delavke iz OŠ v sodelovanje tima pred vstopom otroka v šolo, znanje in izkušnje supervizije.

Literatura

Koprivnikar K.: Da bi bil sprejem slepega ali slabovidnega otroka v vrtec izziv, in ne le dolžnost, V: Kobal Grum D. in Kobal B., Zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje slepih in slabovidnih otrok v Sloveniji, Ljubljana: DEMS, 2006, str. 173;
Domicelj M., Fras Berro F., Ferčec K., Kovač B., Stritar U. : Timsko delo v vrtcu, delovno gradivo za ŠS, Ljubljana: ZRSŠ -oddelek za predšolsko vzgojo, šolsko leto 1998/99;
Kolb, D.A.:, Experiential learning, Experience as the source of learning and development. New Jersey:Engelwood Clifs, Prentice Hall, 1984;
Marentič Požarnik B.: Učni stili po Kolbu, V: Marentič Požarnik B.,Magajna L., Peklaj C. Izziv raznolikosti-stili spoznavanja, učenja, mišljenja. Nova Gorica: EDUCA, 1995
Kobolt A., Žorga S.: Supervizija, proces razvoja in učenja v poklicu, Ljubljana: univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta,1999.

VVO Jesenice
Tavčarjeva 21
Jesenice

LJUDSKA PESEM

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Janja Debeljak - vzgojiteljica

Sodelavci: Jelka Koranter – vzgojiteljica, Marjana Jakopič – vzgojiteljica, Sonja Mally – vzgojiteljica, Rosvita Lipičar- pomočnica vzgojiteljice, Urška Poklukar- pomočnica vzgojiteljice, Simona Račič Vister - pomočnica vzgojiteljice

Konzulent: Karmen Usar, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
K projektu smo pristopile, po ugotovitvi, da otroci ljudske pesmi ne poznajo in ne kažejo želje po ljudske glasbe in tudi strokovne delavke jo premalo uporabljamo. Bolj prisotna je zabavna glasba.
Da je problem res v nepoznavanju in uporabi ljudske pesmi, smo ugotovile, ko smo otrokom ponudile možnost poslušanja raznovrstne glasbe, starše pa prosile za izpolnitev ankete. Analiza ankete pokaže, da otroci poslušajo glasbo različnih zvrsti, najmanj ljudsko.
Ob sistematskem predvajanju različnih zvrsti glasbe, jim je bila ljudska najmanj zanimiva in pogosto se za poslušanje ni odločil nihče.
Pri raziskovanju in spoznavanju ljudske pesmi smo upoštevali načelo različnosti in multikulturalizma, ker naš vrtec obiskujejo tudi otroci drugih narodnosti in kultur.
Udeleženke smo iz treh enot, zato je potekal projekt v tri smeri:

1. *Enota iz središča mesta, ki je bolj zastopana z otroki različnih narodnosti in jim je glede na analizo ankete ljudska glasba manj poznana, se je osredotočila na poslušanje in zbiranje gradiva na temo ljudska glasba, rezultat je pesmarica ljudskih pesmi različnih narodnosti.*
2. *V enoti iz obrobja mesta, kjer otroci živijo v večjem sožitju s starimi starši in jim je zaradi tega ta vrsta glasbe bliže, so poleg zbiranja in spoznavanja ljudske glasbe le to uporabili kot sprostitveno dejavnost ter odkrivali pesmi, ki najbolje vplivajo na dobro počutje.*
3. *Tretja enota se je povezala z domom starostnikov, kjer so jim pomagali pri zbiranju pesmic in ljudskega izročila.*

Ob zaključku projekta smo ugotovile, da otroci radi poslušajo in prepevajo ljudske pesmi, v vrtec prinašajo nove zgoščenke z ljudsko glasbo, v revijah samostojno poiščejo ljudsko pesem, poslušanje te zvrsti glasbe se jim zdi nekaj običajnega, tudi v tujem jeziku. Tudi strokovne delavke večkrat uporabljamo to zvrst glasbe in jo vnašamo v vsa področja dejavnosti, bolj smo se povezali s starši in okoljem.
Ugotovile smo, da ljudska glasba otroke pomirja, v njej uživajo in jo prenašajo na druge otroke ter v domače okolje. Neprisiljeno smo vzpodbudili medgeneracijsko sodelovanje in preko ljudske pesmi otroke seznanjale z različnimi kulturami in povezovale z državljansko vzgojo.

Abstract:
We have decided to participate in the project after realizing that children don't know traditional songs well enough and also don't show interest in listening to that kind of music.

We also became aware that traditional songs aren't being listened to and sung a lot by ourselves as well, and that pop music is taking their place.
We offered children a possibility to listen to various kinds of music and asked their parents to complete a questionnarie. The results of both proved that children listen to many kinds of music but the least traditional songs which therefore are not known among them neither used.
While playing different kinds of music to the children sytematically, the smallest interest was aroused by traditional songs and often nobody decided to listen to that kind.
Researching and learning about traditional songs we respected the fact that we are different and our multicultural environment for our kindergarten is attended by children of various nationalities and cultures.
The participants in the project work in three separeted units of our institution, therefore our work was in progress in three levels.

1. *The unit in the town centre concentrated on listening traditional songs and collecting material about them. Many children of different nationalities are included in this unit and the result of their work is a songbook in which traditional songs of all nationalities represented are introduced.*
2. *The unit in the suburbs is mostly attented by children who live in close relation with their granparents and are more acquainted with traditional songs. They were collecting them, learning new songs and they were practicing singing as a method of relaxation. They were trying to work out which songs have best influence on how they feel.*
3. *The third unit made contacts with house of elderly people . Old people helped children with collecting traditional songs.*

At the end of the project we can conclude that children have improved their knowledge of traditiona songs. They like to listen and sing them. They bring traditional music on CDs to the kindergarten, they can recognize a traditional song in magazines, they consider listening to traditional songs as something regular, even in different languages. We, skilled workers also tend to use more of traditional music in various activities. Through the project we made closer contacts with parents and comunity.
We have found out that traditional music has a relaxing influence on the children. They enjoy it a lot and they also transfer their experience to other children and their families. Collecting songs we encouraged comunication among different generations and learning songs children were also learning about each other's countries and nationalities.

Ključne besede: obujanje in uporaba otroške ljudske pesmi

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Otroci ljudske pesmi niso poznali in tudi niso kazali želje po poslušanju te zvrsti glasbe in tudi strokovne delavke smo jo premalo uporabljale.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Da je problem res v nepoznavanju in uporabi ljudske pesmi smo ugotovile s tem, da smo otrokom ponudile možnost poslušati raznovrstno glasbo- otroško zabavno (R. Kranjčan, M. Zore, otroške pesmice- Rzigrana mladost, J. Bitenc, M. Voglar,…, hrvaške otroške pesmi, slovenske otroške ljudske pesmi različnih izvajalcev, ljudske pesmi sveta- S. Petan, A. Pesek Ugotovile smo, da je otrokom zabavna glasba priljubljena, jo poznajo, ob njej so se zabavali, peli in se gibali. Prisluhnili so ji brez posebne motivacije. Tudi otroškim pesmicam so prisluhnili in ob poznanih prepevali- bolj so jih privabile pesmi z inštrumentalno spremljavo

Ljudska glasba se jim je zdela manj zanimiva in pogosto se za poslušanje ni odločil nihče. Drugače je bilo le takrat, ko smo poslušali frontalno in so bili za to motivirani s strani vzgojiteljice.
Pri poslušanju pesmi v hrvaškem jeziku so se otroci drugih narodnosti smejali in opaziti je bilo, da se počutijo pomembne
Za poslušanje ljudskih pesmi sveta pa sploh ni bilo zanimanja
V enoti, ki je na obrobju mesta in živijo v večjem sožitju s starimi starši in jim je ta vrsta glasbe nekoliko bolj poznana, pa so to zvrst glasbe uporabili kot sprostitveno vzgojo oz. raziskovali kako vpliva na počutje otrok.

Cilji projekta

- vzpodbujanje najmlajših generacij k poslušanju ljudske glasbe;
- aktivno sodelovanje pri zbiranju različnega materiala;
- spoznavanje slovenske otroške ljudske pesmi ter ljudsko pesem drugih narodov;
- ohranjanje ljudskega izročila;
- ustvarjanje primernega kulturnega ozračja za krepitev nacionalne identitete in strpnosti med kulturami;
- uporaba otroške ljudske pesmi za dobro počutje otrok.
- povezovanje z okoljem

Raziskovalno vprašanje
Kako ohranjati ljudsko pesem v vrtcu?
Kako ljudska pesem vpliva na počutje otrok in na delo v skupini?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Opirali smo se na dejstvo, da ljudska pesem izumira, vendar bi želeli ohraniti izročilo naših prednikov. Želeli smo otrokom približati ljudsko pesem, da bi jo prepoznali ter imeli željo po poslušanju in petju te zvrsti glasbe. Predvsem smo uporabljali slovensko pesem, ker pa naš vrtec obiskujejo tudi otroci drugih narodnosti, smo poslušali in zbirali tudi ljudske pesmi republik bivše Jugoslavije in ljudske pesmi sveta.
Upoštevati smo želeli predvsem načela iz kurikuka za vrtce o upoštevanju različnosti in multikulturnosti ter načelo povezovanja z okoljem.

Potek dela

Najprej smo se pogovorile strokovne delavke med seboj in ugotovile, da smo včasih npr. pred 20 leti res poslušali več ljudske glasbe kot danes, ko je v ospredju tudi otroška zabavna glasba. Za začetek smo v igralnice prinesle nekaj kaset, zgoščenk in literature z ljudsko glasbo.
Z anketiranjem staršev, smo prišle do spoznanj, da ljudsko pesem poznajo, ker so jo spoznavali v vrtcu, šoli ali so jo prepevali njihovi starši, njihovi otroci pa je ne poznajo
Ob opazovanju otrok pri poslušanju raznovrstne glasbe, smo ugotovile, da jih zabavna glasba zanima, ji prisluhnejo, ob njej zapojejo in se gibljejo. Ljudska pa jih ne pritegne, o njej povedo, da so to pesmice, da pojejo npr. otroci ali lepe so.
Skupaj z otroki smo uredili kotičke z ljudsko pesmijo, kjer smo zbirali raznovrstni material- kasete, zgoščenke, knjige, slikanice…Glasbo smo poslušali na različne načine, ob različnih priložnostih in položajih. Povezovali smo jo z državljansko vzgojo- ob spoznavanju Slovenije smo odkrivali iz katere pokrajine pesem izhaja in ob tem odkrivali narečja, spoznavali smo tuje jezike- pesem ringaraja zapojemo še v srbohrvaščini- naučil nas je eden izmed otrok in v

italijanščini. V eni skupini zapojejo Mojster Jaka v madžarskem, hrvaškem, francoskem in nemškem jeziku.
Ljudsko pesem smo uporabljali tudi pri različnih praznovanjih- rojstni dnevi, praznovanje pomladi, zaključek šolskega leta, ….
Ena skupina se je povezala z domom starostnikov, ker je v bližini vrtca in z njimi uspešno sodelujejo pri zbiranju pesmic, otrokom pa tudi radi kaj zapojejo.
V sklopu iger pojočega oslička smo naredili izbor pesmic, ki vplivajo na dobro počutje otrok, povezali smo jih z dihalnimi vajami in peli na različne načine, kjer smo spreminjli elemente interpretacije petja- beležili smo mnenja otrok ob takem petju
Starši so sodelovali pri zbiranju materiala- literatura, zgoščenke, kasete, zapisovali so po spominu (slikanica za starše), praznični koledar- v pismčku je ljudska pesem, ki so jo otroci odnesli domov- kasneje so pripovedovali kako je babica pesem poznala, ali so jo samo prebrali, poiskali so jo na internetu in jo zapeli.

- izdelali smo svojo pesmarico in slikanico
- pripravili smo razstave na temo ljudska pesem v posameznih enotah in v občinski knjižnici
- v tednu vseživljenjskega učenja smo izvedli javno prireditev nha prostem na temo ljudska pesem in ples

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V projekt smo bili vključeni štirje oddelki otrok druge starostne skupine (3-5let) s strokovnimi delavkami in starši otrok.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Podatke smo pridobivali z opazovanjem otrok pri poslušanju raznovrstne glasbe, si sestavili vprašalnik ter odgovore iskali pri posameznikih ali manjših skupinah. Zanimala so nas počutja in mnenja otrok ob poslušanju različne glasbe ter izluščili mnenja in zanimanje za ljudske pesmi.
Podatke smo zapisovali za analizo začetnega in končnega stanja.
Staršem smo ponudili anketna vprašanja na začetku in ob zaključku projekta.
Povezovali smo se z okoljem, predvsem z občinsko knjižnico, kjer smo tesno sodelovali s knjižničarko
Fotografirali smo potek dejavnosti

Metode obdelave podatkov
Podatke smo analizirali tako, da smo zbrali zapise, se ob njih pogovorili ter jih dopolnili z našimi razmišljanji.
Naredili smo primerjavo začetnega in končnega stanja
Analizirali smo ankete za starše ter prav tako naredili analizo začetnega in končnega stanja.
Ugotavljali smo koliko je naše raziskovanje vplivalo na druge strokovne delavke in otroke, ki niso sodelovali v projektu

Prikaz rezultatov
Otroci
Začetno stanje- za poslušanje ljudske glasbe ni bilo posebnega zanimanja, privlačila pa jih je zabavna glasba in so se nanjo odzivali z gibanjem in petjem, na vprašanje kaj bi radi poslušali je (pr. odgovora): Romana- Ica Mica. Tuja ljudska glasba se jim je zdela smešna in tudi zanjo niso pokazali posebnega zanimanja.
Končno stanje- želja po poslušanju ljudske glasbe se je stopnjevala, dokler je niso popolnoma sprejeli in je postala njihova. Takoj so jo prepoznali in prepevali . Vzporedno s

tem so posegali po literaturi o ljudskem izročilu in izražali želje po prebiranju ljudskih pravljic. Na vprašanje kaj bi radi poslušali je (pr. odgovora): Marko skače
Starši
Anketni list 1: izdanih – 44 anket, vrnjenih 27
Iz anketnih listov je bilo razvidno, da otroci poslušajo glasbo vsak dan in sicer različnih zvrsti. Starši jim pesmi pojejo, poslušajo jih na kasetah, na zgoščenkah, na radiu…(le trije anketiranci so uporabili ljudsko glasbo) Večini ni preveč jasno kaj je to ljudska pesem. Spominjajo se ljudskih pesmi, da so jih v otroštvu poslušali in peli in sicer so jo spoznali preko vrtca, šole in staršev, njihovi otroci pa jo zelo malo poslušajo
Anketni list 2: izdanih 44, vrnjenih 20
Zastavili smo vprašanja o spoznanjih, odzivih in vplivih, ki jih je prinesel naš projekt v njihov dom. Odzivi so bili pozitivni saj so ugotovili, da otroci ljudske pesmi prenašajo v domače okolje, vzpodbujajo starše k petju in ob tem na obujanje in ohranjanje ljudskega izročila, ugotovili so, da otroci ločijo ljudsko pesem od drugih in imajo željo po kupovanju zgoščenk in literature na ljudsko tematiko.
Strokovne delavke
Pri svojem delu redno uporabljamo ljudsko glasbo in ljudsko izročilo, zanjo se zanimajo tudi druge sodelavke

Ugotovitve in spoznanja

- Otroci samostojno poslušajo in pojejo ljudske pesmi, se ob njih zabavajo, pomirijo in uživajo
- Dopolnjujejo kotičke z literaturo, zgoščenkami in kasetami - prepoznavajo ljudsko literaturo in ljudsko pesem
- Iščejo ljudske pesmi v revijah, naredijo svojo slikanico
- Otroci druge narodnosti svojo ljudsko pesem z veseljem zapojejo
- Otroci ločijo slovensko in tujo ljudsko pesem in jo brez težav sprejemajo
- Preko ljudske glasbe smo izražali, iskali in našli svoja občutja in počutja v sebi
- Uspešno se povezujemo z okoljem, kjer se ukvarjajo z ljudskim izročilom in ljudsko pesmijo in sodelujemo pri pripravi razstav
- Neprisiljeno smo vzpodbudili medgeneracijsko sodelovanje
- Naša skupna ugotovitev pa je, da ljudska pesem otroke bolj pomirja, v njej uživajo in jo prenašajo na druge otroke in v domače okolje

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
- Za sodelovanje smo se odločile sodelavke treh enot, ki nas je povezoval skupni cilj, čeprav smo si izbrale različne vsebine (zbiranje in multikulturnost, ljudska pesem za dobro počutje otrok in povezovanje z okoljem): skupno smo oblikovale okvirne akcijske načrte, hkrati pa iskale spodbude, ki so izhajale iz otrok ter jih nadgrajevale z vsebinami za dosego ciljev v okviru svoje skupine. Spoznale smo timsko delo ne le v svoji enoti, ampak tudi v povezavi z drugimi enotami. naučili smo se preverjanja in vrednotenja. Nadgradile smo svoje strokovno znanje ter izboljšale kakovost vzgojnega dela na šibkejših področjih(multikulturnost in predsodki do drugih kultur)
Poglobljeno smo načrtovali izboljšave in odpravljali pomanjkljivosti (iskanje rdeče niti, prehajanje v globino in ne v širino)
Sprotno smo evalvirali, razmišljali in predebatirali (kritični prijatelj)
Oblikovali smo projektno skupino (prijavljenih nas je bilo 14, ostalo nas je 7), vključevali smo starše, otroke in druge sodelavke
- Uspele smo v predšolskem otroku prebuditi zanimanje za ljudsko pesem ter pustile pečat v obliki zavedanja, da je ljudsko izročilo pomembno za obstoj kulture vsakega naroda, ob tem pa vzbudile k odkrivanju kultur preko naših meja ter s tem vzbudile spoštovanje do multikulturnosti in vrstnikov drugih narodnosti ter ob tem sprejemanje drugačnosti.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti

- spoznali smo kako problem v skupini reševati raziskovalno, poglobljeno, pri tem razvijati timsko delo in se neprisiljeno povezovati z okoljem
- svoja spoznanja smo podkrepili z dokazi (fotografijo, risbo, anketo, intervjuji,..) ter si s tem ustvarili realno sliko o napredku otrok oz. o razvoju nekega problema

Možnosti uvajanja v druga področja

- na vseh področjih vzgojnega dela kakor tudi na celostnem razvoju otrok uvajamo svoja spoznanja ter jih podkrepimo z opažanji ter meritvami
- organiziramo delavnice z ljudskim izročilom, ki jih povežemo z vsemi področji dejavnosti: jih likovno obogatimo, iščemo vsebine iz narave, se seznanjamo z narečji in tujimi jeziki, se povežemo s starejšimi občani, s kulturnimi ustanovami in društvi, z izštevankami pridobivamo prve izkušnje s štetjem in matematiko

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

- drugim lahko ponudimo, kako na preprost način pridemo do končnih rezultatov raziskovalnega vprašanja oz. problema v skupini
- kako neprisiljeno vzpodbuditi medgeneracijsko sodelovanje in preko ljudske pesmi otroke seznanjati z različnimi kulturami in povezovati z državljansko vzgojo ter spoštovati multikulturnost

Literatura

KNJIGE:
Kurikulum za vrtce, Glasbeni Kažipot za vrtec (Miha Reichenberg) ZRSŠ 2006, Potovanje v tišino (R.Srebot, K.Menih) DZS, Ljubljana 1996 Zbirka slovenskih ljudskih pesmi za otroke (Albinca Pesek), Daj, daj srček nazaj (Matea Reba), Kamnik 2005, Revije CICIDO in stari CICIBANI, Ljudske izštevanke: Pojte, pojte drobne ptice, MK 1980, Enci benci na kamenci, MK Ljubljana 1998, Kamenčki (2005, Mirjam Štrukelj)
ZGOŠČENKE IN KASETE:
Slovenske otroške ljudske pesmi različnih izvajalcev , Otroške pesmi v hrvaškem jeziku(zgoščenko je prispevala mamica otroka), Pesmi in plesi ljudstev sveta za otroke (A. Pesek, S. Pettan)MK 2000
Informacije na spletni strani: Uvod v mladinsko književnost (dr. Milena Blažič, doc. pedagoška fakulteta univerze v Ljubljani 2004/2005- gradivo za interno uporabo; Otroške pesmi-besedila- iskalec.info/otroške pesmi; svetizbesed.com- ljudska pesem; Ljudsko slovstvo- najblog.com/media; Glasba ni samo petje- mojmalček.si

Vrtec Manka Golarja
Kocljeva 2
9250 Gornja Radgona

ZELIŠČA IN ZDRAVILNE RASTLINE, POGOJI ZA RAST IN UPORABA V VSAKDANJE M ŽIVLJENJU

2006-2009

Vodja inovacijskega projekta: Ida Hajdinjak, vzojiteljica

Sodelavci: Marija Topolovec- pomočnica vzgojiteljice, Anica Holc- pomočnica vzgojiteljice, Jože Geder- hišnik, Andrej Coklin- zeliščar

Konzulent: Anka Zupan, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Če ne veš, vprašaj babico. Ta trditev je nekoč veljala v mnogih družinah, saj je babica znala svetovati, ko je šlo za male tegobe svojih dragih ali ko je bilo treba pomagati v gospodinjstvu ali na vrtu. Poznala je na pretek različnih zdravilnih rastlin in zelišč, ki uspevajo tako na vrtu kot prosto v naravi .Njeno praktično znanje ni bilo omejeno samo na zdravje, imela je prebrisane nasvete in zvijače za vsa področja vsakdanjega življenja. Tako ji je vse uspevalo kot s čarobno močjo- denimo kot zelišča male čarovnice, v istoimenski knjigi , ki nam je bila v pomoč pri spoznavanju, ugotavljanju in raziskovanju tega področja dela.
Tako je tudi nam preko omenjenih ciljev, metod in dejavnosti uspelo pripraviti čaj proti kašlju, slastno zeliščno omleto, dišečo vrečico za perilno omaro….
Na srečo smo vse te koristne nasvete lahko uporabili v našem projektu, kjer smo ugotavljali, kako zelišča rastejo, koliko moramo sami prispevati za njihovo rast in razvoj in kaj je tisto, pomembno, kar nam daje narava, da ostanejo gojena zelišča še vedno povsem naravna, zdrava in uporabna v vsakdanjem življenju.
Preko dve letnega dela z najmlajšimi sem ugotovila, da z ustreznim pristopom, metodami in načinom dela, predvsem pa z ljubeznijo do narave in zdravega načina življenja, lahko pri otroku vzbudimo zanimanje in željo za negovanje in za uporabo zelišč in zdravilnih rastlin. Vse to je razvidno iz otroških izjav, ki so zapisane v nadaljevanju.

Ključne besede: zelišča, kompost, bio gnojilo, ščepec, prgišče, pest, škropivo, aromatizirani kisi, olja,kopeli, obkladki

Problemsko stanje

Zakaj dežuje in zakaj je ta voda-deževnica, nepogrešljiva v naravi?
Kaj storiti kadar sonce dan za dnem močno pripeka na zelišča in zdravilne rastline?

Novo raziskovalno vprašanje:
Kako zelišča in zdravilne rastline uporabiti v vsakdanjem življenju?

Voda je nepogrešljiv vir življenja. Tako kot mi, jo potrebujejo tudi rastline. Zbirali smo različne vode, izvajali poskuse jih filtrirali , ugotavljali stanje –čistost za zalivanje in škropljenje. Ogledali smo si tudi naravni izvir vode, ki je izredno čista in celo primerna za pitje-preverjeno.

Cilji projekta

- omogočiti otrokom različne pristope za spoznavanje narave
- otroci preko lastne aktivnosti spoznavajo proces gojenja zelišč in zdravilnih rastlin
- otroci spoznavajo vpliv življenjskih pogojev (voda, sonce, zrak, toplota, svetloba) na rast zelišč in zdravilnih rastlin.

Nov cilj:

- Preko otrok seznanjati in vključevati v aktivnosti tudi starše

Na našem igrišču je veliko dišavnic, zdravilnih rastlin, ki bi jih lahko uporabili v vsakdanjem življenju, kot sredstvo za preprečevanje slabega počutja, v prehrani, za darila. Da ne bi takoj hiteli v trgovine, si lahko določene svari naredimo sami, so zdrave, naravne, učinkovite in dobra vzpodbuda za raziskovanje otrok v naravi.

Potek dela

1. FAZA: ZELIŠČNI VRT V IGRALNICI

V vrtec smo prinesli semena zelišč, zemljo, posodice in pričeli s sejanjem v zemljo in na šotne tabletke. Ob tem smo ugotavljali kam naj postavimo lončke, da bo to zraslo, kaj se bo zgodilo, če lončke postavimo ven, na mraz-.sneg, kaj se zgodi če ne zalivamo, če zelišča nimajo vode, svetlobe, zraka?
Izvajali poskuse z vodo, opazovali spremembe v rasti.
Vse predstave otrok o tem, kaj mislijo , da bo nastalo, so narisali in le to večkrat primerjali z rastjo zelišč-tabelarni prikaz. Ko so zelišča dovolj zrasla, smo povabili k sodelovanju še našega znanega zeliščarja gospoda Andreja Coklina , ki nam je pomagal in svetoval pri nadaljnjem delu

2. FAZA: ZELIŠČNI VRT PIKAPOLONICA

Zamislili smo si izdelavo zeliščnega vrta na igrišču našega vrtca. Otroci so izbrali obliko-pikapolonice, skupaj pa smo pripravili seznam potrebnih stvari za samo izvedbo. Pri izgradnji vrta nam je pomagal tudi hišnik, z začetnimi težkimi deli.
Zemljo za vrt smo nanosili iz krtin na igrišču, iz kupa zemlje na sosednjem gradbišču, nekaj smo je kupili, dodali pa smo še kompost, ki smo jo pripravljali že vso leto-biološki odpadki, pokošena trava, listje…
Zelišča smo presadili na vrt in skrbeli za njihovo rast. Otroci so pridno zalivali, kadar je bilo to potrebno, opleli so travo in skrbeli, da niso drugi otroci hodili po vrtu. Ob vsakem uspehu so bili ponosni in to so tudi pokazali vsem ostalim otrokom in staršem.
Poleti so opazili, da so na kamilicah bavceki-uši. Natrgali smo koprive, pripravili bio škropivo in že naslednji dan so otroci pridno škropili vsa zelišča. Preostanek kopriv smo pustili za gnojilo in s to gnojevko zalivali.
Izvajali smo poskuse z vodo, jo filtrirali, primerjali z deževnico, z vodo iz reke Mure in z vodo iz izvira-ta je še posebej čista in zdrava tudi za pitje(veliko Radgončanov pije le to vodo).

3. FAZA: ZELIŠČA IN ZDRAVILNE RASTLINE V NARAVI

Izvajali smo sprehode v naravo z opazovanjem in spoznavanjem različnih zelišč in zdravilnih rastlin . Še posebej zanimiv je bil sprehod z zeliščarjem ob reki Muri, kjer je otroke seznanjal z zelišči iz travnika, iz grmovnic.. Nabrali smo deset različnih zelišč iz katerih nam je pripravil zeliščni čaj. Skupaj smo naredili zdravilni namaz iz skute in drobnjaka, iz skute in jabolk in na malico povabili še druge otroke in ravnateljico.
Pripravili smo si tudi zdravo zeliščno omleto(s pomočjo kuharic) ta je bila zares okusna in zelo dobra.

Naše delo na vrtu so ves čas spremljali starši otrok, nas pri tem vzpodbujali in se veselili vsakega uspeha.
Naše igrišče nam nudi veliko dišav, zdravilnih zelišč in rastlin, katere smo spoznali in uporabili za naše zdravje. Naredili smo bezgov sok, regratovo solato, regratov med, sirup iz smrekovih vršičkov in tako spoznavali, da si domača zdravila lahko pripravimo tudi sami, so zdrava, dobra in koristna.
Zelišča iz našega vrta smo poleti sproti porezali, primerno, v senci sušili in nato spravili v kozarce, jih opremili z napisi in datumi.

4. FAZA: UPORABA V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU
Zelišča smo uporabili še za izdelavo aromatiziranega olja in kisa, za dišeče vrečke. Vse to pa smo pripravljali za darila našim staršem, dedkom in babicam.
Ob tem smo se posluževali nasvetov iz številne literature, ki so jo prinašali tako otroci, starši in vzgojiteljice. Obiskovali smo še knjižnico in hodili na razstave zeliščarja. Z našim delom smo se tudi mi predstavili na razstavi ob zaključku šol. leta-na Cicibanovem dnevu in še enkrat, na novoletni razstavi v projektu Od tradicionalne do zdrave prehrane-Božične jedi nekoč in danes.
V tem projektu so otroci iz področja naravoslovja, preko vseh drugih vzgojnih področij spoznavali najrazličnejše številne novosti in se naučili veliko življensko pomembnih izkušenj.
S tem projektom živimo že tretje leto in ni ga otroka, ali starša, ki ne bi vedel za naš zeliščni vrt in kakorkoli sodeloval pri tem.

5. FAZA NADGRADNJA PROJEKTA
Otroci so s svojimi starši veliko tega naredili tudi doma. Nekateri imajo na maminem vrtu svoj zeliščni kotiček, ki ga obdelujejo. Nekateri so doma pripravili sok, med, sirup, trgali vrtnice in jih sušili za dišavo, za dišeča olja, za kopeli. Nekateri so zelišča sušili za čaj. Spet drugi so si nesli domov koreninico iz našega vrta in jo posadili v lonček. Skupaj s starši so spremljali članke v revijah, po internetu, časopisu, knjigah in vse to so prinašali v vrtec za našo zbirko. V počitnicah so sušili zelišča in zdravilne rastline za herbarij, katerega so si naredili skupaj vsi otroci.
Izvajali smo veliko dejavnosti pri katerih starši niso mogli sodelovati, čeprav so si to želeli. Sproti pa smo jih seznanjali preko zapisov, fotografij, albuma dejavnosti. Nekateri so bili prisotni pri dejavnosti –kopeli. Vsako dnevno pa so skupaj s svojim otrokom spremljali dela na našem vrtu. Glede na to sem pripravila strokovno ekskurzijo za vse starše in otroke ob zaključku projekta in zaključku šolskega leta–slovo od vrtca. Na tej ekskurziji smo si vsi skupaj: otroci, starši in strokovne delavke v spremstvu in pod strokovnim vodstvom zeliščarja gospoda Andreja Coklina ogledali urejen zeliščni vrt v kraju Negova ob znanem negovskem gradu, ki ga sedaj tudi obnavljajo in na katerega je turistično društvo Negova, tudi zelo ponosno.

IZ OTROŠKIH UST:

Maja
15.5.07
Mama je šla na breg nabirat bezeg, jaz pa sem ga s škarjami rezala. Doma sva ga dali v vodo, pa sem šla ven- sem se igrala, zvečer sem se stuširala, pa sem gledal, kaj je mama delala. Ona je precedila, pa sem ji jaz pomagala, da bom vedela, kako se to dela. Pol pa sva dali notri sladkor, pa limono, da bo bolj dober sok. Limona je bila v majhni škatlici.

ANJA
10.5.07.
Z babico sva skuhali bezgov sok, ker nisva vedeli, kako se skuha, pa sva poklicali Danico, kako naj ga skuhava in da bo dober.
Babica je šla v Hoffer po limono. Ko sem prišla iz tenisa je dala bezeg v vodo. Bezeg sva z dedijem nabrala zraven šume, potem ja babica dala bezeg v vodo. Pobrala je ven štrigle in

male bavceke. Potem ga je skuhala. Dali smo ga v hladilnik. Ko sem se zbudila sem imela pri popku klopa, pa smo ga namazali z oljem in ga potegnili ven.

ROK
21.5.07.
Ida glej kaj je zraslo, nekaj je zraslo na ognjiču, pa na sivki. (cvetovi)

NINA
23.5.07.
Mama je rezala kamilice, Nastja je malo manjši šopek naredila, jaz pa malo večjega. Poleg njive smo trgali. Ko je mama porezala ni več nič tam okoli bilo. Kamilice bomo osušili v senci in jih bomo imeli pozimi za čaj.

MATEJA
28.5. 07.
Mama mi je oprala glavo s kamilicami. Ko mi je oprala mi je na lase vlila kamilični čaj.
(jaz pa sem dodala: ja zato pa se ti danes tako lepo svetijo lasje)

NIKA
30.5. O7.
Midvi z mamo sva šli nabirat zelišče : marjetice, en trpotec,regrat….Dale sva jih na cajtinge in jih sušiva na mojem balkonu, ker je tam senca. Mama je že zamenjala časopis, pa spet ga je zamenjala. Na balkonu sva sušili, pa je bilo fertik

TEODORA
30.5. 07.
Ida, jaz pa sem se kopala v vrtnicah. Najprej sva nalili vodo v bano, potem pa sva notri metali vrtnice, od vrtnic cvetove. Potem pa sem se jaz kopala v tistem.
Ati in jaz sva trgala vrtnice in jih nesla gor. Ene so bile pod vodo, ene pa gori.

6.6.07.
Ida jaz se se zopet kopala v vrtnicah. Z mamo sva natočili vodo, nabrali sva vrtnice, jaz sem jih natrgala v bano in potem sva se obe s Tjašo kopali. Dolgo sva bili v vodi, nič niso vrtnice pikale, ležale sva, se metale in škropile sva se v vrtnicah.
In kako sta se počutile? Lepo, krasno.
Tudi sama sem se ob tem pripovedovanju počutila lepo in krasno, saj sama vem, kako blagodejno, sproščujoče deluje tovrstna kopel na telo, še posebej, pred spanjem. Koža postane mehka, opojno-nežno dišeča-romantična.

26.6.07.
NARAVOSLOVJE-OD DOMA
Za tebe, za Marico in za otroke sem prinesla med, akacijev med.
Z dedkom sva ga delala. Dedi je dal tisto notri, vrtelo se je , pa je med ven tekel, v glažeke je tekel. Med pa so naredile čebelice, ko so nosile akacijo notri v tisto.
Ko boš šla domov, si ga moraš nesti domov.

Obdelava podatkov

Vse navedene dejavnosti smo načrtovali skupaj: otroci, strokovni delavki, starši
Podatke smo zbirali vsi: otroci, starši, strokovne delavke, v domačih knjižnicah, v matični knjižnici, iskali smo jih po internetu, članke v revijah, pripovedi dedkov in babic, nasveti zeliščarja, naše konzulentke, ki nam je tudi prinesla strokovno literaturo.

Ob literaturi smo se pogovarjali, se dogovarjali o novih dejavnostih-željah otrok, utrjevali spoznanja preko metode – viharjenja možganov, kocka, nadaljuj misel, prikaži na tabelah…

Ugotovitve in spoznanja

V tem projektu sem izredno zadovoljna predvsem za to, da smo v njem sodelovali vsi: otroci, vzgojiteljice, starši,in zunanji sodelavci. Ob tem sem se sama naučila veliko novega, za kar prej še slišala nisem. Sedaj znam tudi jaz uporabljati zelišča v različne zdravilne namene. Doma sem si zasadila zeliščni vrt, naredila sem regratov med, sirup smrekovih vršičkov, katerega oba z možem pijeva ob prehladu in kašlju. Sedaj redno pijem zeliščne čaje in uporabljam zelišča za dišave, iz njih pripravljam darila za sorodnike.
Še bolj pa me veseli, da s tem živi kar nekaj družin, kar je razvidno iz otroških izjav, ko pridejo v vrtec, prinesejo kakšno zelišče, sliko ali povedo, da so se kopali v bani z vrtnicami. Da so se potem počutili lepo, prijetno in so hitro zaspali, pa je še posebej lepo slišati tako iz otroških ust, kot staršev.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti:
Ob izdelavi zeliščnega vrta in z gojenjem zelišč v lastnem vrtu so se otroci srečali preko izkustvenega učenja z različnimi pristopi in dejavnostmi za spoznavanje narave kot so gojenje rastlin, skrb za rast, rezanje, sušenje, priprava čajev, sirupa, medu, namazov, jedi, …
Otroci so preko lastne aktivnosti (opazovanje, predvidevanje, raziskovanje, primerjanje…) spoznavali proces gojenja zelišč in zdravilnih rastlin in ob tem vpliv življenjskih pogojev (voda, sonce, zrak, toplota, svetloba) na rast zelišč in zdravilnih rastlin.
Otroci so s svojim pridobljenim znanjem vplivali na svoje starše in izvajali dejavnosti v zvezi z zelišči ali zdravilnimi rastlinami. Otroci in starši so skupaj nabirali in sušili zelišča in zdravilne rastline za skupni herbarij. Poleg skupnega so naredili tudi svoj herbarij, ki so ga predstavili v vrtcu. Pripravljali so pomirjevalne zeliščne in rožne kopeli za zvečer pred spanjem in zeliščne kopeli proti potenju za noge, obkladke iz zdravilnih rastlin za primer poškodbe ter BIO škropivo.
O svojih izkušnjah so govorili v vrtcu, ter s tem spodbujajo tudi ostale otroke in posledično tudi njihove starše.

Možnosti uvajanja v druga področja:
Dejavnosti iz področja narave se vedno povezujejo z vsemi področji Kurikula:
J, kot sproščeno komuniciranje, bogatenje besednega zaklada, poročanje otrok o dejavnostih v vrtcu…
GI.-sprehodi, trganje, nabiranje, pobiranje,
U- petje ljudskih pesmi, plesi, slikanje risanje…
D- skupne, skupinske dejavnosti, medsebojna pomoč., opis občutkov, pripovedovanje prijateljem,
M- ugotavljanje barv, velikosti listov, debelina, količina: ščepec, prgišče, pest….

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Ponudimo lahko kako preko različnih aktivnostih pritegniti k sodelovanju otroke, vzgojiteljice, starše in zunanje sodelavce.

Literatura

Zdravilne rastline, posebna izdaja revije Vaš dom.
Babičini nasveti za dom, Mladinska knjiga 2005
Zdravljenje z zelišči.
Zdravilna zelišča od A do Ž. Penelope Ody, Založba Modus, 1994.
Zdravje iz Božje lekarne, Marija Trebenj, Mavrica 1996.
Zelišča male čarovnice, Polonca Kovač, 1995.
Veselje z znanostjo: Rast, Voda, Letni časi.
Članki iz različnih revij.
Aromaterapija-biblija dobrega počutja , Gill Farrer-Galls

Vrtec Miškolin
Novo Polje c VI/1
1260 Ljubljana Polje

RAZVIJANJE SOCIALNIH VEŠČIN PREKO GIBANJA

2005-2008

Vodja inovacijskega projekta: Dragica Arnejšek, pomočnica ravnateljice

Sodelavci – člani projektne skupine: Branka Mak, ravnateljica, Nevenka Povirk, vzgojiteljica, Mimi Jenko, pomočnica vzgojiteljice,Darinka Šircelj, vzgojiteljica, Marjana Klarič, pomočnica vzgojiteljice, Edita Feist, vzgojiteljica, Barbara Zupanec, pomočnica vzgojiteljice, Jana Lapič, vzgojiteljica, Mateja Ježek, pomočnica vzgojiteljice, Sonja Kmetič, vzgojiteljica, Barbara Školnik, pomočnica vzgojiteljice, Stanka Petrič, vzgojiteljica, Tina Novak, pomočnica vzgojiteljice, Boža Kavaš, vzgojiteljica, Martina Tori, pomočnica vzgojiteljice, Tonka Černilogar, vzgojiteljica, Andreja Janež, pomočnica vzgojiteljice

Konzulent: Urška Stritar, svetovalka ZRSŠ

Multiplikatorki: sta usmerjali delo v projektu prvo leto; Andreja Križan Lipnik, svetovalna delavka v vrtcu Rogaška Slatina, Metka Fenko, ravnateljica v vrtcu Rogaška Slatina

Povzetek:

*Pred tremi leti je večjo skupino strokovnih delavcev; vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic iz vrtca Miškolin, povezal skupni cilj, da področju socialnega razvoja otroka posvetimo večjo pozornost. To je bil tudi povod, da smo pristopili k razvojni nalogi« **Razvijanje socialnih veščin preko gibanja«**, saj smo menili, da prav gibalne dejavnosti omogočajo raznovrstne interakcije in vplivajo na socialno integracijo otrok. Zastavili smo si cilje, ki smo jim sledili skozi vsa tri leta:*

- *Otroci z različnimi gibalnimi dejavnostmi razvijajo socialno kompetentnost.*
- *Otroci v gibalnih aktivnostih v interakciji z vrstniki in odraslimi oblikujejo pozitivno samopodobo in se učijo različnih socialnih vlog.*
- *Pozitivne izkušnje dela v projektu širimo med sodelavce in starše.*

*Naš **namen** je bil, da pomen področje socialnega razvoja otroka **ozavestimo** in ga bolj sistematično spremljamo. Z načrtnim in pogostejšim izvajanjem spontanih in vodenih gibalnih dejavnosti pa otrokom omogočimo raznovrstne interakcije in socialne izkušnje in **vzpodbujamo** razvoj socialne kompetentnosti .*

Nadaljnje aktivnosti so bile namenjene spremljanju socialnih interakcij otrok in ugotavljanju njihove socialne kompetentnosti na podlagi izdelanih kriterijev. Kriteriji so nam bili v pomoč pri umestitvi otoka v njegovem socialnem razvoju in spremljanju napredka skozi daljše obdobje. Z oblikovanimi kazalci merjenja smo lahko primerjali začetno stanje s končnim, hkrati pa ga primerjali tudi z ugotovitvami staršev o socialni kompetentnosti njihovih otrok. Prepričani smo, da smo z načrtnim in usmerjenim izvajanjem gibalnih dejavnosti, ki spodbujajo razvoj socialnih veščin, pomembno prispevali k razvoju socialne kompetentnosti otrok, zavedamo pa se, da je razvijanje socialnih kompetenc tudi razvojno pogojeno.

Načrtno in intenzivno informiranje staršev o našem delu v projektu, deloma pa tudi vključevanje staršev v nekatere aktivnosti, je prineslo pozitivne učinke. Pri nekaterih starših se je povečalo zanimanje za področje socialnega razvoja otroka, izboljšala se je medsebojna komunikacija in sodelovanje z njimi.

Pomemben premik smo zaznali tudi na področju povezovanja in sodelovanja na ravni tandemov in članov projektne skupine, saj je ves čas uvajanja novosti je potekalo sprotno spremljanje, dokumentiranje in evalvacija. Izvedli smo več pedagoških delavnic in na ta način širili novost med strokovne delavce. Te aktivnosti so vzpodbudile strokovno poglobljeno diskusijo, udeleženci pa so lahko izmenjali izkušnje. Zagotovo pa našega delo na tem področju še ni končano in ga bomo nadaljevali s poglabljanjem znanj, naše pozitivne izkušnje pa bomo širili znotraj vrtca in navzven (širša strokovna javnost).

Abstract:

Three years ago the group of specialists, kindergarten teachers and their assistants from the Miškolin kindergarten were connected by a shared goal; that is to devote more attention to the field of social development of a child. This was also the initiative for us to join the development assignment »Developing social skills through movement«, as our opinion was that movement activities primarily enable various interactions and influence the social integration of children. We set the goals for ourselves which were our directives through all three years:

- *Children develop social competence through various movement activities.*
- *Children form a positive self-image and learn various social roles through movement activities and interaction with their peers.*
- *We spread the positive experience of the project work onto our co-workers and parents.*

Our intention was to raise awareness around the field of the social development of a child and to observe it more systematically. By a more planned and more frequent performance of spontaneous and guided movement activities we enable the children to experience various interactions and social experience, as well as encourage the development of social competence.

Further activities were intended for observing the social interactions of children and determining their social competence, based on the set criteria. The criteria were our tool to place the child in his or her social development and to observe the progress through a longer time period. With formed measurement indexes we were able to compare the beginning state with the completed one as well as to also compare it to the findings of the parents regarding the social competence of their children. We are sure that we have, with a planned and directed performance of movement activities, which encourage the development of social skills, significantly contributed to the development of the social competence of children; however, we are aware that the developing of social competence is also determined by the development itself.

The planned and intensive informing of the parents about our project work and partly also the involvement of the parents into some activities brought positive results. Some parents expressed more interest for the field of the social development of a child; the interpersonal communication and the cooperation with the parents have improved.

The important turning point was also detected in the field of connecting and cooperating on the level of teams and members of the project group, as the simultaneous observing, documenting and evaluating took place the whole time the novelties were being introduced. We organized more pedagogical workshops and in this way we have spread the novelty onto the specialists. These activities have encouraged a more detailed professional discussion and the participants were able to exchange their experience.

However, our work in this field surely is not completed and will be continued by absorbing the knowledge, scientific conclusions, and our positive experience will be spread within the kindergarten and outside it (a wider professional public).

Ključne besede: otroci, interakcije, socialna kompetentnost, gibalne dejavnosti, vzpodbujanje

Problemsko stanje

Opis problema v praksi:
Področje socialnega učenja otroka je v Kurikulumu za vrtce opredeljeno kot medpodročna dejavnosti, vpeto je v ostala področja življenja in dejavnosti otrok v vrtcu. Ugotavljamo, da je do neke mere zapostavljeno v smislu sistematičnega spremljanja in načrtovanja in pri strokovnih delavcih premalo ozaveščeno. Z načelom odprtosti se v kurikulumu, v večji meri uveljavlja odgovornost in avtonomnost vrtca in strokovnih delavcev. Ob tem se nam je porajalo vprašanje ali strokovni delavci avtonomnost prav razumejo ali pa je prepuščeno presoji oz. »senzibilnosti » posameznika v kolikšni meri in kako področje socialnega učenja vključujejo v načrtovanje in izvajanje dejavnosti z otroki.

Rešitve:
- Področje socialnega učenja otrok je potrebno bolj sistematično in načrtno vpeti v organizacijo življenja in dejavnosti v vrtcu in na ta način pomen tega področja bolj ozavestiti.
- Ko smo ugotavljali s katerimi dejavnosti lahko vzpodbujamo socialno učenje, smo izpostavili gibalne dejavnosti, saj smo menili, da le te omogočajo raznovrstne socialne interakcije.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje:
»KAKO S POMOČJO GIBALNIH DEJAVNOSTI SPODBUJATI RAZVOJ SOCIALNIH VEŠČIN PRI OTROCIH?«

Cilji :
V treh letih smo načrtovane cilje nadgrajevali (od A do C), hkrati pa sledili ciljem, ki smo si jih zastavili v 1. in 2. letu, naše izkušnje in vedenje še poglabljali**,** ker smo mnenja, da se vidne spremembe in učinki pokažejo v daljšem obdobju

A.
- Otroci v različnih gibalnih dejavnostih razvijajo socialne veščine.
- Otroci v gibalnih aktivnostih v interakciji z vrstniki in odraslimi oblikujejo pozitivno samopodobo in se učijo različnih socialnih vlog.

B.
- Oblikovanje vzpodbudnega gibalnega okolje v katerem bodo potekale spontane gibalne dejavnosti, ki spodbujajo razvoj socialnih veščin.
- Načrtno in sistematično informiranje staršev o aktivnostih v projektu, kar bo pripomoglo k njihovemu ozaveščanju o pomenu socialnega razvoja otroka.

C.
- Pozitivne izkušnje, do katerih smo prišli na podlagi dvoletnega dela v projektu pri katerem smo načrtno in sistematično vzpodbujali socialno učenje otrok, bomo širili na ostale strokovne delavce.

Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Skozi raziskovanje in proučevanje lastne pedagoške prakse smo želeli poglabljati znanja in vedenja na področju socialnega razvoja otrok in pomen tega področja za oblikovanje celotne osebnosti bolj ozavestiti.

V okviru načrtovanja in izvajanja dejavnosti poiskati učinkovite pristope in rešitve s katerimi bomo področje socialnega razvoja otroka lahko sistematično, načrtno spremljali in vzpodbujali.

Potek dela

Prvo leto

- V prvi fazi smo izvedli analizo stanja tako, da smo spremljali socialne interakcije otrok v različnih situacijah, v svojih skupinah in ugotavljali kakšne so socialne kompetence otrok.
- Na podlagi teh opazovanj smo oblikovali kriterije za razvrstitev otrok v skupine glede na razvitost socialnih kompetenc.
  A – zelo primerne socialne kompetence,
  B - primerne socialne kompetence,
  C - manj primerne socialne kompetence
  in dogovorili kazalce merjenja s katerimi smo lahko spremljali napredek otrok **:**
  - otroci iz skupine C pridobivajo socialne veščine,
  - otroci iz skupine B utrjujejo socialne veščine,
  - otroci iz skupine A ohranjajo in razvijajo tudi druge socialne veščine.

  Kriteriji so nam bili v pomoč pri umestili otrok v skupine A,B,C. Naš cilj pa je bil, da otroci pridobivajo, utrjujejo in razvijajo socialne veščine in napredujejo. Pri spremljanju učinkov smo si pomagali s kazalci merjenja smo vsako leto naredili začetno in končno oceno – umestitev otroka.
- Opredelili smo, katere socialne veščine bomo z gibalnimi dejavnostmi vzpodbujali in razvijali:prilagajanje skupini, empatijo, sprejemanje pravil, reševanje sporov, sodelovanje z vrstniki, odraslimi, sprejemanje drugačnosti občutek pripadnosti skupini, upoštevanje drugega izpostaviti se -upati si…
- Ključne aktivnosti so se odvijale v skupinah, z otroki. Strokovne delavke so vse leto, na podlagi opazovanj otrok večkrat tedensko načrtno izbirale in izvajale izbrane gibalne dejavnosti, ki so podpirale razvoj določenih socialnih kompetenc.
- Ves čas je potekalo sprotno spremljanje socialnih odzivnosti otrok, evalvacija in refleksija na ravni tandemov in diskusija na ravni članov projektne skupine in drugih strokovnih delavcev, izmenjava izkušenj o izvajanju vseh aktivnosti.
- V tem obdobju je nastajala Zbirka gibalnih dejavnosti. V njej smo zbrale tiste gibalne igre, za katere smo prepričani, da lahko vzgojitelju pomagajo pri spodbujanju socialnih kompetenc.
- Svoj pogled na socialno kompetentnost otrok smo dopolnili še s pogledom staršev na ta vidik otrokove osebnosti, zato smo pripravili anketni vprašalnik za starše. Analiza anketnega vprašalnika staršev in primerjava ocene socialne kompetentnosti otrok, ki so jo podali strokovni delavci, je pokazala, da smo bili pri večini otrok v oceni dokaj skladni.
- V začetni fazi so strokovne delavke zaznale problem v eni od ključnih aktivnosti v projektu; v sistematičnem in načrtnem spremljanju in opazovanju otrok. Kako najti ustrezen čas za opazovanje otrok, saj je dinamika dejavnosti v vrtcu izredno pestra, odrasli pa se moramo na to fleksibilno odzivati. Zato smo bolj načrtno pristopili k tej nalogi, tako, da smo bolj opredelili vlogo posamezne strokovne delavke in načine, metode spremljanja.
- Na začetku spremljanja in opazovanja otrok smo bili precej subjektivni v umestitvi posameznih otrok po kriterijih v skupine A,B,C in smo se v oceni razhajali. Z izmenjavo mnenj, izkušenj smo pridobili nova spoznanja o tem, kaj so socialne

kompetence otrok, kako uporabiti in poenotiti kriterije po katerih otroke zaznavamo kot bolj ali manj kompetentne.

2. leto

- V drugem letu smo nadaljevali z načrtnim izvajanjem vodenih gibalnih dejavnosti in drugimi aktivnostmi poleg tega smo vsaj enkrat tedensko načrtno oblikovali vzpodbudno gibalno okolje v katerem so potekale spontane gibalne dejavnosti z namenom, da bi otroci pozitivne socialne izkušnje in strategije vedenja uporabljali tudi v spontanih dejavnostih.
- V tem letu smo izvajali različne aktivnosti za načrtno in sistematično informiranje staršev o našem delu v projektu: informativni kotički za starše - plakatne predstavitve, delavnice za otroke in starše, okrogle mize, pogovorne ure in druge formalne in neformalne oblike.

3.leto

- V tretjem letu smo nadaljevali z vsemi aktivnostmi iz prejšnjih let in preverjali učinke hkrati pa smo pozitivne izkušnje dvoletnega dela v projektu širili na ostale strokovne. Članice so izvedle dve pedagoški delavnici in več predstavitev s primeri dobre prakse … Znotraj teh aktivnosti je potekala strokovno poglobljena diskusija, prenos in izmenjava izkušenj.

Obdelava podatkov

Opis vzorca

- <u>člani projektne skupine</u>: sodelovalo je šestnajst strokovnih delavk - vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic (osem tandemov), ki so vodile skupine 1. in 2. starostnega obdobja in kombinirane oddelke. Večina strokovnih delavk je sodelovala vsa tri leta, dve članici sta v drugem letu izstopili, pridružili pa sta se nam novi. Večina tandemov je vsa tri leta vodila isto skupino otrok, le število otrok se je z leti zaradi normativa spreminjalo. Dva tandema sta zaradi odhoda otrok v šolo v novem šolskem letu pričela z uvajanjem novosti v novi skupini
- <u>otroci</u> : v raziskavo je bilo vključenih okvirno 130 otrok v starosti od enega do šestega leta.
- <u>starši, ostali strokovni delavci</u>

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)

- Vsi tandemi so vodili lastno portfolio, raziskovalni dnevnik, zapise.
- Sociale interakcije otrok smo spremljali: z anekdotskimi zapisi, opažanji, pogovori, avdiovizualnimi posnetki, fotografijami.
- Z anketnim vprašalnikom za starše smo ugotavljali socialno kompetentnost otrok v domačem okolju.
- Anketni vprašalnik za strokovne delavce

Metode obdelave podatkov

S pomočjo izdelanih kriterijev smo člani na začetku in koncu leta »ocenili » otroke in jih umestili v skupine A,B,C glede na razvitost socialne kompetentnosti. Opravili smo tudi več primerjav:

- skladnost vzgojiteljice, in pomočnice v oceni otrok,
- primerjava začetne in končne umestitve posameznih otrok,
- primerjava začetne in končne umestitve otrok vseh skupin otrok in ugotavljanje učinkov

Obdelava anketnega vprašalnika za starše in primerjava skladnosti v oceni med starši in strokovnimi delavci.

Ugotovitve in spoznanja

- Članice projektne skupine ugotavljamo, da se v času uvajanja novosti najpomembnejši premik »zgodil« pri nas samih. V okviru tega projekta smo se veliko naučili. Z načrtnim in sistematičnim spremljanjem socialnega razvoja otroka smo poglabljali naša znanja in vedenja o tem področju razvoja in na tem področju postali bolj kompetentni. Bolj senzibilno se odzivamo na dinamična dogajanja v skupini, jih spremljamo in analiziramo. Izboljšalo se je sodelovanje, dogovarjanje strokovnih delavcev v tandemu (pogovori, ugotovitve o opažanjih otrok...) Naš cilj, da bolj ozavestimo pomen področje socialnega razvoja otroka smo dosegli.
- Ena od pomembnih nalog članov projektne je bila spremljanje socialnih socialnega razvoja otrok in napredka na tem področju skozi daljše obdobje. Ta spremljava je pokazala pozitivne učinke tako pri otrocih, ki smo jih ob koncu šolskega leta večino zaznavali kot socialno bolj kompetentne, kot tudi pri nas, saj smo bolj pozorno sledili interakcijam otrok in postali na tem področju bolj občutljivi in senzibilni.
- Pri otrocih se je povečal interes za gibalne dejavnosti otrok
- Z načrtnim in intenzivnim informiranjem staršev z našimi aktivnostmi v projektu se je izboljšalo sodelovanje in komunikacija s starši. Vse več staršev je spremljalo plakatne predstavitve, v večjem številu so sodelovali na različnih delavnicah, na pogovornih urah so se pogosteje zanimali tudi za socialno področje razvoja.
- Ocenjujemo, da so bile aktivnosti s katerimi smo v tem šolskem letu začeli širiti novost med ostale strokovne delavce, uspešne. Kot takšne bi lahko ocenili: pedagoške delavnice in Predstavitve gibalnih dejavnosti, ki vzpodbujajo razvoj socialnih veščin, kot primeri dobre prakse. Te aktivnosti so bile izvedene tako, da so vzpodbudile strokovno poglobljeno diskusijo, udeleženci pa so lahko v manjših skupinah, po metodi študije primera, izmenjali izkušnje.
- Prepričani smo, da smo z vsemi našimi aktivnostmi, sistematičnim in načrtnim usmerjanjem v razvoj socialnih kompetenc pomembno prispevali k razvoju socialne kompetentnosti naših otrok. Zavedamo pa se, da je pridobivanje socialne kompetentnosti tudi razvojno pogojeno, vendar tega dejavnika v naši raziskavi nismo posebej merili.

Širjenje novosti

V času uvajanja novosti in izboljšav smo spoznali, da pozitivne izkušnje lahko prenesemo in širimo tudi na druga področja dejavnosti v vrtcu in v čas otrokove proste igre, počitka spanja in prehranjevanja…, ki jih uvrščamo v področje prikritega kurikula in niso neposredno načrtovana.
Menimo, da je tudi v okviru organizacije teh dejavnosti pomembno, da smo strokovni delavci dovolj senzibilni in znamo številne neizkoriščene priložnosti tekom dneva bolj načrtno in sistematično izkoristiti in oblikovati učno okolje tako, da bo nudilo dovolj možnosti za socialno učenje.
Naše pozitivne izkušnje bomo še naprej širili znotraj vrtca, na druge strokovne delavce. Spoznanja in rezultate bomo predstavili širši strokovni javnosti s strokovnimi prispevki na posvetih, objavo strokovnih člankov…

Literatura

Toličič, S. Otroška psihologija. 2.izdaja, 3 ponatis. Ljubljana: Mladinska knjiga,1979.
Marjanovič-Umek, L., Zupančič, M. Psihologija otroške igre od rojstva do vstopa v šolo 1.natis. Ljubljana:Znanstveni ištitut filizofske fakultete, 2001.ISBN 86-7207-130-1
Pauli, S., Kish, A. Kaj je mojemu otroku. Ljubljana: založba Kres, 1996. ISBN 86-7823-084-3.
Humphreys, T. Otrok in samozavest. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002. ISBN 86-11-16247-1.
Zupančič, M. Justin, I. Otrok, pravila, vrednote, otrokov moralni in socialni razvoj. Radovljica: Didakta, 1991. ISBN 86-7707-013-3.
Warden,D. Christie D. Spodbujanje socialnega vedenja. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti, 2001. ISBN 961-6406-01-9
Hohmann, M., Weikart, D. Vzgoja in učenje predšolskih otrok. Ljubljana: DZS. 2005. ISBN 86-341-2960-8

Vrtec Trebnje
Kidričeva ulica 2
8210 Trebnje

SPODBUJANJE ZDRAVIH NAVAD - PRAZNOVANJE ROJSTNIH DNI BREZ SLAŠČIC

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Barbara Klobčar, organizator prehrane in zdravstveno-higienskega režima

Sodelavci: Vlasta Starc, ravnateljica vrtca, Radojka Udovič, pomočnica ravnateljice, Andreja Stegenšek, vzgojiteljica, Helena Krnc, pom. Vzgojiteljice, Tatjana Anžlovar, pom. Vzgojiteljice, Saša Kastelic, pom. Vzgojiteljice, Marija Veber, vzgojiteljica

Konzulent: Irena Simčič, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
V razvojnem načrtu vrtca smo si zastavili, da do leta 2011 postanemo vrtec zdravih navad. S tem namenom smo se prijavili na Inovacijski projekt z naslovom Spodbujanje zdravih navad z izbranim področjem Praznovanje rojstnih dni brez slaščic.
Starše otrok vrtca smo s projektom seznanili z zgibanko s priporočili glede prehrane in praznovanja roj. dni v vrtcu. Otrokom je bil projekt predstavljen s predstavo Sadni prepir, ki so jo izvedle strokovne delavke vrtca. Kljub začetnim negodovanjem s strani nekaterih staršev in zaposlenih, smo uspešno vpeljali nov način praznovanja rojstnih dni.
Skozi celo šolsko leto smo rojstne dni otrok praznovali s sadjem, pripravljenim na različne načine. Hkrati smo otroke z najrazličnejšimi vsakodnevnimi dejavnostmi spodbujali k zdravemu načinu življenja. V sodelovanju z ZZV Novo mesto smo za otroke starosti 4-6 let izpeljali delavnice na temo Piramida zdrave prehrane in predavanje Zdrava prehrana za starše ter zaposlene. Projekt smo zaključili s prireditvijo Igre brez meja, ki je združevala različne oblike iger, na koncu pa so se otroci okrepčali z različnimi sadnimi napitki in sadjem, pripravljenim na različne, ki so jih sami pripravili ob pomoči strokovnih delavk.
Ob koncu projekta ugotavljamo, da smo z novim načinom praznovanja rojstnih dni veliko pridobili, tako otroci kot tudi mi strokovni delavci. Rojstni dnevi niso izvedeni kar mimogrede, saj priprava in izvedba takega praznovanja poteka vso dopoldne. Tako otroci pridobivajo na samobodobi (slavljenec je v središču pozornosti skozi ves dan), na finomotoriki in koordinaciji (manipulacija s koščki hrane, lupljenje sadja,…) in na dobri higienski praksi (osebna higiena in higiena okolja). Razvili so se tudi novi načini praznovanja (mesečna skupna praznovanja dveh oddelkov, mesečna skupna praznovanja na ravni enote, v katerega so vključeni tudi strokovni delavci), s katerimi otroci krepijo prijateljske odnose.
Ob zaključku projekta smo enotnega mnenja, da s takim načinom nadaljujemo in da zdrav način prehranjevanja postane vsakodnevna rutina tako v vrtcu kot tudi doma.

Ključne besede: zdrav način prehranjevanja

Problemsko stanje

Starši so ob praznovanju rojstnih dni svojih otrok prinašali preveč sladkarij in nekateri izmed njih so še vedno premalo osveščeni o zdravi prehrani.
Zato smo se v vrtcu odločili da:

1) spremenimo način praznovanja rojstnih dni in sicer tako:
   - da bodo otroci imeli možnost prinesti sveže sadje, sadne kompote, suho ali kandirano sadje in sadne sokove,
   - da se rojstni dan otroka popestri z različnimi vključitvami otrok pri pripravi in izvedbi le-teh,
   - da z idejami, pobudami in željami strokovnih delavk in otrok ustvarimo prijetno praznovanje rojstnih dni v vrtcu, predvsem pa da ta dan otroku-slavljencu ostane v lepem spominu.
- Izobražujemo starše, zaposlene in otroke s področja zdrave prehrane (izvedba delavnic za otroke starosti 4-6 let in predavanja za starše ter zaposlene);
- S čim več dejavnostmi spodbujamo, uvajamo in oblikujemo zdrav način življenja.

Cilji projekta

Kako otroke, starše in zaposlene spodbuditi k sprejemanju zdravega praznovanja rojstnih dni?
Vsa leta je bila v Vrtcu Trebnje rutina ali pa kar navada, da so otroci za svoj rojstni dan v vrtec prinesli veliko sladkarij.
Ker želimo postali vrtec zdravih navad smo se odločili, da naredimo korak naprej.

Potek dela

Že v šol. letu 2006/07 smo analizirali prehranjevalne navade otrok in starše povprašali kakšno mnenje imajo glede praznovanja rojstnih dni otrok v vrtcu. Analiza je pokazala, da so starši v večini mnenja, da so praznovanja rojstnih dni v vrtcu primerna.
Ko smo o praznovanju rojstnih dni v vrtcu povprašali strokovne delavke, se je pokazala ravno nasprotna slika. Saj so bile strokovne delavke enotnega mnenja, da otroci ob praznovanju rojstnih dni prinesejo preveč sladkarij in da so nekateri starši še vedno premalo osveščeni o zdravi prehrani. Zato smo se odločili, da spremenimo način praznovanja rojstnih dni.
Vpeljali smo »zdrav« način praznovanja rojstnih dni s sadjem, pripravljenim na različne načine, pri pripravi katerega sodelujejo tudi otroci.
Ob koncu letošnjega šol. leta 2007/08 smo vse starše ponovno povprašali za mnenje glede novega načina praznovanja rojstnih dni. Analiza anket je pokazala, da so starši v večini zadovoljni z »zdravim« načinom praznovanja rojstnih dni v vrtcu. To kaže na to, da nam je uspelo vpeljati nov način praznovanja in v večini prepričati starše, kljub začetnim negodovanjem.

Obdelava podatkov

Opis vzorca – vsi starši otrok vrtca

Metode zbiranja podatkov - anketa

Metode obdelave podatkov – analiza ankete

Prikaz rezultatov – tabela, graf

Ugotovitve in spoznanja

Ob koncu projekta ugotavljamo, da so bila začetna negodovanja problem le v nas starejših – strokovnih delavcev in staršev. Otroci so nov način praznovanja rojstnih dni sprejeli samoumevno, saj smo v prejšnjem šolskem letu že uvedli sadne kotičke po oddelkih. Otroci so z velikim veseljem sodelovali pri pripravi sadja. S tem so pridobili na finomotoriki (manipulacija s koščki sadja, lupljenje in rezanje sadja), pa tudi na dobri higienski praksi (velik poudarek na osebni higieni in higieni okolja). Z uvedbo t.i. zdravega praznovanja rojstnih dni so se razvili tudi različni načini:

- mesečna skupna praznovanja dveh oddelkov,
- mesečna skupna praznovanja na ravni enote, v katerega so vključeni tudi strokovni delavci;

Z druženjem in spoznavanjem pa otroci krepijo prijateljske odnose.

Širjenje novosti

Ob koncu projekta ugotavljamo, da praznovanja niso več izvedena mimogrede, saj priprava vzame precej časa (sodelovanje otrok). Tako otroci pridobivajo tudi na samopodobi, saj je slavljenec v središču pozornosti skozi ves dan.
Z novim načinom praznovanja rojstnih dni nam je uspelo povezati otroke, starše in zaposlene. Hkrati smo z uvajanjem novega načina praznovanja spodbujali in oblikovali zdrav način prehranjevanja otrok, staršev in zaposlenih z željo, da ta postane vsakodnevna rutina tako v vrtcu kot doma.

Literatura

Bahovec, E. D. . et al. Kurikulum za vrtce, 2. izd., 2. natis, Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2007, ISBN 978-961-234-613-3

VVE pri OŠ Horjul
Šolska ulica 44
1354 Horjul

VZPODBUJANJE PREDŠOLSKEGA OTROKA Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU IN GOVORNO JEZIKOVNIMI MOTNJAMI PRI KOMUNIKACIJI Z VRSTNIKI

2006 - 2008

Vodja inovacijskega projekta: Marjeta Požru Krstić, dipl. psih.

Sodelavci: Barbara Seliger, dipl. vzg., Barbara Starešinič, prof. def., Tomaž Kužnik, pom. vzg.

Konzulent: Urška Stritar, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:

V enoti vrtca pri Osnovni šoli Horjul smo v šolskih letih 2006/2007 in 2007/2008 izvajali inovacijski projekt, prvo leto pod naslovom: »Kakšna naj bo komunikacija otrok in strokovnih delavk in kakšne naj bodo dejavnosti v skupini, da bo M najbolj vključen v življenje skupine«, drugo leto pa pod zgornjim naslovom.

V projekt je bil vključen deček, ob začetku projekta star pet let, ki je bil zaradi kombinirane motnje z odločbo spomladi 2006 usmerjen v predšolski program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Poleg lažje motnje v duševnem razvoju ga je pri napredovanju v razvoju in vključevanju v življenje skupine, v smislu sodelovanja pri dejavnostih, komunikaciji in navezovanju socialnih stikov, ovirala težja govorno-jezikovna motnja.

Strokovni delavci vrtca smo se prvič srečali z otrokom s takšno motnjo in nasploh z otrokom z odločbo o usmeritvi (celo z dvema otrokoma hkrati v isti skupini).

Otrokova vzgojiteljica, pomočnica, specialna pedagoginja in svetovalna delavka smo oblikovali projektno skupino, vzpostavili sodelovanje s strokovnim timom v zdravstvenem domu, ki je otroka že prej obravnaval. S starši in ob pomoči strokovnih konzulentov Zavoda za šolstvo smo v prvem letu postavljali temelje multidisciplinarne, celovite strokovne obravnave otroka in izvajanja prilagoditev v skupini, vzpostavljali sodelovanje članov tima z namenom vzpodbujanja vsestranskega napredka otroka.

V drugem letu smo poudarjeno vzpodbujali otrokov govor in socializacijo. Izvajale so se prilagoditve v skupini, kombinacija dodatne strokovne pomoči v skupini in izven nje; individualno, v paru ali manjši skupini. Uporabljene so bile metode funkcionalnega učenja in poudarjeno elementi pedagogike Montessori. Udejanjali smo prehod od integracije k inkluziji.

Oblikovali smo otrokov portfolio, program in smernice za delo z otrokom.

Otrok je v dveh letih bistveno napredoval na vseh področjih funkcioniranja, ob zaključku projekta končno tudi izrazito na govornem in socialnem področju. S strani vrstnikov je sprejet, v vrtcu se je ves čas dobro počutil.

Abstract:

In our kindergarten within Primary School Horjul we started the innovative project in the school year 2006/2007 and continued it throughout the school year 2007/2008. The first year the project was entitled: "What should the communication of the children and the educators be like and what should the activities in the group be like in order to include M as much as

possible into the group's life". The second year it was entitled: "Encouraging a pre-school child with mental development disorder and speech impairment in communicating with his peers".
The boy involved in the project was five years old at the beginning of the project. It was officially recognized that the boy was formally entitled to supplementary expert assistance due to the combination of the two disorders in spring 2006 and that he should be directed into the pre-school programme with the modified realization and supplementary expert assistance. Besides the mild mental development disorder the boy was further incapacitated in his progress in the development and inclusion into the life of the group and taking part in the activities, communication and establishing social contacts by quite severe speech impairment.
The educators were faced with a child with such a disorder for the first time as well as with a child that had been officially recognized as being entitled to supplementary expert assistance (even two children in the same group).
The child's kindergarten teacher, her assistant, the teacher of special education and the psychologist formed the project group and established cooperation with the team of experts at the health care centre who had worked with the child before. During the first year we set the foundations of a multidisciplinary and a wholly expert approach to the child as far as the modifications within the group is concerned. This was done with the cooperation of the child's parents and expert consultants from the National Education Institute in order to establish a successful cooperation of all the team members with the aim of encouraging the child's progress.
During the second year of the project the emphasis was on the child's speech and socialization. Modifications were carried out within the group, with the combination of supplementary expert assistance within the group and individually, in pair or in smaller groups. We used the methods of functional learning and emphasis was put on the elements of Montessori teaching methods. The transition from integration to inclusion was carried out.
We created the child's portfolio, the programme and directions for work with the child.
In the two years the child progressed substantially in all the fields of functioning and at the end of the project also significant progress was noticed in the field of speaking and socialisation. He is well accepted by his peers and he has always felt good in the kindergarten.

Ključne besede: predšolski otrok s posebnimi potrebami, inkluzija, pedagogika Montessori, funkcionalno učenje

Problemsko stanje

Opis problema v praksi:
Strokovni delavci vrtca smo se pri načrtovanju dela z otrokom s posebnimi potrebami soočili z odgovornostjo zagotavljati otroku pogoje za optimalni razvoj, udejanjati načela integracije oz. inkluzije, individualizacije in celovitosti. Čutili smo pomanjkanje konkretnih metodoloških usmeritev, zaradi velike količine pozornosti, ki je otrok v skupini potreboval, pa smo bili tudi v dilemi, kako izvajati načelo enakih možnosti in upoštevanja različnosti za vse otroke.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov):
S spremembami v vzgoji in izobraževanju, ob izvajanju Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami naj ne bi bili več osredotočeni na ugotavljanje motenj in primanjkljajev, temveč v iskanje najprimernejšega programa, v katerem se bo otrok maksimalno razvijal. Vigotski (1983) je opredelil je območje bližnjega razvoja kot stopnjo znanja, ki jo otrok lahko doseže, če dobi ustrezno pomoč. Pedagogika Montessori daje velik poudarek otrokovi samostojnosti, odgovornosti, aktivnosti (didaktičnim) materialom, urejenosti prostora, redu,

rutini. Navodila h Kurikulu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami (2003) med drugim poudarjajo, naj otrok bo izvzet iz nobenega področja življenja v vrtcu, temveč naj mu bo glede na njegov razvoj in ob pomoči zagotovljeno polno in aktivno sodelovanje z drugimi otroki. Bečaj (2003) pa poudarja nujnost dela z otrokovo skupino vrstnikov kot pogoj za pozitivne učinke (spoznavanje drugačnosti, razvijanje solidarnosti, strpnosti) na skupino.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje:
Kakšna naj bo komunikacija otrok in strokovnih delavk in kakšne naj bodo dejavnosti v skupini, da bo M najbolj vključen v življenje skupine (2006/2007); kako vzpodbujati predšolskega otroka z motnjo v duševnem razvoju in govorno jezikovnimi motnjami pri komunikaciji z vrstniki (2007/2008).

Opis razlogov za izpeljavo raziskave:
Želeli smo vzpodbuditi otrokov vsestranski razvoj, oblikovati priporočila za komunikacijo in ponudbo dejavnosti za otroka, uporabna pri nadaljnjem delu z otrokom v vrtcu in šoli, ter zagotoviti učinkovito integracijo otroka.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve:
Prvo leto: spoznavanje otroka, ocena trenutnih zmožnosti (preverjanje sluha, ocena funkcioniranja v različnih okoliščinah/po področjih kurikula/individualiziranega programa); vzpodbujanje napredka. V oddelku: prilagoditve pripomočkov, prostora, načina dela; tri ure tedensko v skupini/izven dodatna strokovna pomoč specialne pedagoginje.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta:
Upoštevali smo razvojne mejnike, princip vzpodbujanja po območju bližnjega razvoja, a se kljub vsemu soočili s problemom nejasnih vlog, nevarnostjo preobremenitve otroka, previsokimi pričakovanji. Ob načrtovanju uporabe sličic sistema nadomestne komunikacije (PCS) kot podporne komunikacije smo zaradi nevarnosti zaviranja govora uvedli le posamezne sličice v pomoč pri organizaciji dela (urnik/opomnik) in v oporo porajajoči se pismenosti. Pri dečkovi starosti 6 let pa smo se v dilemi: prilagojen program ali odložitev šolanja odločili za slednje. Na podlagi dobrih enoletnih izkušenj izvajanja kombinacije specialno pedagoških metod in pedagogike Montessori (pri drugem otroku) smo v drugem letu projekta izbrali oddelek s poudarjenim izvajanjem posameznih elementov pedagogike Montessori.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta:
Oblikovali smo otrokov portfolio (izdelki, anekdotski zapisi), smernice za komunikacijo, ponudbo dejavnosti. Primerjava ocen otrokovega funkcioniranja ob zaključku oz. začetku projekta kaže bistven napredek, zlasti na področju samostojnosti in skrbi zase, govornem in socialnem področju (količina in kvaliteta govornih pobud vrstnikom in govornega odzivanja, vključevanje v skupinsko igro tudi v okviru otrokovih šibkih področij).

Obdelava podatkov

Opis vzorca:
V projekt je bil neposredno vključen deček z lažjo motnjo v govornem razvoju in težjimi govorno jezikovnimi motnjami, posredno pa celotna skupina otrok v oddelku.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija):
opazovanje (z izdelavo priložnostnih anekdotskih zapisov/načrtno z izdelavo prostih zapisov/načrtno ob specifičnih dejavnostih z uporabo check list); analiza otrokovih izdelkov v oddelku in v času strokovnih obravnav; pregled pridobljene medicinske in druge dokumentacije; fotografiranje, snemanje s kamero

Metode obdelave podatkov:
Na srečanjih projektne skupine smo mesečno ali pogosteje izvajali evalvacijo, refleksijo, načrtovanje. Pomembno pomoč nam je nudila strokovna konzulentka kot svetovalec, ekspert, kritični prijatelj in izpraševalec.

Prikaz rezultatov:
Dosegli smo zastavljene cilje, pridobili odgovore na raziskovalni vprašanji; dosegli smo otrokov napredek, uresničevali načelo inkluzije, pripravili smernice za delo z otrokom.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj:
Dosegli smo otrokov vsestranski napredek in sprejetost s strani vrstnikov, njihovih staršev in strokovnih delavcev. V skladu z načelom celovitosti se je izkazala nujnost sodelovanja vseh strokovnih delavcev in staršev in uresničevanje v načelu inkluzije vsebovane zahteve po delu z vrstniki. Pri slednjem je bila vloga odraslih pomoč otroku prek navidezne meje po območju bližnjega razvoja in vzpodbujanje vrstnikov pri komunikaciji z njim; sprejemanje otroka po načelu inkluzije – drugačnost, ki je vsakdanjost. Otrok je bil vključen v vsa področja dejavnosti v skupini, čeprav smo mu s prilagoditvami in dodatno strokovno pomočjo zagotavljali (glede na ostale otroke) drugačne pravice za ustvarjanje enakih pogojev za razvoj. Omogočena je bila tudi pravica ostalih otrok, da spoznajo in imajo možnost sprejeti drugačnega otroka. Podprli smo tudi otrokova močna področja - vodila napredka, samostojnosti v življenju.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju:
Strokovni delavci smo dosegli napredek v lastnem strokovnem razvoju, zaradi česar se bomo v prihodnje bolj suvereni pri delu z otroki s posebnimi potrebami. S kombinacijo opisanih metod se je že v šolskem letu 2007/2008 začela obravnava še dveh otrok.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti:
Uporabljeni so bili principi dela, ki predstavljajo skupne točke ciljev in načel Kurikuluma za vrtec, smernic za delo z otroki s posebnimi potrebami, pedagogike Montessori in metod funkcionalnega učenja (red, rutina, aktivnost otroka ob možnosti umika v zasebnost, vzpodbujanje samostojnosti v območju bližnjega razvoja, smiselno ponavljanje za pridobivanje govornih vzorcev, pomoč vrstnikov, zagotavljanje varnosti in orientiranosti;

izkustveno, multisenzorno učenje, ureditev okolja…). Na podlagi izvedenih aktivnosti se je oblikoval program dejavnosti z didaktičnimi materiali.

Možnosti uvajanja v druga področja:
Novost bo v pomoč osebam, ki so in bodo v stiku z otrokom, obravnavanim v projektu, in osebam, ki se bodo doma, v vrtcih ali razvojnih oddelkih srečevale s predšolskimi otroki z lažjo motnjo v duševnem razvoju in težjo govorno jezikovno motnjo.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim:
Svoje izkušnje bomo z veseljem predstavili vsem zainteresiranim. Načrtujemo objavo strokovnega prispevka v eni od strokovnih revij s področja vzgoje in izobraževanja in predstavitev na študijskih skupinah.

Literatura

Bečaj, J. Šolska kultura in otroci s posebnimi potrebami. V: Prispevki strok za svetovalno delo v praksi – otroci s posebnimi potrebami: Seminar ZRSŠ,2003.
Kurikulum za vrtce. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod republike Slovenije za šolstvo, 1995.
Montessori, M. Srkajoči um. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo, 2006.
Navodila h Kurikulu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 2003.
Vigotski, L. Mišljenje i govor. Beograd: Nolit, 1983.

VVZ Ormož
Žigrova 6b
2270 Ormož

EKOTURIZEM V POVEZAVI Z NARAVNO BOGATIM OKOLJEM

Vodja inovacijskega projekta: Valerija Vnuk dipl.vzg.

Sodelavci: Mateja Rakuša, pom.vzg., Slavica Horvat vzg., Milena Kosec pom.vzg.

Konzulent: Danijel Lilek, Zavod RS za šolstvo, OE Maribor

Povzetek:
Ekoturizem v povezavi z naravno bogatim okoljem je inovacijski projekt, ki smo ga izbrali zaradi pestrosti in bogastva domače pokrajine, saj nam to bogato naravno okolje mnogo daje. To naravno okolje smo poskušali izkoristiti do popolnosti in tisto, kar je ponujalo, skušali obrniti sebi v prid, se iz tega kaj naučiti, predvsem pa dati otrokom določen potencial, ki jim bo ostal v procesu vseživljenjskega učenja.
Spoznali smo, da domače okolje na našem območju prinaša veliko spodbude za boljši razvoj otrok in trajnostni razvoj. Vzgojna pot, ki je potekala drugače, je vključevala primarne vtise in izkušnje, opazovanja, spoznavanja in raziskovanja. Le-ti so ključnega pomena, saj tako osveščamo o lepoti in bogastvu, ki ga imamo na domačem pragu. Preko raziskovalne dejavnosti se je razvijala domovinska zavest in čut za okolje, kar pogojuje pripadnost in trajno vrednotenje domačega okolja.
Tega se vse bolj zavedamo strokovne delavke, otroke pa še vedno situacijsko namerno in organizirano z zanimivimi dejavnostmi vabimo v raziskovanje in spoznavanje okolja, v katerem bivajo.
Nimamo mesta, imamo pa drugačno bogastvo, ki bi si ga verjetno želel marsikdo.

Abstract:
Ecoturism in connection with nature rich enviroment is an innovative project, which we have chosen because of the diversity and wealth of our home district, from which we have many benefits. We've tried to use this natural enviroment as much as we could and did our best to use what it offered, learn from it, but most of all, give the children certain potential, which will remain with them in the proces of learning through life.
We've learned, that the home enviroment in our neighbourhood brings a lot of encouragment for the children to achieve better development. The educational path, which was slightly different from the one we usually take, included primary impressions and experiences, observation, learning and research. All of those have great importance, since they are the ones that help us bring realisation of beauty and wealth that lie on our doorstep.
Through research activity we've developed a certain consciousness of belonging to our country and the sense for enviroment, which are the condition for sense of belonging and permanent valuation of home enviroment.
Our staff became more and more aware of this fact and that is why we invite the children to intentionaly explore the enviroment in which they live through various organized interesting activities and to get to know this enviroment.
We may not have a town or a city, but what we do have, is a different kind of wealth; a wealth, which many people would probably love to have.

Ključne besede: *ekoturizem, vseživljenjsko učenje, domovinsko osveščanje, promocija za ohranjanje podeželja, predšolski otroci*

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

Problem, ki je narekoval inovacijsko delo »Ekoturizem v povezavi z naravno bogatim okoljem« se je izkazoval kot potreba po ohranjanju podeželja, v skrbi za čisto in zdravo okolje, v varovanju in ohranjanju kulturne in domače tradicije ter v načinu ohranjanja jezikovne samoniklosti in obstoja na Kogu.

Otrokom sem preko vseh vzgojnih področij v povezavi z zunanjimi sodelavci želela prikazati in privzgojiti osebnostne in družbene vrednote, ki so potrebne, da bodo na Kogu ostali in Kog razvijali v turističnem smislu. Glede na dejstvo, da je mlajših od 20 let 12,5% vseh prebivalcev na Kogu in glede na dejstvo, da je odseljevanje večje kot drugod, je nujno, da tudi vzgojno izobraževalne organizacije opravijo svoje poslanstvo ter s pedagoško prakso ovrednotijo pomen ohranjanja podeželja in življenja na njem.

Pot, ki kaže rešitev, je zgodnje domovinsko osveščanje, ki temelji na pritegnitvi predšolskih otrok k spoznavanju posebnosti območja, kjer živijo ter vrednosti, ki ga takšno življenje prinaša. Vzgojna pot je torej prenašanje tradicije iz mlajše na starejšo generacijo, ki ima samo en namen: ohraniti kulturo in tradicijo ter ostati na skrajnem robu slovenske meje ter v ta kraj pritegniti ljudi iz širne Slovenije ter tako narediti Kog prepoznaven. Hkrati sem ga želela prikazati kot kraj, kjer je mogoče živeti, ustvarjati in biti srečen.

Ekoturizem v povezavi z naravno bogatim okoljem je torej pot, ki nagovarja vzgojno osebje, otroke in krajane, da opravijo vse, kar je potrebno (promocija), da bo Kog postal turistično središče s svojim jezikom – narečje, ki ga krasi svojstvena tonaliteta, ponos vseh prebivalcev, tako otrok kot odraslih.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)

Na zadnjih obronkih Slovenskih goric, tam, kjer se svet spusti v Panonsko nižino, kjer zlati sončni žarki najprej obsijejo vinorodne griče, se nad dolino Trnave, ki je mejni potok med Slovenijo in Hrvaško, dviga Kog, razloženo vinogradniško naselje, s prekrasnim razgledom na vse strani. Popotniku tu na vrhu, na Kogu, zastane korak. Vsepovsod, kamor seže oko, se odpira čudoviti svet. Pod njim leži Panonija, hrvaško Medžimurje. Ob poletnih večerih bližnji Varaždin in Čakovec zasijeta v morju luči. Če se ozreš okrog sebe, je to kar je blizu, enako lepo ali še lepše – ti neskončno prijazni prleški vinski in gozdni bregovi, cvetni travniki vmes, kakšna razkošna češnja ali lipa in kostanj po slemenih. V hipu se zaljubiš v to pokrajino.

Oči neumorno potujejo v daljavo – Prekmurje na severu, vse tja na Madžarsko do Blatnega jezera, na zahodu kopasto Pohorje in Alp za Jeruzalemom, v smeri proti jugozahodu sedlasta Donačka gora in Boč, na jugu Ivanščica ter obrisi valovitega Kalnika na Hrvaškem.

Šest vasi se je kot venec zgrnilo po vinogradniških slemenih in travniških dolinah: Kog, Gomila, Lačaves, Jastrebci, Vitan in Vodranci. Zanimiva imena in zanimiv svet. Narava te čudovite dežele je zaznamovala ljudi in njihovo življenje.

To je poseben svet, znan in vendar tako malo poznan, nenavaden in vendar tako domač, tako pristen, slovenski, svet po svoje čudovit in hkrati v marsičem skoraj nerazumljiv. Pozimi miren in spokojen. Včasih obsijan s soncem, mnogokrat vetroven in zasnežen. Spomladi dehteč, cvetoč, obdan z belimi cvetovi češenj in sliv, oranžnimi cvetovi marelic in breskev ter drugega sadnega drevja. Najlepše cvetijo in dehtijo gorice. Poleti zelen, obdan z neskončnimi vinogradi, ki se zraščajo v strma pobočja. Jeseni tako lep, obsijan in obarvan, ves v pričakovanju obilnega sadu in prihoda beračev grozdja, ki se bo v kleteh spremenilo v sladek mošt in čudovito vino.

V ta svet in med te ljudi vabijo Kogovčani. Živijo namreč preprosto in težko, pa vendar lepo življenje. Njihova odkritost, zgovornost, nagnjenost k veselju, petju, bahavemu postavljanju, ponosu, zavzetosti za narodno stvar in nagnjenost h kolektivnim nastopom, delu in

proslavljanju, vas bodo prevzeli. Kogovčane krasi razgiban temperament goriških vrhov in ljudskega značaja, zgovornost in bogat ter šegav besedni zaklad, z domačo klepetavostjo klopotcev in škorcev. Drobne, iskrive domislice so odsev življenja in dela ter hkrati bogate preteklosti.
Še bi lahko pripovedovali o Kogu in Kogovčanih, pa vas raje povabimo, da pridete k nam. Klopotec, to štajersko kolo na veter, edinstveno strašilo za ptiče, vam bo pokazal pot. Nikoli ne boste pozabili prizorov, ki vam jih bo ponudilo zgodnje jutranje ali predvečerno sonce, ko kogovska pokrajina zavalovi kot okamneli valovi morja. In pozdravil vas bo vrisk iz vinograda, vrisk, ki človeku sredi lepote naravnega ravnovesja barv in vonjav, pride sam od sebe. Ne toliko iz grla, ampak naravnost iz globine duše in srca… (Tone Luskovič: Turistično društvo Kog – Krasne vinske glej gorice…, 2006)

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje, ki sem si ga zastavila je bilo naslednje:
Koliko spodbujajočega »Ekoturizem v povezavi z naravno bogatim okoljem« prinese z vtisi in izkušnjami v procesu vseživljenjskega učenja?

Opis razlogov za izpeljavo raziskave

- Osrednji razlog za izvedbo je bila možnost inovativne in raziskovalne pedagoške prakse, obogatene z možnostjo pristnega doživljanja in oblikovanja originalnih predstav v domačem kraju in njegovih značilnostih.
- Poseben razlog je bil pedagoški izziv ali je mogoče na enoti z dvema oddelkoma aktivno vključiti otroke, vzgojiteljice in zunanje sodelavce v učno vzgojno skupino.
- Razlog, ki izhaja iz okolja, je bogato okolje, ki ponuja tradicijo, ekološki način življenja in turistično pot za ohranjanje življenja v kraju ob meji.
- Razlog, ki izvira iz ožjega domačega okolja pa napoveduje ohranjanje okolja in s tem raznovrstnost v turistični ponudbi.

Vse zgoraj zapisano me je vodilo v vzgojno prakso, v kateri sem lahko na raziskovalen in primerjalen način popeljala otroke in sebe v vzgojno delo, ki se je razlikovalo od tradicionalnih pedagoških metod.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
»Ekoturizem v povezavi z naravno bogatim okoljem« je predstavljen kot prijeten in zabaven način preživljanja časa z gibanjem (pohodi, izleti) v primarno naravno okolje (vinograd, sadovnjak, gozd, polje…) s spoznavanjem običajev in ljudi, hkrati pa naj bi otroke spodbujal, da je domače okolje v vseh svojih razsežnostih in naravnih danostih, vredno vrnitve čez leta in kljub vsemu zelo bogato.

Namen izbranega inovacijskega projekta je bil:

- Približati otrokom običaje, obrti, kulturo in tradicijo v povezavi z ekologijo in pestrostjo pokrajine, ki ponuja zdrav način življenja in razvoja otrok.
- Vpeljati otroke v okoljsko vzgojo, ki vodi po poti od eko novosti do že znanega, od izkušenj domačinov in njihove skrbi za naravno in zdravo na eko kmetiji, z eko pridelanim vinom, hrano, zelišči, cvetjem… saj nudijo veliko pomoč pri spoznavanju in ohranjanju naravne in kulturne dediščine.
- Izkoristiti želimo spodbudno, bogato naravno okolje, oddaljeno od mesta, ki nam lahko mnogo da.

Ob tem sem si zastavila **osebni cilj.** Otrokom v vrtcu Kog sem želela preko inovacijskega projekta še bolj približati: način življenja domačinov, pestrost naravno bogatega okolja, ki obdaja vrtec v vsej svoji raznolikosti in povezanosti ter jih seznaniti, da je ohranjanje kulturne in naravne dediščine ključnega pomena za prihodnost. Preko turističnih utrinkov in z doživljanjem okolja, ki nas obdaja, sem želela prispevati k zdravemu, varnemu načinu življenja otrok ter omogočiti širjenje in poglabljanje učinkovitega učnega okolja. Aktivnosti in dejavnosti so se prilagajale otrokovim zmožnostim, sposobnostim, željam in interesom.

Cilji inovacijskega projekta »Ekoturizem v povezavi z naravno bogatim okoljem«:

PREKO EKOTURIZMA ZAGOTOVITI TRAJNOSTNI RAZVOJ:

- *z ohranjanjem naravne in kulturne dediščine,*
- *z doživljanjem naravno zelo bogatega okolja,*
- *z izkušnjami domačinov.*

Predvsem sem želela:

- dvigniti zavest o pomenu naravne in kulturne dediščine v kraju, kjer otroci obiskujejo vrtec,
- spoznati ožje in širše naravno in družbeno okolje ter ga znati spoštovati,
- spoznati pojem turizma v povezavi z okoljsko vzgojo,
- doživeti naravno bogato okolje in ljudi,
- izkusiti novo in neznano ter se naučiti drugačnosti,
- učiti se z vtisi in izkušnjami za trajnostni razvoj v procesu vseživljenjskega učenja.

PROJEKTNE AKTIVNOSTI sem razdelila na:

- **Tradicijo, običaje, kraj in jezik**
- **Eko pridelava sadja in zelenjave**
- **Zeliščarstvo in čebelarstvo**
- **Turistične poti**
- **Ekoturizem**

Projektna aktivnost: TRADICIJA, OBIČAJI, KRAJ IN JEZIK

- S koraki smo na temo: »Popelji prijatelja po domačem kraju« premerili Kog, Jastrebce, Gomilo, Lačaves, Vitan, Vodrance…, s prleškim narečjem smo spoznavali delo domačinov na vrtu, polju, v rastlinjaku, v gozdu, vinogradu, sadovnjaku ter pridobili tradicionalne izraze kot so: brotva, južina, putar…
- Narisali smo pohodno karto s pomembnimi objekti in turističnimi točkami na Kogu, spoznali Flegeričeve znake vasi (Kog - sinica)…
- Posejali smo adventno žito.
- Pri nas so glavne brotve (trgatev) – putar, puta, klet, mošt…
- sodelovali smo na Dnevih turizma s predstavitvijo domačih izdelkov na stojnicah,
- si ogledali postavitev klopotca,
- opravljali kmečka opravila: trebljenje buč, kožuhanje, nakopaje silosa…
- se poskusili v rezanju trte in vlačenju rodžja,
- prepevali tradicionalne ljudske pesmi, poslušali pripovedi,
- se seznanili s folkloro in izrazom koraka: ziben šrit, štajeriš,…
- uporabljali smo prleško narečje,
- vzeli »Zobl, luk, pa kruh« in šli v gorice,
- si pogledali ljudsko veseloigro Božidarja Flegeriča: “S Koga se daleč vidi”…

- obiskali smo Antonovo žegnanje z domačim sejmom (med, domača marmelada, klobase, vložena eko zelenjava, zeliščni čaji, žganje, vino…),
- se srečali z gospodinjo v kmečki kuhinji s krušno pečjo ter pripravili domači kruh,
- pomagali smo pri tradicionalni okrasitvi kmečke hiše za praznike: s smrekovimi vejami in mušancem (jabolkom) ter drobni okraski iz naravnega materiala,
- prisluhnili smo babici, ki je pripovedovala: "Negda kdo smo b'li mali…",
- napisali smo praznična pisma, si podajali luč miru in izdelali adventni koledar,
- žakljali se po goricah in izvedli škratovanje…

Projektna aktivnost: EKO PRIDELAVA SADJA IN ZELENJAVE

- Tradicijo priprave ozimnice so otroci praktično preizkusili na eko kmetiji Pukšič, kjer so spoznali pridelavo eko zelenjave, pripravo tradicionalne ozimnice, način prodaje in trženje. S preštevanjem, primerjanjem, ugotavljanjem posebnosti in razlik, so otroci razvili spretnost ločevanja industrijskega in tradicionalnega postopka priprave ozimnice.
- S tipanjem, ugotavljanjem, okušanjem, drobljenjem in gnetenjem testa, so otroci spoznavali in ugotavljali razliko med pšenično in pirino moko.
- Otroci so promovirali lastno tržnico z eko sadjem ter se pomerili v prodaji.
- S kmečko gospodinjo so se otroci preizkusili v peki kruha iz pirine moke, spečenega v krušni peči.
- Okoljsko pismenost in skrb za okolje so razvijali spoznavno, s praktično aktivnostjo in opazovalno dejavnostjo pri pripravi travnega komposta. Vzročnost uporabe umetno gnojenih površin in travnih v pridobivanju prehrambenih artiklov so otroci razlikovali po degustativni poti kot eko pridelke in pridelke, ki so pridelani na ekološko obremenjenih okoljih. Pomen ekološke pridelave so potrjevali z različnimi čutnimi kanali (vonj in okus grozdnega soka).
- Ob Svetovnem dnevu prehrane (16. oktobra) smo s pomočjo kuharice spekli jabolčno, tikvino (bučino) in grozdovo pogačo…., pripravili razstavo različnih sort jabolk, se pogovarjali o zdravi prehrani (sadju, zelenjavi), kasneje pobirali in razvrščali jabolka v šolskem sadovnjaku…

Projektna aktivnost: ZELIŠČARSTVO IN ČEBELARSTVO

- Z učnim sprehodom in metodo doživljajskega spoznavanja in razumevanja smo spoznali Zeliščarstvo Prapotnik, zelišča, delo zeliščarja in zeliščni vrt. Z delovno aktivnostjo otrok v prodajalni zelišč smo pakirali posušena zelišča in čaje, ki smo jih kasneje eksperimentalno spoznavali po količini, okusu in barvi ter pripravili razstavo zelišč.
- Opazovalna dejavnost in beleženje sprememb se je odvijala v zeliščnem vrtu v vseh letnih časih, s spoznavanjem in praktičnim preizkušanjem sejanja, oskrbe in žetve zelišč ter načina sušenja in priprave zelišč.
- Soodvisnost rastlin in živali so otroci spoznavali na učnem srečanju s čebelarjem, kjer je potekala opazovalna, degustativna in oblikovalna dejavnost, ki je bila popestrena z merjenjem in tehtanjem ob pripravi medenega napitka in medenega peciva.

Projektna aktivnost: TURISTIČNE POTI IN SPOMINKI

- Podali smo se po poti prijateljstva: Kog, Lačaves, Jastrebci, Vitan, Kog.
- Obeležili smo »Dan brez avtomobila« po delu vinske turistične poti ormoško-ljutomerskih goric.
- Drsali smo se s čevlji po ledu, obiskala nas je biologinje, s katero smo izvedli nekaj zanimivih in neznanih poskusov na temo led.
- Pohod z nahrbtnikom do turističnih kmetij: Hlebec, Puklavec, Klanjčar.

- Otroci so spoznali, kaj so spominki, kaj sporočajo, komu so namenjeni ter jih tudi sami ustvarjali iz naravnega materiala (klopotec, živali).
- S kmečko južino smo se podali na turistično pot.
- Šli smo še do lovskega gojišča fazanov in krmišča, ki smo ga obiskali z lovcem ter nakrmili divjad.

Projektna aktivnost: EKOTURIZEM

- Vabila, zloženke (Vinarstvo Čurin - Prapotnik, Zeliščarstvo Dušana in Anice Prapotnik , Eko kmetija Zel – Pukšič, Turistična kmetija Hlebec…).
- Z opazovanjem, uporabo simbolov, kombinacijo motivov in dominantnih barv (zelena in rumena), so otroci razvili turistični logotip svojega kraja.

Sodelujoči v projektu:

- **CILJNA SKUPINA V PROJEKTU:** so bili otroci starejše skupine iz vrtca Vzgojno-varstvenega zavoda Ormož, enote Kog. Vrtec se nahaja na podeželju, v osrčju ljutomersko-ormoških goric, v naravno bogatem okolju. V skupini je bilo17 otrok, starih od 3 do 6 let.
- **ČASOVNO TRAJANJE*:*** Inovacijski projekt »Ekoturizem v povezavi z naravno bogatim okoljem« se je pričel meseca septembra 2007, sklenil se je z razstavo v Krajevni skupnosti Kog, avgusta 2008.
- **STROKOVNO OSEBJE:** V inovacijski projekt v vrtcu Kog je bila vključena starejša skupina naše enote z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice (Valerija Vnuk, Mateja Rakuša). Vzgojiteljica sem bila vodja projekta. Naš namen je bil k sodelovanju večkrat povabiti tudi mlajšo skupino s strokovnima delavkama (Slavica Horvat, Milena Kosec).
- **SODELOVANJE Z VODSTVOM VRTCA** Z vodstvom vrtca smo pri projektu sodelovali zaradi potrebne pomoči, nasvetov, dogovarjanja, seznanjenosti…
- **SODELOVANJE S STARŠI** S projektom smo na prvem roditeljskem sestanku seznanili starše, glede na njegovo odvijanje smo ga predstavljale tudi med letom, tako na naših skupnih srečanjih, kot delavnicah.
- **SODELOVANJE S KONZULENTOM** Načrtovanje s konzulentom iz Zavoda za šolstvo sem vodja projekta izvajala v obliki dogovarjanja. Vesela sem bila njegove pomoči, svetovanja in novih idej. Menim, da lahko konzulent s svojim svetovanjem doprinese veliko. Konzulent nas je ob projektni aktivnosti tudi obiskal, bil presenečen nad odvijanjem projekta ter navdušen. Celotno dogajanje smo posneli s kamero.
- **SODELOVANJE Z ZUNANJIMI SODELAVCI** Še najbolj pomembno se mi je zdelo sodelovanje z zunanjimi sodelavci, ki so se z veseljem vključevali v projekt ter nas seznanjali z zanimivim, novim, znanim in neznanim:
  - Zvonko Pukšič, ki vodi eko kmetijo,
  - biologinja in predsednica Rdečega križa OE Ormož, Maja Botulin Vaupotič,
  - Vrtnarija in pridelava naravnih zelišč Dušan in Anica Prapotnik,
  - Borut Prapotnik - Vinogradništvo Čurin-Prapotnik,
  - Turistična kmetija Hlebec, Milan Hlebec,
  - Bojan Čurin, Lovska družina Vitan-Kog,
  - Osnovna šola Kog,
  - kmečka gospodinja Ksenija Lukman,
  - amaterski igralec Janko Klanjčar v vlogi pesnika Flegeriča,
  - Turistično društvo Kog – Anica Pevec…

Inovacijski projekt »Ekoturizem v povezavi z naravno bogatim okoljem« je pravi za ta košček sveta, kajti igralni prostor, ki ga otroci in vzgojiteljice vrtca Kog še posebej izkoristimo, je narava sama. Naravno okolje ponuja tukaj neskončne možnosti, v kateri se lahko otroci skozi igro marsikaj naučijo in mnogo pridobijo. Ponuja tudi mnoge naravne materiale, ki smo jih

uporabljali kot dekoracijo, za ustvarjanje raznoraznih izdelkov, za igranje… Občudujemo, opazujemo, se učimo, spoznavamo in raziskujemo bližnjo in daljno okolico kadarkoli je to le mogoče, predvsem pa smo pozorni na drobne stvari, ki lahko pomenijo mnogo (kot na primer osamelo drevo, metulj na travniku, grozd na trsu, klopotec…) saj tisto, kar narava sama ponuja, lahko ostane globoko zakoreninjeno v otrocih in prav tega nikoli ne pozabijo. Opazovanje, spoznavanje in raziskovanje so ključnega pomena, s tem pa predvsem osveščanje o lepoti in bogastvu, ki ga imamo na domačem pragu.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
Ključni problem, ki je bil v ospredju, je bila vsebinsko obširna tema ter izbira načina, kako otrokom ozavestiti pripadnost domačemu okolju in kraju bivanja. Zelo pestro področje in vzgojno zanimivo področje je ponujalo obilo dejavnosti, ki so vabile, vendar je eno šolsko leto prekratko, da bi lahko vključili vse tiste, ki so jih še posebej želeli otroci. Izbrala sem tiste, katere so otroci posebej poudarjali in pri katerih je bila možnost osveščanja zelo velika. Prav in pošteno bi bilo, da bi se projekt nadaljeval, saj bi tako dobili otroci uvid v bogastvo kulturne dediščine in turizma na Kogu, hkrati pa bi našli svoje mesto za aktivno sodelovanje v kasnejšem življenju.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Kazalci, ki kažejo doseženo raven posameznih ciljev projekta se kažejo v obnašanju in ravnanju s kulturno in naravno dediščino, saj so otroci do ožje in širše narave postali obzirnejši, spoštljivejši in odgovornejši. Z okoljem ravnajo tako, da je zgledno tudi za odrasle. Pojem turizem so spoznali preko konkretnih akcij in že ločijo, kaj so turisti, turistični pohodi in turistična pot. Kulturno tradicijo prepoznavajo, saj so bili v številnih nastopih prav oni tisti, ki so z jezikovno-plesno dejavnostjo prikazovali življenje in navade tega kraja v povsem avtentični noši.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V vzorcu je sodelovalo 17 otrok, od tega 6 deklic in 11 dečkov, starih od 3 do 6 let. Vsi otroci izhajajo iz domačega okolja (Kog). Organizacijsko je delo potekalo v naravnem okolju in v igralnici ter v stiku z vaščani in kulturnimi posebneži tega okolja. Motivacija je bila izzvana na različnih projektnih mestih kot so eko kmetija, čebelarstvo, vrtnarija,…. in je trajala ves čas projekta. Vključenih je bilo vsaj 14 odraslih oseb. Od vzgojnega osebja je poleg vodje projekta sodelovala še pomočnica vzgojiteljice, strokovno osebje drugega oddelka (2 strokovni delavki delavki) in vodstvo vrtca.

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)
Podatke sem zbirala na različne aplikativne načine, s katerimi je bilo mogoče projektno delo voditi in usmerjati. Vstopna metoda je bila anketa za starše, v kateri sem povpraševala, ali se jim zdi pomembno, da v vzgojno delo v predšolskem obdobju vgradim ekoturizem…. in ali je to pomembno za trajnostni razvoj kraja, ob tem, da bi bila poudarjena predvsem domača samobitnost, ohranjanje tradicije in običajev ter jezika. Na anketo je odgovorilo 16 anketirancev, ki so pozitivno ocenili vzgojno delo.
Dokumentarni del je bil fotografskega značaja, saj sem beležila vse pomembne dogodke in faze projekta s fotografijami.
Primerjavo z dejanskim stanjem v igralnici in z okoljem sem dokumentirala s primerjavo umetniških del, ki so nastala po posameznih aktivnostih.
Posebnega pomena je bilo medsebojno dogovarjanje in sodelovanje s kritičnim prijateljem in timom, o čemer priča CD-rom z zapisom dejavnosti, v katerem je vidno usklajeno vzgojno delo osebja enote Kog in zunanjih sodelavcev.

Metode obdelave podatkov
Podatke sem obdelala statistično. Iz statistike je razvidno, da je v projektu aktivno sodelovalo 13 otrok vedno, 2 občasno, eden redko, eden nikoli.
Nadalje podatki pričajo, da so se vključevali zunanji sodelavci ne glede na spol, tako moški in ženske, društva in organizacije, ne glede na čas in način sodelovanja.
Podatki pričajo tudi o velikem 98 % sodelovanju Turističnega društva, 100 % sodelovanju eko kmetije, 100% sodelovanju Vrtnarstva in zeliščarstva D. Prapotnik, Vinogradništva in kletarstva Čurin Prapotnik ter kulturne sekcije.
Posebnost obdelave podatkov je tudi zapis tipičnih narečnih besed, ki kaže, da nekateri otroci poznajo samo narečne oznake, književnih pa še ne.
Povsem jasen je pokazatelj tudi na področju ohranjanja okolja, saj kar 15 otrok zavestno ločuje odpadke, medtem ko dva ob nepravilnem ravnanju še vedno opozorijo.
Turistično orientacijo na Kogu je osvojilo 15 otrok starih od 3 - 6 let.

Prikaz rezultatov
Rezultat »Ekoturizma v povezavi z naravno bogatim okoljem« in zagotavljanja trajnostnega razvoja se kaže v ohranjanju naravne in kulturne dediščine, v razviti občutljivosti za naravno bogato okolje, interes za sprejemanje izkušenj domačinov ter v načinu učenja, ki otrokom ponuja bogat doživljajski svet na vseh vzgojnih področjih dejavnosti.

Ugotovitve in spoznanja

- Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj.
- Otroci so razvili občutljivost in pripadnost okolju, v katerem živijo.
- Pridobili so občutljivost za slušno podobo materinega jezika v narečni izgovorjavi.
- Spoznali so pomen ohranjanja okolja za zdravo življenje in razvoj posameznika ter družbe.
- Spoznali so ljudsko obrt in običaje.
- Razvili so ugotovitve o pomenu zeliščarstva in ekološkega kmetovanja.
- Oblikovali so pojem turizem, turist in turistična pot.
- Spoznali so označbe za turistično pot ter izdelali logotip ter številne dekorativne predmete kot turistične spominke.
- Oblikovanje spoznanj je potekalo v avtentičnem okolju z mojstri ljudske obrti v pristni govorici in s predmeti ljudskega izročila kot so sod, panj, dukel, žakel, parklj…

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Vzgojno osebje v enoti je postalo občutljivejše za pedagoško dogajanje v vrtcu in se je v projekt z veseljem vključevalo po svojih zmožnostih.
Turistično društvo je ponudilo sodelovanje v vseh turističnih aktivnostih na Kogu.
Zeliščar je ohranil vrt, ki so ga pripravili otroci iz vrtca za primer vpogleda turistom.
Kulturno društvo je povabilo k sodelovanju vrtec ob Dnevih turizma na Kogu ter ob dneh kulture (Flegeričev pohod…).

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti

Novost, ki je bila uvedena v šolskem letu 2007/08, se kaže v motivaciji, v razširjenem interesu in pripadnosti za delovanje v okolju, v katerem živijo in ga po domače oblikujejo kot kraj igre, zabave in kulture. Vrednost opravljenega dela je v izvedbi, krajih izvedbe in načinu prikazovanja ljudske kulture in bivanja v obmejnem pasu. Posebnost je v ostrenju domovinskih čustev in pripadnosti domovini. Hkrati je tudi most k druženju, zabavi in veselju. Slednje pomeni ohranjanje podeželja in podeželske kulture, s tem pa tudi pristnega narečnega jezika in pesmi. Bogato naravno okolje pri tem samo spodbuja in ponuja obilo igralnih možnosti, v katerem se otroci učijo za življenje. To je tudi ključnega pomena, s tem pa predvsem osveščanje o lepoti in bogastvu, ki ga imamo na domačem pragu, pa čeprav ga mnogi ne opazijo. Projekt je pravi za naš košček sveta in žal mi je, da se prihodnje šolsko leto ne bo nadaljeval.

Možnosti uvajanja v druga področja

- Novost lahko uporabimo v vseh okoljih, kjer je potrebno še posebej odgovorno negovati domovinska čustva in pripadnost domači zemlji – domačemu kraju.
- Uporabimo jo lahko v okoljih in tistih vrtcih, kjer so otroci iz podeželja. Lahko jo uporabimo v tistih vrtcih, v katerih je poudarjena ljubiteljska kultura, ohranjanje ljudskih običajev oziroma negovanje tradicije.
- Novost bi priporočila turističnim društvom, ki se ukvarjajo z vzgojo podmladka. Gre namreč za primer dobre prakse, v katerem se gradi osebnost, s poudarkom na samobitnosti in ohranjanju kulture – jezika.
- V osnovni šoli bi lahko nadaljevali kot obliko lokalne kulture in ljudskega izročila, v smislu negovanja ljudskih posebnosti (na primer pesnik in večni popotnik slovenskih goric Božidar Flegerič).

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

- Močni smo v organizaciji, v kombinaciji idej in izvedbi ter sodelovanju zanimivega pedagoškega dela v okolju, kjer vrtec stoji.
- Močni smo v zbiranju in posredovanju znanj, pridobljenih v neposrednem okolju.
- Močni smo v promociji dejavnosti na Kogu
- ter uspešni v povezovanju pedagoške prakse, okoljske kulture, tradicije in običajev.

Drugim lahko ponudimo sodelovanje z matično enoto in turistično potjo ter zanimivostmi Koga in domačinov. Uredimo lahko sodelovanje s Turističnim društvom ter organizatorji ekoturističnih dejavnostih. Ponudimo lahko zloženko o svoji vasi »Veliko ljudi lepo poje«, »O sebi – v naši vasi rad živim«, »O kmečkem turizmu – mestjani vihajo nosove nad kmeti«, »Iz babičine kuhinje«, »O krajevnih znamenitostih« in »O medsebojnih odnosih – da bi bogatejši bolj spoštovali revnejše«. Ponudimo lahko tudi načrt projektnega dela.

Viri in literatura

Kožuh Novak, Mateja, Hlebec, Zdravko: O kvaliteti življenja na Kogu in o možnostih za turistični razvoj, Ministrstvo za delo in družino, Ljubljana, 1995
Turistično društvo Kog: »O medsebojnih odnosih – da bi bogatejši bolj spoštovali revnejše«, 1999
Turistično društvo Kog: O svoji vasi - veliko ljudi lepo poje, 2000
Turistično društvo Kog: »O sebi – v naši vasi rad živim«, 2002
Turistično društvo Kog: »O kmečkem turizmu – mestjani vihajo nosove nad kmeti«, 2004
Turistično društvo Kog: »Iz babičine kuhinje«, 2005
Turistično društvo Kog: »O krajevnih znamenitostih« 2006
Luskovič, Tone: Turistično društvo Kog – Krasne vinske glej gorice…, 2006
Lepičnik Vodopivec, Jurka: Okoljska vzgoja v vrtcu, Ljubljana: AWTS, 2006
Dreu, Savina: Moj vrtiček za konjiček, Ljubljana: Kmečki glas, 2002
Thiele, Gudrun: Ustvarjamo z naravnim materialom – sijajne, otroško lahke ideje, Ljubljana, 1999
Koželj, Bogomir: Splošna ekologija z varstvom okolja, Maribor: Obzorja, 1987
Kobal, Edvard: Ekologija zate, Ljubljana: Vrtičkarska univerza, 1991
Bizjak, Janez: Turizem in okolje: Slovenija - turistična dežela, Ljubljana: Svet za varstvo okolja RS, 2001
Horizont: revija za turizem, Maribor: Novium, 2002
Cortese, Dario: Pohodništvo v Sloveniji, Ljubljana: Slovenska turistična organizacija in partnerji, 2006
Kreuter, Marie Luise: Biovrt, Ljubljana, Erimas, 2005
Lah, Avguštin: Narava in okolje: Varstvo in razvoj v RS, Ljubljana: Svet za varstvo okolja RS, 1998

ZGN Ljubljana
Vojkova 74
1000 Ljubljana

STANOVANJSKE SKUPINE V ZGN LJUBLJANA

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: mag. Valerija Janhar Černivec, prof.ped., svetovalka

Sodelavci: Liljana Batič, prof.ped., svetnica, Veronika Gaber Korbar, dipl.ing.tekst.teh., Nives, Gliha Lazanski, prof.ped., mentorica, Irena Zgonc, prof.zgod., Darij Bodlaj, defektolog MVO, mentor, Erika Hočevar, prof.ped., mentorica, Boža Zagoričnik, prof.ped., svetovalka, Katja Tavčar Lavrenčak, soc.ped., mentorica, Zdenka Murovec, defektolog surdo-logo, mentorica, Sabina Mojškerc, soc.ped., Edvard Sikošek, dipl.obramb., svetovalec, Majda Knehtl, soc.del., svetnica, Alenka Levec, dipl.psih., svetnica

Konzulent: Dr. Franci M. Kolenec, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Stanovanjske skupine kot alternativna oblika institucionalne vzgoje v klasičnih vzgojnih skupinah v domu za gluhe in naglušne učence, tiste z govorno-jezikovnimi motnjami in avtiste v ZGN Ljubljana pomeni novo rešitev na izvedbeni ravni vzgojnega procesa.
Dom Frana Grma je ena izmed štirih enot ZGN Ljubljana. Namenjen je gluhim in naglušnim otrokom, mladostnicam in mladostnikom ter tistim z govorno-jezikovnimi motnjami, pa tudi avtistom. Vanj so vključeni tisti otroci, mladostnice in mladostniki, ki so doma daleč stran od zavoda oziroma tisti, ki doma nimajo zagotovljenih pogojev (tehnoloških, socialnih) za nadaljevanje v šoli začetega učnega procesa. Osnovni namen inovacijskega projekta je bil priprava otrok, mladostnic in mladostnikov na odgovorno in samostojno življenje za čas, ko bodo zapustili varno institucionalno okolje in bodo s svojimi znanji, sposobnostmi in interesnimi nagnjenji prevzeli življenje odraslih v polnočutnem okolju.
V stanovanjske skupine smo vključili dekleta in fante, osnovnošolce in srednješolce. Vključeni so bili s soglasjem njihovih staršev. Vzgojitelji, otroci, mladostnice in mladostniki smo skupaj oblikovali pravila življenja in dela v stanovanjski skupini, ter hišni red v stanovanjski skupini. Otroci, mladostnice in mladostniki so v takih skupinah v tem letu razvili pripadnost k skupini, v skupini so razvili zelo ugodno in stimulativno klimo, razvili so skrb zase in za drugega, samostojnost, odgovornost in delovne navade. Izkazalo se je, da taka oblika institucionalne vzgoje predstavlja primerno vzporednico s klasičnim družinskim življenjem oziroma je celo dopolnjevanje le tega.

Abstract:
The living units as an alternative shape of the institutional education in regular unit of upbringing process at the Boarding School of the Institute of deaf and Hard of Hearing Ljubljana means the new resolution for education.
The Boarding School is one of four departments of The Institute of Deaf and Hard of Hearing Ljubljana. It is for children and youngsters who are home far away and for those who don't have sufficient technical or social support for their work at home.

Key words: education, living unit, project, independency, experience.

Ključne besede: vzgoja, stanovanjska skupina, projekt, samostojnost, izkušnje.

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Smo edini zavod za gluhe in naglušne v Sloveniji, ki imamo tudi dom. Pred dvajsetimi leti, ko sem začela opravljati delo vzgojiteljice v tem domu, smo imeli v vzgojni skupini 12 otrok, bodisi deklet, bodisi fantov. Skupino sta vodila dva vzgojitelja. Bivali smo v stavbi v križišču Vojkove in Kranjčeve ulice. Imeli smo dve nadstropji za fante in eno za dekleta. V spalnicah je spalo po osem otrok. Danes je normativ še vedno enak. 12 otrok v vzgojni skupini in največ 2 vzgojitelja. Glede na to, da v našem domu skušamo slediti novostim na področju institucionalne vzgoje, ki jih v slovenski prostor prinaša iz razvitejših dežel socialna pedagogika, ves čas iščemo poti in možnosti za bolj humano in bolj družinsko naravnano vzgojno delo. Tako smo pred 7 leti postavili prvo stanovanjsko skupino: z donacijami in prostovoljnim delom smo opremili stanovanje nad delavnicami za praktični pouk, čez dvorišče, vendar v sklopu zavoda, za 4 dekleta in 4 fante, starejše od 18 let. V tak način življenja in dela so vstopili prostovoljno in na osnovi dogovora s starši. Sobe za dvo in enoposteljne. Enkrat mesečno dobijo določeno vsoto gotovine. Z njo opravijo vse nakupe za gospodinjstvo. Pripravijo vse obroke dnevno, razen kosil. Čiščenje opravijo sami, snažilka opravi generalno čiščenje med jesenskimi, zimskimi in letnimi počitnicami. Učijo se šivanja, pranja, manjših tehničnih popravil. Ta znanja in veščine jim nudi tehnično osebje, ki je opravilo tudi tečaj iz slovenskega znakovnega jezika. Stanovanjska skupina ima tudi svoj zelenjavni vrt. V letih, ki so sledila, je bilo vključevanje v stanovanjsko skupino nagrada za prizadevnost, socialno naravnanost, za odgovornost in strpnost. Na osnovi izjemno dobrih izkušenj z to obliko življenja in dela v dopolnilni obliki klasični insitucionalni vzgoji, smo postopoma uvajali elemente stanovanjske skupine v klasične vzgojne skupine. Šol.l. 2007/08 smo izvajali ob podpori Zavoda za šolstvo in Ministrstva za šolstvo in šport inovacijski projekt Stanovanjske skupine v ZGN Ljubljana. V skupinah smo imeli od 8 do 9 otrok, mladostnic in mladostnikov, mešano po spolu in po starosti. Nameščeni so bili v dvo in enoposteljnih sobah. S sestavinami, ki so nam jih pripravili v zavodski kuhinji, smo sami pripravili zajtrk, popoldansko malico in skuhamo večerjo. Trudili smo se z čiščenjem, kopalnice, stranišča je počistila naša snažilka. Jedilnik je nastajal v sodelovanju skupine, sestavljene iz naših otrok, mentorice domske skupnosti in vodje šolske prehrane. Hrano sta pripravljala po dva otroka ob pomoči vzgojitelja in deloma kuharice, ki je, namesto, da bi kuhala v veliki kuhinji, prišla k nam in nam pomagala z navodili in nasveti v kuhinjah naših stanovanj. Želeli smo si še pralnih strojev in prostorov za sušenje in likanje perila, da bi se naučili še teh veščin.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Pri pripravljanju projekta smo sledili: Skalar, V. (1995). Okvirni vzgojni program za delo v vzgojnih zavodih, stanovanjskih skupinah, mladinskih domovih in prevzgojnem domu. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje: Preizkus nove strategije dela

Opis razlogov za izpeljavo raziskave: Na osnovi izkušenj, pridobljenih tekom šolskega leta 2006/2007 s poskusnim uvajanjem alternativne oblike institucionalne vzgoje, smo želeli preveriti v praksi idejo: ali naj postane stanovanjska skupina način življenja in dela v domu Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana in zamenja klasično vzgojno skupino.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

Na osnovi izjemno dobrih izkušenj, ki jih imamo z delom v vzgojni skupini, ki živi in dela na osnovi smernic, ki veljajo za stanovanjske skupine, smo želeli to alternativno obliko institucionalne vzgoje, ki predstavlja primerno vzporednico s klasičnim družinskim življenjem oziroma je njegovo nadaljevanje in dopolnjevanje, preizkusiti v vseh vzgojnih skupinah.
Otroci, mladostnice in mladostniki so ob pomoči osebja samostojno pripravljali zajtrk, popoldansko malico in večerjo. Samostojno so skrbeli za pranje in vzdrževanje perila. Samostojno so skrbeli za čistočo v stanovanju.
Po 8 otrok, mladostnic in mladostnikov je bilo vključenih v 1 skupino. Skupino sta vodila 2 vzgojitelja. V vsako skupino je bil v času od 14. do 20. ure vključen še en sodelavec: 1 x na teden snažilka, 1 x na teden perica, 1 x na teden kuharica in 1 x na teden svetovalni delavec.

Primer:

vzg. sk.	st. otrok	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek
I.	8	2 vzgojitelja + snažilka	2 vzgojitelja + perica	2 vzgojitelja + kuharica	2 vzgojitelja + svetovalni delavec	2 vzgojitelja

Opomba: vzgojitelja sta delala po 6 ur v izmeni (od 6.30 do 8.00 in od 12.00 do 16.00 oziroma od 15.30 do 22.00, nočno dežurstvo), tretji delavec je v skupini prisoten od 14. do 20. ure.

Kazalci, ki kažejo v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta: aktivno sodelovanje v majhni skupini, skrb zase in za druge člane skupine, intenzivni odnosi med otroki, mladostnicami in mladostniki ter med njimi in vzgojitelji, na osebni ravni., prevzemanje vsakodnevnih skrbi in obveznosti (hrana, perilo, čiščenje), odgovorna, smotrna izraba časa za šolske obveznosti, gospodinjska opravila in prosti čas. Otroci, mladostnice in mladostniki, ki bivajo v domu ZGN Ljubljana, se vsak konec tedna vračajo k svojim družinam, kjer imajo bolj ali manj urejene razmere in kjer bolj ali manj uspešno zadovoljujejo svoje potrebe po varnosti, ljubezni in sprejetosti. Poudariti je potrebno, da starši v tem kratkem času od otrok ne zahtevajo veliko, izogibajo se konfliktnim situacijam in napetostim. V novi alternativni obliki institucionalne vzgoje je otrok vključen v neposredno aktivno življenje in delo v skupini vrstnikov, kjer je nepretrgoma izpostavljen običajnim zahtevam življenja v veliki družini.

Obdelava podatkov

Opis vzorca

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)

Metode obdelave podatkov

Prikaz rezultatov

Prilogi!

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Ob izvajanju inovacijskega projekta: Stanovanjske skupine v ZGN Ljubljana lahko povzamemo naslednje ugotovitve:

- V stanovanjskih skupinah je hišni red postavljen v naprej s strani institucije razen v eni, kjer so pravila življenja in dela oblikovali mladostnice, mladostniki in vzgojiteljici skupaj. Ta red in pravila so bila povsem drugačna kot red in pravila v klasičnih vzgojnih skupinah. Predvsem hišni red je bil mnogo bolj ohlapen in je mladostnicam in mladostnikom omogoča več svobode in veliko več odgovornosti: vsak stanovalec je moral prevzeti svoj del odgovornosti za skupino, za življenje v skupini, za red in čistočo v stanovanju, za nabavo in pripravo hrane, za delo za šolo.
- Z veseljem lahko ugotovimo, da te svobode mladostnice in mladostniki ne izrabljajo za nedelo oziroma za postopanje ampak se vedejo do sebe in do drugih zelo odgovorno.
- Nov način življenja in dela v manjši bivalni enoti in manjši skupnosti je otrokom, mladostnicam in mladostnikom prinesel več varnosti, zaupnost, tesnejše prijateljske vezi med vrstniki, spoštovanje do osebnostne integritete drugega in spoštljiv odnos do vzgojiteljev.
- Vzgojitelji ves čas odgovorno stojijo otrokom, mladostnicam in mladostnikom ob strani in jim pomagajo pri reševanju težav. Nudijo jim učno pomoč in tudi pomoč pri pripravi jedilnikov, pri kuhi in podobno.
- V stanovanjske skupine se vključujeta tudi svetovalni delavki: socialna delavka in psihologinja. Mladostnice in mladostniki so na pragu samostojnega življenja in pestijo jih številna vprašanja: tako v zvezi z zaposlitvijo kot tudi z načrtovanjem družine in še in še. Zelo dobrodošlo je bilo zato svetovanje in pogovori v sproščenem ozračju stanovanjske skupine.

Otroci, mladostnice in mladostniki so pripravili novoletno kosilo za svoje starše. Starši so se povabilu prijazno odzvali in ob tem povedali, da opazijo velike spremembe pri svojih otrocih, ki postajajo vse samostojnejši in odgovornejši. Otroci, mladostnice in mladostniki so v skupinah v tem letu razvili pripadnost k skupini, v skupini so razvili zelo ugodno in stimulativno klimo, razvili so skrb zase in za drugega, samostojnost, odgovornost in delovne navade. Izkazalo se je, da taka oblika institucionalne vzgoje predstavlja primerno vzporednico klasičnemu družinskemu življenju oziroma je celo dopolnjevanje le tega.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti

Možnosti uvajanja v druga področja

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

Taka organizacija ponuja primerno alternativo življenju doma. Od nas vzgojiteljev, od otrok, mladostnic in mladostnikov zahteva učenje za življenje. Učimo se gospodinjskih opravil, prilagajanja skupini, sprejemanja kompromisov, sprejemanja odgovornosti zase in za druge, prevzemanje skrbi.

Veliko časa in pozornosti namenimo pripravam za naslednji šolski dan, še več pozornosti namenimo posamezniku in njegovim posebnostim. Skupaj z otrokom in njegovimi starši

gradimo otrokovo osebnost in usmerjamo njegovo pot v svet odraslih. Trudimo se iskati način, ki je za posameznika in za njegove sposobnosti in posebnosti, najprimernejši.

Znotraj teh prizadevanj nudimo otrokom več interesnih dejavnosti, ki so namenjene vsem ali le posamezni skupini. Te dejavnosti vodijo vzgojiteljice in vzgojitelji, svetovalne delavke in delavci pa tudi zunanje sodelavke in sodelavci: likovne delavnice, gledališke delavnice, svetovalne delavnice na teme odraščanja, pravic, identitete, samopodobe, družine in podobno, socialne igre na teme navezovanje stikov, spoznavanje neznanih situacij, igre vlog, športne dejavnosti, naravoslovne delavnice, tečaj angleščine, tečaj nemščine, inštrukcije iz matematike in iz angleščine, pohodništvo, predavanja o svetovnih popotovanjih, slaščičarski tečaj, vozniški izpit, mladinske izmenjave.

Literatura

Bahovec, E. (1992). Vzgoja med gospostvom in analizo. Krt, Ljubljana.
Bahovec, E. (1985). Teoretska izhodišča za analizo razvoja osebnosti in vzgojnega programa. Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, Ljubljana.
Kiehn, E. (1997). Socialnopedagoška oskrba otrok in mladostnikov v stanovanjskih skupinah. Zavod za odprto družbo, Ljubljana.
Kobolt, A.: Supervizija – možnost in potreba socialnopedagoškega dela. V: Iskanja, Ljubljana 1992,št. 12.
Kobolt, A.: Group Supervision and Supervison of Teams in Residental Care. v: FICE Bulletin, Luxemburg 1994, No. 10.
Konkretizacija okvirnega programa vzgojnega dela v domovih za gluho in naglušno mladino 1996 Ljubljana ZUSGM, interno gradivo.
Skalar, V. (1995). Okvirni vzgojni program za delo v vzgojnih zavodih, stanovanjskih skupinah, mladinskih domovih in prevzgojnem domu. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
Starkl, D. (1999). Priročnik za vzgojitelje v dijaškem domu. ZRSŠ, Ljubljana.

Prilogi 1 in 2: anketa za starše

Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana
Vojkova 74
1000 Ljubljana

Datum: 20. 12. 2007

ANKETA ZA STARŠE

Spoštovani starši!

Vsake toliko časa nas zanima, kakšno je vaše mnenje, želje, predlogi v zvezi z bivanjem vašega otroka v domu Frana Grma. Še posebno nas zanima vaše mnenje o načinu bivanja v skupini, kjer je življenje podobno družinskemu modelu.
Prosimo, da izpolnite anketo, ki nam bo v bodoče smernica za nadaljnje organiziranje življenja in dela v skupini, ki živi po načelih stanovanjske skupine.

Anketa je anonimna.

Anketiranih je bilo 34 staršev (100%.)
Anketni list je vrnilo 28 staršev (82,35%). Na vprašalnik so takole odgovarjali:
N=28 (100%)

1. Z bivanjem mojega otroka v skupini sem zadovoljen:

1…….2……..3……..4…….5
(ocena 1 pomeni – nisem zadovoljen, ocena 5 pomeni – sem zelo zadovoljen)

Ocena:
1=0
2=1 odgovor (3,57%)
3=3 odgovori (10,71%)
4=9 odgovorov(32,14%)
5=15 odgovorov (53,57%)

2. Če bi se morali odločiti o tem, kje bo bival vaš otrok, za katero obliko bi se odločili:

a) za klasično vzgojno skupino v dijaškem domu,
b) za skupino, ki živi po načelih stanovanjske skupine,
c) za stanovanjsko skupino na območju zavoda,
d) za stanovanjsko skupino, kot samostojno stanovanje v mestu.

Starši so se odločili takole:
a=7 (25%)
b=9 (32,14%)
c=11 (39,28%)
d=1 (3,57%)

3. Kaj po vašem mnenju v skupini manjka, da bi bili vi zadovoljni in brezskrbni in vaš otrok zadovoljen (dopišite)?

Starši so navedli naslednje:
Nič ne manjka=15 (53,57%)
Večji nadzor=5 (17,85%)
Raznolikost hrane= 4 (14,28%)
Sem zadovoljen=3 (10,17%)
Več organiziranih srečanj staršev, delavnice=1 (3,57%)
Bolj motivirati otroka za učenje=1 (3,57%)
Varnost osebnih predmetov, kraje=1 (3,57%)
Enaka starost=1 (3,57%)
(možnih več odgovorov)

4. Ali način življenja vašega otroka v skupini na kakršen koli način vpliva na življenje doma; se vam zdi, da se je česa v gospodinjstvu naučil, začel drugače razmišljati…?

a) da
b) ni opaziti
c) ne
d) drugo……

a=18 (64,29%)
b=6 (21,42%)
c=2 (7,14%)
d=1 (3,57%)

5. Če ste obkrožili DA, opišite kako se to izraža doma.

Samostojnejši v gospodinjstvu=13 (46,43%)
Uredi sobo=5 (17,85%)
Bolj samozavesten in samostojen=5 (17,85%)
Priskoči na pomoč, rad pomaga doma=4 (14,28%)
Bolj urejen=1 (3,57%)
Bolj razmišlja o družinskem življenju=1 (3,57%)
Lepše se vede=1 (3,57%)
Ve, da je šola njegova obveznost=1 (3,57%)
(možnih več odgovorov)

6. Kaj bi v skupini pohvalili?

Vzgojitelje=9 (32,14%)
Red in nadzor=8 (28,57%)
Prijaznost=5 (17,85%)
Vzpodbujanje kolegialnosti, pripadnosti, prijateljstvo=5 (17,85%)
Dobro organizirano delo v skupini=4 (14,28%)
Dobro in koristno zaposleni otroci=4 (14,28%)
Vzpodbujanje samostojnosti=4 (14,28%)
Z vsem sem zadovoljen=4 (14,28%)
Higiena=3 (10,71%)
(možnih več odgovorov)

Hvala za sodelovanje!

Anketa za otroke:
Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana
Vojkova 74
1000 Ljubljana

Datum: 3. 1. 2008

ANKETA ZA DIJAKE IN UČENCE

Dragi dijaki in učenci!

Nekateri od vas bivate že veliko let v našem domu. To šolsko leto smo začeli z novim načinom dela v skupinah, tako je vaše bivanje veliko bolj podobno življenju v družini pri starših (skrb za čistočo prostorov, priprava večerij, skrb za prijatelje). Zanima nas, kakšno je vaše mnenje, želje, predlogi v zvezi s takšnim načinom bivanja v skupini.
Prosimo, da izpolnite anketo, ki nam bo v bodoče smernica za nadaljnje organiziranje življenja in dela v skupini.

Anketa je anonimna.

Anketa je bila razdeljena med 34 dijakov in učencev (100%).
Vrnjenih smo dobili 33 anketnih listov (97,05%).
Število obdelanih anket je 33 (N=33=100%).

1. Z bivanjem v skupini sem zadovoljen/ zadovoljna:

1…….2…….3……..4…….5
(ocena 1 pomeni – nisem zadovoljen/ zadovoljna, ocena 5 pomeni – sem zelo zadovoljen/ zadovoljna)

Dijaki in učenci so ocenili takole:
1=3 odgovori (9,09%)
2=8 odgovorov (24,24%)
3=6 odgovorov (18,18%)
4=11 odgovorov (33,33%)
5=4 odgovori (12,12%)
Ena anketa je brez odgovora

2. Če bi se moral/a odločiti o tem, kje želiš prebivati, za katero obliko bi se odločili/a:

e) za klasično vzgojno skupino v dijaškem domu,
f) za skupino, ki živi po načelih stanovanjske skupine,
g) za stanovanjsko skupino na območju zavoda,
h) za stanovanjsko skupino, kot samostojno stanovanje v mestu.

Dijaki in učenci so se odločili takole:
a=8 odgovorov (24,24%)
b=11 odgovorov (33,33%)
c=3 odgovori (9,09%)
d=12 odgovorov (36,36%)

3. Kaj bi rad/a v skupini spremenil/a, da bi bil/a bolj zadovoljen/a (dopišite)?

Sam bi odločil kdaj grem spat=7 odgovorov (21,21%)
Izleti v naravo, kino, bazen=6 odgovorov (18,18%)
Nič=6 odgovorov (18,18%)
Vsaka skupina sama izbira hrano=6 odgovorov (18,18%)
Prenova sob=4 odgovori (12,12%)
Več druženja=4 odgovori (12,12%)
Sam bi odločal, kdaj se vrnem v dom=2 odgovora (6,06%)
Da mi ne bi bilo dolgčas=1 odgovor (3,03%)
Kupil bi nova okna, preproge, luči=1 odgovor (3,03%)
Več razumevanja=1 odgovor (3,03%)
Ne maram kuhati=1 odgovor (3,03%)
Da bi bili fantje in dekleta posebej=1 odgovor (3,03%)
Boljši računalniki=1 odgovor (3,03%)
Zamenjal bi skupino=1 odgovor (3,03%)

(možnih je več odgovorov)

4. Ali način življenja v skupini na kakršen koli način vpliva na življenje doma v družini; se ti zdi, da si se česa v gospodinjstvu naučil, začel drugače razmišljati…?

e) da
f) ne
g) drugo……

a=13 odgovorov (39,39%)
b=15 odgovorov (45,45%)
c=5 odgovorov (15,15%)

5. Če si obkrožil/a DA, prosim opiši, česa si se v gospodinjstvu in pri urejanju doma naučil/a in uporabljaš doma?

Kuhati=8 odgovorov (24,24%)
Pospravljati, urejati prostore=4 odgovori (12,12%)
Kar se naučim v Domu lahko uporabim doma in obratno=4 odgovori (12,12%)
Da se učim zase=2 odgovora (6,06%)
Da se moram potruditi tudi za druge=1 odgovor (3,03%)
Različne stvari=1 odgovor (3,03%)

(možnih je več odgovorov)

6. Kaj bi v skupini pohvalil/a?

Vzgojitelje=9 odgovorov (27,27%)
Pomoč pri učenju=7 odgovorov (21,21%)
Nič=6 odgovorov (18,18%)
Otroke=2 odgovora (6,06%)
Sem zadovoljen v domu=2 odgovora (6,06%)
Sošolce, ki dobro kuhajo=2 odgovora (6,06%)
Nove kopalnice in stranišča=2 odgovora (6,06%)
Da mi dovolijo iti na tekmo=1 odgovor (3,03%)
Tukaj imam prijatelje=1 odgovor (3,03%)
Naučil sem se kuhati=1=1 odgovor (3,03%)
Ne vem=1 odgovor (3,03%)

Se čutim sprejetega=1 odgovor (3,03%)
Vse kar imamo v domu=1 odgovor (3,03%)
Ugodnosti, ki jih imam=1 odgovor (3,03%)

Hvala za sodelovanje!

Zavod za usposabljanje invalidne mladine Kamnik
Novi trg 43a
1241 Kamnik

USTVARJALNI PRISTOPI PRI PROSTOVOLJNEM DELU MLADIH

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Breda Leskovšek, univ.dipl.soc.del., svetovalka

Sodelavci: Martina Ozimek, PU ke-go v OŠ Stranje, Bučar Tim, prostovoljec v ZUIM Kamnik, Špela Ozimek, prostovoljka OŠ Staranje

Konzulent: Kolenec dr.M.Franci, Zavod Republike Slovenije za šolstvo Ljubljana

Povzetek:
Inovacijski projekt prikazuje ustvarjalni pristop dela z mladimi, s cilji, da se mladim ponudi drugačna, alternativna oblika preživljanja prostega časa, omogoči prostovoljno socialno delo in preko aktivnosti s sovrstniki razvijati osebnostne potenciale, pridobivati življenjske izkušnje, znanja in spoznanja ter s tem večati socialni kapital.
Evalvacija je izvedena s pomočjo kvantitativne in kvalitativne analize. Rezultati potrjujejo uspešno izvedbo projekta in realizacijo zastavljenih ciljev. Predstavljeni projekt je primerna metoda dela z mladimi in ga je smiselno nadaljevati.

Abstract:
A creative approach to working with young people is deseribed. The basic aim is to offer young people alternative from of spending their free time, to facilitate voluntary social work and through activites to develop character and to gain life experience, knowledge and understanding, thereby increasing social capital.
In the thesis evaluation is carried out with the aid of quantitative and qualitative analysis. The results confirm the successful execution of the set goals. The presented project is an appropriate work method with young people and it would be resonable to continue it.

Ključne besede: prostovoljno delo, mladost, ustvarjalnost, prosti čas, inovacijski projekt.

Problemsko stanje

Mladostništvo je obdobje, ki za posameznika pomeni prehod iz otroškega v odrasli svet. V tem razvojnem obdobju se mladostnik privaja in prilagaja na telesne, duševne in socialne spremembe, gradi lastno identiteto, raziskuje spolnost, postaja bolj samostojen in se tesneje navezuje na skupine prijateljev, vrstnikov. Vrstniki so pomembna skupina, ki vpliva na mladostnikovo vedenje, stališča in vrednote. Vrstniki prevzemajo vrsto vlog, ki oblikujejo mladostnikovo osebnost: omogočajo razvoj občutja pripadnosti širši skupnosti, omogočajo urjenje in preizkušanje različnih socialnih vlog, učenja sodelovanja in lojalnosti, tekmovanja in pomoči drugemu. V tej dobi mladi oblikujejo načine vedenja, ki so del življenjskega sloga mladih in lahko posredno ali neposredno, kratkoročno ali dolgoročno vplivajo na življenjski slog v odrasli dobi.

Če posameznik doživlja odklanjanje in nespoštovanje, se ogradi, odkloni dominantne vrednote in se oklene subkulture z nasprotnim vrednostnim sistemom. Izhajajoč iz predpostavke, da mladostnika – subjekt opredeljujejo trije sklopi dejavnikov: dednost, okolje in samoaktualizacija je potrebno izpostaviti tako dejavnike tveganja, kot varovalne dejavnike. Zavedati se je potrebno, da ima posamična lastnost v nekem kontekstu varovalno, v drugem pa ogrožujočo vlogo. Varovalni dejavniki: dobro telesno in duševno zdravje, dobro razpoloženje in prilagodljivost, sposobnost čustvenega prilagajanja, dobri odnosi z vrstniki, možnost dobrega in trdnega navezovanja stikov, visoka raven podpore, prilagodljivi in stabilni starši ali skrbniki, zmožnost dobre komunikacije, malo konfliktov, stanovitno in varno okolje, dobra dostopnost virov pomoči v skupnosti. Dejavniki tveganja so nasprotni glede na predhodno naštete varovalne dejavnike.
Gibalno oviranost v veliki meri predstavlja dejavnik tveganja, saj mladostnik z gibalno oviranostjo, še posebej to mladostnik s težjo ali težko gibalno oviranostjo, težje navezuje nove vrstniške stike, se težje aktivno vključuje v družbo vrstnikov, različne dejavnosti ipd.

Cilji projekta

Globalni cilji: Vključiti in družabno povezati mladostnike v geografsko določeni skupnosti (gibalno ovirane in mladostnike brez posebnosti v razvoju) ter s tem omogočiti odprto pot do kreativnih in učinkovitih učnih okolij.
Drugi cilji: Razvijati osebnostne potenciale. Pridobivati nove izkušnje, znanja in spoznanja. Ustvariti zdrave in dolgotrajne vrstniške odnose. Večanje socialnega kapitala. Primarna preventiva.
Z raziskavo smo želeli IP praktično ovrednotiti in dobiti oceno mladostnikov o ustreznosti oblike dela, o možnostih pridobivanja novih prijateljev, izkušenj ter oceno o možnostih vpliva na dejavnosti.

Potek dela

Projekt je bil zasnovan na humanistično, eksestencialističnih in konstruktivističnih vrednostnih okvirih, usmerjen v večanje socialnega kapitala, opolnomočenje posameznikov, v povečanje preventivnih učinkov v skupnosti mladih, izboljšati kakovost življenja in vplivati na procese.

- Mlade smo na dveh ločenih (ZUIM, OŠ Stranje) povabili na predstavitev projekta. Odgovorili smo na vprašanja: Zakaj smo si zamislili IP? Kako ga želimo realizirati? Kaj želimo z IP doseči? Koliko časa bo trajal? Kdo lahko sodeluje? Pričakovanja mentoric do mladih, ki se odločijo za sodelovanje.
- **Ocena potreb in interesov mladih:** Ocenili smo jih na osnovi vsakodnevnega neposrednega dela z mladimi in na osnovi jasno izraženih želja mladostnikov.
- **Razvijanje in načrtovanje programa:** Mladim smo želeli omogočiti vpliv in izbor aktivnosti, zato smo pri načrtovanju IP predvideli dovolj prostora za spremembe. Pri načrtovanju smo poleg izraženih želja mladih upoštevali tudi njihove sposobnosti in izkušnje za samostojno načrtovanje dejavnosti ter potrebe, namene in cilje institucij (prostorske zmožnosti, urniki, podporo osebja..).
- **Izvajanje programa:** Program se je izvajal po predhodnem dogovoru za termin in trajanje. Mlade smo vzpodbujali, da so svoja razmišljanja, mnenja, stališča, občutke izražali na različne načine (grafiti, plakati, pesmi, spisi).
- **Vnašanje popravkov, sprememb:** Popravki in spremembe načrtovanega programa so bili minimalni, saj smo zaradi pričakovane aktivne vloge mladih pri ustvarjanju programa oblikovali le okvirni program.

Obdelava podatkov

Populacijo je sestavljala zaprta in stalna skupina mladih, ki so se prostovoljno odločili sodelovati v IP. Sodelovalo je 32 mladostnikov in mladostnic, starih od štirinajst do sedemnajst let (18 iz OŠ Stranje in 14 iz ZUIMa).
Podatki so zbrani v deset mesecev trajajočem IP. Pri zbiranju gradiva so uporabljeni postopki: vodena anketa (november 07 in junij 08), usmerjeni pogovori (junij 08) in spisi.
Kvantitativno dobljeni podatki (anketi) so obdelani ročno, s preštevanjem, s tehniko črtkanja in s pomočjo računalniškega programa Microsoft Office Exel 2003. Kvalitativni podatki(usmerjeni pogovori in spisi) pa so analizirani s parafraziranim zapisom usmerjenih pogovorov, kodiranjem posameznih enot zapisa in z zapisom relevantnih delov besedila.

Odločitev	Spol				Skupaj	
	M	%	Ž	%	Št.	%
Da.	16	88,90	13	92,90	29	90,62
Ne.	2	11,10	1	7,10	3	9,38
SKUPAJ	**18**	**100**	**14**	**100**	**32**	**100**

Tabela 1: Ocene mladih o ustreznosti ustvarjalnih delavnic.

Število prijateljev	Spol				Skupaj	
	M	%	Ž	%	Št.	%
Nič	1	5,5	2	14,3	3	9,4
Ena/eden	14	77,8	6	42,9	20	62,5
Dve/dva	3	16,7	5	35,7	8	25
Tri in več	/	/	1	7,1	1	3,1
SKUPAJ	**18**	**100**	**14**	**100**	**32**	**100**

Tabela 2: Število novih prijateljev - junij 2008.

Odločitev	Spol				Skupaj	
	M	%	Ž	%	Št.	%
Želim nadaljevati	13	72,2	6	42,9	19	59,4
Ne želim nadaljevati	2	11,1	3	21,4	5	15,6
Nisem se še odločil	3	16,7	5	35,7	8	25
SKUPAJ	**18**	**100**	**14**	**100**	**32**	**100**

Tabela 3: Želje mladih po nadaljevanju, junij 2008.

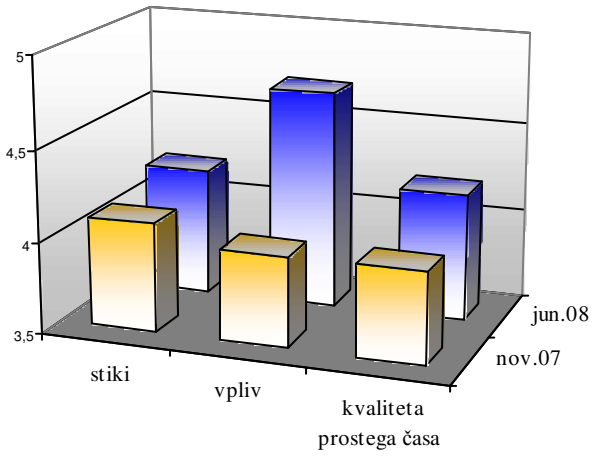

Graf 1: Povprečne ocene stikov, vpliva in kvalitete preživljanja prostega časa (november 2007 in junij 2008).

Kvalitativni del raziskave je pokazal, da so mladi prepoznali nove izkušnje, znanja in spoznanja. Navajali so naslednje:

- Pred skupino izraziti svoje mnenje, želje.
- Sprejeti odgovornost za sovrstnika.
- Postaviti se zase, postaviti mejo.
- Rokovati z invalidskim vozičkom.
- Sporazumeti se z osebo brez ekspresije govora.
- Gibalna oviranost ni ovira za prostovoljstvo.
- Da je moje močno področje glasba, matematika, humor.

Ugotovitve in spoznanja

Na osnovi kvantitativno in kvalitativno dobljenih rezultatov kakor tudi subjektivne ocene obeh mentoric lahko rečemo, da je bil IP primerno načrtovan in izpeljan. Evalvacija je bila opravljena le na segmentu mladih, vsekakor pa bi jo bilo smiselno razširiti še na sodelavce in starše. S projektom je smiselno nadaljevati zaradi izražene želje in pripravljenosti mladih po sodelovanju.
Večina mladih (90,62%) je bila z načinom in obliko dela zelo zadovoljna. Več kot polovica (59,4%) želi s sodelovanjem v projektu nadaljevati. Kar 29 mladih (90,6%) si je v skupini pridobilo novega prijatelja, le trem mladim to ni uspelo.
Tudi zelo visoko udeležbo (povprečna prisotnost mladih na desetih delavnicah je 8,2) in majhen osip (le dva mladostnika sta sodelovanje prekinila po drugem srečanju) lahko razumemo, da je bil IP primerna oblika dela z mladimi, ki je izpolnila njihova pričakovanja po kvalitetnem preživljanju prostega časa, jim omogočila pridobiti nove prijatelje ter izkušnje, znanja in spoznanja.

Širjenje novosti

Kot novost IP vidimo v tem, da nismo izpostavljali gibalne oviranosti, temveč le skupni imenovalec vseh udeležencev – mladost. Vsem mladim je IP omogočil izboljšati kakovost življenja in vplivati na procese. Gibalno ovirani mladostniki so bili skupaj z mladimi brez posebnosti v razvoju, postavljeni v enakovreden položaj.
Drugim lahko ponudimo znanje in podelimo izkušnje.

Literatura

Dragoš, Srečo. 1995. Kako. Socialno delo 34, 1: 21-35. =.2005. Moč – navodila za uporabo, v Dragoš et al: Krepitev moči. Zbirka Katalog socialnega dela. Ljubljana: FSD.
Dragoš, Srečo in Leskošek, Vesna. 2003. Družbena neenakost in socialni kapital. Ljubljana:Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
Flaker, Vito. 2001. Prostovoljno delo: delo za druge in delo zase. Socialno delo 40, 6: 305-316. = 1994. Tveganje. Socialno delo 33, 3:189-196.
Glasser, William. 2001.Vsak učenec je lahko uspešen. Radovljica: Mca.
Kroflič, Robi. 1997. Med poslušnostjo in odgovornostjo. Ljubljana: Vija.
Mikuš Kos, Anica.et al. 2002. Prostovoljci in varovanje duševnega zdravja otrok. Zbornik prispevkov. Ljubljana: Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva, Kolaborativni center za duševno zdravje otrok in mladostnikov pri Svetovalnem centru za otroke, mladostnike in starše.
Mrgole, Albert. 2003. Kam z mularijo?. Načela kakovosti neformalnega dela z mladimi. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad RS za mladino, Aristej.

Zavod za usposabljanje invalidne mladine Kamnik
Novi trg, 43 a
1241 Kamnik

NOVE MOŽNOSTI PREHAJANJA MED VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIMI PROGRAMI

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Matej Peljhan, univ.dipl.psih., spec.klin.psih.

Sodelavci: Simona Janežič, prof.razr.pouka, mentorica, Marija Juhant, predm.uč.mat. in fi., mentorica, Breda Leskovšek, univ.dipl.soc.del., svetovalka, Isabelle Morel Bera, prof.ped., svetnica, Maja Poljanšek, prof.mat. in teh.

Konzulent: dr. Kolenec M. Franci, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Otroci, ki zaradi okvare centralnega živčnega sistema na kognitivnem področju kažejo izrazito nehomogeno funkcioniranje, v vzgojno izobraževalnem procesu velikokrat nimajo možnosti optimalnega napredka. Pri posameznih učnih predmetih imajo tako velike težave, da kljub dodatni učni pomoči in drugim prilagoditvam ne zmorejo usvojiti niti minimalnih standardov znanj, pri drugih učnih predmetih pa lahko dosegajo celo nadpovprečen učni uspeh. Na konkretnem primeru učenca s posebnimi potrebami, ki smo ga spremljali več časa, smo pokazali, da otroka s tovrstnimi težavami ni potrebno nujno usmeriti v vzgojno izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom, ampak da je zanj najustreznejša rešitev prehajanje med programi.

Abstract:
Children that in cognitive areas show explicit unhomogeneous functioning because of their brain injury, often don't have the chance for optimal progress in their educational program. At some subjects they have difficulties to master even the minimal standards of knowledge despite of extra help and other adaptations. On the other hand they can achieve above average level of results at some other subjects. We were monitoring one child with special needs for longer time and showed that a child with these kind of problems doesn't necessary have to attend program with lower educational standars, but that the best solution for this child was combining of programs with lower and »normal« educational standards.

Ključne besede: otroci s posebnimi potrebami, nehomogeno funkcioniranje, prehajanje med programi.

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Učenec je bil pred sedmimi leti v naš zavod vključen v 1. razred OŠ, prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom.
Iz zdravstvene anamneze je razvidno, da je zaradi težav z dihanjem, ki so se pojavile dva dni po porodu, utrpel hipoksične okvare možganov. Neposredne posledice tega se trajno izražajo na različnih področjih. Diagnosticirana je cerebralna paraliza s spastično

tetraparezo. Gibalna oviranost je po pravilniku ocenjena do najvišje, IV stopnje. To pomeni, da ne zmore hoditi, ampak je mobilen zgolj s pomočjo električnega vozička. Tudi funkcije rok so hudo prizadete, zato je pri vseh opravilih osebne nege in drugih običajnih dnevnih opravilih popolnoma odvisen od pomoči druge osebe. Ugotovljene so okvare vida. Posledice se kažejo tudi na področju kognitivnega funkcioniranja, ki je po posameznih specifičnih področjih izrazito diskrepantno. Predvsem pri razumevanja količinskih predstav, izvajanju matematičnih operacij, dojemanju prostorskih odnosov, obsegu pozornosti in delovnega spomina se kažejo veliki izpadi, tipični za nevrološko okvaro. Po drugi strani pa rezultati na verbalnem področju (pojmotvornost, besedno dojemanje, logično sklepanje, abstraktno mišljenje) kažejo, da možgani ob pomanjkanju kisika niso bili difuzno in generalizirano okvarjeni.
Učenec je pri šolskem delu in učenju že od vsega začetka izkazoval prav dober uspeh pri predmetih Slovenski jezik in Spoznavanje narave in družbe, medtem ko pri Matematiki, kljub dodatni individualni pomoči in individualizirano prilagojenim metodam poučevanja, ni osvajal niti minimalnih standardov znanj. Učenca je neuspeh vidno potrl, pojavljati so se začele zdravstvene težave, ki so bile po mnenju zdravnice psihosomatskega izvora, šolski uspeh je padel tudi pri predmetih, pri katerih je bil prej uspešen, izražal je odpor do pouka in ostalih dejavnosti.
Strokovni delavci smo bili postavljeni pred vprašanje ali vztrajati v programu z enakovrednim izobrazbenim standardom za ceno vseh naštetih težav, ali predlagati preusmeritev v manj zahteven prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom, ob tem, da bo tam dobil manj vzpodbud za razvoj močnejših področij.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)
Najprej je potrebno vedeti, da je za duševni razvoj otroka značilna interaktivna povezava med osebnostjo, okoljem in njegovo samoaktivnostjo. Vsa tri področja so »programirana« na tak način, da razvoj poteka več ali manj zvezno in homogeno. Neugodni dejavniki na katerem koli od treh področij bodo negativno vplivali na celoten razvoj, pri čemer pa bodo samo nekateri od teh imeli tak vpliv, da bo razvoj posameznih specifičnih duševnih področjih trajno potekal neusklajeno in nehomogeno. Okvare centaralnega živčnega sistema, do katerih lahko pride iz različnih razlogov in v različnih življenjskih obdobjih, so za diskrepantno funkcioniranje največji faktor tveganja. Možgani sicer po eni strani delujejo kot celovit sistem, po drugi strani pa so nekatere možganske funkcije lokalizirane do te mere, da okvara točno določenega predela lahko izolirano prizadene zgolj določeno psihično funkcijo.
Na drugi strani izhajamo iz vzgojno izobraževalnih programov, ki so preko učnih vsebin, učnih načrtov, standardov znanj, itd., zasnovani tako, da relativno dobro diferencirajo otroke glede na njihove splošne intelektualne sposobnosti, relativno slabo pa ustrezajo, sicer redkim, otrokom z velikimi intrapersonalnimi odstopanji. Otrokom z »normalnim« duševnim razvojem sistem ponuja »redni« program vzgoje in izobraževanja, medtem ko je otrokom z motnjo v duševnem razvoju na voljo prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program vzgoje in izobraževanja. Za tiste otroke, ki imajo svoje sposobnosti neizravnane, je tozadevno precej slabše poskrbljeno.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje
Ali je smiselno, in v katerih primerih, ponuditi otroku s posebnimi potrebami prehajanje med prilagojenim programom EIS in NIS?
Opis razlogov za izpeljavo raziskave
Reševanje konkretnega problema in želja po sistemski ureditvi podobnih primerov.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

- Študij strokovne literature in strokovna razprava o možnostih izpeljave novosti.
- Predstavitev ideje otroku in staršem, doseganje soglasja glede načina dela in zastavljenih ciljev.
- Načrtovanje predmetnika, učnih vsebin, urnika, ipd., ki je moralo biti racionalizirano glede na razpoložljivi časovni obseg in glede na otrokove posebne potrebe.
- Evalvacija dela in spremljanje učinkov novosti pri otroku in starših.
- Oblikovanje zaključkov in razmišljanje o možnostih za širše uvajanje novosti v vzgojno izobraževalni sistem.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta

Zelo pomembno je bilo, da smo najprej znotraj učiteljskega zbora in nato s starši dobili soglasje o načinu dela, predvsem pa o tem, kako bo formalno izdano spričevalo na koncu šolskega leta. Ko smo sprejeli to, da je za otroka bolj kot »papir« pomembno znanje, je bilo nadaljnje delo veliko lažje.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

Glede na težave, ki so se pri otroku kazale preden je bila uvedena novost v načinu izobraževanja, smo določili področja na katerih smo želeli doseči določene spremembe. Zaradi narave nekaterih opazovanih področij smo se odločili za bolj ohlapne kazalce, pri nekaterih drugih področjih pa smo bili bolj eksaktni. Izbrani kazalci so bili: prisotnost psihosomatskih simptomov (bolečine v trebuhu, glavobol, obolevnost), izražanje odpora za prisotnost pri pouku in terapijah, subjektivna ocena otrokovega razpoloženja s strani delavcev in staršev, otrokova subjektivna ocena kvalitete življenja, ocena zadovoljstva staršev glede načina izobraževanja, ocene šolskega uspeha.

Obdelava podatkov

Inovacijski projekt je imel v metodološkem smislu obliko »študije primera«, kar pomeni, da so se novosti preizkušale na primeru enega samega otroka. Bolj kot numerično zbiranje podatkov in njihova statistična obdelava, je bila v ospredju kvalitativna obdelava in vrednotenje. Kljub temu smo vsaj v grobih kategorijah poskušali ocenjevati prisotnost, odsotnost in gibanje določenih kazalcev zadovoljstva in kvalitete življenja. S strukturiranimi razgovori in intervjuji, ki smo jih redno izvajali z otrokom, s starši in z osebjem, smo pri otroku spremljali kazalce vedenja, razpoloženja, zdravstvenega stanja, subjektivnega splošnega zadovoljstva in šolskega uspeha.

Čeprav nismo mogli imeti pod nadzorom vseh dejavnikov, ki so longitudionalno spremljali in vplivali na primer, lahko zaključimo, da obstaja razlika v spremljanih kazalcih kvalitete življenja pred uvedbo novosti prehajanja med programoma EIS in NIS in po uvedbi novosti. Po uvedbi novosti smo namreč zaznali trend, ki je kazal, da ima otrok manj psihosomatskih težav, da se je odpor do šolskega dela zmanjšal, da se je zboljšalo osnovno čustveno razpoloženje, da se je pri otroku in starših dvignila subjektivna splošna ocena zadovoljstva z življenjem in da je napredek na področju pridobivanja šolskega znanja bolj v skladu z otrokovimi potenciali.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Na podlagi enega primera smo pokazali, da je za otroke, ki na različnih predmetnih področjih izkazujejo izrazito diskrepantne zmožnosti, smiselno uvesti fleksibilno prehajanje med različno zahtevnimi programi.
Ugotavljamo, da je koncept individualiziranega programa, kot je pri nas zastavljen mnogo preozek, da bi še lahko ustrezal vrednotam, ki jih promoviramo v paradigmi inkluzivne šole. Sicer dopušča različne prilagoditve pri npr. metodah in načinih dela, preverjanju znanja, dodatni strokovni in fizični pomoči, ko pa bi bilo potrebno temeljito prilagoditi učne vsebine, pričakovan obseg in kvaliteto znanja, pa hitro postane preveč rigiden glede na posebne potrebe otrok.
Z inovacijskim projektom smo poskušali pokazati, da je za nekatere otroke s posebnimi potrebami usmeritev v program »ali samo EIS ali samo NIS« s strokovnega, kot tudi etičnega vidika neustrezna. Poskušali smo pokazati, da obstaja še tretja možnost – EIS in hkrati NIS.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju
Inovacijski projekt je znotraj zavodskega okolja vzpodbudil strokovne razprave in iskanje boljših možnosti pri izobraževanju otrok z gibalno oviranostjo.
Želimo si, da bi lahko inovacijski projekt prispeval tudi k prevrednotenju osnovnih ciljev vzgoje in izobraževanja, ki se bi morali od doseganja absolutnih, standardiziranih, zunanjih ciljev preusmeriti k doseganju optimalnega, relativnega, osebnega razvoja otroka.

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti
Prehajanje med programi, kot ena od možnih prilagoditev vzgojno izobraževalnega procesa za otroke s posebnimi potrebami je »omenjena« že v Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, čeprav so interpretacije tega člena zelo različne. IP torej ne predstavlja popolnoma nove ideje, bi pa širše udejanjanje in realizacija te ideje, na način kot smo jo zastavili v IP prav gotovo pomenilo veliko novost pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potzrebami.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim
Kot specializiran zavod za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje otrok z gibalno oviranostjo, imamo na svojem področju veliko izkušenj, specialnega znanja, zato drugim lahko ponudimo ustrezen suport, svetovanje in izobraževanje.

Literatura

Marjanovič Umek, L. et al. Razvojna psihologija. Ljubljana, Znanstveno raziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2004.
Rutter M., Taylor E., Hersov L. Child and Adolescent Psychiatry, Blackwell Science Ltd, 1994.
Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Uradni list Republike Slovenije, 54 (2000)

Osnovna šola Jela Janežiča
Podlubnik 1
4220 Škofja Loka

VPLIV SPREMEMBE SESTAVE RAZREDA NA RAZREDNO KLIMO

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: mag. Aleksander Vališer, prof. def.

Sodelavci: Andreja Gorše, prof. def., Petra Vovk Ambrož, prof. def., Tonka Klemenčič, prof. def., Andreja Rihtaršič Mladenović, prof. def., Helena Zupančič. Prof. def.

Konzulent: Miha Mohor, mag. Katica Pevec Semec, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, OE Kranj

Povzetek:
V projektu smo med učenci in učitelji preverili začetno in končno stanje razredne klime s pomočjo sociograma in vprašalnikov. Končni rezultati so bili zelo spodbudni. S pomočjo sociogramov smo ugotovili, da so mnoge negativne naveze izzvenele, da je veliko več pozitivnih povezav in da v razredu ne obstajajo več izrazito negativno ali pozitivn označeni posamezniki. Vprašalnik, ki smo ga izvedli med vsemi učitelji in učenci tretjega triletja nižjega izobrazbenega standarda, pa so nam povedali, da je novo-končno stanje po mnenju učencev nad tistim, ki so si ga želeli ob začetku šolskega leta, po mnenju učiteljev pa se je novo stanje močno približalo tistemu, ki so si ga želeli. Zagotovo so k temu prispevale tudi kvalitetno pripravljene, zbrane in izvajane socialne igre, primerne sposobnostim naših učencev. Ugotovili smo tudi, da se določene socialne igre v manjših skupinah težje izvajajo, pri določenih učencih pa ni bila uporabna nobena tehnika pridobivanja podatkov in jo bo potrebno v prihodnje nadomestiti z zapisi učenčevega reagiranja s strani učiteljev.

Abstract:
In the project the initial and the final state of the class atmosphere among the pupils and the teachers was checked, using sociograms and questionnaires. The final results were very promising. The sociograms showed that many negative relations disappeared and more positive appeared. Distinctively negative or positive individuals aren't marked any more.The questionnaire performed among all the teachers and the third triade of the low educational standard pupils showed , according to the pupils, that the new final state is above the one wanted at the beginning of the school year . According to the teachers it approaches the one wanted. The success of the project is due to carefully prepared, collected and performed social games adequate to the abilities of our pupils.Some social games in certain small groups were difficult to perform. There were also some individual pupils where no technique of getting information worked. In the future it will have to be substituted by teachers' notes of pupils' reactions.

Ključne besede: sociogram, razredna klima, socialne igre

Problemsko stanje

Opis problema v praksi
Ker smo osnovna šola s prilagojenim programom, se nam velikokrat zgodi, da dobimo učence tudi med šolskim letom – odvisno od dela Komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. Takrat se spremeni razredna klima v posameznem razredu. Naša želja je, čim prej uspešno delovno okolje za vse učence, saj si vsak dober učitelj želi, da bi v razredu vladalo prijetno vzdušje, ki bi prinašalo zadovoljive rezultate na intelektualnem, vedenjskem in vzgojnem področju.

Cilji projekta

- Čim prej vzpostaviti ugodno klimo za uspešno delo razreda;
- Najti učinkovite pristope k ustvarjanju pozitivne razredne klime z vidika učitelja in učenca;
- Izdelati nabor strategij, predlogov dejavnosti…za izboljšanje razredne klime (socialne igre);
- Sprotno dopolnjevati strategije ter izmenjavati izkušnje;
- Povezati učence obeh programov med seboj;
- Delo tima sprotno vrednotiti in poročati ostalim kolegom o poteku projekta

Raziskovalno vprašanje
Kakšne strategije/načine dela je potrebno upoštevati oz. uporabiti za vzpostavitev/vzdrževanje ustrezne (pozitivne) klime?

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve
Na začetku šolskega leta smo vsi strokovni delavci šole izpolnili vprašalnik »Razredno okolje za učitelje« (Zabukovec, 1998), učenci višjih razredov nižjega izobrazbenega standarda so izpolnjevali sociograme in vprašalnik »Razredno okolje za učence«, učenci nižjih razredov nižjega izobrazbenega standarda in učenci posebnega programa vzgoje in izobraževanja pa so svoje mnenje podali le preko sociogramov. Ugotovili smo, da obstajajo v večini razredov pomembne, pozitivne in negativne, naveze in da ni razreda, v katerem bi bile »moči« učencev enakomerno razporejene.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevale k uspešnemu zaključku projekta
Ko smo preverili mnenje o stanju in želje, ki jih imajo učenci in učitelji smo se člani tima vprašali, kako bi lahko razredno klimo izboljšali. Ob prebiranju strokovne literature smo ugotovili, da so odgovor na naše vprašanje socialne igre, ki naj bi se jih šli učenci pri razrednih urah, kot uvod ali zaključek pouka, lahko pa za krajši premor med aktivnostmi. Tako je nastala knjižica socialnih iger. V njej smo zbrali različne socialne igre, ki so primerne tako za najmlajše kot tiste, ki so tik pred zaključkom šolanja. Vsaka, v knjižici opisana socialna igra, ima zabeležen cilj igre, potrebne pripomočke, natančno pa je opisan tudi potek igre. Pri nekaterih socialnih igrah so zabeležene tudi možne prilagoditve, ki smo jih ustvarjalci knjižice predvideli, glede na različno število učencev v razredih in glede na različne zmožnosti učencev.
V naslednjih mesecih so učitelji skupaj z učenci ob pomoči socialnih iger izboljševali razredno klimo. Z vmesnim vprašalnikom za zaposlene smo v timu skušali ugotoviti, kako

poteka delo in ugotovili, da imajo nekateri razredi zaradi premajhnega števila učencev ali zaradi prezahtevnih nalog težave z izvajanjem nekaterih socialnih iger. Tako smo sklenili, da bi bilo smiselno razrede združevati, saj se na ta način izboljšuje tudi klima med razredi, kar je na tako majhni šoli kot je naša, možno doseči. Pri igrah, ki so bile za naše učence, kljub predvidenim prilagoditvam, prezahtevne, pa so učiteljice in učitelji sami uvedli nekatere prilagoditve, s pomočjo katerih so bile igre izvedljive. S pomočjo vprašalnika smo izvedeli tudi, katere od, v knjižici zbranih iger, so med učenci in učitelji najbolj priljubljene in to nam je služilo kot smernica k razumevanju kakšne vrste iger so za naše učence najbolj zanimive in najbolj primerne.

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta
Ob koncu šolskega leta smo med učenci in učitelji ponovno preverili stanje razredne klime in naredili sociograme. Rezultati so bili zelo spodbudni. S pomočjo sociogramov smo ugotovili, da so mnoge negativne naveze izzvenele, da je veliko več pozitivnih povezav in da v razredu ne obstajajo več izrazito negativni ali pozitivni posamezniki. Vprašalnik, ki smo ga izvedli med vsemi učitelji in učenci tretjega triletja nižjega izobrazbenega standarda pa so nam povedali, da je novo stanje po mnenju učencev nad tistim, ki so si ga želeli ob začetku šolskega leta, po mnenju učiteljev pa se je novo stanje močno približalo tistemu, ki so si ga želeli. Uspeha pa ne moremo meriti le z vprašalniki in sociogrami. Najbolj pomembno je kako se učenci počutijo v razredu, kako doživljajo sebe in sošolce in kako uspešni so v šoli.

Obdelava podatkov

Opis vzorca
V projektu je sodelovalo vseh 73 učencev in 14 učiteljev Osnovne šole Jela Janežiča.

Metode zbiranja podatkov
Pri zbiranju podatkov smo pri apilikacji sociogramov in vprašalnikov za učence uporabili vodeno obliko anketiranja. Pri posameznih učencih (predvsem tistih, ki ne govorijo) pa smo si pomagali tudi z zapisi učiteljev.

Metode obdelave podatkov
Podatke smo obdelali z računalniškim programom Microsoft Excel. Podatke iz vprašalnika smo grupirali tako, da smo dobili obstoječe stanje in želeno stanje učencev in učiteljev po posameznih razredih in ga primerjali med seboj.

Prikaz rezultatov
Rezultate smo predstavili v preglednicah, ki smo jih za lažjo predstavljivost pretvorili v grafe. Posneli smo tudi krajši video o izvajanju iger.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj
Na socialnem področju so se ob koncu projekta pokazale oziroma pojavile določene pomembne pozitivne relacije med učenci, negativne naveze pa so izvenele. Mnogi učenci so imeli, kljub pomoči učiteljev, velike težave pri izpolnjevanju sociogramskega vprašalnika, zato bi bilo bolje v prihodnje pri učencih s komunikacijskimi težavami uporabljati razrednikove zapise učenčevega reagiranja in (ne)naklonjenosti drugim. Na ta način bi dobili jasnejšo sliko odnosov v razredu.
Opis posledic izpeljave projekta v okolju

Učence smo med igrami posneli in nekatere pokazali na prireditvi za starše. Starši so bili navdušeni, nekateri pa so si celo zaželeli izvod knjižice s socialnimi igrami. Navdušeni pa niso bili le starši. Učenci so med izvajanjem socialnih iger uživali in tega niso sprejemali kot neko prisilo ali kot nekaj kar morajo, ker se ne razumejo dobro, odnosi pa so se spreminjali kar sami od sebe. Ker smo bili s potekom projekta zadovoljni, smo se v mesecu maju predstavili tudi na Festivalu ustvarjalnosti in inovativnosti na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

Širjenje novosti

Naš inovacijski projekt je uporaben predvsem za učitelje osnovnih šol s prilagojenim programom, še posebej tiste, ki poučujejo učence nižjega izobrazbenega standarda, zelo pa smo se trudili zbirko čim bolj približati tudi učiteljem in učencem v posebnem programu. Zbirka nalog, ki smo jo oblikovali, bo prišla prav tudi učiteljem, ki so prevzeli nek razred na novo in učencev ne poznajo (npr. nadaljevanja šolanja učencev s podružnic na centralni šoli).
Projekt smo zaključili, s tem pa se ni zaključilo izvajanje socialnih iger. Tako učencem kot učiteljem so »prirasle k srcu« – učenci v njih uživajo, spodbujajo k njihovemu izvajanju in se preko njih spoznavajo, učitelji pa kljub temu, da smo s projektom zaključili, igre samoiniciativno na različne načine vključujejo v pouk, saj v njih vidijo možnost za celostni razvoj naših učencev.
Učitelji lahko z izboljševanjem razredne klime celostno vplivamo na učenčev razvoj, pri čemer pa je potrebno poudariti, da naj bi učitelj svoja prizadevanja za to tudi nenehno spremljal in analiziral in s tem dobival povratne informacije, ki bi jih izkoristil za oblikovanje smernic pri nadaljnjem delu. Z razvojem otrok je potrebno razvijati tudi metode – knjižico bo potrebno dopolnjevati, učencem pa ponuditi kaj novega.

Literatura

Adlešič, I. (1998). Razredna klima učencev osnovne šole. Pedagoška obzorja, 3 – 4 , str. 160 – 176.
Zabukovec, V. (1998). Merjenje razredne klime. Priročnik za učitelje. Ljubljana. Produktivnost. Center za psihodiagnostična sredstva.
Zabukovec, V. (1993). Kako zaznavajo razredno klimo osnovnošolci in njihovi učitelji. Sodobna pedagogika, 5 – 6, str. 292 – 303.

OŠ Danile Kumar
Godeževa 11
1000 Ljubljana

ZA VSAKEGA UČENCA KAR POTREBUJE

2006 - 2009

Vodja inovacijskega projekta: Marija Kušar, prof. razr. pouka, svetovalka

Sodelavci: Ivana Gregec, prof. razr. Pouka, Romana Slatinek, prof. razr. pouka, mentorica, Petra Turk, prof. razr. pouka,mentorica, Liljana Praznik, prof. razr. pouka, svetovalka, Amalija Mikulan, prof. razr. pouka, svetovalka, Mateja Dovžan Kukič, prof. razr. pouka, mentorica, Zvezdana Kuhar, prof. razr. pouka, mentorica, Alma Mišjak Kernc, prof. razr. pouka, svetovalka, Jožica Medved, prof. razr. pouka, mentorica

Konzulent: dr. Fani Nolimal, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Diferenciacija in posledično personalizacija pouka nam daje občutek pomembnosti in sprejetosti. Ta pozitivna čustva so še toliko bolj pomembna v procesu učenja mladega človeka. Upošteva naj se njegov učni tempo, kvaliteta in stopnja razvoja. Vse to pa lahko doseže le učitelj, ki dobro opazuje svoje učence, je odprt za potrebe učencev, kar pomeni, da kar v največji meri uporablja didaktične strategije, ki omogočajo učinkovitejše usvajanje in nadgradnjo znanj in dosežkov.
Ob zavedanju, da lahko izboljšamo svoje poučevanje smo si tim učiteljic na razredni stopnji zastavile cilj, da si pomagamo na poti iskanja kreativnih in učinkovitih učnih okolij. Najprej smo si s pomočjo strokovne literature obnovile znanja o učni diferenciaciji in učnih stilih. Oblikovale smo si ožje vprašanje, s katerimi aktivnostmi lahko v razredu zagotovimo, da učenec napreduje glede na interes in svoj dominantni učni stil. Torej smo za izbrane učne cilje iz učnega načrta iskale in načrtovale pouk tako, da smo bile v prvem delu projekta usmerjene v diferenciacijo pouka glede na učenčev interes. Uporabile smo strategijo »sestavljanke«, delo v manjših skupinah, učenci so načrtovali in izpeljali učno uro.
Ugotovile smo, da so bili učenci bolj in dlje motivirani in so bolje medsebojno sodelovali. Podatke smo zbrale z medsebojnimi hospitacijami in izpolnjenimi samoevalvacijskimi vprašalniki učencev in sodelujočih učiteljic.
V drugem koraku raziskovanja pa smo se lotile najprej raziskovanja svojih učnih stilov (vprašalnik načinov in stilov spoznavanja po Rancourtu, Kolbov vprašalnik o učnih stilih in izkušenjskem učenju).
Skozi izpeljavo projekta smo dosegle še en cilj, medsebojno smo se povezale, dvignile delovno klimo in vse pridobile na strokovni rasti.

Ključne besede: diferenciacija, učni stil, hospitacija, samoevalvacijski vprašalnik

Abstract:
Differenciation gives us feeling of importance and acceptability. These positive feelings are even more important in the learning process of a young human. His learning tempo, quality and level of development should be taken into the consideration. All this can be achieved by a teacher, who observes his pupils well and is open for his changing and acceptability for new knowing and achievements.

On awareness that we can improve our teaching, in the team of teachers at elementary level we pawned a goal to help each other on the way of searching for better creative and effective teaching environments. First we have renewed our knowledge about teaching differenciation and teaching styles with the help of professional literature. We formed a narrow question- we were trying to found out with which classroom activities we can assure that pupil makes progress regarding his interest and his dominant teaching style. For chosen teaching goals from school syllabus we looked for different ways of mediation and planned our lessons thus that in the first part of the project we were oriented in the class differenciation with regard to pupil's interest. We used the "puzzle" strategy, work in a smaller groups, pupils have planned and carried out the lesson.
We found out that the pupils were more and longer motivated and they had better mutual collaboration. We gathered the information with mutual hospitations and with fulfilled self-evaluation questionnaire of the pupils.
In the second step of our research we first undertook the research of our teaching styles (manners questionnaire and styles of comprehension after Rancourt, Kolb's questionnaire about teaching styles and experience learning) and with the questionnaire "How do I learn?" gained at the seminar Recognizing learning problems at pupils (2008). We carried out the research about pupils teaching styles in several departments of 4. and 5. grade. We didn't manage to arrange and carry out the questionnaire for the pupils of the 1. triad.
Through execution of the project we reached another goal, we connected, improved working atmosphere and gained on professional growth.

Key words: differenciation, teaching style, hospitation, self-evaluation questionnaire.

Problemsko stanje

V želji, da smo z vpeljavo programa 9-letne osnovne šole in ciljnega načrtovanja čim bolj uspešne, smo začutile, da moramo znanja ponoviti, združiti in sistematizirati. Učence je bilo teže motivirati za sodelovanje pri pouku, njihovo znanje pogosto ni imelo daljše uporabne vrednosti.
Rezultati nekaterih raziskav kažejo, da se učenci naučijo več, če se učijo na način, ki je njim všeč. Največkrat izberejo lažji in udobnejši način učenja tudi zato, ker je to edini način učenja, ki ga poznajo(Pedagoška psihologija, 2002). Iz navedenih razlogov se je manjša skupina učiteljic na razredi stopnji odločila, da naredimo na tem področju kakovosten premik.

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje:
S katerimi aktivnostmi v razredu zagotovimo, da učenec najbolje napreduje glede na interes in učni stil?
Učenci se med seboj zelo razlikujejo po načinu sprejemanja, obdelovanja in oddajanja informacij in znanj, zato mora učitelj vse faze učnega procesa uskladiti s potrebami skupine in posameznih učencev.
V projektni skupini smo si zastavile naslednje cilje:

- Strokovno usposobiti učitelje za učinkovito zadovoljevanje potreb učenca.
- Povezati interes učenca in cilj iz učnega načrta.
- Uporabljati čim več različnih metod dela in aktivnosti (ne samo tiste, ki ustrezajo učitelju).
- Izbrane vsebine izvesti na način, ki omogoča maksimalno aktivnost učencev (konstruktivistični način).

Potek dela

Inovacijski projekt smo izpeljale v dveh akcijskih korakih. V vsakem koraku smo najprej poiskale načine, s katerimi bomo usmerile pozornost posameznih učencev, nato smo pripravile ustrezno delovno gradivo in dejavnosti izvedle.. Podatki, pridobljeni s pomočjo vprašalnikov in naše refleksije so nam narekovali naslednjo fazo (slika 1).
V prvem akcijskem koraku smo sledile prvima dvema načrtovanima ciljema. Že ob pripravi posameznih učnih ur smo na srečanjih usklajevale stališča o tem, kje in kaj v učni uri bo diferenciacirano, kje pa le npr. časovni zamik neke dejavnosti. Tako smo s skupnimi pogovori, brskanjem po literaturi itn. dorekle in sistematizirale naše veščine poučevanja.
V skupni refleksiji smo ugotovile, da so cilji inovacijskega projekta preširoko zastavljeni, zato smo se v drugem akcijskem koraku osredotočile le na tretji cilj.
V ta namen smo se lotile raziskovanja učnih stilov (vprašalnik načinov in stilov spoznavanja po Rancourtu, Kolbov vprašalnik o učnih stilih in izkušenjskem učenju) učiteljev, sodelujočih v poskusu, in učencev 4. ter 5. razreda. Ugotovile smo, da so učenci 4. in 5. razreda (66 učencev) v večini motorični tipi (27), sledijo jim vizualni (22) in avditivni (17). Na podlagi teh ugotovitev smo v nadaljevanju oblikovale učne priprave in jih reflektirale na pogovorih po hospitacijah ter na skupnem zaključnem srečanju. Pogovori po hospitacijah med kolegicami so bili konstruktivni. Na podlagi opazvanja in samoevalvacije učencev smo ugotovile, da so bili ti navdušeni nad novimi pristopi in so pri pouku tudi bolje sodelovali. S tem smo ugotovile, da smo cilje, ki smo jih načrtovale po prvem akcijskem koraku, dosegle.

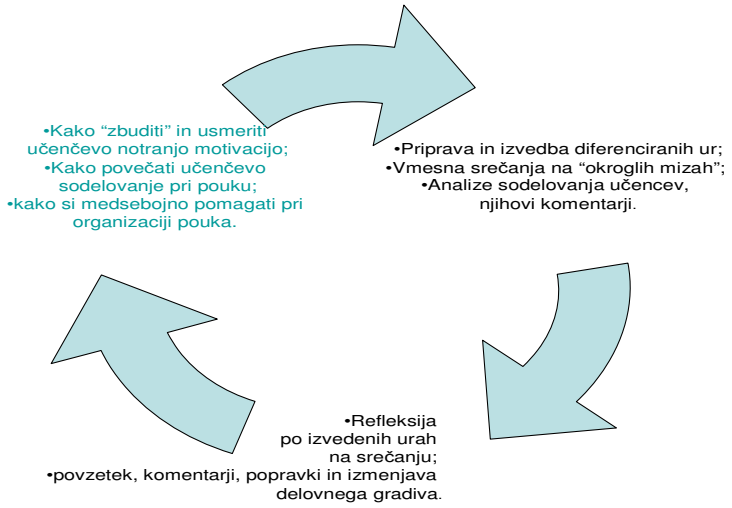

Slika 1: Potek dela v prvem in drugem akcijskem koraku

Obdelava podatkov

Vključeni so bili učenci razredne stopnje, tj. 10 oddelkov in njihove razredničarke.
V obeh korakih akcijskega raziskovanja smo podatke zbirale na dveh ravneh, tj. na ravni učiteljev in učencev. Na ravni učiteljev smo podatke zbirale s študijem primerov učnih priprav, hospitacij, analiz hospitacij in vmesnih refleksij. Drugo raven podatkov smo dobile preko opazovanja učencev pri pouku in njihovih odzivov na samoevalvacijske vprašalnike. Podatke smo kvalitativno obdelale in primerjale s teoretičnimi usmeritvami glede učnih stilov in motivacije za učenje.

Ugotovitve in spoznanja

Naš dosežek je bil dvojen: svoje poučevanje smo prevetrile, sistematizirale ugotovitve in jih ciljno usmerile v poučevanje na način, ki kar najbolje zadovoljuje potrebe posameznih učencev v skupini. Učenci so nad tako pripravljenimi in izvedenimi urami izrazili veliko zadovoljstvo. Delovna vnema je bila med delom na višji ravni, prav tako izdelki. Z medsebojnimi vsebinsko dorečenimi srečanji smo izboljšale medsebojno komunikacijo in delovno klimo v kolektivu na razredni stopnji.

Širjenje novosti

Novost je v tem, da je delo projektne skupine preraslo v timska srečanja pred in po izvedenih učnih urah. Na teh srečanjih se učitelji medsebojno posvetujejo o možnih načinih izvedbe diferenciranih in individualiziranih ur, med seboj si izmenjajo delovna gradiva in izkušnje. Naš model timskega sodelovanja lahko ponudimo učiteljem na predmetni stopnji, na razredni stopnji pa poleg modela timskega sodelovanja tudi še pripravljena didaktična gradiva in učne priprave.

Literatura

Woolfolk,A. (2002). Pedagoška psihologija. Ljubljana: Educy.
Nolimal,F. (2005). Primer izkustvenega učenja novih didaktičnih koncepcij in integracija izkušenj v učno prakso. Razredni pouk št. 2, 2005.

Vrtec Ljutomer
Fulneška ulica 5
9240 Ljutomer

BOGASTVO V RAZLIČNOSTI JEZIKOV IN KULTUR

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Ksenija Tušek

Sodelavci: Brezovar Staška, vzgojiteljica, svetnica, Smodiš Marjana, pomočnica vzgojiteljice, Pušenjak Marija, ravnateljica, svetnica, Lovrec Valentina, predsednica sveta staršev

Konzulentki: Fanika Fras Berro, mag. Nada Holc, Zavod za šolstvo, OE Maribor

Povzetek:
Nobenega dvoma ni, da je zgodnje učenje tujega jezika, oziroma seznanjanje z jeziki drugih narodov že v predšolskem obdobju prednost za kasnejše aktivnejše oblike učenja tujega jezika in seznanjanje s kulturami. Če že zgodaj zbudimo otrokovo naravno dojemljivost za učenje jezika, mu s tem omogočimo več časa za učenje ter mu ponudimo jezikovne in kulturne izkušnje, ki lahko pospešijo njegov splošni razvoj (kognitivni, socialni, kulturni, slušni, jezikovni in osebni razvoj, pa tudi njegovo vztrajnost in sodelovanje) in okrepijo samozavest.
Mnogi strokovnjaki se močno zavzemajo za poučevanje modernih jezikov v zgodnjem otroštvu, da bi otrokom tako pomagali razviti jezikovno znanje ter širši občutek pripadnosti, državljanstva in skupnosti. Znanje jezikov otrokom tudi pomaga razumeti, kako lahko izkoristijo priložnosti, ki jim jih ponuja večjezična Evropa. Naš inovacijski projekt je zajemal sodelovanje s sosednjo Hrvaško in Avstrijo in spoznavanje ne le jezika, ampak tudi kulture. Pričakovali smo večji odziv obeh sodelujočih držav, vendar je velikokrat ostalo le pri dogovorih. Kljub temu smo projekt v sodelovanju s konzulentkama uspešno izpeljali. Pri tem nam je bila v oporo mama enega izmed otrok iz skupine, ki je prihajala tedensko v skupino in izvajala dejavnosti v nemškem in tudi hrvaškem jeziku, saj izhajata oba njena starša iz Hrvaške. Tudi babica enega izmed otrok, ki izhaja iz Hrvaške se je aktivno vključevala v različne dejavnosti. Preko sodelovanja na različnih ravneh v skupini (starši-stari starši…) in skupine z vrtci sosednjih držav smo spletli pomembne socialne mreže, ki pomenijo bogato izkušnjo otrok za življenje v prihodnosti. Pomembno je bilo, da so se otroci učili jezika in kulture v povezavi z drugimi področji dejavnosti, kar je povečalo njihovo motivacijo za učenje.

Ključne besede: jezik, kultura, izkustveno učenje, sodelovanje, strpnost

Problemsko stanje

Zgodnje učenje tujega jezika pozitivno vpliva na samozavest in odprtost do drugačnosti. Otroci razvijajo navdušenje in vedoželjnost do tujega jezika in kulture.

Cilji projekta

V ČEM SE KAŽE BOGASTVO RAZLIČNOSTI JEZIKOV IN KULTUR
Cilji:

- Zavedanje obstoja lastnega jezika in drugih jezikov ter lastne in drugih kultur.
- Poslušanje, razumevanje in doživljanje materinega jezika in tujih jezikov (nemški, hrvaški…).

Potek dela

Po metodi aktivnega učenja (KWL metoda) smo preverili kaj otroci že vedo o sosednjih državah Hrvaški in Avstriji. Prav tako smo si zastavili vprašanje, kaj jih želimo naučiti glede na postavljeno raziskovalno vprašanje in kako bomo to dosegli. Načrt smo predstavili tudi na prvem srečanju našega projektnega tima in predstavnikov sosednjih vrtcev. Glede na to smo se dogovorili, kaj bomo storili mi in kaj sodelujoči vrtci. V dogovoru z otroki, smo si uredili kotiček projekta oziroma dejavnosti povezanih s projektom. Tam smo imeli globus, zemljevide, atlase, vljudnostne izraze , ki so jih zapisali otroci v treh jezikih, pesmi , izštevanke, simbole držav , kartončke s števili , sadje, barve, inventar igralnice smo označili s simboli in različne igre za utrjevanje znanja. V veliko pomoč nam je bila mama v skupini, ki nas je tedensko obiskovala in otroke preko igre učila tujih besed. Sodelovali smo tudi s starimi starši, se učili, peli pesmi, se igrali rajalne igrice itd. Ob vremenskem koledarju smo utrjevali vremenske pojave v treh jezikih, prav tako števila in peli v kanonu skupaj z dijakinjami Gimnazije pesem Mojster jaka v slovenskem, nemškem in hrvaškem jeziku.
Otrokom iz sosednjih držav smo posredovali risbice, narisali smo sebe, posredovali smo jim različne narisane simbole, prospekte našega kraja itd. Ves čas dejavnosti je vladalo sodelovalno vzdušje. Otroci so na različne načine izražali svoje navdušenje nad dejavnostmi. Bili so ponosni, da so se naučili kitico slovenske in evropske himne ter nekaj pesmi v jezikih sosednjih držav. To so z veseljem predstavili tudi staršem in javnosti na različnih prireditvah.
Z izdelanimi državnimi simboli naše in sosednjih dežel so spoznali tudi, kaj pomeni zastava, himna… To so bile vsekakor zelo pozitivne izkušnje, ki pomenijo tudi doseganje zastavljenih ciljev.
Ves čas poteka projekta smo evalvirali naše delo tako na ravni tandema, z otroki, kot tudi na ravni meddržavnega sodelovanja v dogovoru s konzulentkama.

Obdelava podatkov

Skozi igro ob različnih dejavnostih so otroci spoznali jezik, glasbo, ples, kulinariko sosednjih držav Hrvaške in Avstrije. To nam je uspelo z aktivnim sodelovanjem s starši, starimi starši, ravnateljico, knjižničarko in konzulentkama. V kotičku projekta smo zbirali podatke, ki so bili otrokom nenehno na voljo . Preko igre vlog smo osvojeno znanje utrjevali. Odločali smo se za metode, ki omogočajo ustvarjalnost in samostojnost čim večjemu številu otrok in nekatere oblike skupinskega dela (dramatizacija), ki spodbuja komunikacijo in interakcijo med otroki. Sprotno smo zagotavljali spodbudno okolje za igro in učenje, ki je izhajalo iz načrtovanega in nenačrtovanega usmerjanja, kot tudi iz otrokovih samoiniciativnih pobud. Otroci so pridobivali nove izkušnje o jeziku izkustveno v integraciji z ostalimi področji dejavnosti-gibanje, narava, umetnost…
Osvojeno znanje smo preverjali ob spontani in načrtovani igri, nastopih za starše in nastopih v javnosti.

Ugotovitve in spoznanja

Otroci so preko igre osvojili mnogo novih besed, navad in običajev drugih narodov, simbole, evropsko in slovensko himno...
Preko pestrih dejavnosti se je razvila toleranca do sprejemanja posebnosti drugih narodov .
Zelo aktivno je potekalo sodelovanje s starši in zunanjimi sodelavci.
Preko izmenjave risbic in simbolov države s prijatelji iz Avstrije in Hrvaške so vzpostavili medsebojno pozitivno komunikacijo.
S predstavitvijo v javnosti so otroci postali bolj samozavestni Pokazali so, da se je mogoče že v predšolskem obdobju veliko naučiti.
Učenje tujega jezika preko igre je bilo spontano, otroci so izražali svoje navdušenje. Pridobili so pozitivno izkušnjo učenja tujega jezika v povezavi z ostalimi področji dejavnosti (gibanje, narava, matematika…).
S poslušanjem, doživljanjem in razumevanjem materinega in tujih jezikov, so pridobili veliko bogastvo, ki ga bodo lahko nadgradili v nadaljnjem življenju.
Otroci in preko njih njihovi starši, so spoznali bogastvo v različnosti jezikov in kultur. Ta izkušnja je vsekakor pozitivna v sodobnem času, ko gre za vedno večji pretok ljudi, učenje strpnosti, sprejemanje drugačnosti, skratka za medkulturni dialog in multikulturno vzgojo.

Širjenje novosti

Otroci so oblikovali pozitiven odnos do drugih narodov, jezikov in postali bolj samozavestni ter osvojeno znanje pokazali staršem, javnosti na prireditvi ob DNEVU EUROPE, zaključni prireditvi vrtca in prireditvi na Gimnaziji. Področja so se skozi projekt prepletala in otroci so tako preko igre pozitivno doživljali slovenski, hrvaški in nemški jezik. Preko spontanih in načrtovanih dejavnosti so osvojili veliko novih in za nadaljnje življenje pomembnih informacij ter znanj.
Uporabljene metode dela lahko uporabimo tudi za druga področja. Gre za aktivne oblike učenja, kjer je otrok pomemben sooblikovalec in akter od ideje, izvedbe in tudi evalvacije. Gre hkrati za pridobivanje odgovornosti za svoja dejanja in socialno učenje. Prav te metode, ki jih pogosto uporabljamo pri našem delu, so naša prednost.
Prav tako pa smo ponosni na sodelovalno učenje znotraj skupine, prevzemanje pobud in odgovornosti in vzpostavljanje partnerskega odnosa s starši, starimi starši. Ob tem pletemo pomembne socialne mreže in se vedno bolj trudimo za medgeneracijska druženja.

Literatura

Kurikulum za vrtce, Ministrstvo za šolstvo in šport, 1999.
Marjanovič Umek L.: Otrok v vrtcu, Založba Obzorja, 2001.
Marjanovič Umek L.: Mišljenje in govor predšolskega otroka, DZS, 1990.
Prebeg-Vilke M.: Otrok in jeziki, Sanjska knjiga,1995.
Skupina avtorjev: Metodologija korak za korakom, Pedagoški inštitut, 1998.

Vzgojno izobraževalni zavod Frana Milčinskega Smlednik
Valburga 5
1216 Smlednik

MOČ JE V RAZNOLIKOSTI IN SODELOVANJU – projekti za otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami

2007/2008

Vodja inovacijskega projekta: Mirjana Pavlin, učiteljica

Sodelavci: Ana Komar Florjančič, učiteljica, Aleš Holc, vzgojitelj, Danilo Horvat, vzgojitelj, Andreja Šunkar, vzgojiteljica, Jože Rozman, učitelj, Marinka Cedilnik, učiteljica, Silvo Bogataj, učitelj, Helga Šenk, medicinska sestra, Primož Miklavžin, vzgojitelj, Franc Ravnikar, ravnatelj

Konzulent: Franci M.Kolenec, Zavod RS za šolstvo

Povzetek:
Vzgojno izobraževalne ustanove naj bi zagotavljale znanje za prihodnost, ki pa je težko predvidljivo, zato naj bi predvsem ponujale veščine, spretnosti in temeljna znanja, ki omogočajo in večajo zaposljivost in so uporabna na raznih področjih. Izhodišče za naš projekt je problem, kako izboljšati otrokom oz. mladostnikom z motnjami v čustvovanju in vedenju sprejemanje odgovornosti za lastno življenje in preživetje. Skupni cilji vseh potekajočih dejavnosti so učenje komunikacije, strpnosti, doseganje prepoznavanja, ozaveščanja vzrokov in posledic lastnega obnašanja, povečevanje možnosti, da otroci oblikujejo lastna stališča, spodbujanje bolj odgovornega vedenja, samospoštovanja in spoštovanja drugih za boljše medsebojne odnose, bolj odgovoren odnos do drugih živih bitij oz. okolja, zmanjšati pogostost tveganih oblik vedenja. Preko projektnih aktivnosti dosegamo, da se otroci bolj neposredno in intenzivno učijo ne samo šolske učne snovi, ampak predvsem drugačnih odnosov in vedenja, boljših načinov komunikacije in zadovoljevanja potreb.
Dejavnosti projekta so izzivi za strokovne delavce, ki morajo poleg strokovne usposobljenosti razpolagati z veliko mero vztrajnosti, doslednosti, strpnosti in človečnosti, posledica je raziskovanje, evalviranje in izboljšanje lastne prakse.
Projektne aktivnosti vplivajo tudi na starše, ki se prav tako, kot njihov otrok, učijo.
Vse izvajane dejavnosti so temeljile na motivaciji za doseganje jasno postavljenega cilja vsem udeležencem (kaj hočemo). Udeleženci so si aktivno prizadevali sodelovati po svojih močeh in zmožnostih (kako bomo dosegli cilj) in sprotno ob potekajočih dejavnostih stalno izražali svoje pomisleke, predloge in ideje (kaj smo uspeli, ali je lahko drugače, kako) predvsem v medsebojnih razgovorih, zapisih na plakatih in v vezanih samostojnih poročilih in skupnem glasilu. Večina izvedenih dejavnosti projekta so tudi formalno vključeni v novi letni delovni načrt ustanove.

Ključni pojmi: otroci oz. mladostniki z motnjami v čustvovanju in vedenju, sprejemanje odgovornosti, izboljšanje komunikacije, izboljšanje lastne prakse, znanje za prihodnost

Abstract:
Educational institutions are institutions for learning and providing knowledge for the future. As being the focal point of development, knowledge is something that is rather hard to predict or even define. Therefore, the process of education should include learning of basic skills for life as well as the specific ones which respond to the requirements of society, offer better employment opportunities and are useful in many different fields.
The main idea of our project is: »How to help children to accept the responsibility for their own lives and improve their chances to survive?«
The common goals of all our activities are: teaching and learning children to communicate, learning them to be tolerant, to recognize the circumstances, to recognize the causes and reasons and consequently the effects of their behaviour; increasing the possibilities for children to have their own opinion or standpoint, to teach children to be more responsible for an act done; teaching and learning of self-respect as well as respect as the acknowledgement that someone or something has value, learning that people must have respect to get along with each other, learning to have a positive attitude to other living beings and environment and finally to decrease behaviour disorders.
As a result of projects' activities we have enhanced the learning of critical thinking, problem solving and performance skills. Moreover, we have managed to increase children's awareness, self-management, self-reliance and self-esteem which altogether result in better behaviour patterns.
All the projects' activities have represented a challenging assignment for our teachers and special educators. Except for their professional knowledge, they have to be tolerant, patient, pleasant and dedicated. The result has been the search for effective learning strategies, appropriate assessment, evaluation and improvement of our own educational strategies.
The activities have had a lot of influence on parents as well as they learn too.
All the fulfilled activities have been primarily motivated by the aim:«What do we want to achieve?« All the participants have been actively involved in finding the solution:« How can we manage to do it?«
All the time we have been discussing , questioning and expressing our opinions, suggestions and ideas: »What have we done good, could it be better, could it be different and if so, in what way?«
There have been many discussions, many written notes, observations and individual reports as well as the common ones.
Finally, the majority of our projects' activities have been included in the annual curriculum content of our Institution.

Key words: children with emotional and behavioural disturbances, to accept the responsibility, learning to communicate, improvement of our own educational strategies, knowledge for the future.

Problemsko stanje

Vzgoja in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami doživlja v zadnjem času korenite spremembe na strokovno teoretičnem področju (Skalar, Škoflek, Kavkler) in na področju zakonodaje (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, Uradni list RS št.54/00). Stroka dovolj jasno opredeljuje delo z otroki in mladostniki z motnjami v duševnem razvoju, slepimi in slabovidnimi, gluhimi in naglušnimi, z govorno jezikovnimi motnjami, gibalno oviranimi, dolgotrajno bolnimi, s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, bolj problematična so stališča, kako z otroki in mladostniki s težavami v vedenju in čustvovanju.
Pravi razvoj vzgojnih zavodov za otroke s takimi težavami se je pri nas začel šele v 19. stoletju, ključnega pomena za izboljšanje ravnanja z zanemarjeno in izprijeno mladino je prizadevanje in delo pisatelja in mladinskega sodnika Frana Milčinskega (1876-1932).

Vzgojno izobraževalni zavod Frana Milčinskega je bil ustanovljen 31. 10. 1946 v prostorih Lazarinijeve graščine v Valburgi. Od 1990 je v novih prostorih. Letno sprejmemo okoli dvajset otrok, toliko jih zavod tudi zapusti, ker končajo osnovno šolo ali izpolnijo osnovnošolsko obveznost. Otroci bivajo v štirih, med seboj povezanih, stanovanjskih hišicah – vzgojnih skupinah (do 10 otrok). Obiskujejo interno osnovno šolo z enakovrednim izobrazbenim standardom kot redne šole, le število učencev v razredu je manjše. Nekateri otroci ostanejo tudi kot srednješolci v našem zavodu in sicer v stanovanjski skupini Ježek v Guncljah.
Otroci so napoteni v naš zavod s posredovanjem centrov za socialno delo, po ogledu, pristanku staršev in otroka ali s sodno odločbo. Razlogi so raznoliki, največkrat potepanje, laganje, odklanjanje avtoritete, vandalizem, šolska neuspešnost, slabe delovne navade, kraje, vzgojna nemoč staršev, druženje z neprimernimi vrstniki, stopnjevana agresivnost.
Vzgojno izobraževalna organizacija ima za cilj poučevati in učiti v skladu z družbenimi in gospodarskimi vrednotami in vrednotami posameznikov. Razlog za obstoj je podpiranje učencev pri učenju v okviru kurikula, ki je sprejemljiv za vse, ki so povezani s šolo.
Šola kot organizacija deluje tudi po ekonomskih zakonitostih, razmerje med učinkovitostjo in stroški je pomembno. Stalno je opazen razkorak med samostojnostjo in hierarhijo, med družbenimi in ekonomskimi vrednotami, med strokovno avtonomijo in nadzorom, med interesi posameznikov in skupnim interesom,…., ki ga je težko črno belo regulirati. Potrebni so stalni kompromisi in prevlada skupnih vrednot, ki predstavljajo sistem in so gonilo proti ciljem. (Everard, Morris, 1996)
Šole naj bi zagotavljale znanje za prihodnost, ki pa je težko predvidljivo, zato naj bi predvsem ponujale veščine, spretnosti in temeljna znanja, ki omogočajo in večajo zaposljivost in so uporabna na raznih področjih. V izobraževanju vidimo rešitev za gospodarske tegobe in zagate posameznika in države. Izobraževanje naj bi bilo tudi usmerjeno v ohranjanje nacionalne identitete in naj bi vzgajalo za sožitje in sobivanje v multinacionalnih in multietničnih skupnostih, ki jih mobilnost in pretok ljudi v globalnem svetu prinašata. (Trnavčevič, 2004)

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje, ki je izhodišče za naš projekt, je: Kako izboljšati otrokom oz. mladostnikom z motnjami v čustvovanju in vedenju sprejemanje odgovornosti za lastno življenje in preživetje.
Skupni *cilji* vseh potekajočih dejavnosti so učenje komunikacije, strpnosti, doseganje prepoznavanja, ozaveščanja vzrokov in posledic lastnega obnašanja, povečevanje možnosti, da otroci oblikujejo lastna stališča, spodbujanje bolj odgovornega vedenja, samospoštovanja in spoštovanja drugih za boljše medsebojne odnose, bolj odgovoren odnos do drugih živih bitij oz. okolja, zmanjšati pogostost tveganih oblik vedenja.
Cilji posameznih dejavnosti so bili trenirati vzdržljivost, preživetje v naravi, odnos do okolja, spoznavanje kulturne dediščine ob pohodu, izboljšati odnos do branja in bralne veščine, učiti se oskrbovanja in odnosa do živali, osveščati, učiti se prepoznavati, kaj je zdravo življenje, ponotranjiti potrebo po ločenem zbiranju odpadkov, praktično osmisliti in preizkusiti matematična dejstva v naravi, zbiranje etnološkega gradiva, priprava ustnih in pisnih sporočil, preusmeriti pozornost učencev od destruktivnih dejavnosti k bolj sprejemljivemu obnašanju.

Utemeljitev potrebe našega projektnega dela:
Vzroki, zaradi katerih so otroci vključeni v naš zavod, so različni in izhajajo iz dalj časa trajajočih težav, ki jih ima otrok v različnih okoljih – v šoli, v družini, v odnosu do neproblematičnih vrstnikov in v širšem socialnem okolju. Delo z vedenjsko težavnimi otroki je zelo zanimivo, a zahtevno in redko prinaša stabilne pozitivne rezultate. Težko je najti učinkovite pristope, ki blažijo težave ali jih vsaj skušajo ohranjati na istem nivoju. Preko

projektnih aktivnosti dosegamo, da se otroci bolj neposredno in intenzivno učijo ne samo šolske učne snovi, ampak predvsem drugačnih odnosov in vedenja, boljših načinov komunikacije in zadovoljevanja potreb. Projektne aktivnosti so za otroke izzivi, za katere niso najbolje pripravljeni in motivirani.
Izzivi so tudi za strokovne delavce, ki morajo poleg strokovne usposobljenosti razpolagati z veliko mero vztrajnosti, doslednosti, strpnosti in človečnosti. »Stalno strokovno usposabljanje mora zagotoviti doseganje cilja izboljšanje učenja učencev, podpirati moč in avtonomnost učiteljskega poklica. To je možno le, če smo učitelji stalno pripravljeni učiti se in pridobivati usposobljenost odzivati se na spremembe.« (Sachs, 2007) Posledica je raziskovanje, evalviranje in izboljšanje lastne prakse.
Projektne aktivnosti vplivajo tudi na starše, ki se prav tako, kot njihov otrok, učijo.

Potek dela

V času od prijave so bili že v celoti izvedeni projekti, zastavljeni v določenem terminu:

- Mlade korenine – s kolesom iz Smlednika do Bohinja, planinarjenje, plezanje, raftanje na Soči, prenočevanje v naravi,
- Odisejada 2007- poletno enotedensko jadranje od Trogirja do Visa
- pohod od Smlednika do Vrbe in pohod od Cerknice do Loža.
- Ostale aktivnosti so potekale celo šolsko leto po načrtih in zastavljenih ciljih posameznih mentorjev:
- Bralni maraton – priprava pripomočkov, uvodna motivacija, samostojno delo učencev je potekalo do določenega datuma, sledil je pregled rezultatov individualno in skupaj, postavitev usmeritev za naprej, objava poteka projekta v strokovni publikaciji.
- Jahanje, Življenje z živalmi – potekalo je redno oskrbovanje in opazovanje živali, vmesne evalvacije in prilagoditve, pisno poročilo.
- Zdravstvena vzgoja – poudarek je bil na stalnih aktivnostih v zvezi s spolno vzgojo in kajenjem, preverjanje z vodenimi razgovori, anketiranjem, anekdotskimi zapisi največkrat v obliki plakatov.
- Ločevanje odpadkov – v šolskih prostorih smo izdelali posebne koše za papir, vzdrževali ločeno zbiranje papirja, v eni od skupin so vzpostavili zbiranje bioloških odpadkov.
- Matematika v naravi – za izbrane sklope so uporabljali meritve, preverjanje matematičnih pravil in izračunov v naravi, v okolici zavoda.
- Kužna znamenja v naši soseščini – potekalo je zbiranje gradiva na terenu, s skupino učencev priprava poročila v brošuri.
- Slikanje panjskih končnic – priložnostnemu ogledu razstave panjskih končnic je sledilo študiranje literature, slikanje lastnih panjskih končnic po motivih iz naše okolice in pravljičnih motivih.
- Vrtnarstvo – stalno motiviranje in vključevanje gojencev in strokovnih delavcev v urejanje okolice zavoda, predvsem v vrtnarsko dejavnost.
- Priložnostne dejavnosti so potekale v okviru ur pouka, odmorov in v času opravljanja dela v skupinah za preusmeriti pozornost učencev od destruktivnih dejavnosti k bolj
- sprejemljivemu obnašanju: med odmori vodene športne aktivnosti, predvajanje zanimivih videoposnetkov, zaposlitve z izdelovanjem različnih izdelkov in vključevanje v vodene razgovore o aktualnih temah.

Vse izvajane dejavnosti so temeljile na motivaciji za doseganje jasno postavljenega cilja vsem udeležencem (kaj hočemo). Udeleženci so si aktivno prizadevali sodelovati po svojih močeh in zmožnostih (kako bomo dosegli cilj) in sprotno ob potekajočih dejavnostih stalno izražali svoje pomisleke, predloge in ideje (kaj smo uspeli, ali je lahko drugače, kako) predvsem v medsebojnih razgovorih, zapisih na plakatih in v vezanih samostojnih poročilih,

domači spletni strani in skupnem glasilu. Opaženo je manj namerno poškodovanega inventarja , manj medsebojnega verbalnega in fizičnega obračunavanja.
Pomembno je, da so sodelujoči v projektnem delu – odrasli in otroci – pokazali veliko motiviranost za sodelovanje, samoiniciativnost in angažiranje pri doseganju ciljev, predvsem pa pri reflektiranju, predlaganju izboljšav in idej za nadaljnje delo. Kljub težki vedenjski sliki naših otrok in občasnih opadih motivacije tudi pri odraslih so bili zadovoljivo doseženi cilji posameznih projektov – večina izvedenih in novi projekti so tudi formalno vključeni v novi letni delovni načrt ustanove.

Obdelava podatkov

V našem zavodu se pogosto poslužujemo različnih oblik notranje evalvacije. Za vsakega gojenca imamo poleg običajne šolske dokumentacije še periodične zapise observacij posebej v šoli, posebej v vzgoji. Med drugim kot pripravo na TIMske sestanke pregledamo te zapise. Razrednik na šolskem področju iz teh zapisov in šolske dokumentacije sestavi poročilo o učencu. Skupaj s poročilom vzgojitelja in svetovalne službe nastane dovolj objektivno sporočilo o trenutnem stanju otroka. Primerjava s prejšnjimi poročili in drugimi strokovno pridobljenimi informacijami da izhodišče za nadaljnje postopke v zvezi z otrokom. Pogostost takih evalvacij je odvisna od otrokove problematike.
Pisno izpolnjevanje anket v našem kolektivu ni priljubljeno, celo sproža odpore. Ker nas je malo, se poslužujemo ustnega izrekanja stališč in izmenjave mnenj. Zato so dogovorjeni sestanki pogosti – dnevni. Drug razlog za tako komuniciranje je naglo odvijanje dogodkov, ki zahtevajo hitro odločanje in ukrepanje. V danem trenutku je videti tako ravnanje primerno, vendar pogosto ne omogoča objektivne obravnave. Ravnatelj vztraja pri zahtevi po anekdotskem zapisovanju, ki omogoča občasno obsežnejšo evalvacijo ukrepov in iskanje boljših rešitev.
Ena od možnosti dobrega evalviranja je pri nas vključitev v supervizijsko skupino, ki jo vodi usposobljen supervizor, ki prihaja od drugod.
Utečeno je tudi anketiranje učencev in staršev glede njihovih pričakovanj in zadovoljstva, ki ga periodično izvaja svetovalna služba in predstavi rezultate strokovnemu zboru. Rezultati so primerno izhodišče za načrtovanje dela v celotnem kolektivu.
Z učenci pogosto kratko evalviramo tekoče dogodke v pogovorni ali pisni obliki v zvezi osmislitvijo učne snovi ali z namenom izboljšanja interesa za dogajanje pri pouku. Saj je že samo preverjanje in ocenjevanje znanja evalvacija, ki pa marsikateremu od naših učencev zelo malo pomeni v konstruktivnem smislu. Sami radi ugotovijo, kaj smo naredili in kaj še moramo in če česa nismo, zelo radi predlagajo kaj svojega.

Ugotovitve in spoznanja

Kako otroci sprejemajo učenje in poučevanje, kako jim pomagati prebroditi pubertetne težave v zvezi s šolo, kako normalizirati posebnosti pri otrocih, predvsem vzgojne primanjkljaje? Šola danes ni več ustanova, katere osnovni cilj je učenje in poučevanje, ampak je tudi, če ne predvsem, ustanova, ki ima za osnovno nalogo socializacijo. Vedno bolj je očitno, da edino šola (obvezna osnovna šola) vključuje celotno populacijo in je zato preko šole možno vplivati na to, kakšne državljane bo imela država. Posamezna izobraževalna ustanova tudi ni več sama po sebi umevna. Stalno preštevamo ure delovne obveznosti, mesečno in letno dokazujemo upravičenost do plače. Pomembna dejavnost ne le ravnatelja in svetovalne službe, tudi učiteljev, je pridobivanje učencev, za v svojo šolo in za svoje redne in izbirne predmete. Po eni strani ni več predpisana urna razporeditev učne snovi, tudi oblike izvedbe ne, po drugi strani pa so predpisani standardi znanja in izvajani zunanji preizkusi. Šola – organizacija ni nekaj samo po sebi umevnega, ampak obstaja zaradi zadovoljevanja potreb.

Fullan in Hargreaves (2000) poudarjata, da je sodelovanje temeljni pogoj za razvoj šole oz. učitelja. Poučevanje po njunem mnenju ni le vsota znanj in spretnosti, ampak tudi sposobnost učiti se od drugih, sprejemati strokovne odločitve, zavzemati se za spremembe za izboljšanje šole. »Učitelje je treba pohvaliti in spodbujati k dobremu delu.« (Glasser 1991, 36)
V obdobju globalizacije, spreminjajočega svetovnega in (posledično tudi) nacionalnega gospodarstva, izjemne dinamike socialnih procesov med ljudmi, se zdi, da se vrednost znanja intenzivno spreminja. Poudarja se pomen znanja, saj spremembe v gospodarstvu in slovenski družbi nasploh vplivajo tudi na spremembe v vzgojno-izobraževalnem procesu. Pri tem so še posebej izpostavljeni medsebojni odnosi med učiteljem in učencem, saj so od kvalitete tega odnosa še kako odvisni tudi učno vzgojni rezultati. Eksplozija znanja, pričakovanja, kaj vse moramo »predelati« v okviru pouka, nenehne globalne spremembe s ponujanjem nepopolnih rešitev, zahtevajo odnos in pristop do učenja in poučevanja, ki se razlikuje od tradicionalnega hierarhično zasnovanega in organiziranega. Na pomenu pridobivajo t.i. prenosljiva znanja, ki jih udeleženec izobraževalnega procesa prenaša iz že obstoječe v novo izobraževalno situacijo ali na delovno mesto kot sposobnost uporabiti svoje znanje v reševanju problemov.

Širjenje novosti

V zastavljenih raznolikih projektih so se lahko »našli« vsi strokovni delavci in učenci. Potekalo je neposredno, personalizirano in intenzivno učenje, ki ga je v institucionalnih oblikah premalo (Hopkins 2007)
Izstopa skupno načrtovanje in reflektiranje, ki je vzpodbudno v smislu iskanja novih idej, poti in odgovornosti za realizacijo za vse sodelujoče. »Uspešen praktik mora razviti predvsem sposobnosti situacijskega razumevanja […] Situacijskega razumevanja se naučiš, če dobiš priložnost sistematično razmišljati o praktičnih situacijah, izkustvenih problemih in to razmišljanje deliti s kolegi ali mentorji, tako da razpravljaš z njimi v sproščeni enakopravni atmosferi« piše Požarnik Marentič (1993).
Manj je zaznaven problem osame v vsakdanjem pedagoškem delu, opažamo izboljšanje komunikacijskih tokov med sodelujočimi in tudi med sodelujočimi in okoljem.
Delo z otroki s posebnimi potrebami ni več samo v domeni specializiranih institucij kot je naša. Izstopajoča je problematika dela z otroki z vedenjskimi in čustvenimi motnjami zaradi ohlapnosti detekcije motenj in vodenja njihove vzgoje in izobraževanja. Zato so prizadevanja, kako izboljšati otrokom oz. mladostnikom z motnjami v čustvovanju in vedenju sprejemanje odgovornosti za lastno življenje in preživetje in rezultati tega lahko v podporo in pomoč drugim vzgojno izobraževalnim ustanovam in staršem.

Literatura

Ciperle, J., Skalar, V. 1987. Vzgojni zavodi. Ljubljana: Slovenski šolski muzej
Everard, B., Morris,G. 1996. Uspešno vodenje. Ljubljana: ZRSŠ
Fullan, M., A. Hargreaves. 2000. Za kaj se je vredno boriti v vaši šoli. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
Glasser,W. 1991.Dobra šola. Radovljica: Didakta
Hopkins, D. 2007. Vsaka šola, odlična šola: razumeti možnosti sistemskega vodenja. Ljubljana: Državni izpitni center.
Kavkler, M. 2002. Vključevanje otrok s posebnimi potrebami. Vključevanje otrok s posebnimi potrebami - vloga ravnatelja, v Strokovni posvet Menedžment v izobraževanju, Portorož: šola za ravnatelje, str. 23 – 27
Marentič Požarnik, B. 1993. Kako se učijo učitelji? Kognitivni pogled na učiteljev profesionalni razvoj in posledice za izobraževanje učiteljev. Vzgoja in izobraževanje 1/93: 46-48
Pukl,V., Marentič Požarnik, B. 1995. Kvaliteta učenja in znanja ob projektnem učnem delu. Ljubljana : Zavod RS za šolstvo
Sachs, J. 2007. Learning to improve or improving learning: the dilemma of teacher continuing proffesional developement. http://www.fm-kp.si/zalozba/isbn/978-961-6573-65-8.htm
Škoflek, I. 2002. Novi izzivi na področju vzgoje in izobraževanja otrok z vedenjskimi in čustvenimi težavami ali kje smo in kam bi radi šli. Ljubljana: Društvo defektologov Slovenije